M

DYNI
MVXELLANI
I. V. DOCTORIS CELEBERRIMI
COMMENTARIA,

In Regulas Iuris Pontificij.

Cum solitis Additionib. D. NICOL. BOERII *Regij Consiliarij et Præsidis in Senatu Burdegal. & aliorum.*

Nunc primùm à M. D. LEONARDO à LEGE Iuriscon. Mantuano recognita, & ab infinitis propè mendis, quibus vndique scatebant, repurgata: & in plurimis non solùm vocibus, sed etiam orationibus, quæ passim deficiebant in textu truncato, mutilo, & intelligibili redintegrata, suæque claritati & perfectioni restituta.

Repurgatis etiã aliquorũ Additionibus, quę piorum aures offendebãt.

Cum locupletissimo Indice rerum omnium memorabilium.

VENETIIS, Apud Cominum de Tridino. 1572.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI DOMINO D. GVLIELMO DE CAMERACO,

Bituricen. Archiepiscopo, & Aquitaniæ Primati,

NICOLAVS BOERIVS Iuris vtriusque licentiatus, ac nepos tuus salutem plurimam dicit.

QVOTIES, Reuerendissime pater, memoria repeto cuiuscunque ordinis & dignitatis viros qui in orbe cum laude & gloria versantur, toties tu mihi præcipuus videris, quem omnes in primis admirari, deinde colere & obseruare debeant. Nec est quòd mihi quispiam iure succenseat, si te præ cæteris admirandum excolendumq; proposui. Nam præter innumeras virtutes, quibus per omnes ætatis gradus floruisti, constat te vnicum esse bonitatis & probita-

tis simulachrum. Optimorum tu doctissimus, tu idem doctissimorum optimus es. Summa vir integritate, vita omnibus numeris bene instituta omnium consensu Optimi cognomentum es assecutus: quod olim senatus Parisiensis Parlamenti anni xxx. Consiliarij officium tibi à diuis Francorum principibus condonatum exercuisti: non minus inter cæteros prudentia animi, & fidei integritate, quàm linguæ facundia spectatus es, & charus, & omnibus locis fidelis. His tandem tuis meritis Metropolitana & Primitiali dignitate (licèt profectò multo maiora meruisses) decorari meruisti. Siquidem naturæ & fortunæ bona in te cumulatim congesta conspiciuntur. Quid etsi antiquissima familia procreatus, voluisti tamen inclyta virtute tua eam illustriorem, ac per cunctas Franciæ oras celebriorem reddere. qui postea quàm ad Bituricen. adipiscendæ dignitatis causa conuolasti, multos humanitate tua populos tibi deuinxisti. Quid referã quòd liberaliter apud eos per multos annos hucusque exceptus fueris, vt omnes illius vrbis ciues ita deuinxeris, vt vel ob hoc plurimum tibi debere fateantur. In tanta enim dignitate constitutus nihilò creuisse videris. Idem corporis cultus, idem habitus, idem incessus, conuersatio eadem, nisi inquantum

vrgentia

vrgentia Archiepiſcopalis dignitatis negotia impediunt. Tu ab inuidiæ,& liuoris labe adeo abhorres, vt nihil deteſtabilius & homine libero indignius ducas. Proſpera cuiuſcunque fortuna lætaris, doles aduerſa. Omnibus bona & optas & precaris. Neminem maleuolentia aut ſimulate criminatus. Multa præterea præclariſsima facinora egiſti, quæ ſi commendare inceſsiſſet voluntas, non epiſtolicus, verùm oratorius character attendendus eſſet. Vt igitur meam erga te obſeruantiam etiam poſteris teſtatam relinquerem, & hæc Dyni de Muxello iuriſconſulti excellentiſsimi Commentaria incorrecta compererim, dedi operam vt accuratè caſtigata,& additiones per me aditæ ſub feliciſsimo nomine tuo in medium publicarentur, milleque exemplaribus impreſſoria arte formata in varias regiones circunferrentur. Quocunque enim peruenerint, mei erga te præcipui cultus,& meæ erga te beneuolentiæ teſtimonium ferent. Incolumem te,& mei memorem CHRISTI Domini clementia teneat. Vale.

INDEX

COPIOSISSIMVS IN COMMENTARIA D. DYNI MVXELLANI

In Regulas Iuris Pontificij, omnia quæ scitu digna sunt, complectens, cuius primus numerus paginam, mox sequens notas arithmeticas marginales denotat.

Captus

Condi-

Electio

Exce-

G

H

DYNI MVXELLANI I. V. DOCTORIS in regulas Iuris Pontificij

PROHEMIVM.[a]

In prooemium. Argumenta.

1 *Bonifacius Papa octauus quibus epithetis ab ipso Dyno insignitus.*
2 *Regula dicitur quae rem quae est, breuiter enarrare inuenitur. & nu. 12.*
3 *Occupanti quae res concedantur.*
4 *Regula & generalis esse, & omnia comprehendere debet.*
5 *Verba indefinita uniuersalibus sunt aliquando aequipollentia.*
6 *Marmore legato uenit rudis materia marmoris.*
7 *Indefinita quando uniuersali non aequipolleat.*
8 *Indefinita negatiuè prolata, uniuersali negatiuae aequipollet.*
9 *Regula an & quando sit iuris constitutiua.*
10 *Ius an praecedat regulam an uero contra.*
11 *Regulae officium quod sit. & nu. 15.*
13 *Exceptio an & quando de regula esse dicatur.*
14 *Species quae de genere accipitur sub genere non continetur.*
16 *Exceptiones regulam impedire quando uerum.*
17 *Specialia generalibus inesse, qualiter intelligendũ.*

a Procemium est considerandum tanquam causa finalis. no. Bal. in l. vt liberis. colũ. j. C. de col. & in l. fi. col. j. ff. de hęre. insti. vbi dicit illũ text. de iure meliorem ad hoc q; pręfationes & procemia probant causam finalem. Nã ex verbis procmij colligitur mẽs disponẽtis. ita dicit per illum tex. Panor. in c. aduersus. de immuni. eccle. & Bartol. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ord. fac. Bar. et Bal. in l. regula. cũ ibi apost. ff. de iur. & fact. ignio.

PRAEMISSIS casibus singularibus, & eorum determinatione in praecedentibus titulis singulariter intellectas, quia non est nouum vt quod sparsim propositum est, ad regulam reducatur, quae compendiosa narratione om-

a Adde, ꝙ in legibus tradentibus regulam, nihil superfluũ esse debet. Bal. in l. Gallus. §. j. in iij. opposi. ff. de libe. & posth. per tex. in d. l. i. ff. de reg. iur. hic alleg.

b Adde. Breuitas enim commendatur. l. fi. §. i. C. de appe. & in l. finali. C. de donat. & facit text. in l. i. in prin. ff. de off. præfect. præto. & dicit glo. in l. j. ff. qđ met. cauſ. quod gaudent breuitate moderni; intellige dummodo ex tali breuitate obſcuritas non inducatur. no. Bald. in d. l. fin. C. de appel. quia vt dicit Hora. Obſcurus fio, dum breuis eſſe laboro, & no. in proœm. ff. verb. cõpendium. obſcuritas enim reprobatur in l. ſi legatario. §. fina. ff. de fidei-commiſſ. liber. in l. ita fidei. ff. de iure fiſc.

c Vide ibi Batt. & Mod.

nia diffusè tradita comprehendat. vt ff. co. l. i. & ad
legẽ Aquil. l. ſi ſeruus ſeruum. §. inquit lex. [a] Ideo a
dominus noſter ſummus Pontifex, videlicet Do.
Bonifacius † Papa viii. lux mundi, regula morũ, ec 1
cle. doctor, & patriæ honor, & Iuris illuminator,
poſt præcedẽtes tractatus poſuit titulũ de Regulis
Iuris, in quo ſub breuitate [b] verborũ colligit ea quę b
in aliis partibus iuris per verba plura & varia diſſe-
runtur. Cuius occaſione videnda ſunt quinq; cõ-
munia omniũ regularũ: quia fortè per Gloſſatores
iuris Canonici & Ciuilis cõfusè in l. j. ff. co. Primũ
eſt, qualiter regula diffiniatur. Secundum, quali-
ter conſtituatur. Tertium, quæ ſit regulæ poteſtas.
Quartum, quod ſit officium regulę. Quintum, an
exceptiones intelligantur eſſe de regula. † Cir- 2
ca primum dicendum eſt, quòd regula eſt, quæ rẽ,
quæ eſt, breuiter enarrat. id eſt ius alias in variis
partibus iuris conſtitutum, breuiter recitat, vt pa- c
tet. ff. co. l. i. in princ. [c] † Vt ecce ſingulariter conſti 3
tutum

Et quæ differentia eſt inter generale, & regulare. Quia generale dicitur id quod infallibiliter eſt verũ. Reg. quod in aliquibus caſibus fallit, vt not. Card. Alex. in capit. ſynodum. colum. i. in fi. xvij. diſt. & vide tex. cum ibi not. in capitu. venerabilem. in princip. de elect. & text. in capit. quæro. vj. quæſt. j. vnde dicit Philoſophus v. Et hic, quòd licet lex ſit regula, tamen debet eſſe plumbea, propter duritiem, cum lapides interdum non poſsint ſic dolari vt æquentur aliis quæ ſunt in ædificio. Imo valet plumbea regula, vt in illa recuruetur, & denuo redeat ad rectitudinem. Ita in lege eſt: occurrunt enim aliqui caſus particulares, in quibus legis rectitudo ſeruari non poteſt, in illa opus eſt flectere & incuruare regulam per diſpenſationem, refert & ſequitur Cardina. Alexand. in cap. regula tertia diſtinctio. Et lex eſt quædam regula deriuatiua, & ducta a ratione recta ſecundum S. Thomam. in j. ij. quæſtio. xc. articu. primo & in tertia diſtinctio. xii. de quo vide fratrem Oliuerium Maillardi in ſermone 47. L ominicæ paſsionis. in q. theologali. Et regula dr̃ virga, i, q. iiij c eccleſia. §. item peccaro.

Item

Item sumitur pro iure communi.lviii.dist.c.i.Item pro regula ecclesiastica.lxvii.dist.c.quoniam, & i.q.iii.c.saluator. versi.alioquin.Sed an regula præstet auctoritatem arguendi, sicut lex, vide glo.quam faciunt singularem Bal.Lud.Bolog.in suis secundis nouis interpret.in l.i.C. et ob chirog.pecun.& Bal.in c.quod sicut.de elect.& facit glo. in rubric. ad leg. Iul. de adult. & in l.i. ff.de sta. ho. & text. supra in proœm. Item dicitur regula, eo quòd recte regit, vel normã recte viuendi tribuit, vt d.c.regula,& ibi Car.Alex.& c.multos. in fi.liiij.dist.& vide Alb.de Rosate in dictionario suo. in littera. regula.& Ioã.And.hic plene,in gl.ordin.& Doc.Mod.insup Pet.d Anch.

a tutum est, vt pisces a occupantibus cedant, quia nullius in bonis sunt. Item lapilli in littore maris inuenti, occupantibus cedunt, eadem ratione quòd nullius in bonis sunt. Itẽ aues eadem ratione quia nullius

a Adde quãdo licitum sit piscari in flumine publico, vel priuato.tex. Bar.& Ang.in l.iniuriarum.§.si quis.ff.de iniur.Ioan.Fab. Christoph. Porc.& Ang.Aret.in.§.flumina.instit.de rer.diuis. & Bar.in l.fina. de vsucap.Bal.in rubr.ff.de rer.diuis.& in l.item lapilli.col.i. eo.tit.& glo.in l.si quisquam.ff.de diuers.tempo.præscri. &pulchre Card.Alex. in c.i §.si quis.de mãsor.de controuers.inuest.& an aucupari & venari sit permissum, vel p Doct.supra alleg.& in l.diuus.ff. de seruit. rustic. præd.& Ang.Aret.in.§.feræ.instit.de re.diuis.sed hodie secundũ Card. Alex.in c.ius naturale.col.penul.i.dist.de conue.per quam tollerentur garen.videtur quod in garenna aliena capiens non faciat suum,sed tenetur restituere domino, & hoc probat:quia si inhibitio facta fuisset p iudicem maxime cum causæ cognitione tunc capiens rem cœptam non facit suam.arg.l.qui fundum.§.qui sciens.ff.pro empto. nam prohibitio iudicis impedit dominii translationem,& forsitan acquisitionem. facit quod no.Inno.in c.fi.de accus.multo fortius lex consuetudinaria, quæ magis potest interdicere dominii translationem, vt ff.de iurepat.l. si liberius.de agric.& censi.l.quemadmodũ.& Bar. & Io.de Pla.in l.vna. de venã.ferarum.lib.xi.& singu.decis.p rlamenti Gratianopo.Delphina.q.228.& in addit.& quæ dixi in lib consuet. Bituri.§.10. de consuet. prædiorum. quod no perpetuo.itẽ no. licet ratione lucri cessantis possit peti regulariter interesse.quod no.tu mercator pro te,vt l.iij.§. fi. cum ibi no.ff.de eo quod cer.loco,& per Dyn.in regula, mora sua.infra eo. & Fely.post Abb. in c.cum venerabilis.de exc.de quo late Lud.Ro. l.si constante.§.fi.ff.sol.matr. & diffuse Bal.in l.vna.C.de sent quæ pro eo quod interest. & Bar.Io.de Pla. in l.i.de colleg. il ci.lib.11.tamẽ hoc est verũ,præterquã in piscatore, & venatore,a quibus non potest peti aliquod interesse ratione talis lucri cessantis. tex. est in l. quemadmodũ.§.idemq; Labeo & Proculus. ff.ad leg. Aquil. quẽ pro singulari ad hoc propositũ allegat Lud.Ro.in suo sing.63 in verbo,tu habuisti & rõ est in tex.quia incertũ est an caperẽtur ab eo pisces,vel aues,seu volucres. Ideo non potest haberi ab eis ratio lucri illius cessantis.idem

tenet Lud. Bolog. in suis primis nouis interpreta. in d. §. idemque Labeo. Venatio & aucupatio quo differant, vide Abb. in cle. j. de statu monach. & ad no. supra in prin. vide Bar. in l. 3. ff. de acq. rer. do. & Io. de Plat. in l quosdã. ver. quid autẽ. de naufrag. lib. xj. & Ang. in consi. 260. col. 1.

a Adde ꝙ bestiæ appellatione continetur solum fera non mansueta, nisi consuetudo regionis sit in contrarium, vt not. Bart. & ibi Alex. in addit. in l. i. §. bestias sub. §. remouet. ff. de postul. & Math. de Mar. in suis notab. & ibi vide an asinus contineatur. Et not. ꝙ appellatione bestiarum cõprehenduntur animalia terrestria tantum, nec includuntur aues & pisces. ꝙ no. propter statuta, quę dicunt qd de bestijs et animalibus soluatur tantum pro gabella, quia si dicerent de animalibus, includerẽtur pisces & aues, secus si dicerent de bestijs, vt not. Car. Alexan. in c. 6. dist. 35. per glo. ibi iuncto tex. Volui etiam & nunc allegare Marsi. no 96. incip. no. vnum mirabile. de quo per Fely. post Panor. in procem. Decret. col. 3. in glo. j. vbi meminit de math. Sed tu limita vt per Rom. sing. 427. incipit communis doctrina. & quod ibi ponit.

nullius in bonis sunt. Item feræ bestia [a] quia nullius in bonis sunt, occupantibus conceduntur: vt ff. de rer. diuis. l. quædã. & de acq. pos. l. j. circa princ. & instit. de rer. diuis. §. itẽ feræ. & ff. de acq. rer. do. l. 3. & l. naturalem. & ex his casibus singulariter determinatis, & ad eandem rationem determinationis pertinentibus constituitur regula generalis, illa videlicet, Quod nullius in bonis est, id naturali ratione occupanti conceditur: vt ff. de acq. re. do. l. 3. in prin. † Circa secũdũ, scilicet qualiter regul. [b] cõstituatur. Dicendũ est ꝙ regula debet esse generalis & omnia comprehendere, quia constituitur per ea verba quę sui natura omnia comprehendunt, id est per signa vniuersalia affirmatiua, quæ affirmando omnia comprehendunt. vt patet. ff. eo. l. omnis diffinitio. & l. omnes actiones. & l. omnia fere. & l. omnia quæcunque. Item per signa negatiua, quæ vniuersaliter negando omnia excludunt, ut infra eod. c. nullus pluribus. & c. nullus ex consi. ff. eo. l. nemo. & l. nullus. † Itẽ p verba indefinita quæ iuristæ simpliciter dicit æquipollere vniuersalibus. ç 18. dist. c. si

a
4
b
5
c

b Adde Bar. & Doct. in l. j. ff. eo. Alberic. de Rosa. in opere suo statutorum. in j parte q. 3. & dic per Pet. Ancha. & Doct. Moder.

c Adde Bar. in dispu. sua incip. per Italiam. Bar. in l. si plurib. & ibi Bald. ff. de leg. 2. & Iaco. de Bello. in l. si necessarias. ff. de pign. act. & Bart in l. j. ff. eo. & in l. si ita. ff. de leg. ij. vbi dicit, ꝙ indefinita est, quãdo ponitur terminus cõis sine aliquo signo, vt homo, & ibi vide de vniuersali & sing. & adde Ioan. And. in c. vt circa. de elect. supra eo. super verbo, aliorum. & Bal. in l. ij. ff. de lib. & posth. & ibi aliquid per Ang. & Lud. Bolog. in l. si plures, ff. de leg. 3. in secundis interpret. & Bal. in l. fin.

l.fi.§.in cõputationẽ.C.de iure deliber.& in c.j.de pace iura.fir.& Alex. in d.l.iii.de lib.& posthum.& Abbas Sicul.in cap.auditis. de præscri. & Bart.in l.j.§.sed & si certum.ff. de ven. in poss.mittendo. Alberi.de Rosa.in d.l.si plurib.de leg.iij.& in Dictionario suo,in verbo,indefinita.& ibi Io.Bap.in addi.& Paul.de Cast.in consi.ccclv. in antiquis.& pulchre Felyn. in d. c. auditis. de pscr. col.33. ver.gusta ẽt.& Pet. de Ancha. hic in 5.col. & Dyn.in regula. exceptionẽ o bijciens. infra eo. & Bald. in cõsi.clxxi.lib. j.et per Philip. Fran.hic col.ij. & infra c. cum multis.nu.1. & ibi dixi in apostil.in versi.indefinita. de rescrip.dixit etiã in apost. ad Panor.in c. fin.in versi.Oldra.de con.leprof. notaui in l. si ita in apost. i ver. indefinita.ff.de leg. ii.& in apost.ad Bar. post Alex. & alios in l.si pluribus.per istum alleg.col.ij.versi.quæro vtrum hoc sit verum. in versi. indefinita.ff.de leg.ij.not.Oldrad.consi.c.incip.in executione. & consi. clxxii.& alleg.25.volu.4.

c. si Romanorum. & c. quia circa de priuil.& ff. de
off.præfect.vrb.l.j.§.cum vrbem. & de leg. præst.
l.j.§.gñaliter.& C.de hær.ven.l.fi.& ideo quasi oẽs
regulę per hunc titulũ traditæ(paucis duntaxat ex-
ceptis) tradũtur per signa indefinita,(aliquãdo affir
matiua,aliquãdo negatiua. Tamẽ falsum videtur ꝙ
indefinitá æquipolleat vniuersali , etiã secũ dũ iura:
quia si lego alicui omne marmor , vniuersaliter vi-
deor legare & statuas marmoreas,& cæteras species
de marmore factas.vt ff.de leg.iij.l.hæres meus.§.j.
6 & ff.de aur.& arg.leg.l.i.† Et tamen si legetur mar-
mor indefinite,comprehenditur in legato sola rudis
marmoris materia,& nõ species de marmore facta:
vt ff. de leg.iij.l.quæsitum.§.illud fortasse. Item si
lana legetur indefinite , lana tincta non continetur
a in legato,vt ff.de leg.iii.l. si cui.in princ.[a] Et tamẽ si
legetur omnis lana vniuersaliter, etiam tincta cedit
in lega.vt ff.de aur.& arg.leg.l. pediculis.§. Labeo.
ergo

a [a]Adde quid veniat appellatione lanæ. Bart. in l. si cui de leg.iij. hic alleg.& in l.Pediculis.§.Labeo.ff.de auro & argen.leg. & ibi Alexã. in addi.& ibi habes quid venit ẽt in legato pannorũ lini & lanæ.& vide Bar.in l.v.in prin.de auro & arg.leg.& Bal.in rub.C.de verb.sig.

Dic ẽt ꝙ lanæ app.venit ẽt nõ separata a pellibus animalium mortuorum,& ipsa etiam pellis cui hæret. si propter lanam principaliter habeatur,non si a diuerso,vt no.Bar.in l. lana & in alleg.l. si cui lana. ff.de leg.3.Itẽ venit sericum,l.j.C.quę res ven.non possint. Nec omitto vnũ valde not.quod lana dicitur fructus industrialis.vt not.Bart.in l.& ex diuerso.ff.de rei vẽd.& in l.sequitur.§.lana.ff.de vsuc.& in .§.si quis a non domino.per glo.insti.de rer diuis. quod facit ad hoc ꝙ lana cedat emptori bonę fidei,ꝙ nõ esset si esset fructus naturalis,secũdũ Bar.in d. §.lana,& in l. & ex diuerso,& not.Bal.in l.j.C.de vsu & vsufruc.leg.

a Adde quod indefinita ęquipollet vniuersali collectiue, non autem distributiue per tex, in d.l.si pluribus.ff.de leg.ij.sing. secundũ Bal. in sua Margarita, ad Inn.l.in verbo, indefinita, ad hoc bene facit glo.j. in d l. si pluribus.& fac.tex.in l.si ita relictum.in prin.ff.eo. & vide Alber, de Rosa.in l.de pupillo.§.qui nunciat, ff.de oper.nou.nuncia.

b Adde Bar.i d.l.i.etibi Doc. ff.e.tit. & Alb. de Rof. ĩ d.ope re statu.in j.par te.& Ioã.And. & Pet. de Anchar.hic & per Fel. post Abb. Sicu. in c. quoniam frequen ter.in princ. vt lite non cont.

c Nota φ regula Catoniana est regula iuris quia ius de nouo constituitur, sed Io. And.tenet hic contrarium, φ regula Caton. non sit regula iuris per rationem Dyn. sed Bar.concordat eos in l.i. col.8. versi.his præmissis.ff.de regu. Caton.& adde an reg.Caton. habeat locũ ĩ legatis inutilibus.& gl.in d.l.i. distinguit tres casus, sed Dyn.hic. & in d.l.facit sex casus.de quib. vide per Bart in d.l.i. col.iii. & in l.cætera.§.1.& ibi Docto.ff.de leg.i. & quæ not. Dyn. in regu, non firmatur, in ti, infra eo, & ibi dico, & Bar.in d,l,i,ff,eo,tit,

ergo falsum videtur, φ indefinita æquipolleat vniuersali. Et ideo incõuenienter videntur regulæ tradi per verba indefinita. †Sed dicendum est, φ quãdo 7
non est eadẽ ratio, et conditio omnium particulariũ in vniuerso cõprehẽsorum indefinita non æquipollet vniuersali affirmatiue, vt in præalleg.l. quæsitũ. §.illud fortassẽ.& l.si cui. Sed quando omniũ particularium est eadem ratio & conditio, tunc indefinita affirmatiue prolata ęquipollet vniuersali affirmatiue, ut ecce si testator instituat plures hæredes, & postea indefinite dicat, damno hæredẽ 10. dare Titio, effectus damnationis cõprehẽdit oẽs vniuersaliter, quia eadẽ est cõditio omniũ, & eadẽ ratio possibilitatis dãnãdi eos, quia oẽs sunt hæredes & oẽs percipiũt commodũ à defuncto.& ff.de leg.ii.l.si pluribus.[a] & l.si ita relictũ.circa prin.& de leg.3. si plures. †Itẽ prolata negatiue æquipollet uniuersali negatiue, vt ff.de rebus dubiis.l.si qui.§.vtrũ is.in fi.cũ 8
ergo propositũ sit legislatoris constituere regulã de casibus eadẽ rõnẽ determinationis habẽtibus. vt ff. eo.l.i.ibi.& (vt ait Sabinus) quasi causæ cõiunctione &c. et infra subiicietur. Relinquitur manifeste, φ regulæ cõuenienter cõstituũtur per verba indefinita tã affirmatiua quã negatiua. Circa tertiũ, videlicet quæ sit potestas regulæ, hoc est vtrũ regula constituat ius de nouo, vel solũ recitet alias cõstitutum. †Videtur primo φ nũquã cõstituat ius de nouo, vt 9
ff. eo.l.i.[b] ibi, nõ, vt ex regula ius sumatur, sed vt ex iure, quod est, regula fiat. Ecõtra vr̃ φ cõstituat ius de nouo, quia regula Catoniana de nouo cõstituit,[c] φ illa

illa legata quæ ab initio ſunt inutilia ratione legantis tantum, vel legantis & legatarii, vel legatarii & eius à quo legatum præſtandum relinquitur, vel ratione rei legatæ tantum, vel mixta ratione rei legatæ & perſonæ legatarii. vel legatarii tantum, tractu temporis non confirmantur etiam ſi cauſa impedimenti remoueatur. vt ff. de regula Catoniana. l. i. in prin. & de leg. i. l. cætera. §. i. ergo regula conſtituit ius de nouo. Ad hoc reſpondent Doct. ſatis ſubtiliter, & dicunt, ꝙ eſt conſiderare tres ſpecies caſuum. Nam quidam ſunt caſus in canone vel lege ſpecialiter determinati, & in illis regula non conſtituit ius, quia inuenit iam conſtitutum. Quidā ſunt caſus excepti à legis determinatione, & in illis ſimiliter regula non conſtituit ius, quia non clauduntur ſub regulæ diſpoſitione, vt infra ſubiicietur. Quidam ſunt caſus in quibus eſt eadem ęquitas quę eſt in caſibus à iure determinatis, nec tamen reperiuntur in iure poſiti, & in illis regula facit ius propter identitatem rationis, quæ non patitur determinationem caſuum ſimilium eſſe diuerſam. vt ff. de iniuſto rupto teſta. l. poſthumus. de verbo. oblig. l. à Ti-
10 tio. † Aptius autem dici poſſet, ꝙ aut conſtitutio iuris præcedit traditionem regulę, & regula de iure conſtituto quaſi materiarum de materia producatur, & tunc proprie locum habet diſtinctio prędictorum caſuū, videlicet vt in determinatis & exceptis non faciat ius. Sed in non determinatis in
a quibus eſt eadem ratio a æquitatis, faciat ſeu conſtituat ius. Sed vbi non eſt ius conſtitutum ante regulæ traditionem, ſed inuenitur ſola ſimplex traditio regulę, tunc ipſa regula eſt ius ſeu conſtitutio iuris, & ab alio non, ſed a conſtituente procedit, & ita poteſt intelligi pręalleg. l. prima. de regu. Caton. Circa quartum, ſcilicet quod ſit
11 officium regulę. † Dicunt Doctor. quidam quod
b officium regulę b eſt, cōiūgere plures rōnes caſuū, i. rationem traditam in vno caſu, ad plures alios extendere, in quibus vertitur eadē æquitas. Tamē iſta

a Adde quia ratio legi ſeu ē constitutionis eſt quæ regulat ipſam legē, ſeu cōſtitutionē. l. quid dictum. ff. de pact. in l. adēgere. §. quāuis. ff. de iure patr. ratio enim eſt ſicut anima & ſpiritus legis, verba aūt ſunt ſicut corpus & ſuperficies, ſecū dum Bal. in l. ſi quis ſeruo perſuaſerit. C. de fur. et in l. j. col. antepen. ff. ſol. mat. cum ſi. quę refert Iaſ. in l. qui quadringē. ta. col. ij. in fin. & colum. 3. in prin. ff. ad Trebel.

b Adde hic glo. Petrum de Anch. & Moder. & Bart. in l. j. ff. eo. tit. Adde de hoc omnino Alex. in l. ſi quis ſic. ff. ſol. matri.

a Adde quod officiũ regulæ est ꝙ sufficit habere regulã pro se, donec probetur de exceptione. l. ab ea parte. ff. de prob. & l. suus quoq;. ver. puta. ff. de hære. insti. in c. ad decimas. de resti. spol. & c. venerabilib. ver. potest quoque. de senten. exc. in 6. nam pro regula semper est pronuntiandum, nisi probetur exceptio, secundum Bald. in cap. 1. col. 3. de alien. iudi. mut. causa fac. & in l. si tutor. in fin. C. de seru. pig. dat. manumis. & potior est causa, pro quo facit regula, cũ aduersarius habeat necesse fallentiam ostendere. dicit glo. not. in rubri. de regu. iur. in vi: refert Ias. in l. post dotem. colum. xvi. ff. sol. matr.

b Exceptiones. Adde Angel. Aret. in. §. sic itaque. col. 3. de act. institu. Alber. de Rosa. parte statutorum. in 67. & Abb. Sicul. in c. quoniam frequenter. & ibi pulchre Felyn. in princ. vt lite non contest. & Bartol. Bal. & Doct. i l. in his. ff. de legi. & an regu. comprehẽdat priuilegiatos casus, vel speciales, vide tex. in l. fraudẽ. §. fi. ff. de testa. militari. Et no. ꝙ regula non debet restringi per illa quæ ponuntur gratia exempli, vt no. in c. i. ne cleri. vel mona. & in l. ita vulneratur. §. illud. ff. ad legem Aquil. & not. Car. Alex. in

expositio non videtur vera, quia cũ text. dicat ff. eo. l. i. ꝙ regula est coniunctio rationis. & secundum opinionem præmissam non coniungeret rationes. sed ius in vno casu constitutum ad alium extenderet, sequitur ꝙ opi. illa Io. remota sit a propria significatione verborum tex. Item secundũ opi. Io. rationem vnius casus attribueret alteri, quod tex. nõ intendit, quia nihil de extensione casuum, sed de coniunctione rationis tractat. Item si de extensione tractaret, iam poneret de regula ius constituente, quod similiter videtur contra tex. † Et propterea dicendũ 12
est, ꝙ regula est coniunctio rationis, ideo quia de ratione plurium casuum eandem rationem habentium, vnam numero generalem traditionem facit. & sic quæ primò erant plures numero rationes, ad vnam, ex omnibus coniunctis procedentem reducuntur per regulam, & ideo proprie dicitur quod officium regulæ est rationes coniungere. verbi gratia. Statutum fuit primo in piscibus, quòd occupanti concederentur. Item statutum fuit in auibus ꝙ occupanti concederentur. eadem ratione, quia nullius in bonis sunt, & in feris bestiis eadem ratione, quia nullius in bonis sunt. Ex his omnibus sequitur traditio regulæ, quæ rationes prędictas omnes contingat. s. quod in nullius bonis est, occupanti conceditur. a Circa quintum & vltimum fuerunt duę a
opiniones contrariæ. Ioannes enim dicebat ꝙ † ex- 13
ceptiones b non sunt de regula, quia fiunt ad dero- b
gandum regulæ. vt ff. de regula Caton. l. 1. 2. respon so. ergo oppositum, id est confirmationem regulæ

non

c. iuo

non inducunt, igitur sub regula non comprehendũtur, quia magis intendunt ad oppositum, id est ad effectum regul.e, excludendum. arg. ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter. de condi. & demonst. l. cum ta
14 le. §. fin. † Prætereà species de genere excepta non continetur sub genere. ff. de pœn. l. sanctio legum. & de verb. oblig. l. doli clausula. de leg. iii. l. vxorem. §. felicissimo. & l. seruis vrbanis. §. vlti. & de alim. leg. l. alimenta. §. basilicæ. & l. Stichus. Igitur casus excepti à regula non continentur sub regula. Placen. vero dixit ꝙ exceptiones continentur sub regula. & pro eo videtur facere. ff. eo. l. semper specialia generalibus

ẽ. ius naturale. col. ij. j. dist. Item casus excepti a regula extenduntur ad omnes similes casus, vt not. glo. in l. i. ff. de condict. indeb. glo. & Abb. in c. cum dilecta. de confir. vtil. vel inuti. & Abb. in c. fi. col. 3. de re iudic. & in c. fina. colum. iii. vt lit. non contest. vide Anto. Corf. in suis singularibus in litera, extensio. el j. qui plene distinguit in hac materia. Et sufficit habere aliquã regulam pro se, qui vult allegare fallẽtiã vel exceptionẽ debet eam probare vt est extra. i l. illius quoq: versic. puto. ff. de hæred. insti. & in l. ab ea parte. ff. de probat. e. Item ca. decimas de restitu. spo. supra. eo. lib. & glos. sing. & ibi Ludo. Bolo. in secundis interpre. in Clemen. fina. de testi. Bald. in l. post dotem. ff. solu. matri. & in l. actor & in l. ampliorem. C. de appel. Alexan. in addi. ad Bar. in l. pater. §. marito. ff. de doli excep. & Bar. & ibi Alexan. in l. nõ solum. §. sed & reprobare. ff. de no. ope. nunc. Paul. de Cast. cõsi. xlix. col. vlt. in antiq. & alias cõcordãtias uide p Ias. satis plene in l. qui se patris. col. i. C. vnde liberi. & Alex. in cõsi. xii. col. iii. in fi. lib. ij. & Abb. in c. qm̃. de coniugio leprosorum. & Bar. & Lud. Bol. in secũdis nouis interpre. in l. generaliter. §. vxori. ff. de usufrut. lega. & Bart. ĩ l. quæsitũ. §. deniq:. ff. de fundo instru. & instrum. lega. & Alex. in addi. ad Bar. in l. nã qđ liquide. §. fi. ff. de pen. leg. & per Petrũ de Ancha. & Doct. in c. qui ad agẽdũ. supra de ꝓcu. eo. lib. & Bar. & Doct. in l. act. o. C. de transact. Ang. in l. j. ff. eo. tit. Io. de Imo. in l. si ita legatũ. ff. de leg. j. dicit ꝙ nedũ exceptio restringit regulam, sed per eã legatũ restringitur et si legatũ annulletur. & tñ per illũ text. ꝓbatur cõtrariũ. Vide Alex. consi. clii. col. ij. ver. ij. probare videtur. & in pe. col. & omnino in consi. 106. in 3. col. lib. v. Bal. in consi. 195. in fi. iij. vol. & consi. 168. & consi. 267. in fi. lib. i. & Ang. de Clauasio in sua summa in litera, alienatio. §. x. & an regula p exceptionẽ declaretur, vide Lud. Põta. de vrbe in cõs. 62. col. 2. & Ias. de Mayno. i. §. ęque aga. ver. capio. gl. insti. de act. & Alex. cõsi. 125. col. 2. ver. p̃terea. lib. ij. & in l. fi. ff. qđ quisq; iuris in alium statuit, ipse eodẽ iure vtatur. & hic per do. Philip. Franchum de Perusio. col j. & per Ang. consi. 239, & in consi. 298. & Fran. de Are. in cõsi 144.

Adde vltra eum Bartol. in l. generali. §. vxori. & quod ibi posui in apost. ad ipsum post Alex. & alios in ver. firmat regulã. ff. de vsufr. leg. & Ant. Cor. sing. suis in ver. statutum, incip. no. vnum dictum,

talibus insunt. Item quòd per exceptiones dicitur regula confirmari. vt in Authen. de non alien. §. vt autem. coll. 2. Ergo videntur exceptiones esse de parte regulę cum ad regulæ confirmationem tendant. Mihi videtur quòd vtraque opinio contineat veritatem. nam non sunt de regula, id est non disponuntur secundũ regulam, imo quantũ ad eas regula perdit officiũ suũ. ff. eo. l. i. in fi. † Quia cũ officium regulæ sit coniungere rationes, vt dictum est, & in his scilicet exceptis, non coniũgat, quia aliqua ratio suadet cõiunctionem vitandam, vt in regula, quod nullius in bonis est, occupanti conceditur. quod fal lit in libero homine, & in re sacra, & multis similibus. vt no. ff. de rer. diuis. l. i. in his enim non possumus sequi regulam communem. vt ff. de legibus. & senatusconsult. l. in his. & l. ius singulare. & propterea non clauduntur sub regula. Et ita credendum est intellexisse Io. Sed sunt sub regula, id est sub generalitate verborum in regulę traditione expressorum continentur, quia si regula est de homine & exceptio debet esse de homine & non de asino seu capra, seu alia specie. Item si regula procedit de actione reali, non recte sequitur exceptio in personali, nec econtra. Et ita verisimile est intellexisse Placen. Ad argumen. Ioan. potest responderi † quòd verum est quòd exceptiones impediunt regulam, id est impediunt eam coniungere casus exceptos, sed ostendunt eam firmam in aliis non exceptis, quia vbi sunt plura capitula, quorum effectus est distinctus, si fiat detractio in quibusdam, videntur cętera confirmari, vt ff. de test. milit. l. tribunus. §. vlti. Item verum est quòd species excepta non est sub genere, & dispositio eius non sequitur ad dispositionem generis, sed nihilominus est de genere, qualitate verborum inspecta vt supra dixi. Sicut si dicerem, Omnis homo legit, præter Martinum qui dormit, Martinus sub homine continetur, sed de eo aliud quàm de cæteris prędicatur. Ad argumenta a Placen. di

a Nota quòd Placent. fuit primus qui vniuersitatem inclyti Castri Montispessulani dioec. Mago. erexit, & iacet dormiens in cemeterio diui Bartholomæi extra muros, in quo originem sumpsit, & in dicta vniuersitate incoepit iura ciuilia & canonica sub cõscriptis patribus & dominis Vinis & Anch. Ray. vulgo appellato l. petit Pape vtriusque iuris professoribus, & tandem sub eisdem gradum in vtroque iure baccalariatus adeptus sum. deinde hic Bituris me trãstuli causa pestis, & in vtroq; iure licẽciatus effectus sum. Et de ipso Placẽtino facit mentionẽ Azo in sua sũma, in pœmio C. & in dicta vniuersitate legit Azo, et cõposuit ibi sũmas sup tribus libris C. & inst. vt ipse refert in pri. d. sũme sup

17 con.dicendum quòd verum est † quòd specialia generalibus insunt, id est, sub generalibus comprehenduntur quantùm ad verba, sed non quantùm ad dispositionem, quia subest aliqua ratio quę non patitur ipsa secundum genus disponi.

In Reg: Beneficium. Argumenta.

1 *Institutio à quo & de quo fieri debeat.*
2 *Institutio quid sit. & nu. 5 7. 9.*
3 *Institutio quo differat ab inductione in possessionē.*
4 *Institutio corporalis dicitur cum quis in possessionem mittitur.*
6 *Possessio per institutionem non acquiritur.*
8 *Collatio beneficij in primum facta derogat collationi factæ in secundum.*
10 *Institutio hæredis tria requirit:*
11 *Tutor à testatore datus per iudicem confirmatur.*
12 *Inuestitura dicitur confirmatio præcedentis concessionis.*
13 *Collatio per episcopum facta, institutio iuris est appellanda.*
14 *Detentio illicita dicitur, cum quis instituitur à non habente potestatem instituendi.*
15 *Institutio inualida dicitur cū incapax instituitur.*
16 *Institio varijs sumitur modis*
17 *Institutio quæ canonica meritò sit censenda.*
18 *Iura distincta an conferantur per institutionem inuestituram & missionem possessionum*
19 *Corporalia specie differunt ab incorporalibus.*
20 *Possessio vera vel quasi, qualiter & quibus quæratur.*
21 *Possessio maxime clauium traditione confertur.*
22 *Possessio unius rei beneficialis accepta, an sufficiat pro reliquis rebus:*
23 *Hæres adiens hæreditatem, omnium rerum hæreditariarum acquirit dominium.*

tribus lib. C. & Placenti. fecit ibi super ipsis sūmis aliquas additiones. Et licet in ciuitatibus & non in castris studia generalia debeant esse, vt no. gl. Io. And. Abb. Sicul. & Felin. in procœmio Decret. & gl. Bar. & Ioā. de Plat. l. vna. C. de stud. lib. vrb. Rom. lib. 11. fallit in Mōtepessulano ꝓpter inclytam eius nobilitatē, vt dicit Bal. in d. procœmio Decre. col. 6. post. med. iō de ipso castro feci mētionem, quia omne actum in nobili patria redundat ad gloriam illius. tex. est celebris. in l. si quis. 1 prin. & Saly. C. de natura. lib.

Memini. in l. mechanicos. n. 2. in ver. ciuitatibus. C. de excus. art. libr. 10. in addit. ad Iacob. Rebuff. q fuit pdicti Castri Mōtispes sul. ciuis & ordinarius lector.

Conferens

24 *Conferens beneficium quibus temporibus capax esse debeat ut collatio valeat.*

25 *Institutio hæredis non vitiatur: si postea testator ius amittat testandi.*

26 *Institutio non vitiatur si ex aliqua causa ius instituendi perdatur.*

27 *Donatio inter viuos irreuocabiliter tenens non reuocatur ob delictum donantis sequens.*

28 *Hæres ut institui quis queat quibus temporibus capax esse debeat.*

29 *Institutus beneficij consequẽdi capax tribus temporibus esse debet.*

30 *Institutus in beneficio ex causa superuenienti potest eodem priuari.*

31 *Institutio an uitietur, si post appareat eum, qui instituit non potuisse iure instituere. & nu. 32.*

33 *Error singularis operatur in præiudiciũ veritatis.*

34 *Institutio an vitietur per omissionem alicuius substantialium.*

35 *Canonicus de manu prioris non legitimè instituti præbendam recipiens, an possit agere ad eiusdem remotionem & nu seq. & 38.*

37 *Testamentum falsum dicere potest qui aliquid consequutus est ab hærede.*

39 *Institutio alicui tacitè vel ad cautelam facta quãdo ualeat*

40 *Reseruatio facta à legatis an possit effectum sortiri finita legatione & nu. seq. & 43.*

42 *Cõditio cõtractui adiecta, quãdocũque impleatur ad tempus contractus & dispositionis trahitur.*

Obtinari. Non negat possideri. nam videtur quod ex titulo minus canonico transferatur possessio beneficij. Patet quia possidens illud tanquam prædo si spolietur, datur ei restitutio. c. item cum quis, c. in literis. supra de resti. spol. quandoque titulus ipso iure extinguitur in personã vnius, qui tamẽ possessionẽ retinet. c. licet Eps. supra eodem de præbend. quandoque sentẽtia disponit de possessione beneficii, reseruato iudicio tituli & ꝓprietatis. supra de cau. pos. et ꝓprietatis. c. cum super. c. cum ecclesia. ita tenet et exponit Pet. Anchara. hic, colũ. i. item late tenet Panor. in disput. 4. incip. Titius clericus. sed cõis opinio Doctorũ est in cõtrarium. Dic ꝙ opinio Anc. & Panor. vera est, respectu nõ prætendentis titulum;

BONIFACIVS VIII.

REGVLA PRIMA.

Beneficiũ ecclesiasticum nõ põt licite sine canonica institutione obtineri. a

REGVLAE

tulum: vnde debitores, coloni, censuarij, & alij non possunt titulo saltem colorato possidendi, denegare solutionem, eiq; soluendo liberantur, quãuis non teneantur, nisi ex contractu prædecessorum per not. Bar. Alexã. in l. si vrbana. ff. de condi. indeb. glo. c. nihil. per illum tex. verb. administrat. & ibi Compostella, de electio. Lapus alleg. 59. Carol. Ruin. consi.

¶REGVLAE istius exemplũ euidenter patet.
1 intendit enim dicere † quòd si aliquis instituatur ab eo qui ius non habet instituendi. Item si institutio fiat de eo qui non sit institutionis capax. Item si institutio fiat nõ seruata forma quæ debet in institutionibus seruari, institutio videtur esse minus canonica, quia defectum habet eorum quę sunt institutionis substantialia. Propterea ex institutione tali
a non potest [a] beneficium legitime obtineri.
b ¶Ad declarationem autem verborũ regulę [b] quærend m

150, nu. 2, lib. j. tetigi in annota. ad Alexan. consi. 120, nu. 7. libr. j. & in annota. ad Deci. consi. 407. Sed respectu contendentis de titulo, vel possessione ipsius beneficij præcedit cõmunis sententia, [redacted]

[redacted]

a Adde q̃ verbum potest, positum cum negatione, importat necessitatem, vel l. non potest, ff. de fur. & not. hic Io. And. & Phil. Franc. in 2. col. post princip. & Bar. in cons 97. col. ij.

Tu dic hoc verbũ qñ negatiua pręcedit, secus autẽ si apponatur sine negatiua pręcedente: vt per glos. in l. i. in versiculo. dare potest. & ibi Moder. ff. de iurisd. omn. iud. de quo omnino vide Ant. Corse. singul. suis in verb. potest. incipit. verbum potest, importat necessitatem.

b Adde ad istam regulam Ioannem And. hic, & Pet. de Ancha. & appellatione beneficii, omne beneficium comprehenditur. vt not. hic Ioan. And. & Doct. in c. de multa, de præbend. & Cardi. Alexand. in c. miror. 50. distin. in fi. & Abb. Sic. in consi. 47. vol. 2. & Spec. & ibi Io. Andr. in addi. in tit. de dispensa. §. videndum restat. versi. sed nunquid nocet. & hoc large sumpto vocabulo, de quo per Abb. in c. super. Felin. in c. postulasti. col. 6. vers. circa glo. 2. singu. in titu. de colla. §. uolens. in verb. beneficio. Et quomodo cognoscitur beneficium ecclesiasticum, vide Fel. in repet. c. in nostra. col. 6. vers. restant multa. de rescri. Et an appensio appellatione beneficii contineatur. vide Fel. in c. ad audientiam. el primo, de rescript. post Abb. Sic. & Andr. Sic. Hugo, Barba. satis ample. Et beneficium est beneuola actio gaudium tribuens capienti, vt inquit Senec. lib. 1. de beneficiis. & Bald. in c. i. & ibi Card. Alex. quib. mod. feu. amit. & vide Abb. in c. clericis. de vit. & hone. cler. & Bal. in sua marga. post Inn. in lit. beneficiũ. & ibi vide quot modis dicatur. & Alex consi. 12. in fin. col. 2. & no. quod licet beneficium sine legitimo titulo non possit obtineri, vt hic. & in c. i. §. ordinarii. de pacifi. poss. in practic. & in titu. de colla. §. sed & in super. verbo titulo. tñ pp cõtumaciã absentis actor missus in possessionẽ ex secũdo decreto acquirit possessionẽ, & põt beneficiũ p̃scribere per 10.

annos

annos inter p̄sentes, & 20. inter absentes, dũ tñ habeat titulũ saltem coloratum, vt colligitur ex nota per glo. & Docto. in c. contingit. de dolo & contu. & Abb. Sic. in c. i. in literis. de resti. spoli. & not. hic Io. And. & in regula. seq. in Mercu. & glo. & Doct. in c. vno. de eo qui mittitur in poss. cau. rei seru. supra eo. lib. & glo. in d. c. i. de pacifi. poss. super ver. triennium.

rendum est quid sit institutio. Item in quo differat ab inuestitura & ab inductione in possessionem. Itẽ 1
quę dicatur canonica institutio. Subsequenter quęrenda erunt quædam ad materiã regulæ pertinentia. De primo scribitur per dñm Hostiensem. † q̄ 2
institutio est intus statio, vel intus positio. Quòd si verũ esset, iam superflua esset inuestitura & in possessionem inductio post institutionem, quia quod habe-

sed hodie per illum text. qui possedit p trienniũ. habẽs coloratum titulũ tam in petitorio quàm in possessorio, non potest a quoquã etiã ratione iuris nouiter impetrati molestari: exceptis casibus ibi nota. per glo. super verbo, possideat. & in gloss. beneficium. & tex. glo. & Doct. in clem. i. de sequestra. poss. & propriet. & in regula Cancellariæ 33. & ibi sing. glo. Io. de Ana. in c. licet Hely. de simon. & fel. in c. plerunque. de rescript. & in c. sicut. de re iud. col. 15. Et ideo dicunt Hosti. Card. But. Imol. Abb. & Fel. col. ii. in fi. in c. illud, de præsumpt. quod clericus præsumitur recte institutus quando diuturno tempore tenuit ecclesiam, seu beneficium vt rector: quia superiores visitantes sæpe ecclesias præsumuntur vidisse titulum suum, nec tolerassent intrusum tanto tempore, & not. hic Pet. de Anchar. colum. 8. & Ioan. de Auan. post Abb. & in d. c. licet Hely. & Fel. in dicto cap. sicut. colum. 15. versi. fallit tertio. & Domi. de Rota decis. 84. in antiq. tit. de proba. quãdo episcopus vel alius pręlatus possit compellere beneficiatum ad ostendendum titulum beneficij. vide hic per glossam, & Petr. de Ancha. in. 8. quæstione. & Abb. & Felyn. in d. c. licet. Felyn. col. 4. versicu. extra glos. quærunt Bald. in consil. 67. lib. 4. & in l. male agitur. C. de præscript. 30. ann. & Andr. Barbat. in repet. rub. de fide instrument. col. 59. & Pau. de Leaza. in repitit. c. in literis. col. 3. versi. ad vlti. & ibi per Abbatem & Modernos. de restitut. spoliat. & Felyn. in d. c. licet. ponit quinq; conclusiones cum suis fallent. Quid de eo qui habet in commendam beneficium, an dicatur habere titulum: vide Doctores in c. nemo. de elect. supra eo. lib. qui dicunt cõmuniter quod commenda est titulus canonicus, & notat Lodouicus Roma. in consil. eccle. quod est pulchrum in materia commendarum, & vide gloss. singularem in d. cap. j. de pacific. posses. super verb. titulum in Pragmatica sanct. Item not. quod licet quis etiam non possit consequi beneficiũ nisi vnico titu. vt c. vt qui duas. supra de elec. eo. lib. tamen potest se defendere ex pluribus titulis. not. Abb. in c. in nostra. de rescript. & est text. celebris in cap. post electionem. & ibi Abb. de præbend. & Abb. in capitu. cum olim. & ibi Felyn. in fine. de re iudic. & pulchra Felyn. in repet. d. c. in nostra. col. 2. v̄. titulus multiplicatur ad cautelã in eo. benefic. vnde dicit quod si quis dubitet de prima

collatione

collatione sua impetret secundam; qua per hoc non inducitur renuntiatio primæ, imo potest vti vtraque ad defensionem suam & vide Abb. in c. cum olim. in 2. ad fin. de priuile. & rel. post Card. in c. inter dilectos. col. x. versi. fallit 3. de fide instrum. quod nota perpetuo, & vide gloss. in cap. nullus pluribus. infra eo. tit. & quæ ibi dico post Dyn. in princ. facit quod not. Dyn. in sequenti fol. versic. quod ex eo. & no. Abb. Sicu. in cons. 3. vol 2. & Bald. in consi. 7. tit. de elect. & ibi de sancto Geminiano.

Copiose quã-uis sit de beneficio; & illius appellatione tractatum in hac apostil. vide vltra hic allegat. Cardi. in clem. auditor. nu. 9. & ibi posui in apostill. in ver. cõprehēdit dignitates. de rescri. & in clem. j. de præbendis. Gemin. in cap. 1. in prin. et ibi dixi in apostillis in versi. non est dignitas, supra de eo qui mitt. in poss. caus. rei ser. & in c. dudum. nu. 7. vbi etiam notaui versic. ecclesiæ cathedralis. supra de præbend. & dixi in apostil. ad Philipp. Franc. in gra. nu. 1. in versic. appellatione beneficij, supra de rescriptis. & in apostil. ad Panormita. in capitu. nostra, in apostill. mea, sub nomine Zachi. in versicul: si siue præbend. de rescript. in antiq. Et in quantum domi. Boerij dixi supra quòd cle. præsumitur recte institutus quando diuturno tempore tenuit & hoc facit ad dissolutionem quæstionis, an possessio beneficij cogatur per superiorem ostendere titulum suum. de quo dixi in apostill. ad Panormita. post eum, in capitu. licet Heiy. nume. 22. in versicu. ad ostendendum. titul. de simon., & in capitu. accedens. nume. 3. in ver. ad ostendendum. titu. de accus. dixi etiam in apostil. & Gemi. in c. i nu. 7. in ver. probare. tit. supra de eo qui misit. in poss. cau. rei ser. & in addi. ad Bal. in l. ciuile, in j. oppo. C, de furt. & in Rota decis. 65. & 679. in antiquis,

haberet, non posset ei ulterius conferri & prima collatione & eius effectu perseuerante, vt ff. de verb.
3 obli. l. nemo rē suam. & l. scire debemus. §. vlti. † Itē cum canones exponāt quòd ad ad alium pertineat institutio, videlicet ad ep̄m, vt supra de hære. c. cum ex iniuncto. in fi. & ad alium pertineat in possessionem inductio, scilicet ad archidiaconum, vt supra de off. archidi. c. ad hæc. & c. vt nostrum. videtur inconueniens dicere quòd in idem, quia cum sint distincta officia illorum ad quos pertinent, distinctos debent habere effectus, quia discretorum & distinctorum distincta & discreta ratio esse debet. vt ff. de calum. l. vlt. & C. de dona. inter vir. & vxo. l. si maritus. j. & de episc. & cleri. l. repetita. & de testa. l. consulta diualia. Sed excusari potest quòd intellexit de institutione quantum ad ius quod ex sola institutione acquiritur. Sed intus statio de facto per indu-
4 ctionem in possessionē subsequitur. † Et præterea dici potest ꝙ motus fuit ex eo ꝙ canones appellāt, inductionē in possessionem institutionem corporalem: vt supra de off. archid. c. ad hæc. §. in quadam verò.

tenet Lud.Bolog.in suis primis nouis interpreta.in d.§.idemque Labeo. Venatio & aucupatio quo differant, vide Abb.in cle.j.de statu monach. & ad no.supra in prin.vide Bar.in l.3.ff.de acq.rer.do.& Io.de Plat.in l quosdã.ver.quid autẽ. de naufrag.lib.xj.& Ang.in consi.260.col.1.

a Adde ꝙ bestiæ appellatione continetur solum fera non mansueta, nisi consuetudo regionis sit in contrarium, vt not.Bart.& ibi Alex.in addit. in l.i.§. bestias sub.§.remouet. ff.de postul. & Math.de Mar. in suis notab. & ibi vide an asinus contineatur. Et not. ꝙ appellatione bestiarum cõprehenduntur animalia terrestria tantum, nec includuntur aues & pisces.ꝙ no. propter statuta, quę dicunt qd de bestijs et animalibus soluatur tantum pro gabella, quia si dicerent de animalibus, includerẽtur pisces & aues,secus si dicerent de bestijs,vt not.Car. Alexan. in c.6.dist.35.per glo.ibi iuncto tex. Volui etiam & nunc allegare Marli.no 96.incip.no. vnum mirabile,de quo per Fely.post Panor. in procem. Decret. col.3. in glo.j.vbi meminit de math. Sed in limita vt per Rom.sing.427.incipit communis doctrina,& quod ibi ponit.

nullius in bonis sunt. Item feræ bestia [a] quia nul- a
lius in bonis sunt, occupantibus conceduntur:vt ff. de rer. diuis.l.quædã.& de acq.pos.l.j.circa princ. & instit.de rer.diuis.§.itẽ feræ.& ff.de acq.rer. do.l.3. &l.naturalem. & ex his casibus singulariter determinatis, & ad eandem rationem determinationis pertinentibus constituitur regula generalis, illa videlicet, Quod nullius in bonis est, id naturali ratione occupanti conceditur: vt ff.de acq.re. do.l.3. in prin.
4 †Circa secũdũ,scilicet qualiter regul. [b] cõ-
b stituatur. Dicendũ est ꝙ regula debet esse generalis & omnia comprehendere, quia constituitur per ea verba quę sui natura omnia comprehendunt, id est per signa vniuersalia affirmatiua, quæ affirmando omnia comprehendunt.vt patet.ff.eo.l. omnis diffinitio.& l.omnes actiones.& l.omnia fere. & l.omnia quæcunque.Item per signa negatiua, quæ vniuersaliter negando omnia excludunt, ut infra eod. c.nullus pluribus. & c.nullus ex consi.ff.eo.l. nemo. & l.nullus.
5 † Itẽ p verba indefinita quæ iurista sim-
c pliciter dicit æquipollere vniuersalibus. c 18. dist. c.si

b Adde Bar.& Doct.in l.j.ff.eo.Alberic.de Rosa. in opere suo statutorum.in j parte q.3.& dic per Pet.Ancha.& Doct.Moder.

c Adde Bar.in dispu.sua incip.per Italiam. Bar. in l. si plurib. & ibi Bald.ff.de leg.2.& Iaco.de Bello.in l.si necessarias. ff. de pign. act.& Bart in l.j.ff.eo.& in l.si ita.ff.de leg.ij.vbi dicit, ꝙ indefinita est,quãdo ponitur terminus cõis sine aliquo signo,vt homo,& ibi vide de vniuersali & sing.& adde Ioan.And.in c.vt circa.de elect. supra eo. super verbo,aliorum.& Bal. in l. ij.ff.de lib.& posth. & ibi aliquid per Ang. & Lud.Bolog.in l.si plures,ff.de leg.3.in secundis interpret. & Bal. in l.fin.

l.fi.§.in cõputatione.C.de iure deliber.& in c.j.de pace iura.fir.& Alex. in d.l.iii.de lib.& posthum.& Abbas Sicul.in cap.auditis. de præscri. & Bart.in l.j.§.sed & si certum.ff. de ven. in poss.mittendo. Alberi.de Rosa.in d.l.si plurib.de leg.iij.& in Dictionario suo,in verbo,indefinita.& ibi Io.Bap.in addi.& Paul.de Cast.in consi.cclv. in antiquis.& pulchre Felyn. in d. c. auditis. de pscri. col.33. ver.gusta ẽt.& Pet. de Ancha. hic in 5.col.& Dyn.in regula, exceptionẽ o bijciens. infra eo.& Bald. in cõsi.clxxi.lib. j.et per Philip. Fran.hic col.ij. & infra c. cum multis.nu.1.& ibi dixi in apostil.in versi.indefinita. de rescrip.dixit etiã in apost. ad Panor.,in c. fin.in versi.Oldra.de con.leprof. notaui in l. si ita in apost. i ver. indefinita.ff.de leg.ii.& in apost.ad Bar. post Alex. & alios in l.si pluribus.per istum alleg.col.ij. versi.quæro vtrum hoc sit verum. in versi. indefinita.ff.de leg.ij.not.Oldrad.consi.c.incip.in executione. & consi. clxxii.& alleg.25.volu.4.

c. si Romanorum. & c. quia circa de priuil.& ff. de off.præfect.vrb.l.j.§.cum vrbem. & de leg. præst. l.j.§.gñaliter.& C.de hær.ven.l.fi.& ideo quasi oẽs regulę per hunc titulũ traditæ(paucis duntaxat exceptis) tradũtur per signa indefinita, aliquãdo affirmatiua,aliquãdo negatiua. Tamẽ falsum videtur ꝙ indefinitã æquipolleat vniuersali, etiã secũdũ iura: quia si lego alicui omne marmor, vniuersaliter videor legare & statuas marmoreas,& cæteras species de marmore factas.vt ff.de leg.iij.l.hæres meus.§.j.
6 & ff.de aur.& arg.leg.l.i.† Et tamen si legetur marmor indefinite,comprehenditur in legato sola rudis marmoris materia,& nõ species de marmore facta: vt ff.de leg.iij.l.quæsitum.§.illud fortasse. Item si lana legetur indefinite, lana tincta non continetur
a in legato,vt ff.de leg.iii.l. si cui.in princ.ᵃ Et tamẽ si legetur omnis lana vniuersaliter, etiam tincta cedit in lega.vt ff.de aur.& arg.leg.l. pediculis.§. Labeo. ergo

a Adde quid veniat appellatione lanæ. Bart. in l. si cui de leg.iij. hic alleg.& in l.Pediculis.§.Labeo.ff.de auro & argen.leg. & ibi Alexã. In addi.& ibi habes quid venit ẽt in legato pannorũ lini & lanæ.& vide Bar.in l.v.in prin.de auro & arg.leg.& Bal.in rub.C.de verb.sig.

Dic ẽt ꝙ lanæ app.venit ẽt nõ separata a pellibus animalium mortuorum,& ipsa etiam pellis cui hæret, si propter lanam principaliter habeatur,non si a diuerso,vt no.Bar.in l. lana & in alleg.l. si cui lana. ff.de leg.3.Itẽ venit sericum,l.j.C.quę res ven.non possint. Nec omitto vnũ valde not.quod lana dicitur fructus industrialis.vt not.Bart.in l.& ex diuerso,ff.de rei vẽd.& in l.sequitur.§.lana.ff.de vsuc.& in .§.si quis a non domino.per glo.insti.de rer diuis. quod facit ad hoc ꝙ lana cedat emptori bonę fidei,ꝙ nõ esset si esset fructus naturalis,secũdũ Bar.in d. §.lana.& in l & ex diuerso,& not.Bal.in l.j.C.de vsu & vsufruc.leg.

a Adde quod indefinita equipollet vniuersali collectiue, non autem distributiue per tex, in d. l. si pluribus. ff. de leg. ij. sing. secundū Bal. in sua Margarita, ad Inn. l. in verbo, indefinita. ad hoc bene facit glo. j. in d. l. si pluribus. & fac. tex. in l. si ita relictum. in prin. ff. eo. & vide Alber. de Rosa. in l. de pupillo. §. qui nuntiat, ff. de oper. nou. nuntia.

ergo falsum videtur, ꝗ indefinita æquipolleat vni-
uersali. Et ideo incōueniēter videntur regulæ tradi
per verba indefinita. †Sed dicendum est, ꝗ quādo 7
non est eadē ratio, et conditio omnium particulariū
in vniuerso cōprehēsorum indefinita non æquipol
let vniuersali affirmatiue, vt in præalleg. l. quæsitū.
§. illud fortasse. & l. si cui. Sed quando omniū parti-
cularium est eadem ratio & conditio, tunc indefini-
ta affirmatiue prolata equipollet vniuersali affirma
tiue, ut ecce si testator instituat plures hæredes, &
postea indefinite dicat, damno hæredē ro. dare Ti-
tio, effectus damnationis cōprehēdit oēs vniuersali-
ter, quia eadē est cōditio omniū, & eadē ratio possi-
bilitatis dānādi eos, quia oēs sunt hæredes & oēs ꝑ-
cipiūt commodū à defuncto. & ff. de leg. ii. l. si pluri-
bus.[a] & l. si ita relictū. circa prin. & de leg. 3. si plu- a
res. †Itē prolata negatiue æquipollet uniuersali ne- 8
gatiue, vt ff. de rebus dubiis. l. si qui. §. vtrū is. in fi. cū
ergo propositū sit legislatoris constituere regulá de
casibus eadē rōne determinationis habentibus. vt ff.
eo. l. i. ibi. & (vt ait Sabinus) quasi causæ cōiunctio-
ne &c. et infra subiicietur. Relinquitur manifeste, ꝗ
regulæ cōueniēter cōstituūtur per verba indefinita
tā affirmatiua quā negatiua. Circa tertiū, videli- c
cet quæ sit potestas regulæ, hoc est vtrū regula con-
stituat ius de nouo, vel solū recitet alias cōstitutum.
†Videtur primo ꝗ nūquā cōstituat ius de nouo, vt 9
ff. eo. l. i.[b] ibi, nō, vt ex regula ius sumatur, sed vt ex b
iure, qđ est, regula fiat. Ecōtra vr̄ ꝗ cōstituat ius de
nouo, quia regula Catoniana de nouo cōstituit. c ꝗ c
illa

b Adde Bar. ī d. l. i. et ibi Doc. ff. e. tit. & Alb. de Ros. ī d. opere statu. in j. parte. & Ioā. And. & Pet. de Anchar. hic & per Fel. post Abb. Sicu. in c. quoniam frequenter. in princ. vt lite non cont.

c Nota ꝗ regula Catoniana est regula iuris quia ius de nouo constituitur, sed Io. And. tenet hic contrarium, ꝗ regula Caton. non sit regula iuris per rationem Dyn. sed Bar. concordat eos in l. i. col. 8. versi. his præmissis. ff. de regu. Caton. & adde an reg. Caton. habeat locū ī legatis inutilibus. & gl. in d. l. i. distinguit tres casus. sed Dyn. hic. & in d. l. facit sex casus. de quib. vide per Bart in d. l. i. col. iii. & in l. cætera. §. i. & ibi Docto. ff. de leg. i. & quæ not. Dyn. in regu. non firmatur, in fi, infra eo, & ibi dico, & Bar. in d. l. i, ff. eo, tit.

illa legata quæ ab initio sunt inutilia ratione legantis tantum, vel legantis & legatarii, vel legatarii & eius à quo legatum præstandum relinquitur, vel ratione rei legatæ tantum, vel mixta ratione rei legatæ & personæ legatarii. vel legatarii tantum, tractu temporis non confirmantur etiam si causa impedimenti remoueatur. vt ff. de regula Catoniana. l. 1. in prin. & de leg. i. l. cætera. §. i. ergo regula constituit ius de nouo. Ad hoc respondent Doct. satis subtiliter, & dicunt, quod est considerare tres species casuum. Nam quidam sunt casus in canone vel lege specialiter determinati, & in illis regula non constituit ius, quia inuenit iam constitutum. Quidam sunt casus excepti à legis determinatione, & in illis similiter regula non constituit ius, quia non clauduntur sub regulæ dispositione, vt infra subiicietur. Quidam sunt casus in quibus est eadem æquitas quæ est in casibus à iure determinatis, nec tamen reperiuntur in iure positi, & in illis regula facit ius propter identitatem rationis, quæ non patitur determinationem casuum similium esse diuersam. vt ff. de iniusto rupto testa. l. posthumus. de verbo. oblig. l. à Ti-

10 tio. † Aptius autem dici posset, quod aut constitutio iuris præcedit traditionem regulæ, & regula de iure constituto quasi materiarum de materia producatur, & tunc proprie locum habet distinctio prædictorum casuũ, videlicet vt in determinatis & exceptis non faciat ius. Sed in non determinatis in

a quibus est eadem ratio a æquitatis, faciat seu constituat ius. Sed vbi non est ius constitutum ante regulæ traditionem, sed inuenitur sola simplex traditio regulæ, tunc ipsa regula est ius seu constitutio iuris, & ab alio non, sed a constituente procedit, & ita potest intelligi præalleg. l. prima. de regu. Caton. Circa quartum, scilicet quod sit

11 officium regulæ. † Dicunt Doctor. quidam quod

b officium regulæ b est, cõiũgere plures rõnes casuũ, i. rationem traditam in vno casu, ad plures alios extendere, in quibus vertitur eadẽ æquitas. Tamẽ ista

a Adde quia ratio legi seu et cõstitutionis est quæ regulat ipsam legẽ, seu cõstitutionẽ. l. quid dictum. ff. de pact. in l. adĩgere. §. quãuis. ff. de iure patr. ratio enim est sicut anima & spiritus legis, verba aũt sunt sicut corpus & superficies, secũdum Bal. in l. si quis seruo persuaserit. C. de fur. et in l. j. col. antepen. ff. sol. mat. cum si. quæ refert Ias. in l. qui quadringẽta. col. ij. in fin. & colum. 3. in prin. ff. ad Trebel.

b Adde hic glo. Petrum de Anch. & Moder. & Bart. in l. j. ff. eo. tit. Adde de hoc omnino Alex. in l. si quis sic. ff. sol. matri.

a Adde quod officiũ regulæ est ꝙ sufficit habere regulã pro se, donec probetur de exceptione. l. ab ea parte. ff. de prob. & l. suus quoq;. ver. puta. ff. de hære. insti. in c. ad decimas. de resti. spol. & c. venerabilib. ver. potest quoque. de senten. exc. in 6. nam pro regula semper est pronunciandum, nisi probetur exceptio, secundum Bald. in cap. 1. col. 3. de alien. iudi. mut. causa fac. & in l. si tutor. in fin. C. de seru. pig. dat. manumis. & potior est causa, pro quo facit regula, cũ aduersarius habeat necesse fallentiam ostendere. dicit glo. not. in rubri. de regu. iur. in vi. refert Ias. in l. post dotem. colum. xvi. ff. sol. matr.

b Exceptiones. Adde Angel. Aret. in §. sic itaque. col. 3. de act. institu. Alber. de Rosa. parte statutorum. in 67. & Abb. Sicul. in c. quoniam frequenter. & ibi pulchre Felyn. in princ. vt lite non contest. & Bartol. Bal. & Doct. i l. in his. ff. de legi. & an regu. comprehẽdat priuilegiatos casus, vel speciales, vide tex. in l. fraudẽ. §. fi. ff. de testa. militari. Et nó. ꝙ regula non debet restringi per illa quæ ponuntur gratia exempli, vt no. in c. 1. ne cleri. vel monachi, & in l. ita vulneratur. §. illud. ff. ad legem Aquil. & not. Car. Alex. in c. ius

expositio non videtur vera, quia cũ text. dicat ff. eo.
l. i. ꝙ regula est coniunctio rationis. & secundum
opinionem præmissam non coniungeret rationes.
sed ius in vno casu constitutum ad alium extenderet,
sequitur ꝙ opi. illa Io. remota sit a propria significatione
verborum tex. Item secundũ opi. Io. rationem
vnius casus attribueret alteri, quod tex. nõ intendit,
quia nihil de extensione casuum, sed de coniunctione
rationis tractat. Item si de extensione tractaret,
iam poneret de regula ius constituente, quod
similiter videtur contra tex. † Et propterea dicendũ 2
est, ꝙ regula est coniunctio rationis, ideo quia de
ratione plurium casuum eandem rationem habentium,
vnam numero generalem traditionem facit.
& sic quæ primò erant plures numero rationes, ad
vnam, ex omnibus coniunctis procedentem reducuntur
per regulam, & ideo proprie dicitur quod
officium regulæ est rationes coniungere. verbi gra- 1
tia. Statutum fuit primo in piscibus, quod occupanti
concederentur. Item statutum fuit in auibus ꝙ
occupanti concederentur. eadem ratione, quia nullius
in bonis sunt, & in feris bestiis eadem ratione,
quia nullius in bonis sunt. Ex his omnibus sequitur
traditio regulæ, quæ rationes prędictas omnes 3
contingat. s. quod in nullius bonis est, occupanti conceditur.
a Circa quintum & vltimum fuerunt duę a
opiniones contrariæ. Ioannes enim dicebat ꝙ † ex- 13
ceptiones b non sunt de regula, quia fiunt ad dero- b
gandum regulæ. vt ff. de regula Caton. l. 1. 2. respon
so. ergo oppositum, id est confirmationem regulæ 1
non

c. ius naturale. col. ij. j. dist. Item casus excepti a regula extenduntur ad omnes similes casus, vt not. glo. in l. i. ff. de condict. indeb. glo. & Abb. in c. cum dilecta. de confir. vtil. vel inuti. & Abb. in c. fi. col. 3. de re iudic. & in c. fina. colum. iii. vt lit. non contest. vide Anto. Corf. in suis singularibus in litera, extensio, el j. qui plene distinguit in hac materia. Et sufficit habere aliquã regulam pro se, qui vult allegare falletiã vel exceptionẽ debet eam probare vt est extra, i l. illius quoq; versic. puto. ff. de hæred. insti. & in l. ab ea parte. ff. de probat. e. Item ca. decimas de restitu. spo. supra. eo. lib. & glos. sing. & ibi Ludo. Bolo. in secundis interpre. in Clemen. fina. de resti. Bald. in l. post dotem. ff. solu. matri. & in l. actor & in l. ampliorem. C. de appel. Alexan. in addi. ad Bar. in l. pater. §. marito. ff. de doli excep. & Bar. & ibi Alexan. in l. nõ solum. §. sed & reprobare. ff. de no. ope. nunc. Paul. de Cast. cõsi. xlix. col. vlt. in antiq. & alias cõcordãtias uide p Iaf. fatis plene in l. qui se patris. col. j. C. vnde liberi. & Alex. in cõsi. xii. col. iii. in fi. lib. ij. & Abb. in c. qm. de coniugio leprosorum. & Bar. & Lud. Bol. in secũdis nouis interpre. in l. generaliter. §. vxori. ff. de usufruc lega. & Bar. i l. quæsitũ. §. deniq;. ff. de fundo instru. & instrum. lega. & Alex. in addi. ad Bar. in l. nã qd liquide. §. fi. ff. de pen. leg. & per Petrũ de Ancha. & Doct. in c. qui ad agẽdũ. supra de pcu. eo. lib. & Bar. & Doct. in l. 1. & o. C. de transact. Ang. in l. j. ff. eo. tit. Io. de Imo. in l. si ita legatũ. ff. de leg. j. dicit ꝙ nedũ exceptio restringit regulam, sed per eã legatũ restringitur et si legatũ annulletur. & tñ per illũ text. pbatur cõtrariũ. Vide Alex. consi. clii. col. ij. ver. ij. probare videtur. & in pe. col. & omnino in consi. 106. in 3. col. lib. v. Bal. in consi. 195. in fi. iij. vol. & consi. 168. & consi. 267. in fi. lib. i. & Ang. de Clauasio in sua summa in litera, alienatio. §. x. & an regula p exceptionẽ declaretur, vide Lud. Põta. de vrbe in cõs. 61. col. 2. & Iaf. de Mayno. i. §. eque aga. ver. capio. gl. insti. de act. & Alex. cõsi. 125. col. 2. ver. pterea. lib. ij. & in l. fi. ff. qd quisq; iuris in alium statuit, ipse eodẽ iure vtatur. & hic per do. Philip. Franchum de Perusio. col j. & per Ang. consi. 239. & in consi. 298. & Fran. de Are. in cõsi 144.

Adde vltra eum Bartol. in l. generali. §. vxori. & quod ibi posui in apost. ad ipsum post Alex. & alios in ver. ſtimat regulã. ff. de vsufr. leg. & Ant. Cor. sing. suis in ver. statutum, incip. no. vnum dictum,

non inducunt, igitur sub regula non comprehendũtur, quia magis intendunt ad oppositum, id est ad effectum regul.e, excludendum. arg. ff. de adimen. leg. l. legatã inutiliter. de condi. & demonst. l. cum ta

14 le. §. fin. † Præterea species de genere excepta non continetur sub genere. ff. de pœn. l. sanctio legum. & de verb. oblig. l. doli clausula. de leg. iii. l. vxorem. §. felicissimo. & l. serui urbanis. §. vlti. & de alim. leg. l. alimenta. §. basilicæ. & l. Stichus. Igitur casus excepti à regula non continentur sub regula. Placen. vero dixit ꝙ exceptiones continentur sub regula. & pro eo videtur facere. ff. eo. l. semper specialia generalibus

talibus insunt. Item quòd per exceptiones dicitur
regula confirmari. vt in Authen. de non alien. §. vt
autem. coll. 2. Ergo videntur exceptiones esse de
parte regulę cum ad regulæ confirmationem ten-
dant. Mihi videtur quòd vtraque opinio contineat
veritatem. nam non sunt de regula, id est non dispo
nuntur secundũ regulam, imo quantũ ad eas regula
perdit officiũ suũ. ff. eo. l. i. in fi. † Quia cũ officium 15
regulæ sit coniungere rationes, vt dictum est, & in
his scilicet exceptis, non coniũgat, quia aliqua ratio
suadet cõiunctionem vitandam, vt in regula, quod
nullius in bonis est, occupanti conceditur. quod fal
lit in libero homine, & in re sacra, & multis simili-
bus. vt no. ff. de rer. diuis. l. i. in his enim non possu-
mus sequi regulam communem. vt ff. de legibus. &
senatusconsult. l. in his. & l. ius singulare. & propte-
rea non clauduntur sub regula. Et ita credendum
est intellexisse Io. Sed sunt sub regula, id est sub
generalitate verborum in regulę traditione expre
ssorum continentur, quia si regula est de homine
& exceptio debet esse de homine & non de asino
seu capra, seu alia specie. Item si regula procedit
de actione reali, non recte sequitur exceptio in
personali, nec econtra. Et ita verisimile est intel-
lexisse Placen. Ad argumen. Ioan. potest responde
ri † quòd verum est quòd exceptiones impediunt 16
regulam, id est impediunt eam coniungere casus
exceptos, sed ostendunt eam firmam in aliis non
exceptis, quia vbi sunt plura capitula, quorum
effectus est distinctus, si fiat detractio in quibus-
dam, videntur cętera confirmari, vt ff. de test. milit.
l. tribunus. §. vlti. Item verum est quòd species
excepta non est sub genere, & dispositio eius non
sequitur ad dispositionem generis, sed nihilominus
nus est de genere, qualitate verborum inspe-
cta vt supra dixi. Sicut si dicerem, Om-
nis homo legit, præter Martinum qui dormit,
Martinus sub homine continetur, sed de eo aliud
quàm de cæteris prędicatur. Ad argumenta a Pla- a
cen. di

a Nota quòd placent. fuit primus qui vniuersitatem inclyti Castri Montispessulani diœc. Mago. erexit, & iacet dormiens in cemeterio diui Bartholomæi extra muros, in quo originem sumpsit, & in dicta vniuersitate incœpit iura ciuilia & canonica sub cõscriptis patribus & dominis Vm...s & Anch. Ray. vulgo appellato l. petit Pape vtriusque iuris professoribus, & tandem sub eisdem gradum in vtroque iure baccalariatus adeptus sum. deinde hic Bituris me trãstuli causa pestis, & in vtroq; iure licẽciatus effectus sum. Et de ipso Placẽtino facit mentionẽ Azo in sua sũma, in pęmio C. & in dicta vniuersitate legit Azo, et cõposuit ibi sũmas sup tribus libris C & inst. vt ipse refert in pri. d. sũmę sup

17 con. dicendum quod verum est † quòd specialia generalibus insunt, id est, sub generalibus comprehenduntur quantum ad verba, sed non quantum ad dispositionem, quia subest aliqua ratio quę non patitur ipsa secundum genus disponi.

In Reg. Beneficium. Argumenta.

1 Institutio à quo & de quo fieri debeat.
2 Institutio quid sit. & nu. 5 7. 9.
3 Institutio quo differat ab inductione in possessionē.
4 Institutio corporalis dicitur cum quis in possessionem mittitur.
6 Possessio per institutionem non acquiritur.
8 Collatio beneficij in primum facta derogat collationi factæ in secundum.
10 Institutio hæredis tria requirit:
11 Tutor à testatore datus per iudicem confirmatur.
12 Inuestitura dicitur confirmatio præcedentis concessionis.
13 Collatio per episcopum facta, institutio iuris est appellanda.
14 Detentio illicita dicitur, cum quis instituitur à non habente potestatem instituendi.
15 Institutio inualida dicitur cū incapax instituitur.
16 Institio uarijs sumitur modis
17 Institutio quæ canonica meritò sit censenda:
18 Iura distincta an conferantur per institutionem, inuestituram & misionem possessionum
19 Corporalia specie differunt ab incorporalibus.
20 Possessio uera uel quasi, qualiter & quibus quæratur.
21 Poßeßio maxime clauium traditione confertur.
22 Possessio unius rei beneficialis accepta, an sufficiat pro reliquis rebus:
23 Hæres adiens hæreditatem, omnium rerum hæreditariarum acquirit dominium.

tribus lib. C. & Placenti. fecit ibi super ipsis sūmis aliquas additiones. Et licet in ciuitatibus & non in castris studia generalia debeant esse, vt no. gl. Io. And. Abb. Sicul. & Felin. in proœmio Decret. & gl. Bar. & Ioā. de Plat. l. vna. C. de stud. lib. vrb. Rom. lib. 11. fallit in Mōtepessulano, propter inclytam eius nobilitatē, vt dicit Bal. in d. proœmio Decre. col. 6. post med. iō de ipso castro feci mētionem, quia omne actum in nobili patria redundat ad gloriam illius. tex. est celebris. in l. si quis. ī prin. & Saly. C. de natura. lib.

Memini. in l. mechanicos. n. 2. in ver. ciuitatibus. C. de excus. art. libr. 10. in addit. ad Iacob. Rebuff. q fuit pdicti Castri Mōspes. sul. ciuis & ordinarius lector.

Conferens

Obtinari. Non negat possideri. nam videtur quod ex titulo minus canonico transferatur possessio beneficij. Patet quia possidens illud tanquam prædo si spolietur, datur ei restitutio. c. item cum quis, c. in literis. supra de resti. spol. quandoque titulus ipso iure extinguitur in personã vnius, qui tamẽ possessionẽ retinet. c. licet Bps. supra eodem de præbend. quandoque sententia disponit de possessione beneficii, reseruato iudicio tituli & ꝓprietatis. supra de cau. pos. et ꝓprietatis. c. cum super. c. cum ecclesia. ita tenet et exponit Pet. Anchara. hic, colũ. i. item late tenet Panor. in disput. 4. incip. Titius clericus. sed cõis opinio Doctorũ est in cõtrarium. Dic ꝙ opinio Anc. & Panor. vera est, respectu nõ prætendentis titulum;

24 *Conferens beneficium quibus temporibus capax esse debeat ut collatio valeat.*

25 *Institutio hæredis non vitiatur si postea testator ius amittat testandi.*

26 *Institutio non vitiatur si ex aliqua causa ius instituendi perdatur.*

27 *Donatio inter viuos irreuocabiliter tenens non reuocatur ob delictum donantis sequens.*

28 *Hæres ut institui quis queat quibus temporibus capax esse debeat.*

29 *Institutus beneficij consequẽdi capax tribus temporibus esse debet.*

30 *Institutus in beneficio ex causa superuenienti potest eodem priuari.*

31 *Institutio an uitietur, si post appareat eum, qui instituit non potuisse iure instituere. & nu. 32.*

33 *Error singularis operatur in præiudiciũ veritatis.*

34 *Institutio an vitietur per omissionem alicuius substantialium.*

35 *Canonicus de manu prioris non legitimè instituti prabendam recipiens, an possit agere ad eiusdem remotionem & nu seq. & 38.*

37 *Testamentum falsum dicere potest qui aliquid consequutus est ab hærede.*

39 *Institutio alicuius tacitè vel ad cautelam facta quãdo ualeat*

40 *Reseruatio facta à legatis an possit effectum sortiri finita legatione & nu. seq. & 43.*

42 *Cõditio cõtractui adiecta, quãdocũque impleatur ad tempus contractus & dispositionis trahitur.*

BONIFACIVS VIII.

REGVLA PRIMA.

Beneficiũ ecclesiasticum nõ põt licite sine canonica institutione obtineri. a

REGVLAE

tulum: vnde debitores, coloni, censuarij, & alij non possunt titulo saltem colorato possidendi, denegare solutionem, eiq: soluendo liberantur, quãuis non teneantur, nisi ex contractu prædecessorum per not. Bar. Alexã. in l. si vrbana. ff. de condi. indeb. glo. c. nihil. per illum tex. verb. administrat. & ibi Compostella, de electio. Lapus alleg. 89. Carol. Ruin. consi. 150. nu. 2. lib. j.

¶REGVLAE istius exemplũ euidenter patet.
1 intendit enim dicere † quòd si aliquis instituatur ab eo qui ius non habet instituendi. Item si institutio fiat de eo qui non sit institutionis capax. Item si institutio fiat nõ seruata forma quæ debet in institutionibus seruari, institutio videtur esse minus canonica, quia defectum habet eorum quę sunt institutionis substantialia. Propterea ex institutione tali
a non potest [a] beneficium legitime obtineri.
b ¶Ad declarationem autem verborũ regulę [b] quærendum

tetigi in annota. ad Alexan. consi. 120. nu. 7. libr. j. & in annota. ad Deci. consi. 407. Sed respectu contendentis de titulo, vel possessione ipsius beneficij præcedit cõmunis sententia, [redacted]

a Adde ꝙ verbum potest, positum cum negatione, importat necessitatem, vel, non potest, ff. de fur. & not. hic Io. And. & Phil. Franc. in 2. col. post princip. & Bar. in cons. 97. col. ij.

Tu dic hoc verbũ q̃n negatiua pręcedit, secus autẽ si apponatur sine negatiua pręcedente: vt per glos. in l. i. in versiculo. dare potest. & ibi Moder. ff. de iurisd. omn. iud. de quo omnino vide Ant. Corse. singul. suis in verb. potest. incipit. verbum potest, importat necessitatem.

b Adde ad istam regulam Ioannem And. hic, & Pet. de Ancha. & appellatione beneficii, omne beneficium comprehenditur. vt not. hic Ioan. And. & Doct. in c. de multa, de præbend. & Cardi. Alexand. in c. miror. 50. distin. in fi. & Abb. Sic. in consi. 47. vol. 2. & Spec. & ibi Io. Andr. in addi. in tit. de dispensa. §. videndum restat. versi. sed nunquid nocet. & hoc large sumpto vocabulo, de quo per Abb. in c. super. Felin. in c. postulasti. col. 6. vers. circa glo. 2. singu. in titu. de colla. §. uolens. in verb. beneficio. Et quomodo cognoscitur beneficium ecclesiasticum, vide Fel. in repet. c. in nostra. col. 6. vers. restant multa. de rescri. Et an appentio appellatione beneficii contineatur. vide Fel. in c. ad audientiam. el primo, de rescript. post Abb. Sic. & Andr. Sic. Hugo. Barba. satis ample. Et beneficium est beneuola actio gaudium tribuens capienti, vt inquit Senec. lib. i. de beneficiis. & Bald. in c. i. & ibi Card. Alex. quib. mod. feu. amit. & vide Abb. in c. clericis. de vit. & hone. cler. & Bal. in sua marga. post Inn. in lit. beneficiũ. & ibi vide quot modis dicatur. & Alex consi. 12. in fin. col. 2. & no. quod licet beneficium sine legitimo titulo non possit obtineri, vt hic. & in c. i. §. ordinatii. de pacifi. poss. in practic. & in titu. de colla. §. sed & in super. verbo titulo. tñ pp cõtumaciã absentis actor missus in possessionẽ ex secũdo decreto acquirit possessionẽ, & põt beneficiũ p̃scribere per 10. annos

annos inter presentes, & 20. inter absentes, dũ tñ habeat titulũ saltem coloratum, vt colligitur ex nota. per glo. & Docto. in c. contingit. de dolo & contu. & Abb. Sic. in c. i. in literis. de resti. spoli. & not. hic Io. And. & in regula. seq. in Mercu. & glo. & Doct. in c. vno. de eo qui mittitur in poss. cau. rei seru. supra eo. lib. & glo. in d. c. i. de pacifi. poss. super ver. trienniũ. sed hodie per illum text. qui possedit p triennium habẽs coloratum titulũ tam in petitorio quàm possessorio, non potest à quoquã etiã ratione iuris nouiter impetrati molesta-

rendum est quid sit institutio. Item in quo differat
ab inuestitura & ab inductione in possessionem. Itẽ 1
quę dicatur canonica institutio. Subsequenter quę-
renda erunt quædam ad materiã regulæ pertinen-
tia. De primo scribitur per dñm Hostiensem. † q 2
institutio est intus statio, vel intus positio. Quòd si
verũ esset, iam superflua esset inuestitura & in pos-
sessionem inductio post institutionem, quia quod
habe-

ri: exceptis casibus ibi nota. per glo. super verbo, possideat. & in gloss. beneficium & tex. glo. & Doct. in clem. i. de sequestra. poss. & propriet. & in regula Cancellariæ 33. & ibi sing. glo. Io. de Ana. in c. licet Hely. de simon. & Fel. in c. plerunque. de rescript. & in c. sicut. de re iud. col. 16. Et ideo dicunt Hosti. Card. But. Imol. Abb. & Fel. col. ii. in fi. in c. illud, de præsumpt. quod clericus præsumitur rectè institutus quando diuturno tempore tenuit ecclesiam, seu beneficium vt rector: quia superiores visitantes sæpe ecclesias præsumuntur vidisse titulum suum, nec tolerassent intrusum tanto tempore, & not. hic Pet. de Anchar. colum. 8. & Ioan. de Auan. post Abb. & in d. c. licet Hely. & Fel. in dicto cap. sicut. colum. 15. versi. fallit tertio. & Domi. de Rota decis. 84. in antiq. tit. de proba. quãdo episcopus vel alius prelatus possit compellere beneficiatum ad ostendendum titulum beneficij. vide hic per glossam, & Petr. de Ancha. in. 8. quæstione. & Abb. & Felyn. in d. c. licet. Felyn, col. 4. versicu. extra gos. quærunt Bald. in consil. 67. lib. 4. & in l. male agitur. C. de præscript. 30. ann. & Andr. Barbat. in repet. rub. de fide instrument. col. 59. & Pau. de Leaza. in repitit. c. in literis. col. 3. versi. ad vlti. & ibi per Abbatem & Modernos. de restitut. spoliat. & Felyn. in d. c. licet. ponit quinq; conclusiones cum suis fallent. Quid de eo qui habet in commendam beneficium, an dicatur habere titulum: vide Doctores in c. nemo. de elect. supra eo. lib. qui dicunt cõmuniter quod commenda est titulus canonicus, & notat Lodouicus Roma. in consil. eccle. quod est pulchrum in materia commendarum, & vide gloss. singularem in d. cap. j. de pacific. posses. super verb. titulum in Pragmatica sanct. Item not. quod licet quis etiam non possit consequi beneficiũ nisi vnico titu. vt c. vt qui duas. supra de elec. eo. lib. tamen potest se defendere ex pluribus titulis. not. Abb. in c. in nostra. de rescript. & est text. celebris in cap. post electionem. & ibi Abb. de præbend. & Abb. in capitu. cum olim. & ibi Felyn. in fine. de re iudic. & pulchra Felyn. in repet. d. c. in nostra. col. 2. ℣. titulus multiplicatur ad cautelã in eo. benefic. vnde dicit quod si quis dubitet de prima collatione

collatione sua impetret secundam; qua per hoc non inducitur renuntiatio primæ, imo potest vti vtraque ad defensionem suam & vide Abb. in c. cum olim. in 2. ad fin. de priuile. & rel. post Card. in c. inter dilectos. col. x. versi. fallit 3. de fide instrum. quod nota perpetuo, & vide gloss. in cap. nullus pluribus. infra eo. tit. & quæ ibi dico post Dyn. in princ. facit quod not. Dyn. in sequenti fol. versic. quod ex eo. & no. Abb. Sicu. in cons. 3. vol 2. & Bald. in consi. 7. titu. de elect. & ibi de sancto Geminiano.

haberet, non posset ei ulterius conferri & prima collatione & eius effectu perseuerante, vt ff. de verb.
3 obli. l. nemo rē suam. & l. scire debemus. §. vlti. † Itē cum canones exponāt quòd ad ad alium pertineat institutio, videlicet ad epm, vt supra de hære. c. cum ex iniuncto. in fi. & ad alium pertineat in possessionem inductio, scilicet ad archidiaconum, vt supra de off. archidi. c. ad hæc. & c. vt nostrum. videtur inconueniens dicere quòd in idem, quia cum sint distincta officia illorum ad quos pertinent, distinctos debent habere effectus, quia discretorum & distinctorum distincta & discreta ratio esse debet. vt ff. de calum. l. vlt. & C. de dona. inter vir. & vxo. l. si maritus. j. & de episc. & cleri. l. repetita. & de testa. l. consulta diualia. Sed excusari potest quòd intellexit de institutione quantum ad ius quod ex sola institutione acquiritur. Sed intus statio de facto per indu-
4 ctionem in possessionē subsequitur. † Et præterea dici potest ꝙ motus fuit ex eo ꝙ canones appellāt inductionē in possessionem institutionem corporalem: vt supra de off. archid. c. ad hæc. §. in quadam verò.

Copiose quōnis sit de beneficio; & illius appellatione tractatum in hac apostil. vide vltra hic allegat. Cardi. in clem. audnor. nu. 9. & ibi posui in apostill. in ver. cōprehēdit dignitates. de rescri. & in clem. j. de præbendis. Geminin cap. 1. in prin. et ibi dixi in apostillis in versi. non est dignitas, supra de eo qui mitt. in poss. cau. rei ser. & in c. dudum. nu. 7. vbi etiam notaui versic. ecclesiæ cathedralis. supra de præbend. & dixi in apostil. ad Philipp. Franc. in gra. nu. 1. in versic. appellatione beneficij. supra de rescriptis. & in apostil. ad Panormita. in capitu. nostra, in apostill. linea, sub nomine Zachi. in versicul: si siue præbend. de rescript. in antiq. Et in quantum domi. Boerij dixi supra quòd cle. præsumitur recte institutus quando diuturno tempore tenuit &c hoc facit ad dissolutionem quæstionis, an possessio beneficij cogatur per superiorem ostendere titulum suum. de quo dixi in apostill. ad Panormita. post eum, in capitu. licet Heli. nume. 22. in versicu. ad ostendendum. titul. de simon., & in capitu. accedens. nume. 3. in ver. ad ostendendum. titu. de accus. dixi etiam in apostil. & Gemi. in c. i. nu. 7. in ver. probare. tit. supra de eo qui mitt. in poss. cau. rei ser. & in addi. ad Bal. in l. ciuile. in j. oppo. C. de furt. & in Rota decis. 65. & 679. in antiquis.

a Adde quod multiplex est institutio. vna est proprie quæ sumitur pro translatione iuris non libera a' superiore facta quando scilicet præsentatus per patronum instituitur. & istud ius instituendi transit in capitulum sede vacante. c. j. de institu. lib. 6. Alia est institutio quæ capitur pro collatione libera. de qua in c. ex frequentibus. eo. tit. in antiq. Tertia est institutio authorizabilis, quæ fit quo ad curã populi tantum. vt si collatio beneficij spectat ad inferiorem pro cura populi nõ exempti, recurritur ad episcopũ. vt in c. i. de capel. monach. in 6. Alia est institutio quæ capitur pro inductione in possessionem: ista pertinet ad Archidiaconũ de iure communi. c. ad hæc. & cap. vt nostrum. de off. Archidiaco. Et scias quod de iure communi collatiua institutio tituli ptinet ad episcopum. glo. in c. cum venissent. eodem tit. in antiq. ita refert Pet. Rauẽ. in suo compendio iuris cano. titu. institu. colum. 4. & col. 5.

verò. Et propterea potuit probabiliter dicere qđ institutio esset intus positio, vel intus statio de facto. cum etiam sit in corporalem possessionem inductio, vt d. §. in quadam. Magister verò Bernar. scribit s. de insti. c. autoritate † quòd institutio est ius canonicum in Ecclesia vel ecclesiastico beneficio tribuere. 5
Inuestire est quasi possessionem illius iuris conferre. Postcà verò subiungit, quòd instituere est spiritualis beneficij vel dignitatis corporalem possessionem tradere. Et in hoc videtur tradere contraria. Quia primò dicit per institutionem conferri ius, & post illam collationem iuris per subsequens factũ. idest per inuestituram quæri quasi possessionem. per quod includit † quòd per institutionem nõ acquiritur possessio. Et hoc est certum possessionem non 6
quæri per solam institutionem, vel ex sola inuestitura, sed per inductionem in corporalem possessionẽ, & supra de elect. cap. cum in cunctis. §. cũ verò electus. & not. Host. in tit. de insti. & patet ff. de acqui. poss. l. cum hæredes. in princi. Sed credibile est quòd magister Bern. in prima definitione vel aliàs descriptione intellexit de institutione strictè sumpta, per quam tribuitur ius, & non possessio, vel quasi illius iuris. In secunda intellexit de institutione largo modo sumpta.[a] Vel dicendum est, quòd in prima in- a
tellexit de institutione pertinente ad episcopũ, quæ tribuit solum ius. In secunda intellexit de institutione pertinente ad Archid. quæ tribuit possessionem vel quasi. Scribitur etiam per do. Hostiẽ. in summa titu. de inst. in princi. quòd † quidam dixerunt quòd 7
institutio est ecclesiæ vel ecclesiastici beneficij collatio, quę definitio non videtur esse sufficiens, quia nõ ponit omnia substantialia institutionis. Non enim dicit, quòd ex institutione quæratur ius in proprie-

tate

L

Legata

M

 re, &

Possef-

b 4

Promittens

Restituere

Tacens

T

Titulus

V

INDICIS FINIS.

REGVLARVM IVRIS

PONTIFICII INDEX.

Non

FINIS.

tate beneficij collat. Constat autem ꝙ per institutionem seu beneficij collationem quæritur ius proprietatis illi in quem beneficium confertur. Quod
8 ex eo patet † ꝙ post collationem factam in primũ, facta in secundum nihil operatur. & est casus de
a præbẽ. c. si tibi. [a] Et tamen si non esset per primam collationem translatum ius in primum, potuisset per secundam collationem transferri in personam secundi. C. de rei vendi. l. quoties. Sed credibile est, quòd qui prędictam diffinitionem induxit, intellexit quòd ius per beneficij collationem transferatur, & hoc aliqualiter indicant diffinitionis verba. Et tamen si omnia supradicta tolerabilia sunt pro-
9 pter probabilem authoritatem dicentium, clarius
b potest dici ꝙ † institutio, [b] est iuris alicuius beneficij

a Adde ꝙ in beneficiatis nõ requiritur traditio, vel quasi, vt acquiratur ius in beneficio, vt plene not. Dyn. in regula, qui prior. infra eodem. & ibi dicam. quia primus præfertur secundo in beneficio, etiam si fuerit tradita possessio. vt tenet hic Dyn. per textum in capit. si tibi. de præbend. supra eod. libro, & Ioan. Andr. ibi super verbo acquirat. dummodo collatio prima beneficij fuerit iure facta, vt est text. & exẽplum in c. illud. & cap. suggestum. de iure patronat. ita tenẽt Ioan. Fabr. Bal. Salic. Paulus de Castro. in l. quoties. & ibi Ias. de May. in repetitione. col. 6. in quarta limitatione. C. de rei vendicatio. & Ludouic. de Rom. consi. 298. colum. prima. versi. tertio videtur casus. quod not. pro limitatione l. quoties. C. de rei vendica.

b Adde quotuplex est institutio in beneficijs, & quæ differentia sit inter institutionem, collationem, & inuestituram, & quæ dicatur inuestit. authorizabilis, & an per inuestituram transferatur poss. vide text. doct. in c. cum illis. §. cũ autem, supra eo. lib. de præb. & plene per Abb. post Ioan. Andr. in §. authoritate. de inst. & Fel. in cap. audiis. colum. 3. ver. inquantum. Abb. de rescri. & glo. in §. 1. de annat. in versi. institutiones. in Pragmatic. & Bald. in rubr. de causa posses. & propriet. col. 2. de inuestitura. vide Bald. & Car. Alexand. cap. 1. quid sit inuestitura. versi. no. & ibi vide per And. consi. in addit. ad Bald. per quæ fiat inuestit. adde Innocen. Abb. & Bald. in cap. ex literis. ver. no. de consuet. Archidia. 73. dist. Hadrian. & per Alexand. in l. 1. in fi. in prin. versi. vlterius quærit. ff. de acquiren. poss. & Pau. de Cast. consi. 160. in antiq. qui alleg. hic Dyn. uide Andr. Barba. in dicto cap. ex literis. de consuet. & quæ dicam in quarta quæstione. & sequen. & Philip. Franc. hic columna prima. & glo. in d. cap. in prin. super ver. inuestitura. de annat. in Prag. Sanct. & ideo est ꝙ institutio de beneficio facta non transfert possessionem. nisi corporalis possessio tradatur. vt not. in c. cum Bertholdus. saluis limitationib. quas ibi ponit Fel. de re iudic. in antiquis, dat tamen iustam causam possidendi, & iustum titulum in prælatura, vt per Bald. in l. tertia, C. de emancip. liber. & de materia orig. huius,

B scilicet.

scilicet quid sit institutio in beneficio, vide Cardi. in clemen. j. in solo 6. quæstio. de supplen. negligen. præla. Gemin. & Philip. Franc. in consi. in illis, supra de prębend.

a Vide ibi Bald & Card. & Alexan. & latius in præludijs feudorum, & maxime per Ias. & decis. Parl. Gratianapol. Delphin. q. 304

Adde tamen quod licet do. Dyn. hic videatur sentire inuestituram in feudo non sufficere sine inductione in possessionē, limitabis hoc dictum, nisi possessio fuisset prius apud feudatarium, quia tunc sola inuestitura etiam verbalis sufficeret, vt per Bald. in authen. defuncto. in princip. & ibi posui in additio. in verb. inuestitura. C. ad Tertul. & in l. prima. C. de rerum permuta. quod tamen intelligo esse verum, si dominus sciebat tunc feudatarium possidere. vt no. Angelus in l. quædam. ff. de rei vendi.

ficij verbalis collatio, inuestitura verò collationis seu institutionis confirmatio, seu declaratio, per quam inducitur confirmatio. Missio in possessionem, est præcedentium, id est collationis & inuestituræ executio, quod per similia patet. Nam in institutione hęredis tria sunt per ordinem. † Primum est institutio quę procedit per dispositionem verbalem. Secundum est institutionis irreuocabilis confirmatio quæ contingit per consequens factum, id est per mortem. Tertium autem est institutionis & confirmationis executio, quæ contingit per aditionem hereditatis & sequens adminiculum, id est apprehensionem possessionis, licèt illa non sit necessaria ad acquisitionem dominij rerum hæreditariarum, sed necessaria est ad acquisitionem possessionis C. de testament. l. omnium. ff. de acquiren. pos. l. cùm hęredes. in princip. de bon. possess. l. prima, & secunda. † Item in datione tutoris, datur enim aliquando à testatore. Secundo, datio illa verbalis confirmatur à iudice, vt patet ff. de testam. tute. & de confirm. tut. Tertio sequitur decretum iudicis administrationem concedens. C. arbit. tut. l. fina. & in Auth. vt hi qui obl. se hab. res minorum. §. penult. colla. sexta. Item patet in feud. nam primo fit feudi concessio. † Secundò inuestitura quæ est precedentis concessionis confirmatio. Tertio in possessionem inductio, quę est concessionis, & inuestiturę realis executio, vt in titulo, quid sit inuestitura. colla. decima.[a] Et licèt prædicta non sint similia quantum ad omnia, similia tamen sunt quantùm ad ordinem successiuum. Et hęc vera sunt secundùm absolutam & propriam significationem verborum. Sed in pręsenti regula credendum est, & dicendum institutionem largo modo

(margin numbers: 10, 11, 12)

a Adde hic Dyn. in regula in generali. & ibi Io. And. & Docto. infra eo. & de multiplici natura vicariorum vide Abb. & pulchre rel. in c. postulasti. col. j. & ij. de rescri. gloss. in tit. de collatio. §. ita tamen. in verb. vicario. in Pract. Sanct & Alexan. in rubr. de off. eius cui. col. 3. & 4. & Abb. in c. extirpãdæ. §. qui vero. in 3. col. de preben. & Cardi. in clem. j. in q. 3. de off. vica & Io. Franci. in suo eleganti tract. de potesta. capi. sede vacãte. in x. q. secundæ partis. & ad not. hic per Dy. uide singulariter Cardi. Alexan. in cap. perlectis. col. 5. in glos. super ver. iurgia. 25. distinc. & ibi an videatur habere iurisdictionem ordinariam vel delegatam. & Imol. in cap. sua not. de off. vic. & per Ios. And. in additio. Spec. de off. vic. super rubric. & Alexand. in additio. ad Bart. in l. j. §. ab eo. ff. quis & a quo appel. & ibi etiã vide an appelletur de vicario ad episcopũ. & latius in c. non putamus. supra de consuetud. eod. lib. & ad not. hic per Dy. vide hic Philip. Franc. col. 2. in fi.

go modo sumi, & pro omnibus supradictis modis
13 poni. Certum est enim, † quòd collatio & inuestitura quæ fit per episcopum, institutio iuris appellatur, vt in præallegato capitu. cùm ex iniuncto. supra de hære. Item inductio possessionis quæ fit per archidiaconum, appellatur institutio corporalis. vt supra, de offic. archidia capitu. ad hęc. cap. vt nostrum. In quacunque enim prædictarum defectus interueniẽs reddit beneficij receptionem vel
14 retentionem illicitam. † Si enim defectus est in institutione verbali, siue ex parte instituentis, vt quia is instituit qui de iure instituere non possit, illicita est detentio. verbi gratia, vt quia institutio
a fiat per vicarium a episcopi generalem, quem constat instituere non posse, nisi instituendi potestas specialiter fuerit ei concessà per episcopum, vt de offic. vic. capitu. cùm in generali. libro sexto. & ita debet intelligi supra de institu. c. ex freqnentibus, vel quia fiat per capitulum de beneficijs ad collationem episcopi pertinentibus, quam constat non
b valere etiam sede vacante,[b] vt supra de instit. c. j. eod.

De materia peculiari huius quæsiti, s. ꝙ vicarius episcopi non possit instituere, vide quod plene notaui in additi. ad Phil. Franc. in c. cum generali, supra alle. nume. 3. in versi. conferendi beneficia supra de off. vic. vbi dico ꝙ tamen potest instituere præsentatum a patrono ecclesiæ idoneum iex. est fin. in c. ex frequentibus. per istum alleg. ad hoc dicit singul. Romanus in suo singul 605. incip. tu scis ꝙ fundatores, de quo per Car. in cle. i. q. 18. de offi. vicar.

b Adde gl. & Doc. in cap. ijs, & in c. cum olim. & ibi Abba. & Felin. de maior. & obe. in glo. in tit. de coll. §. illi uero. ver. legatorum. & in. §. cui rei. versi. ecclesiasticus. in Pra. sanct. & ad plenum vide Ioan. Fran. de Pauin. in d. trac. de potest. c. sede vac. in 2. par. q. 1. 2. 3. 4. & 5. ibi in.

5.q.ponit an attentator seu firmarius posit præsentare,& alleg. Pau. de Cast.tenere ꝙ non in consi.55.etiam ratione procuratorij. sed illud consilium cum difficultate potui reperire in antiq. & est 244. secundū verum nu. incip.venerabilis vir. pro quo facit tex.Abb.& ibi de Bellencinis in addi. in c. ex literis. de iure pat. & Abb.in sua dispu.incip.Augerio.col.19.& Bald. singulariter in consi.32. lib.3. & ibi vide quando trāseat ius patronatus cum vniuersitate.& vel. in c. causam.co.5. post prin.de præscrip. & gl. in l.precibus.et ibi Doct.C. de impu. & alijs substi. & Ioan. And. in c.j.supra de iure pat. e.lib. & Domi. de Ro. decis. 239. in antiq. tit. de iure pat. & Abb. Sic.in consi. 54.lib.1. & Bald. in l. prima. colum.secunda.C. de bon.liber.

15 eod.titu. † Item si institutio fiat de eo qui non potest de iure institui, vt si instituatur laicus,[a] vel alius irregularis cui prohibetur de iure beneficiū conferri,vt supra de insti.c.2.idē erit si defectus fuerit in institutionis forma, vt quia fuit sub conditione facta, cùm actus legitimi non suscipiant conditionem,neque diem.vt infra eō.c.actus legitimi. vt supra de elect.c.in electionibus.lib.6. Et per hoc patet, † quòd institutio largo modo hic sumitur, vt 16
tam institutionem verbalem & inuestituram quæ ius tribuit,quàm inductionē in possessionem ,quæ possessionem,& quasi concedit,comprehendat. Et hoc ostenditur necessario arg. posito casu quòd esset aliquis verbaliter institutus,& inuestitus re ipsa sine inductione in possessionem, & autoritate propria possessionem occupauerit, dicetur incumbere possessioni vt prædo, non vt iustus possessor. ff. de acquiren.poss.l.si ex stipulatione. j.& ij.responso. & l.

a Adde tex.& Doct.in c. ex literis.de transac.& text. & Abb.Sic.in c.Io.ver.tertius art.col.1.de cle.coniug.& in c.2.de instit.Et an ex dispēsatione epis. vel Papæ posit obtinere,vide Card.Alex.in c.si qui.in vlt. not.22.dist.& plene in cap.placuit,eadem dist. colum.3. versi. ad secundum. Et ibi videat clericus qui contraxit matrimonium , & vxor ante copulam vult intrare monasterium , an posit clericus redire ad suum beneficium. adde glo. & Doct. maxime Imo. post Abbatem in capitu. 1.de cler.coniug.facit quod no.glo.in cap. vno supra eo. lib. in verbo , clericalis.de cler.coniug.& Ange.Aretin.in quib.mod.ius patr. pot. sol. in prin. & decisio. Capell. Tolos. q.240. & quæ dixi in tract. de potest.,& offic.deleg.in 1.q.col.antepe.

Adde ad quæsita per do. Apost. 1.an laicus ex dispensatione episcopi posit beneficium obtinere, & ego puto ꝙ in curatis non posit dispensare , in alijs vero non requiratur dispensatio. ut late per Federi. de Sen.consi.127.inci.casus talis est , quidam e' canoni. & quis dicatur laicus , vide glo.in cap. primo, supra de procur. & in cap. si iudex laicus. de iudi.& tex.in c.duo sunt genera.12.q.1.

17 & l. nec ex vera. C. eo. tit. † Canonica vero institutio appellatur, in qua omnia substantialia validæ institutionis largo modo sumptæ concurrunt, id est collatio, inuestitura, & in possessionem inductio, & decens personæ habilitas, tam ex parte conferentis, quàm ex parte illius in quem collatio facta est, & solennis institutionis forma, sicut superioribus est ostensum. Sicut dicitur legitima tutoris datio, quando is dedit qui dare potuit, is accipit cui fuerat
a dâdus, & id datur cuius dandi facultas a erat, & pro tribunali decretum interponitur. vt ff. de confir. tuto. l. naturali. §. si quæratur. Quæri autem potest circa materiam supradictam. Primo nunquid institutio, inuestitura, & in possessionem inductio, sint distinctæ species, vel idem significantes. hoc autem declaratum est per superiora, & ideo superua-
18 cuum esset repetere. † Secundò quæri posset cũ sint species distinctę proprie sumendo, vtrum distincta iura tribuantur per eas? & dicendum est sicut in superioribus patet, quòd per institutionem verbalem tribuitur ius proprietatis, & per inuestituram declaratur, & confirmatur illius iuris collatio, vt dicto cap. cum ex iniuncto. & c. inter cætera. de præb. & per inductionem in possessionem tribuitur ius possessionis, vel quasi, & ius administrationis, vt dicto c. ad hæc. & c. vt nostrum. Posset autẽ aliquis dicere ꝙ inconueniens videtur quod in eadem re quęratur possessio & quasi possessio, cum possessio consistat in rebus corporalibus tantum, ut ff. de acquir. possess. l. 3. in prin. & de vsucap. l. sequitur. §. si viam. quasi possessio consistit in corporalibus, vt ff. de seruit. l. pen. & ff. si serui. vendi. l. sicuti.
19 §. Aristo. & vti possidet. l. fi. † sic ergo corporalia & incorporalia sunt species oppositæ, & concurrentes circa eandem rem, vt insti. de reb. corpo. & incorp. per tot. ff. de rer. diuis. l. i. sic possessio, & quasi possessio videntur species oppositæ, & non possent concurrere in eandem rem. Sed dicendum est ꝙ in beneficiis est considerare ipsum ius beneficij, quòd

a Adde ꝙ requirãtur vt dicatur legitima tutoris datio, vide Bartol. post Dyn. nũquid in d. §. si quęratur. hic alle. et Dy. sol. pced. post principium. & Decis. Parlam. Grãnop. Delphin. q. 330. & Decis. Capel. Thol. q. 63. & Cy. Bar. Ioan. Fab. & Saly. in l. fi. §. omnẽ. C. de admini. tut. & Ang. Aret. in §. tutores. insti. de tutelis. & quæ dixi in lib. cõsuetu. statu iurium personarum. §. 7. & in addi. Ad de pdictis Bar. in l. legitimós. in fin. princ. & quod ibi posui in apostil. ad ipsum. in ver. vti lia facere. ff. de leg. tut. & in l. tut. ff. de admi nist. tut. Alex. omnino post Bart. l. prætor. ff. de oper. nou. nunt. & consi. 129. volu. 1. & plenius p Bal. consi. 31. incip. quæritur an curator, &c. volu. 1.

est incorporale, & ideo dicitur quæri quasi poss.s.
Item est considerare res corporales, quæ sub iure
beneficij continentur, & in illis dicitur quęri vera
possessio corporaliter instituto. ¶ † Quęri posset 20
tertio, quare est quod per inuestituram factam per
annulum, vel per librum aut baculum, non quæritur vera possessio vel quasi possessio, cùm per clauium traditionem quęratur possessio rerum, quę sub clauibus constituuntur, vel custodiuntur, vt ff. de contrah. empt. l. clauibus. & de acquir. rer. do. l. qua ratione. §. item si quis. & ff. de acquir. pos. l. j. §.
si iusserim. Ratio est, † quia res sub custodia clauiũ 21
constituuntur, & continentur, & ideo traditis clauibus sub quarum custodia sunt, ipsę res tradi-
tæ a intelliguntur. Annulus vero & baculus seu a
liber nihil habet cõmune cum rebus quę in beneficio continentur. Et ideo inuestitura per baculum facta, non intelligitur trãslata possessio, sicut etiam dici

a Adde tex. gl. Io. Fab. Ang. Are. & Christoph. Porcũ. & ibi Ias. in addi. §. si quis merces. insti. de rer. diuis. & Bar. & ibi Alex. in addi. in l. clauibus, hic alleg. & Bar. in l. cũ pater §. pater pluribus. ff. de leg. 2. & Bal. in l. 2. C. de verb. sig. & per Petr. de Anch. in cle. 1. §. sane. & de hæret. & gl. in c. cõsuetu. recti feudi. col. 10. & Car. Alex. in c. ostiarius. 25. dist. & in c. perlectis. 25. dist. col. 1. & gl. & Doc. maxime Bald. in c. 2. de cõsue. ver. no. ꝙ. & Alex. in l. 1. §. si iusserim. hic alleg. & in l. possideri. in prin. col. 2. eo. tit. & ibi plene vide, an etiã per traditionem instrumenti transferatur possessio col. 3. vers. fallit in casu l. j. C. de dona. & Dyn. & quæ ibi dicã in regula, pro possessore. q. 7. infra eo. & vide Bal. in l. ab emp. col. 3. ff. de pact. & in l. 2. C. de acqui. poss. & Bald. Angel. & Alex. in l. prædia, ff. de acq. poss. & Angel. Aret. in. §. interdum, instit. de rerum diuisio. iuxta versum, vsus sine rei mutuatæ venditione. Clauibus & chartis mea si conditio scitur. Quamuis non aliter detur, possessio transit. vt no. gl. in d. c. 2. de consue. & in d. c. 1. de consue. recti. feudi. & adde Bartol. in l. quadam mulier. ff. de rei. vendica. & Bald. in authen. quas actiones. C. de san. eccl. & hic Philipp. Franc. col. 2. in princ. Et ad nota hic per Dyn. ꝙ possess. beneficij non quæritur per traditionem annuli vel baculi, vide Alex. in l. 3. in princ. col. iij. ff. de acquiren. poss. & Io. Fabr. Ang. Aret. post glo. instit. de verbo. oblig. in prin. Dy. sequitur Ioan. And. in c. transmissa. de elect. & ibi vide Mod. sed intelligitur concessa licentia intrandi autoritate propria. dictum est sing. in not. in d. cap. 2. de consuet. de quo facit textum ibi Bald. & Lud. de Ro. in suis sing. fol. 4. col. 4. versi. consuetudo est. & quomodo possessio beneficij probetur, vide Lud. de Ro. in consi. cccxxxix. in q. 3. & in consi. 337. & Bal. in l. 1. C. de crimine expilat. hær. & l. 1. & ibi Alex. in addit. C. de do. & ad omnia supradicta vide Paulum de Leazar. in repet. c. in literis. col. 5. ver. 1. quæro. & per Abb. Sic. de rest. spol. & per ipsum Paulum in rubr.

in rubr.de causa poss. & proprie. & domini de Rota decisio. 402. in antiq.tit.de causa possess.& proprieta. & Oldr.consil. cccix. & decisio. Parlam.Delph.22.

Adde alleg & deducta per Doct.compostillato.meum Panor. plenissi.in c.2.& quod ibi posui in apostil.ad ipsum in versi.clauium.nu.12.de consuetud. di xi in appostillis ad Lanfrancum de Oria. in c.quoniam contra falsam.§. testium, deposi. num.96. circa finem. in versicu. penult. col. de probat. Alexã. omnino in l.3.de poss.& Barth.Soc.cõsi. 137.incipien.in cõtrouersia, versicu. secundo ꝓbaturi.& consi. 131.incip.in presenti. col.3.vol. j. & dum alleg. Rom.singu.suis fol.4.voluit allegare sing.1;6.incipien. consuetudo est.

dici solet si tradatur vel legetur instrumentũ, in quo continetur emptio predij, vel alterius rei, ipsa res intelligitur tradita vel legata, quia iuris in re quęsiti probatio in instrumento continetur. C.de don.l.j.ff.de leg.j.l.seruum filij.§.cum.& de leg.3.
22 l.qui chirographum. ¶ † Huius autem causa q̃ri posset quarto si institutus verbo, & inuestiturus annulo inducatur in possessionẽ rei vnius quæ est in beneficio sibi collato nomine illius & aliarũ, au intelligitur quęsita possessio illius tantùm, in qua inducitur corporaliter, vel illius & aliarum? videt quæsita possessio omnium, quia iure cauetur ꝙ restituta vna re hęreditaria omnes restitutę intelliguntur, si ea mente restituantur vt effectus restitutionis trahantur ad omnes. vt ff.ad Trebel. l.restituta.in princ. & quia totius fundi possessio transfertur etiam si vnũ fundi angulum quis ingrediatur: vt ff.de acquirend.pos.l.possideri.§ quod autem.sic
a ergo a quęsita possess. vnius rei quę in iure beneficij continetur, omnium in eodem beneficio comprehensorum quęsita intelligatur, tamen & si hoc
b æquitas suadet, ius scriptum contrarium dicit, b
23 † quia hęres quæric domininm omnium rerum hæredita

a Ergo, Vt ecclesiæ vel dignitatis Petr.de Anch.hic in fin. & infra eo. cap. sine possessione.col.16.Io.Fab.l.j.C.de emanci libe. Panor. in disput.4. Io.Pet.de terra.in lib.de rei vendic.

b Adde ꝙ idem tenet Spec.tit. de primo & secundo decreto.§. iam de effectu.in prin.& Ioã.And.hic, & Philip. Franchus col.2. post princip. sed Abb.Sic.in c.cum aliquibus.col.ij.versic.vlterius quæro,de re iudi. tenet contrarium per plures rationes quas ibi vide,& idem tenet Paulus de Leaza.in repeti.c.in literis.col 5.versi.modo quęro. de restitu.spoli. sed opi.Spec.& Dy.sequitur But.in c. cum venissent. ad fi.de restit.spol. Bald.& Paul.de Cast.in l.non mirum,ff.de pig.act.& Andr.in repet.l.si quis.§.differentia.ff.de acquir.pos.& Ang in l.cum vnus.§.fina.de bon. auto.iudi.poss & Bar.in l.3.in prin.col.5.ff.de acquir.poss. & ibi Ludo. de Ro.& pulchre Felyn.in dicto cap,cum aliquibus.colum.j.versiculo,

In quantum, vsque ad finem, qui dicit ab ista parte non esse tutũ recedere, vide Ludouicũ Rom. in consi. 337. & ista est cõmunis opinio. adde Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. col. 7. ver. verum autem istud. ff. de verbo. obli. & do. de Rot. decis. 277. tit. de restit. spo. in nouis, & decis. Parlamenti Delphi, quæstio. 355.

a Adde hic gl. & Philip. frāc. col. 2. post medium. & quando est defectus in conferente, qui non habebat potestatem conferendi, iudicatur possessio colorata vel non, vide Abb. in c. cũ nostris. col. 1. in prima regula. de concess. præben. & in c. 2. in principio. nec sede vacante.

Adde prædictis Bal. in rub. C. de condict. ob turpem causam. & in prin. & quod ibi posui in addit. ad ipsum in versi. incapax ad officium. Alex. in l. fratres. ff. de pœn. & Car. in clemen. 2. q. 13. de ætate. & qualitate.

hæreditariarum adeundo hæreditatem, & tamen non quærit possessionem alicuius rei, nisi eam corporaliter apprehendat, vt in d. l. cùm hæredes. & si quis testamen. libe. esse. l. prima. §. Sceuola. Ad legem autem restitutam. patet responsio, quia ibi loquitur de translatione dominij ad quam sufficit sola restitutio verbalis, vt in ead. l. & l. tertia. eodem titulo. In proposito autem loquitur de acquiren. posses. quæ in facto consistit, licèt ipsa acquisita ius dici posset, vt ff. de acquiren. pos. l. j. §. si vir vxori. & l. peregrè. in princi. & ideo ad positionem vnius non sequitur positio alterius, quod possibile est ab eo esse essentialiter separatum. vt C. de probationibus. l. non epistolis. & l. neque natales. & l. ad probationem. Itẽm ad l. possideri. §. quod autem. respondeo, quòd ibi non dicitur ꝙ acquiratur possessio aliarum rerum quæ erant intra fundum, & à fundo distinctę, sed certarum partium fundi tantũ, quæ acquisitæ parti erant continuatæ. ¶ † Quintò 24 queri potest circa personas quibus temporibus conferens a debet esse capax beneficij conferendi, & a dicendum videtur ꝙ sufficit eum esse capacem tẽpore collationis factę, licèt postea desinat ex quacunque causa, quia factum legitimè retractari non debet, licèt postea casus eueniat à quo non potuit inchoari. infra eo. c. factum legitimè. & ff. de acqui. hære. l. si seruum quis. §. vul. & de his qui sunt sui vel alie. iur. l. patre. de regulis iuris. l. in ambiguis. §. non est nouum. † Et quia iure cauetur, quòd si 25 testator qui heredem instituit, sine delicto suo & absque facto suo perdiderit ius testandi, institutio propterea non vitiatur. vt ff. de testamen. l. is cui. & de bon. posses. secundum tab. l. prima. §. exigit pretor. §. si quis autẽ. ergo institutio de beneficio facta

non

non viciatur, licèt instituēs ius instituēdi perdiderit. vt supra de electio. capitu. querelam. & de iure patrona. argumen. ff. de officio prę-to. l. Barbarius. & l. prima. C. de testib. capitu. secundo. de pręscript. in sexto. obstare tamen videtur quòd lex cauetur, quòd si testator qui hęredem instituit, ius testandi perdiderit pro-
a pter delictum suum vel propter factū suum,[a] quia se præbuit ad arrogandum, institutio viciatur. vt ff. de iniust. & irri. testamen. l. si quis filio exhęredato. §. irritum. & de bon. possess. secundum tabulas. l. qui ex liberis. §. testamē-to. & Instit. quibus modis testamen. infirmen. circa principium. & §. non tamen. ergo viciari videtur institutio facta de beneficio. Sed respondeti potest, quòd institutio beneficij tenuit: ita quòd per expressam instituentis voluntatem non potuit reuocari. argumen. vt supra de prębendis. capitu. inter cętera. & eo.
26 titu. capitu. si tibi absenti. in sexto. † Et ideo ex quacunque causa ius instituendi perdiderit, institutio præcedens non viciatur. vt in Authen. de tabell. §. penultimo. sed institutio hęredis non tenebat irreuocabiliter ante mortem testantis, cùm semper esset voluntas ambulatoria & mutabilis vsque ad mortem. cap. cùm Matthę. de celebra. miss. & C. de sacrosan. eccle. l. prima. ff. de iure codicill. l. diui. §. licet. & de legatis primo. l. si mihi & tibi. §. in legatis. & de legat. tertio. l. si quis. in principio testamen. & de adimen. leg. l. tertia. § vltime. & de donatio. inter virum & vxo. l. cùm hic status. § ait oratio. ideo si perdiderit testator potestatem testandi ex ea causa quæ originem sumat à delicto, idest culpa vel dolo testantis, institutio irritatur, vt in pręalleg. §. irritum. & in §. non tñ. sed si ex causa perdiderit testamenti factionem quæ ex dolo, vel cul-

pa

a Intelligendū est illud, dummodo hoc vitiū non incidat in crimen punibile, non rumpit testamētū prius legitime factū: secus si tale vitium incideret in crimen punibile: vt l. j. §. exigit, & ibi gloss. singu. ff. de bon. possess. secundum tabulas. & Ioan. de Imo. in l. is cui. & ibi Francis. Arett. in secundo nota. & latius in l. qui in potestate. §. j. et l. sequenti. ff. de testamen. et Io. And. in c. quanquam. de vsur. supra eod. libr. & Barto. in repett. l. cunctos populos. circa finem. & Bald. in l. prima. in lectu. C. de sacrosanct. eccles. in tertio, & in l. fina. columna penultimá. versicu. hic dubitatur. C. vnde legitimi.

pa testatoris a non sumat originem, institutio non a
vitiatur. vt in d.l.is cui.& in l.j.§.exigit.& §.si quis
nō habēt effectū irreuocabilē,q̄ ea quę a principio
aūt. Facilius enim reuocantur ea quæ a principio
irreuocabiliter tenent, vt pate t, † quia donatio 27
inter viuos quæ irreuocabiliter tenuit a princ. non
reuocatur propter delictum sequens a donante cō
missum b vt C.de bon.damnat.l. si quis post hac. b
sed

a Testatoris Hæc distinctio, quæ incipit, infra eod. nu. 25. plausibilis, est & cōmuniter approbata, sed falsa. patet, quia nō solum manet testamentū si testator postea fiat inhabilis facto suo laudabili scdm istos, vt professione. auth en. Si qua mulier. C. de sacrosan. Eccles. sed etiā facto suo culpabili, vt ob vitium prodigalitatis. l. Is cui lege. ff. de test. Et sic reiecta inepta & falsa distinctione, vera methodus est facere regulam & fallentiā, & regula sit affirmatiua per reg. l. In ambig. §. non est not. ff. eo. c. factum legitime. infra eodem, & per text. in indiuiduo in l. j. §. si quis aūt. de bono. posses. scdm tabulas. Fallit quando vna cum superueniente inhabilitate bona ad alterius dispositionem vel dominium deuoluuntur, vt hic, in eo qui se dat in arrogationem, vel patitur sententiam, ex qua bona confiscantur. Et ita debet intelligi & restringi lex. si quis filio. §. irritum. versi. sed & si quis. de iniusto rupto testamen. vt tunc procedat, quando simul bona amittuntur & probatur in l. Eius qui. §. 1. & in fin. de testament. Secus ergo si bona non publicantur, [redacted]

b Adde quādo donatio vel venditio facta reuocetur propter delictum sequens in continenti cōmissum. Cyn. Bal. & Sal. in l. si quis post hac. sic alleg. per Dy. & Bal. & Ang. in l. res vxoris. C. de donat inter vir. & vxorem. Dyn. & pulchre Bar. in l. post contractum. col. 2. versi. præsumo. ff. de don. vbi ponit præsumptiones. & Inno. in c. illo uos. de pign. & Spec in titu. de donat. §. j. versi. item pone aliquis. & ibi Io an. And. in addit. & Spec. de accus. §. sequitur. versi. quid post. & Bal. in l. penult. col. 9. versi. quidā timens ne fiscus. C. de execu. rei iudi. & Cy. & Doc. in l. fi. C. ad leg. Iul. maiest. & Pet. de Anch. in cōsi. 159. et Ang. Aret. in trac. suo Maleficiorū in gl. che hai tradito la tua patria, in 6. q. & Alb.
de Gan-

de Gandino in tract. Maleficiorũ. in tit. de ho. malefactorum. col. 2. ver. item pone, aliquis commisit. Et no. ꝙ prohibitus testari propter suum delictum vt vsurarius. vt c. quam̃ ꝑ. de vsur. supra eo. tit. non potest codicillari, nec donare causa mortis. vt not. Doct. in d. c. ꝑꝑ. & Bald. in cõsi. 162. lib. j. & in l. j. C. de sacros. in 3. q. in fi. & Io. And. in addit. et Spec. tit. de instru. edi. §. compendiose. versi. lationibus. & Paul. de Castr. consi. 311. in fi. in vol. antiq.

sed donatio causa mortis reuocatur ratione delicti & cõdemnationis quę post delictum subsequitur. ff. de donatio. causa mortis. l. si aliquis. Sexto queritur quibus temporibus, debeat esse capax is, a qui in beneficio [a] instituitur? & videtur † quod 28 ea ratione qua hæres institutus debet esse capax tribus temporibus, scilicet testamenti, mortis testatoris, & aditionis hæreditatis. ff. de hęre. instit. l. si

a Adde hic glo. & Philip. Franc. col. 2. in fi. & an maior septennio, licet minor 14. annorum possit esse capax canonię & præbẽdæ in ecclesiã cathedrali? videtur ꝙ sic, vt no. c. super inordinata, de præben. & in c. ex ratione. & in c. indecorum, de æta. & quali. & c. ex eo, de elec. supra eo. lib. & c. nullius, de temp. ordinand. & in c. si eo tempore, & ibi glo. de rescriptis. & hodie probat tex. in d. c. ex eo. & glo. in c. statutum. §. j. versi. canonicis, supra de rescriptis. eo. lib. & Imol. in d. c. super inordinata, dicit etiam ꝙ sine dispensatione. licet Hosti. Dominicus, Anto. Pet. de Anch & Abb. ibi contrarium per illum textum teneãt, sed Fel. in c. ex insinuatione. in primo notabili, de simon. tenet primam opinionem, tamẽ per regulam Cancellarię 17. videtur Papa statuere contrariũ, vt dicitur, ꝙ prouisiones aut concessiones siue mandata de prouidendo de canonicatibus & præb. in ecclesiis cathedralibus facta pro illis qui non excedunt 14. annum non valent, nisi sedes apostolicã specialiter aliud concedat. Item ꝙ impetratio canonicatus in collegiata ecclesia facta pro minori 10. annis, non valet, nisi specialiter fiat mentio in impetratione. vnde dicit ibi glo. ꝙ ordinarius non potest dare canonicatum in ecclesia cathedrali minori 14. annis cum non possit dispensare contra illam regulã, maxime quia Papa reseruat sibi. vt ibi videt & ad prædictã vide tex. & Doct. maxime Abb. in clemẽ. in fi. de ęta. & qualit. & vide ad quæ beneficia, vel dignitates possit minor promoueri. Card. Alex. multũ ample in c. de his col. 2. post principiũ. 28. dist. & Domi. de Rot. decis. 324. tit. de rescrip. in nouis. & in decis. 203. & seq. in antiquis titu. de ęta. & qualit. Fel. in c. cum 20. col. vlt. ante fi. de offic. deleg. Et an Papa pupillo coram se existenti conferendo dignitatem videatur secum dispensare super defectu ętatis. vide glo. in d. regula Cancell. quę allegat aliquã consilia domi. Old. de Laude. quę sunt ã 335. vsq; ad finem. multum. sing. adde Bal. in l. fi. col. 3. versi. & ideo. C. sententiã rescin. nõ poss. & in c. 1. per quos fit inuestit. tex. gl. & Doc. in c. vno. de æta. & quali. supra eo. li. & in c. licet cano. de elec. & Cald. in consi. 8. tit. de rescript. Quid in episc. conferendo inhabili beneficiũ, an videa.

an videatur cum eo dispensare, vide ibi & Card. Alex. in c. ex pœnitē tibus. 50. dist. & quod no. Bar. Ang. de Perus. Raph. Fulg. & Io. de Imo. & Modern. in l. quidam consulebaut. de re iud. vide Inno. in c. veniens de filijs presbyter. & Abb. in c. diuersis fallaciis. de cler. cōiug. & Ang. Aret. instit. qui manumit. non possunt. §. idem iuris est, in §. seruus, qui dari tut. vel cur. & Cardin. Alexand. in cap. primo. 44. distinctio. & cap. apostolica. 56. distinctio. Et an episcopus super ætate dispenset. vide Docto. supra in locis alleg. & gloss. & Abb. in capitu. cum dilecti. de elect. & Specu. titu. de dispen. §. qualiter. versiculo dicunt quidam, & versiculo nunquid ergo episcopus, & ad notata hic per Dyn. vide ipsum in regula, non firmatur. In principio & Ioan. Andr. in ca. pen. de cler. ægrot. & ibi Doct. vbi habes de coadiutore. Et hic Pet. Philip. Franc. col. 2. propter finem gloss. in Prag. C. Sanct. de collat. §. cum rei. in verbo, ecclesiasticus.

l. si alienum. §. in extraneis. & insti. de hæ. qua. & differ. §. in extraneis. † eadē ratione institutus de 29
beat esse capax beneficij consequendi tribus temporibus, id est tempore institutionis & inuest. ti. re, & tempore quo mittitur in corporalem possessionem, sed si medijs temporibus fuerit incapax, id est inter institutionem & inuestituram, vel inter inuestiturā & missionem in possessionem, institutio non vitiatur, & ex quo tribus temporibus capax inuenir etur, vt ff. de hære. instituen. l. sed & si in cōditione. §. solemus. cum l. seruum meū. † sed 30
si capax fuit in tribus temporibus, & post illa tria tempora incipiat esse non capax, si quidem ratione delicti sui: vt quia homicidium, vel aliud enorme delictum commisit quod ipsum inhabilem ad beneficium a reddit, priuatur ex causa superuenienti, vt supra de homicidio voluntar. & casua. c. sicut dignum. c. presbyterū. & c. cōtinebatur. Sed si propter alium defectum qui ex delicto non sumit originem. vt quia senio vel valitudine corporali impeditus sit vel alia causa simili, non priuabitur, sed dabitur alius coadiutor sibi, vt supra in titulo de clerico ægrot. lib. 6. † Septimo quæritur, quid si 31
credebatur instituentem instituendi habere ius, cū in veritate non haberet: an cōperto errore institutio vitietur? & videtur vitiari debere, quia factū illius qui credebatur esse tutor & non erat, inutile est, vt ff. de reb. eorum quę sub tute. l. qui neq;. & de admini. tut. l. Titiū. §. à matre. & de eo qui pro tut. l. si is q. † Ecōtra vrr vitiari nō debere de iure 32
Canō-

a Adde quando beneficium dicatur vacare propter delictum, & crimen. Fely. in c. si constiterit. col. 3. de accusationibus. & an beneficiū possit cōferri criminoso, vide ample. Fely. in c. 2. col. 2. in prin. de rescri.

a Adde hic Io. Andr. in Mercuriali, in regula, mora. & Abbas Sicul. in cap. consultationibus. de iure pat. & latius in c. cum dilecta. col. 5. & ibi Barbatiam & Fel. col. j. §. 2. versi. lex Barbarius. de rescrip. & vide Doctores in iuribus alleg. per Dyn. & Lud. Bolog. in d. l. Barbarius. in primis interpre. & Ange. Aret. in. §. sed cum aliquis. instit. de testa.

a Canonico vel Ciuili,a qa tenuit ab initio pp erro rē cōem q pro veritate habetur. c. cōsultationibus. de iure patr. de suppel. leg. 3. §. fi. l. Labeo. insti. & de offi. præ. Barbarius Philippus. & C. de test. l. j. & de sen. interlo. om. iud. l. si arbiter. & insti. de test. §. sed cū aliquis. & ideò licet postea detegat veritas errori cōtraria, nō vitiabit institutio quę ab initio tenuit. vt infra eo. c. factū legitime. Ad cōtraria di-
33 ci pōt qđ ibi fuit † error singularis q nihil operat in pīudiciū veritatis. ff. de acq. hære. l. cū quidā. §. qđ dr. & de supp. leg. l. Labeo. §. verū. si ea. sed in cōsumptis fructibus ēt singularis error facti vel iu ris excusare dēt de iure ciuili. vt. ff. de petit. hær. l. sed & si lege. §. scire. C. de rei vend. certū. sed scđm Theologos, q dicunt qđ veritate qñcunq; cōper ta, vitiat qđ ab initio tenuit si appareat cōtrariū ve ritati dēt forte in principali aliter iudicari, sed de
34 fructibus idē. † Octauo qritur an si in forma in-
b stitutionis vnū de substantialibus omittat, b & cę tera obseruent institutio vitiet? Et dicendū est q omissio cuiusq; substātialis vitiat. vt ff. de transa. l. cū 2. §. si prętor. & arg. de rēb. eor. l. si pupillorum. §. si prætor. & ad municip. l. constitutionibus. licet omissio leuiū & nō substantialiū non vitiet rē de
35 qua agit. vt ff. de vent. inspic. l. j. in fi. † Nono q̄ri posset, si canonicus prębendā percipit de manu prioris qui non erat legitime institutus, an postea possit

Adde Alex. Panor. in c. nisi 1. numero quar to & quod ibi posui in addit. in versicu. ibi iure. de renunt. & in c. fi. nu. 2. vbi iterum no taui in addi. in ver. ipso facto. de excef. prxl. Fely. in cap. in quisitionis. in principio post Abb. & Ioan. de Anan. de ac cusat. authon. Corf. singu. suis in ver. testis. in cip. clericus ho micida. & Th. Ferrat. in suo tract. cautel. 3. incip. canonicis cōstitutionibus.

b Adde quan do omissio for mæ solemnita tis substantia lis, & omissio leuium vitiet actum. glo. hic. & Philip. Frā. colum. ult. post prin. & Bar. in l. cū hi. §. si ptor. ff. de trāf. & in repe. l. j §. si plures. ff. de exercit. act. & Cy. in l. ignorare. ff. de test. mil. & q̄ no. Doct. in l. sciēdū. ff. d verb. obl. gl. ab Maria. col. 16. & ibi Fel. col. 3. in c. qm frequēter. vt lite nō cōtest. vbi extēdit Fel. apostillā dñi Alex. i l. vniuersa. post Bar. C. de pcib. imper. offer. & ibi per ipsos reperies multas cōcordāt. Doc. & Fel. in c. j. col. 2. de spon. & Lud. in suis scdis interpret. i l. ne i arbit. is. §. sinautem. C. de arbi. & Magistrum Guid. de Monte Ferrt. in suo commen

commento super pragma. Sanct. in secunda parte.

Adde prædictis Alex. in l. cum lex. ff. de fideiuss. & Panor. in c. super quæstionum. §. verum. nu. 4. & quod ibi notaui in apost. ad eum in ver. præter, seu vltra. de offic. deleg.
a Adde ad hãc q6. singulariter Domi. de Rot. Decis. 415. titu. de procurator. in nouis. vbi allegant Dy. hic. & vide tex. in capit. ex ore. et ibi Abb. Sicul. de his quæ fiũt a maio. parte cap. vbi solum faciens reuerentiam alicui prælato, tanquam legitime constituto, licet forte non esset, videtur ipsum approbare.
b Adde Dy. plene. & quæ ibi dico in re. dico in regula, ex eo. tit.

possit petere priorem ab administratione remoueri, tanquam non legitime institutum? & videtur quod non, quia iure cauetur quod si ego consequar legatum ab hærede instituto in testamento, quòd poteram refringere per querelam, vel contratabulas, sciens me posse, quòd postea non possum rumpere testamentum, quasi iuri meo renunciasse videar. ff. de inof. testa. l. si pars. §. fi. & l. nihil. & de leg. præst: contra bo. pos. pet. l. filium. §. omnibus. & de bo. liber. l. in seruitutẽ. §. si quis. per quod videtur † quòd 56
si canonicus sciebat priorem non canonice institutum, & prabendam de manu sua percepit, percipiẽdo videtur renunciasse iuri suo dicendi institutionem eius minus canonicam. E cõtra videtur, quòd nihilominus posit dicere priorem non canonice institutũ, & petere eum remoueri, a quia si consequor legatum ab hærede qui erat indignus, ex eo quòd defuncti necem non vindicauit, nihilominus possum postea eum dicere indignum ad auferendã sibi hereditatem. vt ff. ad Sylla. l. penul. & arg. ff. de probat. l. quidam. † Item si consequor legatum ab 57
hærede instituto in testamento falso vel minus solenni, nihilominus possum postea dicere testamentum falsum vel minus solenne b & consequenter heredi hereditatem auferendi, vt ff. de his quibus vt indignis l. post legatum. sed ex præmissis arg soluitur questio, quia si consequor legatum ab hærede instituto in testamento, quòd poteram dicere inofficiosum, vel per contratab. rumpere, ideo excludor, quia pendebat ex facto meo rumpere, vel non rumpere testamentum, vt in primis argu. sed vbi consequor ab herede indigno qui necem non vindicauit defuncti, vel quia filius putabatur cũ esset suppositus, vel quia institutus erat in testamẽto falso vel minus solenni, ideo non excludor, quòd ex facto meo non procedebat quòd hæres esset indignus, vel quòd esset filius, vel non filius. Item quod testamentum esset falsum vel non falsum, solenne vel non solenne, & ideo non excludor vt in se-

a Adde, ꝙ idem tenet hic Io. And. & Philip. Franc. col. vlt. circa medium, & Bal. in l. quidam. ff. de probat. & ibi Flor. de sancto Petro.

b Quid enim. hæc clausula vsque ad versic. decimo, non habetur in libris antiquis manu scriptis, nec in primum impressis.

c Adde, ꝙ ista quæstio non est domini Dyn. sed potius additio magistri Petri Caponis, vel alterius, vt potes uidere. circa quã dic, ꝙ nec profecto potest cõstitui, aut deputari, siue reseruari aliqua pensio ei qui non est capax beneficii secundum Abb. in c. ad audientiam. in ij. de rescrip. in c. extirpandæ. §. si vero. col. 2. de præbend. & latius in c. conquerente, de cleric. non residẽ. vbi exemplificat in episcopo qui non valens prouidere nepoti de curato beneficio propter defectũ ætatis, cõtulit ipsũ alteri, & super fructibus deputatur pẽsio nepoti. & hoc si sine causa, sed ex causa licita & honesta, vt pro bono pacis. vt cap. nisi esset, de præben. vel vbi concurrunt merita, & de ipsis cõstat. de quo vide plene per Fel. in d. c. ad audientiam. col. ij. in j. & ij. conclusionibus. & gl. in c. j. de collat. §. ordinat. super verbo. onus. fol. 16. in Pragm. Sanct. Facit pro dicta origine. de quo hic quod not. Card. in clemen. j. §. j. q. iij. & x. de supplen. neglig. prælat.

38 in secundis argumentis. sic † ergo & in proposito dicendum est, quòd si defectus institutionis factæ de priore non pendebat ex facto canonici per
a cipientis præbendam de manu eius, a quòd non impediatur canonicus institutionem prioris minus canonicam dicere. vt dicta l. penult. & l. quidam. & l. post legatum. sed si defectus institutionis pendebat ex facto vel ex voluntate canonici, tunc siquidem sciebat eum non canonice institutum, videtur renuntiasse iuri suo, vt dicta l. si pars. & l. nihil. & l. filium. §. omnibus. sed si ignorabat, non videtur renuntiasse, & ideo non excluditur, vt ff. de inofficio. testam. l. mater. §. cæterum. & l. eum qui. & argum. ff. de acquiren. hære. l. nec his.
b §. hæres. & l. si is apud quẽ. §. petant, &c. b Quid
39 enim de † institutione alicui ad cautelam facta, vel tacite, vt cum sit collatum beneficium cuidam habili ad illud tenendum tacito fideiussore stante, vt fructus restituat legitimo cum illud beneficium tenere non posset, an valeat? dic quòd non per ea quæ dici possunt in l. secunda. de prob. latissime per
c Doct. in hac regula beneficia. c † Decimo ante
40 hæc tempora dubitari consueuit, si apostolicæ sedis legatus, tempore legationis suæ reseruauerit in aliqua ecclesia beneficium alicui conferendum, & executores deputauerit, & postea finito legationis officio beneficium vacauit, an executores possint beneficiũ taliter reseruatum canonice conferre, & con-

cōsequēter posśit per eū cui cōfertur licite obtine-
ri? & videbatur ꝙ non, quasi autoritas reseruatoris expirasset. argu. de test. mili. l. si certarum. §. fi. & de iure codicil. l. conficiuntur. §. si miles. ad leg. Falci. l. si post misśionē, sicut in legibus illis finita militia expirat priuilegiū, sic autoritas cōfirmationis codicillorum in militia facta. Item pro hoc erat efficax argumentū de iurisd. omn. iud. l. eum qui.

41 † Econtra videtur collationē valere, quia reseruatio collata erat in tēpus quo vacare contigerit, & ideo quādocunque postea vacare contingat, trahi videtur ad tēpus reseruationis factę:

42 † quia si contraho sub conditione, uel obligando rem meam, uel disponendo de bonis meis instituēdo hæredē, uel sub cōditione legādo, & postea quādocunque existat conditio trahitur ad tempus cōtractus & dispositionis retro factæ,[a] ut ff. de periculo & cōmod. rei uend. l. necessario. §. ꝙ si pendente. & qui potior. in pign. habeāt. l. fin. de testamen. milit. l. quod dicitur. & supra de offic. deleg. c. si super gratia. lib. 6. Sed hodie per cōstitutionē nouā positā supra de offic. lega. c. præsenti.[b] hęc dubitatio est remota,

43 † quia reseruationis autoritas expirat officio legationis finito, & ideo beneficium quod postea uacat non pōt conferri canonice per executores, nec licite obtineri. Ad argumētum contrariū potest responderi, ꝙ loquitur in eo qui contrahebat, & disponebat de rebus suis, & ideo euentus conditionis trahitur ad tempus depositionis, legatus autem nihil iuris habebat in vacaturis, sed solus Papa,[c] & ideo nihil ad rem. Dyn.

a Adde quādo conditio trahatur retro in contractibus & vltimis voluntatibus quantum ad legatum. vide pulchre Bar. & Imol. in l. si is qui pro emptore. col. xix. versi. ad primam cum fingit. ff. de vsuc. & Bald. in l. fi. §. sed quia. C. communia de leg. Angel. & Imol. in l. quæsitis. §. mihi seruis. ff. de leg. i. & Bald. in l. hæreditas. col. i. ff. de hære. instit. & Dyn. in reg. q̄ prior infra eo. post princ. & quæ ibi dico in addit. & Doct. infra seq. postil.

b Adde. ibi glo. Domin. & Doct. & glo. in l. si certarū. §. fi. ff. de testamēto militari. qđ intellige etiam ante euentū successoris non poterit legatus cōferre beneficiū finito legationis officio secūdū Gulielmum de Cug. et Bal. in l. meminisse oportebit. col. ij. de offic. proconsul. & legati. licet secus sit in aliis officialibus, qui poterūt regere, et administrare ad aduentum successoris vsque. vt in d. l. meminisse.

c Papa. Et processus fulminatus ab eius executore perpetuat mandatum. Dom. de sancto Gemin. Philip. Francus d. c. præsenti, Spec. de legato. §. quinto, nu. 14. Feder. de Senis, consi. 297.

In reg. Possessor malæ fidei. Argumenta.

1 *Contrariorum altero percepto, percipitur reliquum.*
2 *Possessor malæ fidei quis uere censeatur.*
3 *Venditorē dolo ad uendendum inducens in mala fide constituitur.*
4 *Possessor bonæ fidei dicitur, qui & fraude & fraudis suspicione carere inuenitur.*
5 *Præscribere non potest qui fuit in mala fide tempore possessionis inchoatæ.*
6 *Præscriptio inchoata impeditur superueniente mala fide. & nu. 13.*
7 *Possessor malæ fidei quanto tempore possit præscribere.*
8 *Dominium directum in rebus mobilibus per usucapionem triennalem quæritur.*
9 *Dominium utile quanto tempore quæratur præscriptionem inchoanti bona fide. & quanto ei qui mala fide.*
10 *Vsucapio triennalis inducta est in fauorem possidentis.*
11 *Dominij simplicis appellatione directum intelligitur.*
12 *Præscriptio decem uel uiginti annorum permittitur fauore possidentis bona fide.*
14 *Dominium non quæritur quantitatis temporis præscriptione, si mala fides adsit.*
15 *Ecclesiarum immobilia quanto temporis spatio præscribantur à priuato.*
16 *Hæreticorum bona ipso iure confiscantur ex tempore delicti cōmissi.*
17 *Præscriptio quanto tempore contra fiscum compleatur.*
18 *Ecclesiarum mobilia triennio usucapiuntur.*
19 *Statutum generale quando deroget speciali.*
20 *Constitutio indefinitè loquens quando uniuersali æquipolleat & quando non.*
21 *Mala fides an tollat effectum præscriptionis inchoatæ.*
22 *Actus perfectus nullo casu superueniente tollitur.*
23 *Ius canonicum in præscriptionibus uidetur æquius iure ciuili.*
24 *Aequitas naturalis præferenda est rigori iuris.*
25 *Præscriptio de iure canonico an requirat titulum cum bona fide. & nume. 27.*
26 *Titulus non requiritur in præscriptione triginta uel quadraginta annorum, sicut nec bona fides.*

28 Bona fides in quibus nō sufficiat ad præscribēdū.
29 Tempus longissimum habetur loco tituli.
30 Bona fides an requiratur in præscribendis rebus incorporalibus.
31 Titulus quare in præscriptione rerum incorporalium requiratur, non autem corporalium.
32 Titulus & longæua possessio quando à præscribente allegari debeant.
33 Vsusfructus qualiter & quando præscribi possit.
34 Titulus eadem ratione in usufructus præscriptione requiritur, qua & in dominij.
35 Vsusfructus iure communi potest possideri.
36 Bona fides an requiratur tempore contractus traditionis & continuatæ possessionis & nu. seq.
38 Possessor an dicatur malæ fidei, qui ī facto errauit.
39 Possessor an possit dici ī bona fide qui errauit ī iure.
40 Errans in facto & iure an sit in bona fide.
41 Error facti concurrens cum errore iuris inducit bonæ fidei præsumptionem.
42 Bona fides an prosit heredi eius qui mala fide possedit.
43 Præscriptio impeditur mala fide superueniente.
44 Titulus an requiratur, cum libertas contra seruitutem præscribitur.

REGVLA II.

POSSESSOR malæ fidei ullo tempore non præscribit.

PRAEMITTENDVM est ad euidentiā istius regulę. Quis dicatur malæ fidei possessor qui præscribere nō pōt, & cōsequēter videbitur quis sit bonę fidei qui pręscribere pōt, quia † p intelligētiā vnius cōtrariorū, percipitur alterius intellectus, vt ff. de accu. l. qui accusare. & de his qui sunt sui vel alie. iuris. l. i. circa princ. & de pręto stipu. l. i. §. stipulationū. & insti. de tute. in princ. † Malæ fidei a aūt possessor dicitur qui sciēs cōtra canonum vel legū in- 1 2 a

a Adde quis dicatur malę fi dei possessor. Abb. in c. grauis. de rest. spo. gl. Bar. et doct. in l. ex diuerso. ff. de rei vendi. et Cy. & doct. in l certum, C. de rei vendi. et Io. de Platea ī l. quēadmodū. ver. vlt. not. C. de agric. & censit. in xj. gloss. Abb. Sicu. & Fely. in c. si diligenti. col. iij. & seq. ibi Bal. col. 1. ver. quęro quæ sunt ll la. de præscr. et Abb. in c. si. eo. tit. & Bar. in l. fundum §. fundi. ff. de vsuca. et Albe. de Rosa. in suo Dictionario. ver. sine possessione. & per doct. hic & Abb. Sicul. in cōsi. 76. vlt. dubio, col. vlt. volu. j. & quomodo probetur mala fides Abb. in cōsil. lxxxi. in j. col. & Angel. consil. clx. & Hipp. de Marsil. in suo sing. xxxiiij.

a Non præscribit. Tu dic. quod hæc regula non tantum procedit de iure ca non. sed imo etiam est in tantum vera, vt omnes ll. quæ in oppositū dispo nunt, puta l. omnes. & l. sicut. cum si. quę dicunt præscr. cum mala fide cur rere, hodie sint de iure cano. correctæ. prout tenet glo. Innoc. Ant. Imol. Paul. & alij mod. in c. fi. de pręscr. Bal. in l. quibus diebus. §. dominus. C. de cond. & demon. Angel. & Imol. in l. sequitur. §. si viā. ff. de vsu. Gul. de Cug. in l. si quas actiones. nu. 2. & ibi po sui in apost. ad eum in ver. re quiritur bona fides. C. de serui. & aqua. Panor in c. peruenit nu. 3. & ibi posui in ap. ad ipsum. in versi. cum mala fide de empt. & vēdi. Matth. Matthesil. sing. suo 23. not. quod omnes leges. et Alexan. consil. 188. incip. viso tit. quæst. colū. xii. ver. venio ad secundū dubium. vol. ii. & consi. xxxiii. incip. viso pro cessu causę. colum. j. volu. iii. quod est verū non solum in actionibus realibus, verum et in personalibus prout tenent cō muniter omnes doct. in locis supra allega. reprob. opi. Bart. in l. sequitur. supra alleg. de quo omnino per Tho. Ferra. in suo tract. cautelarum. c. 37. incip. explorati iuris est quod facit ad apost. seq.

interdicta mercatur, vt infra eo. c. qui contra. & C. de agri. & censi. l. quemadmodum. in fi. lib. 11. Item ille qui emit contradicente domino. vt C. de rei vē. l. si fundum. nam qui spreta contradictione ad emptionem processit, præsumitur fraudis particeps esse, & consequenter bona fide carere, vt ff. quæ in fraud. cre. l. ait prętor. §. si quis particeps. & de leg.
3 præst. l. virilis. §. si adierit. † Item ille qui ad vendendum venditorem induxit dolo, dicitur malæ fidei possessor. C. de resc. vend. l. si dolo. & l. dolus. Item ille qui emit ab eo quē sciebat vēdere non posse, vt à pupillo sine tutoris autoritate, vel falso tutore, quē sciebat tutorē non esse, vt ff. de contrah. emp. l. qui à quolibet. & de pub. l. quæcunque. §. qui pu-
4 pillo. † Bonæ fidei vero econtra dicitur qui fraude qualibet et fraudis suspitione caret, vt quia emit vel alio titulo accepit ab eo quem credebat dominum esse, vel putauit eum qui vendidit, ius uendēdi habere, quia credebat eum esse tutorem uel procuratorem domini. ff. de verb. sig. l. bonę fidei. Est ergo huius regulæ intellectus duplex, et vterque conti-
5 net ueritatem. Primus dicit † quòd ille qui habuit malam fidem tempore possessionis inchoatæ et cō tinuatæ, nullo temporis tractu sęu temporis conti-
a nuatione præscribit, a etiam si centum annis vel ultra possessionem continuaret. † Secundus est intellectus, quod si possessor tempore inchoatæ possessionis habuit bonam fidem, et consequenter prescriptionem inchoauit, et postea tempore procedente superuenit mala fides, impedietur processus, et effectus

a Adde dum dicit Dyn. hic præscriptionem non esse contra ius naturale, quod idem tenent Io. And. hic & Pet. de Anch. & Philip. Franc. col. 2. Abb. Sic. in rub. de præscrip. col. ij. & glo. in c. ius naturale. & ibi Card. Alex. col. 2. post prin. & Domi. j. dist. dicentes, quod licet præscriptio sit iniqua respectu priuatæ vtilitatis, tamen æqua respectu publicæ, nec ideo seruanda. de quo vide pulchre Fely. in d. rub. col. 2. versic. dum dicit Abb. &c. & quæ res nõ possunt præscribi, & in quibus casibus nõ currit præscriptio, & quæ personæ non possunt præscribere, & contra quas nõ currit præscriptio, vide glo. amplam in c. cum non liceat de præscrip. & Spec. tit. de præscri. per totum. & Abb. in con si. 94. lib. i. & an possessor malæ fidei non posit præscribere, & iura ciuilia ĩ præscriptione sunt correcta à iure canonico, vltra Dy. Io. And. in v q. & Philip. Franc. hic col. 2. & seq. vide Abb. in consi. iii. q. 14. vol. 2. & Bar. in l. priuilegia. C. de sacrosan. Doct. in c. si diligenti. & in c. vigilanti. & c. fi. de præscr. & sing. Alex. in consil. 34. col. 2. in prin. lib. 3. & in consi. 119. col. 2. in princ. vol. 4. & Cy. & Dec. in auth. malæ fidei. C. de præscr. x. vel xx. ann. Bar. Ang. & mod. in l. sequitur. §. si viam. & Alexan. in apostil. ibi. & Bar. ff. de vsucap. & Ang. in l. j. C. de præscr. 30. ann. & Bal. in c. si quis per 30. & ibi Card. et Alex. si de feud. cõtrouer. fuer. inter dom. & agnatũ. & Bal. latius in c. fi. de præscr. & Ang. in repe. l. j. de iudic. & vide Bar. in l. hæc autem iura. ff. de seru. vrb. præd. vbi opi. Bar. & in d. §. si viã. reprobatur, volẽdo quod iura ciuilia non sint correcta a iure canonico, vbi præscriptio causatur ex negligẽtia alterius sine aliqua possessione præscribẽtis, & ipsum Bar. reprehendit Bal. in consi. 350. circa fi. lib. 2. de quo vide Fel. in d. c. fi. de præscri. qui enumerat plures Doct. cõuenientes cũ do. Bar. tamen cõtra Bar. cõmunior est opi. & ibi ponit quatuor declarationes, & saluationes &c.

effectus præscriptionis inchoatæ, & ideo illa verba, vllo tẽpore, determinare possunt præcedẽtia & subsequentia, nam secundum primum determinant sequentia. Secundum vero secundum determinãt præcedentia. Sed opponitur secundum primum, iure cauetur† quòd malæ fidei possessor præscribit 7
saltem spatio triginta vel quadraginta annorum, C. de præscrip. xxx. anno. l. omnes. Sed sciendum est quòd hic legislator considerauit naturalem æquitatem dispositioni diuinæ conuenientem, qua cauetur, quòd cum alterius iactura locupletari nõ decet, ius vero ciuile considerauit rigorem ex constitutionibus hominum suadentibus aliquibus publicis vtilitatibus procedentem, id est vt dominia rerũ non essent omni tẽpore indistincta siue incerta, vt ff. de vsuc. l. j. propter finẽ facilius litibus imponẽdũ.[a] vt a
ff. pro Soc. l. fin.† nam iure ciuili per vsucapionem 8
triennij, quæ procedit in rebus mobilibus, & in qua requiritur titulus & bona fides, quæritur dominiũ dire-

directũ: vt ff. de vsuca. l. 3. & de acquir. rer. do. l. j. Itẽ in præscriptione 10. vel 20. annorum,
a quę procedit a in immobilibus & in iuribus incorporalibus. vt C. de pręscrip. long. temp. l. fi. & de vsufruct. l. corruptionẽ. & de serui. & aqua. l. penult. in qua requiritur similiter titulus & bona fides, quęritur dñium vtile, cuius occasione datur vtilis in rẽ etiã contra dñium habentẽ directũ: vt C. de præscr. 30. annor. l. si quis emptionis. in prin. & ibi not.
9 † Itẽ in pręscrip. 30. annor. & etiã 40. si possidere bona fide inchoauerit quis, quæritur dñium vtile, si mala fide inchoauerit, quęrit̃ sola exceptio cõtra dñium, vt d. l. si quis emptionis. 2. respo. adeo ꝙ mala fides post p̃scriptionẽ inchoatã superueniens nihil præiudicat in aliquo p̃dictorũ. C. d̃ vsuf. trãsfor. l. vna §. hoc tm̃. Ratio vero diuersitatis p̃dictorum
10 est, † qa vsucapio triẽnij est inducta in fauorẽ possidẽtis tm̃, & ideo ꝑ eã quęritur dñium iõ qđ nihil iuris remanet penes primũ dñm: qđ ex eo patet, qa lex dicit, ꝙ vsucapione triẽnij q̃ritur dñium: vt d. l. 3. de vsuca. & C. de
11 pac. l. traditionib. cõstat aũt † ꝙ simplex dñii appellatio ad directũ refert̃, vt ff. si ager vect. emph. l. i. & ideo fauor iste ampliat̃. vt infra eo. ca.

a Adde an per vsucapionem vel præscriptionem quæratur dominium directum aut vtile. glo. & Bar. & Bal. Sal. in auth. nisi tricennale. C. de bon. mater. gl. Io. Fab. Ange. Aret. inst. de vsucap. in prin. & ibi Bald. col. 2. cum seq. & gl. Bal. & Sal. col. 4. & 5. in l. traditionibus. C. de pac. & ibi Alexan. col. 2. & gl. in rubr. ff. de diuer. & tempo. præscr. & glo. in l. si quis diuturno. ff. si seruit. vend. & gl. ĩ l. si qs. in uerb. creditores. & Sal. C. de p̃scr. 30. anno. Spe. ti. de p̃scr. in prin. Bar. in l. 3. d̃ vsuca. & ĩ l. Sticho ff. de vsufr. leg. & late Imol. in c. fi. col. 24. d̃ p̃scr. & gl. & Ange. in auth. vt ecclesia Rom. in fin. Archid. in c. seruitiũ. 18. q. 2. & gl. in d. l. 3. d̃ vsuca. & Ioan. And. hic & Maria. Soc. d̃ Senis in rub. de cau. possess. & propr. uers. 18. & Abb. in c. ad aures. & in rub. de p̃scri. vbi cõcluditur ꝑ doct. cõiter, ꝙ directũ dñium non quæritur ꝑ pręsc. 20. vel 30. ann. & uide Greg. Fel. in d. rub. de præscr. colum. j. qui ponit regulam cum nouem fallentijs. & Alexand. consi. 88. colum. 3 in princ. versi. probauit. vol. 2. & Ioan. Petr. de Ferrar. in forma lib. in actione reali. in verb. iure domini. & Bald in authen. hoc ius porrectũ C. de sacrosanct. eccle. col. 2. in princip. & Bal. in repet. l. fi. col. 6. C. de præscr. & Christoph. Porc. & ibi Ias de May. instit. de vsuca. 9. princ. in glo. in verbo, dominica. & Innoc. & Abb. Sicu. in c. cæterũ. de iudi. & Bar. in l. denique, ff. de aqua pluuia arcenda. & ibi per mod.

a Adde Bart. in l. naturaliter. in prin. col. j. ff. de vsuc. & text. glo. Cyn. Barto. Bald. & Alex. in l. fi. de edic. diui Hadr. tollen. & Bart. in l. fin. ff. de co per quem fa. & Lud. Bolog. in d. l. fi. de edict. diui Hadr. tollen. in c suis secũdis interpre. dicens istud procedere præterquam in materia feudali. nam semper est præscriptio ibi fauorabilis. & alleg. Bal. in cap. j. §. si quis de manfor. col. 2. de controuers. inuest. ver. opp. ista litera facit 8. & ibi idem tenet Gardina. Alex. col. j. & adde Angel. Aret. institu. de vsuc. in princi. col. pen. in fi. & Christ. Porcum super rubrica. eodem titu. Insti. & Inno. in capi. cæterum. de iu. iu. Et quæ dixi. in. 6. 15. in gloss. 1. de consuet. feudo.

eo. c. odia. præscriptio autẽ 30. annorum indu cta est in odium negligentiũ tantũ, non autem in fauorẽ malę fidei possessorũ, quia illis non fauent iura, vt hic. & C. de agric. & cens. l. quemadmodum. & ideo odium illud restringitur. vt d c. odia. & l. cũ quidã. ff. de liber. & posth. † In pręscriptione autẽ 10. vel 20. an 12
norũ versatur fauor ex parte a possidẽtis bonã 3
fidẽ habentis. odiũ vero ex parte nõ petẽtis seu petere negligẽtis: & ideo in ea eligitur quædam media via, qua ex ea parte qua dicitur inducta in fauorem possessoris, quæritur vtilẽ dñium possessori. ex ea vero quę dicitur inductã in odiũ negligentis, facit dominiũ directũ remanere penes ipsum negligentẽ, ratione cuius agere posset actiõe in rẽ directa cõtra aliũ possessorẽ, sed non cõtra eũ qui pręscripsit, vt d. l. si quis emptionis, & hæc procedunt iuxtã prædictã regulã, odia restringi & fauores conuenit ampliari. De iure vero canonico in vsucapione triennij & pręsc. 10. vel 20. annor. idẽ per omnia si bona fides fuerit continuata vsque ad finem extremi momenti completę præscriptionis, † sed si mala fides superuenit 13
quandocunque, ante finem præscriptionis completæ, impeditur inchoatæ præscriptionis continuatio, & hoc volunt dicere verba regulæ, prout illa verba, vllo tempore, determinant præcedentia. Item videtur hic casus 1
de iure canonico, † quòd nec dominium nec 14
exceptio quęritur pręsc. 10. vel 20. vel 60. an no. vel etiam centum, vel etiam vllo tẽporis spatio, cum interuenit mala fides. & hoc intẽdit regula cũ dr, vllo tẽpore determinando sequentia: & hęc vera sunt in rebus laicorũ, in rebus vero ecclesiarũ, licèt opiniones sint varię, videtur tñ mihi † q res immobiles ecclesiã- 15

tum

a Adde quantum tempus requiratur in præscriptione rerum mobiliũ & immobilium ecclesiæ Rom. & aliarum etiam ecclesiarum vt possunt præscribi. Sal. in l. 2. C. cõmunia de vsuc. col. 2. & Alex. consi. 84. col. 2. versi. 2. dicimus. lib. j. & in consi. 169. incip. viso themate. col. j. versi. nam ad hoc, lib. 1. & tex. Abb. & Fel. in c. ad aures, in prin. de præscr. & Fel. in c. ad audientiam. in versi. vlt. facias regulã. col. 8. e. tit. & Bal. in cõ si. 480. in fi. lib. 3. & Ludo. de Rom. in consi. 59. col. 2. versi. vlt. premitto. et Pau. de Castro. cõsi. 215. incip. viso puncto. in nouis. col. j. & Ange. Aret. & Bar. in. §. res fi. sci. & ibi Ias. in addi. ad Porcũ Insti. de vsuca. vbi habens. de præscrip. rerum ecclesiæ mobilium. & per Bal. in l. 2. C. ne rei do. vel templo. & per Docto. Mod. in capitu. fina. de præscriptio. supra eod. lib. & Angel. de Perus. in l. prima de an. exceptio. Arch. in. §. quas s. 15. quæ stio. 3. Bal. in capitu. vigilanti. colum. penul. de præscript. & Abb. pulchre post Calder. & Imol. in cap. j. col. 6. de in integ. restit. Imol. in e in c. illud. col. 2. de pręscr. & ibi Bald. in princ. & Sal. in l. vna. C. de vsucap. transfor. post prin. & Fel. in cap. de quarta. col. viii. de præscript. & Abb. Sicu. in consi. 98. col. vlt. lib. j. & decis. Parlam. Gratianopol. Delph. q. c. cum sequen. vsque ad 155. & in q. 161. & ibi in addit. & q. 36.

a rum a præscribantur à priuato, & ab alia ecclesia spatio quadraginta annorũ, vt supra de pręscr. c. a. & 2 in Authen. colla 9. de eccle. talis. §. pro tẽporalibus. C. de sacrosan. eccle. auth. quas actiones. Idẽ in bonis vacãtibus, quæ deferuntur ecclesiis, vel quę fuerant hæreticorũ, vel alia causa de qua habetur exemplũ. C. de sacrosan. eccle. l. fi. supra

16 de præscrip. c. 2. lib. 6. & ratio est aperta, † quia bona hæreticorũ ipso iure ex tẽpore delicti intelliguntur cõmissa seu cõfiscata, licèt occupari nõ debeant ante, quàm sñia fuerit super crimen promulgata, vt supra de hære. c. cũ scd m leges. lib. 6. ff. de iure fisc. l. i. §. an bona. & l. imperator. & ff. de pub. & vectig. l. cõmissa. & C. ad leg. Iul. maiest. l. pen.

17 & fin. et C. vbi causę. fisca. l. i. † sed contra fiscum

b præscribitur minori tempore, [b] quia si possidetur cum ti-

Adde Bald. in l. sicut. in fin. & quod ibi posui in apostil. ad ipsum in verb. res immobiles. vbi citaui Domi. apostil. hic Cardin. in clemen. 2. §. irritum. quęst. 2. de cle. do. & Ias. de May. in auth. quas actiones, in j. no. C. de sacrosanct. eccles. & Pau. de Castro consilio 48. alias 53. incip. in causa quę vertitur.

b Adde quanto tempore res fiscales pręscribantur. vide Docto. in l. secunda. C. communia de vsucapio. & Ioan. Fab. & Ange. Aret. in. §. res fisci. instit. de vsucapio. & Alex. in d. consi. 84. libro primo & Fel. in capitulo cum nobis. columna quinta & sequen. & ibi Abb. de rescrip. & quando bona confiscata & delata pręscribantur, vide Bal. in consi. 908. ante fi. lib. 3. & Paul. de Cast. consi. 105. in antiq. ordine meorũ. sed

numero, antiq. est 312. & Ioan. de Pla. in l. iubemus. vers. qualiter. C. de fun. patr. lib. 11. & in l. j. vers. 3. no. de bon. vacan. lib. 10. & Christoph. Porc. in d. §. res fisc. & ibi Ias. in addit. vbi ponit 2. fallen. in. §. si vero expectet. de vsuc. instit. & decis. Parlamenti Delphinal. q. 406. in prin.
a Adde Ioan. And. & Domi. in c. j. de consue. supra eod. lib. & Bald. consil. 152. libro tertio & latius in consil. 401. in secundo volumine & ibi vide quid in statutis. & Alex. consilio 107. libro. 5. col. 2. in princip. versic. confirmatur. & Ioan. de Imol. in l. si viro. ff. solut. matrimo. & not. quòd cõstitutio generalis non comprehendit ea quæ i specie statuere non posset. vt no. Lud. in consilio 299. colũ. 2. versicu. 2. & adde not. per Dyn. & quę ibi dico in regula, generi per speciem. fol. 40. & Bald. & Doct. moderni inl. co hæredi. §. qui patrem. ff. de vulg. & pupilla. & ad not. per Dy. vide in. §. primo col. penulti. de prescriptio.

cum titulo, prescribitur eo tẽpore quo prescriberetur contra priuatũ. vt ff. de vsuca. l. quãuis. si sine titulo, siquidẽ velit possessor inchoare prescriptionem, ex eo tempore quo cęperunt vacare, præscribitur viginti annis. sed si ex eo tẽpore quo fuerũt delata fisco, præscribitur quatuor annis. ff. de iur. fis. l. j. ff. diuus. & §. prescriptio. & de diuer. & tẽp. præscr. l. inter quatuor. & l. in omnibus. C. de quadrien. præscri. l. j. & ibi no. † Res autem mobiles ec- 18
clesiarum vsucapiuntur trien nio, cũ hoc reperiatur iure ciuili determinatũ, vt d. §. pro temporalibus. & auth. quas actiones. nec huius contrariũ reperiatur inter canones determinatum, nisi aliquis disputando diceret ꝙ contrarium videtur caueri per cõstitutionem generalẽ, quę statuit simpliciter quadraginta annos in rebus ecclesiarum.
† Sed ad aliud respondetur, quòd statutum ge- 19
nerale non derogat speciali, supra de constitutio. cap. primo. lib. 6. sed qui sustinent opinionem authen. contrariam dicunt quòd illud habet locum quando speciale & generale statuuntur eodem iure, hic a autem generale videtur de iure ca- a
nonico, speciale vero de iure ciuili, quo casu non potest in aliquo derogare. Sed nihil est, quia in d. cap. primo. de constit. per summum Pontificem inducebatur cõstitutio generalis. & per alios consuetudo vel cõstitutio specialis, & tamen specialis generali derogat. Sed illud contingit ꝑ specialem permissionem summi Pontificis, alias lex generalis superueniens tolleret specialem præcedentem, vt ff. de sepul. viola. l. 3. §. diuus. Sed adhuc videtur mihi inhærendum primę opinioni.
† quia cõstitutio quę loquitur indefinite, nõ ęqui 20
pollet vniuersali, quando non est eadem ratio & conditio

a Adde ꝙ mala fides superueniens de iure canonico nocet pscribenti, vt hic.& no.Doc.in c.si diligenti.& c.vigilanti,c.fi. de præscr.secus de iure ciuili.vt est tex.& ibi Cyn.Bald.& Ang.in l. vna, C. de vsucap. transfor.& Ang.Aret.instit.de vsucap. in prin.col.3. & ibi Christoph. Porc.& pulchre Ias. in addit. ad eum, & Alex.in addit.ad Bal. in d.l. vna. & per ipsum Bald. in l. super longi. co. iij. C. de præscrip.lõg.temp. 10.vel.20.ann. & Bar.in l.naturaliter. ff. de vsucap. sed superueniẽtia malæ fidei post cõpletam præscriptionem non nocet in foro conscientiæ, vt no. Abbas post Card. & Imol. in c. vigilanti. de præscrip. & Angel. Aret.de vsucap.in prin. col. 3. & Ioan. And. hic.Bald. in l. cum quis. C.de iur.& fac. igno. & Petr. de Ancha. hic, col. 22. versic. quæro circa dubium. & vide Lud. de Rc. in rubr. de arbit. 2. col. Imol. in c. fi. de præscri. Ange. in repet. l.1. C. de iudi. Bal. in d.c. vigilanti. per plura iura, maxime per text. meliorem de iur. & glo. incognita secundum eum in l.1.§.fi.cum l.seq.ff. de itin.actuq; priuat.ibi,neque enim corrũpi. aut mutari superueniẽte delicto potest, quod legitime transactum est.vide Fel.in d.c.vigilanti.col.vlt.versi.superueniente.Et Abb.Sicu.in consil.3.q.13.& seq.vol.2.

conditio omnium particularium in vniuerso comprehensorum, vt ostensum est supra in prin.rub. constat autem aliam esse rationem, & cõditionem mobilium, & immobilium, ergo cõstitutio prolata simpliciter reducitur ad distinctionem authen. Romana vero ecclesia sola de iure communi gaudet præscriptione centum annorum, vt supra de præscri.c.2.lib.6.& in Authẽ.vt ecclesia Romana.
21 colla.3. †.Secũdo opponitur,quia videtur ꝙ licèt mala fides ab initio interueniens impediat præscriptionem inchoari,non tamen tollit effectũ inchoatæ, q̄a quæ ab initio aliquid fieri impediũt, ex post facto superueniẽtia non tollũt iã factũ, vt infra eo. factũ legitime.ff.eo.l. in ambiguis.§. non est nouũ.
a Sed solutio a patet † ꝙ si factũ est ꝑfectũ,casus su-
22 perueniens q ab initio impediret non tollit iã factũ ,vt in p̄dicta regula factũ legitime. & in præalleg.§.non est nouũ.sed ibi factũ erat inchoatum & non perfectũ,casus superueniens q ab initio impediret inchoari,impedit ẽt perfici inchoatũ.an loquitur hic, prædicta solutio probatur ff. de verb.obli. l.si sub vna.§.si quis.& pluribus.§. & si placeat.de seruitut.l.pro parte,& de seruitut.rusti.prędi.l.via. §.quicunque.& plene dicitur infra eo.ca.factũ.per
23 quod patet† ꝙ ius canonicum rectius procedit circa tractatum præscriptionum q̃ ius ciuile, secundũ generales & communes regulas.Tertio opponitur et videtur quod quantũcunque omni tempore interuenit bona fides,pręscriptio nõ posit procedere,

a Adde Cyn. & Bald. in l.placuit.C.de iudic. quæ alleg.hic Dyn. & vide Bar.& Doct.in l.1.C.de legibus.& plene per Doct.post gl. in c.fi. de transac.per Spec. tit.de leg.§.dispensatio,versi notandum,cum seq.& Alex.in d.l.placuit.& per Fel.in c.vigilanti col.4. versi 5.de præscr.& Bar.in l.1.ff.de vsucap. & Fel.in c.cum illorum,col.3. de sent.exc.& in c.2. col.1. de re iudica.

re:constat enim quòd æquitas naturalis scripta est,
qua cauetur neminem cum alterius iactura locu-
pletari debere: vt ff.eo.l.iure naturę.& de cond.in-
de.l.nam hoc natura.& de instit.act.l. si quis man-
cipiũ.§.Proculus. † Cùm ergo rigor iuris pręscri- 24
ptionem inducens simpliciter scriptus reperiatur,
pręualere debet ęquitas naturalis.C.de iudic.l.pla-
cuit.& ff.depo.l.bona fides.Sed dicendum [a] est,ꝙ a
vbi reperitur ęquitas scripta in genere,& rigor cõ-
trarius in genere, pręualet æquitas: sed vbi reperi-
tur æquitas scripta in genere, rigor in specie. sicut
est in proposito, quia ęquitas generali naturaliter
dictat neminem debere cum alterius detrimento
locupletari; rigor verò dictat specialiter pręscri-
ptiones procedere in alterius damnum, fauore bo-
nęfidei possessoris, in odium negligentium, prefer-
tur rigor; quia in iure nostro generi per speciem
derogatur: vt infrà eo.c.generi.ff.e.l.sẽper in iure.
cum multis simi.† Quęrendum est aũt vtrũ de iu- 25
re canonico requiratur in præscr.titulus [b] & bona b
fides,

b Adde quando requirantur in præscr. titulus & bona fides, Docto. & maxime Felin. melius ꝙ alibi in c. de quarta. col.6. ver. sed ad cognoscendum.de præscr. vbi ponit plures doctrinas multipliciter limitatas. & glo. Abb. & Felin. in c. si diligenti ℣. cæterum. col.6.cũ seq. de præscrip. Ioan. Fabr. & Ange. Aret. instit. de vsuca. in prin. & Bar. in l.Celsus.ff.de vsuc.& Alex.consi.87.col pen. ver. stante.libr.2. & in consil. 136.col.1.versi.vel etiam.eo.lib.& Bal. in repe.l.fin.C. de præscrip: & Alex.consi.99.per totum lib 4. vbi ponit quid de iure ciuili & canonico,& per Bald.in l.nullo iusto.C.de rei vend.& ibi vide Sal. & Alex. consi.74.col.pen.versi.circa secundũ lib.3.& Lud. de Roin. consi.167. versi.quo ad tertium.colum.2.& Alexan.consi.in prin.lib.5.& in consi. 141.in prin.eod.lib.10.& Alber.de Rosa.in Dictionario suo, in litera; pręscr.versi.an vna ecclesia, vbi ponit ꝙ ad complendam præscriptionẽ quatuor requiruntur, scilicet continuatio temporis, seu possessionis, bona fides, iustus titulus, verus siue præsumptus, & ꝙ res non sit vitiosa sed præscriptibilis &c.& Alb.in d.l.Celsus,de vsucap.tex.& Sal.in l.fi.C. de vsucap.pro hærede.& gl. in c.1.& ibi Doct.de præscr. supra eo. lib. & Ang. Aret.& Ias. de May. in §.sed istę. de actio.& Cepol.in cautela 105.& Ang.in l.in seruorum.C. in quibus caus. cessat longi tempo. præscrip.& uide in sequen.quest.in princip. & in quinta q.& quæ ibi dico, & decis.Capellæ Tholos. decis.74.

Adde

Adde Bal.in cap. fin.colum. & ver.quis tamen vellet facere, de præscri.vbi ponit vnam cautelam per quam potest præscribi cum mala fide. & licet alias ponit Thom.Ferra. in suo tractatu cautelarum.caute, 38. incip.explorati iuris est;

a Adde glo. & Abb.in c.super quibusdam, de verborum signific. & in c. quando, de consue. & glo. sing. Domi. & Doct.moder. in cap.i. de præscrip, supra e. lib. Bal. in l. si arbiter. tam in antiqua, quam in noua lectura: ff. de proba. & Ioã. de Plat. in l. vsus aquę.C. de aquæ ductu. lib.11.Barto.& Doctores in l. i.§. item Labeo.ff. de aqua pluuia arcenda. & Bal. in l.cõbenticulam.col. 5. C. de episcõ. & cleri.& Inn. in cap. quid per nouale.& c.veniens.de verbo. sig. & quod no. Abb. in c.super eo. de parochi. & pulchre Fel. in cap. causam. col.ij.uers.signa theoricã.de præscri.quę dixi in .§.j. de præscrip.& in .§.9. de consue.prędi in lib.consuetu. Biturigund. & qualiter probet non stare memoriam in contrarium

fides, vel an sufficiat bona fides tantùm sine titulo; nã de iure ciuili cõstat ꝙ in vsuca. triennij & in prescriptione 10. vel 20.ann. requiritur tit.& non sufficeret bona fides C. de rei vendi.l. nullo. & ff. de vsucap.l.Celsus. vel saltem error facti ꝓbabilis, qui titulo ęquipollet: vt ff.pro empt.l. ꝙ vulgò. & de vsucap.l. non solum.§. quod vulgò. & de iure dot.l. Proculus.& de vsucap.pro lega.l. pro legato. & pro suo.l.si ancillam.§.fin. & notari solet ad ple-

26 num in l pręalleg.Celsus. † In pręscriptione autẽ 30. uel 40. anno. nec tit. nec bona fides requiritur cum etiam fures præscribant 30. vel 40. annis; vt C.de pręscript. 30. vel 40. ann.l. omnes. & hòc si agatur de pręscribendis rebus priuatorum; sed si de rebus ecclesiarum tunc etiam in prescri. 40.anno.titul. & bona fides requiritur. sicut in pręscriptione priuatorum spatio 10. vel 20. ann. vt C.de sacrosanc. ecclesi.auth. quas actiones: & in auth. de

27 ecc.tit.§.pro tẽporalibus. †de iure verò canonico, iure ueteri uidebatur requiri bona fides & titulus; licèt in hac fuerint opinion. vt supra de præscripc: si diligenti.iure verò nouissimo distinguitur rationabiliter; quia in rebus ecclesiasticis quæ possint possideri iure communi, nec præsumptio est cõtra

28 possessores, sufficit bona fides.† Sed in his quæ de iure communi nequeunt possideri, uel contra possessorem est præsumptio, bona fides nõ sufficit; sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi; nisi tanti tẽporis allegetur præscriptio, cuius contrarij memoria non existat, vt

29 suprà de præscrip.cap. primo † Transcursus enim temporis cuius contrarij memoria non existit, loco tituli a habetur, vt ff. de aqua pluuia arcenda. l.j.

rium vide Docto.supra alleg Alexand.in consi.68. columna secunda & in consi.136.6.colum. versi.sed ad hæc.lib.2. & ad prædicta vide Alex. consi.6.columna prima.& in consi.7.lib.1.Spec. & Ioan. Andr. in tit. de prob.§.1. versi.vlt.qualiter fiet probatio. & Oldr.consi. 253. & modus probandi præscriptionem centum annor, uide per Abba. & Fel. in cap. cum nobis. col. 4. post princ. vers. vlterius. de præscrip.& per Fel.in c.veniens. il. 2. de testi.& Bal. in auth.quas actiones. col. vlt.C. de sacrosan.eccle.& Bar.consi.289.col.2.& Abb.Sic.in cōsi.7. & cōsi.18. vol.2.& Deci. Parla. Grano-polis Delphinalis.q.367.& ibi in addi. & Cepo. in consi. 22. coll. 3. in prin. & Cald. in consi. fin.ti. de consuet.

l.1.§.fi.& l.2.& l.fi.& de aqua quotidiana, & æsti-
ua.l.hoc iure.§.ductus aquæ. † Item nunquid in 30
præscribendis rebus incorporalibus sit necessaria
bona fides, a & titulus, vel an sufficiat bona fi- a
des? Et dicendum est etiam de iure ciuili, quòd
sufficiat bona fides, nec est opus probare titulum
vt ff. si seruit. vend. l. si quis diuturno. † Quare 31
autem in præscriptione rerum corporalium titu-
lus requiratur, & non in præscriptione rerum in-
corporalium, ratio est, quia ubi maius pericu-
lum imminet, ibi cautius est agendum. ut ff. de
Carb. edict.l. prima.§. sed & si quis. Sed in præ-
scriptione rerum corporalium maius periculum
& præiudicium paratur, quia rei dominium au-
fertur, sed in præscriptione seruitutis non aufer-
tur dominium rei, sed subijcitur res speciei alicu-
ius seruitutis debitæ præscribenti. † Nunquid 32
autem sit opus saltem allegare titulum, & longæ-
uam quasi possessionem probare? videtur quod
sic.

Tu dic ut p̄scriptio tanti temporis cuius non sit memoria in contrarium, probetur, debet certus actus articulari, vt ponit multum notabiliter Spec.in tit.de probatio.§.1. versi.vlt.quæritur.& seq.& versi.quid testes.& versi.& not.& Flor.in l.seruitutes.col.18.ff.de seruit.

a Adde Abb.in cap.de quarta.col.vlt.& ibi Fel.col.15.& pen.de præscrip.multum ample.& an requiratur scientia aduersarij, vide ibi & per Inno.in c.bonæ.el secundo,de postul.prælat. & in c.conquerente. de offic.ordi.& Bald.in l.fin.C.de præscr.long.temp. & in l.secunda.colum.1.C.de seruit.& aqua.& vide pulchre Bald.instit.de serui.§.1.col.2.uersic.sed in dubium reuoco.& Pet.de Ancha. in reg.sequen.col.13.versi.9. opp.& Pau.de Castr.consi.23. in nouis. &c. Dyn.in d.l.1. in 3.q.C.de serui.& aqua. & Barto. in l. seruitutis.ff. de seruit. & Ang. Aret. in.§. æque si agat. colum.6.versi.quomodo autem probetur. & ibi Io. Fab.& Ias.May.instit.de act & Flor.de S.Petro.in d.l. seruitutes. vbi ponit septem specialia in præscrip.iuris incorporalis.& vide quæ dixi in.§. 5. de præscrip.libro Consuet.ad istam & seq.quæstionem.

a Adde ꝙ hanc opi. tenet Inn. in c. cum dilectus. in fi. de consuet. & gl. Bar. in l. seruitutes. ff. de seruit. gl. & Bar. in l. 1. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. & Ange. Aret. in §. æque si agat. col. 7. versi. cautela est. instit. de actio. per l. cū de in rem verso. & tenet Floren. in d. l. seruitutes. & Ioā. de Imo. in d. l. 1. §. deniq; de aqua plu. arc. Bal. Ang. & Imo. ī d. l. qui aliena. §. 1. ff. de acquir. hæred. licet Vltramontani teneant cū Dyn. cōtrariū. & Ange. in repet. l. si certis annis. C. de pac. tamen alias est communis opi. a qua non est recedendum. et tenet Alexand. in dicta l. si certis annis. columna ultima. vers. non amitto. & Barto. in disputa. incip. mulier habens. col. pen. versi. circa tertium. & Bald. in. §. 1 col. pen. vers. vlterius quærit instit. de serui. & Bar. in cōsi. 189. incip. primo quæritur col. 2. qui allegat Dinum ita tenere, non tamen hic. sed Alexand. in d. l. si certis annis, allegat. Dyn. in. §. æque si agat. instito. de actio. & sic Dinus est sibi contrarius, vt patet. vide Alexand. in consi. cviij. in fin. libr. secundo, & Sal. in l. si certis annis. & Felin. in capitulo causam. colum. tertia. ver. nihilominus. in capitulo de quarta. colum. 15. versiculo. secundo fallit. de rescri. Innocen. & Abb. in capitulo si diligenti. eodem titu. But. & Abb. in capitu. peruenit. de censi. Bald. in l. cum de in rem verso. in antiqua lectura. ff. de usuris. & Ias. in §. præiudiciales. columna decimaquinta, versiculo, & primo. institu. de actionibus.

a sic. [a] vt ff. de usur. l. cum de in rem verso. sed dicendum est, ꝙ non de iure ciuili ut dictum est. l. si qs diuturno. & de aqua pluu. arcen. l. 1. §. fi. & ad l. cum de in rem verso. respondendum erit quòd ibi agebatur de persona astringenda seu obliganda ad aliquam prestationem. Propterea est necessaria saltem tituli allegatio. cum ad obligationem personalem inducendā necessaria est causa uera uel presumpta; vt ff. de doli excep. l. 2. §. circa & de proba. l. cū de indebito. §. fi. ratione predicta, scilicet quia vbi maius periculū, &c. † Item nunquid in prescribendo vsumfructum requiritur titulus? videtur ꝙ non, quia illud ius seruatur in prescribendo vsumfructum quod seruatur in alijs prescribendis seruitutibus. ut C. de prescription. longi temporis. l. fina. econtra videtur (& est verum de iure ciuili) quòd titulus requiratur; vsusfructus est dominij pars; vt ff. de fideiuss. l. si à reo. §. si vero. ff. de vsufruct. l. quarta. † vnde qua ratione in prescriptione dominij requiritur titulus, vt dict. l. nullo. & l. Celsus. eadem ratione & in prescriptione vsufruc. & ad l. fin. de longi temporis prescriptio. dicentem idem seruandum esse in vsufruc. quod in ceteris seruitutibus; verum est quantùm ad temporis limitationem, hoc est ut eodemtempore prescribatur

a Adde Abb.in c.de quarta.col.6.de præscri.& Bar.in l.iusto errore.§.non mutat.ff.de vsucap.& glo.& Cy.in l.corruptionem.& ibi Bald.C.de vsufruc.& pulchre Bal.in repeti.l.fin.col.19.cum seq.C.de præscrip.long.tempo.& Bal.ibi in lectura.col vlt.& Bal.instit.de seruitu.§.i.col.vlti.Io.Fab.& Ange.Are.col.7.post princi.& ibi Ias.institu.de actio.§.æquè si agat.et ibi vide quid de iuribus personalibus et spiritualibus, & spirituali annexis, vt est ius patronatus, vt cap.quando.de iudi.& per Bal.in l.2.versicu.quæro quarto si volo præscribere.C.de seruit.quia præscribũtur spatio 40.anno,facit quod not.in c.consultationibus.de iure patron.& Rochus de Curte in tracta.de iure patrona.

Adde q usufructuarius possideat, scilicet naturaliter, vt not.Alexã.post Bart.& Docto.in alleg.l.naturaliter.Bar.in l.si fur.in primo notab.ff.de vsur.& in l.prima.in fin.princi.versic.quæro extra glo.& ibi posui in addi.ad ipsum.ff.de acquirend.pos.& in l.si quis.cum gloss.in versicu.tradatur.C.de dona.vbi dicitur, q per vsusfructus retentionem possessio ciuilis in donatarium transfertur: ergo naturalis remanet donatio,& sic vsufructuario.& Alex.omnino in l.ij.§.possessor.ff.qui satisda.cogantur.

scribatur quo & cęteræ seruitutes, non quantum ad alia, vt hic, & hoc de iure ciuili: sed secus de iure canonico, † cum vsusfructus [a] possideri possit iure 35
communi.vt ff.de acquir.pos.l.naturaliter.& l.pos- a
sessio; & de vi & vi arma.l.iij.§.vti frui. præscribi poterit etiam sine titu. dum tamen bona fides accędat, vt in pręalle.cap.j.de præscr.lib.6.vel transcursus téporis, à quo memoria non ęxtet. † Item quæ- 36
rendum est vtrum bona fides requiratur, eciam tépore contractus,& tempore traditionis, & tempore continuatæ possessionis. [b] Et dicendum est de b
iure ciuili, q in titu.emptionis,& venditionis requiritur bona fides, vel probabilis error facti, qui bonę fidei præsumptionem inducat tempore contractus & tempore traditionis, in cęteris verò requiritur tempore traditionis tantum: vt ff.de vsuca.l.si is qui pro emptore.§.fi.& pro solu.l.si existimans.& pro empto.l.ij.in prin. † Sed de iure canonico non re- 37
quiritur bona fides tempore contractus in his quæ de iure communi possunt possideri, cùm sine titulo præscribantur, vt dictum est: sed tempore traditionis & continuatæ possessionis vsq; in finem completæ pręscriptionis, vt patet per verba regulæ: in his verò quæ non possunt de iure communi possideri,

b Adde an omni tempore contractus traditionis & possessionis continuatæ sit necessaria bona fides.Bart.in l.2.ff.pro empto.& Ang.Areti.institu.de rerum diuisio.§.si quis à non domino, in j.glos.& in.§.actionum.colum.ij.prope finem.de action.

a Adde ad istam & seq. q. Abb. in c. si diligenti. col. 5. & in c. de quarta. colum. 2. & pulchre ibi Fely. col. 7. versi. quandò in præscriptione. de præscrip. & Christoph. Porc. instit. de vsuca. in glo. error. & Ange. Aret. in .§. nouissime. col. 2. eo. tit. Cyn. & Bal. in l. vendicationi. C. pro empt. & Bald. in l. nullo. C. de rei vendic. & Ludo. de Rom. in suis sing. fol. 3. incipien. vlt. & Alexã. consil. 73. col. penult. versi. vnde dictus. lib. 2. & in consi. 46. penul. col. ver. & nota. lib. 3. vbi dicit, quod error iuris non causat bonam fidẽ quo ad præscriptionem etiam lõgi temporis, vt probat glo. iuncto text. in c. apostolicę. de donat. & tenet Dy. hic in seq. & clarius per Paul. de Cast. in l. Celsus. 2. col. ff. de vsuc. & And. Barb. in c. pastoralis. de donation. & Abb. in c. 2. de his quæ fiunt à prælat. vide Docto. in proxi. postil. alle. & Abb. Sicul. in consilio 19. volum. 2. de errore iuris. Io. de Imol. in cõsilio 98. iuxta finem.

sideri, in quibus pręscribendis requiritur titu lus, dicendum foret, quod bona fides non requiratur tempore contractus, & tempore traditionis & continuatæ possessionis, nisi post tẽpus contractus mala fide celebrati error facti probabilis interueniat qui malę fidei præce-

38 dentis suspicionem remoueat. † Item quæ-

a rendum est si possessor errauit in facto, a vtrũ dicatur malę fidei vel bonæ fidei possessor? & dicendum est quod error facti probabilis prodest, quia bonę fidei apertam præsumptionem inducit, vt ff. de vsucap. l. iusto errore. §. filius, & l. non solum. §. quod vulgò. & pro empt. l. quod

39 vulgò. ¶ † Item quæri pôt, si errans in iure dicatur bonæfidei vel malæfidei possessor? Et dicendum est, quod licèt quãtum ad fructus perceptos dicatur bonęfidei, in hoc scilicet vt ad restitutionem eorum non teneatur, vt ff. de peti. hæredi. l. sed & si lege. §. scire tamen quãtum ad præscriptionem, pro malæfidei possessore habetur, vt ff. de vsucap. l. si fur. §. j. iuris enim ignorantia in vsucap. non toleratur: vt ff. de vsucap. l. nunquam. in princ. & de iuris &

40 facti ignor. l. iuris ignorantia. ¶ † Item quærendum est si errauit in iure & in facto simul, vtrum dicatur bonæfidei vel malæfidei possessor? & videtur primò quòd bonæfidei, quasi magis attendi debeat quod proficiat, quã quod noceat. arg. ff. de iure fisci. l. non intelligitur. §. si quis palam. E contra videtur quòd malęfidei, quasi magis consideretur illa de pluribus causis simul cõcurrentibus, quæ nocet: quàm

quæ

a Plene not. Sed glo. Bar. & omnes Doct. ibi & vbique in hoc errant, quia veritas est, quod in d.l. si vir vxori. donatarius etiam si non erret in iure, sed sciat donationem non valere: tamen statim vsucapit vel præscribit, vt est tex. in l. sed & si constante. de dona. inter vir. & vxor. [redacted]

[redacted]

quæ prodest. argument. ff. ex quibus causis in
possess. eatur. l. Fulcinius. §. quid ergo si duas.
& ad Syllanianum. l. si quis in graui. §. vltimo.
& l. qui posthumus. Sed dici potest quòd bo-
næ fidei reputetur, & quòd præscribere pos-
sit: vt probatur ff. pro donat. l. si vir vxori. &
ibi plenè nota.[a] † Ratio autem est, quia er- a
ror facti cum errore iuris concurrens, inducit 41
bonæ fidei præsumptionem, & eius oppositum
remouet. sed in §. quid ergo si duas. & l. si quis
in graui. §. vltimo. & l. qui posthumus. consta-
bat de mala fide: & ideo per aliam causam cō-
currentem, quæ est de bona fide, non amoue-
tur veritas malæ fidei de qua constat: cùm in
incertis, non certis locus sit coniecturis: vt ff.
de verborum obliga. l. continuus. §. cùm ita.
aliàs, si de mala fide non constaret, præsum-
ptionem induceret. ¶ † Item quæri posset, si 42 a
defunctus habuit malam fidem, & hæres bonā
vtrum bona fides hæredis prodesse debeat?
Et è contra si defunctus bonam fidem & hæ-
res malam, an mala hæredis nocere debeat?
& cùm mala fides defuncti noceat hæredi,
quia propter fictionem identitatis personæ,
existimatur successor vitiorum & culpæ de-
functi: vt ff. de diuer. & temp. præscript. l. cùm
hæres. & de public. l. si ego. §. partus. videtur
quòd bona prodesse debeat etiam accedens
malæ, cùm contrariorum eadem sit disciplina.
& videtur probari. ff. de publica. l. eum qui. §.
in hac actione. & pro empto. l. secunda. §. si
defunctus. sed verba regulæ huius quæstio-

a Soluunt. Sed loquuntur tantum de tempore malæfidei, quia qualitas iuncta uerbo (& idem de nomine uerbali) intelligitur secundum tempus uerbi. l. delictis. §. 1. ff. de noxal. actio. & sic solutio est, ꝙ hæres bonæfidei non impeditur iure canonico præscribere, prout aliàs de iure ciuili. & sic tam iure ciuili disponente, quàm canonico non impediente, imo tacite concedente. argu. cap. 2. de oper. no. nunt. hæres longissimo tempore præscribit, & est ueritas, quicquid Dynus hic dicat. Et ita contra Dynum Alex. consi. 51. nu. 7.

nem soluunt, a quia † quocunque tempore mala a fides interueniat ante præscriptionem completam, 43 impedit præscriptionem compleri. & propterea siue defunctus, siue hæres habeat malam fidem, sequitur ꝙ impediatur præscriptio. Posset tamen aliquis dicere de æquitate canonica, ꝙ si defunctus habuit malam fidem & hæres bonam, & vellet hæres à se præscriptionem incohare, b ꝙ posset præscribere. b

lib. 5. ibi in annotat. dixi. Philip. Cornel. consi. 296. litera O. lib. 3. Philip. Decius consi. 303. nu. 6. vbi in annota. dixi.

b Adde, ꝙ contra Dyn. hic tenet Abb. in c. si diligenti. de præscrip. ꝙ imo mala fides defuncti impediat præscriptionem hæredis volentis eam de nouo incohare. & tenet do. Abb. in c. nihil. columna tertia. eo. tit. Butr. in d. cap. si diligenti. Imo. in c. fin. colum. 2. eo. tit. dicens, ꝙ iura allegata per Dyn. hic loquuntur in successore qui non causat ius à defuncto, ut prælatus, & tenet idem Bar. in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. poss. & Bald. in authen. ad hæc. versic. sed quid dicemus de hæredi. C. de vsuris, col. 4. Ludo. de Rom. in consi. 169. columna secunda & in consi. 201. col. 2. & Abb. consi. 19. 2. vol. & in consi. 2. incip. nitar in præsenti. col. 23. q. 14. eo. uol. vbi dicit dictum Dy. procedere in terris ecclesiæ, non autem in terris imperij, vbi debet seruari ius ciuile, ex quo potest seruari sine peccato, & contra Dyn. tenet Alexand. in consi. 84. lib. 1. & in d. l. Pomponius. §. cum quis. col. 12. & in consi. 4. col. pen. 3. vol. & in consi. 38. eo. vol. & in consi. 231. col. 3. eo. lib. sed opi. Dy. tenet Bar. in l. cum hæres. ff. de diuer. & temp. præscrip. & in l. vitia. C. de acquir. poss. Imo. in capitulo illud. columna secunda de præscrip. Ange. Aret. instit. de vsucap. §. sed tamen id. dicit, ꝙ licet possit hæres inchoare ex persona sua, tamen tenetur exonerare animam defuncti. & idem Alexan. in consi. 50. 1. vol. col. 3. ver. quinimo. & opi. Dyn. sequitur Bald. in l. eum qui. §. in hac actione. ff. de public. & in l. nihil. C. de vsuca. pro hærede. de quo late Maria. de Senis in rub. de causa pos. & proprie. in 3. tract. art. 4. vers. 5. competit publiciana vbi probat quòd etiam in terris imperij si hæres non vult vti adminiculo defuncti, præscribit cum bona fide, non obstante ꝙ ꝓbet mala fides defuncti, sed Ang. in l. si ergo. §. partus. ff. de pub. act. dicit Dyn. ꝓcedere in terris ecclesiæ, & c. plura ēt circa materiā accumulat Alex. in d. l. cū hæres. in additionibus. ad Bar. & plenius in d. l. Pōponius. §. cū quis. col. 12. sed Fel. in d. c. si diligenti. col. 5. ver. contra. opi. famosam Dy. dicens, quòd pauci sunt qui recedāt a prima opi. quia com-

munior est. contra Dy. sed secundum eũ opin. potest habere locũ in duobus casibus. quos vide ibi per eum. & Alex. vbi supra. & adde ad supra dicta Pau. de Castr. consi. 259. in nouis. & Alexand. lib. 1. colum. 3. in fin. uersi. 2. Cyn. & Imol. l. seq. §. hęres. ff. de vsucap. & Alex. consi. 3. col. vlti. in prin. 5. vol. & in consi. 99. col. 1. versi. & ideo. lib. 4. & Ang. in. §. furtiuę. in. stit. de vsucap. & in. §. sed iste. col. 14. de act. qui ponit 12 limit. ad authen. malę fidei. C. de pręscript. long. temp. & ibi vide Cyn. & Abb. & fel. in c. de quarta. 7. vers. si mirũ. vbi ponunt ꝙ mala fides defuncti non nocet successori in beneficio, sicut nocet hęredi uniuersali, quia nõ habet ius a defuncto sicut hęres, idem tenet gl. in regula, cũ qui. infra. eo. c. & Abb. in c. cura. de iure patr. & sequitur Imol. in dict. c. fi. de pręscriptis. col. 3. ut supra dixi in princip. vide Christophe. Por. & ibi Ias. in additio. in. §. res fisci. institu. de u suc. gloss. & Sal. in. in l. 2. C. de usucap. pro hęrede. & Bart. Bal. in l. si ego. §. partus. ff. de publi. & Ludo. Bolog. in l. tutor. rerum. ff. de admini. tutõ in primis interpre. & Decis. Parla. Delphinal. quęst. 416. & Ioan. de Imol. consi. 44. col. 2. versi. circa secundum.

scribere, cum in præscriptionibus rerum quæ possideri possunt iure communi, titulus nõ requiratur, vt in d. c. 1. supra de præscrip. lib. 6. sicut dicitur de successore singulari volẽte à se prẹscriptionem inchoare. vt ff. de acqui. pos. l. Pomponius. §. cum quis. Sed rigor iuris ciuilis qui per malam fidem defuncti, malæ fidei præsumptionem in hæredem transfundit, ut d. l. cum hæres. & in præallegato §. partus. hoc non patit. †

44 Vndecimò & vltimò quęri potest, an in præscribenda libertate [a] contra seruitutem, sit necessarius titulus? & dicendum est ꝙ non, quia fauorabilius est ius præscribendæ libertatis.

Tu adde ꝙ origi. dictum Dy. est uerum, ut plene notat Paul. de Castr. in l. 4. §. hęres. ff. de usucap. licet ipse sibi contrarius tenuerit oppositum in l. si quis sub conditione. in fin. ff. de condit. institut. & in l. sequitur. §. si uiam. ff. de u sucap. & consi. 190. incip. hæreditas dictæ puellæ. quam etiam tenuit Rapha. Cuma. consi. 67. incip. statuto ciuitatis Vincentinæ. Sed contraria opinio est communior, ut dixit Domi. apostil. & Rom. consi. 13. incip. conclusionem prędictam Decis. ubi dicit opin. Dyn. hic esse falsam, Idem nec consi. 4. incip. uidetur, inspectis his quę in themate suprascripto proponuntur. col. fi. vol. 2. & Domi. meus do. Ias. in l. Pomponius §. si quis adminiculo. ff. de acqui. poss.

a Adde Cy. in l. 1. 3. q. C. de serui. & aqua. & Ange. Aretin. in. §. eque si agat. col. vlti. uersi. dixi de seruitute. de act. instit. & Bal. in §. 1. col. 2. versi. sed in dubiũ reuoco. instit. de seruitu. ubi plene distinguit inter libertatem seruitutis rusticæ & urbanæ idem Bar. in l. 2. authen. iura. ff. de seruit. vrb. præd. & uide Bar. in l. sequitur. §. si viam. ff. de usu. & de libertate præscribenda contra ecclesiam, uide Inn. Imol. Abb. & Sali. in c. de quarta, col. 14. versi. utrum in pręscribenda, de præscrip.

tis cōtra seruitutem, quàm contra libertatem præscribēdi seruitutē, vt ff. de vsu cap. l. sequitur. §. vlt. Cū igitur in præscribēda seruitute, non sit necessarius titulus. ut d. l. si quis diuturno. & suprà de præscri. c. 1. multominus erit necessarius in præscribenda libertate contraria seruituti. Item hoc est quasi expressum. ff. de seruit. vrb. præd. l. si ædes. in prin. & ibi nota.

In reg. Sine possessione. Argumenta.

1 *Præscriptio sine possessione non potest procedere.*
2 *Præscriptio ad immobilia, vsucapio ad mobilia proprie referuntur.*
3 *Incorporalia possidere dicuntur.*
4 *Interdictum uti possidetis, non nisi possidenti confertur.*
5 *Præscriptio in incorporalibus sine uera possessione, in corporalibus autem sine quasi possessione non incohatur.*
6 *Tignum domus coniunctum non possidetur.*
7 *Vsucapio sine possessione incheari nequit.*
8 *Vsucapio interumpitur si usucapiens possessione priuetur.*
9 *Possessioms defuncti continuatio in personam hæredis impeditur, si per alium apprehendatur.*
10 *Captus ab oStibus possidere non potest, igitur nec præscribere.*
11 *Fictio postliminij quādo ad possessionem in facto consistentem extendatur.*
12 *Ignorans quare possessionem quærere nequeat.*
13 *Ignorans per procuratorem potest quærere possessionem.*
14 *Possessio quæ necessaria sit ad præscriptionem*
15 *Possessiones duæ differentes species reperiuntur, naturalis scilicet & ciuilis. & nu. 20*
16 *Possidere eandem rem eadem possessionis specie duo nequeunt.*
17 *Interdictum uti possidetis quibus concedi soleat.*
18 *Possessio naturalis an differat à possessione pro suo.*
19 *Interdictum unde ui proprietario conceditur & vsufructuario.*
21 *Qualitates possidendi contrariæ nō concurrunt in eadē substantia.*
22 *Effectus idem producitur ab his quæ sunt eiusdem speciei.*
23 *Pupillus possessionem naturalem sine tutoris autoritate non potest alienare.*
24 *Possessio naturalis an tantùm accidentaliter differat à ciuili.*
25 *Possessio quare pedum positio appelletur.*

28 Bona fides in quibus nō sufficiat ad præscribēdū.
29 Tempus longissimum habetur loco tituli.
30 Bona fides an requiratur in præscribendis rebus incorporalibus.
31 Titulus quare in præscriptione rerum incorporalium requiratur, non autem corporalium
32 Titulus & longæua possessio quando à præscribente allegari debeant.
33 Vsusfructus qualiter & quando præscribi possit.
34 Titulus eadem ratione in usufructus præscriptione requiritur, qua & in dominiū.
35 Vsusfructus iure communi potest possideri.
36 Bona fides an requiratur tempore contractus traditionis & continuatæ possessionis & nu. seq.
38 Possessor an dicatur malæ fidei, qui ī facto errauit.
39 Possessor an possit dici ī bona fide qui errauit ī iure.
40 Errans in facto & iure an sit in bona fide.
41 Error facti concurrens cum errore iuris inducit bonæ fidei præsumptionem.
42 Bona fides an prosit heredi eius qui mala fide possedit.
43 Præscriptio impeditur mala fide superueniente.
44 Titulus an requiratur, cum libertas contra seruitutem præscribitur.

REGVLA II.

POSSESSOR *malæ fidei ullo tempore non præscribit.*

PRAEMITTENDVM est ad euidentiā istius regulę. Quis dicatur malæ fidei possessor qui præscribere nō pōt, & cōsequēter videbitur quis sit bonę fidei qui pręscribere pōt, quia † p intelligētiā 1
vnius cōtrariorū, percipitur alterius intellectus, vt ff. de accu. l. qui accusare. & de his qui sunt sui vel alic. iuris. l. i. circa princ. & de pręto stipu. l. i. §. stipulationū. & insti. de tute. in princ. † Malæ fidei a aūt 2
possessor dicitur qui sciēs cōtra canonum vel legū a
in-

a Adde quis dicatur malę fidei possessor. Abb. in c. grauis. de rest. spo. gl. Bar. et doct. in l. ex diuerso. ff. de rei vendi. et Cy. & doct. in l. certum. C. de rei vendi. et Io. de Platea ī l. quēadmodū. ver. vlt. not. C. de agric. & censit. in xj. gloss. Abb. Sicu. & Fely. in c. si diligenti. col. iij. & seq. ibi Bal. col. i. ver. quęro quæ sunt illa. de præscr. et Abb. in c. fi. eo. tit. & Bar. in l. fundum §. fundi. ff. de vsuca. et Albe. de Rosa. in suo Dictionario. ver. sine possessione. & per doct. hic & Abb. Sicul. in cōsi. 76. vlt. dubio, col. vlt. volu. j. & quomodo probetur mala fides Abb. in cōsil. lxxxi. in j. col. & Angel. consil. clx. & Hipp. de Marsil. in suo sing. xxxiiij.

a Non præscribit. Tu dic. quod hæc regula non tantum procedit de iure canon. sed imo etiam est intantum vera, vt omnes ll. quæ in oppositũ disponunt, puta l. omnes. & l. sicut. cum si. quę dicunt præscr. cum mala fide currere, hodie sint de iure cano. correctæ. prout tenet glo. Innoc. Ant. Imol. Paul. & alij mod. in c. fi. de pręscr. Bal. in l. quibus diebus. §. dominus. C. de cond. & demon. Angel. & Imol. in l. sequitur. §. si viã. ff. de vsu. Gul. de Cug. in l. si quas actiones. nu. 2. & ibi posui in apost. ad eum in ver. requiritur bona fides. C. de serui. & aqua. Panor in c. peruenit. nu. 3. & ibi posui in ap. ad ipsum. in versi. cum mala fide de empt. & vẽdi. Matth. MattheSil. sing. suo. 23. not. quod omnes leges. et Alexan. consi. 188. incip. viso tit. quæst. colũ. xii°. ver. venio ad secundũ dubium. vol. ii. & consi. xxxiiii. incip. viso processu causę. colum. j. volu. iii. quod est verũ non solum in actionibus realibus, verum & in personalibus prout tenent cõmuniter omnes doct. in locis supra allega. reprob. opi. Bart. in l. sequitur. supra alleg. de quo omnino per Tho. Ferra. in suo tract. cautelarum, c. 37. incip. explorati iuris est quod facit ad apost. seq.

interdicta mercatur, vt infra eo. c. qui contra. & C. de agri. & censi. l. quemadmodum. in fi. lib. 11. Item ille qui emit contradicente domino. vt C. de rei vẽ. l. si fundum. nam qui spreta contradictione ad emptionem processit, præsumitur fraudis particeps esse, & consequenter bona fide carere, vt ff. quæ in fraud. cre. l. ait prętor. §. si quis particeps. & de leg.
3 præst. l. virilis. §. si adierit. † Item ille qui ad vendendum venditorem induxit dolo, dicitur malæ fidei possessor. C. de resc. vend. l. si dolo. & l. dolus. Item ille qui emit ab eo quẽ sciebat vẽdere non posse, vt à pupillo sine tutoris autoritate, vel falso tutore, quẽ sciebat tutorẽ non esse, vt ff. de contrah. emp. l. qui à quolibet. & de pub. l. quæcunque. §. qui pu-
4 pillo. † Bonæ fidei vero econtra dicitur qui fraude qualibet et fraudis suspitione caret, vt quia emit vel alio titulo accepit ab eo quem credebat dominum esse, vel putauit eum qui vendidit, ius uendẽdi habere, quia credebat eum esse tutorem uel procuratorem domini. ff. de verb. sig. l. bonę fidei. Est ergo huius regulæ intellectus duplex, et vterque conti-
5 net ueritatem. Primus dicit † quòd ille qui habuit malam fidem tempore possessionis inchoatæ et cõtinuatæ, nullo temporis tractu sęu temporis conti-
a nuatione præscribit, a etiam si centum annis vel ultra possessionem continuaret. † Secundus est intellectus, quod si possessor tempore inchoatæ possessionis habuit bonam fidem, et consequenter prescriptionem inchoauit, et postea tempore procedente superuenit mala fides, impedietur processus, et effectus

a Adde dum dicit Dyn. hic præscriptionem non esse contra ius naturale, quod idem tenent Io. And. hic & Pet. de Anch. & Philip. Franc. col. 2. Abb. Sic. in rub. de præscrip. col. ij. & glo. in c. ius naturale. & ibi Card. Alex. col. 2. post prin. & Domi. j. dist. dicentes, ꝙ licet pręscriptio sit iniqua respectu priuatæ vtilitatis, tamen æqua respectu publicæ, nec ideo seruanda.
de quo vide pulchre Fely. in d. rub. col. 2. versic. dum dicit Abb. &c. & quæ res nõ possunt præscribi, & in quibus casibus nõ currit præscriptio, & quæ personæ non possunt præscribere, & contra quas nõ currit pręscriptio, vide glo. amplam in c. cum non liceat de pręscrip. & Spec. tit. de pręscri. per totum. & Abb. in consi. 94. lib. i. & an possessor malæ fidei non posit pręscribere, & iura ciuilia ĩ pręscriptione sunt correcta à iure canonico, vltra Dy. Io. And. in v q. & Philip. Franc. hic col. 2. & seq. vide Abb. in consi. iii. q. 14. vol. 2. & Bar. in l. priuilegia. C. de sacrosan. Doct. in c. si diligenti. & in c. vigilanti. & c. fi. de præscr. & sing. Alex. in consil. 34. col. 2. in prin. lib. 3. & in consi. 119. col. 2. in princ. vol. 4. & Cy. & Dec. in auth. malæ fidei. C. de præscr. x. vel xx. ann. Bar. Ang. & mod. in l. sequitur. §. si viam. & Alexan. in apostil. ibi. & Bart. ff. de vsucap. & Ang. in i. j. C. de præscr. 30. ann. & Bal. in c. si quis per 30. & ibi Card. et Alex. si de feud. cõtrouer. fuer. inter dom. & agnatũ. & Bal. latius in c. fi. de pręscr. & Ang. in repe. l. j. de iudic. & vide Bar. in l. hæc autem iura. ff. de serui. vrb. pręd. vbi cpt. Bar. & in d. §. si viã. reprobatur, volẽdo ꝙ iura ciuilia non sint correcta a iure canonico, vbi præscriptio causatur ex negligẽtia alterius sine aliqua possessione pręscribẽtis, & ipsum Bar. reprehendit Bal. in consi. 350. circa fi. lib. 2. de quo vide Fel. in d. c. fi. de pręscri. qui enumerat plures Doct. cõuenientes cũ do. Bar. tamen cõtra Bar. cõmunior est opi. & ibi ponit quatuor declarationes, & saluationes &c.

effectus præscriptionis inchoatæ, & ideo illa verba,
vllo tẽpore, determinare possunt pręcedẽtia & subsequentia, nam secundum primum determinant
sequentia. Secundum vero secundum determinãt
præcedentia. Sed opponitur secundum primum,
iure cauetur† quòd malæ fidei possessor pręscribit 7
saltem spatio triginta vel quadraginta annorum, C.
de pręscrip. xxx. anno. l. omnes. Sed sciendum est
quòd hic legislator considerauit naturalem æquitatem dispositioni diuinæ conuenientem, qua cauetur, quòd cum alterius iactura locupletari nõ decet,
ius vero ciuile considerauit rigorem ex constitutionibus hominum suadentibus aliquibus publicis vtilitatibus procedentem, id est vt dominia rerũ non
essent omni tẽpore indistincta siue incerta, vt ff. de
vsuc. l. j. propter finẽ facilius litibus imponẽdũ,[a] vt a
ff. pro Soc. l. fin.† nam iure ciuili per vsucapionem 8
triennij, quę procedit in rebus mobilibus, & in qua
requiritur titulus & bona fides, quęritur dominiũ
dire-

directũ: vt ff. de vsuca. l. 3. & de acquir. rer. do.
l. j. Itẽ in præscriptione 10. vel 20. annorum,
a quę procedit a in immobilibus & in iuribus
incorporalibus. vt C. de pręscrip. long. temp.
l. fi. & de vsufruct. l. corruptioné. & de serui.
& aqua. l. penult. in qua requiritur similiter
titulus & bona fides, quęritur dñium vtile,
cuius occasione datur vtilis in rẽ etiã contra
dñium habentẽ directũ: vt C. de præscr. 30.
annor. l. si quis emptionis. in prin. & ibi not.
9 † Itẽ in pręscrip. 30. annor. & etiã 40. si pos-
sidere bona fide inchoauerit quis, quæritur
dñium vtile, si mala fide inchoauerit, quęrit̃
sola exceptio cõtra dñium, vt d. l. si quis em
ptionis. 2. respo. adeo ꝙ mala fides post pscri
ptioné inchoatã superueniens nihil præiudi
cat in aliquo pdictorũ. C. d vsuf. trãsfor. l. vna
§. hoc tm̃. Ratio vero diuersitatis pdictorum
10 est, † q̃a vsucapio triẽnij est inducta in fauo
rẽ posside̅tis tm̃, & ideo p eã quęritur dñium
iõ qđ nihil iuris remanet penes primũ dñm:
qđ ex eo patet, q a lex dicit, ꝙ vsucapione triẽ
nij q̃ritur dñium: vt d. l. 3. de vsuca. & C. de
11 pac. l. traditionib. cõstat aũt † ꝙ simplex dñii
appellatio ad directũ refert̃. vt ff. si ager vect.
emph. l. i. & ideo fauor iste ampliat̃. vt infra
eo. ca.

a Adde an per vsucapionem vel præscriptionem quæratur dominium directum aut vtile. glo. & Bar. & Bal. Sal. in auth. nisi triecennale. C. de bon. mater. gl. Io. Fab. Ange. Aret. inst. de vsucap. in prin. & ibi Bald. col. 2. cum seq. & gl. Bal. & Sal. col. 4. & 5. in l. traditionibus. C. de pac. & ibi Alexan. col. 2. & gl. in rubr. ff. de diuer. & tempo. præscr. & glo. in l. si quis diuturno. ff. si seruit. vend. & gl. i. l. si qs. in verb. creditores. & Sal. C. de pscr. 30. anno. Spe. ti. de pscr. in prin. Bar. in l. 3. d vsuca. & i l. Sticho ff. de vsufr. leg. & late Imol. in c. fi. col. 24. d pscr. & gl. & Ange. in auth. vt ecclesia Rom. in fin. Archid. in c. seruitiũ. 18. q. 2. & gl. in d. l. 3. d vsuca. & Ioan. And. hic & Maria. Soc. d Senis in rub. de cau. possess. & propr. uers. 18. & Abb. in c. ad aures. & in rub. de pscri. vbi cõcluditur p doct. cõiter, ꝙ directũ dñium non quæritur p pręsc. 20. vel 30. ann. & uide Sug. Fel. in d. rub. de præscr. colum. j. qui ponit regulam cum nouem fallentijs. & Alexand. consi. 88. colum. 3 in princ. versi. probauit. vol. 2. & Ioan. Petr. de Ferrar. in forma lib. in actione reali. in verb. iure domini. & Bald in autheu. hoc ius porrectũ C. de sacrosanct. eccle. col. 2. in princip. & Bal. in repet. l. fi. col. 6. C. de præscr. & Christoph. Porc. & ibi Ias de May. instit. de vsuca. 9. princ. in glo. in verbo, dominica. & Innoc. & Abb. Sicu. in c. ceterũ. de iudi. & Bar. in l. denique, ff. de aqua pluuia arcenda. & ibi per mod.

eo. c. odia. præscriptio autē 30. annorum indu- cta est in odium negligentiū tantū, non autem in fauorem malę fidei possessorū, quia illis non fauent iura, vt hic. & C. de agric. & censi. l. quemadmodum. & ideo odium illud restringitur. vt d c. odia. & l. cū quidā. ff. de liber. & posth. † In pręscriptione autē 10. vel 20. an- 12 norum versatur fauor ex parte [a] possidētis bonā fidē habentis. odiū vero ex parte nō petētis seu petere negligētis: & ideo in ea eligitur q̄- dam media via, q a ex ea parte qua dicitur inducta in fauorem possessoris, quæritur vtile dn̄ium possessori. ex ea vero quę dicitur inducta in odiū negligentis, facit dominiū directū remanere penes ipsum negligentē, ratione cuius agere posset actiōe in rē directa cōtra aliū possessorē, sed non cōtra eū qui pręscripsit, vt d. l. si quis emptionis, & hæc procedunt iuxta prædictā regulā, odia restringi & fauores conuenit ampliari. De iure vero canonico in vsucapione triennij & pręsc. 10. vel 20. annor. idē per omnia si bona fides fuerit continuata vsque ad finem extremi momenti completę præscriptionis, † sed si mala fides superuenit 13 quandocunque, ante finem præscriptionis completæ, impeditur inchoatæ præscriptionis continuatio, & hoc volunt dicere verba regulæ, prout illa verba, vllo tempore, determinant præcedentia. Item videtur hic casus de iure canonico, † quòd nec dominium nec 14 exceptio quęritur pręsc. 10. vel 20. vel 60. anno. vel etiam centum, vel etiam vllo tēporis spatio, cum interuenit mala fides. & hoc intēdit regula cū dr̄, vllo tēpore determinando sequentia: & hęc vera sunt in rebus laicorū, in rebus vero ecclesiarū, licèt opiniones sint varię, videt tū mihi † q̄ res immobiles ecclesiā- 15

[a] Adde Bart. in l. naturaliter. in prin. col. j. ff. de vsuc. & text. glo. Cyn. Barto. Bald. & Alex. in l. fi. de edic. diui Hadr. tollen. & Barto. in l. fin. ff de eo per quem fa. & Lud. Bolog. in d. l. fi. de edict. diui Hadr. tollen. in c suis secūdis interpre. dicens istud procedere præterquam in materia feudali. nam semper est præscriptio ibi fauorabilis. & alleg. Bal. in cap. j. §. si quis de mansor. col. 2. de controuers. inuest. ver. opp. ista litera facit 8. & ibi idem tenet Cardina. Alex. col. j. & adde Angel. Aret. instit. de vsuc. in princi. col. pen. in fi. & Christ. Porcum super rubrica. eodem titu. Insti. & Inno. in capi. cæterum. de iudi. Et quæ dixi. in. 6. 15. in gloss 1. de consuet. feudo.

a rum a præscribantur à priuato, & ab aliá ecclesia spatio quadraginta annorũ, vt supra de pręscr. c.1. & 2 in Authen.colla 9. de eccle.talis.§.pro tẽporalibus. C.de sacrosan.eccle. auth.quas actiones. Idẽ in bonis vacãtibus, quæ deferuntur ecclesiis, vel quę fuerant hæreticorũ, vel alia causa de quá habetur exemplũ. C.de sacrosan. eccle.l.fi. supra
16 de præscrip.c.2.lib.6.& ratio est aperta,† quia bona hæreticorũ ipso iure ex tẽpore delicti intelliguntur cõmissa seu cõfiscata, licèt occupari nõ debeant ante, quàm snia fuerit super crimen promulgata, vt supra de hære.c.cũ scdm leges.lib.6.ff.de iure fisc.l.i.§.an bona.& l.imperator.& ff.de pub. & vectig.l.cõmissa.& C.ad leg.Iul.maiest.l.pen.
17 & fin.et C.vbi causę. fisca.l.i.† sed contra fiscum
b præscribitur minori tempore,[b] quia si posſidetur cum ti-

a Adde quantum tempus requiratur in præscriptione rerum mobiliũ & immobilium ecclesiæ Rom. & aliarum etiam ecclesiarum. vt possunt præscribi. Sal.in l.2.C.cõmunia de vsuc.col.2.& Alex.consi.84.col.2.versi.2.dicimus.lib.j.& in consi.169.incip.viso themate.col.j.versi.nam ad hoc lib.1.& tex.Abb.& Fel.in c.ad aures.in prin. de præscr. & Fel. in c. ad audientiam. in versi. vlt.facias regulã.col. 8.e.tit.& Bal.in cõsi.480.in fi. lib. 3. & Ludo. de Rom. in consi. 59.col. 2. versi. vlt.pręmitto.et Pau.de Castro. cõsi.215. incip. viso puncto. in nouis. col. j. & Ange. Aret. & Bar.in.§.res fisci.& ibi Ias.in addi. ad Porcũ Insti. de vsuca. vbi habens. de præscrip.rerum ecclesiæ mobiliũ. & per Bal.in l.2. C. ne rei do.vel templo.& per Docto. Mod.in capitu.fina.de præscriptio.supra eod.lib.& Angel.de Perus.in l.prima de an.exceptio.Arch.in.§.quas.15.quæstio.3.Bal.in capitu.vigilanti.colum.penul.de præscripi.& Abb. pulchre post Calder. & Imol. in cap.j.col.6.de in integ.restit.Imol.lãe in c.illud.col.2.de pręscr.& ibi Bald.in princ.& Sal.in l.vna.C.de vsucap.transfor.post prin. & Fel. in cap.de quarta.col.viti.de præscript.& Abb.Sicu.in consi. 98.col. vlt.lib.j.& decis.Parlam. Gratianopol.Delph.q. c. cum sequen. vsque ad 155.& in q.161.& ibi in addit.& q.36.

Adde Bald.in l. sicut.in fin.& quod ibi posui in apostil.ad ipsum in verb.res immobiles.vbi citaui Domi.apostil.hic Cardin. in clemen.2.§.irritum. quęst.2. de cle. do.& Ias.de May. in auth. quas actiones, in i.no.C.de sacrosanct.ecclef.& Pau. de Castro consilio 48. alias 53. incip.in causa quę vertitur.

b Adde quanto tempore res fiscales pręscribantur. vide Docto.in l.secunda.C.communia de vsucapio. & Ioan.Fab. & Ange.Aret.in.§.res fisci.instit.de vsucapio.& Alex. in d.consi.84.libro primo & Fel. in capitulo cum nobis. columna quinta & sequen.& ibi Abb.de rescrip. & quando bona confiscata & delata pręscribantur, vide Bal. in consi. 908.ante fi.lib.3.& Paul.de Cast.consi.105.in antiq.ordine meorũ.sed

numero, antiq. est 512. & Ioan. de Pla. in l. iubemus. vers. qualiter. C. de fun. patr. lib. 11. & in l. j. vers. 3. no. de bon. vacan. lib. 10. & Christoph. Porc. in d. §. res fisc. & ibi Ias. in addit. vbi ponit 2. fallen. in. §. si vero expectet. de vsuc. instit. & decis. Parlamenti Delphinal. q. 466. in prin.
a Adde Ioan. And. & Domi. in c. j. de consue. supra eod. lib. & Bald. consil. 152. libro tertio & latius in consil. 401. in secundo volumine & ibi vide quid in statutis. & Alex. consilio 107. libro. 5. col. 2. in princip. versic. confirmatur. & Ioan. de Imol. in l. si viro. ff. solut. matrimo. & not. quòd cõstitutio generalis non comprehendit ea quæ ĩ specie statuere non posset. vt no. Lud. in consilio 299. colũ. 2. versicu. 2. & adde not. per Dyn. & quę ibi dico in regula, generi per speciem. fol. 40. & Bald. & Doct. moderni in l. cohęredi. §. qui patrem. ff. de vulg. & pupilla. & ad not. per Dy. vide in. §. primo col. penulti. de pręscriptio.

cum titulo, pręscribitur eo tẽpore quo pręscribere tur contra priuatũ. vt ff. de vsuca. l. quãuis. si sine titulo, siquidẽ velit possessor inchoare pręscriptionem, ex eo tempore quo cęperunt vacare, præscribitur viginti annis. sed si ex eo tẽpore quo fuerũt delata fisco, præscribitur quatuor annis. ff. de iur. fisc. l. j. ff. diuus. & §. pręscriptio. & de diuer. & tẽp. præscr. l. inter quatuor. & l. in omnibus. C. de quadrien. præscri. l. j. & ibi no. † Res autem mobiles ecclesiarum vsucapiuntur triennio, cũ hoc reperiatur iure ciuili determinatũ, vt d. §. pro temporalibus. & auth. quas actiones. nec huius contrariũ reperiatur inter canones determinatum, nisi aliquis disputando diceret ꝙ contrarium videtur caueri per cõstitutionem generalẽ, quę statuit simpliciter quadraginta annos in rebus ecclesiarum. 18
† Sed ad aliud respondetur, quòd statutum generale non derogat speciali, supra de constitutio. cap. primo. lib. 6. sed qui sustinent opinionem authen. contrariam dicunt quòd illud habet locum quando speciale & generale statuuntur eodem iure, hic a autem generale videtur de iure canonico, speciale vero de iure ciuili, quo casu non potest in aliquo derogare. Sed nihil est, quia in d. cap. primo. de constit. per summum Pontificem inducebatur cõstitutio generalis. & per alios consuetudo vel cõstitutio specialis, & tamen specialis generali derogat. Sed illud contingit ꝑ specialem permissionem summi Pontificis, alias lex generalis superueniens tolleret specialem præcedentem, vt ff. de sepul. viola. l. 3. §. diuus. Sed adhuc videtur mihi inhærendum primę opinioni. 19 a
† quia cõstitutio quę loquitur indefinite, nõ ęqui pollet vniuersali, quando non est eadem ratio & 20

conditio

conditio omnium particularium in vniuerso comprehensorum, vt ostensum est supra in prin.rub. constat autem aliam esse rationem, & cōditionem mobilium, & immobilium, ergo cōstitutio prolata simpliciter reducitur ad distinctionem authen. Romana vero ecclesia sola de iure communi gaudet præscriptione centum annorum, vt supra de præscri.c.2.lib.6.& in Authē.vt ecclesia Romana.
21 colla.3. †.Secūdo opponitur,quia videtur ꝙ licèt mala fides ab initio interueniens impediat præscriptionem inchoari,non tamen tollit effectū inchoatæ, q̄a quæ ab initio aliquid fieri impediūt, ex post facto superueniētia non tollūt iā factū, vt infra eo. factū legitime.ff.eo.l. in ambiguis.§. non est nouū.
a Sed solutio a patet † ꝙ si factū est ꝑfectū,casus su-
22 perueniens q̄ ab initio impediret non tollit iā factū ,vt in ꝑdicta regula factū legitime. & in præal. leg.§.non est nouū.sed ibi factū erat inchoatum & non perfectū,casus superueniens q̄ ab initio impediret inchoari,impedit ēt perfici inchoatū.an loquitur hic, prædicta solutio probatur ff. de verb.obli. l.si sub vna.§.si quis.& pluribus.§. & si placeat.de seruitut.l.pro parte,& de seruitut.rustī.prędi.l.via. §.quicunque.& plene dicitur infra eo.ca.factū.per
23 quod patet† ꝙ ius canonicum rectius procedit circa tractatum præscriptionum q̄ ius ciuile, secundū generales & communes regulas. Tertio opponitur et videtur quod quantūcunque omni tempore interuenit bona fides,pręscriptio nō posit procedere,

a Adde ꝙ mala fides superueniens de iure canonico nocet ꝑscriberiti, vt hic.& no.Doc.in c.si diligenti.& c.vigilanti,c.fi. de præscr.secus de iure ciuili.vt est tex.& ibi Cyn.Bald.& Ang.in l. vna, C. de vsucap. transfor.& Ang.Aret.instit.de vsucap. in prin.col.3. & ibi Christoph. Porc.& pulchre Ias. in addit. ad eum, & Alex.in addit.ad Bal. in d.l. vna. & per ipsum Bald. in l. super longi. co. iij. C. de præscrip.lōg.temp. 10.vel.20.ann. & Bar.in l.naturaliter. ff. de vsucap. sed superueniētia malæ fidei post cōpletam præscriptionem non nocet in foro conscientiæ, vt no. Abbas post Card. & Imol. in c. vigilanti. de præscrip. & Angel. Aret.de vsucap.in prin. col. 3. & Ioan. And. hic.Bald. in l. cum quis. C.de iur.& fac. igno. & Petr. de Ancha. hic, col. 22. versic. quæro circa dubium. & vide Lud. de Ro. in rubr. de arbit. 2. col. Imol. in c. fi. de præscri. Ange. in repet. l.1. C. de iudi. Bal. in d.c. vigilanti. per plura iura, maxime per text. meliorem de iur. & glo. incognita secundum eum in l.1.§.fi.cum l.seq.ff. de itin.actuq; priuat.ibi,neque enim corrūpi. aut mutari superueniēte delicto potest , quod legitime transactum est.vide Fel.in d.c.vigilanti.col.vlt.versi,superueniētia.Et Abb. Sicu.in consi.3.q.13. & seq.vol.2.

a Adde Cyn. & Bald. in l.placuit.C.de iudic. quæ alleg.hic Dyn. & vide Bar.& Doct.in l.1.C.de legibus.& plene per Doct.post gl. in c.fi. de transac.per Spec. tit.de leg.§.dispensatio.versi notandum.cum seq.& Alex.in d.l.placuit.& per Fel.in c.vigilanti.col.4. versi 5.de præscr.& Bar.in l.1.ff.de vsucap. & Fel.in c,cum illorum,col.3. de sent.exc.& in c.2. col.1. de re iudica.

re:constat enim quòd æquitas naturalis scripta est, qua cauetur neminem cum alterius iactura locupletari debere: vt ff.eo.l.iure naturæ.& de cond.inde.l.nam hoc natura.& de instit.act.l. si quis mancipiũ.§.Proculus.† Cùm ergo rigor iuris præscri- 24
ptionem inducens simpliciter scriptus reperiatur, præualere debet æquitas naturalis.C.de iudic.l.placuit.& ff.depo.l.bona fides.Sed dicendum a est, quòd a
vbi reperitur æquitas scripta in genere,& rigor cõtrarius in genere, præualet æquitas: sed vbi reperitur æquitas scripta in genere, rigor in specie. sicut est in proposito, quia æquitas generali naturaliter dictat neminem debere cum alterius detrimento locupletari; rigor verò dictat specialiter præscriptiones procedere in alterius damnum,fauore bonæfidei possessoris,in odium negligentium, prefertur rigor; quia in iure nostro generi per speciem derogatur: vt infrà eo.c.generi.ff.e.l.sẽper in iure. cum multis simi.† Quærendum est aũt vtrũ de iu- 25
re canonico requiratur in præscr.titulus b & bona b
fides.

b. Adde quando requirantur in præscr. titulus & bona fides. Docto. & maxime Felin. melius quàm alibi in c. de quarta. col.6. ver. sed ad cognoscendum.de præscr. vbi ponit plures doctrinas multipliciter limitatas. & glo. Abb. & Felin. in c. si diligenti ℣. cæterum. col.6.cũ seq. de præscrip.Ioan. Fabr. & Ange. Aret. instit. de vsuca. in prin. & Bar. in l.Celsus.ff.de vsuc.& Alex.consi.87.col pen. ver. stante.libr.2. & in consil. 136.col.1.versi.vel etiam.eo.lib.& Bal. in repe.l.fin.C. de præscrip: & Alex.consi.99.per totum lib 4. vbi ponit quid de iure ciuili & canonico.& per Bald.in l.nullo iusto.C.de rei vend.& ibi vide Sal. & Alex. consi.74.col.pen.versi.circa secundũ lib.3.& Lud. de Roin. consi. 167. versi.quo ad tertium.colum.2.& Alexan.consi.in prin.lib.5.& in consi. 241.in prin.eod.lib.10.& Alber.de Rosa.in Dictionario suo, in litera, præscr.versi.an vna ecclesia, vbi ponit quòd ad complendam præscriptionẽ quatuor requiruntur, scilicet continuatio temporis, seu possessionis,bona fides, iustus titulus, verus siue præsumptus, & quòd res non sit vitiosa sed præscriptibilis &c.& Alb.in d.l.Celsus,de vsucap.tex.& Sal.in l.fi.C. de vsucap.pro hærede.& gl. in c.1.& ibi Doct.de præscr. supra eo. lib. & Ang.Aret.& Ias. de May. in §.sed istæ. de actio.& Cepol.in cautela 105.& Ang.in l.in seruorum.C.in quibus caus. cessat longi tempo. præscrip.& vide in sequen.quest.in princip. & in quinta q.& quæ ibi dico. & decis.Capellæ Tholos. decis.74.

Adde

Adde Bal. in cap. fin. colum. & ver. quis tamen vellet facere, de præscri. vbi ponit vnam cautelam per quam potest præscribi cum mala fide. & licet alias ponit Thom. Ferra. in suo tractatu cautelarum. caute. 38. incip. explorati iuris est;

a Adde glo. & Abb. in c. super quibusdam, de verborum signific. & in c. quando, de consue. & glo. sing. Domi. & Doct. moder. in cap. 1. de præscrip, supra e. lib. Bal. in l. si arbiter, tam in antiqua, quam in noua lectura: ff. de proba. & Ioā. de Plat. in l. vsus aquę. C. de aquæ ductu. lib. 11. Barto. & Doctores in l. j. §. item Labeo. ff. de aqua pluuia arcenda. & Bal. in l. cōbenticulam. col. 5. C. de episcō. & cleri. & Inn. in cap. quid per nouale. & c. veniens. de verbo. sig. & quod no. Abb. in c. super eo. de parochi. & pulchre Fel. in cap. causam. col. ij. uers. signa theorica. de præscri. ꝙ quę dixi in §. j. de præscrip. & in §. 9. de consue. pręd. in lib. consuetu. Burigund. & qualiter probet non stare memoriam in contrarium

fides, vel an sufficiat bona fides tantùm sine titulo; nā de iure ciuili constat ꝙ in vsuca. triennij & in pręscriptione 10. vel 20. ann. requiritur tit. & non sufficeret bona fides C. de rei vendi. l. nullo. & ff. de vsucap. l. Celsus. vel sáltem error facti ꝓbabilis, qui titulo ęquipollet: vt ff. pro empt. l. ꝙ vulgò. & de vsucap. l. non solum. §. quod vulgò. & de iure dot. l. Proculus. & de vsucap. pro lega. l. pro legato. & pro suo. l. si ancillam. §. fin. & notari solet ad plenum in l pręalleg. Celsus. † In pręscriptione autē
26 30. uel 40. anno. nec tit. nec bona fides requiritur cum etiam fures præscribant 30. vel 40. annis; vt C. de pręscript. 30. vel 40. ann. l. omnes. & hoc si agatur de pręscribendis rebus priuatorum; sed si de rebus ecclesiarum tunc etiam in prescri. 40. anno. titul. & bona fides requiritur. sicut in pręscriptione priuatorum spatio 10. vel 20. ann. vt C. de sacrosanc. eccles. auth. quas actiones. & in auth. de
27 ecc. tit. §. pro tēporalibus. † de iure verò canonico, iure ueteri uidebatur requiri bona fides & titulus; licèt in hac fuerint opinion. vt supra de præscrip. c. si diligenti. iure verò nouissimo distinguitur rationabiliter; quia in rebus ecclesiasticis quæ possint possideri iure communi, nec præsumptio est cōtra
28 possessores, sufficit bona fides. † Sed in his quæ de iure communi nequeunt possideri, uel contra possessorem est præsumptio, bona fides nō sufficit; sed est necessarius titulus; qui possessori causam tribuat præscribendi; nisi tanti tēporis allegetur præscriptio, cuius contrarij memoria non existat, vt
29 suprà de præscrip. cap. primo † Transcursus enim temporis cuius contrarij memoria non existit, loco tituli a habetur, vt ff. de aqua pluuia arcenda. l. j.

rium vide Docto.supra alleg Alexand.in consi.68. columna secunda & in consi.136.6.colum. versi.sed ad hæc.lib.2. & ad prædicta vide Alex. consi.6.columna prima.& in consi.7.lib.1.Spec. & Ioan.Andr. in tit. de prob.§.1. versi.vlt.qualiter fiet probatio. & Oldr.consi. 253. & modus probandi præscriptionem centum annor, uide per Abba. & Fel. in cap. cum nobis. col. 4. post princ. vers. vlterius. de præscrip.& per Fel.in c.veniens. il. 2. de testi.& Bal. in auth.quas actiones. col. ult.C. de sacrosan.eccle.& Bar.consi.289.col.2.& Abb.Sic.in cōsi.7. & cōsi.18. vol.2.& Deci. Parla. Grānopolis Delphinalis.q.367.& ibi in addi. & Cepo. in consi. 22. coll. 3. in prin. & Cald. in consi. fin.ti. de consuet.

Tu dicus p̄scriptio tanti temporis cuius non sit memoria in contrarium, probetur, debet certus actus articulari, vt ponit multum notabiliter Spec.in tit. de probatio.§.1. versi.vlt.quæritur.& seq & versi.quid testes.& versi.& not.& Flor.in l.seruitutes.col.18.ff.de seruit.

l.1.§.fi.& l.2.& l.fi.& de aqua quotidiana, & æstiua.l.hoc iure.§.ductus aquæ. † Item nunquid in 30
præscribendis rebus incorporalibus sit necessaria bona fides, a & titulus, vel an sufficiat bona fides? Et dicendum est etiam de iure ciuili, quòd sufficiat bona fides, nec est opus probare titulum vt ff. si seruit. vend. l. si quis diuturno. † Quare 31
autem in præscriptione rerum corporalium titulus requiratur, & non in præscriptione rerum incorporalium, ratio est, quia ubi maius periculum imminet, ibi cautius est agendum. ut ff. de Carb. edict.l. prima.§. sed & si quis. Sed in præscriptione rerum corporalium maius periculum & præiudicium paratur, quia rei dominium aufertur, sed in præscriptione seruitutis non aufertur dominium rei, sed subijcitur res speciei alicuius seruitutis debitæ præscribenti. † Nunquid 32
autem sit opus saltem allegare titulum, & longæuam quasi possessionem probare? videtur quòd sic.

a Adde Abb.in cap.de quarta.col.vlt.& ibi Fel.col.15.& pen.de præscrip.multum ample.& an requiratur scientia aduersarij, vide ibi & per Inno.in c.bonæ.el secundo.de postul.prælat. & in c.conquerente. de offic.ordi.& Bald.in l.fin.C.de præscr.long.temp. & in l.secunda.colum. 1.C.de seruit.& aqua.& vide pulchre Bald.instit.de seru.§.1.col.2.uersic.sed in dubium reuoco.& Pet.de Ancha. in reg.sequen.col.13.versi.9. opp.& Pau.de Castr.consi.23. in nouis. &c. Dyn.in d.l.1. in 3.q.C.de serui.& aqua. & Barto. in l. seruitutis.ff. de seruit. & Ang. Aret. in.§. æque si agat. colum.6.versi.quemodo autem probetur. & ibi Io. Fab.& Ias. May.instit.de act & Flor.de S.Petro.in d.l. seruitutes. vbi ponit septem specialia in præscrip.iuris incorporalis,& vide quæ dixi in.§. 5. de præscrip.libro Consuet.ad istam & seq.quæstionem.

a Adde ꝙ hanc opi. tenet Inn. in c. cum dilectus. in fi. de consuet. & gl. Bar. in l. seruitutes. ff. de seruit. gl. & Bar. in l. 1. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. & Ange. Aret. in. §. æque si agat. col. 7. versi. cautela est. instit. de actio. per l. cũ de in rem verso. & tenet Floren. in d. l. seruitutes. & Ioã. de Imo. in d. l. 1. §. deniq; de aqua plu. arc. Bal. Ang. & Imo. ĩ d. l. qui aliena. §. t. ff. de acquir. hæred. licet Vltramontani teneant cũ Dyn. cõtrariũ. & Ange. in repet. l. si certis annis. C. de pac. tamen altaj est communis opi. a qua non est recedendum. et tenet Alexand. in dicta l. si certis annis, columna ultima. vers. non amitto. & Barto. in dispuia. incip. mulier habens. col. pen. versi. circa tertium. & Bald. in. §. 1 col. pen. vers. vlterius quærit instiu. de serui. & Bar. in cõsi. 189. incip. primo quæritur col. 2. qui allegat Dinum ita tenere, non tamen hic, sed Alexand. in d. l. si certis annis, allegat. Dyn. in. §. æque si agat. instito. de actio. & sic Dinus est sibi contrarius, vt patet. vide Alexand. iij consi. cviij. in fin. libr. secundo. & Sal. in l. si certis annis. & Felin. in capitulo causam. colum. tertia. ver. nihilominus. in capitulo de quarta, colum. 15. versiculo. secundo fallit. de rescri. Innocen. & Abb. in capitulo si diligenti. eodem titu. But. & Abb. in capitu. peruenit. de censi. Bald. in l. cum de in rem verso, in antiqua lectura. ff. de vsuris. & Ias. in §. præiudiciales, columna decimaquinta, versiculo, & primo. institu. de actionibus.

a sic. [a] vt ff. de usur. l. cum de in rem verso. sed dicendum est, ꝙ non de iure ciuili ut dictum est. l. si q̃s diuturno. & de aqua pluu. arcen. l. 1. §. fi. & ad l. cum de in rem verso. respondendum erit quòd ibi agebatur de persona astringenda seu obliganda ad aliquam prestationem. Propterea est necessaria saltem tituli allegatio. cum ad obligationem personalem inducendã necessaria est causa uera uel presumpta; vt ff. de doli excep. l. 2. §. circa & de proba. l. cũ de indebito. §. fi. ratione predicta, scilicet quia
33 vbi maius periculũ, &c. † Item nunquid in prescribendo vsumfructum requiritur titulus? videtur ꝙ non, quia illud ius seruatur in prescribendo vsumfructum quod seruatur in alijs prescribendis seruitutibus. ut C. de prescription. longi temporis. l. fina. econtra videtur (& est verum de iure ciuili) quòd titulus requiratur; vsusfructus est dominij pars; vt ff. de fideiuss. l. si à reo. §. si vero. ff. de
34 vsufruct. l. quarta. † vnde qua ratione in prescriptione dominij requiritur titulus, vt dict. l. nullo. & l. Cellsus. eadem ratione & in prescriptione vsufruc. & ad l. fin. de longi temporis prescriptio. dicentem idem seruandum esse in vsufruc. quod in ceteris seruitutibus; verum est quantùm ad temporis limitationem, hoc est ut eodemtempore prescribatur

a Adde Abb.in c.de quarta,col.6.de præscri.& Bar.in l.iusto errore.§. non mutat.ff.de vsucap.& glo.& Cy.in l.corruptionem. & ibi Bald.C. de vsufruc.& pulchre Bal.in repeti.l.fin.col.19.cum seq. C.de præscrip. long.tempo.& Bal.ibi in lectura.col vlt.& Bal.instit.de seruitu.§.1.col. vlt.Io.Fab.& Ange.Are,col.7.post princi. & ibi Ias.institu.de actio.§. æquè si agat.et ibi vide quid de iuribus personalibus et spiritualibus, & spirituali annexis, vt est ius patronatus, vt cap.quando. de iudi.& per Bal. in l. 2. versicu. quæro quarto si volo præscribere. C.de seruit. quia præscribuntur spatio 40. anno.facit quod not.in c.consultationibus. de iure patron. & Rochus de Curte in tracta. de iure patrona.

Adde quod vsufructuarius possideat, scilicet naturaliter, vt not. Alexã.post Bart.& Docto. in alleg. l.naturaliter.Bar.in l. si fur.in primo notab.ff.de vsur.& in l.prima.in fin. princi. versic.quæro extra glo.& ibi posui in addi. ad ipsum.ff.de acquirend.pos.& in l. si quis. cum gloss.in versicu.tradatur.C.de dona. vbi dicitur, quod per vsusfructus retentionem possessio ciuilis in donatarium transfertur: ergo naturalis remanet donatio,& sic vsufructuario. & Alex.omnino in l.ij.§. possessor. ff.qui satisda.cogantur.

scribatur quo & cęteræ seruitutes, non quantum ad alia,vt hic, & hoc de iure ciuili: sed secus de iure canonico, †cum vsusfructus [a] possideri possit iure 35 communi.vt ff.de acquir.pos.l.naturaliter. & l.possessio; & de vi & vi arma.l.iij. §. vti frui. præscribi poterit etiam sine titu. dum tamen bona fides accędat,vt in pręalle.cap.j. de præscr.lib.6.vel transcursus tẽporis,à quo memoria non extet. † Item quærendum est vtrum bona fides requiratur, etiam tẽpore contractus,& tempore traditionis, & tempore continuatæ possessionis. [b] Et dicendum est de 36 iure ciuili,quod in titu.emptionis,& venditionis requiritur bona fides,vel probabilis error facti,qui bonę fidei præsumptionem inducat tempore contractus & tempore traditionis, in cęteris verò requiritur tempore traditionis tantum:vt ff.de vsuca.l.si is qui pro emptore.§.fi.& pro solu. l.si existimans. & pro empto.l.ij.in prin. † Sed de iure canonico non re- 37 quiritur bona fides tempore contractus in his quæ de iure communi possunt possideri, cùm sine titulo præscribantur,vt dictum est: sed tempore traditionis & continuatæ possessionis vsq; in finem completæ pręscriptionis, vt patet per verba regulæ: in his verò quæ non possunt de iure communi possideri,

b Adde an omni tempore contractus traditionis & possessionis continuatæ sit necessaria bona fides.Bart.in l.1.ff.pro empto.& Ang. Aretin. institu. de rerum diuisio.§.si quis à non domino, in j.glos. & in.§.adiq pum.colum.ij.prope finem, de action.

ſideri, in quibus pręſcribendis requiritur titulus, dicendum foret, q bona fides non requiratur tempore contractus, & tempore traditionis & continuatæ poſſeſsionis, niſi poſt tẽpus contractus mala fide celebrati error facti probabilis interueniat qui malę fidei præce-
38 dentis ſuſpicionem remoueat. † Item quæ-
a rendum eſt ſi poſſeſſor errauit in facto, a vtrũ dicatur malę fidei vel bonæ fidei poſſeſſor? & dicendum eſt q error facti probabilis prodeſt, quia bonęfidei apertam præſumptionem inducit, vt ff. de vſucap. l. iuſto errore. §. filius, & l. non ſolum. §. quod vulgò. & pro empt, l. quod
39 vulgò. ¶ † Item quæri pôt, ſi errans in iure dicatur bonæfidei vel malæfidei poſſeſſor? Et dicendum eſt, q licèt quãtum ad fructus perceptos dicatur bonęfidei, in hoc ſcilicet vt ad reſtitutionem eorum non teneatur, vt ff. de peti. hæredi. l. ſed & ſi lege. §. ſcire tamen quãtum ad præſcriptionem, pro malæfidei poſſeſſore habetur, vt ff. dę vſucap. l. ſi fur. §. j. iuris enim ignorantia in vſucap. non toleratur; vt ff. de vſucap. l. nunquam. in princ. & de iuris &
40 facti ignor. l. iuris ignorantia. ¶ † Item quærendum eſt ſi errauit in iure & in facto ſimul, vtrum dicatur bonæfidei vel malæfidei poſſeſſor? & videtur primò quòd bonæfidei, quaſi magis attendi debeat quod proficiat, quã quod noceat. arg. ff. de iure fiſci. l. non intelligitur. §. ſi quis palam. E contra videtur quòd malęfidei, quaſi magis conſideretur illa de pluribus cauſis ſimul cõcurrentibus, quæ nocet: quàm

quæ

a Adde ad iſtam & ſeq. q. Abb. in c. ſi diligenti. col. 5. & in c. de quarta. colum. 2. & pulchre ibi Fely. col. 7. verſi. quandò in præſcriptione. de præſcrip. & Chriſtoph. Porc. inſtit. de vſuca. in glo. error. & Ange. Aret. in §. nouiſsime. col. 2. eo. tit. Cyn. & Bal. in l. vendicationi. C. pro empt. & Bald. in l. nullo. C. de rei vendic. & Ludo. dę Rom. in ſuis ſing. fol. 3. incipien. vlt. & Alexã. conſil. 73. col. penult. verſi. vnde dictus. lib. 2. & in conſ. 46. penul. col. ver. & nota. lib. 3. vbi dicit, q error iuris non cauſat bonam fidẽ quo ad præſcriptionem etiam lõgi temporis, vt probat glo. iuncto text. in c. apoſtolicę. dę donat. & tenet Dy. hic in ſeq. & clarius per Paul. de Caſt. in l. Celſus. 2. col. ff. de vſuc. & And. Barb. in c. paſtoralis. de donation. & Abb. in c. 2. de his quæ fiunt à prælat. vide Docto. in proxi. poſtil. alle. & Abb. Sicul. in conſilio 19. volum. 2. de errore iuris. Io. de Imol. in cõſilio 98. iuxta finem.

a Plene not. Sed glo. Bar. & omnes Doct. ibi & vbique in hoc errant, quia veritas est, quod in d. l. si vir vxori, donatarius etiam si non erret in iure, sed sciat donationem non valere: tamen statim vsucapit vel præscribit, vt est tex. in l. sed & si constante, de dona. inter vir. & vxor. [redacted]

quæ prodest. argument. ff. ex quibus causis in possess. eatur. l. Fulcinius. §. quid ergo si duas. & ad Syllanianum. l. si quis in graui. §. vltimo. & l. qui posthumus. Sed dici potest quòd bonæ fidei reputetur, & quòd præscribere possit: vt probatur ff. pro donat. l. si vir vxori. & ibi plenè nota.[a] † Ratio autem est, quia er- a
ror facti cum errore iuris concurrens, inducit 41
bonæ fidei præsumptionem, & eius oppositum remouet. sed in §. quid ergo si duas. & l. si quis in graui. §. vltimo. & l. qui posthumus. constabat de mala fide: & ideo per aliam causam cõcurrentem, quæ est de bona fide, non amouetur veritas malæfidei de qua constat: cùm in incertis, non certis locus sit coniecturis: vt ff. de verborum obliga. l. continuus. §. cùm ita. aliàs, si de mala fide non constaret, præsumptionem induceret. ¶ † Item quæri posset, si 42
defunctus habuit malam fidem, & hæres bonã vtrum bona fides hæredis prodesse debeat? Et è contra si defunctus bonam fidem & hæres malam, an mala hæredis nocere debeat? & cùm mala fides defuncti noceat hæredi, quia propter fictionem identitatis personæ, existimatur successor vitiorum & culpæ defuncti: vt ff. de diuer. & temp. præscript. l. cùm hæres. & de public. l. si ego. §. partus. videtur quòd bona prodesse debeat etiam accedens malæ, cùm contrariorum eadem sit disciplina. & videtur probari. ff. de publica. l. eum qui. §. in hac actione. & pro empto. l. secunda. §. si defunctus. sed verba regulæ huius quæstio-
nem

a Soluunt, Sed loquuntur tantum de tempore malæfidei, quia qualitas iuncta uerbo (& idem de nomine uerbali) intelligitur secundum tempus uerbi, l. delictis. §. 1. ff. de noxal. actio. & sic solutio est, q; hæres bonæfidei non impeditur iure canonico præscribere, prout aliis de iure ciuili. & sic tam iure ciuili disponente, quam canonico non impedimente, imo tacite concedente. argu. cap. 2. de oper. no. nunt. hæres longissimo tempore præscribit, & est ueritas, quicquid Dynus hic dicat. Et ita contra Dynum Alex. consi. 51. nu. 7. lib. 5. ibi in annotat. dixi. Philip. Cornel. consi. 296, litera O. lib. 3. Philip. Decius consi. 303. nu. 6. vbi in annota. dixi.

nem soluunt, [a] quia † quocunque tempore mala fides interueniat ante præscriptionem completam, impedit præscriptionem compleri. & propterea siue defunctus, siue hæres habeat malam fidem, sequitur q; impediatur præscriptio. Possit tamen aliquis dicere de æquitate canonica, q; si defunctus habuit malam fidem & hæres bonam, & vellet hæres à se præscriptionem incohare, [b] q; posset præscribere. a 43 b

b Adde, q; contra Dyn. hic tenet Abb. in c. si diligenti, de præscrip. q; imo mala fides defuncti impediat præscriptionem hæredis volentis eam de nouo incohare, & tenet do. Abb. in c. nihil. columna tertia, eo. tit. Butr. in d. cap. si diligenti. Imo. in c. fin. colum. 2. eo. tit. dicens, q; iura allegata per Dyn. hic loquuntur in successore qui non causat ius a' defuncto, ut prælatus, & tenet idem Bar. in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. poss. & Bald. in authen. ad hæc. versic. sed quid dicemus de hæredi. C. de vsuris. col. 4. Ludo. de Rom. in consi. 169. columna secunda & in consi. 201. col. 2. & Abb. consi. 19. 2. vol. & in consi. 2. incip. nitar in præsenti. col. 23. q. 14. eo. uol. vbi dicit dictum Dy. procedere in terris ecclesiæ, non autem in terris imperij, vbi debet seruari ius ciuile, ex quo potest seruari sine peccato, & contra Dyn. tenet Alexand. in consi. 84. lib. 1. & in d. l. Pomponius. §. cum quis. col. 12. & in consi. 4. col. pen. 3. vol. & in consi. 38. eo. vol. & in consi. 231. col. 3. eo. lib. sed opi. Dy. tenet Bar. in l. cum hæres. ff. de diuer. & temp. præscrip. & in l. vitia. C. de acquir. poss. Imo. in capitulo illud. columna secunda de præscrip. Ange. Aret. instit. de vsucap. §. sed tamen id. dicit, q; licet possit hæres inchoare ex persona sua, tamen tenetur exonerare animam defuncti. & idem Alexan. in consi. 50. 1. vol. col. 3. ver. quinimo. & opi. Dyn. sequitur Bald. in l. eum qui. §. in hac actione. ff. de public. & in l. nihil. C. de vsuca. pro hærede. de quo late Maria. de Senis in rub. de causa pos. & proprie. in 3. tract. art. 4. vers. 6. competit publiciana vbi probat quod etiam in terris imperij si hæres non vult vti adminiculo defuncti, præscribit cum bona fide, non obstante q; probet mala fides defuncti, sed Ang. in l. si ergo. §. partus. ff. de pub. act. dicit Dyn. procedere in terris ecclesiæ, & c. plura et circa materiã accumulat Alex. in d. l. cũ hæres. in additionibus. ad Par. & plenius in d. l. Pomponius. §. cũ quis. col. 12. sed Fel. in d. c. si diligenti. col. 5. ver. contra. opi. famosam Dy. dicens, quod pauci sunt qui recedãt a prima opi. quia communi-

munior eſt.contra Dy.ſed ſecundum eũ opin. poteſt habere locũ in duobus caſibus.quos vide ibi per eum.& Alex.vbi ſupra.& adde ad ſupra dicta Pau. de Caſtr.conſi. 259.in nouis,& Alexand.lib.1. colum,3. in fin. uerſi.2. Cyn. & Imol.l.ſeq.§.heres.ff. de vſucap.& Alex. conſi.3. col.vlti.in prin.5.vol,& in conſi,99.col,1. verſi,& ideo.lib.4. & Ang. in.§.furtiuę. inſtit.de vſucap. & in.§.ſed iſte. col.14. de act. qui ponit 12 limit. ad authen. malę fidei.C,de pręſcript. long. temp.& ibi vide Cyn. & Abb. & Fel. in c. de quarta. 7.verſ. ſi mirũ. vbi ponunt ꝙ mala fides defuncti non nocet ſucceſſori in beneficio, ſicut nocet hęredi uniuerſali,quia nõ habet ius a defuncto ſicut hęres,idem tenet gl.in regula,cũ qui.infra.eo.c.& Abb.in c.cura.de iure patr.& ſequitur Imol.in dict.c.fi. de pręſcriptis. col.3. ut ſupra dixi in princip.vide Chriſtophe.Por.& ibi Iaſ. in additio. in.§. res fiſci. inſtitu.de uſuc.gloſſ. & Sal.in.in l.2.C. de uſucap. pro hęrede.& Bart. Bal.in l.ſi ego.§.partus. ff.de publi.& Ludo.Bolog.in l.tutor. rerum.ff. de admini.tuto.in primis interpre. & Deciſ. Parla. Delphinal. quęſt. 416.& Ioan,de Imol.conſi.44.col.2.verſi. circa ſecundum.

ſcribere,cum in præſcriptionibus rerum quæ poſſi
deri poſſunt iure communi, titulus nõ requiratur,
vt in d.c.1.ſupra de præſcrip. lib.6. ſicut dicitur de
ſucceſſore ſingulari volẽte à ſe pręſcriptionem in
choare. vt ff. de acqui.poſ.l. Pomponius.§. cum
quis. Sed rigor iuris ciuilis qui per malam fidem
defuncti, malæfidei præſumptionem in hæredem
transfundit, ut d.l.cum hæres. & in præallegato §.
44 partus.hoc non patiẽ. † Vndecimò & vltimò quę-
a ri poteſt, an in præſcribenda libertate [a] contra ſer-
uitutem,ſit neceſſarius titulus? & dicendum eſt ꝙ
non, quia fauorabilius eſt ius præſcribendæ liberta
tis

Tu adde ꝙ origi.dictum Dy.eſt uerum,ut plene notat Paul.de Caſtr. in l.4.§.hęres.ff.de uſucap.licet ipſe ſibi contrarius tenuerit oppoſitum in l.ſi quis ſub conditione. in fin.ff.de condit. inſtitut. & in l.ſequitur.§. ſi uiam.ff. de uſucap. & conſi. 190.incip. hæreditas dictæ puellæ. quam etiam tenuit Rapha.Cuma.conſi.67.incip. ſtatuto ciuitatis Vincentinæ. Sed contraria opinio eſt communior, ut dixit Domi. apoſtil. & Rom. conſi.13.incip.concluſionem prędictam Deciſ. ubi dicit opin. Dyn. hic eſſe falſam.Idem nec conſi.4.incip.uidetur, inſpectis his quę in themate ſuprascripto proponuntur.col.fi.vol.2.& Domi.meus do. Iaſ.in l.Pomponius §.ſi quis adminiculo.ff.de acqui.poſſ.

a Adde Cy.in l.1.3.q.C.de ſerui. & aqua. & Ange.Aretin.in.§. ęque ſi agat.col. vlti.uerſi.dixi de ſeruitute.de act.inſtit.& Bal. in §.1.col.2. verſi.ſed in dubiũ reuoco.inſtit. de ſeruitu. ubi plene diſtinguit inter libertatem ſeruitutis ruſticæ & urbanæ idem Bar. in l. 2. authen. iura.ff. de ſeruit.vrb.præd.& uide Bar.in l,ſequitur.§.ſi uiam.ff. de uſu. & de libertate præſcribenda contra eccleſiam, uide Inn.Imol.Abb. & Sali. in c,de quarta,col,14.verſi,utrum in pręſcribenda,de præſcrip.

tis cõtra seruitutem, quàm contra libertatem præscribẽdi seruitutẽ, vt ff. de vsu cap. l. sequitur. §. vlt. Cũ igitur in præscribẽda seruitute, non sit necessarius titulus. ut d. l. si quis diuturno. & suprà de præscri. c. 1. multominus erit necessarius in præscribenda libertate contraria seruituti. Item hoc est quasi expressum. ff. de seruit. vrb. præd. l. si ædes. in prin. & ibi nota.

In reg. Sine possessione. Argumenta.

1 *Præscriptio sine possessione non potest procedere.*
2 *Præscriptio ad immobilia, vsucapio ad mobilia proprie referuntur.*
3 *Incorporalia possidere dicuntur.*
4 *Interdictum uti possidetis non nisi possidenti confertur.*
5 *Præscriptio in incorporalibus sine uera possessione, in corporalibus autem sine quasi possessione non incohatur.*
6 *Tignum domus coniunctum non possidetur.*
7 *Vsucapio sine possessione inchoari nequit.*
8 *Vsucapio interumpitur si usucapiens possessione priuetur.*
9 *Possessionis defuncti continuatio in personam hæredis impeditur. si per alium apprehendatur.*
10 *Captus ab hostibus possidere non potest, igitur nec præscribere.*
11 *Fictio postliminij quãdo ad possessionem in facto consistentem extendatur.*
12 *Ignorans quare possessionem quærere nequeat.*
13 *Ignorans per procuratorem potest quærere possessionem.*
14 *Possessio quæ necessaria sit ad præscriptionem*
15 *Possessiones duæ differentes species reperiuntur, naturalis scilicet, & ciuilis. & nu. 20*
16 *Possidere eandem rem eadem possessionis specie duo nequeunt.*
17 *Interdictum uti possidetis quibus concedi soleat.*
18 *Possessio naturalis an differat à possessione pro suo.*
19 *Interdictum unde ui proprietario conceditur & vsufructuario.*
21 *Qualitates possidendi contrariæ nõ concurrunt in eadẽ substantia.*
22 *Effectus idem producitur ab his quæ sunt eiusdem speciei.*
23 *Pupillus possessionem naturalem sine tutoris autoritate non potest alienare.*
24 *Possessio naturalis an tantùm accidentaliter differat à ciuili.*
25 *Possessio quare pedum positio appelletur.*

26 *Clandestinitas praecedens non remouetur per uiolentiam superuenientem.*
27 *Ciuilis & naturalis non ponunt differentias substantiales inter possessiones*
28 *Diffinitionem e..lem si qua habeant, eadem erunt in substantia.*
29 *Possessio ciuilis & naturalis ad praescriptionem est necessaria. & nume. 33.*
30 *Possessio naturalis sola ad praescriptionem non sufficit.*
31 *Praescriptio non currit contra possidentem.*
Tempus non est possessionis perdendae modus.
32 *Possidens ciuiliter perdit ciuilem, si decem annis naturalem neglexerit:*
33 *Praescriptio qua ratione non inchoetur, absente ciuilem retinente.*

REGVLA III.

SINE *possessione praescriptio non procedit.*

¶ EXEMPLVM istius regulae patet. Pone q; emi aliquã rem mobilem vel immobilem a quodam non domino bona fide, non tamen possessionem adeptus fui: modò dubitatur an vsucapiam vel praescribam? † Respondetur quòd non, quia sine possessione praescriptio non procedit, possessione ciuili & naturali simul vel saltem ciuili, non autem naturali tantùm si alius ciuiliter possideret, vt infra ostenditur, & hic praescriptio largè ponitur, vt tam vsucapionem triennij, quàm praescriptionem decem vel viginti annorũ, triginta, vel 40. vel etiam magis longaeuam contineat. † Licèt enim in vera & propria significatione, praescriptio ad immobilia, vsucapio verò ad mobilia referatur: tamen legislatores promiscuè vtuntur istis vocabulis, referendo communiter ad mobilia & immobilia, vt ff. de vsucapio. quasi per totum titu. & maximè in l. 3. & ibi plenè nota. Non procedit, id est, inchoatur, licet aliquando inchoata mediante possessione, continuetur etiam sine possessione, vt infra dicetur. Sed opponitur, & videtur quòd praescriptio sine possessione procedat. † Certum est enim quòd incorporalia non possidentur, vt ff. de acquiren. poss. l. 3. in prin. & de acquir. rer. domi. l. seruus. § incorporales. & de vsucap. l. sequitur. § si viam. & tamen praescribuntur aliquando spatio decem vel viginti annorum. Aliquando spatio temporis cuius 1 2 3

non

non extat memoria: vt C. de seruitu. & aqua. l. 1. & 2. de præscri. longi tempo. l. vlti. & ff. si serui. ven. l. si quis diuturno. & de aqua plu. arcen. l. j. §. denique. & l. ij. in prin. cum simi. sed dic ꝙ in incorporalibus
3 est quædam quasi possessio, [a] quæ illud operatur quod operatur vera possessio circa corporalia. quod
4 patet. † Certum est quòd interdictum vti possidе. non datur alij quàm possidenti, vt ff. vti possi. l. j. §. interdictum. & tamen sicut datur interdictum pro tuenda vera possessione rei corporalis immobilis; ita datur pro tuenda quasi possessione rerum incorporalium, quæ de numero immobilium reputantur, vt ff. si seruitus vendice. l. sicuti. §. Aristo. & vti
5 possidetis. l. fi. † sicut ergo in corporalibus non procedit præscriptio sine vera possessione, ita in incorporalibus non procedit. sine quasi possessione, per quod ostenditur hanc regulam in omni genere possessionis veram esse. Item opponitur & videtur præscriptionem sine possessione procedere, constat
b enim hæreditatem iacentem [b] non possideri, vt ff. si quis

a Adde an incorporalia quasi possideantur, & pro ipsis competat interdictum vti possidetis, sicut pro rebus corporalibus. glo. Bar. & Flor. in l. seruitutes. & text. glo. & Docto. in l. quoties. in ij. ff. de seruit. & Abb. Sic. in c. conquestus, de for. compe. & per Ang. Aret. instit. de rebus corp. & pulchre per Cy. in prin. & Bal. col. 2. vers. expeditus sum. et ibi Alex. in addit. in l. 2. C. de seruitu. & aqua. per Inno. & Abb. in cap. querelā. de ele. et Imol. in c. bonæ. in 2. de postul. pla. in c. in literis, de restit. spol. et in c. peruenit. de cēsi. & in c. consultationibus, de iu. patro. et per Abb. in c. cum ecclesia Sutrina, de cau. pos. et ppr. Bal. post gl. in l. regulariter. ff. de peti. hære. et quę dixi in lib. cōsuetu. Bituri. §. 24. in gl. j. an fin. de consuetu. feudi. Ita not. Compo. in titu. de procura. §. j. versi. quid mihi. & in titu. de act. seu peti. §. 2. & in titu. de propriet. §. j. versi. aliæ sunt. & in tit. de resti. spol. §. 2. & 3. & in tit. de empt. & vendi. §. j. versi. sed vsusfructus. & an competat pro incorporalibus interdictū vti posside. vide Bart. & Alex. ll primo & En. vti pos. & omnino Paul. de Castro consi. 5.

b Adde ꝙ aduersus hæreditatem iacentem præscribi non potest. vt l. ea quæ. & quod not. ibi glo. & Docto. C. de temp. in integr. resti. & l. si seruus hereditatem. ff. de stipul. seruo. & not. Cyn. in l. licet. C. de iure delibe. & Bal. in consi. 14. in fi. lib. j. & Bal. in d. l. licet. in vlt. q. §. Alexan. post Bart. & Bald. in d. l. ea quæ. & Abb. Sicu. in c. de quarta. col. 2. & ibi Fel. col. 6. post prin. versi. contra hereditatem. de præscrip. vbi ponit regulam cum tribus fallent. & tenet Ang. in d. l. licet. & ibi Alex. sed Specu. tu. de præscri. §. j. vers. item not. tenet cum Dy. ꝙ præscribitur hæreditas iacēs. & Antò. in c. cum non liceat. eo. tit. & Per. de Anch. hic. col. 40. versi. tu. 6. oppo. & Alex. in consi. 116. col. j. vers. non obst.

a Non posſideri. Sequeretur (ſi hoc eſſet verum) ꝙ in ſuo a ſe poſſeſſo de ſua materia ædificans perderet poſſeſsionem materiæ: quod eſt falſum & ridiculum. Sed dicendum, ꝙ vt dominium, ita poſſeſsionem retinet, nõ tamen deinceps tanquam rei particularis de ſe, ſed tãquam partis integralis rei cui incorporatum eſt, quæ ſi eſt immobilis, iam quod incorporatum eſt, posſidetur, non vt mobile, ſed vt immobile vel pars immobilis, vt etiã ſatis innuit tex. d. l. eum qui. in ff. & dixi in nouis intellect. d. l. & l. qui vniuerſas.

b Adde text. gloſ. & Doct. in l. ſine poſſeſsione. ff. de vſucap. & Bal. in conſi. 14. col. 4. verſic. capio tertio. libro primo.

c Adde Bart. pulchre in l. naturaliter. hic alleg. de interpre. præſcript. gloſſ. Abb. & Imo. in c. illud. de pſcri. text. & doct. in l. vt perfectius. C. de annal. except. & gloſſ. & Bal. & Sal. poſt Cyn. in l. cũ notiſsimi. §. imo. C. de præſcrpt. 30. anno. & per Spec. tit. de præſcript. & titu. de except. & ſing. Felyn. in d. c. illud. per totum. & aliquid per Ioannem de Platea in l. militaribus. verſiculo, item litis. C. de decurio. libro decimo. & Decif. Parlamen. Gratianopolis Delphinal. quæſtio. 316. & quæ dixi in §. j. in gl. j. quæſtio. penult. de præſcri. lib. Conſuetu. Biturigum.

quis ex teſtamẽto lib. eſſe iuſſ. fuer. l. j. §. Sceuolã. & tamen vſucapitur, vt ff. de vſucap. l. cępta. & l. nunquam. §. vacuum. & l. iuſto. §. nondum aditæ. † Itẽ 6
conſtat tignum coniunctum domui non poſſideri, a vt ff. de vſucap. l. eum qui. & de acquir. poſſ. l. a
qui vniuerſas. in principio. & tamen vſucapitur, ſi tempore iniunctionis pauci dies ſupererant ad vſucapionem complendam, vt ff. de vſucapion. l. rerum mixtura. §. Labeo. ¶ † Sed dicẽdum eſt quòd ſine 7
poſſeſsione b nõ poteſt inchoari, & ita loquitur re- b
gula, aliquãdo tamen inchoata mediante poſſeſsione cõtinuatur, & completur ſine poſſeſsione, & ita loquuntur contraria. Sed contra hanc ſolutionem eſt valde. ff. de vſucapio. l. naturaliter. vbi dicunt, ꝙ perdita poſſeſsione interrũpitur vſucapio, c & eius c
effectus. ergo non continuatur ſine poſſeſsione, ſed dici poſſet ꝙ illud habet locum quando interuenit interruptio naturalis, qua mediante poſſeſſor poſſeſsione priuatur, quod nihil videtur, quia in caſibus ſupradictis poſſeſſor poſſeſsione priuatur, ſcilicet quando iniungit tignum domui, vt l. qui vniuerſas. & l. eum qui. item quando moritur, quia mors omnia ſoluit, vt in Auth. de nupt. §. deinceps. propterea ſupradicta nõ videntur procedere. † Sed 8
dici poteſt ꝙ in d. l. naturaliter. priuatur poſſeſſor poſſeſsione, actu & habitu; & ideo interrumpitur vſucapio. in prædictis autem caſibus, id eſt quando iniungit, & quando moritur; priuatur actu tantùm, & non habitu; ſed certe imò ſi moritur, priuabitur actu

a Adde ꝙ Bar. in l. cum hæredes. in prin. ff. de acquiren. poſſeſ. dicit, ꝙ non poteſt dici continuata, niſi apprehendatur. ſed bene quantum ad vſucapionem poſſeſsio defuncti dicitur eſſe continuata, vt tenet hic Dyn. per l. cum miles. ff. ex quibus cauſ. maior. idem Alex. in d. l. cũ hæredes. col. 2. verſicu. gloſ. ſuper verbo, non pertinet, vbi vide quando poſſeſsio in ſuo vel extraneo ſine apprehẽſione transferatur. & vide Alexand. in conſi. 37. col. 3. verſic. ſaltem. lib. j. & in conſi. 84. libr. 2. & in conſ. 44. eodem vol. & an ſtatuta & conſuetudines transferẽtes poſſeſsionẽ defuncti proximioribus hęredibus valeant, vt eſt conſuetudo hic Biturig. uide per Alexã. in d. l. cũ hæredes. cauſa breuitatis, quia aliàs intẽdo plenius dicere in gloſ. meis ſuper conſuetudinibus Bituricenſiũ iã incęptis. & per Baldum in rubric. de cauſa poſſeſsionis & proprietis. columna ſecunda, prope finem. verſiculo, quęro ſtatuto Mediolani.

8 actu & habitu; quia mors omnia ſoluit. Sed dicas ꝙ in hæredem qui eſt eadẽ perſona fictione iuris. vt ff. de vſuca. l. hęres. & in Auth. de iureiurã. à mori. præſt. eſt apta immediatè continuari, ſi non fue-
9 rit apprehenſa per alium. † Nam ſi per alium apprehenderetur, impediretur continuatio poſſeſsionis defuncti in perſonam hæredis, vt ff. de acquirẽ. poſſeſſ. l. Pomponius. §. quæſitum. & de vſucapion. l. poſſeſsio teſtatoris. Et ideo ſi non fuerit apprehenſa per alium, & apta ſit immediatè continuari, pro
a continuata debet haberi.[a] argumen. ff. de teſtamen. l. filiusfamiliàs. & in Authen. vt ęxact. inſtan. dotis primæ. circa principium. Et eſt ratio quare vſucapio continuatur, poſſeſſore defuncto, vt in præalle. patet. ex quibus cauſis maior. l. cũ miles. circa prin-
10 cip. & pro hærede. l. 2. §. filium. † Item opponitur, quia conſtat captum ab hoſtibus nihil poſsidere, cũ ab alio poſsideatur. ff. de acquirẽ. poſ. l. cũ hæredes. §. in his. & tamen vſucapit. vt ff. de vſucap. l. iuſto. §. vltimo. Sed dicendum eſt quòd non vſucapit per ſe, quia non poſsidet per ſe, tamen vſucapit per alium quem habebat in poteſtate tempore quo captus fuit: vnde ſi redeat poſtliminio, videtur omni tempore poſſeſsionem continuaſſe iuris poſtli-
b minij fictione.[b] Et eiuſdem fictionis virtute vſucapionem continuaſſe, et dominum per vſucapionem quæſi-

b Adde Bart. in l. cũ hæres. §. in his. & ibi Lud. de Ro. & Alex. ff. de acquir. poſſ. vbi ponunt plures rationes quis poſtliminio circa recuperãdã poſſeſsionẽ quam poſidebat reuerſus per ſe non fingit, & ſecus per filium. vide Bart. in l. ſi is qui pro emptore. circa ſecundam partem. ff. de vſuca. & Chriſtoph. Porc. & Angel. Aret. §. ſi ab oſtibus. inſt. q̃bus mod. ius patriæ poteſt. ſol. & Barto. in l. nec vtilem. ff. quib. ex cau. maior. in integ. & Bald. in l. denique, eo. tit.

quæsiuisse. † sed vbi possideret per se, & capitur ab 11
hostibus, perditur possessio, & licèt postea postliminio redeat; fictio postliminij non extenditur ad possessionem quę in facto cōsistit, & consequenter nec ad vsucapionem, quæ solet ex possessione procedere: supradicta probantur apertè. ff. de captiu. & postlim. reuer. l. in bello. §. factę. & de vsucapion. l. si is qui pro emptore. & ibi plene not. & argum. quib. ex cau. maio. l. sciendum. & l. denique. & l. nec
vtilem. ¶ † Item opponitur; constat ignorantem 12
possessionem nō quærere, cū animus sit de substantialibus quę requiruntur in possessione quęrenda. a C. de acquir. pos. l. licet. & tamen præscribit, vt ff. pro empto. l. ij. §. Celsus. Respondeo, & dico ignorans nunquam quærit possessionem per se, & hoc simpliciter verum est, tamen bene potest ignorans quęrere ministerio filij vel serui, quos habet in potestate, & ignorans vsucapere, vt in l. præal-
leg. † Item per procuratorem quærere potest pos- 13
sessionem ignorans, sed non vsucapere, nisi postquam venit in notitiam domini; vt C. de acquiren. pos. l. j. & ff. de acquirend. pos. l. j. §. per procuratorem. per negotiorum verò gestorem qui caret mādato quæreret possessionem, & vsucaperet demum post ratihabitionem, vt ff. de acquirend. pos. l. communis. §. procurator. & de nego. gest. l. si ego.
† Modò quærendum est quæ possessio sit neces- 14
saria ad prescriptionem, vtrum ciuilis tantùm, vel naturalis tantùm, vel vtraque simul? Ad cuius declarationem primò est quęrendum, vtrum sint duę posses-

a Adde solus animus non sufficit sine corporis actu: vt l. licet. & ibi glo. Cyn. Bar. Bal. & Sal. hic per Dy. alleg. & Docto. alleg. supra in præcedenti fol. i. apost. alleg. incip. adde Bart. & an ignorans quærat possessionem nisi per filium, vel seruum. vide per Bar. & Alexan. in l. 1. §. item quærimus. ff. de acquir. poss. & per procuratorem, tutorem, & curatorem, vide per Alex. in l. j. §. per procuratorē. ff. eo. tit. & glos. Cy. Bar. Bal. & Salyc. in l. j. C. de acquir. posse. & Ang. Are. in §. itē nobis. & §. fin. instit. eo. tit. et Bar. & Imo. in l. q mihi donatum. ff. de donat. & de nego. gest. l. si ego. uide Docto. supra in locis allega.

a Adde in quātū iste dicit posse quęri per p̄curatorem, dic etiā tradi & recipi potest p̄ eum, ut no. Bar. & Doctor. in l. possessio §. j. & l. si possessio. ff. de acquir. poss. & in alle. §. per procuratorem. et in l. certe. §. j. in fi. ff. de p̄car. & in l. si rem. ff. de usuca. Bar. Bald. in l. si is qui pro emptore. in 7. q. princ. eo. tit. ubi dicit, verū ēt in ficta, vt quia quis confitetur possidere, p̄ procuratore meo. quod est cōtra Ang. in præalleg. §. procuratorem. vt ibi per Alex. & in l. si is qui, de vsucap. Bald. in c. j. §. sed vtrum, in tit. per quos fiat inuesti.

possessiones specie differētes, vel vna tantum, quæ
15 diuersificetur per accidentia. Ioannes dicit† quòd
duę sunt possessiones specie differētes, vna ciuilis,
& alia naturalis. Azo vnam tantum, scilicet naturalē, quę diuersificatur per accidentia. Et glossatores iuris ciuilis in C. tenent opinionem Azonis. in ff. vero, maxime in titulo, de acquirēda possessione. tenēt opinionē Ioannis. Pro quo argui & ostendi potest ꝙ sit duplex possessio, dicitur enim in l. quòd si possidens fundū naturaliter & ciuilis egrediatur de fundo, & peregre vadat, ꝙ si, eo existente extra fundum alius ingreditur fundum, ingrediēs habet possessionem, & adhuc absens possidet vt ff. de acquiren. posses. l. clam possidere: §. qui ad nun-
16 dinas.† Cum igitur impossibile sit duos eandē rē
a eadem specie possessionis insolidū possidere. a vt in eodem tit. l. 3. §. econtrario. & de precario. l. duo. manifestū est, quòd duę sunt possessionis species. Item potest argui ex eodem §. qui dicit quòd ingressus fundum post priorem reuersum, nō admissum possidet vi & clàm, sed violentia & clandestinitas duæ sunt qualitates contrariæ. ergo cohærere non possunt eidē subiecto. ff. pro suo. l. ancillam. & pro empto. l. 2. §. vlt. si vero cohęrent diuersis, se
17 quitur † quòd diuersæ sint substantiæ siue species possessionis. Præterea dicitur ff. de vi & vi arma. l. j. §. deijcitur: quòd datur interdictum ei qui possi
b det naturaliter tantum. b Item ei qui possidet ciuiliter tantum, qualibet enim illarum possessionum, vt ibi dicitur, sufficit ad interdictum vnde vi. Cum igitur interdictum vnde vi non detur nisi ratione possessionis. vt in l. j. §. interdictum autē hoc. ff. de vi & vi armata: manifestum est, quòd quælibet illa
18 rum est vere vna species possessionis per se.† Item ibidem dicitur, quòd naturalis possessio & pro suo ad interdictum pertinent, cum igitur copula cadat inter diuersa, manifestum est quòd specie differāt naturalis possessio, & pro suo. quare cum idem sit pro suo possidere & ciuiliter possidere, secundum omnes

a Adde an duo possint insolidū tandem rē possidere Bartol. & Alexan. in l. 3. §. econtrario, & gl. & Barto. in l. siue certo. §. si duobus vehiculum. ff. commoda. & Alex. consi. 99. colum. 8. volu. 5. & intellige regulā ꝙ duo insolidū non possunt possidere; intellige in dominio irreuocabiliter acquisito, secus si reuocabiliter, secundum Bald. & Angel. text. in l. si pluribus. ff. de leg. j. quod est singulare secundum eos: vide ibi Imol. versi. circa prædicta dubitetur. & vide Barto. in l. si is qui. ff. de vsucapio. & Alexand. in d. §. si duobus. in addita. ad Bar.
b Adde quis dicatur ciuiliter possidere tantum, vel naturaliter tantum; gloss. & Bartol. in l. prima. §. deijcitur, ff. de vi & vi arma. & in l. naturaliter. in princi. & ibi

omnes opiniones, apparet vlterius quòd ciuilis & naturalis possessio sunt duæ possessiones specie differentes. † Item interdictum vnde vi datur 19
proprietario & vsufructuario: vt ff. de vi & vi arma. l. 3. §. vnde vi. vterque ergo possidet, quia aliter interdictū non haberet, vt in eodem tit. l. j. §. deijcitur. in fin. cum igitur non possint insolidum eod. genere possessionis possidere, & vsufructuarius possideat naturaliter, vt l. naturaliter. & l. possessio. ff. de acquiren. possess. certum est quòd proprietarius eod. genere possessionis non possidet quo vsufructuarius, vt eo. §. econtrario. † quare cum possi 20
deat ciuiliter, apparet quòd ciuilis & naturalis possessio sunt duę possessiones specie differentes. Item si ponā proprietarium, & vsufructuarium esse extra fundum & extra fundi conspectum, haberent ambo eandem possessionem ciuiliter. Sed si essent in fundo, ambo haberent eandem naturaliter, & sic eadem qualitas possessionis esset apud duos insolidum, quòd etiam Azo negat posse contingere. Necesse ergo habes ponere possessiones plures specie differentes, quibus eædem vel diuersæ inhæreant qualitates. † Præterea duæ possidendi 21
qualitates contrariæ, in eadem substantia possessionis concurrere non possunt, vt ostensum est. Sed ciuiliter possidere, & naturaliter, sunt qualitates contrariæ possidendi, secundum ea quæ communiter dici solent, vt de preca. l. 2. & vti poss. l. finali in princip. non ergo concurrunt in eandem substantiam possessionis, si ergo non est eadem substantia naturalis & ciuilis, manifestum est, quòd non sunt eiusdem speciei, quia esse idem specie est esse idem substantia & natura. † Præterea 22
quæcunque sunt eiusdem speciei, producunt eundem effectum, ergo ad destructionem consequentis, quæ non producunt eundem effectum, non sunt eiusdem speciei, quare cum ciuilis & naturalis possessio eundem effectum nō producant, quia ex ciuili procedit vsucapio, ex naturali non. vt ff. de acq.

ibi Alexā. ff. de acquir. poss. & dicā. infra eo. fo. in apostil. sequē. c. & an eis competat interdictū unde ui. vide gl. Bar. & Alex. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. poss. & in d. l. naturaliter. et Ang. Are. i. §. j. insti. de vsuca. & Cyn. Bal. & Saly. in l. licet. C. de acqu. poss. & per Io. Fabr. in. §. pen. instit. per quas person. nob. acquirit. & Guido Papę in suo tract. super statuto, si quis per literas. in glo. posses.

Adde ꝓ quæsito in princip. huius apost. Iacob. Rebuff. in l. fin. nume. 2. & quod ibi posui in apost. ad ipsum in versi. de corporali possessione. C. de fundis patr. lib. 11. plenius per Alex. in l. 3. §. ex contrario. ff. de acquirenda posses. & quotuplex sit possessio, no. Bal. in auth. defuncto. 12. q. C. ad Tert.

a Adde Bal. in l. non ignorat. C. ad exhiben. & Alexand. pulchre in consilio 132. col. 3. versi. nec. volu. 2

b Adde & dic quod aut loquimur in perdenda possessione. & pupillus qui habet intellectum potest eam perdere eo modo quo perderet eam maior. & sic sine tutoris autoritate vt l. possessionē, & ibi Bar. & Alex. ff. de acqu. posses. aut alienando, & tunc aut loquimur in re propria; & non potest alienando perdere sine tutoris autoritate, vt l. pupillus. hic alleg. per Cyn. etiam quęcūq; res sit, vt in instit. quibus alie. licet §. nunc admonendi, & ibi ita dicit Ange. Aret. col. 2. aut est res aliena. & potest eam alienando perdere. iste est casus in l. 2. §. si a pupillo. & ibi sing. Bart. ff. de vsucap. pro emptio. vbi eum vide. & Alex. in d. l. possessione. & Ludoui. Bologn. in suis secundis interpretat. in l. magis puto. §. si æs alienum. ff. de rebus eorum, & Cępolā in cōsi. 4. col. 2. versic. sed pupillus licet, & Alex. in l. 3. §. adipiscuntur. ff. de acquir. possess.

de acquirend. rer. dom. l. acquiritur. §. vlti. manifestum est, quòd ciuilis & naturalis possessio sunt
23 possessiones specie differentes. † Præterea dici-
a tur in l. sicut nulla possessio a acquiritur sine animo & corpore, ita nulla amittitur, nisi in qua vtrumque in contrarium actum est, vt si de acq. possess. l. quemadmodum. Cum igitur hoc signum, nulla, pro diuersis in natura videatur negare, sequitur quòd omnes possessiones non sunt eiusdem naturę, quare nec eiusdem speciei. Pręterea dicitur in l. pupillus. ff. de acquir. rer. dom. quod pupillus sine tutoris autoritate non potest alienare etiam posses-
b sionem b quę est naturalis, innuit ergo in hoc quod dicit etiam, quòd non est eiusdem naturę naturalis & ciuilis, ergo nec eiusdem speciei. pręterea con-
24 tra Azo. est, † quòd ciuilis & naturalis non videtur ponere differentias accidentales, sicut etiā iusta & iniusta, vt patet. ff. de acqui. poss. l. 3. §. econtrario. Nam ibi in 2. respon. ponitur vnum posse possidere ciuiliter, & alium naturaliter. & 3. respō. dicitur non posse vnum possidere iuste, & aliu iniuste. per quod apparet quòd ciuilis & iusta, item naturalis & iniusta, non solum non sunt idem, imò nec ęquipollent, ergo nec ponunt differentias accidentales sicut iusta & iniusta, si non accidentales ergo substantiales. ex quo sequitur quod si diuersificantur in substantia, diuersificantur in specie, cum esse idem in specie, sit esse idem substantia & natura, vt supra dictum est. Pręterea contra Azon. est ff. de acq. pos. l. 3. §. Nerua filius. vbi dicitur me possidere rem mobilem eatenus quatenus possem nanscisci naturalem possessionem si possideo, & nihilominus postea nāscisco naturalem, ergo patet primo me habuisse aliam distinctā à naturali, ex quo

sequitur

ſequitur manifeſte quòd duæ ſunt, quarũ nulla eſt altera. Pro opin. autem Azo. ſcilicet quòd vna ſit tantũ, quæ diuerſificetur per accidentia, arguitur ſic primo, quia rub. dicit de acq. poſſeſ. in fin. Item in C. de acqui. & reti. innuit ergo quòd vna eſt vera poſſeſsio, & per conſequens vna ſpecies, ſicut Azo dicebat, alitér enim non ſingulariter, ſed pluraliter loqueretur. & confirmatur iſta ratio per tex. de acq. poſſeſ. l. 1. vbi dicit † quòd poſſeſsio appellata eſt pedũ poſitio. [a] & ſingularis locutio vno ſolò ſuppoſito contenta eſt. ergo &c. Præterea pro Azo. dicitur in l. quòd ſi aliquis exeat de fundo animo deſinẽdi poſsidere, perdit omnẽ poſſeſsionem. ergo videtur quòd vna ſit ſubſtantia poſſeſsionis, cui diuerſæ inhęreãt qualitates. ſicut Azo dicebat. ff. de acq. poſ l. 3. §. in amittenda. & l. ſi quis. §. differentia. Præterea aut vna eſt ſpecies poſſeſsionis tantũ, aut plures: ſi vna, Azo habet propoſitũ: ſi plures, tunc vnus põt habere vnam, alius aliam, & ſic contingit quòd eadẽ res ſit à diuerſis ſimul & ſemel inſolidũ poſſeſſa, quod eſt contra l. 3. §. ex contrario. de acq. poſ. Item ſequeretur, quòd ex qualibet ſpecie procederet vſuc. & ſic ſequeretur duos inſolidum vſucapere, & duos inſolidum dominium quærere, quòd eſt contra. l. ſi vt certo. §. duobus. ff. commoda. Præterea pro Azo. eſt §. qui ad nundinas. in fin. ſi bene inſpiciatur. † Nam ſecundum verba text. per violentiam ſuperuenientem remouetur clandeſtinitas, ſcilicet præcedens, quę eſt contraria qualitas. & illud contingit, ideo quia duæ contrarię qualitates non compatiuntur ſe circa eãdem poſſeſsionem, vt dictum eſt. ſi. n. eſſent poſſeſsiones diuerſę prima qualitas, id eſt, clandeſtina circa vnam, ſcilicet naturalem, ſecũda, id eſt,

25 (margin, beside "poſſeſ. l. 1. vbi dicit †")
26 (margin, beside "inſpiciatur. †")

a Adde quid eſt poſſeſsio, vnde dicitur gl. Bart. & Alex. colũ. 2. in l. j. ff. de acq. poſſeſ. vbi multum diſputant de diffinitione poſſeſsionis: vbi tenetur cõter contra Bar. et quot modis accipitur verbũ poſſeſsio, vide Alexã. conſi. 95. col. 2. vol. 5. & Pau. de Leaz. ſuper rubri. de cauſa poſſeſ. & proprie. & ibi Bal. col. j. et gl. Bal. & Ludo. Bolog. in ſecundis interpret. in l. regulariter. ff. de petit. hære. vbi dicunt quadupliciter reſpectu diuerſarum rerũ accipi. & Ioan. Berber. in viatorio vtriuſque iuris, tit. de poteſta. id eſt, regiarũ. in princ. ſatis ample. & Guid. Papæ in ſuo tract. ſuper ſtatuto: ſi quis per literas, &c. in ver. poſſ.

id est, violentia circa aliam, scilicet ciuilē deprǣhēderetur, & per hoc paterentur se simul, nec vno per aliā tolleretur, sed intelligēdo textum sicut in princ. gl. intelligit, non procedit argumentum & propterea pro Azo. est, quia iusta vel iniusta sunt, differentiæ accidētales possessionis secundum omnes, non substantiales, sed iusta dicitur ciuilis, iniusta dicitur naturalis. ff. vti possi. l. si duo. in prin. ergo & vlti
27 mo sequit̄ † ꝙ ciuilis & naturalis non ponūt differentias substantiales, sed accidentales solummodo, & sic non sunt species differentes. Prǽterea pro Azo. est quia nulla possessio sine animo perditur, vt ff. de acqui. poss. l. quēad modū. de regulis iuris. l. fere quibuscunque. Sed constat vnā solā possessionem ab absente retineri secundū omnes, si vna sola possessio retinetur & nulla perditur, quia in nulla est animus perdendi, necessario sequitur vnā so-
28 lam esse. Prǽterea pro Azo. est, quia † quęcunque habēt eandē diffinitionē, sunt eadē in substantia: sed naturalis, & ciuilis eandē habent diffinitionem etiā secundū Ioan. vt no. de acqui. posses. l. j. in prin. ergo ciuilis & naturalis sunt eadē in substantia, ergo & specie, sed ad istud dici pōt quòd describuntur simul respectu cuiusdā tertij in quo conueniunt: & ideo non sequitur quòd sint idē in substātia, sicut nec sequitur, homo est animal, asinus est animal, ergo homo & asinus sunt idē in substantia. Solutio, tutius & probabilius est tenere
a opin. a Ioan, qa tex. ponit ciuilē & naturalē possessiones vt duas species coæquales. ff. ꝓ hærede. lege 3. §. quod vulgo. & cōfirmatur in d. l. 3. §. Nerua filius. ff. de acquir. posses. & ad argumenta cōtraria facile est respōdere, si qs
29 diligenter inspiceret. † Dico igitur reassumendo quæ-

a Adde quod Bar. in l. j. col. 3. ff. de acq. pos. dicit, qđ iura alle. p. Dy. hic nō ꝓbāt suā opin, ꝙ sint duæ pos. & dicit Bar. Dyn. hic ponere quædā verba, guardama, sed q. i. portēt ista verba nescit. sed Alexā. ibi col. 112. tenet opin. Ioan. & Dy. ꝙ sunt duę posses siones differentes, & hoc ꝓbat p plures rōnes, vt ibi vide, & istā dicit cōem opi. esse sed Bar. ibi dicit, ꝙ triplex est possessio. cū quo trāsit ibi Lud. Ro. & Ange. in l. si qs vi. §. differentia iure pat. illius. ff. de acqui. pos. sed cōtraria opi. ꝙ non sit dare tertiam speciem possessionis, tenet Ang. Imol. & Pau. d Cast. in d. l. da Bal. in l. j. 7. col. C. vti possi. Bal. Ang. & Sal. in l. licet C de acqui. pos. & Bal. in rubr. de causa poss. & propri. in col. j. et 2. & ibi Pau. de Lean.

do quęstio.præmissam,quòd ad præscriptionem est
necessaria ciuilis, a & naturalis possessio, vel saltim a
ciuilis sola sine naturali. Nam quòd sufficiat ciuilis
sola probatur,quia lege cauetur ꝙ absens quem cō
stat solam ciuilem possessionem animo retinere,
possidet quantum ad hoc vt vsucapio continuetur,
vt ff.de furt.l.serui filij.§.vltimo.& de diuer.& tem
po.præscri.l.in accessione. & de acquiren. possess.l.j.
§.per seruum qui in fuga. † Item ꝙ naturalis non 30
sufficiat ad pręscriptionem,probatur primo per tex.
ff.de acquirend.rer. domin.l. acquiritur.§. vltimo.
& ad exhibend.l. Celsus. §. Iulianus. de acquiren.
possessio.l.prima.§ penul. Item probatur per argu-
men.necessarium,cui non potest commode respon-
deri.si enim is qui ciuiliter tantum possidet,& vsu-
capit, quod est verum, vt dicto §. per seruum qui
in fuga. & dicta l. serui, & filij. §. vltimo. abesset,
& præscriptionem continuaret, sequeretur quòd
si ex naturali possessione sola procederet præscri-
ptio, quòd si eodem tempore alius naturaliter pos-
sideret & bona fide, quòd duo quærerent insoli-
dum dominium eiusdem rei eodem tempore,quod
non est de iure possibile, vt ff. commoda. l. si vt
certo. §. si duobus vehiculum. de castren. pecu.l.
hæreditate.§. pater. & de regu.iur.l. quod contra.
§.vni duo. † Sed potest instari ꝙ secundum hoc
nunquam præscriptio contra absentem b procede- b
ret,quia contra possidentem pręscriptio non incur-
rit.C. de præscriptio.30.annor.l.2. Idem tempus
non

a Adde an ciuilis possessio sine naturali sufficiat ad præscribendū, vel ecōtra naturalis sine ciuili.gl. Abb.& Do.in c.cām.de præscri.et pulchre Bar.in l.3.§.ecōtrario.& ibi Alex.ff.de acq.pos.et Fel.in c.cām.de p̄scr. col.pe.ver.quāuis.vbi dicit,ꝙ in vno casu sufficit naturalis,videlicet in pręscribēte vsumfructū,nā vsufructuarius possidet naturaliter, vt l.naturaliter.ff. de acquir. pos.vt supra dictū est, p Dy.& in addi. fol.24.et de materia vide Archi.in .§. 1.13. q.1.Pet.de Ancha.i c.1.col.6. de præscr.supra eo.lib. & Bal. in l.si vt certo. .§.si duobus.ff. cōmoda.et in l. i traditionibus. col.4.C. de pactis. & in l. cū res.C.de prob. & Ioā. Fab.in pen. instit. per quas personas nob. acquir. & appel.poss.simpliciter intelligatur de iure ciuili vel naturali.vide Alexā. consi.28. col.1. ver. & tali. volu.2.& Bar. & Doct. in lege, naturaliter .§. nihil cōe. ff. de acq. poss. in v. lect.& Bald.in l.j..C. commu. de vsucapio.& Fel. i c.cām.colū.6.ver.adde ēt.de præscr. & in c.3.post prin.de probat. Adde Bal.in l. pen.col.1.versi.hæc ratio est falsa.C.de cōdit.inser.& omnino l. mater. paulo post prin.& in auth.defuncto.col.2.quæstio est.C.de cōdi.inser.

b Adde Abb.& Fel.pulchre in c.vigilāti.de p̄scr.& quis debet ꝓbare absentiam

absentiā ad infringēdā præscriptionē, vide ibi & Ang. in l. emptor. C. de prescri. long. tēpo. qui dicit, ꝙ ei qui allegat. Idē Alex. consi. 88. col. vlt. ver. fortius. lib. 2. & tex. & gl. & ibi Bal. & Doct. in l. fi. C. de prescr. long. temp. & Bar. in l. j. §. finali. ff. de itiner. actuque priuat. & Cepol. de seruit. vrban. pred. cap. 23. & ample in dec. Capel. Tholos. decis. 76.

non est modus perdendæ possessionis, vt ff. quibus modis vsusfruct. l. mulieri. ergo cōtra absentē ciuilē possessionē animo retinentē nunquā procedit præscriptio. fateor ꝙ cōtra ciuiliter posidentē prescriptio nō procedit. Itē fateor ꝙ tempus tantū, nō est modus perdendæ possessionis. Tamē iure cauetur, ꝙ tēpus est modus inducēdi obliuionē, & obliuio est modus inducēdi dispositionē animi, & dispositio animi, est modus perdendæ possessionis, vt legitur & no. ff. de vsucapio. l. furtū. §. fundi. & propte-
32 rea dico † ꝙ si ciuiliter posidēs neglexerit natura-
a lē possessionē per 10. ann. a vel vltra, ꝙ in illa negligentia circa possessionē naturalē priuat eūdē possessione ciuili, sicut aliàs cauetur in iure, ꝙ negligētia cōmissa in adipiscendam vel recuperandā possessionē naturalē inducit amissionem ciuilis, vt ff. de ac-
33 quir. pos. l. si de eo. §. si fortè. dico ergo † ꝙ quandiu absens retinet ciuilē possessionē, nō inchoatur prescriptio duplici rōne. Prima, quia cōtra posidentē ciuiliter nō præscribitur. vt d. l. 2. C. de præscri. 30. ann. Secūda ratio est, quia qui ciuiliter posidet prescribit, ergo alius nō prescribit eodē tēpore, ne plures simul insolidū quærerēt, vt dictū est, sed ex quo iuris presumptione possessionē ciuilē pdidit p obliuionem seu p animi dispōnē q ex obliuione pcedit post absentiā lōgi tpis, ex nūc inchoatur prescriptio cōtra eū & hoc

a Adde quæ requiruntur ad perdēdā ciuilē possessionē. gl. Inno. & Abb. Sic. in c. cū venissent. col. vlt. no. & Inn. in c. qrelā. de elec. & glo. Bart. & Al. i l. si de eo. §. si forte. ff. de acq. pos. et Cy. Bar. Bal. et Sali. l. 1. C. de ser. fug. & sing. per Abb. & Fel. in c. vigilāti. col. 4. ver. & ideo adde. de præsc. vbi ponit quatuor casus. & oēs supradicti sequuntur Dy. exceptis Inn. et Lud. de Ro. in d. §. si forte. ꝙ inducitur obliuio possessionis ciuilis, & psumitur de ipsa oblitus per decenniū. & sequitur Bal. in l. fi. C. de his qui a non Domino, sed Imol. & Lud. dicunt obliuionē Biēnio per iudicē arbitrandā. vide Fel. in d. c. vigilāti. col. 5. ver. quartus casus. et sic habes quando occupans incipiat prescribere non statim, sed demum possessione ciuili a domino amissa predicto modo obliuionis decennij, vt no. hic Dy. infra & alijs tribus modis per Fel. in d. c. vigilan. notatis.

Adde ꝓ hic deductis Spe. in tit. de iurisd. om. iud. ver. vlt. no. et i ti. de locat. §. 6. ver. 46. et in ti. de cōfes. §. 3. ver. qd si cōfiteor. & versi. seq. qui inci, sed quid si cōfiteor, & Alex. oīno in l. j. interdictū. ff. vti posside.

Adde quod restituere tenetur quis id quod habuit ex furto, rapina, oppressione, dolo, vel calumnia. tex. sing. in c. j. 14. q. vj. vnde dicitur Lucæ 20. Zachæus dicit. Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus. & si quem defraudaui, reddo quadruplum. de quo vide Scotum in 4. dist. 15. q. 2. vbi ponit quinque articulos, scilicet, quid sit restituendum, quis teneatur restituere, cui est facienda restitutio fit, & quando, vide religiosum fratrem Oliuerium Mallardi in serm. 38. in vltima parte Dominicæ, 4. Quadragesimæ, & in sermone sequen. in vlti. parte. et idem dicendum in omnibus casibus in quibus competit repetitio, & istud habet locũ in foro animę. nam vbicunque ius positiuũ habẽs cõcursum legis, seu ęquitatis naturalis disponit super repetitione seu restitutione facienda, talis lex est seruanda in foro conscientię, vt not. Abb. Sicu. in c. quia plerique. de immu. eccl. vbi vide multa alia notanda in hac materia, & an restitutio male ablatorum debeat fieri per manus illius qui tenetur restituere, vel per episcopũ, vide Fel. in c. cum sit. de Iudeis. vbi facit tres conclusiones, & Bal. in c. j. §. iniuria, col. ij. vers. quæro, de pac. tenenda.

& hoc voluerũt Glossatores iuris ciuilis aliqualiter dicere, licèt nõ plene. C. de seruis fugit. l. i. per quod patet† quod ad præscriptionem est necessaria ciuilis & naturalis possessio simul, vel ciuilis sola, naturalis autem sola non sufficeret eo casu quo poneremus aliũ ciuiliter possidere, vt supra ostensum est. Dy.

In reg. peccatum. Argumenta.

1 *Peccatum non remittitur, nisi prius quod ablatum est restituatur*

2 *Nisi. dictio quando affirmare dicatur, & quando negare. & nu seq.*

4 *Pœna nulla esse debet, ubi nullum delictum.*

5 *Absolutus an sit à peccato cui remissa est restitutio.*

6 *Restituere quid sit.*

7 *Restitutio quando facta esse fingatur.*

8 *Restitutio impossibilis non obligat, modo adsit restituendi uoluntas.*

9 *Obligatus quando difficultate excusetur.*

10 *Iudicia an differant à contractibus.*

11 *Impedimentum superueniens debitori quando eundem excuset.*

REGVLA IIII.

PECCATVM *non remittitur nisi restituatur ablatum.*

¶† SI rem meam surripuisti, vel violenter abstulisti, vel aliud à me extorsisti per vsurariam prauitatem,ᵃ non remittitur peccatũ, & consequenter nec pœna 1 a

pęna peccati, nisi restituas rem ablatam. & hoc intē dit hęc regula, & probatur. supra de vsuca. c. cū tu.
a & de censib. c. 2. & dictio, nisi, a ponit sicut in c. proxim. & ff. de venit. in pos. mit. l. extraneo. & de fer. l. si feriatis. & de custo. reo. l. 2. §. fin. aliquando autem reperitur quòd negat seu priua. C. de transac. l. 4. & ff. de regul. iuris. l. quo tutela. in principio &
2 ideo dicendum videtur † quòd vbi præcedit oratio negatiua, dictio nisi ponit. vt dicta l. extraneo. l. si feriatis. & l. 2. §. vltimi. & de auro & argen. lega. l. si quis ita. & de alimen. legat. l. Stichus. §. Tria & in hoc capit. & sequen. sed vbi præcedit affirmatiua tunc negat seu priuat. vt dicta l. quo tutela. in prin. ff. eod. de diu. & remp. præs. l. de accusationibus. §. vltimo. & ad Turpillian. l. j. §. penultimo. & de iure fisc. l. 3. §. multa. & l. non possunt. Sed contra hoc videtur. ff. de reg. iuris. l. nemo ex. in princ. vbi priuat. & non ponit, & tamen negatiua præcedit, sed illa negatiua æquipollet affirmatiuæ, & ideo dictio nisi priuat, sicut vbi vera affirmatiua
3 precedit. † Item contra prædictam solutionem videtur. ff. de manumis. testamen. l. Titio. §. vltimo vbi videtur præcedere negatiua, & tamen dictio nisi, non ponit, sed ibi negatiua non præcessit, sed secuta fuit, & ideo non videtur habuisse animum concedendi libertatem, sed potius impediendi, & propter illam præsumptionem animi impeditur donatio libertatis. argument. ff. de alimen. legato. l. legata inutiliter. & de conditione & demonstratione. l. cum tale. §. vltimo. Arguitur ergo à contrario. si restituatur ablatum, remittitur peccatum, cum arg. à contrario sensu sumptum sit lex. vt ff. de testib. l. ex eo. & de testa. l. qui testamento. §. mulier. & cum sublata causa finali alicuius rei tollatur effectus. vt ff. de dolo. l. 2. §. vltimo. & l. & eleganter. in princip. & de except. rei iudi. l. 2. & de adimend. lega. l. alumnę. §. ab hęredibus. & supra de prębend. & dign. cap. si pauper clericus. lib. 6. Cum ergo delictum sit causa finalis pœnę impone-

E dæ,

a Adde de hac dictione Barto. Bal. Salycet. & Alexand. in dicta l. quarta. C. de transaction. & late in tractatu meo Dictionum: sed vltra, vide Alexand. consilio lxxxvij. libro primo & per Ioan. Andrea. hic. & in additione. Speculat. titulo de sponsa. super rubrica. in verbo. negationem. & gloss. in. §. primo de his qui in mis. non con. in verbo, præter. in Pragna. Sanct.

dæ, quod patet, quia vbi non est delictum, non de 4
bet esse pęna. ff. de verbo. signi. l. aliud. §. inter mul
tã. C. de pœnis. l. sancimus. & bene sequitur ꝙ re
stituto ablato, & sic reducta causa ad non causam,
remittitur peccatum, [a] sed cõtra hoc aperte. ff. de a
furt. l. qui ea mente. & vi bono. rapt. l. pen. vbi resti
tuta re sublata, vel violenter ablata, nõ remittitur
peccati pœna, sed illud secundum rigorem iuris ci-
uilis, secus autem de æquitate iuris canonici quod
diuinum imitatur. † Quæri autem solet, si fur, 5
vel raptor, vel vsurarius habet facultatem rei re-
stituendę, si fiat ei remissio absque eo quòd resti-
tuat rem, an intelligatur à peccato absolutus? &
quidam dicunt quòd sit absolutus, [b] quia soluere b
& consequi remissionem eius, quod erat soluen-
dum, paria sunt. ff. de re iudic. l. quarta §. soluisse.
l. intra dies. & quia satisfactum accipimus per
eum modum quem creditor acceptauerit ff. de pi-
gnor. action. l. si rem. §. satisfactum autem. & qui
bus modis pignus vel hypothe. solu. l. item libera-
tur. in principio. Alij dicunt quòd non liberatur
quis, quia verbis regulæ inhærendum est in du-
bio, cum de peccato agatur. † Restituere autem 6
est, rem in primo statu reponere. vt ff. de vsur.
l. videamus. §. in Fauiana. & ne quid in loco pu-

a Adde an restituere rem raptam prosit raptori ad pœnam euitandam. Abbas in cap j. de dolo. & contu. & in cap. olim. in j. de resti. spolia. Alb. de Rosa. in dictiona. suo in versi. restit. & opi. Dy. hic sequitur Barto. in l. qui ea mente. ff. de fur. colum. i. in fin. quod in delictis locus est pęnitẽtiæ. de quo per Bal. in l. 1. C. de plus pet. & in l. si quis in suo. de inoff. testamen. & Ioã. And. in c. cum laici. de iure patron. & c. in pœnis, infra eo. in Mer. & Alexand. in addit. ad Barto. in d. l. ea mente. & Ange. de Perusio in l. si non conuic. 1. C. de iniur. & magistralem distinctionem Salyc. in l. prima. in j. & 2. colum. C. de crimine stel lion. & Dy. in sequente regula. in prima quæst. & Paulus de Castro consi. 24. in antiquis. colum. i. & Cardi. Alexand. in capit. nunquam. 56. distinct. & quæ not. Cyn. Bartol. Bald. & Salyc. in l. si quis non dicam rapere. C. de episcop. & cler. & Barto. & Ange. in. §. igitur in Authentica vt iud. sine quoquo suffra. colum. 2. & quæ not. Bartol. Bald. Paulus de Castro. Alexand. in l. quamuis. ff. de iureiurand. & Dyn. in l. regula. quæ contra iura versiculo sed contra regulam videtur. infra eodem & Doct. in l. 3. de calore. ff. eodem titulo & Cyn. Ioan. Fab. in d. l. si non conuitij. & ibi Salycet. C. de iniur. & Dec. Capel. Tolos. quæstione 409.

b [redacted].

a Adde quid sit restituere. Abb. Sicu. in cap. querelam. in fin. de electio. & in cap. præterea. de vsuris. vbi ponit differentiam inter satisfacere & restituere. & in rubric. de resti. in integrum. et Bart. in l. qui in proprio. §. item quæritur. ff. de procurat. Quotuplex sit, vide Bartol. in l. cum quis. §. si quis pro reo. ff. de solutio. & in l. j. §. fin. ff. de quæstio. & ibi vide Alex. in additione &

bli. l. 2. §. vt restituas. & de verbo. significat. l. cum pretor. & l. plus est in restitutione. & l. restituere.
7 Non absurdè tamen dici potest † quòd si res erat restitutioni parata, & tunc fiat remissio, quòd
a habeatur perinde ac si res esset restituta, a & postea per eum cui restitutio facta fuit donata sit restituenti. argumen. ff. de donatio. inter virum & vxorem. l. tertia §. sed si debitorem. & §. vltim. & de iure dotium. l. vir ab eo. & ff. si certum petatur. l. singularia. circa finem. & de solutionibus. l. pecuniam. & de rei vendicatione. l. hoc si res. aliàs non potest intelligi proprie facta restitutio, cum quantum ad propriam significationem verborũ, aliud
8 sit remittere aliud restituere, vt dictum est. † Sed si non habeat facultatem restituendæ, tunc esset sibi impossibilis restitutio. Et tunc sine restitu-
b tione absoluetur, b quia nemo potest ad impossibile obligari, vt infra eodem capitulo nemo potest. & ff. de regulis iuris. l. impossibilium. quià ipsa non habendi necessitate excusatur, vt ff. de muner. & honor. l. cura. §. inopes. Licet forte secundùm rigorem iuris ciuilis non esset excusatus, quia naturalis impossibilitas non personæ difficultas debitorem excusat, vt ff. de verborum
9 oblig. l. continuus actus. §. illud. † Sed mihi videtur quod etiam secundùm rigorem iuris ciuilis posset excusari, multum enim refert vtrum sit in obligatione

Bald. in capitulo domino guerram. Et ibi Cardinal. Alexand. columna quarta Hic finitur lex, & incipiunt Consuetudines Regni collat. 10.

b Adde quòd idem tenet expresse Bald. in l. rogasti. §. si tibi. colũ. prima versic. quid autem si remisi vsuras vsurario, cum sequent. quæstio. ff. si certum petatur. ialleg. hic Dyn. & in l. singularia. colũna tertia eodem titu. & vide Hostiẽ. in summa de vsurariis. §. fina li versicu. quid si fœnerator. & versicu. quid si vsurarius. & Dom. in capitu. quanquam. de vsur. supra eod. lib. Ioan. Andr. hic in gl. & in Mercu. tenet contrarium. & in addi. Spe. tit. de vsur. §. j. & Fed. Sen. in cõsi. 18. incipiẽ. quæstio talis est. & Ioã. de Anch. & Ioã. Calder. in consi. 10. super rub. de vsur. & pulchre Alexã. in cõsi. 91. col. j. & vlt. lib. 2. & Fede. cõsi. 22. & Lauren. de Rodul. in repet. c. cõsuluit. in i. quæst. de vsu. vide Lud. de Ro. in suis sing. fol. 22. col. 2. versi. colligitur. & Alex. in l. si plagii. col. i. ff. de verb. obliga.

a Datio. Scilicet quantitatis, vel in genere, alias in obligatione dandi speciem, difficultas impedit moram, vt tenet Bartol. Alexan. & omnes in l. ꝙ te, si cert.pet.vbi Philip. Deci.ad fin. idem sentit in obligatione dandæ quantitatis. & male, vt ibi in Annot.dixi.

b Adde, ꝙ non dimittitur peccatum, nisi fiat restitutio, si restitui potest. nam non valens illicite rem extortam restituere, ex quo pœnitet, liberatur a pœna æterna, vt not. Abb.in capitu.cum tu.de vsur.& sanctus Tho. 2. 2. quæstio.66. & Ioã. de Anan. in d. cap.cum tu. vt tenet Dyn. hic in fin. & quando impossibilitas naturalis siue difficultas personæ excuset debitorem, vide Bar.Imol. & Paul. de Castr. in l. continuus actus.§.illud. colum.2.ff. de verb.obl. & Dy.& ibi in ad dt.in regula, nemo potest.1.

gatione datio, vel factum. nam si est in obligatione datio, a & difficultas personæ non excusat debitorem, vt in §. illud. sed vbi est in obligatione factum personæ, b casus contingens in persona, debitorem excusat, siue factum debeatur ex contractu, siue ex promissione in iudicio facta. De contractu patet. ff. ad leg.Rhod.de iact.l.vlt.§. penult. De iudicio, si quis cau.l.2. si quis. † Verum est, 10 quia Glossatores iuris ciuilis distinguunt inter iudicia & contractus, & nihil est, quia idẽ est in vtroque quantum ad hoc. vt in l. præalleg. Cum ergo rem restituere sit factum, sicut & rem tradere, c vt ff.de verb.obligatio.l.vbi autem non appareret.§. qui id.& l. stipulationes non diuid.§. idem puto. 11 sequitur † quòd impedimentum superueniens in personam debitoris, quod restitutionem impossibilem facit, debitorem excusat, nisi culpa præcesserit casum, quia tunc non excusatur propter casum, vt ff.solut.matrimonio. l. etiam.§.licet. Item nisi relinqueret sub spe veniæ d consequendæ, quia tunc videtur culpa casum præcedere, & ideo excusari non debeat. argumen.ff.de damno infecto.l. fluminum.§. item apud & §.Seruius. & de actio. & oblig.l.j.§.is quoque.& cõmod.l.in rebus, §.quod autem.

c Adde, an quis præcise teneatur ad factum Bart.& vtrunque Imol.in l.stipulationes.ff.de verbo.obl.& in l.si quis ab alio.§.fi.ff.de re iudi.

d Adde text.& ibi Abb. Sicu.in cap.illud.de cleri.excommu. & not. ꝙ facilitas veniæ causam tribuit delinquendi.i 4.quęst.4. cap.est iniusta.Specu. titu.de aduer.versi.7. in fi.vide Pet.de Anc.ha.in d.c.illud.& istud induxit Ias.in.§. fin.col.3.ver.11.fallit insti.de act.quòd is qui sub spe cessionis bonorum contrahit, non admittitur ad cessionem bonorum, vt tenet ibi Ioan. de Platea & bene facit quod not. Bartol. in l.1.§.1. ff.si quis testamento liber esse.

In reg. Peccati venia. Argumenta.

1 *Correctio mentalis, id est contritio requiritur ut uenia peccati concedatur.*
2 *Soluuntur facilius, quae ligantur facilius.*
3 *Ligatur quis facilius iure diuino quàm humano.*
4 *Cogitatio sola peccati pœnã nõ meretur iure ciuili.*
5 *Correctio triplex est & quae definiatur earũ ꝗlibet.*
6 *Ius ciuile quid in peccatu attendat.*

REGVLA V.

PECCATI *uenia non datur nisi correcto.*

¶HAEC regula concordat cũ proxima precedẽti, quia sicut in pręcedẽti nõ remittitur peccatũ, nisi
1 restituatur ablatũ, †ita hic non remittitur peccatũ, nec peccati pęna, nisi interueniat mẽtalis correctio id est animi pœnitẽtia & cordis cõtritio, his.n. interueniẽtibus datur peccati venia. sed quęritur, cur de iure canonico pp solã pœnitentiã, id est cordis cõtritionẽ, datur peccati venia, & nõ de iure ciuili, vt ff de ædil. edict. l. quis sit fugitiuus. & de furt. l.
2 qui ea mẽte. cum simi. Responsio est aperta, †quia ea quæ facilius ligant, facilius dissoluũt, seu quę facilius ligãtur, facilius dissoluũtur, vt ff. eo. l nihil tã naturale, & l. fere. & de sol. l. prout quisq;. & de re-
3 scin. ven. l. emptio. †Cõstat aũt ꝙ de iure diuino facilius quis ligatur, quia sola mẽtis cogitatione, si modo fuerit huius propositi ꝙ occasione data, id qđ cogitauit cõmissurus sit. vt ff. de verb. sig l. fugitiuus. & ideo per cõtrariã animi pęnitentiã, & cordis contritionem cõsequitur remissionẽ peccati, & pœ-
4 næ pro peccato imponẽdæ, †iure aũt ciuili per solã animi cogitationẽ ad actũ nõ procedentẽ pœnam non meretur. vt dicta l. fugitiuus. & de pœnis. l. cogitationis. sed si ad actum processit, pęnã meretur, & ideo sola cordis cõtritione veniã nõ cõsequitur.
5 Correcto, id est pœnitẽtiæ, & cordis cõtritionẽ ha-
a benti. †correctio triplex [a] reperitur, vna verbalis,

[a] Adde Abb. Sicul. In cap. cum ex iniunctis. de hæret.

alia realis,tertia mentalis. tamen nec verbalis,nec realis prodessent, nisi mentalis interueniat quo ad Deum, cum ad cor tantũ respiciat Deus & quantum ad peccati commissionem, & quãtum ad remissionem consequendam. †Iura vero ciuilia quantum ad cõmissionẽ 6 considerant factum concurrens cum animo, & non factum tantum sine animo, quia voluntas & propositum maleficia distinguunt, vt ff.de fur.l.qui iniuriæ.& de sicar.l.infans.& l.diuus.nec animus sine facto.vt l.fugitiuus.& l.cogitationis.

In reg. Nemo potest. Argumenta.

1 *Obligatus ad impossibile nemo præsumitur.*

2 *Promittens impossibile, de facto non obligatur.*

3 *Obligare nemo potest ad id quod natura, facto uel iure est impossibile.*

4 *Præceptum aut etiam autoritas neminem potest ad impossibile obligare.*

5 *Legis autoritas ad impossibile non potest quenquam obligare.*

6 *Obligari an possit quis ad impossibile ratione ultimæ uoluntatis uel contractus uigore.*

7 *Contrahere nemo præsumitur scienter super re impossibili.*

8 *Obligatio naturalis nunquam contrahitur sine consensu.*

9 *Obligatio an fiat inutilis per impossibilitatem.*

10 *Conditio impossibilis quando uitiet obligationem & nu seq.*

13 *Impossibilitas superueniens non uitiat obligationẽ aut contractũ.*

14 *Promittens hominem mortuum & si non dederit decem promittit, an obligetur ad pœnam.*

15 *Obligatio occasione delicti contracta extinguitur, sicut & delictum morte serui.*

REGVLA VI.

NEMO *potest ad impossibile obligari.*

¶† SI promitto alicui dare quod est impossibile de natura dari, vt Solem,Lunã,& Stellas,nõ obligor,vt ff.de verb.oblig.l.si stipuler. 1 2.respon.Item si promitto facere id quod impossibile est de natura fieri.vt cœlum digito tangere,vel cœlũ ascendere,vt d.l.si stipuler. 1.respon.† Item etiam si promitto id quod est impossibile de facto, 2 vt montes Alpium vltra mare deferre.argu.ff.de statulib.l. cum hæ

res

2 Adde sing. Cyn.& Bal.& Salic.in l. si quis non dicam rapere.C.de epis.& cler.Bar.in l.j.in prin.ff.de extraor.crimi.& Bar.pulchre in consil.217.& Alex.in l.j.§.fin.ff.quod quisque iuris.& Salic. in l. is qui cū telo.C.de sic.& Abb. in c.j. de præsump.& Doct.in c. perpetuæ. supra de elect.eo.lib.Bal.& Angel. Aret.in.§.item lex Cornelia.inst.de pub.iudic. & Bart. in l. prima .§. Diuus.& l. Diuus. ff. ad leg. Corneliam de sicar. signanter per Felyn.in dicto cap. primo. de præsumpt. post do. Anton. & Imol.& Felynum in tract. suo de conatu, quē posuit post titu. de appella. vbi ponit in dictis locis regulam, q̄ conatus sine effectu pœnam meretur, etiam octo fallen. Et quid in statutis maleficia punientibus vide per Doct. supra alleg.& Paul.de Cast.in consi.xxvij.in antiq.col.2.versi.dicet aliquis,& ad prædicta vide Ludo. Bologn. in l. in excutione.§. quæcunque.ff. de verb. obliga. in secundis interpretationibus. Quia pœna puniatur ille qui repertus est in domo animo furandi, non tamen processit ad actum, vide Bart. in l.qui ea mente.ff.de fur. & Bald.in d.l. si quis non dicam raperr.& Anto. in cap.j. de eo qui mit. in posses. causa rei seruan. & Archidiac.in can.qui bona 17.q.1.vbi dicunt per textum.in l.facularij. ff.de extraord.crimi.quod relegatur vel ad opus traditur, sed ibi Lud. Bolog.tenet contrarium.ad not. hic vide Bal.in consi.24.& Card. Alexand.in cap.omnes.22.distin.& Bald. in consi.30.lib.2.& in consi.58. col.7. ver.item qui insti.lib.l.& in consi.27. lib.2. Et an conatus puniatur in ciuilibus sicut in crimine,dic q̄ non,vt not.glo.sing. & Bal. in l. si constiterit.C. finium regund.& Fel. in cap. cum accessissent, col.16.in prin. Dec consi.33.&in consi.36.

res. §.1.Item si stipulor id quod est imposibile de iure, vt rem sacram mihi dari.vt institu.de verb. obligatio.in princi.& ff.de verb.obligat.l. inter stipulantem.§.sacram.& l.si stipuler.§. item q̄ leges.
3 Intendit ergo regula dicere † quòd nemo potest
2 obligari [a] ad id quod de natura,de facto,vel de iure est imposibile,& hoc in contractibus. Idem in vltimis voluntatibus,quia nec autoritas vltimę voluntatis quæ excedit autoritatem contractuum, vt ff.eo.l.in testamentis. potest ad imposibile aliquo de prædictis modis obligare.argu.ff. de legat.1.l.si quis inquilinos.§.vlt.& l.seruo alieno. §. vlt. & l. apud Iulian.§.constat.& de condit.& institu.l.quidam.& l.filius.& l.quæ sub conditione. Et idem in
4 sententijs & præceptis,†nam nec autoritas sententiæ

Adde inquantum alleg.Felyn. in tract.de conatu.post titu.de appel.q̄ nunc per modernam impresionem ponitur post titu. de sponsal. & de hac materia vide omnino Paul. in cap. adolescens,& quod ibi posui in addit. ad ipsum. in versi. consummatum.nu.2.de spons. vbi pono quid de hoc casu in foro fori, & in foro poli, & de hoc etiam vide Roman. sing.320,incip,iudex capiens pecuniam,

tiæ nec præcepti potest aliquē ad impoſsibile obligare, vt ff. quæ ſenten. ſine appellat. reſt. l. vlti. j. & 2. reſpon. Item in confeſsionibus, quia confeſsio cō tinens impoſsibile de natuta, de facto, vel de iure, non eſt obligatoria. vt ff. de inter. acti. l. de cōfeſsio nibus. §. in totum, ad legem Aquil. l. inde Neratius. §. vlt. † Nunquid autem legis autoritas poteſt 5 ad impoſsibile obligare? dicendum eſt ꝙ non, quia lex debet eſſe poſsibilis, & honeſta, a aliàs pro non a lege eſt habenda. vt in ca. erit autem lex 4. diſt. eſt ergo effectus iſtius regulæ generalis, videlicet, vt nec autoritate contractus, vel vltimę voluntatis, nec ſententiæ, nec præcepti, nec confeſsionis, nec legis poſsit aliquid ad impoſsibile obligari, ſaltim ciuiliter, quia huius obligationis effectus per canones & per leges improbatur, vt hic. ff. eodē l. impoſsibilium. an † autem ſaltem naturaliter obli- 6 getur ex vigore contractus vel vltimæ voluntatis impoſsibilitatem continentis b quod prima b facie videtur, quia conſenſus adeſt, ergo naturalem obli-

a Adde an & qn̄ impoſsibilitas vitiet, Bar. in l. j. ff. de hæred. inſtituen. & in l. ſi. ff. ſi cert. pet. & in auth. ſi quando. C. de conſtit. pec. immobile ſimpliciter poteſt deduci in obligationem, ſi nominis prouiſione deducatur ad poſsibilitatē, tex. ſing. & vnicus. in ſi. §. inter eos. ff. de verb. obli. & ibi Lud. Bolog. in ſecundis interpret. de quo vide per Bar. in l. ſi continuus actus. illud ff. de verb. obli. & ibi quæ ſit impoſsibilitas, & multa alia circa materiā. & q̄ no. Dy. ſupra in regula, peccatū. & ibi in pen. addit. & quotuplex ſit, per Bart. in l. j. ff. de condit. inſtit. & ibi multa notanda dicit in materia. et in l. impoſsibilis. & ibi Alex. ff. de. verb. obl. & pulchre Ange. Are. in. §. impoſsibilis. inſti. de inutil. ſtipulatio. & Bal. & Imol. in d. l. j. ff. de cōditio. inſtit. Bal. in l. vnica p. in 10. oppo. C de his quę pęnæ nomine. et in l. ab adminiſtratione C. de leg. & in cap. j. §. ad hæc. verſi. extra quæro. hic finitur lex Corra. colla. 10. & in cōſ. 29. col. 2. verſi. quia impoſsibile. vol. 3. & Chriſt. Porcus. & ibi Iaſ. de May. in additionibus in d. §. impoſsibile. de inut. ſtipu. & Card. Alexand. in cap. ab exordio. col. 2. 35. diſt. & Abb. Sic. in c. cum eſſes. col. 11. de teſtam. & Bald. in l. 4. §. quæ ſitum. ff. ſi quis caut. & Cyn. in l. non moriturum. C. de contrahend. & committend. ſtipulat. & Ioan. Fab. in. § ſi. inſtitut de leg. Pau. de Caſtro & Bartholomæus Soc. in l. ob tinuit. ff de conditio. & demonſtra. Calder. in conſ. 6. tit. qui filij ſint legitimi. & Angel. in conſilio 119.

b [redacted]

a Adde quod ex conditione impossibili non nascitur ciuilis, nec naturalis, text. & ibi Bartol. in l. si sub impossibili. ff. de fideiuss. qui alleg. hic Dyn. & quod non nascatur ex contractu vel testamento cõtra legem celebrato: vide Angel. & Alexand. in l. si certis annis. colum. 2. versicu. secundo limitat notabiliter Angel. C. de pact. Barto. in l. cum lex. colum. 2. versic. his praemissis. ff. de fideiusso. & Ant. & Imol. in cap. cum contingat de iureiuran. & not. quod filiusfamilias accipiens mutuum contrahit cõtra Senatusconsult. Macedo. & pariter mulier intercedēs contra Velleia. & tamen obligantur naturaliter et ciuiliter, licet adiuuentur exceptione: vt est text. & ibi glo. super vet. petitio. in l. prima. in principio. & ibi Bartol. ff. ad Macedo. et Ias. in repeti. l. frater a fratre. col. 20. post princi. ff. de condic. indebi. vide Dy. & ibi in addi. in regula vlt. versic. de re ad rem.

lem obligationem parit, cum nascatur ex conuentione seu consensu. ut ff. eo. l. cũ amplius. §. is natura debet. & de solut. l. Stichum. §. naturalis. Econtra videtur mihi ꝙ naturaliter etiam non obligatur.
7 † primo quia consentire nõ uidetur super re impossibili scienter contrahendo vel disponēdo. ut ff. de act. & obl. l. non solum. Secundo quia si ignoranter contrahat aut disponat credens rem possibilem quae erat impossibilis, uidetur error abesse. igitur & consensus abesse. ut ff. de iurisdiction. omnium iudi-
a cum. l. si per errorem. a & ff. de iudic. l. secunda. & C. de iuris & facti ignorantia. l. cum testamen
8 tum. & l. non idcirco. † Ergo deficiente consensu, non contrahitur obligatio naturalis quae solet ex consensu procedere. item quia in regula iuris impossibilium nulla est obligatio. ff. eod. ponitur signum vniuersale negatiuum, & posito ꝙ non poneretur, indefinita aequipollet vniuersali. cum in qualibet specie obligationis impediendae sit eadem ratio. ut ff. de legat. 2. l. si pluribus. in princ. & l. si ita relictũ. & dictũ est supra in gl. rub. Sed opponitur & videtur quod quis possit ad impossibile obligari. &
9 † ꝙ impossibilitas non reddat obligationem inutilem, sed reddat eandem de praesenti puram & vtilem. vt ff. de cond. inst. l. 1. & de cond. & demonst. l. obligationis, cum sim. sed dicendum est, quod aut impossibilitas adijcitur in modum conuentionis in contractibus, uel dispositionis in ultimis uoluntatibus, aut in modum conditionis. si in modum con-
10 uentionis, uel dispositionis. uerbi gratia, † quia promitto uel lego rem quam impossibile est dari. & tunc impossibilitas impedit omnem speciem obligationis contrahi, & ita loquitur regula hic. & ff. eod.

l. impos-

l. impoſsibilium. & de verborum obligationibus. l. ſi ſtipuler. primo, ſecundo, tertio, & quarto reſpon. Sed ſi modum conditionis: verbi gratia, quia promitto vel lego ſi cœlum aſcendas vel digito tangas: & tunc aut iſta conditio impoſsibilis ponitur in contractibus, aut in vltimis voluntatibus. † Si in contractibus aut affirmatiuè, aut negatiuè: ſi 11
affirmatiuè, vt quia promitto ſi cœlum digito tangas, reddit contractum inutilem: ſi negatiuè, vt quia promitto, ſi cœlum digito non tangas, valet contractus. Et quia affirmatiua eſt impoſsibilis, ideo negatiua, quæ eſt eius contraria, eſt poſsibilis & neceſſaria, & facit contractum de præſenti valere & obligationem parit. vt ff. de verborum obligatio. l. impoſsibilis condit. & ita debet intelligi ff. de actio. & obligatio. l. non ſolum. & patet aperte inſtitu. de inutil. ſtipul. §. ſi impoſsibilis. † ſed in vltimis voluntatibus ſi quidem negatiua, 12
idem quod in contractibus: ſi affirmatiua, aut omni tempore impoſsibilis, aut à principio poſsibilis, & ex poſt facto impoſsibilis. primo caſu aut erat adiecta in perſona honorati, id eſt eius cui aliquid in teſtamento adſcriberetur, & tunc habetur pro non adiecta, & relictum valet. vt patet in dicta l. non obtinuit. de condition. & demonſtratio. & l. prima. de condit. inſtitu. & ibi not. ſi in perſona onerati, id eſt eius cui onus præſtationis in vltima volũtate imponitur: vt quia dãno hæredem 10. dare ſi cœlum digito tangat, tunc redditrelictũ inutile. vt inſtit. de legatis. §. vltimo. ſed † ſi erat ab initio poſsibilis, & ex poſt facto deuenit ad impoſsibilitatem, 13
relictum valet, & ſola impoſsibilitas remouetur: vt ff. de legatis primo. l. ſi mihi & tibi. §. ſi quis ſeruos. Quid autem ſi in conuentione apponatur aliquid impoſsibile, & ſi id non fiat, detur pœna quam poſsibile eſt præſtari, an ſaltem obligatio contrahitur in pœnam? verbi gratia: † promitto dare hominem mortuum: & ſi non dedero, promitto decem nomine pœnæ: vel promitto dare certum hominem viuum: & ſi non dedero, promitto dare decem nomine pœnæ, & homo poſtea moriatur ante moram. Gloſſatores iuris ciuilis aliquando determinant, & malè, quòd pœna committatur per l. in illa ſtipulatione. ſi calen. ff. de verb. obli. aliquando determinant,

minatur, & bene, a quod stipulatio non cõmittatur ad pœnã. vt de ver. obl l. si homo mortuus. & in l. in illa stipulõne. vbi nil facit ad propositum, quia ibi incipit stipulatio pęnalis à pręcedenti conditione, & ideo interitu illius rei q̃ nõ est in obligatione, non potuit liberari promissor: sed in proposito incipit à p̃cedẽti conuentione. & ideo si res sit interempta à principio, pęna non debet cõmitti, quia rei impossibili fuerat adiecta. Itẽ si moriatur post ꝓmissionẽ, & ante morã non cõmittitur pęna, quia interitu rei quæ in obligatione erat cõtingẽte ante ꝓmissoris morã, liberatur à principali, & à pęnæ ꝓmissione. vt d. l. si homo mortuus. & ibi not. Sed cõtra hãc determinationẽ videt. ff. de noxa. l. si ad libertatẽ. §. si quis. nã ibi seruus nõ erat in obligatione, sed æstimatio dãni. vt ff. de re iud. l. miles. §. decẽ. & tñ eius interitu cõtingit liberatio: sed ibi est in obligatione æsti-
15 matio ꝑ delictum serui: † sicut ergo delictũ morte serui delinquentis extinguitur, ita & obligatio delicti occasione contracta. Dyn.

a Adde quod idem tenet Cy. in l. non moti. turum. C. de cõtrahen. & committend. stipul. & Bartolus & Alexand. in l. si homo mortuus. ff. de verborum obligat. sequẽdo ibi glo. et Bartol. Bald. & Alexand. in l. si decesserit. qui satisda. cog. reprobando ibi glo. & allegant Dyn. hic, & Barthol. Soc. in l. obtinuit. columna prima. prope finem. & de condi. & demonstra. ff.

Iñ reg. Priuilegium. Argumenta.

1 *Priuilegium mariti ne condemnetur, eius personam sequitur.*

2 *Beneficium restitutionis personale minori concessum non competit fideiussoribus, licet ad eius transeat successores. & nu. 5.*

3 *Beneficium personæ concessum, quando cum persona extinguatur.*

4 *Priuilegium quando extinguatur, eo extincto cui concessum est.*

6 *Priuilegium rebus concessum transit ad successorem.*

7 *Priuilegium ciuitati uel loco concessum ad posteros transfertur.*

a Adde Bart.& Doct.& Mod.præcipue Franc.de Arc.in l.maritum. ff.solu.matr.& ipsum Dyn.in.§.sunt præterea. inst. de act.& Alexand. sing.in d.l. maritum.qui ponit regulam,quod maritus non conuenitur nisi in quantum facere potest, & viginti unam fallen. & uide Ange. Aret. & Ias.de May.Ioan.de Plat.& Io.Fab.post Nicol. de Neap.in .§. item si de dote. insti. de actio.et Angel.de Peruf.in l.non solum. ff. de re iudica. & Ludouic.Bolo. in l. & ideo.§. j.ff. rer.amo. in suis primis interpt. antiquis. & an huic priuilegio possit renuntiari solu. matri. vide per Lud.Bolo.in l.cū qui.§. si mulier.ff.de iureiu rañ. & adde ipsum in l.si filio. ff.sol.mat.& in l.etiam.eod.tit. & Cyn.in l.vna.§.cum autem.C,de rei vxo.actio.& Alex.in l.non tantū.ff.de re iud.& Fel.in c.quæ in ecclesiarū.col.25.ante mediū.de cōsti.

REGVLA VII.

PRIVILEGIVM *personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.*

¶ POTEST poni exemplum huius regulæ in priuilegio † quod datur marito, vt condemnetur 1
inquantum facere potest. deducto ne egeat. [a] nam a
personam mariti sequitur, & cū persona mariti extinguitur,& ideo heres mariti extraneus insolidum condemnatur,non habita ratione ne egeat,vt ff.sol. mat.l.maritum.& l.seq.& de re iudic.l.& si fideiussor.§.si maritus.& in l.sciendum . idem in priuilegio personali,quod datur patri, & patrono & militi vt condemnetur inquantum facere [b] possunt,vt ff. b
de

b Adde Docto.in iurib.hic alleg.& in .§.sunt præterea.& .§. sed & si quis.insti.de act.& quod dr̄ in milite armatæ militiæ,idem in clerico cœlestis militiæ milite.vt no.glo.in l.milites.& ibi Bar.Aug.& Matth.de Mat.in suis notab.fol.1.col.2.& Io.Bap.de S.Seuerino in tract.de debitare suspect.& fugiti.in q.5.multū singulariter, & decisionibus Capellæ Tholos.decis.246.& Abb.Sic.in c.olim.de resti.& in c.1.de cler.ægrot. & latius in c.Odoardus.& ibi And.Barba.col.2.de solut. vbi dicit idem dicendum in aduocato.& tenent Ang.Alex.& Ludo.Bolog.in secundis interpretationib.per glo.quam faciunt ibi singularem, in d.l.miles.de re iudic.& ibi Alex.allegat aliam glo.& ibi Bar.in l.2.§.est & alius. ff.si quis a par.fue.& idem Cy.& Sal.in l.j.col.5. C.de iur.& facti ignoran. ibi hoc limitant non habere locum in priuilegijs concessis ratione præsumptę ignorantię iuris:quia turpe est doctori ius ignorare, in quo versatur.l.ij.§.seruus autem suspectus.ff.de origi.iur.pro quo dicto est text. & ibi Cyn.Bar.Bal.& Docto Moder.in l.j.C.qui & aduer.quos in integr. rest.& in l.profecto.& ibi glo.& Io.de Plat.C.de mune.patrimo. lib.x. & vide Docto.maxime Alexand.in l.ij.quod quisque iur.facit tex.in l. aduocatos.C.de aduoc.diuer.iudic.

Adde Matthæū notab.61.incip.nota quod clerici, de quo vide Ancha. in repe.

de re iudi. l.sunt qui in id quod.l.patronus. & l.item miles.& l.miles.quia personam sequitur & cum persona extinguitur. vt ff.de reg.iur. l. priuilegia.& l.in omnibus.& de censib. l.3. §. vlti.sed opponitur & videtur priuilegiũ personale cum persona non extingui, sed ad suc-
2 cessorem transire: † constat enim beneficium restitutionis quod datur minori,personale esse: quod sic operatur, Omne beneficium reale proueniens ex persona principalis competit fideiussori: beneficium autem personale proueniens ex persona rei,ad fideiussorem nõ extenditur: vt ff.de exceptio.l.exceptiones quæ personæ.in prin.& §.rei verò. sed beneficium restitutionis in integrum competens minori, & non decepto aduersarij dolo, non competit fideiussoribus, eo casu quo creditor non est habiturus regressum contra alium: vt d. l. exceptiones quæ personæ, in fine. & ff.de minorib. l.in causæ. & C.de fideiusso. minorum. l. j. &
3 ij. † ergo sequitur ipsum personale esse: & tñ iure cauetur quod non extinguitur cum persona:sed ad hæredes transit: vt ff.de in integr.
a restit.l non solum.[a] & de minorib.l.minor autem.§.non solùm.& l.interdum.& C.de tẽpo. in integr. restitu.peten.l.ea quæ.ergo videtur regula falsa. Idem in beneficio Velleia. quod competit mulieribus pro alijs intercedẽtibus, quia personale, & tamen cum persona nõ ex-
b tinguitur: sed ad hæredes transit.[b] vt C. ad
4 Velleian. l.hæredes. sed dicendum est † ꝙ aut persona est proxima & immediata causa beneficij personalis,vt patet in marito,patre,patrono, & milite,de quibus superius dictũ est, & tunc beneficium persone cum persona extinguitur,vt hic,& ff.eod.l.priuilegium & l,in omnibus, aut persona non est proxima & immediata

in repe. c.si pp. col. 6. de rescri. Panor. in c.j.de cleri.ægro. dñs meus do. Iason May. in l.quãuis. col.2. circa medium, C. de iur.& fac.igno. & Abb. consil. 93.incipien. an quovc hęredũ. l.2. & ibi posui in apostilla ad ipsum,

a Adde ibi videndum Barto, qui alleg.Dyn. hic, & ponit vnum casum,in quo priuilegiũ restitutionis nõ transit ad hæredem minoris,et alium casum uide etiã per glo. & Bart.in l.paterfamilias. ff. de priuile.cred. & Bart. in l.interdũ. de mino. ff. qui sequitur solut.Dy.hic,

b Adde Cyn. et Bald.in l.hęredes,C.ad Velleia.& Bald.sequitur Dyn. & multum eũ defendit, & ponit vnã distinctio. & vide Dy. in regu. si quis suę cedit.intra,

a Adde pulchre Barto. Bald. & Alexand. sing. in l. quia tale. ff. sol. matr. glo. celebrem. & ibi Ioan. de Plat. in l. sordidorum. C. de excusa. mune. lib. 10. & Bart. in l. penul. ff. de serui. leg. & in l. prima. & ibi Alex. in addit. ff. de constitu. prin. & Bald. in l. fin. in noua lectura eo. titu. col. prima. & Ange. Aretin. Ioan. Fab. & Ias. in additio. ad Cristopho. Porc. in. §. quod prin. placuit, institu. de iur. natura. gent. & ciuil. & Albe. de Rosa. in suo diction. in litera, priui legium. & Bal. in l. hæredes. C. ad Velleia. Et quomodo cognoscitur, an sit reale vel p. sonale, vide per Barto. supra. & in l. apud Iulianũ. §. si quis alicui. & ibi Alexan. col. 1. ff. de lega. 1. & per glo. & do. cto. in capitulo cum venissent. de instit. & gl. 25. q. 2. In summa. & Io. And. Petr. de Anch. & Philip. Frã. hic. Et quid sit Priuilegium, uide per Fel. in c. de literis. in prin. de fide instrumen. & ad supradicta omnia vide Specul. titu. de instrument. edit. §. 11. per totum. & Bald. consi. 305. libro 6. quod est

mediata causa, sed læsio, vt est videre in persona minoris, qui in integrum restitui petit, cui non conceditur restitutio, licèt probet se minorem, nisi probet de læsione, vnde læsio est proxima causa restitutionis, nõ persona minoris, vt probatur. ff. de iureiurã. l. nam postea. §. si minor. & de minoribus. l. quid si minor. §. non semper. & l. non omnia. & tunc beneficium personale non extinguitur cum persona: vt d. l. non solum. & l. interdum. Ratio autem prædictorum est aperta, quia primo casu extincta persona extinguitur causa finalis priuilegij concedendi, & ideo extinguitur priuilegiũ. in secundo extincta persona, non extinguitur causa finalis priuilegij concedendi, & ideo priuilegium non expirat. iuxta regulam qua cauetur, cessante causa finali, cessat effectus, & non cessante causa, durat effectus, ut ff. de do. l. 2. §. vlti. & l. generaliter.

5 †Vltimo loco [a] circa materiã regulæ potest plene distingui, quia aut priuilegium conceditur personæ, aut conceditur rebus, aut generi personarũ, aut ciuitati, uel loco, aut causæ. Primo casu, aut persona est proxima causa priuilegij cõcedendi, & tũc cũ persona extinguitur priuilegiũ, vt ff. sol. matri. l. maritum. & l. sequẽ. & de re iudic. l. sciendum. & l. fideiussor. & §. si maritus. & C. de excu. mune. l. sordidorum. lib. 10. & ibi no. & de iur. immu. l. 1. §. personis. & hic. Aut verò persona est causa remota, & alia proxima. & tunc priuilegiũ non extinguitur cũ persona. vt ff. de in integ. restit. l. nõ solum. & de min. l. minor annis. §. fi. & l. sequen. & C. de tẽp. in integ. restit. per l. ea quæ. ad Velleian. l. hæredes.

6 †Secundo casu, scilicet quando conceditur rebus, transit ad successorem in eãdem rem, siue succedat titulo vniuersali, siue titulo singulari, ut ff. de aqua quot.

quot.& ꝗsti.l.1.§.permittitur.& de censi.l.ætatē.§.rebus.& arg.ff.de serui.rust.præd.l.uia.§.quæcunque. Tertio casu quādo cōcedit generi personarū, hoc expresso vel intellecto ꝙ ad posteros trāseat, ad succedētes per lineā masculinā,nō aūt ad descendentes ex fœminis transit, vt ff.de iure immun.l.j.§.vlt.& l.immunitates. & de mune. & hono.l.va-
7 catio. In quarto casu, id est quādo cōceditur ciuitati vel loco,cū semper idem populus videaī, vt ff. de iud.l.proponebatur. ita concedi uidetur quod ad omnes in eadem ciuitate vel loco successiu. habitātes ꝑpetuò extendaī,ut de censi.l.forma.§.quāquā. Quinto casu scilicet quādo conceditur causæ, vt est uidere in causa depositi, & similibus, nō extinguitur cum persona, sed transit ad successores, vt ff.cod.l. in omnibus.& l.priuilegia Dyn.

est pulchrum in hac materia. & Pet.de Ancha. consi. 318. & Alexand. consi.101. columna secunda.libro j. versicu. 2. obstaret etiam, & per Albe. de Rosa, in opere statuto. in prima par. quęst. 20.& Bal. in l. Gallus.§. quidam recte. columna vltima. versic. sed quid in dubio.ff. de lib.& posthu. & Barto. in disputa. sui incip. Pisanæ ciuita. col.8.& Barto. & ibi singul. Alexander de Imo. l.prima.§. fina.ff. de iure immu. & Ang. Are. institu. de grad.§.5. grad. in fi. & Bal. in repe.c.1.§ pater. de testamen.supra eo, libr.6. char.

In reg.Semel malus.Argumenta.

1 *Calumniatus in prima accusatione, præsumitur calumniari in secundo.*
2 *Malus semel, præsumitur malus semper.*
3 *Bonus quilibet præsumitur, nisi contrarium probetur. & nume. 5.*
4 *Status rei præsens uerus uel præsumptus attenditur.*
6 *Posteriora prioribus derogant.*
7 *Immutabilia quæ dicantur per naturam.*
8 *Malitia est personæ eam committentis annexa.*
9 *Morum malorum continuatio consistit in animo.*
10 *Possessio auferri potest alterius facto.*

REGVLA VIII.

SEMEL *malus semper præsumitur malus.*

¶ EXEMPLVM. huius regulæ sumi pōt ex l.
1 si cui.ff.de accusa.§.ijsdem.vbi dicitur,ꝙ † qui calūniatus fuit in accusatione prima, calūniari præsumitur etiam in secunda. Idem ex l.non omnes. §.à Barbaris.ff.de re mili.vbi dicitur ꝙ si miles malè se habet in militia, non est ei plus credendum, quia

non

a Adde, an semel malus semper præsumitur malus Bartol. in l. si cui, §. iisdem. col. 2 versi. venio ad secundam partem. ff. de accusa. & intellige ꝙ malus præsumitur malus. in eod. genere secundũ Bar. in l. Cassius. ff. de senat. & uide Bart. in l. si prius. in 3. & 5. opinio. 3. partis. ff. de no. oper. nuntia. & Bal. in l si, ff. de hæredib. instit. & Alex. in consi. 5. col. 3. in prin. 1. col.

& text. & ibi Bart. & Io. de Plat. in l. Athletas, C. de Athle. lib. 10. facit q̃d

non est verisimile quòd in futurum bene se habeat. † Ex quibus legibus progreditur ista generalis regula, quòd semel malus a semper præsumitur

not. Bald. in c. 1. de feud. dato in uicem. l. comis. & Inno. in c. super his. de acc. & ꝙ voluit gl. iuncta theorica. Abb. Sic. ibi in c. proposuit. de cleri. excom. minist. vbi not. ex illa gl. ꝙ semel excommunicatus præsumitur excommunicatus, nisi probetur absolutus. de quo per Alexan. in addit. ad Bald. in l. ex persona, C. de proba, limita hanc regulam secundum Andr. vulgò. Barba. in c. testimonium. de test. in fi. & Andr. Corset. in suis sing. in litera. præsumptio. ꝙ si aliquis fuit semel suspectus & malæ uitæ, licet de facili non præsumatur mutatio vitæ de malo in bonum, si potest probari quod iste qui olim fuit malæ uitæ, nunc per tres annos continuos seu a tribus annis citra, probetur fuisse bene conuersus & bonæ vitæ, quod præsumitur purgatus, & emendatus. & per hoc cessabit sinistra suspicio mali. elegãs est tex. in Auth. de monachis. §. hic autem. versi. facit. & ibi Ang. & exprese tenet Lud. de Ro. in consi. 235. col. 2. vbi dicit. quod propter desistentiam ab iniquo viuendi genere, reuersionem ad bonum quis fingitur nouus homo, adeo quod fingetur nunquam fuisse talis qualis erat tempore malæ vitæ. vt c. ferum. 50. di. quod not. & idem tenet Fel. in c. cum deputati. in prin. de iudic. & Io. Fab. in instit. de inoff. test. versi. scortis. & Card. Alex. in c. leges. col. vlt. 53. dist. per tex. & gl. in c. Conradus. 17. q. 2. adde Bal. hic in consi. 89. col. 2. versi. præsumitur. vol. 3 & Bald. in l. 1. ff. de magist. conue. quando ex presenti paupertate quis præsumitur retro pauper, & sit facienda præsumptio de presenti ad præteritum. vide Bar. & pulchre ibi Bald. & Alex. in addit. ad Bar. in l. ex persona. C. de proba. & Bal. in l. siue possidetis. eo. tit. & Bal. in l. non ignorabit. C. ad exhib. in l. si quis. & ibi Alex. in addi. C. de adult. & per Bald. in consi. 68. ver. nam quando lib. 1. & Ang. Aret. & Ias. in. §. sic itaque. col. 3. instit. de actio. & etiam præsumatur in futurum, ut not. Bald. in l. 4. C. si vendi. pig. aga. Et an ex vnico actu iudicetur quis malus uel bonus. Ioan. Fab. in. §. cumque Deo, col. insti. in proœ. & ibi Ang. Are. & per Bar. & Doct. supra, in locis alleg. Et bonus semper præferatur malo emendato. vide Fel. in c. eam te. col. 8. ver. limita. 3. adde. Abb. Sic. post Doct. in c. cum inter canonicas. col. 4. de elect. & Spec. de præsump. §. 3. versi. pen. & aliquid per Bal. & Doct in c. fin. de præsump. & Cy. in d. l. siue possidetis. & Bald. in l. Cassius. de senato. & Felyn. in d. capitulo fin. de præsumpt. & in d. capitulo testimonium. columna. 11. versi. in glo. in verbo. emendatus. de testib. & omnino hic Pet. de Ancha, & Philip. Fran. & Salic. in l. si minore, C. de in integ.

tur

restit. minor. & Paul. de Castro in l. qui iurasse. §. fina. in fine. ff. de iureiuran. Et Alexan. de Imol. in consi. quadragesimoseptimo. colum. 5. versicu. & si diceremus. lib. primo. & Bal. in consil. 102. versicu. non obstat. lib. 1. & glos. Archidia. et Cardina. Alexand. in cap. multis. 44. distinct. & vide Alexan. in l. j. col. 6. versi. similiter. ff. si cert. pet. & Fel. in c. cum in iure. col. 1. in prin. de of. dele. vbi ponit quinque limitatiões ad regulam, quę vult quilibet præsumitur bonus. & Hippo. in singula. 77. Ego puto quod voluit allegare Hippo. de Marsil. singu. 74. incipien. tu habes regulam vulgarissimam. dixi in apost. ad Bal. in l. non ignorabit. nu. 5. versic. vnde semel inimicus. in verb. semel hæreticus. C. ad exhi. de quo vide omnino Franciscũ Areti. in l. substitutione. col. 5. versi. sed cõtra præmissa. ff. de vulg. et pup. et Bartho. Soc. in suo tractatu fallen. regu. 39. vbi ampliat, & limitat hanc regulam. et Alex. de Imol. consi. 5. colum. 3. vol. primo.

tur malus. & huius regulę, & exemplorum eius ratio est generalis quia de præterito præsumitur in præsenti. C. de proba. l. siue possidetis. & ad exhib. l. non ignorabit. ¶ Sed contra regulam & excẽpla, vi-
3 detur præsumptio iuris & naturæ, quia † quilibet
a præsumitur bonus[a] nisi ꝓbetur malus, vt C. de inof. testa. l. omnimodo. & ff. de leg. 2. l. cum quidam. & l. cũ pater. §. rog. de præsump. c. dudum. Sed hic quòd accidens naturæ contrarium, remouet effectũ præsumptionis naturæ, & ideo ex tempore accidentis naturæ contrarij semper iudicari debet, tanquã cõstitutus in quasi possessione malitię quę procedit ex
4 illius malitiæ actu, accidẽtis naturæ cõtrarij. † Quia quælibet res secundũ pręsentem statutum verũ, vel ex præcedentibus vel præsentibus præsumptũ iudicatur, siue sit accidens naturę contrariũ, vt seruitus. vt ff. de libe. cau. l. si cui. §. licet. & l. liberis. §. pen. C. de ser. expor. l. moueor. & de inge. man. l. pen. & supra de senté. excõ. c. si iudex. lib. 6. Siue accidens secũdũ naturam, vt ętatis incrementũ, & libertas personæ, vt ff. de mino. l. minor 25. ann. adito præside ex aspectu. & C. de testam. l. j. & de senten. l. si arbiter. & institu, de testamẽ. §. testes. Siue pręter naturam, vt dignitas, & conditionis personalitas, vt ff. de off. præto. l. Barbarius. & loca. l. si ignorans. & de iniurijs. l. item apud Labeonem. §. si quis virgines.
5 † Sed opp. ꝙ si naturæ præsumptio sit, quælibet bonum esse, vt dictum est, pręsumptio aũt malitiæ ꝓcedit ex actibus naturæ contrarijs. ergo magis sequi oportet præsumptionẽ naturę, q̃ naturæ cõtrariam.

a Bonus. Fallit quando agitur de præiudicio tertij. Phil. Deci. cap. prudentiam. col. 7. de off. delega. consi. 528. nu. 3. quibus in locis in Annot. dixi, Ande. Alciat. tracta. de præsumptio. Reg. 3. præsumpt. 2. nu. 7.

gatione datio, vel factum. nam si est in obligatio
ne datio, [a] & difficultas personæ non excusat debi a
torem, vt in §. illud. sed vbi est in obligatione fa-
ctum personæ, [b] casus contingens in persona, de- b
bitorem excusat, siue factum debeatur ex contra-
ctu, siue ex promissione in iudicio facta. De con-
tractu patet. ff. ad leg. Rhod. de iact. l. vlt. §. penult.
De iudicio, si quis cau. l. 2. si quis. † Verum est, 10
quia Glossatores iuris ciuilis distinguunt inter iu-
dicia & contractus, & nihil est, quia idẽ est in vtro-
que quantum ad hoc. vt in l. præalleg. Cum ergo
rem restituere sit factum, sicut & rem tradere, [c] vt c
ff. de verb. obligatio. l. vbi autem non appareret. §.
qui id. & l. stipulationes non diuid. §. idem puto.
11 sequitur † quòd impedimentum superueniens
in personam debitoris, quod restitutionem impos-
sibilem facit, debitorem excusat, nisi culpa præces-
serit casum, quia tunc non excusatur propter ca-
sum, vt ff. solut. matrimonio. l. etiam. §. licet. Item
nisi relinqueret sub spe veniæ [d] consequendæ, d
quia tunc videtur culpa casum præcedere, & ideo
excusari non debeat. argumen. ff. de damno infe-
cto. l. fluminum. §. item apud. & §. Seruius. & de
actio. & oblig. l. j. §. is quoque. & cómod. l. in rebus,
§. quod autem.

a Datio. Scilicet quantitatis, vel in genere, alias in obligatione dandi speciem, difficultas impedit moram, vt tenet Bartol. Alexan. & omnes in l. ꝙ te, si cert. pet. vbi Philip. Deci. ad fin. idem sentit in obligatione dandæ quantitatis. & male, vt ibi in Annot. dixi.

b Adde, ꝙ non dimittitur peccatum, nisi fiat restitutio, si restitui potest. nam non valens illicite rem extortam restituere, ex quo pœnitet, liberatur a pœna æterna, vt not. Abb. in capitu. cum tu. de vsur. & sanctus Tho. 2. 2. quæstio. 66. & Ioã. de Anan. in d. cap. cum tu. vt tenet Dyn. hic in fin. & quando impossibilitas naturalis siue difficultas personæ excuset debitorem, vide Bar. Imol. & Paul. de Castr. in l. continuus actus. §. illud. colum. 2. ff. de verb. obl. & Dy. & ibi in addi. in regula. nemo potest. 1.

c Adde, an quis præcise teneatur ad factum Bart. & vtrunque Imol. in l. stipulationes. ff. de verbo. obl. & in l. si quis ab alio. §. fi. ff. de re iudi.

d Adde text. & ibi Abb. Sicu. in cap. illud. de cleri. excommu. & not. ꝙ facilitas veniæ causam tribuit delinquendi. 14. quæst. 4. cap. est iniusta. Specu. titu. de aduer. versi. 7. in fi. vide Pet. de Ancha. in d. c. illud. & istud induxit Ias. in. §. fin. col. 3. ver. 11. fallit insti. de act. quòd is qui sub spe cessionis bonorum contrahit, non admittitur ad cessionem bonorum, vt tenet ibi Ioan. de Platea & bene facit quod not. Bartol. in l. 1. §. 1. ff. si quis testamento liber esse.

In reg. Peccati venia. Argumenta.

1 *Correctio mentalis, id est contritio requiritur ut venia peccati concedatur.*
2 *Soluuntur facilius, quæ ligantur facilius.*
3 *Ligatur quis facilius iure diuino quàm humano.*
4 *Cogitatio sola peccati pœnā nō meretur iure ciuili.*
5 *Correctio triplex est & quæ definiatur earū quilibet.*
6 *Ius ciuile quid in peccatis attendat.*

REGVLA V.

PECCATI *uenia non datur nisi correcto.*

¶HAEC regula concordat cū proxima precedēti, quia sicut in precedēti nō remittitur peccatū, nisi
1 restituatur ablatū, †ita hic non remittitur peccatū, nec peccati pęna, nisi interueniat mētalis correctio id est animi pœnitētia & cordis cōtritio, his. n. interueniētibus datur peccati venia. sed quęritur, cur de iure canonico pp solā pœnitentiā, id est cordis cōtritionē, datur peccati venia, & nō de iure ciuili, vt ff de ædil. edict. l. quis sit fugitiuus. & de furt. l.
2 qui ea mēte. cum simi. Responsio est aperta, †quia ea quæ facilius ligant, facilius dissoluūt, seu quę facilius ligātur, facilius dissoluūtur, vt ff. eo. l nihil tā naturale, & l. fere. & de sol. l. prout quisq;. & de re-
3 scin. ven. l. emptio. †Cōstat aūt ꝙ de iure diuino facilius quis ligatur, quia sola mētis cogitatione, si modo fuerit huius propositi ꝙ occasione data, id qđ cogitauit cōmissurus sit. vt ff. de verb. sig l. fugitiuus. & ideo per cōtrariā animi pęnitentiā, & cordis contritionem cōsequitur remissionē peccati, & pœ
4 næ pro peccato imponēdæ, †iure aūt ciuili per solā animi cogitationē ad actū nō procedentē pœnam non meretur. vt dicta l. fugitiuus. & de pœnis. l. cogitationis. sed si ad actum processit, pęnā meretur, & ideo sola cordis cōtritione veniā nō cōsequitur.
5 Correcto, id est pœnitētiæ, & cordis cōtritionē ha
a benti. †correctio triplex ª reperitur, vna verbalis,

a Adde Abb. Sicut. In cap. cum ex iniunctis. de hæret.

alia realis, tertia mentalis. tamen nec verbalis, nec realis prodessent, nisi mentalis interueniat quo ad Deum, cum ad cor tantũ respiciat Deus & quantum ad peccati commissionem, & quãtum ad remissionem consequendam. † Iura vero ciuilia quantum ad cõmissionẽ 6
considerant factum concurrens cum animo, & non factum tantum sine animo, quia voluntas & propositum maleficia distinguunt, vt ff. de fur. l. qui iniuriæ. & de sicar. l. infans. & l. diuus. nec animus sine facto. vt l. fugitiuus. & l. cogitationis.

In reg. Nemo potest. Argumenta.

1 *Obligatus ad impossibile nemo præsumitur.*
2 *Promittens impossibile, de facto non obligatur.*
3 *Obligare nemo potest ad id quod natura, facto uel iure est impossibile.*
4 *Præceptum aut etiam autoritas neminem potest ad impossibile obligare.*
5 *Legis autoritas ad impossibile non potest quenquam obligare.*
6 *Obligari an possit quis ad impossibile ratione ultimæ uoluntatis uel contractus uigore.*
7 *Contrahere nemo præsumitur scienter super re impossibili.*
8 *Obligatio naturalis nunquam contrahitur sine consensu.*
9 *Obligatio an fiat inutilis per impossibilitatem.*
10 *Conditio impossibilis quando uitiet obligationem & nu seq.*
13 *Impossibilitas superueniens non uitiat obligationẽ aut contractũ.*
14 *Promittens hominem mortuum & si non dederit decem promittit, an obligetur ad pœnam.*
15 *Obligatio occasione delicti contracta extinguitur, sicut & delictum morte serui.*

REGVLA VI.

NEMO *potest ad impossibile obligari.*

¶† SI promitto alicui dare quod est impossibile de natura dari, vt Solem, Lunã, & Stellas, nõ obligor, vt ff. de verb. oblig. l. si stipuler. 2. respon. Item si promitto facere id quod impossibile est de natura fieri. vt cœlum digito tangere, vel cœlũ ascendere, vt d. l. si stipuler. 1. respon. † Item etiam si promitto id quod est impossibile de facto, 2
vt montes Alpium vltra mare deferre. argu. ff. de statulib. l. cum hæ

res

rès. §.1.Item ſi ſtipulor id quod eſt impoſsibile de
iure , vt rem ſacram mihi dari.vt inſtitu.de verb.
obligatio.in princi.& ff.de verb.obligat.l. inter ſti-
pulantem.§.ſacram.& l.ſi ſtipuler.§. item ꝙ leges.
3 Intendit ergo regula dicere † quòd nemo poteſt
a obligari [a] ad id quod de natura,de facto,vel de iu-
re eſt impoſsibile,& hoc in contractibus . Idem in
vltimis voluntatibus, quia nec autoritas vltimę vo
luntatis quæ excedit autoritatem contractuum , vt
ff.eo.l. in teſtamentis. poteſt ad impoſsibile aliquo
de prædictis modis obligare.argu.ff. de legat.1.l.ſi
quis inquilinos. §.vlt.& l.ſeruo alieno. §. vlt. & l.
apud Iulian.§.conſtat.& de condit.& inſtitu.l.qui-
dam.& l.filius.& l.quæ ſub conditione. Et idem in
4 ſententijs & præceptis,† nam nec autoritas ſenten-
tiæ

a Adde ſing. Cyn.& Bal.& Salic.in l. ſi quis non dicam rapere.C.de epiſ.& cler.Bar.in l.j.in prin.ff.de extraor.crimi.& Bar.pulchre in conſil.217.& Alex.in l.j.§.fin.ff.quod quiſque iuris.& Salic. in l. is qui cū telo.C.de ſic.& Abb. in c.j. de præſump.& Doct.in c. perpetuæ. ſupra de elect.eo.lib.Bal,& Angel. Aut.in .§.item lex Cornelia.inſt.de pub. iudic. & Bart. in l. prima .§. Diuus.& l. Diuus. ff. ad leg. Corneliam de ſicar. ſignanter per Felyn.in dicto cap. primo. de præſumpt. poſt do. Anton. & Imol.& Felynum in tract. ſuo de conatu, quē poſuit poſt titu. de appella. vbi ponit in dictis locis regulam, ꝙ conatus ſine effectu pœnam meretur, et etiam octo fallen. Et quid in ſtatutis maleficia punientibus vide per Doct. ſupra alleg.& Paul.de Caſt.in conſi.xxvij.in antiq.col,2.verſ.dicet aliquis,& ad prædicta vide Ludo. Bologn. in l. in executione.§. quæcunque.ff. de verb. obliga. in ſecundis interpretationibus . Quā pœna puniatur ille qui repertus eſt in domo animo furandi, non tamen proceſsit ad actum, vide Bart. in l.qui ea mente.ff.de fur. & Bald.in d.l. ſi quis non dicam rapere.& Anto. in cap.j. de eo qui mit. in poſſeſ. cauſa rei ſeruan. & Archidiac.in can.qui bona 17.q.1.vbi dicunt per textum.in l.ſacularij.ff.de extraord.crimi.quod relegatur vel ad opus traditur, ſed ibi Lud. Bolog.tenet contrarium.ad nor. hic vide Bal.in conſi.24.& Card. Alexand.in cap.omnes.22.diſtin.& Bald. in conſi.30.lib.2. & in conſi.58. col.7. ver.item qui inſti.lib.1.& in conſi.27. lib.2. Et an conatus puniatur in ciuilibus ſicut in crimine, dic ꝙ non, vt not.glo.ſing. & Bal. in l. ſi conſtiterit.C. finium regund.& Fel. in cap. cum acceſsiſſent. col.16.in prin. Dec conſi.33.& in conſi. 36.

Adde inquantum alleg.Felyn. in tract.de conatu.poſt titu.de appel.ꝙ nunc per modernam impreſsionem ponitur poſt titu. de ſponſal. & de hac materia vide omnino Paul. in cap. adoleſcens,& quod ibi poſui in addit. ad ipſum. in verſi. conſummatum.nu.2.de ſponſ. vbi pono quid de hoc caſu in foro fori, & in foro poli. & de hoc etiam vide Roman. ſing.320,incip,iudex capiens pecuniam ,

tiæ nec præcepti poteſt aliquē ad impoſsibile obli-
gare, vt ff. quæ ſenten. ſine appellat. reſt. l. vlti. j. &
2. reſpon. Item in confeſsionibus, quia confeſsio cō
tinens impoſsibile de natura, de facto, vel de iure,
non eſt obligatoria. vt ff. de inter. acti. l. de cōfeſsio
nibus. §. in totum, ad legem Aquil. l. inde Nera-
tius. §. vlt. † Nunquid autem legis autoritas poteſt 5
ad impoſsibile obligare? dicendum eſt ꝙ non, quia
lex debet eſſe poſsibilis, & honeſta, a aliàs pro non a
lege eſt habenda. vt in ca. erit autem lex 4. diſt. eſt
ergo effectus iſtius regulæ generalis, videlicet, vt
nec autoritate contractus, vel vltimę voluntatis,
nec ſententiæ, nec præcepti, nec confeſsionis, nec le
gis poſsit aliquid ad impoſsibile obligari, ſaltim ci-
uiliter, quia huius obligationis effectus per cano-
nes & per leges improbatur, vt hic. ff. eodē l. im-
poſsibilium. an † autem ſaltem naturaliter obli- 6
getur ex vigore contractus vel vltimæ volun-
tatis impoſsibilitatem continentis b quod prima b
facie videtur, quia conſenſus adeſt, ergo natura-
lem obli-

a Adde, an & qn̄ impoſsibilitas vitiet, Bar. in l. j. ff. de hæred. inſtituen. & in l. fi. ff. ſi cert. pet. & in auth. ſi quando. C. de conſtit. pec. immobile ſimpliciter poteſt deduci in obligationem, ſi nominis prouiſione deducatur ad poſsibilitatē, tex. ſing. & vnicus. in fi. §. inter eos. ff. de verb. obli. & ibi Lud. Bolog. in ſecundis interpret. de quo vide per Bar. in l. ſi continuus actus. illud ff. de verb. obli. & ibi quæ ſit impoſsibilitas, & multa alia circa materiā. & q̄ no. Dy. ſupra in regula, peccatū. & ibi in pen. addit. & quotuplex ſit, per Bart. in l. j. ff. de condit. inſtit. & ibi multa notanda dicit in materia. et in l. impoſsibilis. & ibi Alex. ff. de. verb. obl. & pulchre Ange. Are. in. §. impoſsibilis. inſti. de inutil. ſtipulatio. & Bal. & Imol. in d. l. j. ff. de cōditio. inſtit. Bal. in l. vnicap. in 10. oppo. C de his quę pęnæ nomine. et in l. ab adminiſtratione C. de leg. & in cap. j. §. ad hæc. verſi. extra quæro. hic finitur lex Corra. colla. 10. & in cōſ. 29. col. 2. verſi. quia impoſsibile. vol. 3. & Chriſt. Porcus. & ibi Iaſ. de May. in additionibus in d. §. impoſsibile. de inut. ſtipu. & Card. Alexand. in cap. ab exordio. col. 2. 35. diſt. & Abb. Sic. in c. cum eſſes. col. 11. de teſtam. & Bald. in l. 4. §. quæſitum. ff. ſi quis caut. & Cyn. in l. non moriturum. C. de contrahend. & committend. ſtipulat. & Ioan. Fab. in. § fi. inſtitut de leg. Pau. de Caſtro & Bartholomæus Soc. in l. ob timuit. ff de conditio. & demonſtra. Calder. in conſi. 6. tit. qui filij ſint legitimi. & Angel. in conſilio 119.

b [redacted]

[redacted]

a Adde quod ex conditione impossibili non nascitur ciuilis, nec naturalis. text. & ibi Bartol. in l. si sub impossibili. ff. de fideiuss. qui alleg. hic Dyn. & quod non nascatur ex contractu vel testamento cõtra legem celebrato: vide Angel. & Alexand. in l. si certis annis. colum. 2. versicu. secundo limitat notabiliter Angel. C. de pact. Barto. in l. cum lex. colum. 2. versic. his praemissis. ff. de fideiusso. & Ant. & Imol. in cap. cum contingat. de iureiuran. & not. quod filiusfamilias accipiens mutuum contrahit cõtra Senatusconsult. Macedo. & pariter mulier intercedẽs contra Velleia. & tamen obligantur naturaliter et ciuiliter, licet adiuuentur exceptione: vt est text. & ibi glo. super vet. petitio. in l. prima. in principio. & ibi Bartol. ff. ad Macedo. et Ias. in repeti. l. frater a fratre. col. 20. post princi. ff. de condic. indebi. vide Dy. & ibi in addi. in regula vlti. versic. de re ad rem.

lem obligationem parit, cum nascatur ex conuentione seu consensu. ut ff. eo. l. cũ amplius. §. is natura debet. & de solut. l. Stichum. §. naturalis. Econtra videtur mihi quod naturaliter etiam non obligatur.
7 † primo quia consentire nõ uidetur super re impossibili scienter contrahendo vel disponẽdo. ut ff. de act. & obl. l. non solum. Secundo quia si ignoranter contrahat aut disponat credens rem possibilem quae erat impossibilis, uidetur error abesse. igitur & consensus abesse: ut ff. de iurisdiction. omnium iudi-
a cum. l. si per errorem. a & ff. de judic. l. secunda. & C. de iuris & facti ignorantia. l. cum testamen-
8 tum. & l. non idcirco. † Ergo deficiente consensu, non contrahitur obligatio naturalis quae solet ex consensu procedere. item quia in regula iuris impossibilium nulla est obligatio. ff. eod. ponitur signum vniuersale negatiuum, & posito quod non poneretur, indefinita aequipollet vniuersali. cum in qualibet specie obligationis impediendae sit eadem ratio. ut ff. de legat. 2. l. si pluribus. in princ. & l. si ita relictũ. & dictũ est supra in gl. rub. Sed opponitur & videtur quod quis possit ad impossibile obligari. &
9 † quod impossibilitas non reddat obligationem inutilem, sed reddat eandem de praesenti puram & vtilem. vt ff. de cond. inst. l. 1. & de cond. & demonst. l. obligationis, cum sim. sed dicendum est, quod aut impossibilitas adijcitur in modum conuentionis in contractibus, uel dispositionis in ultimis uoluntatibus, aut in modum conditionis. si in modum con-
10 uentionis, uel dispositionis. uerbi gratia, † quia promitto uel lego rem quam impossibile est dari. & tunc impossibilitas impedit omnem speciem obligationis contrahi, & ita loquitur regula hic. & ff. eod. l. impos-

l. impoſsibilium. & de verborum obligationibus. l. ſi ſtipuler. primo, ſecundo, tertio, & quarto reſpon. Sed ſi modum conditionis: verbi gratia, quia promitto vel lego ſi cœlum aſcendas vel digito tangas: & tunc aut iſta conditio impoſsibilis ponitur in contractibus, aut in vltimis voluntatibus. † Si in contractibus aut affirmatiuè, aut negatiuè: ſi affirmatiuè, vt quia promitto ſi cœlum digito tangas, reddit contractum inutilem: ſi negatiuè, vt quia promitto, ſi cœlum digito non tangas, valet contractus. Et quia affirmatiua eſt impoſsibilis, ideo negatiua, quæ eſt eius contraria, eſt poſsibilis & neceſſaria, & facit contractum de præſenti valere & obligationem parit. vt ff. de verborum obligatio. l. impoſsibilis condit. & ita debet intelligi ff. de actio. & obligatio. l. non ſolum. & patet aperte inſtitu. de inutil. ſtipul. §. ſi impoſsibilis. † ſed in vltimis voluntatibus ſi quidem negatiua, idem quod in contractibus: ſi affirmatiua, aut omni tempore impoſsibilis, aut à principio poſsibilis, & ex poſt facto impoſsibilis. primo caſu aut erat adiecta in perſona honorati, id eſt eius cui aliquid in teſtamento adſcriberetur, & tunc habetur pro non adiecta, & relictum valet. vt patet in dicta l. non obtinuit. de condition. & demonſtratio. & l. prima. de condit. inſtitu. & ibi not. ſi in perſona onerati, id eſt eius cui onus præſtationis in vltima volũtate imponitur: vt quia dãno hæredem 10. dare ſi cœlum digito tangat, tunc reddit relictũ inutile. vt inſtit. de legatis. §. vltimo. ſed † ſi erat ab initio poſsibilis, & ex poſt facto deuenit ad impoſsibilitatem, relictum valet, & ſola impoſsibilitas remouetur: vt ff. de legatis primo. l. ſi mihi & tibi. §. ſi quis ſeruos. Quid autem ſi in conuentione apponatur aliquid impoſsibile, & ſi id non fiat, detur pœna quam poſsibile eſt præſtari, an ſaltem obligatio contrahitur in pœnam? verbi gratia: † promitto dare hominem mortuum: & ſi non dedero, promitto decem nomine pœnæ: vel promitto dare certum hominem viuum: & ſi non dedero, promitto dare decem nomine pœnæ, & homo poſtea moriatur ante moram. Gloſſatores iuris ciuilis aliquando determinant, & malè, quòd pœna committatur per l. in illa ſtipulatione. ſi calen. ff. de verb. obli. aliquando determinant,

11 (margin, beside "bus. † Si in contractibus"); 12 (beside "poſsibilis. † ſed in vltimis"); 13 (beside "ctũ inutile ... ſed † ſi erat")

a minaut, & bene, a quod stipulatio non cõmittatur ad pœnã.vt de ver.obl l.si homo mortuus. & in l.in illa stipulõne. vbi nil facit ad propositum, quia ibi incipit stipulatio pęnalis à pręcedenti conditione, & ideo interitu illius rei quę nõ est in obligatione, non potuit liberari promissor: sed in proposito incipit à pcedẽti conuentione. & ideo si res sit interempta à principio, pęna non debet cõmitti, quia rei impossibili fuerat adiecta. Itẽ si moriatur post pmissionẽ, & ante morã non cõmittitur pęna, quia interitu rei quæ in obligatione erat cõtingẽte ante pmissoris morã, liberatur à principali, & à pęnæ pmissione. vt d.l.si homo mortuus. & ibi not. Sed cõtra hãc determinationẽ videt.ff. de noxa.l.si ad libertatẽ.§.si quis.nã ibi seruus nõ erat in obligatione, sed æstimatio dãni. vt ff. de re iud.l.miles.§.decẽ.& tñ eius interitu cõtingit liberatio: sed ibi est in obligatione æsti-
15 matio pp delictum serui: † sicut ergo delictũ morte serui delinquentis extinguitur, ita & obligatio delicti occasione contracta. Dyn.

a Adde quod idem tenet Cy. in l. non mortuum.C.de cõtrahen.& committend. stipul. & Bartolus & Alexand. in l. si homo mortuus. ff. de verborum obligat. sequẽdo ibi gloss. et Bartol. Bald. & Alexand. in l. si decesserit qui satisda.cog. reprobando ibi glo. & allegant Dyn. hic, & Barthol. Soc. in l. obtinuit, columna prima. prope finem.& de condi.& demonstra.ff.

In reg. Priuilegium. Argumenta.

1 *Priuilegium mariti ne condemnetur, eius personam sequitur.*

2 *Beneficium restitutionis personale minori concessum non competit fideiussoribus, licèt ad eius transeat successores. & nu. 5.*

3 *Beneficium personæ concessum, quando cum persona extinguatur.*

4 *Priuilegium quando extinguatur, eo extincto cui concessum est.*

6 *Priuilegium rebus concessum transit ad successorem.*

7 *Priuilegium ciuitati uel loco concessum ad posteros transfertur.*

a Adde Bart.& Doct.& Mod.præcipue Franc.de Are.in l.maritum. ff.solu.matr.& ipsum Dyn.in.§.sunt præterea.inst.de act.& Alexand. sing.in d.l.maritum.qui ponit regulam,quod maritus non conuenitur nisi in quantum facere potest, & viginti unam fallen. & uide Ange. Aret. & Ias.de May.Ioan.de Plat.& Io.Fab.post Nicol. de Neap.in .§. item si de dote.insti. de actio.et Angel.de Perus.in l.non solum.ff. de re iudica.& Ludouic.Bolo. in l. & ideo.§. j.ff. rer.amo. in suis primis interpt. antiquis. & an huic priuilegio possit renuntiari solu. matri. vide per Lud.Bolo.in l. eū qui.§. si mulier.ff.de iureiurā. & adde ipsum in l.si filio. ff.sol.mat.& in l.etiam.cod.tit. & Cyn.in l.vna.§.cum autem.C.de rei vxo.actio.& Alex.in l.non tantū.ff.de re iud.& Fel.in c.quæ in ecclesiarū.col.25.ante mediū.de cōsti.

REGVLA VII.

PRIVILEGIVM *personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.*

¶ POTEST poni exemplum huius regulæ in priuilegio † quod datur marito, vt condemnetur 1
inquantum facere potest. deducto ne egeat. [a] nam a
personam mariti sequitur, & cū persona mariti extinguitur,& ideo heres mariti extraneus insolidum condemnatur,non habita ratione ne egeat,vt ff.sol. mat.l.maritum.& l.seq.& de re iudic.l.& si fideiussor.§.si maritus.& in l.sciendum . idem in priuilegio personali,quod datur patri, & patrono & militi vt condemnetur inquantum facere [b] possunt,vt ff. b
de

b Adde Docto.in iurib.hic alleg.& in .§.sunt præterea.& .§. sed & si quis.insti.de act.& quod dr̃ in milite armatę militiæ,idem in clerico cœlestis militiæ milite.vt no.glo.in l.milites.& ibi Bar.Aug.& Matth.de Mat.in suis notab.fol.1.col.2.& Io.Bap.de S.Seuerino in tract.de debitare suspect.& fugiti.in q.5.multū singulariter, & decisionibus Capellæ Tholos.decis.246.& Abb.Sic.in c.olim.de resti.& in c.1.de cler.ægrot. & latius in c.Odoardus.& ibi And.Barba.col.2.de solut. vbi dicit idem dicendum in aduocato.& tenent Ang.Alex.& Ludo.Bolog.in secundis interpretationib.per glo.quam faciunt ibi singularem, in d.l.miles.de re iudic.& ibi Alex.allegat aliam glo.& ibi Bar.in l.2.§.est & alius. ff.si quis a par.fue.& idem Cy.& Sal.in l.j.col.5. C.de iur.& facti ignoran. ibi hoc limitant non habere locum in priuilegijs concessis ratione præsumptę ignorantię iuris:quia turpe est doctori ius ignorare, in quo versatur.l.ij.§.seruus autem suspectus.ff.de origi.iur.pro quo dicto est text. & ibi Cyn.Bar.Bal.& Docto Moder.in l.j.C.qui & aduer.quos in integr. rest.& in l.profecto.& ibi glo.& Io.de Plat.C.de mune.patrimo.lib.x. & vide Docto.maxime Alexand.in l.ij.quod quisque iur.facit tex.in l. aduocatos.C.de aduoc.diuer.iudic.

Adde Matthæū notab.61.incip.nota quod clerici, de quo vide Ancha. in repe.

de re iudi. l.sunt qui in id quòd.l.patronus. & l.item miles.& l.miles.quia personam sequitur & cum persona extinguitur. vt ff.de reg.iur. l. priuilegia.& l.in omnibus.& de censib. l.3. §. vlti.sed opponitur & videtur priuilegiũ personale cum persona non extingui, sed ad suc-
2 cessorem transire: † constat enim beneficium restitutionis quod datur minori, personale esse: quod sic operatur, Omne beneficium reale proueniens ex persona principalis competit fideiussori: beneficium autem personale proueniens ex persona rei, ad fideiussorem nõ extenditur: vt ff.de exceptio.l.exceptiones quæ personæ.in prin.& §.rei verò. sed beneficium restitutionis in integrum competens minori, & non decepto aduersarij dolo, non competit fideiussoribus, eo casu quo creditor non est habiturus regressum contra alium: vt d. l. exceptiones quæ personæ, in fine. & ff.de minorib. l.in causæ. & C.de fideiusso. minorum. l.j. &
3 ij. † ergo sequitur ipsum personale esse: & tñ iure cauetur quod non extinguitur cum persona: sed ad hæredes transit: vt ff.de in integr.
a restit.l non solum.[a] & de minorib.l.minor autem.§.non solùm.& l.interdum.& C.de tẽpo. in integr. restitu.peten.l.ea quæ.ergo videtur regula falsa. Idem in beneficio Velleia. quod competit mulieribus pro alijs intercedẽtibus, quia personale, & tamen cum persona nõ ex-
b tinguitur: sed ad hæredes transit. [b] vt C. ad
4 Velleian. l.hæredes. sed dicendum est † ꝙ aut persona est proxima & immediata causa beneficij personalis, vt patet in marito, patre, patrono, & milite, de quibus superius dictũ est, & tunc beneficium personæ cum persona extinguitur, vt hic, & ff.eod.l.priuilegium & l.in omnibus, aut persona non est proxima & immediata

in repe. c.si pp. col. 6. de rescri. Panor. in c.j.de cleri.ægro. dñs meus do. Iason May. in l.quãuis. col.2. circa medium, C. de iur.& fac.igno. & Abb. consil. 93.incipien. an quove hæredũ. l.2. & ibi posui in apostilla ad ipsum.

a Adde ibi videndum Barto. qui alleg.Dyn. hic, & ponit vnum casum, in quo priuilegiũ restitutionis nõ transit ad hæredem minoris, et alium casum uide etiã per glo. & Bart.in l.paterfamilias. ff. de priuile.cred. & Bart. in l.interdũ. de mino. ff. qui sequitur solut.Dy.hic.

b Adde Cyn. et Bald.in l.hæredes,C.ad Velleia.& Bald.sequitur Dyn. & multum eũ defendit. & ponit vnã distinctio. & vide Dy. in regu. si quis suc cedit.intra.

a Adde pulchre Barto. Bald. & Alexand. sing. in l. quia tale. ff. sol. matr. glo. celebrem. & ibi Ioan. de Plat. in l. sordidorum. C. de excusa. mune. lib. 10. & Bart. in l. penul. ff. de serui. leg. & in l. prima. & ibi Alex. in addit. ff. de constitu. prin. & Bald. in l. fin. in noua lectura eo. titu. col. prima. & Ange. Aretin. Ioan. Fab. & Ias. in additio. ad Cristopho. Porr. in. §. quod prin. placuit. institu. de iur. natura. gent. & ciuil. & Albe. de Rosa. in suo diction. in litera, priuilegium. & Bal. in l. hæredes. C. ad Velleia. Et quomodo cognoscitur, an sit reale vel p(er)sonale, vide per Barto. supra. & in l. apud Iulianũ. §. si quis alicui. & ibi Alexan. col. 1. ff. de lega. 1. & per glo. & docto. in capitulo cum venissent. de instit. & gl. 25. q. 2. In summa. & Io. And. Petr. de Anch. & Philip. Frã. hic. Et quid sit Priuilegium, uide per Fel. in c. de literis, in prin. de fide instrumen. & ad supradicta omnia vide Specul. titu. de instrument. edit. §. 11. per totum. & Bald. consi. 305. libro 6. quod est

mediata causa, sed læsio, vt est videre in persona minoris, qui in integrum restitui petit, cui non conceditur restitutio, licèt probet se minorem, nisi probet de læsione, vnde læsio est proxima causa restitutionis, nõ persona minoris, vt probatur. ff. de iureiurã. l. nam postea. §. si minor. & de minoribus. l. quid si minor. §. non semper. & l. non omnia. & tunc beneficium personale non extinguitur cum persona: vt d. l. non solum. & l. interdum. Ratio autem prædictorum est aperta, quia primo casu extincta persona extinguitur causa finalis priuilegij concedendi, & ideo extinguitur priuilegiũ. in secundo extincta persona, non extinguitur causa finalis priuilegij concedendi, & ideo priuilegium non expirat. iuxta regulam qua cauetur, cessante causa finali, cessat effectus, & non cessante causa, durat effectus, ut ff. de do. l. 2. §. vlti. & l. generaliter.

5 † Vltimo loco [a] circa materiã regulæ potest plene distingui, quia aut priuilegium conceditur personæ, aut conceditur rebus, aut generi personarũ, aut ciuitati, uel loco, aut causæ. Primo casu, aut persona est proxima causa priuilegij cõcedendi, & tũc cũ persona extinguitur priuilegiũ, vt ff. sol. matri. l. maritum. & l. sequẽ. & de re iudic. l. sciendum. & l. fideiussor. & §. si maritus. & C. de excu. mune. l. sordidorum. lib. 10. & ibi no. & de iur. immu. l. 1. §. personis. & hic. Aut verò persona est causa remota, & alia proxima. & tunc priuilegiũ non extinguitur cũ persona. vt ff. de in integ. restit. l. nõ solum. & de min. l. minor annis. §. fi. & l. sequen. & C. de tẽp. in integ. restit. per l. ea quæ. ad Velleian. l. hæredes.

6 † Secundo casu, scilicet quando conceditur rebus, transit ad successorem in eãdem rem, siue succedat titulo vniuersali, siue titulo singulari, ut ff. de aqua quot.

quot.& çsti.l.1.§.permittitur.& de censi.l.ætatē.§. rebus.& arg.ff.de serui.rust.præd.l.uia.§.quæcunque. Tertio casu quādo cōcedit generi personarū, hoc expresso vel intellecto ꝙ ad posteros trāseat, ad succedētes per lineā masculinā, nō aūt ad descendentes ex fœminis transit, vt ff.de iure immun.l.j. §.vlt.& l.immunitates. & de mune. & hono.l. va-
7 catio. In quarto casu, id est quādo cōceditur ciuitati vel loco, cū semper idem populus videat, vt ff. de iud.l.proponebatur. ita concedi uidetur quod ad omnes in eadem ciuitate vel loco successiu. habitātes ꝑpetuò extendat, ut de censi.l.forma.§.quāquā. Quinto casu scilicet quādo conceditur causæ, vt est uidere in causa depositi, & similibus, nō extinguitur cum persona, sed transit ad successores, vt ff.cod.l. in omnibus.& l.priuilegia Dyn.

est pulchrum in hac materia, & Pet.de Ancha, consi. 338. & Alexand. consi.101. columna secunda, libro j. versicu. 2. obstaret etiam. & per Albe. de Rosa. in opere statuto. in prima par. quęst. 20.& Bal. in l. Gallus.§. quidam recte. columna vltima. versic' sed quid in dubio, ff. de libe.& posthu. & Barto. in disputa. sui incip. Pisanæ ciuita. col.6.& Barto. & ibi singul. Alexander de Imo. l.prima.§. fina.ff. de iure immu. & Ang. Are. institu. de grad.§.5. grad. in fi. & Bal. in repe.c.1.§ pater. de testamen.supra eo. libr.6. char.

In reg. Semel malus. Argumenta.

1 *Calumniatus in prima accusatione, præsumitur calumniari in secundo.*
2 *Malus semel, præsumitur malus semper.*
3 *Bonus quilibet præsumitur, nisi contrarium probetur. & nume. 5.*
4 *Status rei præsens uerus uel præsumptus attenditur.*
6 *Posteriora prioribus derogant.*
7 *Immutabilia quæ dicantur per naturam.*
8 *Malitia est personæ eam committentis annexa.*
9 *Morum malorum continuatio consistit in animo.*
10 *Possessio auferri potest alterius facto.*

REGVLA VIII.

SEMEL *malus semper præsumit malus.*

¶ EXEMPLVM. huius regulæ sumi pōt ex l.
1 si cui.ff.de accusā.§.ijsdem. vbi dicitur, ꝙ † qui calūniatus fuit in accusatione prima, calūniari præsumitur etiam in secunda. Idem ex l.non omnes. §.à Barbaris.ff.de re mili. vbi dicitur ꝙ si miles malè se habet in militia, non est ei plus credendum, quia

non

a Adde, an semel malus semper præsumitur malus Bartol. in l. si cui, §. iisdem. col. 2 versi, venio ad secundam partem. ff. de accusa. & intelli-ge q malus præsumitur malus, in eod. genere secundū Bar. in l. Cassius. ff. de senat. & uide Bart. in l. si prius, in 3. & 5. opinio. 3. partis. ff. de no. oper. nuntia. & Bal. in l fi. ff. de hæredib. instit. & Alex. in consi. 5. col. 3. in prin. 1. col. & text. & ibi Bart. & Io. de Plat. in l. Athletas, C. d Athle. lib. 10. facit qd not. Bald. in c. 1. de feud. dato in uicem. l. comis. & Inno. in c. super his. de acc. & q voluit gl. iuncta theorica. Abb. Sic. ibi in c. proposuit. de cleri. excom. minist. vbi not. ex illa gl. q semel excommunicatus præsumitur excommunicatus, nisi probetur absolutus. de quo per Alexan. in addit. ad Bald. in l. ex persona. C. de proba. limita hanc regulam secun dum Andr. vulgo. Barba. in c. testimonium. de test. in fi. & Andr. Corset. in suis sing. in litera. præsumptio. q si aliquis fuit semel suspectus & malæ uitæ, licet de facili non præsumatur mutatio vitæ de malo in bonum, si potest probari quod iste qui olim fuit malæ uitæ, nunc per tres annos continuos seu a tribus annis citra, probetur fuisse bene conuersus & bonæ vitæ, quod præsumitur purgatus, & emendatus, & per hoc cessabit sinistra suspicio mali. elegās est tex. in Auth. de monachis. §. hic autem. versi. facit. & ibi Ang. & expresse tenet Lud. de Ro. in consi. 235. col. 2. vbi dicit, quod propter desistentiam ab iniquo viuendi genere, reuersionem ad bonum quis fingitur nouus homo, adeo quod fingetur nunquam fuisse talis qualis erat tempore malæ vitæ. vt c. ferum. 50. di. quod not. & idem tenet Fel. in c. cum deputari. in prin. de iudic. & Io. Fab. in instit. de inoff. test. versi. fortis. & Card. Alex. in c. leges. col. vlt. 53. dist. per tex. & gl. in c. Conradus. 17. q. 2. adde Bal. hic in consi. 89. col. 2. versi. præsumitur. vol. 3 & Bald. in l. 1. ff. de magist. conue. quando ex presenti paupertate quis præsumitur retro pauper, & fit facienda præsumptio de presenti ad præteritum. vide Bar. & pulchre ibi Bald. & Alex. in addit. ad Bar. in l. ex persona. C. de proba. & Bal. in l. siue possidetis. eo. tit. & Bal. in l. non ignorabit. C. ad exhib. in l. si quis. & ibi Alex. in addi. C. de adult. & per Bald. in consi. 68. ver. nam quando lib. 1. & Ang. Aret. & Ias. in. §. sic itaque. col. 3. instit. de actio. & etiam præsumatur in futurum, ut not. Bald. in l. 4. C. si vendi. pig. aga. Et an ex vnico actu iudicetur quis malus uel bonus. Ioan. Fab. in. §. cumque Deo, col. insti. in proœ. & ibi Ang. Are. & per Bar. & Doct. supra, in locis alleg. Et bonus semper præferatur malo emendato. vide Fel. in c. eam te. col. 8. ver. limita. 3. adde. Abb. Sic. post Doct. in c. cum inter canonicas. col. 4. de elect. & Spec. de præsump. §. 3. versi. pen. & aliquid per Bal. & Doct in c. fin. de præsump. & Cy. in d. l. siue possidetis. & Bald. in l. Cassius. de senato. & Felyn. in d. capitulo fin. de præsumpt. & in d. capitulo testimonium. columna. 11. versi. in glo. in verbo. emendatus. de testib. & omnino hic Pet. de Ancha, & Philip. fran. & Salic. in l. si minore, C. de in integ. resti.

non est verisimile quòd in futurum bene se habeat. † Ex quibus legibus progreditur ista generalis regula, quòd semel malus a semper præsumitur

restit. minor. & Paul. de Castro in l. qui iurasse. §. fina. in fine. ff. de iureiuran. Et Alexan. de Imol. in consi. quadragesimoseptimo. colum. 5. versiculo. & si diceremus. lib. primo. & Bal. in consil. 102. versicu. non obstat. lib. 3. & glos. Archidia. et Cardina. Alexand. in cap. multis. 44. distinct. & vide Alexan. in l. j. col. 6. versi. similiter. ff. si cert. pet. & Fel. in c. cum in iure. col. 1. in prin. de of. dele. vbi ponit quinque limitatiões ad regulam, quę vult ꝙ quilibet præsumitur bonus. & Hippo. in singula. 77. Ego puto quod voluit allegare Hippo. de Marsil. singu. 74. incipien. tu habes regulam vulgatissimam. dixi in apost. ad Bal. in l. non ignorabit. nu. 5. versic. vnde semel inimicus. in verb. semel hæreticus. C. ad exhi. de quo vide omnino Franciscũ Areti. in l. substiturione. col. 5. versi. sed cõtra præmissa. ff. de vulg. et pup. et Bartho. Soc. in suo tractatu fallen. regu. 39. vbi ampliat, & limitat hanc regulam. et Alex. de Imol. consi. 5. colum. 3. vol. primo.

tur malus. & huius regulę, & exemplorum eius ratio est generalis quia de præterito præsumitur in præsenti. C. de proba. l. siue possidetis. & ad exhib. l. non ignorabit. ¶ Sed contra regulam & exẽpla, vi-
3 detur præsumptio iuris & naturæ, quia † quilibet
a præsumitur bonus[a] nisi ꝓbetur malus, vt C. de inof. testa. l. omnimodo. & ff. de leg. 2. l. cùm quidam. & l. cũ pater. §. rog. de præsump. c. dudum. Sed hic quòd accidẽs naturæ contrarium, remouet effectũ præsumptionis naturæ, & ideo ex tempore accidentis naturæ contrarij semper iudicari debet, tanquã cõstitutus in quasi possessione malitię quę procedit ex
4 illius malitiæ actu, accidẽtis naturæ cõtrarij. † Quia quælibet res secundũ pręsentem statutum verũ, vel ex præcedentibus vel præsentibus præsumptũ iudicatur, siue sit accidens naturę contrariũ, vt seruitus. vt ff. de libe. cau. l. si cui. §. licet. & l. liberis. §. pen. C. de ser. expor. l. moueor. & de inge. mãn. l. pen. & supra de senté. excõ. c. si iudex. lib. 6. Siue accidens secũdũ naturam, vt ętatis incrementũ, & libertas personæ, vt ff. de mino. l. minor 25. ann. adito præside ex aspectu. & C. de testam. l. j. & de senten. l. si arbiter. & institu. de testamẽ. §. testes. Siue pręter naturam, vt dignitas, & conditionis personalitas, vt ff. de off. præto. l. Barbarius. & loca. l. si ignorans. & de iniurijs. l. item apud Labeonem. §. si quis virgines.
5 † Sed opp. ꝙ si naturæ præsumptio sit, quælibet bonum esse, vt dictum est, pręsumptio aũt malitiæ ꝓcedit ex actibus naturæ contrarijs. ergo magis sequi oportet præsumptionẽ naturę, q̃ naturæ cõtrariam.

a Bonus. Fallit quando agitur de præiudicio tertij. Phil. Deci. cap. prudentiam. col. 7. de off. delega. consi. 528. nu. 3. quibus in locis in Annot. dixi. Ande. Alciat. tracta. de præsumptio. Reg. 3. præsumpt. 2. nu. 3.

riam: quia verisimilior est, & in dubijs verisimiliora sequēda sunt: vt infra eo.c.inspicimus in obscuris.& ff.ea.l.semper in stipulationibus.& de testib.l.ob carmen.§.si testes.† Sed dicē- 6
dū videtur ꝙ posteriora prioribus derogant; vt ff, de adim.leg. l.3.§.vlti.& de iur.codic.l.diui.§.licet.& ideo potius standū est præsumptioni contra naturā ex posteriotibus procedenti, q̄ præsumptioni naturæ præcedentis. Itē opponitur, ꝙ si de natura est quēlibet bonum esse, ergo est immutabile: vt instit.de iur.nat.§.sed naturalia.& ff.de cap.dim.l.has obligationes.ergo per actus subsequētes non est possibile tolli.† Sed dicendū 7
videtur ꝙ quædā procedunt ex necessitate, seu ex quadā necessaria cōstitutione iuris naturalis, & illa sunt immutabilia, vt in contrarijs.quædam verò ex præsumptione: vt aliquem bonum esse, & illa tolluntur per facta contraria præsumptioni naturę: quia in incertis non certis locus est coniecturis: vt in l. continuus.§.cū ita, ff.de verbo.obl. Itē opponitur, ꝙ qui olim fuit in possessione, vel quasi alicuius rei, non præsumitur esse hodie, vt plenè determinatur. C.de prob.l.siue possidetis.ergo qui fuit olim in actu quasi possessionis malitiæ, non debet præsumi esse hodie.† Sed dicendum est, ꝙ malitię vitium connexum est personę cōmittentis malitiā, & ideo pręsumendū est ꝙ semper concomitetur personā: possessio aūt alicuius rei non cohæret personæ, & ideo non præsumendū est personā concomitari: sed cōtra hoc est, quia etiā alicuius rei possessio vel quasi personæ cohæret: quia animo cū corporeo actu quæritur. ff.de acqui.pos.l.3.2.respon.& l.quemadmodū.& animo solo retinetur, vt in ea.l.3.§.in amittēda. & l. clā possidere.§. qui ad nundinas.& l.si id quod.§.quòd aūt. quare ergo magis præsumitur animi perseuerantia in continuatione malorum morū, quàm in continuatione possessionis vel quasi alterius rei? & si dicatur quòd possessio & quasi possessio consistit in rebus separatis à corpore possidentis & quasi possidētis.† Cō- 9
tinuatio verò malorum morū consistit in animo vitiosi. Tunc ego dico quòd ius possessionis vel quasi consistit in animo, vt d.§.in amittenda.in prin.& C.de acquir.pos.l.licet. Licèt res possessa & quasi possessa extra corpus & animam discernatur. Item & vitium consistit in animo: vt l.ob quæ.§.animi.ff. de

de ædili. edict. de homine tamen præsumitur per actus extrinsecos & extra animũ declaratos, vt C de iniur. l. si non conuicij, & de sicar. l. j. & de tut. & cur. dat. ab his qui. l. is qui. §. Diuus Pius. & arg.
10 de condi. instit. l. quidã. ¶ Sed mihi videtur ꝙ ratio sit, † quia possessio auferri põt facto alterius, etiam sine concursu spontanei animi possidentis, vt patet ff. de vi & vi arma. per totum. ideo de præterito non præsumimus in pręsenti. Vitium autem animi auferri nõ potest per aliũ, sine corruptione animi delinquentis, & ideo semper præsumitur continuata quasi possessio in existentia malitiæ si contrarium non probatur, & ad hoc tendit huius regulę conclusio. Dyn.

In reg. Ratum. Argumenta.

1 *Ratam habens vulnerationem clerici non est ob id excommunicatus.*
2 *Pater non tenetur gerẽti negotia filij per simplicem ratihabitionem.*
3 *Ratum habere non possum, quod meo nomine non est gestum.*
4 *Errans in ratihabitione non præiudicat sibi in suo iure.*
5 *Error communis an impediat dominij translationem.*
6 *Debitorem se credens dominium pecuniæ transferre quam tradit, quã tamen condictione indebiti recuperabit.*
7 *Vendens rem meam suo nomine quando mihi ad pretium teneatur.*
8 *Locupletari cũ aliena iactura non debet qui cãm nõ lucratiuã habet.*
9 *Vendens rem alienam quando ad pretium teneatur.*
10 *Pater uel dñs quãdo ratihabitione tenentur ex cõtractu filij uel serui.*
11 *Seruus in contrahendo domini personam repræsentat.*
12 *Pater quando teneatur de contractu per filium inito.*
13 *Hæres an posit habere ratũ quod nomine defuncti est gestũ. & n. 15.*
14 *Hæres eadem persona cum defuncto fingitur.*
15 *Prælatus an teneatur ratum hẽre, quod gestũ est prædecessoris nomine.*
16 *Prælatus in dubio ecclesiæ præsumitur quæsiuisse.*

REGVLA IX.

RATVM *quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.*

1 ¶ † SI vulnerasti vel occidisti clericum nomine tuo, & ego cuius nomine factum non fuit ratum habui, non sum innodatus vinculo excommunicationis, quia quod meo nomine nõ est gestum, ratum

a Adde an in delictis habeat locũ ratihabi. vide in sequenti reg. & quæ ibi dic. & Bal. in l. quid ergo. in princ. ff. de his qui not. infa. & in l. j. §. si procurat. ff. si quis ius dicen. non obtempe. & Paul. de Cast. consi. 272. & Lud. Bolog. in l. j. §. quoties. in secundis Interpret. ff. de vi & vi arma. & Docto. in c. cũ quis. supra de senten. excom. eo. lib. & Ang. Aret. in tract. Maleficiorũ. in glo. Semproniũ mandatorẽ. versic. nunc quindecimo. & ibi in addi. per Augu. & Bernar. Landrianũ, & Alb. de Cand. in tracta. Malefic. tit. de furib. col. 3. versic. sed pone ꝙ aliquis meo nomine, vt dicit, fecit furtum &c. vbi limitat ratihabitionem nõ habere locũ in delictis quæ non possunt per aliũ explicari, ut adulterum et similia personę cohærentia. vide Franciscum de Aret. in cõsil. 165.

b Adde ad istã regulam, & no. per Dy. Bar. & Bald. in l. si pup. §. sed si ego. ff. neg. gest. & Barto. post glo. C. si una eademque causa. Innocen. in capitulo Messana. cum sequen. de elec. & Bal. omnino. in l. et qui. & ibi Salic. C. quod cum eo. qui in alie. pot. & in l. prima. eo. titu. & Bald. in l. 1. C. qui admit. ad bon. pos. per glo. & Barto. in l. 1. C. de his qui a non domino ma. & in l. mater. C. de rei. vend. & in l. si eum seruum. ff. si cer. pet. & ibi Alexand. & Lud. Bolog. & singulariter Lud. Bolog. in l. sicut. §. venditionis. ff. quib. modis pig. vel hyp. sol. in primis interpret. & Bald. in venditioni. C. de vsu. pro empt. vide glo. quã facit. & ibi Bald. in singula. & Lu. Bologn. in l. si maritus. C. mandati. qd in casibus in quibus requiritur speciale mandatum non sufficit ratihabitio, nec potest quis habere ratum, pro quo facit glos. in l. Paulus. ff. de acqui. hær. & vide per Oldr. consi. 199. col. vlt. in prin. & Alexand. de Imol.

habere non possum.[a] vt supra de senten. excom. c. a
cùm quis. lib. 6. Aliud autem exemplum traditur de
iure ciuili. † Pone quòd gessisti negotium filij mei, 2
contemplatione ipsius filij, licèt habeã ratum, nõ
propterea teneor tibi, nisi eo modo quo tenerer si ra-
tum non haberem, id est ad quantitatẽ peculij, quia
quod meo nomine non est gestum, non possum ha
berę ratũ, ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. sed si ego. ibi,
nam & si seruum &c. Item pone ꝙ filius meus ro-
gauit rem precario nomine suo, licèt ratum habeã,
nihilominus teneor interdicto de precario peculio-
tenus, sicut tenerer si ratum non haberem, eadem
ratione, † quia non meo nomine gestum, non pos- 3
sum habere ratum, vt ff. de precario. l. si seruus. eadẽ
ratione dici potest, quòd si occidisti hominem no-
mine tuo, & ego habeo ratum, non teneor, uel aliud
cuiuscunque generis delictum commisisti, vel con-
tractum celebrasti nomine tuo, etsi ego habeo ra-
tum, nõ teneor, quia quod nomine meo gestum nõ
est, non possum habere ratum, [b] ut propterẽà pro- b
pter ratihabitionem sim obligatus, nel possim agere
contra alium, ut in hoc c. & l. præalleg. & arg. à con-
trario sensu sumpto. ff. de calumn. l. 2. in fin. Quid
ergo

Imol. in consi.78. in fin.vol.3. & in conf.46. & pulchre.rel.in capitulo causam.col.vlt.de iudi.& an nullum possit haberi ratum, vide late Innocen.in capitulo prudentiam,de offi.deleg.& Franc. de Aretin. in consi.128.& Card. Alexan.in cap.regula.17. distinct. in fin. etiam Bald. in consi.99.in fi.lib,1,& in consi.108.ante fin.& consi.189.eod.lib.& vide Bald. in cõsi.219. in vers. sed videndum, & in conf.210. eod.lib. in consi. 200, col.2. eod.lib.et Bal. in l. Pomponius. & in l.si. ff.de neg. gest.

ergo si rem meã uendidisti nomine tuo & pretium percepisti,& ego habeam ratum,quid operabitur ratihabitio? uidetur quod nihil, secundum rationem istius regulæ, quia non nomine meo gestum &c.
4 † sed dicunt quidam, & benè, ꝙ si habui ratũ quasi vendideris nomine meo, cum vendideris nomine tuo, & tunc nihil præiudicat mihi, quia videor in causa ratihabitionis errasse, & propterea non consensisse.ut C.de iuris & fac.ign.l.cũ testamẽtum.& l.nõ ideo.sed si ratũ habui, quia vendidisti nomine tuo,nõ habiturus ratũ si scirẽ me pretiũ petere non posse,ratihabitio nõ inducit actionẽ neg.gest. quia nomine meo non est gestum.vt d.§. sed si ego. facit tamen me dominium perdere.vt C.de rei vendic.l. mater. agam tamen contra possessorem, sed si excipiatur de ratihabitione,potero replicare de dolo.argum.ff. de pact.l. si cum te.in prin. † tamen contra
5 hoc u idetur manifeste, quia iure cauetur, ꝙ error causæ non impedit trãslationẽ dominij.vt ff. de acquir.rerum domin.l. cum in corpus. Item alio iure cauetur, quòd falsa causa & falsa demonstratio non
a vitiat legatum.a ff.de condit.& demonstr.l. demonstratio. in princ. & l. falsa. in princ. nec ergo debet
6 impedire confirmationem dictæ uenditionis. † Itẽ quia iure cauetur, quòd si trado rem seu pecuniam credens me debitorem, cum non sim, transfero dominium, & datur condictio indebiti.vt per totum tit.de cõdi. inde. ff.& C. sed dicendũ de rigore iuris dñium trãsferri. verũ qa error ꝓbabilis nõ dẽt errãti nocere, iõ cõtra possessorẽ excipiẽtẽ cõcedit replicatio doli, vt d.l.si cũ te. qa nõ erat ratũ habiturus, nisi credidisset sibi cõpetere per ratihabitionem

a Adde Bart. & Alex. Bartho.Soc.i l.demonstratio. §. ꝙ autem.ff.de condit. & demonstra. Bart. Ioan. Fab. & Ange. Aretin. in.§. huic proxima. cum.§. seq.inst.de leg. & Bald. l. 1. col. vlt.C.de falsa causa.Decis.Capel.Tholosa. 414.

Adde d hoc, quæro.s. an & quãdo falsa demonstratio vitiet legatũ.glo. in l. si sic.§. si mihi. in verb. demõstrationẽ. & quod ibi dixi in apostil. in versi. non nocet legato, ff. de leg.1. dixi etiã in apostil. ad Bar. in l. cũ quidam,in versic,legatum non vitiat,ff.de legat,1,

nem actio neg.gest.ad pretium. & ideo merito datur replicatio, quia & in legatis falsa causa vitiaret legatum, si testator aliàs legaturus non foret.ut de condi.& demon.l.cum tale.§.falsam.arg.de hered. instit.l.fi.sed opponitur & videtur quòd venditionem rei meæ licèt non meo nomine factam ratam habere possum, & per ratihabitionem competit mihi actio negotiorum gest.vt C. de rei vendic.l. mater.& de rebus alie.non alie.l.1.ff.de nego. gest. l.fin. & si certum pet.l.si eum seruum.† Sed dicen- 7
dum, quòd aut ille qui vendidit rem meam nomine suo & pretium percipit, habebat causam à me; aut ab alio, aut à nullo, si habebat causam à me, competit mihi actio ad pretium etiam re non extante, vt ff. de condit. indeb.l. si non sortem.§. libertus. & in l. in summa.§. si seruum. si ab alio, aut habebat causam lucratiuam, aut non lucratiuam, si non lucratiuam, etiam re perempta non tenetur ad pretium, nisi culpa vel mora sua intercessit.ff.de rei vend.l.Iulia. scribit, si hominē.† Ratio 8
autem est, quia quando habet causam non lucratiuam, non uidetur locupletari cum aliena iactura, quia tantū sibi adest quantū abest.argum. instit. de leg. §.si res alien.& ff.de de leg.1.l. plane.§. qđ si rē emissem.sed si habebat causam lucratiuā, tunc in subsidium, id est re perempta vel præscripta tenetur mihi ratū habēti ad pretiū perceptū actione nego.gest. vt de neg.l. fi.& si cert. pet.l.si eum seruum. In tertio casu, a scilicet quando à nullo habet a
causam re extāte. & si ratū habeo nullo modo tenetur, quia qđ meo nomine nō est gestū b ratū habere nō possum, sed cōsulitur mihi cōtra possessorem b
ad rē in subsidiū, tamen re perēpta vel præscripta consulitur mihi ratum habenti ad preciū perceptū actione neg. gest. vt ff.de neg.ge.l.vlt.& C.de rei vendi.l.mater, & de reb.alie.nō alie.l.1.& hoc † si 9
is qui vēdidit erat bonæ fidei possessor, aliàs tenetur ad iustum pretium, & nō liberaretur soluendo acceptū, vt ff. de pet. hær.l.si possessor.§.fi. Itē cōtra

a Adde Bald. Barto. Alexan. colum.3. versi. in ead.glos. Iason. & Docto: Moder. in l. si eum seruum.ff. si cer.pet.Cyn. & Bald. in l. mater. in quarta oppo.et questione prima. C. de rei.vend. & glo. & Docto. in l. si pupilli.§. sed si ego.ff.de nego. gest.& glo. & ibi Bald. in fi. in l.1.C. de rebus alien. non aliena.

b Quod meo nomine nō est gestum. Adde Bar.omnino in l. bonorū.ff. rē ratam haberi. & Felyn.in capitulo prudentiam.col.penul. versic. nunquid vnus possit habere. extra de off. delegat.

a Adde quando pater uel dominus ex contractu filij vel serui teneatur insolidum, glo. Bald. & Sal. in l. si mandator, C. quod cum eo qui in alie. po. & l. dominum, eod. tit. & glo. & Docto. in l. prima. §. si ratum. ff. quod iussu. & Ioan. Fab. in. §. fin. institu. de oblig. & in. §. actiones de peculio. & ibi Ange. Aretin. columna secunda versi. & pro euidentia. & ibi Iasonem. de May. in principio de act. & Angel. Aretin. in. §. praeterea. & ibi Io. Fab. insti. quod cum eo qui in alie. potest. est. & Ange. Are. in. §. finaliter per procurato. colum. vlti. versicu. vnde. Bart. in. stitu. de satisd. & Dynus Barto. Bal. & Sali. in l. fin. §. vbi autem. C. de bonis quae liber. & Bald. & Ludo. Bologn. in secundis interpret. in l. praetor. §. sed si filius. ff. de eden. & Docto. in l. iam ex contractibus, ff. de iudicibus.

b Adde text. Ioan. Fabr. & Age. Aretin. in. §. cum autem. insti. de haere. quae ab intest. & idem in l. ff. C. de impu. & alijs sub. & per Ias. in. §. actiones aut. in prin. inst. de acqui.

tra exépla in prin. posita, & cótra uerba regulae vi
10 detur, quia l. caueturt † q̄ si pater vel dominus ratū habet contractū à filio vel seruo celebratū obligat
a insolidū, a ff. qđ iussu. l. 1. §. si ratū. & de in ré ver. l. si res. §. pen. ergo ratū habere pôt qđ non suo nomine gestū est. & aliter obligat, quia si ratū nō haberet, teneretur de peculio tantū, & ratū habendo teneretur insolidū. Solut. dicunt gl. iuris ciuilis, q̄ aut aliquis habet ratū cōtractū serui vel filij, & tunc teneretur insolidū, ut d. §. si ratū. cū d. l. si res. §. qđ seruus. aut habet ratū cōtractū vel quasi ab alio celebratū nomine filij uel serui, & tunc ratihabitio nihil operatur, ut in d. l. si pupilli. quae solutio tolli potest p l. si seruus. ff. de prec. nam ibi contractus precarij celebratus erat ab ipso seruo. & tamen dominus ratum habens tenetur de peculio tantū. Sed dici pôt à volētibus solutioné istā sustinere, q̄ in l. seruus. tex. nō exprimit q̄ dominus ratū habuerit, licèt suppleatur per gl. & ideo remanet valida solu-
11 tio prima ad cuius cōfirmationem accedit † q̄ seruus personā domini reprçsentat, vt ff. de opu. lega.
b l. si à Pāphilo. Ité filius repraesentat personā patris.b insti. de inutil. stip. §. post morté. & C. de impub. & alijs substit. l. fi. & ideo si ratū habuerit quod est gestū à filio uel seruo, ipsius filij uel serui nomine ratum habere videtur illud quod quadam iuris praesumptione gestū est noie sui ipsius. sed & per hoc si ratū habeat gestū ab alio nomine filij uel serui, dici potest q̄ ratum habere videtur quod gestū est nomine sui ipsius. & ideo deberet obligari per talem ratihabitionem, sicut si ratum haberet q̄ sui patris uel domini nomine gestum esset. quod tamen falsum est. ut dicta l. si pupilli. §. sed si ego. ibi, nam
12 & si seruum. † Et ideo verior solutio videtur, q̄

a Adde an pater teneatur cauere de rato, uel iudica. soluend. agendo vel defendendo nomine filij. vide Cyn. in d. l. fin. §. vbi autem. C. de bon. quæ libe. et ibi Bar. & Alexand. in addi. & Salice. qui alleg. hic Dy. Bal. et Bar. in l. filiusfamil. & ibi Paul. de Cast. & Alex. ff. qui satisdare cogan. & Ioan. Fab. in. §. eo. & Ang. Are. in. §. finautem. col. 3. instilu. de satisda. tut. et Angel. de Perus. in d. l. fina. §. vbi autem. vbi uide per Docto. quid in alijs administratoribus, & tutoribus.

Tu conclude ꝙ pstatur cautio rati per patrem agentem, & defendentem filium, vt plene not Bar. in alle. l. filiusfa. & ibi posui in addit. ff. qui satisdare cogã. vbi plene examino hunc articulum.

aut ratum habet tanquam pater, aut tanquam alius, aut dubitatur. primo casu tenetur in solidum: vt ff. quod i usu. l. j. §. si ratum. & de in rẽ ver. l. si res. §. quod seruus. in secũdo casu nihil operatur ratihabitio, vt ff. quod cum eo. l. 2. §. si in tertio. idem, quòd nec operatur ratihabitio. ff. de preca. l. si seruus. & præal. §. sed si ego. Sicut alias distinguitur, aut facit illud tãquam pater, vel tanquam alius. vt ff. de adopt. l. si pater, §. qui duos. Idem patet quãdo conuenitur pater nomine filij: quia est administrator legitimus. vt C. de bon. mater. l. 1. releuatur à cautione iudi. sol. C. de admi. tut. l. fin. §. defensionem. sed quando defendit filium tanquã alius, necesse habet cauere iudic. sol. qui satisda. cog. l. filiusfam. & ita solet notari. C. de bon. quæ lib. l. fi. §. vbi autem.[a] & facit ad præstandum solutionem confirmandam. ff. sol. mat. l. si verò. § item quicquid. & de acquiren. hære. l. si quis non. cum multis similib. † Quæri autem posset & debet an hæres possit habere ratũ quod gestum est nomine defuncti? & si consideremus veritatem, id est, quòd verè est alia persona, iuxta verba regulæ, non poterit habere ratum. Itẽ quia iure cauetur expresse, quòd bonorum possessionem petitam nomine defuncti hæres non potest ratam habere. vt ff. de bo. poss. l. 3. §. acquirere. in fi. & ff. rẽ ratam habe. l. si is cui. & l. bonorum. E cõtra videtur si consideremus fictioné iuris, † quòd fingit personam hæredis eandẽ cũ persona defuncti. ff. de vsucap. l. hæres. & in Auth. de iureiurã. quod à mor. præst. in prin. dicemus quòd possit habere ratũ quod gestum est nomine defuncti. Itẽ quia expresse iure cauetur, quòd hęres põt habere ratũ quod gestum est nomine defuncti. ff. rem rat. habe. l. si fine. §. si procuratori. Dicendum

a

13

14

a Adde Bar. in l. bonorũ. ff. rem ratã haberi. qui refert & sequitur Dy. de quo vide tex. & ibi Bal. & Sal. in l. ab vno. C. de neg. gest. & Bar. in l. si qs offerenti. §. j. ff. de sol. & in l. si is cui. ff. rẽ ra. haberi. & an eo ipso ꝙ qs succedit vẽditori. videatur habere ratã venditionẽ per defunctum factam, vide Alex. consi. 92. col. 2. & lib. 5. & plene per Bar. in l. cum virũ ff. de vsuca. et ĩ l. 2. C. si in fraudẽ pat. Cy. Bal. & Sal. in l. cũ a matr. C. de rei uẽd. et Io. And. hic in Nou. & Domi. d Rosa. decis. 223. in nouis. ti. de locato et cõduc. & quę dixi in. §. 3. col. 11. et in addi. de cõsue. retrac. lib. Cõsue. Biturig.

a dum est, a † ꝙ aut agitur de eo iure quod non est
15 agnitum per defunctum quod non solet ad hæredẽ transmitti. & tunc hęres non potest habere ratum quod gestũ est nomine defuncti. vt d. l. 3. §. acquirere. & hoc aperte per verba illius tex. colligitur. & d. l. si is cui. & l. bonorum. ff. rem ratam haberi. Sed si agatur de eo iure quod etiam non agnitum per defunctum ad hæredes transit, tunc hæres potest habere ratum, vt in pẽ. alle. l. si fine. §. si pro
6 curatori. † Item quęri potest an successor prælati possit habere ratum quod gestum est nomine prę-
b decessoris? [b] Et dicendum videtur, ꝙ aut est gestum nomine prælati, tanquam singularis persona, aut contemplatione ecclesiæ, aut dubitatur. Primo casu non potest habere ratum per verba istius regulæ & eius similis, nisi eo casu quo ecclesia prælato succederet, quia tunc idem seruaretur quod dictum est fore seruandum in hęrede. supra in proximaq. Secundo casu potest habere ratum, quia adhuc durat ecclesia, cuius personam repręsentat prælatus secundus, sicut & primus. In tertio casu prçsumendum est in dubio ecclesiæ contẽplatione gestum & prælati ministerium solũ designatũ. ff. de annuis leg. l. annua. §. i. & de cõd. & demõst. l. fi
17 lio. & ideo ratum habere potest. † Item quia quæsi
c ta per prȩlatũ in re dubia quęruntur ecclesiæ. [c] vt in Auth. de eccle. tit. §. interdicimus. Dyn.

b Adde Bart. in d. l. bono. & in l. si is cui. ff. rem ratã haberi. Et an gesta noĩe vnius canonici possint rata haberi p canonici cum q ei postmodũ succedit, vide ibi Bar. & Imol. et Doc. in c. quod sicut. de elec.

c Adde an acquisita p clericũ seu prȩlatũ, vxorem, tutorem, officialẽ prȩsumantur quæsita de bonis ecclesię, mariti, pupilli, uel ex offõ. Lud. d Rom, in consi. 249. et d uxore Alex, consi. 134 in fi.

In reg. Ratihabitionẽ. Argumenta.

1 *Ratihabitio qualiter dicatur retrotrahi.*
2 *Dominium quæri potest sola ratihabitione.*
3 *Ratihabitio etiam in delictis locum habet:*

in fin. lib. 5. & Doctores in l. cõiunctus. ff. de donat. inter virum & vxorẽ, & in l. etiã. C. eo. tit. & ibi vide Alberic. de Rosa. quid in vidua. & Ang. in consi. 14. vbi ponit quid in concubina. & Cyn. Bar. Bal. & Sal. in auth. licentia. C. de episcop. & cle. et tex. et ibi Innoc. & Abb. & Modern. in ca. requisisti. de test. & Inno. i c. cũ in officijs. & Abb. in cap. cum esses. eod. titu. & Bartol. Ioan. de Plat. in l. facultas. C. de iure fisci. libro 10. et Abb. Sicul. & consi. 93. li. 2. et Frãc. de Crema. i suo sing. 6. Ang. in consi. 112.

a Adde quando ratihabitio retrotrahitur, & mãdato æquiparatur. Specu. titulo de loc. & conduct. §. 6. versicu. 168. & Abb. Sic. & Fely. in c. nonnulli. §. sunt & alij de rescript. & Bal.

4 *Ratihabitio nihil operatur in delictis, quæ per alium commiti nequeunt.*

5 *Ratihabitio quando dicatur retrotrahi.*

6 *Renũtiare ꝑsumitur qui tẽpus debitũ labi patit.*

7 *Ratihabitio an æquiparetur mandato.*

8 *Possessori assimilatur qui dolo desiisse possidere conuincitur.*

9 *Mandatũ mãdati actionem inducit, ratihabitio negotiorũ gestorum, prohibitio mandati actionem impedit.*

10 *Actio negotiorum gestorum data contra ratum habentem unde oriatur.*

11 *Gestum utiliter pro rato habetur.*

12 *Actio negotiorum gestorum pendet ex uoluntate ratum habentis.*

13 *Actio an cõpetat cõtra ratum habentem si delinquens damnatus satisfecerit. & nu seq*

14 *Delinquẽtium uno quopiam soluente, an liberentur reliqui.*

16 *Ratum habens delictã quare eadem pœna plectatur cum delinquente.*

17 *Delinquentis absolutio an prosit mandanti uel ratum habenti. & nu seq.*

19 *Victoria unius quando cæteris prosit.*

REGVLA X.

RATIHABITIONEM *retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.*

¶ † LICET quod meo nomine nõ est gestum non possim habere ratum, vt in regula præcedẽti, tñ si ratũhabeo quod nomine meo gestũ est, ratihabitio retrotrahitur, & perinde obligor ac si mandassem.[a] & hoc intendit regula præsens, & eius exẽpla multa patent, & in contractibus, & in delictis. in contractibus, † vt si aliquis emerit rem sine man dato 1

2

Bald. in suis sing. in litera. ratihabitio. & Fel. in c. post cessionem. in 6. col. ver. 2. declara. de probat. & Spec. tit. de cita. §. 6. versi. hoc autem. & sequen. & in tit. de iudic. delegat. §. 8. versi. quid si committeres. & Paul. de Cast. consi. 1. in antiquis. & Lud. Roma. in suo singulari quod incipit quare nunquid gesta per filium, & Cæpol. cautel. 30. & Angel. Perusi. in l. inter quos. §. alieno. ff. de damno infect. & Bald. in sua Marg. in lit. ratihab. & Ang. Are. §. præiudiciales. de actio. instit. & Bald. consi. 219. & consil. seq. & in consil. 90. lib. j. & in consi. & 171. versi. 6. & alia

dato nomine meo, & per traditionem receperit, & ego postea ratam habeo emptionem, perinde quæritur mihi dominiũ & possessio per ratihabitionẽ, sicut quæretur per procuratorem qui mandatum haberet, quia ratihabitio retrotrahitur, & comparatur mandato. arg. ff. de neg. gest. l. si ago. & de acquir. possess. l. cõis. §. procurator. & idẽ cõfirmatur.
a ff. de solut. l. si quis offerenti. & l. vero procuratori.
3 §. fi. & l. q cũ 10. §. fi. Itẽ patet in delictis, a † quæ possunt

ratione. & in cõsi. 198. in fi. lib. 3. & per Doct. in l. licet. ff. de iudic. Cy. Bal. & Sal. in l. fi. C. ad Maced. & Bar. Bal. & Imol. in l. contrario. ff. de off. proconsul. & Bar. in l. si is qui. ff. pro empt. in 3. oppo. j. partis. & per gl. Doct. in l. Iulianus. ff. qui satisd. cog. & Bal. in l. si pupilli. §. itẽ quærit. ff. de neg. gest. & ibi Bar. & pulchre Fel. in c. sicut tuis. in fi. de simon. vbi ponit regulam cum 9. fallen. & an ratihabitio dicatur retrotrahi p fictionẽ & nõ per veritatẽ, & multa alia in materia, vide Alex. in cõsi. 116. lib. 5. & ibi qñ ratihab. retrotrahit. qñ ex hoc aufertur ius ii si cõtra quẽ fit ratihab. & an contractũ per aliũ nominẽ meo gestũ possim in absentia illius cũ quo contraxi ratificare? dic quod sic, vt tenet gl. Guil. Bar. & Doct. in l. Pomponius. ff. de neg. gest. & no. Cy. in l. i. ad fi. C. si quis in frau. patro. & Bar. in l. quo. n. ff. rẽ ratã hab. & in l. certũ. §. si quis absente. ff. de confess. & Ang. in §. sin vero expressũ. in Auth. de hæred. & falcid. pulchre Alex. in cõsi. 126. in vlt. col. lib. 5. & an ille cuius nomine celebratus est contractus ex quo se fundat pendente iudicio possit ratificare, tenet Alex. ꝙ sic in consi. 127. col. j. versi. 2. respon. eo. lib. & Bal. in consi. 279. l. 4. & qñ & quomodo videatur ratificare & approbare factum procuratoris si excedat mandatum. & quid si est præsens & tacens, vide pulchre Alex. in consi. 80. col. 5. lib. 4.

Adde hic Bar. in l. si vxor. §. si qs vxore. ff. de adult. & Alex. in l. bonorũ. in addit. 2. ad Bar. cũ seq. ff. rẽ ratã hab. & Fel. in c. cũm. col. vlt. de iudi. q ponit 20. fallen. ꝙ factũ per falsũ procuratorẽ non potest ratificari. & Fel. in c. 1. col. pen. & vlt. de re iudic. & Petr. de Anch. hic qui ultra hanc regulã non scripsit. & Alber. & Philipp Franch. hic & singu. decis. Capel. Thol. q. 272. & Ang. cõsi. 291. Panor. c. cũ vos. nu. 6. & ibi posui in apostil. ad eum. in ver. actus præcedens. de his quæ fiunt a prælat.

a Adde, an ratihabitio in delictis retrotrahitur. Bal. post gl. in l. si pupil li. §. si Titij. tit. ff. de neg. gest. & Bar. in l. Pomponius. eo. tit. ad plenum. & Paul.

possunt per alium committi, quia si vulnerasti clericū nomine meo, & ego ratū habeo, perinde sum excōicatus ac si mandassem à principio vulnerari. supra de senten. excom. c. cum quis. lib. vi. Item si deiecisti aliquem de possessione nomine meo, & ego ratum habeo, perinde teneor interdicto vnde vi ad possessionē restituēdam & alia damna illata, sicut tenerer si à principio mādassem. c. cū ad sedē. de rest. spol. ff. de vi & vi arm. l. j. §. sed & si cū quis. & §. quoties, & §. deiecisse. & ff. de reg. iur. l. hoc iure. §. deijcitur. & idem in omni genere delictorū quæ possunt explicari per alium, cum regula generalis sit tradita in præalleg. §. sed & si cū quis. quod in delictis ratihabitio cōparatur mandato. † In his autem quæ non possunt per alium 4 explicari, vt adulterium, & similia personæ cohærētia, dicunt ratihabitionē nihil operari, vt arg. C. de cadu. tol. l. j. §. ne autē. Sed oppo. & videtur quòd ratihabitio retro non trahitur, quia si quis petat bonorū possessionē mihi delatam nomine meo infra tempus legitimū, & ego ratam habeam petitionem post tēpus, ratihabitio nihil operatur, per qđ patet quòd non retrotrahitur. ff. rem rat. hab. l. bonorum. sed dicendū est † quòd aut ratum habenti pōt 5 imputari a culpa tacitæ repudiationis, verbi a gratia appellationem interpositam nomine meo ratam habeo post tempus quod datur ad appellandum, vel ad appellationem prosequēdam: vel si bonorum possessionem petitam nomine meo ratam habeo post tempus quod datur ad bonorum pos. petendam. ratihabitio nihil operatur, vt d. l. bonorum. Ratio autem est † quia patiendo tempus labi in quo com- 6 petebat ius bon. posses. petēdę, vel ius appellandi vel appellationis prosequēdæ, vel aliud quod-

et Pau. de Cast. in consi. 415. in antiq. & Bald. in consil. 152. lib. 1. & Bar. in l. i. §. sed & si cum quis. ff. de vi & vi arma. Cyn. Bald. & ibi latissime Saly. in opp. in l. nō ideo minus. C. de accusatio. Bald. in l. fi. ad fi. C. ad Macedo. & Innoc. & Doct. in c. 2. de ord. cogn.

a Adde Dyn. in l. bonorum. hic alleg. vbi idem tenet. & Dyn. sequitur Cyn. in l. fi. C. ad Macedonianum. sed Bart. in d. c. bonorū. eosdem reprobat in secundo contrario. vbi vide quo tempore debet fieri ratihabitio, vt aliquid operetur. & Bart. in l. vero. §. sed nō vero. ff. de solutio. & Bal. in consil 42. lib. 2. & Bar. in l. j. C. qui admit. ad possess.

a Adde & no. quod tacens & permittens labi tempus intrà quod agere potest, videtur tacite renuntiare iuri suo. vt l. j. C. de in integ. rest. quod li mita p Bald. ibi esse verū in iure quærendo, sed in iure quæsito cursu præscriptionis non inducit consensum renūtiationis. vt l. fin. ff. rem ratam hab. & tenet Alexand. in d. l. bonorum, in 3. addit. ad Bartol. & per Fel. in c. cū causam. col. 3. de re iudi. & doct. insuper d. Alexā. de Imol. in d. l. j. C. de in integ. restit. & quæ dixi in §. j. collation. 3. de consuet. retract. in libro Consuet. Biturigum. Ratio autem huius dicti est, quia regulariter taciturnitas cū scientia operatur idem quod cōsensus, vt no. Bar. in l. in sponsalibus. §. j. ff. de sponsal. doct. in l. 2. in apostil. in versicul. qui tacet posito super gl. in versi. nō contradixit ff. ad Municip. notaui post Iacob. rebuff. in l. prima numero 2. versiculo pro consentiente. C. de filijsfam. & quemadmodum pater tenetur pro eis. lib. 10. posui post Gemi. in cap. si post. in versicu. taciturnitas. nume. 1. de cōfess. libro 6. post Panor. in cap. per venerabilem. numero 28. in versiculo consentiat. extra qui filij sint leg. de quo per Anchar. consi. 125. Roma. sing. 455. incip. inferior. & Corset. singu. suis, in verbo taciturnitas.

a quodcunque, videtur tacite illi iuri renuntiasse.[a] argu. ff. si tab. test. nullæ esse dicantur. l. j. §. ita aūt. & in Auth. de his qui ingred. ad app. §. si vero. & ideo frustra per ratihabitionem conatur redire ad id quod semel renūtiasse videtur, vt C. de reb. cre. l. si quis iusiurādum. & de cond. inser. l. fi. & ff. qui satisd. cogan. l. de die. §. fi. not. ff. de neg. l. si ego. aut vero culpa tacitæ renunciationis non potest imputari ratum habenti, & tunc habet locum regula ꝙ ratihabitio retrotrahatur & mandato com-

7 paratur. Item opp. & videtur † ꝙ ratihabitio non assimiletur mandato, quia mandatum parit actionem mādati, vt ff. de procur. l. licèt. §. ea obligatio. sed ratihabitio parit actionem neg. gest. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. idem ait. Sed dicēdum est, ꝙ aut habetur ratum gestū à presente, & tūc datur actio mandati. ff. mand. l. si remunerandi. §. si passus. & l. qui patitur. & l. qui fidem alterius. aut habetur ratum gestum ab absente, & tunc datur actio neg. gest. & non mandati. vt in §. idem ait. & ff. man. l. ex mandato. §. si fideiussori. tunc ergo comparatur ratiha. mandato in effectu, sed non quantū ad spe-

b ciem actionis.[b] † Sicut dicimus eum qui dolo de-

8 sijt possidere, possessori assimilari. vt infra eo c. p possessore

b Adde & nota quod ratihabitio comparatur mandato, non tamen in omnibus, quia non oritur actio mandati: vt sequitur & refert Barto l. in l. si pupilli. §. item queritur, in prima opposi. ff. de nego. gest. & ibi Bald. idem tenet in §. idem ait, ead. l. & per Hippo. de Marsil. suo singu. 74. vbi ponit vnam limit.

a Adde Bar. et Bal. post gl. i l. si pupilli §. itẽ re quirit. ff. d neg. gest. et Cy. Bar. Bald. & Bal. & Alex. i l. si pecu niã. C. d neg. ge. qui tenẽt contra Dy. q in hoc qđ vult φ i casibus in quibus negotiũ ad nos spe ctat ratihabitione actio neg. ge. non oriatur ex negotio ante gesto noie meo, sed ex ratihabitione mea, insequẽdo gl. in d. l. si pecuniã, & in l. mater. C. de rei vendi. sed cõtrariũ tenẽt cõiter doc. φ imo ex negãte neg. gestor. per text. in l. iij. §. hæc, actio. ff. de neg. gest. & ibi vide Bal. & doct. quot sunt genera negotiorum. vide Bar. & doc. supra in locis alleg. Et no. φ in mutuo & debito facto nomine meo non requiritur ratihabitio. l. si absenus. & ibi Bar. & Bal. C. si cert. pet.

possessore. & ff. eo. l. si dolo. & l. parem. & tamen differt quantum ad speciẽ actionis, quia ille qui possidet, tenetur directa, ille vero qui dolo desijt possidere tenetur vtili. ff. de noxa. l. electio. §. itẽ si ex pluribus. & §. si is. & l. si pluriũ. Item propter hoc φ ratihabitio comparatur mandato, patet non esse mandatũ, cum nihil simile idẽ sit. ff. depo. l. quod Nerua. ergo nõ debet parere actionem mandati quæ procedit ex mandato tantum tacito vel expresso. Tria ergo sunt quorum nullum est alterũ. Primum est mandatum tacitum vel expressum. Secundum est ratihabitio. Tertiũ est prohibitio, † primũ inducit actionem mandati. vt l. licet. §. ea. & d. §. si passus. & l. qui patitur. & l. qui fidem. secundũ actionem neg. gest. vt l. si pupilli. §. idẽ ait. tertium impedit actionẽ mand. vt ff. mand. l. & si pro te, & l. qui fide. Itẽ impedit actionẽ neg. gest. C. de neg. gest. l. vlt. & ff. de neg. gest. l. si duobus. † an aũt actio neg gest. quæ datur cõtra ratum habentẽ nascatur ex administratione precedenti, vel ratihabitione sequẽti? no. doct. φ ex ratihabitione tantum sequenti, mihi videtur φ cum quatuor sint genera negotiorum, vnum, quod est meum cura & solicitudine, secundum re ipsa, tertium ipso gestu, quartum ratihabitione, vt plene no. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. item queritur. & §. quid ergo. φ in primis tribus casibus nascatur actio neg. gest. ex administratione præcedenti mediante ratihabitione sequenti spontanea, vel coacta, sicut alias dicitur in casu simili. C. de rer. permut. l. ex placito. quia posito quod nulla ratihabitio interueniret, nihilominus datur actio neg. gest. cum † pro rato esset habendum quod vtiliter esset gestum. vt ff. eod. titu. l. Pomponius scribit. versi. quemadmodum. & inconueniens videtur dicere quòd in illis tribus generibus nascatur ex ratihabitione, cum ea non interueniente competere possit actio nego. gest. in quarto vero genere, scilicet in eo quod est meum ratihabitione tantum, dico verum esse quòd ex ratihabitione nascatur, a vt d. l. si pupilli, §. item que-

9 10 11

quæritur. Alia quæstio est ad eandem de-
12 terminationem tendens, † an actio neg.gest. pendeat ex voluntate ratum habentis, & in hac videtur mihi similiter quòd tribus primis generibus non pendeat ex voluntate ratum habentis, quia datur contra inuitum. vt d. l. Pomp. & l. si pupilli. §. si Titij. & l. item si cum putaui. in quarto vero genere, scilicet in eo quod est meum ratihabitione à princ.
a pendet ex voluntate mea,[a] quia si ratum habeo, nascitur actio neg.gest. si ratum non habeo, impeditur natiuitas actionis. vt dicta l. si pupilli. §. item quæritur. & §. item ait. sed ex postfacto non pendet ex voluntate mea, quia si semel habeo ratum, non possum voluntate contraria tollere actionem iam natam. Item si reprobaui quod gestũ erat, & per hoc impediui natiuitatem eius, nõ possum postea, licèt velim habere ratum facere, ꝙ nascatur actio neg.gest. cuius natiuitas fuit ab initio impedita, & ita loquitur si bene inspiciatur. ff. de sol. l. dispensatorem. & in his duabus quæstionibus confuse loquuntur Legistæ. Itẽ quæri põt circa materiam regulæ quædã quę-
13 stio dubitab.lis & sæpe occurrens, † videlicet si actum est contra delinquentem, & est condem natus, & satisfecerit sententiæ, an posśit agi nihilominus contra ratum habentem, vel cõtra mandantem? & ꝙ non posśit, poteſt ſic probari, quia l. cauetur quòd cum apparet cuius ictu quis perierit, ille solus de occiso punitur. vt ff. ad leg. Aquil. l. item Mela. §. sed si seruum plures. sed in proposito apparet quis fecit, igitur debet puniri ille solus, & non mandans, vel ratum habens. Item probatur. ff. de his qui deiec. vel effu. l. 1. §. fi. & l. seq. Item videtur casus. ff. de vi & vi ar. l. j. §. quoties. vbi dicitur aperte

[a] Adde an quis posśit habere ratum gestũ nomine suo, semel reprobatum, vide Bar. Raph. & doct. Moder. post gl. in l. dispensatorem. ff. de solutioni. & Bart. in l. Pomponius, colũ. vi. de neg. gest. tex. glo. & ibi Domin. in cap. licet. de procur. supra eod. lib. & Bal. in l. falsus. col. 2. C. de furt. vbi dicit, ꝙ factũ per procuratorẽ reuocatũ non posśunt habere ratum. de quo vide Alexan. post Bart. & doct. in l. tutor. C. in qui bus cau. in integ. restitu. & Bal. in l. absentis. C. si cert. peta. & Spec. titu. de defensore. §. j. versi. sed pene egisti. & Ang. Aret. in sing. in §. præiudicia les. col. 3. versi. si autem semel reprobaui. et ibi Ias. de May. in institu de act. qui ponunt intellectum. l. dispensatorem.

a Adde an mādans & mandatarius vel ratum habens teneatur. Dyn. & quæ ibi dico in regula, quæ per alium infra eod. Et quando plures fecerunt aliquod delictum, vel furtum, quilibet teneatur insolidum, vel vno soluente cæteri liberentur. vide Cyn. in l. j. C. de conditio. furt. in 4 & 5. quæstio. & ibi Bald. & Sal. Dyn. & Bart. in l. semper. §. si sepulchro. ff. quod vi aut clam. & in l. si familia. ff de iurisdict. omnium iudicum. & Bald. in l. adeo. eod. titu. & Bartol. in l. fina. ff. de successio. & Bald. in l. prima. C. si plur. vna sent. fuer. & per Innocen. capit. sicut dignum. de homici. per Abb. & alios in cap. significa. in 2. eodem titul. & Bald. in l. cum rationibus. C. qui accus. non poss. & quid si non apparet cuius ictu quis perit, an omnes teneantur, vel omnes absoluantur, vi de Dyn. infra in regula in obscuris. ver. ad tertium. & quæ ibi dico in fine regulę, quando multitudo delinquentium excusetur a pœna delicti, vide pulchre Felin. in cap. dilecte. col. 5. versi. ꝙ aliter de excep. & Alber. de Rosa. in 4. parte statu. q. ó1. & glo. Archid. dominium Petr. de Anch. & Philip. Fran. in c. cupientes. §. Cæterum. in ver. qui culpabiles. de elect. supra eod. lib.

aperte quòd vno soluēte liberaꝫ alius. † E contra a quod nihilominus punitur qui mandauit vel ratum habuit. C. de accu. l. non ideo. & ad leg. Iul. de vi. l. seruos. ff. de iniu. l. non solùm. §. si mandato. & §. Proculus. & ad Turpil. l. 1. §. pe. & expressum videtur l. & si certus sit percussor. ad Sillan. & de iur. fisc. l. 2. §. diuus Pius, & l. non tantùm. † Item quia agitur de pœna delicti, ergo vno de delinquentibus soluente, non liberatur alter. C. de condi. fur. l. 1. & ff. si quis testa. lib. esse iussus. l. 1. §. fi. C. de admi. tut. l. tres tutores. & de iur. om. iu. l. adeò, mihi videtur distinguendum, quia aut actum est ratione delicti ad interesse, aut pęnā pecuniariam vel corporalē. si ad interesse, vno soluēte liberatur alter. vt d. l. i. §. quoties. ff. de vi & vi ar. & de eo per quē fact. erit. l. i. §. si plures. Si vero ad pęnam pecuniariam vel corporalem, tunc vno soluente vel pęnam sustinēte non liberatur alter. de iurisd. om. iud. l. adeo. & d. l. tres tutores. & de iure fis. l. 2. §. diuus Pius. & l. non tantum. cùm alijs iuribus. allega.

14
a
15

Adde his deductis pro primo membro Ias. in l. 1. col. 6. C. de ser. fugi. & Paul. de Cast. consi. 240. incip. videtur prædicta, & an, & quando, & per quæ verba videatur mandatum delictum, not. Rom. sing. 613. incip. tu scis ꝙ Bart. Corset. sing. suis in verbo, præsumptio. incip. famulus. & Mathesil. sing. 188. incip. no. ꝙ vbi creditor. ad fin. pro principali autem quæsito vide Bri. in sua practica iudiciaria, cap. 7, quæst. 5.

a Adde quando dicatur vnū delictum, vel plura, vnum furtum, vel vnū verbum iniuriosum, vel plura. Doc. in l. si familia, ff. de iurisf. om. iud. & Bart. in l. nunquam plura. ff. de priua. delict. & ibi Alexan. in mag. post. & Bart. in consi. 222. inci. Ant. cōmisit adulterium. & Bar. in l. itē apud. §. ait prætor. ff. de iniurijs. & Bal. in l. quicunque. C. defer. fugi. & Bar. in consi. 108. & Doct. maxime Alexan. in l. fur pia. ff. de leg. j. & per Bartol. consil. 180. in princ. lib. 3. & Cardina. Alexand. in cap. ferai. 19. distin. & in cap. fina. 56. dist & Ludo. Bolog. in d. l. si familia. in suis primis interp. & Angel. Aret. in tracta. suo malefic. in gloss. in verbo cōtumeliosum. & Fely. in cap. quoniā. in prin. col. j. de offi. de leg. & Decisio. Parlamen. Delphin. 429. qō. et Io. And. in reg. relictā. et Gasp. Cald. in cōs. j. tit. de cōsanguinit. circa medium.

allega. Et per hanc solutionem soluuntur contraria, excepta l. item Mela. §. sed seruum plures, ad quod dici debet quòd ibi erant plura facta diuersarum personarum, & distincta, & ideo alio modo
16 punitur vnus, & aliter alius. † Sed in quæstio-
a ne præmissa vnum tantum est factum a quod necesse est esse occidentis, vel vulnerantis, vel aliàs delinquentis, sed ex interpretatione reputatur mandantis, vel ratum habentis, & ideo eandem pœnam portare debet, & vno soluente vel sustinente pœnam, non liberatur alius, vt dictum est.
17 † Item quæri potest econtra, si delinquens est absolutus, an absolutoria prosit mandanti vel ratum habenti? & videtur quòd prosit, sicut in causa cōmuni appellatio vnius, & victoria prodest alteri, si eadem causa fuerit defensionis omnium, vt ff.
b de appel. l. si quis separatim. §. quod est rescriptū. b Econtra videtur quòd non prosit, quia res inter
c alios acta non nocet, nec prodest alteri c vt ff. de re iudic. l. sæpe. & de except. l. Modestinus. & C.
18 res inter alios acta. per totum. † Distinguendū videtur, quod aut absolutus fuit, ideo quia pronūtiatur, delictū non cōmissum, aut ideo quia non fuit in culpa.

b Adde ibi gl. & Bar. & Alex. in 1. Addi. & Imol. Abb. Sic. & insuper Fely. in c. cum super. colum. 2. versi. victoria tertij. de re iud. & Bart. in l. asinam. col. 1. ff. de app.

c Et no. quod sententia inter alios lata aliis non nocet, vt hic, tamen facit quale piudiciū, vt vide tex. & ibi Bar. in j. no. & Alex. in addi. i d. l. asinā. de app. Ale. pulchre in repe. l. sępe hic Ale. & Fel. in c. suborta col. vlt. ver. no. ēt. de re iud. qui ponit duas limitationes ad d. l. sæpe. & p Bal. in l. j. C. de fal. & Abb. & Fel. in c. cū semper. de re iu. & Lud. Bolog. in l. po sthu. §. si quis. ff. de inof. test. & l. qui repudiātis. eo. tit. in primis interpre. & Alexan. consi. 289. lib. 2. & vide Abb. & Lud. Bolog. in l. si duo patroni. in prin. ff. de iureiur. & Fel. in c. inter dilectos. col. 8. de fide instr.

a Adde an sententia lata, cōtra principalē præiudicet fideiussori vt possit fieri executio cōtra fideiussorē, vel ecōtra sententia in fauorē fideiussoris ꝓsit principali. Bar. & Doc. moderni in d. §. a fideiussore. & Bart. & Alex. in addi. in l. asinam. ff. de appel. & plene in l. i. & ibi Alexā. in addi. ff. de iud. sol. & Cy. Bal. & Sal. in l. fi. C. de vsur. rei iud. & Bal. Ang. Are. in . §. fi. de satis. inst. & Alexand. consil. 131. col. 3. versi. ergo. lib. 2. glo. in c. i. supra de iniurijs eod. lib. Specu. in titu. de exec. sent. §. sequitur. versicu. quid si sentētia. et Dy. in reg. nullus. versi. ad octauum, & quę no. Fel. in c. si cautio, in fin. versi. & ista faciunt. de fide instru. & Decis. Parlamen. Gratianopolit. Delphin. q. 29. q. 215. Adde quod notaui in alleg. Decis. Gratianop. decis. 215. vbi plene examino. articu. in hanc apostil. cōtentos.

a Adde ꝙ data paritate ꝓbationum inter reū, & actorē, reus debet absolui, vt hic, ēt si actor sit in possessione iuris de quo agitur, vt c. ex literis. & ibi Fel. cōsi. 2. in prin. versi. in textus. & versi. vlt. no. de prob. Et no. ꝙ data paritate probationū in d. c. vti possidens. is tamen ob-

culpa. Primo casu victoria prodest, secūdo nō, arg. ff. de iureiu. l. duobus. §. à fideiussore. & §. si ei qui. Et ad arg. cōtraria dic† ꝙ loquūtur quādo iura di- 19
uersarū personarū sunt diuersa, & separata, sed cū eadem est causa defensionis omnium, & ex eodē facto sumens originē, tunc nō absurdum est victoriā vnius alteri prodesse, argu. l. præallegata. si quis separatim. §. fi. & d. l. duobus. §. a fideiussore a a

In reg. Cum sint. Argumenta.

1 *Actore & reo pariter de suo iure probantibus utri fauendum sit.*
2 *Reo fauetur si de neutrius iure probetur & n. 3.*
Reus & actor si sint in causa paris turpitudinis, reo potius fauendum est & nu. 4
5 *Conditio conuenti melior est in re pari.*
6 *Dilationes plures reo conceduntur quàm actori.*
7 *Actoris conditio an si potior quàm rei, si iura utriusque sint obscura.*
8 *Reo quod obest attenditur potius q̄ quod prodest.* 1

REGVLA XI.

CVM sint partiū iura obscura, reo fauendum est potius quàm actori.

¶ † SI actor & reus pariter probauerint de iure suo, quod intelligitur, vel per numerum testium æqualem, vel per instrumenta publica, eiusdem autoritatis, fauendum est reo, b quia debet absolui à peti- 1 b

men obtinere debet q̃ meliorẽ titulũ probat, quia testes sui præferuntur sup possessione. vt no. Abb. Sic. in c. licet. in 10. notab. & ibi Fely. col. 8. in prin. de prob. ver. quarta cã victoriç. & Bar. Bal. & Alex. in l. si duo patroni. in prin. ff. de iureiur. & Ang. Are. inst. de act. §. quadru. versi. item dixi. char. 6. col. 1. & Deci. Parla. Delp. q. 71. Quid si actor probat plene de credito, & reus semiplene de absolutione, an debeat deferri iuramentũ, vide Bart. in l. vulgo. ff. de administra. tut. & in l. admonẽdi. ff. de iureiur. q tenet ꝙ sic. & Io. And. in c. fi. de iureiuran. de quo per Ias. d. l. admonendi, & Doct. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cre. & Alexand. in consi. 134. col. j. versi. ista dico. vol. 1. 2. licet Do. Anto. de Butr. & Abb. Sicu. in d. c. fi. teneant ꝙ sit deferendum actori. & vide Decis. Capellæ Tholos. q. 406. & Cepol. in cõsi. 1. col. 3.

à petitione actoris, cum iura partis vtriusq; sint obscura. & hoc intendit dicere. argu. ad idem. ff. de
2 manu. l. lege. Iulia. & ff. eo. l. fauorabiliores. †Item si neuter nec actor nec reus aliquid probauerit, iura partium sint obscura, & ideo fauetur reo, quia debet absolui, vt insti. de interdi. §. commodum. & C. de eden. l. qui accusare. & de rei vendic. l. fi. Item apertum exemplum est, si duo sint iudices ordina-
a rij [a] de causa cognoscentes, & vnus condẽnet & alter absoluat, iura partiũ sunt obscura, & ideo fauetur reo, quia prçualet absolutoria, vt ff. de re iudic. l. inter pares. & argu. ff. de act. & oblig. l. Arrianus.
3 † Itẽ si ago hypothecaria contra Titiũ & probo rẽ mihi obligatã à dño die Calend. Augusti. Et econtra Titius probat eãdẽ rẽ sibi à domino obligatam eadẽ die, nec apparet cui prius, & cui posterius, iura partiũ sunt obscura, & ideo fauetur reo, q̃a dẽt absolui: vt ff. de pig. l. si debit. & de inof. test. l. si pars. cũ si. † Quidã vero legistæ ponunt exẽplum regulæ, cum

a Adde ꝙ fauetur reo in sententia ordinarij, secus est in sententia delegati, vt l. duo. ff. de re iudic. & ibi gl. Bar. & Alex. Item intellige in ordinarijs qui sunt pares, secus si impares, vt est l. si vni. alias Pomponius. sed ibi glo. Bartol. & Alex. ff. de re iud. & ibi Lud. Bologn. in d. l. duo. in primis interpret. qui ponit intellect. d. l. duo. & in l. inter pares. Fel. in c. cũ inter col. 5. de re iud. & Bal. in l. cum magistratus. C. quando prouo. non est necess. & quando in dubijs sit magis fauendum reo, quàm actori, vide Azonem in summa titu. de reb. dub. quem sequuntur Ang. Paul. de Cast. Bar. & Alex. in primo notabili in l. die. ff. qui satisdare cogantur iria tempora considerentur. de quo est gl. ordin. in c. cum ad sedem de rest. spol. & in capitulo, ex literis. & ibi per præpositum Mediola. de sponsalibus. & Abb. & ibi de Bellen. in prima additione. in capitulo, duobus. de re iudi. vbi in præparatorijs iudiciorum, & causis fauorabilibus fauendum est actori, vt ibi vide. & Doct. in sequent. additio. & Fel. in c. ex literis. de prob. & Cepol. in consi. 41.

læ,cum reus & actor sunt in pari causa turpitudinis,quia tūc reus absoluitur. C.de condict. ob turp. cau.l.cum te. & l. mercalem. sed hoc exemplum non conuenit regulæ, quia iura partium non sunt obscura,imò certa & paria, & ideo non habet locū proprie hæc regula, sed illa in qua cauetur †quòd in re pari melior est conditio cōuenti, quàm agentis,vt ff.eo.l.in pari. & l.par. & de verb. oblig.l. si seruum.§.sequitur.& infra eo.c cum in re pari. sed ista duo sunt æquipollentia in effectu.s. iura partiū esse obscura,& esse paria & certa, quia vtroque casu reus absoluitur, & propter paritatē conditionis, vt d. l. si seruum.§.sequitur. & de doli exceptio. l. apud Celsum.§.Marcellus.& de dol.l.si duo.& de contrah.emp.l.domū.& sol.matr.l.viro.& l.cū mulier. possunt excusari qui dictū exemplū ponunt, quia considerant effectū finalē, non est aūt in origine aut in habitudine propria exæquatio exemplorum.†Alij ponunt exemplū in eo ꝙ plures dilationes conceduntur reo quàm actori,vt C. de dilat.l. si quando. & de tẽmp.in integ. resti. l. petendæ. ff. de ferijs.l.vlt.Sed hoc exemplum non proprie congruit regulæ,quia hoc exemplo iura partium non sunt obscura,sed certa,sed ideo cōstituit ius,ꝙ plures dilationes cōcedātur reo quàm actori, quia in potestate actoris fuit qñ procuraret, vt d.l. si quādo.& ff.de doli exc.l.purè.§.fi.Sed opp.& videtur †ꝙ in re obscura,potior sit causa seu conditio actoris quàm rei,quia si in libello cōtineātur verba obscura,statur interpretationi actoris,vt ff. de iud.l.si quis intentione.& de verb.obl.l.inter stipulantem. §.2.eo.l.in cōtrahen.§.1.& in l. in ambiguis orationibus. sed dicendum est quòd leges illæ loquuntur in his quæ pertinent ad causæ præparationem, in illis enim magis fauendum est actori, quàm reo, & quantum ad interpretationem verborum in libello expressorum, a vt in l. præallegata ff.de iud. si quis intentione. & quātum ad alia quæ in libello exprimūtur,sed eorū dispositio pertinet 6

a Adde an debeat ambigua petitio interpretari scd̃m intētionē ꝓferētis, In no.i c. licet causam. i fi.de ꝓb. & Fely.& in c. auditis.col.1.ꝓpe finē.de p̄scr. Bal.& ibi Alexan. In addi.ad Bar. in d.l.si qs intētione. Abb. in c. dilecti. de iud.& in cap.3. col.4. de dilat. et Inno.i c.examinata.in fi. de iud. & not.per Dyn. in regula seq. & i regula cōtra eū qui.infra eo. & Paul. de Cast.in cōsi. 201. col.3. ver. circa qd̄ in nouis. & Angel. Aret. i.§,sed minus. col. xj. in gl.corrigere. & ibi Ias.ver.2.de act. & Angel. Aret. in .§.j. & in .§. tripli. eo. tit.& Alexā.in l. si quis a filio. .§.si quis plures i prin.ff.de leg. j.& Bal.in l. cū precū. C. de liber.cau.et Abb. Sicu.in c. episc. de causa possess. & proprie. & Philip. Franc. hic per Fely.in ca.

ca; super quæstionum, col. 1, de off. deleg vbi alleg. hic Dyn. ꝙ intepretatio debet esse verisimilis, nõ dissona. & ibi ẽt vide de multiplici interpretatione. & in materia vide Bal. in l. edita, col. 3. in repe. Padua. de eden. C. & Abb. Sic. in consi. 78. col. 1. lib. 1. & Decis. Capel. Tholos. q. 32.

Adde quod notaui in apostil. ad Lanfr. de Oria, post Bened. Vad. in c. quoniam cõtra falsam. §. respõsiones. nu. 7. in versi. ambigue. de proba. et aduerte ꝙ sicut qs obscure vel ambigue respondẽdo sibi præiudicat, iuxta vulg. l. veteribus. de pact. sic interrogationi ambiguæ vel obscuræ respondere non tenetur, nisi prius declaretur. ita no. Bal. in l. ij. §. quod obseruari, & ibi dixi in apostil. ad eum. in ver. nisi prius declaretur. C. de iura calum.

a Adde Dyn. in l. fluminum. §. em apud. ff. de dam. infect. qui idem dicit, & ibi sequitur Bart. & ad ornatũ huius regulę vide Bar. & Alex. col. 3. in l. inter stipulantem. §. j. ff. de verb. oblig.

tinet ad officiũ iudicis, vt est in die apponẽda in stipulatione iudicio sisti, vt ff. qui satis. cog. l. de die. in princ. Ratio aũt est aperta, quia reus semper impediret ne posset cõtra eũ experiri, vt d. l. inter stipulãtẽ. §. 1.

8 † Itẽ opponitur & videtur potius eligẽdũ qđ obstet reo, quàm qđ prodest, quia lege cauetur ꝙ si reus cauit de dam. infect. & damnũ contingat vitio ædificij ẽt fortuito casu, quòd tenetur reus ad emendationem damni ex cautione damni infecti, & tamen casus fortuitus erat pro eo, licèt debilitas ędificij contra eum. & sic partium iura sunt obscura, vt ff. de damn. infec. l. fluminum. §. seruus. & §. item apud. Sed tunc dicendum est, quòd ibi

a non erant in pari causa reus & actor, [a] quia reus erat in culpa ex eo quòd ruinam ædificij poterat præuidere. Actori autem nulla culpa poterat imputari, & ideo quia præponderat culpa rei, deterior est eius conditio. arg. ff. ad l. Aquil. l. item si obstetrix. & l. si putator.

9 † aliàs si essent in pari dolo, vel in pari culpa, lata, vel leui vel leuissima, fauendum est reo potius quàm actori, vt d. l. fauorabiliores. & l. In pari. & l. petenda. & de doli except. l. apud Celsum. §. Marcellus. & de verb. oblig. l. si seruum. §. sequitur. & infra eo. In pari causa.

In reg. In iudicijs. Argumenta.

1 *Aequitas in iudicijs inter litigantes seruanda est.*

2 *Iudex subditos tractare debet ueluti pater filios.*

3 *Iudices inæqualitatem uitare debent in iudicijs & arbitrijs.*

4 *Priuilegium concessum uni litigatorum quando alteri prosit. & nu. seq.*

a In iudicijs. Iudiciū hic capitur pro sententia, vt declarat Dec. in rub. C. de eden. col. 3. nu. 6. in fin. Leon. à Lege.
b Adde q etiam benigne debent aduocatos coram eis plebiscitantes audire, vt l. ne quicquam. §. ibi decretum. versicu. circa aduocatos. ff. de offic. proconf. & lega. & Spec. tit. de aduocat. qđ male seruatur hic Bituris. & contra iudices est tex. cum super verbo. quia veritas. 35. quæstio. ix.
c Adde Angel. Aret. in. §. primo, colum. 3. versicu. in ead. gloss. institu. de his qui sunt sui vel alien. iuris. vbi ponit an pater possit incarcerare filium, & vide Bald. in l. si filius. C. de patria potestate. & in l. libertos. & Alexan. in additio. C. de obseq. patr. præstan. & gloss. fina. in capit. quemadmodū. de iureiurā. & dominum Bonifac. de Vitalinis in tractatu suo malefic. tit. quibus concessa est correctio. & Cyn. & Doct. in l. Manichæos. C. de episco. & cler. & Lad. Bolog. in l. ex facto. la grande. ff. de hære. insti. in 2. interpret.

REGVLA XII.

IN iudicijs [a] non est habenda acceptio personarum. a

¶ † Inter litigatores debet iudicij æquitas obseruari: siue litigatores sint pares, qa vterq; vilis, vel vterq; cōditionis honestæ sint, siue nō pares, qa vnus vilis cōditionis, & alter cōstitutus in dignitate, nec debet iudex prætextu dignitatis alicuius litigatoris, ꝑtextu lucri, vel gratiæ, vel odij in alterā partiū declinare, sed vtriq; parti qđ iustū est ꝑstare, & ius suū vnicuiq; tribuere, & equitē in omnibus obseruare. vt in Auth. iusiurandū qđ ꝑstatur. §. i. & §. ecōuerso. & §. & primū. ibi, nequaquā sub inclinatus &c. & in Auth. vt iud. sine quoquo suf. §. deinde propter. & §. quod aūt. & de fen. ciui. §. iusiurandum. † iudices. n. debent se habere circa subiectos, [b] sicut pater circa filios, vt in Authen. vt iud. sine quoq. suff. §. & eos. & in Auth. iusiur. quod præsta. ab his. §. deuotos autē pietas autē paterni noīs, nō in atrocitate, [c] sed pietate consistere debet. & consilium pro liberis capere, vt ff. ad leg. Iulian. de paricid. l. diuus. & de adult. l. nec mea. §. pen. ergo quilibet iudex vel prælatus superior habere se debet circa subiectos piè, atque piū consilium ac iustū capere pro subiectis, sicut pater pro filiis. Itē debet in iudiciis æqualitas obseruari, quia si vnus litigatorū sit priuilegiatus, alter nō, priuilegiū vni cōpetēs extēdi debet ad alterū. C. de fruc.

de fruc.& lit.expē.l.fi.& de proxi.facr. fcrin.l.
3 in facris.& l.vnicuiq;.lib.12.†iftud aūt contin
git pp inæqualitatē vitandā,quam legiflatores vitare ftudēt,nō folū in iudiciis,fed etiā in arbitriis, & aliis actibus extra iudicialibus &
a arbitraria contingētibus. a vt ff.de arbi.l. fi de meis.circa prin.& l.Pædius.§. in feruū. & l. fi cū dies.§.pen.& de vulg.& pup. fubft.l.iā hoc iure.& l.Lucius.& C.de refcin. vend. l. ratas. & de teft.mil.in l.in teftamēto. & de impub. & aliis fubfti.l.hæreditatē.& l. quāuis. fed cer tè falfum vř quòd priuilegiū cōceffum vni,debeat extēdi ad aliū, cū pfonā illius cui conceffum effe pbatur egredi nō debeat, vt inftit.de
4 iur.na.§.fed quod prin.†Dicūt quidā,aut agitur de priuilegiis pertinētibus ad litis executionē,& tūc priuilegiū cōceffum vni litigatori, prodeft alteri.C.de fruct.& litis expē.l.fi. & l. in facris in fi.& l.vnicuiq;.de proxi.facr. fcrin. lib. 12.aut agitur de priuilegiis pertinentibus ad litis decifionē,& tunc priuilegiū cōceffum vni prodeft alteri.vt §.fed & qđ prin.quod licèt prima facie videatur probabiliter dictum, oftēdi pōt nō effe verū,quia priuilegiū reft.in integ.qđ minori conceditur, pertinet ad litis decifionē:& tñ aduerfario prodeft.C.fi aduer. tranf.l.1.& 2.de repur. quæ fiūt in iudi. refti.
5 in integ.l.vnica.† Alii dicūt, quòd aut priuilegiū cōceffum eft ad poftulationem,aut fine po ftulatione,fi ad poftulationem,prodeft,fi fine poftulatione,nō prodeft. vt ff. qđ quifq; iuris in aliū.l.3.in prin.quæ fol.quantū ad p. opofitū parū valet,qa in præalleg.l.fi. C. de fruc. & lit. expen. loquitur etiam de priuilegio propria liberalitate principis,etiam fine poftulatione conceffo, vt ibi not.in 1. glo. & patet in text. Et ideo dicendum videtur quòd aut pri

a Adde in quibus caufis & contractibus fit feruanda æqualitas.Bartol. & ibi plene Ioan. de Platea in l. in facris.§.fina. ff.de proxi. facro.fcri.& Cy. Bart. & Bald. & Salic.in l. fina. C. de fruct. & lit.expen.& Bald. in cap. 2. .§. quibus. de confuetud. recti feud. & Io. Fab. Chriftophor. Porc. & Angel. Aret. in .§. fina. colū.2. inftitu. quibus alien. non licet, an idem in arbitris,vide tex. in l.fi cum dies. .§. penult. & l. fed interpella tur.§.fi ex altera.ff.de arbi.& Alexand. in l. fi de meis. Additio.& Bartol. ff. de arbitr. & Spec. tit. de dila.§.fin. verfic. fed nūquid poft lapfum termi. nō. & Doct. in l.fi maxime per Alex.colum.2. verfi. & ad allegata. & C.de eden.qibi equa litas debet feruari, nifi vbi con-

uilegium continet ius iniquum, a vt quia in alterius læsionem concessum, & tunc distinguitur, quia si ad postulationẽ concedit, debet vti impetrãs eodẽ iure, si sine postulatione, tunc non cõpellitur eodẽ iure, vt uti. vt ff. quod quisq; iur. l. 1. & 2. Sed si nõ cõtinet ius iniquũ, sed fauorẽ illius cui conceditur, & aliquam iuris cõis relaxationẽ, siue ad postulationem eius cõcedatur, siue sine postulatione, prodest impetranti tantũ, & nõ alij cũ non contingenti, vt in §. sed quod princ. † Itẽ prodest nõ solũ ei cui conceditur, sed ẽt secũ litigãti, quia occasione cõtrouersiæ q̃ inter eos versant, & inæqualitatis vitãdæ causa, videt eũ cõtingere, & ita loq̃tur lex. fi. de fruct. & lit. expẽ. & de proxi. sacro scrin. d. l. in sacris. & l. unicuique. Et hæc cõnexitas & extẽsio priuilegij ex eo ꝓcedit, † q̃a nõ est hñda in iudicijs acceptio personarũ, sicut in hac regula continetur. & hoc aliquantulũ tangitur in d. §. sed quod princip. 6 7

a Adde Batt. & Bald. in d. l. fin. C. de fruct. & lit. expen. et Bal. in d. c. 2. §. quibus. de consuetud. recti feud. & Docto. in cap. secundo. de mut. petit. & Barto. in l. fin. §. donec. C. de iure deli. & Barto. ibi pulchre. Alexand. in l. 3. in princ. versi cu. tertio limita. ff. quod quisque iur. & Dy. infra. in reg. qd ob gratiam. & Ludo. de Ro. in consi. 146. colum. 2. versi. 2. responso. & Philip. Franc. hic Pan. in cap. fi. nu. 11. & ibi posui. in apost. ad eum. in ver. debeat extendi. de translat. prælat.

In reg. Ignorantia. Argumenta.

1 *Confessio in iure facta per errorem facti an ualeat & nu 8.*

2 *Errans in iure non excusatur.*

3 *Soluens naturaliter debitum & ciuiliter indebitum errore excusatur.*

4 *Errans in eo quod publice notũ est nõ excusatur.*

5 *Ignorantia facti non noti publicè an excuset.*

6 *Ignorantia toleratur quãdoque in facto proprio.*

7 *Error proprij facti quando excuset.*

9 *Error in iure excusat ubi de dãno vitãdo agitur.*

10 *Ignorantia iuris an excuset eum qui de lucro captando certat.*

11 *Ignorãtia iuris an sit extra iudiciũ tolerãda n 12*

13 *Dolus præsumitur in eo qui tabulas testamenti aperit ante iudicium defuncti.*

14 *Lex Cornelia dolum requirit.*

15 *Dolus ex qualitate facti consideratur.*

16 *Ignorantiã allegãs eius. quod publice notum est, in la-*

a Adde ꝙ ab ignorantia seu errore iuris ꝗs excusatur vbi lex est multum dubia, tex. est in l. regula, ff. de iuris, & fac. igno. & no. glo. in c. vno. de postula. prael. supra eod. lib. & Abb. in c. fi. de constit. Fel. in c. de quarta. col. 9. circa princ. de praescri. in regno Siciliae, ignorantia iuris excusat a perditione feudi, propter non petitam inuestituram, vt no. Card. Alex. in c. 1. col. 9. quo tempore miles inuestitu. pete. debeat. in vsib. feud. quia textus est munificus et liberalis, vt l. imperialis. C. de nup. & no. in l. lege. C. ad legem Falc. facit quod no. Bar. in l. sed si susceperit. §. 1. ff. de iudi. quae est ratio illius munificentiae, vide Card. vbi supra qd no. pro vasallis tenētibus feudū a rege seu alio principe, vide Doc. infra pen. addi. alleg. et Spe. in suo aureo repertorio. in ti. de ignorā. facti vel iuris. & quae dixi in §. 7. col. 2. de cōsuet. feu. h. Cōsue. Biturigum. Adde breuiter, ꝙ ignorantia iuris non plus excusat mulierē ꝙ̄ alios, qn̄ ipsa potuit cōsulere peritos, vt no. Bal. & Al. in l. iuris. C. q admit. & ibi dicit post Bar. ꝙ si est in loco vbi nō est peritorū copia, pīumitur pro ea, alias secus & incertum dixi, nō plus excusari mulierē &c. illud intelligo uerū, nisi in casib. in iure expressis, vt no. Bar. in l. nec passim. C. de iuris & fact. ign. & Card. in cle. 3. de cōsang. & affin.

in lata culpa esse praesumitur.

17 *Ignorantiam iuris praetendens quando excusetur.*

18 *Errans in iure aut facto quādo excusetur, et nu. seq.*

21 *Ignorantia iuris naturalis non excusat.*

22 *Error quando in facto proprio toleretur.*

REGVLA XIII.

IGNORANTIA *facti nō iuris excusat.*

¶ Conuenienter potest exemplum poni istius regulae in eo † qui in iure confessus est, & cōfitendo errauit, nam si errauit in facto iuste excusat error, et non nocet confessio, si errauerit in iure, a error non excusat, & ideo nocet confessio. vt ff. de conf. l. non fatetur. verbi gratia, si credebam te esse cohaeredem meum, & hoc confessus sum in iudicio errando in facto, iste error non praeiudicat. vt C. de iur. & fact. ign. l. si post diuisionem. & ff. fam. ercisc. l. cum putarem. † sed si confessus fui errando in iure, quia credebam testamentum valere factum coram testibus non rogatis, vel factū corā non solemni numero testiū, error nocet, b vt probatur. ff. de confess. l. non fatetur. Itē similiter poni potest exemplū, si soluatur illud quod est naturaliter debitū, ciuiliter indebitū. † Nā siquidē per ignorantiā facti, excusatur

Margin numbers: 1, a, 2, b, 3

b Nocet falsū est. qa ex qno agit de dāno vitādo, l. iur. ignora. de iur. & fac. ign. Nō obstat d. l. cū qs. qa (ut dixi in no. intellec. & in lectu. mea Tubingensi) loquitur qn̄ est debitū iure exceptionis. nec facit regulā, nisi in eo quod solutum errore facti facilius reperitur ꝙ̄ solutum errore iur.

excuſatur ſoluens, & ideo poteſt repetere. Si ve-
rò per ignorantiam iuris, non excuſatur, & ideo
non poteſt repetere, vt C.de iur. & fact.ign.l.cum
quis.& ad legem Falc.l.error.Sed opponitur & vi-
detur quòd ignorantia facti non excuſat. Nam ſi
proſcriptum erat ut non contrahatur cum eo qui
tabernæ præpoſitus erat, is qui contraxit ignorans
prohibitionem factam, non excuſatur,& ideo non
poteſt agere contra dominum, vt ff. de inſt.l. ſed
& ſi pupillus.§.proſcribere. ¶ † Sed dicendum eſt, 4
quòd aut erat publicè [a] notum, & tunc non excu- a
ſat, vt in contrario, quia videtur errans eſſe in la-
ta culpa quæ dolo aſsimilatur, ex eo quòd ignorat
quòd omnes intelligunt.[b] ff.de verbo.ſign.l. cede- b
re diem.§.vlt.& l.latæ.& l. magna.aut non erat pu-
blicè notũ, et tunc excuſat, ut hic, & in præall.l.
non fatetur. ¶ † Sed opponitur & uidetur quòd 5
ignorantia facti etiam non publicè noti non ex-
cuſat, vt ff. ad Velleia.l.quanquam.dicunt quidam,
aut errat in facto alieno, & tunc ſi non erat pu-
blicè notum excuſat,vt l. non fatetur. 2. aut in pro-
prio, & tunc non excuſat.ut d. l. quanquam. Sed
contra hanc ſolutionem eſt, quòd iure cauetur, q
ſi credens me promiſiſſe tibi decem cum non pro-
miſiſſem,ſoluam, repeto. Item ſi ex conuentione
inter me & te inita debui tradere prędium impoſi-
ta ſeruitute, & tradidi liberum,condicere ſeruitu-
tem poſſum quam tempore traditionis debui impo
nere,vt ff.de cond.ind.l.ſed & ſi me putem.in prin.
& §.cum inter.& de act.empt.l. ſi tibi liberum. per
quod patet † quòd etiam in proprio facto tolerabi- 6
lis eſt ignorantia. ¶ Quidam dicunt, quòd aut ago
de damno vitando,& tunc toleratur, ut in d.ll.aut
de lucro captando,& tunc non toleratur.quæ ſolu-
tio quantum ad propoſitum nulla eſt,quia in l.quã
quam.ff.ad Velleia. fideiuſſor certabat de damno
vitando, & tamen ignorantia facti proprij non ex-
cuſat. ¶ † Sed dic quòd vbi allego ignorantiam fa- 7
cti proprij in iniuriam alterius,id eſt illius cui pro-
miſeram,

a Adde quid operatur fieri aliquid in publicum, quia facit rem eſſe notoriã, quia quæ publice fiunt, pſumuntur sciri, vt hic.§.preſcribere verſ. literis. & c.1. de poſtu. præla to. & ignorantia cõtra factum publicũ non excuſat, vt no. Bart. & Alexand. in add.in d.§. proſcribere. alias. §. de quo. & vide Cepol. in conſi.39. col.5. & Cald. in cõſi.4.titu.de offic.lega. qui ponit limitationẽ ad d. capitulo de poſtu. præla. & Fran. Aretin. in conſi. 109.

Adde de hoc Barth. Soc. in ſuo tract. fallen.reg.175. & ibi habes limi. ad hanc reg.& de hoc vide Pet.Phil.Cor. conſi.42.incip. plures. in hiera d.vol.3.

b Adde quæ dicatur lata culpa.text. & ibi Ba.to. in l. qđ Nerua,

miseram, & ex promissione mea obligatus eram, error facti proprij non excusat, licèt contendam de damno vitando, ut d.l. quanquam. sed ubi non est in iniuriam alterius, sed volens mihi subueniri aduersus damnum quod incurri per ignorantiam facti proprij, excusat & toleratur. Et ita loquitur præallegata.l. si tibi liberum. & d. §. sed & si puce. Item opp. de l. error C. de iur. & facti ign. ¶ Sed dicendum est, quòd ista regula reducatur ad distin-
8 ctionem illius legis, † quia si confitendo in iudicio erraui in facto, error facti excusat, vt hic, & corri-
a pi a potest usque ad probationem sententiæ, & nõ post, ut l. contraria. ulterius opponitur circa ignorantiam iuris, videtur enim quòd ignorantia iuris excusat, quia si soluo illud quod erat omni iure indebitum, uel ciuiliter tantum, per ignorantiam iuris repetere possum. ff. de condi. indeb. l. si non sortem. §. indebitum. & §. adeo. & l. cum is. §.
9 fideiussor. de iur. & fact. igno. l. error. in fi. † Dici potest quòd in l. illa erratum fuit in iure extra iudicium, & ideo iuris error excusat si de damno vitando agatur, vt l. præalleg. hic autem. & l. non fatetur, erratum fuit in iure & in iudicio, & ideo iudiciorum autoritas operatur, ut error iuris reuocari non posit. ¶ Sed contra hanc solutionem est quòd iure cauetur quòd etiam error iuris in iudicio interueniens potest reuocari, vt ff. de interrog act. l. de ætate, §. qui iusto. & §. Celsus. Dicendum est quòd secundum eos qui intelligunt prædictos §§. in errore facti proprij, oppositio non procedit, sed secundum illos qui intelligunt prædictos §§. in errore iuris, dici debet quòd error iuris in iudicio ante litis contestationem excusat, vt in illis §§. post verò litis contestationem non excusat, vt in l. non
10 fatetur. & hic. ¶ † Item opponitur & uidetur quòd ignorantia iuris excusat, & si de lucro captando agatur, vt ff. de bono. poss. l. in bonorum, & de iuris & facti ignorantia. l. regula. §. sed iuris. Sed dicendum est, quòd aut lucrum percipi peterat sine

alterius

Nerua. ff. depo. & Fel. in capitulo cognoscentes. col. 1. de consti. & Lu. de Roma. consi. 419. & Abb. Sic. cons. 18. vol. 2. & Deci. Parla Delph. 474. & & Cep. in cõs. 36. colum. 1. in princip.

a Adde, an error cõmissus in iudicio possit reuocari. Bart. & Bald. post Cyn. in l. error. C. de iur. & fac. igno. & in l. 1. C. de cõfes. & in l. non fatetur. & ibi Alex. in addit. ff. de cõfes. & Bal. in l. cũ pretium, ad fin. C. de lib. causa.

Adde omnino de materia huius apost. & seq. Lanfran. de Oria. in c. quoniã contra falsã. vers. confessiones, nu. 32. vers. pro veritate. & quod ibi posui in apostil. in vlt. addit. de prob.

[redacted]

[redacted]

alterius iniuria, & tunc excusat, & toleratur si non potuit peritiores consulere, [a] vt ff. de iuris & facti ignoran. l. iuris ignorantia. & de vsucapionibus. l. nunquam. & l. si fur. † Item opponitur circa præ- 11
missa & uidetur quòd iuris ignorantia non toleretur etiam extra iudicium, licet de damno vitando agatur, ut ff. de acquiren. hęred. l. si duo. sed dicendum est quod ibi causa de qua, agebatur, originem sumebat à lucro. & ideo licet subsequenter dãnum inducat, iuris ignorantia non excusat, cùm magis originem, quàm casum post originem incidentem considerari oporteat, ut ff. de dona. l. qui id quod in princ. & de acquiren. possess. l. clàm possidere. circa princip. & de fideiusso. l. tutor, in princ.
† Item opponitur & uidetur quòd ignorantia iu- 12
ris excusat, ut ff. de decret. ab ord. fa. l. fin. & ff. ad Sylla. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. dicendum est quòd in illis ll. quæ dolum requirunt, ignorantia iuris excusat. † Certum est enim quòd in 13
reperiente tabulas testam. ante vindicatam defuncti necem requiritur dolus, ut in ead. l. si quis in graui. §. quòd ad causam. & ideo ignorantia iuris excusat à pœna, vt in eod. §. si quis ignorans. In illis verò ll. quæ dolum non exigunt, si quidem ius per eas inductum erat publicè notum, verè vel iuris præsumptione, quia à tempore constitutionis publicatæ cucurrerunt duo menses, vt in authen.

[redacted]

a Adde utrum lex uel statutum afficiat uere ignorantē ad hoc vt ignorantia iuris procedens ex lata culpa, uel dolo non excuset delinquētē. Abb. Sic. & ibi Fel. in cap. cognoscentes, col. 2. post medium, versi. prima est, de constitutionibus. vbi ponit vel. tres conclusiones cum duabus fallent. & uide Barto. in l. quod Nerua, ff. depositi, & latius in l. 1. ff. si quis test. libe. esse iu s. fuerit. & Bart. & ibi Alex. in addi. in l. diuus. ff. de fal. & Alex. in l. si qs id qđ in prin. ff. de iurif. om. iudic. Et a quo tpe incipiat lex ligare, vide Fel. vbi, supra. col. 2. vers. circa scđm vbi ponit regulā, ꝙ lex incipit ligare post duos mēses a tpe publicationis ipsius. & ēt sex fallē. & p Bar. ī l. oēs populi. ī §. qđ. et ibi Bal. e i Doc. Moder. ff. de iusti. & iur. & Io. Andr. in data Sexti, infra. eo. et gl. in Pragm. Sanct. in fi. sug verbo. publicationē. & Abb. Sic. in cōs. 35. in princ. libr. 1. & Alber. de Gandino in suo tra. Maleficioꝝ tit. de mulctis. uers. quæro pone fore bannum. & Decis. Capellæ Tholos. q. 444. & Cepolam in consi. 13. in 2. colum. & Franc. de Aret. in consi. 67.

a then. vt factæ nouæ constitu. ignorantia [a] non toleratur, vt ff. de public. l. vlt. §. licet. Sed vbi non est publicè notum, verè, uel iuris interpretatione, ignorantia toleratur, vt ff. de decret. ab or. fac. l. ult. Tamen contra prædictam solutionem

14 est. ff. ad leg. Corneliam. de fal. l. diuus. † certum est enim quòd lex Cornelia dolum requirit, & tamen, sicut ibi dicitur, ignorantia edicti seueritatem non excusat. Sed responderi potest, ꝙ aut lex requirit dolum uerum, aut est contenta dolo præsumpto ex qualitate facti, ubi requirit dolum, uerū ignorantia iuris excusat. ut d. §. si quis ignorās. Vbi vero cōtēta est dolo præsumpto, & qualitate facti,

15 ut scilicet p̄sumat dolus. † Dolū ex qualitate facti est ubicunque quis facit quod scit uel scire debet se

b facere nō debere. [b] vt C. de iniurijs. l. si non conuitij. & ad leg. Cornel. de sica. l. 1. ff. de doli except. l. & tunc iuris ignorantia non excusat, ut hic, &

16 in præalleg. l. diuus Claudius. † Ratio autem est, quia qui ignorantiam prętendit eius quod est publicè notum, videtur esse in lata culpa, vt d. l. cedere diem. & l. lata. de verb. sig. Lata. n. culpa dolo præsumpto æquipollet, & ideo ignorantia iuris nō excusat. Item opponitur contra prædicta, & uidetur ꝙ ignorantia non excusat ēt ubi de damno uitādo agitur. vt ff. ad legē Iul. de adul. l. si adulterium. §.

17 stuprum. C. de in ius voc. l. venia. † Sed dicendum est ꝙ aut prætēditur ignorātia iuris ciuilis, & tunc locum habent omnia supradicta. Vbi verò prætenditur ignorantia iuris naturalis, ut quia prætendit filius

b Adde Bart. in l. quod Nerua, & ibi Doct. ff. deposi.

a Adde, quod licet pater teneatur de iure naturali alere filium. vt l.i.§. huius studij.& ibi Do ct.ff.de iustit.& iur.& instit.de iure naturali,gen tiũ,& ciuili.in prin.& ibi Io.Fab.Christoph.Porc.& Ang.& Abb.Sic. in consi.85.col.vlt. lib.1.& gl.Abb.& Præpos.in c.cum habere.de eo q duxit in matrimonium quam polluit per adulterium.tamen de iure naturali nõ est educatio parentum facienda a liberis sed naturali rõne.vt bene facientibus benefacimus,vt l. sed & si lege.§. consuluit. ff. de pet.hære.ita tenet Bar. in d.l. j.§.huius studij. & in l.si quis a liberis.§.parẽs, per illũ text.ff. de lib.agnos. & Bal.sing. instit. de iure nat.gẽt. & ciuili.i prin. col.3. prope fi. cũ seq. & Bal. in l.i.§. ius naturale . col.j.§. ius naturale , col.prima.ff.de iustitia & iure & an educatio patris & filij sit de iure ciuili.vide per Doct.§.alleg.

filius se ignoralle ꝙ nõ debuerit iniuriam inferre patri,vel ꝙ non deberet patri prouidere in necessarijs alimentis,[a] vel ꝙ non deberet furtum cõmittere,vel homicidium,vel cætera delicta iure naturali prohibita,non tolleratur,licèt sit de damno vitando,vt d.l.si adulterium.§.stuprum.idem si quasi iuris naturalis ignorãtia prætenditur,vt quia dicit libertus se ignorasse ꝙ patrono reuerentiã exhibere deberet,cum.n.ab eo consecutus fuerit præmium libertatis,quasi naturali iure tenetur, vt iure cõpensationis eidẽ debeat reuerentiã exhibere, & ideo ignorãtia iuris non excusat [b] à damno qđ incurrit pp reuerẽtiã nõ exhibitã.C.de in ius voc l.2. Vltimo distingui põt circa materiã regulæ, [c]
18 † quia aut errat in iure,aut in facto,si in iure, ciuili,aut naturali,aut quasi naturali, & si in ciuili, aut in iudicio, aut extra iudicium, si in iudicio , siquidem ante litem contest.error excusat, probata causa erroris

Adde ad propositum præsentis huius addi.an debeantur alimenta natis ex illicito,vel damnato coitu,per parẽtes, vide Bal.in l. id quod pauperibus.nu.37.versic.vlt. quæritur. & quod ibi dixi in apostil.ad ipsum in versi.alimenta.C.de episcop.& cler.& quid si eam testator dari prohibuit,notaui post Dynum in addi.in l.i.in versi.non funt alendi. ff.de cõcub.notaui post Alex.in additione ad Bar.in l.Mæuius.vers.sed istud forte in versi.iure canonico.ff.de leg.2.notaui post gl.in l.si quis.in apostil.in versi.ex illicito coitu posita super gl.in verb.iuste.ff.de lib.agnos. & notat Mathes sing.117.incip.not.singulare dictum.

b Adde gl.in d.l.si adulterium.quæ dicit, ꝙ si quis errauit in iure naturali,vel gentium nõ excusatur,vt sequitur hic Dy.licet aliqualiter releuetur,secundũ glo. sed Bar.ibi hoc reprehendit,distinguit vt ibi vide. & Alex.in l.si quis id quod in prin.col.2.ff.de iurisd.omn.iudic.

c Adde ad hanc regulam Doct.in c.ab excõicato.maxime Inn. de rescrip.& Ang.Aret.& Ias.de Mayn.in.§.si quis agens , de act.in fin. & Dyn.& quæ ibi dicam in regula sequenti, & in regula pſumitur ignorãtia,infra

sa erroris legitima, vt ff. de in interrog. act. l. de ætate. §. qui iusto. & §. Celsus. si post lit. contest. ignorantia non excusat, vt hic. & d. l. non fatetur. Si erratur extra iudicium, aut agitur de damno vitando, aut de lucro captando, & si de damno vitando, aut erratur in eo in quo requiritur dolus verus, aut in eo in quo sufficit dolus præsumptus, vel lata culpa, vel leuis & multo fortius si leuissima. Et si in eo in quo requiritur dolus verus, iuris ignorantia excusat. ff. ad Silla. l. si quis in graui. §. si qs ignorans.

19 rans. † sed si erratur in eo in quo requiritur dolus præsumptus, vel lata culpa, tunc si quidem erat publice notũ, vere vel iuris præsumptione, vt quia à tempore publicationis cucurrerant duo menses, iuris ignorantia non excusat. vt C. de legi. l. leges sacratissimæ. & de iur. & fac. igno. l. cõstitutiones. ff. de publicia. l. vlt. §. licèt. & ad leg. Corne. de falsar. l. diuus Claudius. sed si non erat publice notũ, vere, vel præsumptiue, iuris ignorantia excusat. ff. de

20 decr. ab ord. fac. l. fi. † Sed si agatur de lucro captãdo, si quidẽ cũ alterius iniuria, vt per vsucapionẽ, iuris ignorãtia nõ toleratur, nec excusat siue potuit, siue nõ potuit peritores cõsulucre, vt ff. de iur. & fact. igno. l. iuris ignorãtia. & de vsucap. l. si fur. & l. nunq̃. sed si sine alterius iniuria, si nõ potuit peritiores cõsulere, iuris ignorãtia toleratur, & excusatur, sed si potuit peritiores consulere, iuris ignorantia nõ excusat. vt ff. de iur. & fact. igno. l. regula. §. sed iuris. & §. si quid. de bo. pos. in l. in bonorũ. quis ordo in bono poss. seruetur. l. 2. §. vlt. fallit. de acquir.

21 hæred. l. si duo. propter rationẽ quam s. dixi † Si erratur in iure naturali, ignorantia iuris non excusat. vt d. l. si adulteriũ. §. stuprum. si erratur in quasi naturali. iuris ignorã. nõ excusat. vt C. de in ius vocã. l. 2. si errat in facto. aut in proprio, aut alieno, & si alieno, aut erat publice notum, aut non erat publice notum, si erat publice notum, ignorantia nõ excusat. ff. de instit. act. l. sed & si pupillus. §. proscribere. si non erat publice notũ, ignorantia excusat, vt ff.

tia infra eo. & per Abb. Sic. et Fel. in c. 2. de cõstitu. gl. in c. apostolicæ. de cleric. excõ. ministrã. et Alex. cõsi. 31. in 3. col. in fi. l. 2. & Ange. Are. inst. de nup. §. si aduersus. & Bart. in l. si adulterium. ff. de adul. & in d. l. nõ fatetur. & ibi Alex. in addit. ff. de confessis. Cy. Bal. Bart. & Sali. in l. error. & de iur. & fac. igno. Bar. in l. Claudius. ff. d acquir. hæred. & Lud. de Ro. in cõsi. 215. & Fely. in c. i. col. 2. i. dist. sed qualr̃ ꝓbatur error, dico ꝙ q allegat tenet probare. vt tenent Cy. et Do cto. in d. l. error & probatur eo ipso ꝙ probatur tem alr̃ se hẽre scdm Bar. in l. de ætate. §. qui iusto. ff. de interrog. act. & in l. non fatetur. & in d. l. error. & Lud. Bol. in l. 2. C. de errore aduoc. in secundis interpr. & Cepolã in cauf. 101. in

vt ff.pro suo.l.fi.& infra eo.c.prox † Si in facto p 2 2
prio aut certat de damno vitando, aut de lucro ca
ptando. si de lucro, error non tolleratur in proprio
facto. si de damno euitando, aut cum alterius iniu-
ria, & tunc error in proprio facto non toleratur: vt
ff.ad Velleia.l.quamquam. aut sine alterius iniuria,
& tunc error in facto proprio excusat & toleratur.
vt ff.de cond.indc.l.sed & si me puté. in prin.& §.
cũ inter.& de act.empt.l.si tibi liberũ.& ita oportet
intelligi quæ no.ff.de leg.i.l. si res obligata. Dyn.

ẜo.in princ.& Alex.consi.79. col.5.ver.& eo ipso.libro.2. & Abb. Sic.in ca. ex parte de cõ-fess. & Cardin. Alexan.in cap. 2.col. 4. distin.

Adde ad materiam huius apostill. scilicet an & quis probare dêat ignorantiam & qualiter probetur. bon.text.in singul.in cap.si vero aliquis. versicul. proprium iuramentum. de electio. libro 6. vbi ꝙ iuramento allegantis ignorantiam probetur quem text. limita per glo. Alex. Lud. & docto.in l. ꝗ bona.§. ꝗ alieno. ad finem.ff. de dam. infect. dixi & in addit. ad Phil. Franc. post eum in ca. circa.nume.7.in versi. ignorãtia probatur præallega. titu. de elect. libr. 6.& posui in addit. ad Stil. Parla. titu.de adita hæred.

In reg.Cum quis.Argumenta.

1 *Hæres præsumitur ignorare factum defuncti.*
2 *Promissor si añ diẽ moriatur, an pœna cõmittat.*
3 *Ignorãtia quãdo toleretur in persona successoris.*
4 *Hæres emphyteutæ qui desijt canonem soluere, an excusetur & nu. 5.*
6 *Obligatio debitoris non extenditur per casum cõtingentem in personam creditoris.*

REGVLA XIIII.

CVM quis succedit in ius alterius, iustam ignorantiæ causam habere præsumitur.

¶ † PONE ꝙ promisisti dare boué in Calé 1
dis Augusti si nõ dares promisisti cẽtũ nomine pę-
næ. decedis ante Calẽdas Aug.hæres ignorãs pro
missionem factam non soluit, dubium est an posit
cum effectu conueniri ad pęnã? & respondetur ꝙ
non, quia iustã habuit ignorantię causam, vt hic. &
ff.eo.l.qui in alterius. sed cõtra est aperte de verb.
obl.l.ad diẽ. vbi dicitur † ꝙ mortuo promissore an 2
te die pœna nihilominus, committitur adueniente
diem quo dare debuit licèt promissoris hæreditas
non sit adita, & idem dicitur de nau.fœno.l.vlt. sed
dicas de rigore iur. pœnam committi contra hære
dem

a Adde Bar.& Alex.in l.cũ filius.§.in hac.ff.de verb.obl.& Bar.Alexand.post Dyn.in d.l.ad diem.hic alleg.

b Adde Ang.Are.& Io.Fab.qui dari tutores pos.in prin. in glo.datus insti.qui item tenent.& Bar.in l.qui in alterius.ff. eo.dicit q̃ successor conuentus habet iustam causam ignorantiæ vsq; ad publicationem testium vel productionẽ instrumenti per quæ appareat ipsum esse certioratũ, & non habere causam ignorãtiæ,quia tũc ab illo tpe postea debet condemnari in expen. vt l.quis inficiatur.ff. depo.sed secus est in actore, vt tenet hic l. yn. licet secũdum Bart. possit esse ex parte actoris iusta causa, quæ statim cognita debet resistere.& releuabitur ab expens. vt l.de. stitisse. ff.de iudi.& l.eum quẽ temere. & ibi Bartol. & vide Bald.in consil, 221.li.i.& Bar. in d.§.in hac supra alleg. & in l.quinisolidũ.§.

a dem ignorantem.[a] vt d.l.ad diem. & de nau. fœn. l.vlti.Sed pp probabilẽ ignorãtię caus. mpostulare potest successor beneficiũ restitutionis in integrũ, & eo impetrato nocet pœnæ commissio, vt hic.& in d.l.qui in alterius.nocet ergo ipso iure vt in contrarijs: sed propter probabilem ignorantiæ causam

3 restitutio datur,vt hic. † Item opponitur & videtur ignorantiam non tolerari in persona successoris,& pœnã cum effectu cõmitti,nisi successor fuerit pupillus.vt ff.de verb.obl.l.cum filiusf.§.in hac stipulatione. Sed distingue vtrum successor agat vel conuenitur,quia si agat vel aliũ inquietet, pœna cõmittitur cũ effectu,licèt ignorauit promissionem factam ab eo cui succesfit.vt in d.§.in hac.sed si cõuenitur,tunc pœna cõmittitur de rigore iuris, vt in l.ad diem.ff.de verb.oblig.& de nau.fœ.l.vlt. Sed ob probabilem ignorantię causam datur restitutio in integrum. Ratio autẽ est quæ redditur in tex.vt in d.l.qui in alterius.quia q agit, plane certus esse debet,cum sit in potestate eius an velit experiri,& ante debet rem diligẽter explorare,& tũc ad agendum procedere, quę ratio non extenditur ad eum qui conuenitur.vt ff.de doli excep.l. purè. §.vlt.& ideo alius est effectus vnius, & alius alte-

b rius. † Quæri aũt potest an hæres emphyteutæ,[b] qui

etiã.ff.de leg.2.& in l.1.ff.de alie.iud.mut.Bar.& Bal.in l.proponendũ. §.sinautem.C.de iud.vbi ponit Bal.in fi.quid si q̃s habens iustam cau. litigandi super tota causa,tamen super vna exceptione non all. Io.in c. pręterire.de elect.vide Bal.in l.non ignorare.C.de fruc.& lit. expen.& per Bal.in Auth.generaliter.& ibi Bar.& Sal.in l.1.C.de epis. & cler. Bal.in l. terminato.& ibi Sal.C.de fruct.& lit.expen.& Abb.Sic.in c. finẽ litibus.de dol.& contum.& ibi vide de iuro calũnię an excuset ab expen.& Bar.in d.l.ẽt & Cy.in d.auth.gñalr.& idẽ tenet Io.And.in c. j.de elect.supra eo.& in reg.pceden,quod error excusat ab expen.cõdẽ

ratione in causa principali: secus in causa appellationis, rationē ibi vide. sed Acc. aīt dicit in l. generalr. §. j. & ibi vide oēs doc. C. de reb. cred. sed Bal. in consi. 84. col. 3. versi. sed si quis. libr. j. dicit ꝙ Io. And. debet intelligi in expensis factis in causa appellationis ex nouis actis ex prędictis. vt no. Ioā. And. in regula præcedenti. & Inno. in c. finem litibus, & ibi Abb. de dolo & contu. & in d. l. gñalr. §. j. & Ang. Are. insti. de pęna temere litigan. §. i. col. pen. versi. quæro vnus obtinuit. & glo. sing. in l. si, ff. de re iud. quæ dicit ꝙ ille qui

qui soluere cessauit ecclesiæ canonē per biennium, vel priuato per triēnium, excusari posit & debeat prætextu ignorātiæ, quod videtur per verba istius regulæ. vt ff. eo. l. qui alterius. & quia tempus non solet cedere ignoranti. vt ff. quando appel. sit l. j. §. dies. & §. si aduersus. & ff. de calū. l. annus. & de ædi. edic. l. cū sex. econtra videtur cadere iure suo, in d. l. ad diem. & de minor. l. Aemilius. de na u. fœn. l. vlt.

Dicendum

succumbit in cā appellationis, tenetur reficere omnes expensas etiam primæ instantiæ. sed Raph. Fulg. ibi & doct. supra alleg. vt supra dictū est, tenent cōtrariū, & vide decisio. Capel. Tolos. 224. & ibi qñ appellans ꝓ parte obtinet, ꝓ parte nō. Lanfr. de Oria, in suo tract. de arbit. in vlt. par. q. 16. ad prædicta accedit gl. in auth. de iud. §. oportet. in verb. solo adiecto. per quā dicit ibi Ang. ꝙ iusta causa litigādi excuset ab expens. tamē fallit qñ expensæ sunt promissæ. & idē tenet Bal. in l. eos. §. cautione. C. de appe. & in d. authen. generaliter. & Ang. & Bal. in d. §. sinautē. de iudic. Alex. de Imol. in cōsi. 51. col. 4. versi. posset. lib. 5. & in consi. 37. in vlt. col. lib. 2. & Bal. & Ang. in l. nō solū. ff. de rei vend. sed Alex. in cōs. 183. in fi. vol. 5. tenet contrariū, ꝙ iusta causa litigandi non excusat, stāte statuto ꝙ victus victori &c. et Frāc. de Crema in suo sing. 120. & vide Alex. in consi. 54. eo. lib. in consi. 34. in fi. lib. 3. an cōes opi. doct. excusent a cōdemnatione expensarū. vide doct. supra alleg. & in c. finē litibus. Zenzel. in cle. ne Romani. de elect. habetur in c. sacro. de sent. exc. vbi loquuntur ēt de opinione vnius docto. & ꝑ Abb. in c. capellanus. de fer. & in c. 1. de re iudi. & in c. 1. de postula. præla. vbi dicit ꝙ excusata pœna legis. & per Bar. in l. cū qdā. §. dicitur ff. de acquir. hæred. & Fel. in c. super his. col. vlt. de accu. nam cōis opin. inducit probabilē errorē facti. d. c. 1. de postu. præla. cum ibi no. & l. 2. ff. de iur. & fact. igno. & Bar. in l. de eo. & ibi sing. Alex. in addi. C. de pœna iud. qui male iudic. p Io. And. & Abb. Sic. in c. 1. & Inno. in c. ne imitaris. de const. & Alex. in d. consi. 51. lib. 5. & in consi. 56. in fi. col. eo. lib. & per Bal. in l. obseruare. §. profici. ff. de offic. proconsul. & leg. & glo. in cap. 1. de collat. in verbo opinio. fol. 1. in Pragmat. Sanct. & Bal. in c. 1. §. iudices. de pace iuramen. fir. & Fel. in 1. constit. col. 20. cum seq. vbi ponit rēgulā cū fal. & Io. Bap. Cast. in addit. ad Dictionarium Alber. de Ros. & no. Corset. in suis sing. incipien. vbi doctor. in litera, & in verbo, opin. & Ang. Bar. Bal. in cle. j. de elect. & Car. Alex. in c. qs nesciat. 9. dist. & in c. mensa. 2. dist. & Bar. Ang & Alex. in l. cum prolatis. col. vlt. versicu. addi. quærit Barto. ff. de re iud.

re iud. & Pau. de Monte Pico. in repet. §. Titia. & l. Titia. ff. de leg. 2. col. 13. An in dubio p̃sumatur ignorãtia in succedẽte ius alterius. Alex. tenet ꝙ sic in cõs. 70. lib. 1. col. 3. versi. ipsa & vide Alex. in cõsi. 134. in fi. eo. lib. an iudex debeat sequi cõem opi. vel particularis doctoris. & doct. supra alleg. & ad istã regu. vide Maria. Soc. in rub. de cau. poss. & propr. in 3. trac. art. 4. uer. 6. cõpetit Publiciana. vbi pulchre declarat istã regulã. & not. vnum, ꝙ licet in sta cã litigandi excuset ab expen. nõ tñ excusat a condẽnatione fructuũ vt no. Bal. p illũ tex. l. ex diuerso. §. vbi autẽ. alias est lex. de rei vend. qđ no. & idem no. Dom. de Ros. decis. 172. in nouis. titu. de dolo & contuma.

5 † Dicendũ videtur ꝙ de rigore iuris possit deijci à iure emphyteutico, vt in d. l. ad diem. cum simil. sed
a pp iustitiã ignorantiæ causam restitutio [a] cõcedi debeat vt hic. & d. l. qui in alterius. Item queri potest quare est ꝙ mortuo stipulatore sine hærede, vel relicto hærede cui non potest de iure solui, pœna non committitur ipso iure, vt ff. de vsu. l. pecuniæ fœnebris. in fi. & l. cum quidam. §. si pupillo. sed
b econtra [b] mortuo promissore committitur, licèt
6 restitutio concedatur, vt dictum est. † Ratio enim est, quia casus contingẽs in personã creditoris non debet extendere obligationem debitori. ar. ff. eod. omnis hereditas. §. nunquã, & ad leg. Aquil. l. qui occidit. §. vlt. sed econtra casus contingens in personam debitoris non debet variare obligationis conditionem. vt ff. de verb. oblig. l. 2. & de præt. sti. l. 1 In reg.

Adde ad propositum huius apost. & signanter, dum quæritur an iurm de calumnia excuset a condẽnatione expensarũ uide Bar. in auth. generaliter. nu. 9. & ibi no. post eum in versi. iurament. calum. C. de epis. & cle. dixi post Guil. de Cugn. in l. properandũ. §. sin autẽ alterutra. nu. 3. versi. iuramen. calumniç. C. de iudic. & Lanfr. de Oria. in c. quoniam cõtra falsam. §. expẽsç. nu. 4. in ver. donationẽ expen. ꝓbat. & an debeat fieri cõtra vitiũ in vno c. dixi post præalleg. de Cug. vbi supra nu. 10. in versi. in expẽsis. & in addi. ad Lanfr. vbi supra nu. 10. in ver. nisi in quinquag.

a Restitutio. Idem gl. Dyn. Bal. Ioan. Fab. l. 2. C. de iure emphyt. Lud. Rom. in consi. 166. in fi. Alex. consi. 169. nu. 10. lib. 2. Philipp. Dec. cõsi. 58. in fi. vbi in annotatio. dixi. & cõsi. 138. col. 4. idem ex omni iusta cau. Caro. Ruin. consi. 150. lib. 1.

b Adde hic Ioã. And. & in addit. Spec. de loca. §. aliã. versi. 19. & Bar. in l. ad diem. ff. de verb. obl. gl. & Ias. in l. 2. C. de iure emphy. Bal. in l. fi. C. si penden. appell. & Bar. in l. Aemilius. hic alleg. Fel. in c. vigilanti col. 2. in princ. de præscrip. & Andr. Barb. in repet. c. Raynaldus. in Ioãnina. circa fi. de test. & Bar. Alex. in l. cum filius. §. in hac ff. de verb. obl. Imol. in c. potuit. de locat. Cy. in d. l. 2. de iure emphy. & Ant. Corset. in singu. in litera heres. & Lanfr. de Oriano. in tract. de arbit. q. 11. & Abb. Sic. in consi. 3. col. vol. 2. & Dec. Parla. Delph. q. 23. in fin.

In reg. Odia. Argumenta.

1 *Statutum odiosum est merito restringendum.*
2 *Pactum de non petendo, naturalem obligationem ipso iure aufert.*
3 *Fauor quando ampliandus odio restricto.*
4 *Fauor publicus priuatorum præfertur utilitatibus.*
5 *Fauor publicus in maleficijs puniendis attendendus.*
6 *Maleficia quando ad rigorem sunt punienda.*
7 *Tutor suspectus ob publicam utilitatem remouendus.*

REGVLA XV.

ODIA *restringi, fauores conuenit ampliari.*

¶CASVS istius regulæ est supra de elect. c. statutū. lib. 6. 1
vbi dicitur, †quòd statutū de his, qui ad parochialiū ecclesiarū regimē assumūtur, promouēdis ad sacerdotiū intra annū alioquin ipsis ecclesijs sunt priuati, ad collegiatas ecclesias extēdi nō debet, quia cū sit odiosum restringi cōuenit potius, quàm laxari. Exemplū etiā apertū ponitur. ff. de liber. & posth. l. cum quidam. quia si pater instituat filium ex re certa, valet institutio, sed si exhæredet à re certa, non valet exhæredatio, quia in institutione versatur fauor, quem conuenit ampliari, in exhæredatione odium, quod econtra oportet restringi. †Item pro 2
batur quia iure cauetur quòd pactum liberatorium, id est de non petendo, tollit ipso iure naturalem obligationem. ff. de solu. l. Stichū §. naturalis. pactum vero de petendo quod est obligatorium, non tollit ipso iure, vt ff. de pact. l. si vnus. §. pactus ne peteret. Et hoc cōtingit propter rationē istius regulæ, scilicet quia in pacto prædicto de nō petendo, versatur fauor quē cōuenit ampliari, in pacto prædicto de petendo versatur odiū quod oportet restringi, vt ff. de actio: & oblig. l. Arrianus. Sed contra regulam videtur. ff. de his qui no. infa. l. 2. §. exercitiū. vbi odium ampliatur, & non restringitur. † Sed dicendum est 3
quòd aut ex vtraque parte, id est fauoris & odij, versatur ius priuatū, aut ex vtraque publicum, aut ex altera priuatum, & ex altera publicum. Primo casu & secundo ampliatur fauor, & restringitur odium, quia cum iura sint hincinde paria, certum

a Adde ꝙ odium duplex est publicum & priuatum, de quo per Abb Sicu.in c.quoties.de rest.& quãdo odia restringi.& fauores ampliari debeant. vide Alex.in l.cætera.§.sed & si quis.ff.de leg.j.& per gl.& Bar. in l.2.§.exercitij.ff.de his qui.no.infa. Bar.& Io.de Plat. in l. quemadmodũ.C.de agric.& censi.lib.xj.& Io. Imol.in d.l.cũ quidam. de liber. & posthu. & Bal.in l.j. in 4. q. C. de liberis prete.& Alex. in d. l. cũ quidã.l. fi. & Philip. Franc. hic. & quãdo odiũ repellat quem a testimonio.vi de Alex.consi. 99.in 2. colũ.j. lib. & an lex posit esse pro parte fauorabilis, & pro parte odiosa. vide Bal. & ibi Ludo. Bolog.in secundis interpret. in l. j.§. quod aũt. ff. de aleato. & Bal. & ibi in addit. Alex. in l. veniam. C. de in ius vocan. & Alexã. l. sed si hac.§. semper. in prin.ff. de in ius vocan.adde quod not. Fel. in c.dilectus. in 2. col. in versi. quarta conclusio. de rescrip. & col.4.ver.3. facit. & Cardi. Alexan.in cap. vera.55. distinct.

tũ est in re dubia fauorabilẽ causam potius assumi debere, quàm odiosam, vt in præalleg.l. cũ quidã.& arg ff.eo.l.quoties idẽ sermo.& l.quoties nihil.in tertio casu præfertur ius publicũ, siue versetur ex parte odij, siue ex parte fauoris.& de isto tertio casu loquitur ff.de his qui
3 no.infa.l.2.Et ratio huius est, † quia fauor pu
a blicus præferri debet vtilitatibus priuatorũ.[a] vt C.de primipil.l.vtilitas.& in Auth.de re.& ea quæ parit in xj. mense.§. quãobrem.col.4. Sed hoc falsum esse posset aliquis ostendere
5 euidenter.certũ est † quòd in maleficiis puniendis fauor publicus versatur, vt ff. de publica.l. licitatio.§.ꝙ illicite.& ff.de fideiuss.l. si à reo.§. quod vulgo.& ad leg.Aquil.l. ita vulneratus. tñ iure cauetur quòd interpretatione legũ pœnæ delictorũ potius moliẽdæ sunt, quàm exasperãdæ, vt ff.de pœnis.l.præses.& l.interpre-
6 tatione legũ.† Sed dicendũ est fauorẽ publicũ desiderari, vt maleficiũ non remaneat impunitũ, ex quo constat cõmissum, nõ aũt in re dubia, id est cũ incerta est criminis qualitas, vt pœnæ exaggeretur, sed vt potius minuatur cum
a potius clementiæ quàm seueritati[a] nos iudicãtes studere oporteat, vt ff.de pœn. l. respiciẽdum.in prin.Itẽ contra prædictam distin.& ff. de suspec. tut.l. hac enim. §. quid ergo? vbi si nõ apparet causa remotionis, ex causa leuiori remotus

b Adde tex.in l.vna.§ fi.& ibi doct.C.de cad.tollen.& in Auth.res quę subiacent restitutioni.C.com.deleg. & in c.licet.de rest.& transeunt ad relig.ꝙ intellige secundum glo.ibi, cum per publicam nõ impeditur pri-

nata, quia charitas bene ordinata incipit a seipso l.præses.C. de seruitute & aqua.& vide tex.in c.scias.7.q.2.ibi gl.celebrã.& in c.bonæ in 1.de postul.præla.& Paul.de Cast.cõsi.410.col.3.in antiq.& plene per Bar. Bald.Alex.& Barth.Soci.in l.1.ff.sol.matr.

Adde quæ sit pœna iudicis mutãtis pœnã a iure introductã sine causa. Rom. omnino sing.suo77. incip.veni qua.et Fely. qui illius meminit ĩ c.de causis.col.5. de officio deleg.in cap.qualiter,& quando.Io.2.§. ad corrigendos col.7.versi. pro complemento . extra de accusationibus.

a Adde ꝙ dignitates hodie liberent filium a patria potestate.tex.gl.Ioan. Fab. Christopho. Porc. & Ang.Arc. in.§. filiusfa.inst.qb. mod. ius patr. pot. sol.& glo. sing.& ibi Io.d Plat.in l. fi. C. de decurio. lib. 10. & in auth. sed episcopalis & ibi Salycet. C.de epis.et cle. & gl.& post In no.in c.iudicorũ de ęta.& quali. Dixi in Apost. ad Bal. in l. sacrosan. nu 1. in versi.episcopalis autem dignitas.C.de episcop.& cleri.& in authenti. si qua mulie.in versi.desinit.& in mea pote.nume.1.l.j.C.de sacrosan.eccle.& in additio.ad Pan.in cap.constitutus,nu.3.in ver,dignitas episc.& in versi.religio vero approbata de rest.in integ.

remotus videtur. † Et tamen remotionem tutoris 7
suspecti suadet publica vtilitas, vt in titu.eo.l.j.§.cõ sequens. imò nõ est contra quia ibi non suadet delictũ, sed pręsumitur in dubio minus fuisse delictũ, cũ sit incerta delicti qualitas. & ideo ad sententiam condẽnatoriã sequitur minor pœna, cũ pena moderanda sit scd̃m qualitatẽ delicti, vt ff.de offic.præf; urb.l.j.§.cum patronus.& de iure patro.l.j. Dyn.

In reg. Decet Argumenta.

1 *Filius familiàs ob dignitatẽ sui iuris effectus finita administratione manet sui iuris.*

2 *Priuilegium minori concessum finitur ætate minori finita.*

3 *Priuilegium finitur finita priuilegij causa.*

4 *Actio turpis non intenditur aduersus eam, quæ uxor esse desijt.*

5 *Testamentum pupillare tollitur paterno sublato.*

6 *Causa in dubio impulsiua p̃sumitur, non finalis.*

REGVLA XVI.

DECET *concessum à principe beneficium esse mansurum.*

CLARISSIME patet exẽplũ istius regulæ in auth.cõst.q̃ de dignita.§.illud col.6. vbi dicitur † ꝙ si filiusfamilias propter dignitatem sibi de 1
latam fuerit sui iuris, ꝙ a nihilominus dignitatis a
suæ administratione finita remanet sui iuris, & retinet

a Adde quando & quomodo intelligitur priuilegiũ finitum finita causa, Bart. & Bald. in l. Titio Seio. §. vsuras. hic allega. & q̃to ipe duret uĩ de Bar. in l. fi. in vlt. q. ff. de manda. prin. & in l. licitato. §. earũ rerũ. ff. de publi. & ibi quid in rescriptis & Bal. & Doct. in l. falso. C. de diuer. resc. Specu. titu. de instrum. edit. §. nũc autẽ. versi. nẽ opponitur; vbi ponit casus in qbus priuilegiũ pditur. & p Inn. Abb. & rel. inc. cũ ac cessissent. col. 10 ante mediũ. de const. vbi ponit rel. tres r͠as cũ aliqbus fallen. & gl. & Doc. in c. suggestũ. d de ci. et gl. et Arch. in c. priuilegiũ. 11. q. 3. & Cyn. in l. volũtariæ. C. de excu. tut. & Bar. in l. j. ff. de mundi. & Alex. in consi. 33. libr. 5. & in materia Lud. d Rom. in consi. 180. qd est pulchrum & singulare.

b Adde q per notata hic per Dyn. decidunt Bar. & Bald. in l. fi. de ferijs. q si datur dilatio ad producendũ vnum instr̃m, et pducitur in pri die quod finita est causa dilationis, et iudex potest pcedere ad vlteriora. vide Bar. in l. a filio §. alumno. ff. ad Treb. & Ang. Aret. in. §. si minus. col. 8. de actio. et Dy. & quæ ibi dicam in regula non licet act eri infra eodem.

tinet omnium cognatorum & agnatorum iura. Sed contra regulam videtur. ff. de leg. 2. l. Titia.
2 Seio §. vsuras. vbi dicitur, † q finita minori ætate cuius occasione priuilegium concedebatur, finitur priuilegium à principe concessum. Sed dicendum est, q ibi finita erat finalis causa priuilegij conce-
a dendi, & ideo ibi finitur priuilegium. [a] Iuxta regulam generalem, cessante causa cessat effectus. C. de episc. & cler. l. generaliter. & de hæret. l. j. & de testa. milit. l. penul. de restitu. min. l. fi. cum cessante
3 de appel. † Et in proposito non erat finita priuilegij causa. & ideo priuilegium durat, vel si erat finita, fuerat causa impulsiua, & nõ finalis, & ideo finita causa non finitur priuilegium, vt argu. ff. de vsu fru. l. de generali. §. duas. Et huius occasione distingue, aut constat causam priuilegij concessionis alicuius vel prohibitionis factæ esse finalem. Aut constat esse impulsiuam. Aut dubitatur, & si constat esse finalem, aut ea sublata remanent aliquæ reliquiæ pręcedentis causæ, aut omnes tolluntur, & si aliquę reliquæ remanent, reliquijs eius remanentibus durat effectus, vt patet exemplum. ff. de quęsti. l. vnius. §. seruus, vbi seruus à domino distractus, in memoriam prioris dominij, non debet nec potest aduersus quondam dominum interrogari. Item qui desiit esse vxor decurio, torqueri in memoriam prioris dignitatis non debet, vt ff. de decur. l. fi.
4 † Item contra eam quę desiit esse vxor, nõ instituitur actio turpis in honorẽ pręcedentis matrimonij, vt ff. rer. amot. l. 2. & 3. Sed vbi nullę reli-
b quię causę finalis [b] remanent, sublata causa tollitur in totum

in totũ effectus, vt supra de præbẽ.c.si pauper. lib.6.& ff.de act.& obli.l.qui cum hærede.arg. ad cõfirmationẽ huius distinctionis, quia iure cauetur† quod sublato testamẽto paterno de iure 5
ciuili, in totum tollitur pupillare, quia nullæ remanẽt reliquię paterni.ff.de inof.testa.l. Papi.§.sed nec impuberis.& de vulg.& pup.sub.l.in substitutione.& l.ex duobus.§.vlt.& l. & si contra tab.cum ibi no.Si cõstat esse impulsiuã, tunc finita causa nõ finitur effectus, vt ff.de dona.l.2.§.vlt.& l.seq. Et quòd dici solet vulgariter de Calphurnia.ff.de postulan.l.j.§.sexum. † Sed si dubitatum vtrum fuerit finalis 6
vel impulsiua, pręsumitur in dubio impulsiua, a & ideo ea finita, nõ finitur effectus, vt ff. a
de cond.& demon.l.cum tale.§ falsam caus.& l.Titio.§.sed cum ante nuptias.& de vsufr.lega.l.generali.§.duas, & de dona.l.2.§.fi.C.de iur.dot.l.si mulier.vbi de hoc.& ff.de cõdi.ob caus.da.l.3.§.quãquã.& de dolo.l.2.& fi.Dy.

a Adde quod in dubio præsumitur impulsiua et non finalis, vt not.glo. sing.in l.2.§.fi.ff.de dona. & cessante causa non cessat effectus, vnde qui vult dicere effectum cessare ex cessatione causæ, debet probare ipsam causam fuisse finalem, de quo late per Cyn.Bald. Ang.& Sal. in l. generaliter. C.de episco. & cler.& Dy. & Bar.in d.l.2.§. fin.de don. Voluit allegare Dyn.in l.3. & ibi dixi versi. cessante causa impulsiua.ff.de dona.cau.mor. quia ibi est opin.gl. & sing. in ver.causa. et quod ibi notaui. & Iac. Rebuf.in l.nullus. nu.2. in versic. præsumitur impulsiua. C. de his qui a prin. lib.10.Dy.in l. pecunię.in ver. in dubio pręsumitur impulsiua.ff. de supel. leg. Io. Fab.& Angel. Aret.in §. illis autem. in

In reg. Indultum, Argumenta.

1 *Reus non potest per hominem impediri, quo minus pluribus possit exceptionibus re.*
2 *Reus exceptiones dilatorias & declinatorias opponere potest.*
3 *Reus exceptiones peremptorias ante sententiam opponere potest.*
4 *Condemnatus non cogitur per hominẽ ante tempus lege concessum soluere condemnationem.*
5 *Pater nõ põt filiũ à legitima petenda prohibere.*
6 *Tempus ad appellandum à lege concessum non potest per hominem tolli.*
Tempus quantum concedatur ad appellãtionem persequendam.
7 *Vsusfructus patri debitus in bonis filij aduentitijs an possit ei auferri.*

8 Lex una aliā extenuare & penitus tollere potest.
9 Exceptiones an possint opponi post tempus à iudice statutū et ante litis cōtestationē. et n. 10 et 13.
11 Iudex tempus limitare potest post quod excludi tur litigator.
12 Iudex an quādoq; possit iurisdictionē denegare
14 Tempus quod datur ad appellandum an possit per iudicem minui
15 Legitima filio in bonis paternis debita an auferri, uel saltem minui possit.
16 Ius agnationis pacto tolli nequit.
17 Pactum de futura successione reprobatur ipso iure
18 Ius unum ciuile per aliud tolli potest.
19 Ius testādi incognitum fuit iure naturali et gētiū Petitio hæreditatis iure ciuili inducta tolli potest.
20 Rescissoria tollitur iure offerendi sublato.

REGVLA XVII.

Indultum à iure beneficium, non est alicui auferendum.

1 ¶INDVLGETVR reo à iure ꝙ possit plures exceptiones proponere, vt inf. eo. c. nullus pluribus. & ff. de exceptio l. is qui. & l. nemo. & ideo
2 nō pōt auferri per hominē. † Item indulgetur reo per l. ꝙ omnes exceptiones dilatorias & declinatorias proponere possit vsque ad litis contest. C. de probat. l. exceptionem. & de excep. l. vlt. & penul. & de procurat. l. ita demum. & ideo non debet au-
3 ferri per hominem. † Item indulgetur reo per l. ꝙ possit opponere peremptorias quandocunque ante sententiam. vt C. senten. rescin. non poss. l. peremptorias. & ideo non debet auferri per hominem, quia indultū à iure beneficium non est alicui auferendum, vt hic. & Authē. de nupt. §. si vero solū.
4 col. 4. † Item à iure indulgenter condemnato, ad condemnationem soluendam tempus quatuor mensium. C. de vsur. rei. iudic. l. 2. & ideo non debet

in 'instit. de testa. milit. gl. Io. And. & Doct. in c. post trāslationem. §. cæterum. nu. 17. in ver. cessat ius. Bal. in l. generaliter. nu. 3. in versi. cessante causa impulsiua. C. de epis. ecclesiæ de renun. et i c. si Christus. ad fi. de iur. iur. & per glos. & Card. et Alex. c. statuimus. §. neophy. cū 40. dist. & Alexā. in add. ad Bar. io d. §. fina. & Bar. in l. fin. ff. de testa. tut. & Abb. & præpō si. Card. Alexā. in cap. cum cessante. col. 1. de app. & Bar. in l. in omni. ff. de adop. & in l. Titia. §. vsuras ff. de lega. 2. & Fel. in c. cū nātius. in 1. colū. versi. not. primo. & in prin. 2. col. de testib.

bet nec pōt auferri per iudicē sine causæ cognitio
ne,[a] vt ff.de re iud.l.2.& 3.§. si quis cōdemnatus. a
† Itē indulgetur filio à lege ꝙ habeat legitimā de 5
bonis patris,vt in auth. de trien.& semis.§.1.col 4.
& ideo non potest auferri per patrem,[b] nisi in casi b
bus à iure expresſis, id est in quibus licet filium ex
hæredare, in illis enim in quibus licet exhæredare,
nihilominus relinquere tenetur, ut in auth.de hæ
red.& falc.§.exheredatos.col.1.& de immensis do
nationi. in filios fact.§.vlt. collat.8. quæ est C. de
lib.præter.authesi. non licet. &, vt cùm de appel
lat.cognos.§. aliud.& §. sequen.†Item indulgetur 6
à iure, illi contra quem sententia lata est tempus
10. dierum ad appellandum, ut in auth.de app.cir
ca princ.coll.8. Item indulgetur appellanti ad ap
pellat.prosequendam annus, & ex causa biennium,
vt hic in authen. de his qui ingrediūtur ad appella.
col.5.& ideo ei non est auferendum, ut hic, & infi
nita etiam istius regulæ alia inueniuntur exempla
regulam confirmantia,tamē est contra regulā† qa 7
pater à iure vsumfructum habet in bonis aduenti
tijs

a Adde an & qñ iudex posſit dilationes iuris abbreuiare, vel augere, Barto.Ang.Io.de Imo.& Alex.in l.2.ff.de re.iu.& Cy.in l.1. & de dil. Abb.Sicu. præpositum Medi.& fel. in c.cum sit Romana.de appel.vbi fel.in princ.ponit regulam,in sequendo opi.Bart.in d.l.2. ꝙ omnis dilatio legalis potest per iudicem mutari ex causa, siue talis dilatio sit data a lege cum ministerio iudicis, siue non, quicquid sentiat hic glo.Io. Andr.a multis approbata per rationes. Bart.n. ponit.8. fall.ad regulam,& vide Maria. Soc. in c.2. de dila. col.3.& Arch. & Calde. Alexan. in cap. ad bis. col.1.38. distin. Bald.in l.ait.ff.de iudi. delib. & Deci. Capel. Tholo. 197.& Decis. Parla. Gratia. nop. Delphi. & Ang. Are.& Ias. de Mayn. in.§. si minus, de actio.& Lu. Bolog. in 4.§. quis condemna.ff. de re iudi. & Ludo.de Rom.in consi.307. & Philip. Franc.hic & glo.in c.1.super verbo, prorogetur.de autor. sacr. cōsi. in Prag.Sanc.fol.5. Sed an episcopus posſit prorogare terminum indultum a lege heredibus ad implendum voluntatem testatoris, vide Abb. Sicu. in consi.40.colum.4.libr.1. & Fede.consi.124. & quod not.in capit. nes quidem.de testamen.not.pro magistro testamentum Curie Bituri.

b Adde quot modi sunt, & consi. tria quod pater potest filium excludere & priuare a legitima sua, de quibus per Dyn. Barto. & ibi Alexand.in additio.in l.hæres.ff. de bonis autorita. iudi. pos. & Ange. Perus.in.§.prohibemus. in authen. de trien.& semis.colum.tertia.& Cepolam in cautela.36. cum sequent. & Bald.in l.secunda.C. si quid in fraudem patro.& in l.prima.C. de inoff. donat. & Ludo.Bolog in flo.ff.de his qui in fraud.patro. in supremis interpret. & Ludo. de Roma. singu. 610,inci.quidam Cardi.

a Adde, quid si relinquatur monacho ea conditione q nihil' quærat in monasterio Bart. Bald. & Inno. in l. si alienum. ff. de hæred. insti. Barto. in l. pen. ff. de stipul. seruo. & glo. Bart. Inn. & Alex. in l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Trebel. & Bart. in sua disput. incip. quidam donauit. vel reliquit monacho. & Cepol. in cautela 308. Ange. Are. in. §. igitur. col. 3 &. §. item nobis, instiiut. per quas personas nobis acquir. et Abb. Sicu. in c. 2. consl. 2. & ibi de Velleia. de statu. mo. & can. regul. & Paul. de Cast. d. §. tres hæredes. & Bal. in l. 1. C. de his quæ pœnæ nomine, in 7. q. ad no, hic per Dy. Ange, et Ioã. Fab. in d. §. igitur Et nota q licet pater 'in isto casu & in alijs casibus nota. ĩ d. §. igitur. & authen. excipitur. C. de bo. quæ liber. non habeat vsumfructum, tamen habet commoditatem illius iuris. & uidetur esse tex. in l. plenum. §. quamquam. ff. de vsu, & habi. ita tenet Ang. Are. in d. §. igitur. versicu. sed tu aduerte.

tijs filij. C. de bo. quæ lib. l. cùm oportet. & l. fi. & tamẽ põt auferri per hominẽ relinquentẽ ea condi-
a tione, vt ad patrẽ perueniat [a] vsusfructus, ut in authen. vt liceat matri. & auiæ. in princip. Sed illud fit legis autoritate, & ideo non videtur auferri per hominem, sed per legem quæ auferendi potestatẽ concedit. vt C. vbi. & apud quem cog. in integ. 'restit. arg. l. ult. & ff. quod cuiu sque vniuer. nomin c. l. item. §. decuriones. & de lega. 2. l. ex familia. §.
8 si de falcid. † & constat q vna lex potest tollere aliam, & multò fortius extenuare vires, & effectũ alterius, cum cui plus licet, liceat & quod minus, vt infra. co. cui licet. Itẽ à lege datur marito admi-
b nistratio paraphernalium vxoris, b & tamen potest auferri per hominem, id est per mulieris prohibitionem, ut probatur C. de pact. conuen. l. hac lege. Sed eadem responsio potest habere locum. Ad materiam regulæ, '& dictorum exemplorum in
9 regula positorum pertinet quærere. † primo, si iudex statuat tempus certum ad dilatoria vel declinatoria exceptiones opponendas, an post ilud tempus,

b Adde, an maritus sit procurator in rebus paraphernalibus vxoris, vel quomodo. Al. in cons. 42. in 7. col. in princ. libr. 1. Cyn. Bart. Bald. Sal. & Al. ĩ l. maritus. C. de procur. & Bal. ĩ c. ex parte. & ibi Docto. de consuet. & ẽt de consuetudine regni & patriæ Biturí. de qua vide quę dixi in li. Consuetudinũ Biturigum in 1. rubrica. §. 5. & vide Lud. Bo. log. log. in suis primis interpret in l. cũ maritũ. C. de sol. & Ange. Aret. & ibi Ias. de May. in addit ad Christophor. Porc. in. §. penul. institut. de excus. tut. An possit ꝑponi. Adde qđ notaui in apost. ad Lanfra. de Oria. in c. quoniam contra. §. exceptionis. n. 8. in ver. reuocabitur. & in apost. in ver. de sequest. pos. vbi plenissime' Ant. Cors. sin. suis. 'in versi. except. incip. si statutum, & seq. et Hippo. de Mar. sing. to, incip. tu scis,

pus, & ante litis contestationem posit opponere.
Item si statuat certum tempus ad opponendas peremptorias, an post illud tempus & ante sententiã posint proponi? Et videtur ꝙ sic, † quia benefi- 10
cium proponendi dilatorias vsque ad litis contestationem est à iure indultum. Item pro ponendi peremptorias vsque ad sententiam est similiter à iure indultum, ut d.l.exceptionem.& l.vlti. & penult.& l. peremptorias.ergo non potest auferri vel extenuari per iudicem, vt hic.& ff. de re iudicata. l.4.§.si quis condemnatus.& in Authẽ.de nupt.§. vero solum.Econtrà videtur ꝙ non posit a † quia a
iudex potest limitare tempus. Et post illud tempus à iudice limitatum excluditur litigator, vt ff. de accus.l.Titia.quinimo plus,quia non prosequẽdo infra tempus à iudice præfinitum, desistere videtur,& iuri suo renuntiare, vt ff. ad Turpill.l. ab accusatione. §.destitisse. item pro hoc est C.qui accusare

a Adde Bart.in l.2.col.2.ver.ego teneo.ff.de re iudi. &,in l.mancipiorum.ff.de opt.leg.vbi dicit ꝙ probationes post terminum assignatũ traduci non possunt. Vide Dy.in regula,moram suam,in fi.infra.eo. glo. & Cy.in l.si ea.C.qui accu.non pos.Io.de Imo.in l. quandiu.ff.de acq. hæred.& Sal. in d.l. si ea,qui distinguit aut præfixit terminum actui iudiciali,aut extra iudiciali.& vide Innocen. in c. cum in tua qui matri.accu. poss.& Bar.& Ange. in d.l. quandiu.& plene per Angel. Arei.§. si minus, col. 10. in stitu. de actio. & Alexand.in addit. ad Bart. in d.l. mãcipiorum. in 1. & 2. apostil. vbi reperies multas cõcord. & per Io.Fab. in.§.q autem. de excusa.tuto. vbi dicit ꝙ siue sit tẽpus statutum a lege aut homine,si de nouo perueniant probationes ad notitiam volentis probare, potest etiam post tempus probare,licet Spec.titu. de except.§.nunc videndum.teneat contrarium in tempore præfixo ab homine. uide Abb.in c. pastoralis.4.col.& ibi Fel.col.vlt.ver.itẽ collige.& col. seq. de except. vbi Fel.alleg.Dy.hic & p Bal.cõs.316.in 4.volu.& sing. Maria.Soc.in repe.c.uenerabilis.col.20.princ.art.de iudi.& Alex. i l.si insulã.col.10. in fi.ff.de verb.obli. vbi dicit opi. Bart. cõmuniter in d.l. mãcipiorum. reprehendi in termino præfixo ab homines.secus si a iure,quia tũc auditur post tẽpus.ut vult Bar.in l.diffamari.C.de inge.& ma.& in d.l.si insulam.in 5. fallen. & uide Ias.in rep.l. admonendi.col.3.ff.de iureiuran. & singu.Do.de Rota.in Dec.463.tit.de proba. in nouis.

Adde ad materiã huius apost. & principalis quasi titu. istum in l. Titia.& qd ibi posui apost.ad ipsum.in versic.stat minus certũ tempus reo. ff.de accus.& dixi aliquid post Bar.in l.statuliberum.§.Stichum,in vers. videtur esse prohibitus.ff. de leg.2. & uide Tho. Ferrarium in suo tracta.cautelarum, caute.46.incipien. sæpissime litigantes,& Gerar.de Petra sancta sing.96,incipiente no.Bart.& Do,

cusare non possunt.l.si ea. & de ingen.man.l. diffamari.ff.de opt. lega.l.mancipiorum.& de cura.bo.
12 dando.l.1. & de bon.autori. iud.pos.l.4.† Et quia iure cauetur ꝙ iudex potest denegare iurisdictionem,vt ff. ex quib.cau. maio.l. sed & si per prætorem.§.sed & si cum decreto. Sed hoc argu.nihil.ad propositum, quia loquuntur omnia iura supra allegata in actore,cui post tempus cum causa à iudice præfinitum agendi potestas denegatur, quæstio autem proponitur in reo volente post tempus à iudice præfinitum exceptionem proponere, & ideo cum fauorabiliores sint rei,quàm actores,vt in regula iuris, constat non procedere argumenta præ-
13 dicta, quæ inducuntur à simili vel pari. † Tamen probabiliter dici potest ꝙ aut iudex limitauit tempus cum causæ cognitione,aut sine. Et si cum causæ cognitione,non possit tempus limitatum à iudice exceptiones proponere. arg.ff.de re iud.l.2. vbi tempus quod indulgetur reo per legem, limitari potest per iudicem cũ causæ cognitione.Si sine causæ cognitione proponere potest, etiã potest tẽpus. in eod.tit.l.4.§.si quis condemnatus.arg.l. ad prædicta.ff.de his qui no.infa.l.quid ergo.§.pœna gra
14 uior.vbi de hoc.† Item quæri potest,an tempus de
a cem dierum a quod datur ad appellandum possit per iudicem minui,& videtur ꝙ non per hanc regulã & per iura præallegata. Econtrà ꝙ possit.ff. de re iudic. l.2. & omnes leges superius alleg. in qõne proxima quæ inducuntur prout ponit actorem appellare. cũ is sit actor in causa appellationis qui fuit reus in causa principali, ut dici solet in Authen.de his qui ad appel. ingred. §.illud quoq; col. 5.& patet ex eo ꝙ pendente appellatione nihil est innouandum,vt ff. nil nouari.per totum. & C.de appel.l.3. Item quia iure cauetur ꝙ dilationes sunt arbitrariæ,vt ff.de iud.l.nonnunquam.& C. de dilat.l.1. & l.siue pars.tamen communiter dicitur & tenetur,ꝙ cum hoc tempus decem dierum concedatur à lege sine aliquo ministerio iudicantis tacito uel

a Adde an tempus datum ad appellãdũ possit per iudicem minui. glo. & Doct. in auth. offeratur.C. de lit. contest. & Bart. & Alex. in l. 2.ff. de iudic.Abb. & Felin.in cap. cum sit Romana. de appel. Bart. & Bald. in auth. qui semel.C. quomodo & quando iud. & glo in cap.1. de authen. facto. Concil. super verbo, prorogetur, fol.5. in Prag.Sanct. & Docto. supra. proxi.in 1. addit.alleg.et tex. glo. & Docto. in clem. si appellationẽ. de appel. & in c. personas & ibi omnes scribendo.tit.in antiq.

Adde omnino de materia huius apostill. per Rom.sing. suo 171. incip. hoc nesciunt legistæ.

a Posit aufer ri vel minui. Adde Bal. in l. cum lege. nu.2. & ibi posui in addi. ad ipsum in ver. vtrũ per statutum. C. de epis. & cler. Ia. Reb. in rub. C. de decur. li. 10. num. 8. & 9. & ibi no. post eũ. in ver. prætextu statuti. Pan. in c. Rayn. nu. 12. post quem etiã addidi in versicu. statutum. de stat. Felin. in capitu. ecclesia San. Mariæ. nume. 5. colum. tertia versicu. cæterum quæritur communiter de test. Rem. sing. 109. vel 610. in cipien. quidam Cardi. & Alexand. consilio 204. secundum maiorem, num, vol. 1.

to vel expresso, ꝙ non posit per iudicẽ minui. arg. istius regulæ. & in authen. de nup. §. si uerò solũ. & de iud. l. 4. §. si quis. cõdẽnatus. Ad cõtraria patet respõsio, quia omnia loquuntur in tempore ꝙ datur ministerio iudicantis taci to uel expresso, id est per l. intellecto, cùm lex non statuit, ideo tale tempus potest per iudicẽ minui uel augeri.
15 † Item quæri potest, an legitima q̃ debetur filio in bonis patris posit, auferri vel minui a ꝑ l. municipalẽ? & videtur ꝙ a nõ, q̃a eũ beneficiũ sit à iure cõcessum, sequitur ꝙ nõ posit auferri, ut hic, & ꝑ lle. §. si uerò solùm. Itẽ quia lex municipalis est ius ciuile, ut ff. de iust. & iure. & l. ius ciuile. & l. oẽs. populi. Et iure ciuili iura sanguinis nõ pñt dirimi. ff. eo. l. iura. ergo nec legitima, q̃ iure sanguinis debetur, potest auferri.
16 † Præterea ius agnationis, nõ põt tolli ꝑ pactũ. ut ff de pact. l. ius agnationis. ergo nec ꝑ statutũ siue. l. municipalẽ, q̃a in his demũ ualet. l. municipalis. ĩ q̃bus & pactũ, ut not. C. de decur. lib. 10. super rub. Præterea si uerũ est ꝙ in his demũ valet. l. municipalis, in q̃bus & pactum, ut dictũ est, de necessitate sequitur, ꝙ nõ posit debitũ iure naturę tollere uel minuere, q̃a nec pactũ potest, vt C. de inof. test. l. si q̃n. §. illud. itẽ ex eo. arg. concluditur,
17 † q̃a cùm sit quasi pactum de futura succesione disponendo, minuendo, uel tollẽdo, in totum sequitur ꝙ nõ ualeat pactũ. C. de pact. l. pactum. & l. fi. & de colla. pactum. & de suis & legit. hæred. l. fi. Pręterea legitima de bonis parentum debetur iure naturali, vt in auth. de hære. & falc. §. primũ itaq; col. 1. & vnde libe. ff. l. scripto. in fi. & de bon. dam. cum ratio, sed ius naturale est immutabile, vti institu. de iur. natu. §. pen. & ff. de ca. dimi. l. eas. ergo ius consequendi legitimam de bonis paternis

ternis erit consequenter immutabile. Oppositum
a huius [a] ostenditur, † quia certum est vnum ius ci-
18 uile tolli posse per aliud, ut instit. de iur. natur. §.
pen. & ff. de legi. l. de quibus. & l. non est nouũ. &
c. 1. de consti. suprà. eo. lib. 6. sed quòd portio pater
norum bonorum liberis debeatur, iure positiuo ci-
uili est inductum, non naturali, ut C. de legi. hæ-
red. l. leg. 12. tab. & in auth. de trie. & semis. §. 1. itẽ
patet in auth. de hæred. & falc. §. 1 & §. si quis aũt.
nam ibi dicit ꝙ lex necessitate imponit relinquen
di legitimam. & legem constat esse iuris ciuilis spe
ciem uel partem, ut ff. de iustit. & iur. l. ius ciuile er
go ius ciuile imponit necessitatem relinquendi le-
gitimam, ergo per oppositum ius ciuile tollitur, ab
surdum enim videtur quod ius naturale secundũ
quod nihil proprium erat, cùm iure gentium domi
nia sint distincta, vt ff. de iustit. & iure. l. ex hoc iu
19 re. patrem ad relinquendam astringat. † Item cùm
iure naturali & gentiũ ius testandi fuerit incogni-
tum,

a Adde an legitima filij posset tolli uel minui per statutum. Cy. in l. sancimus. C. de nup. et Sal. in auth. nouissima. in 9. q. & ibi Fabianus de Giochis de monte Sabino in 16 q. multum sing. et ibi Ias. col. pen. C. de inoff. test. & Barto. & Imo. in l. Titio. §. Titio genero. ff. de condi. & demonstra. Bal. in l. cũ lege. & in auth. C. de epis. & cler. & in cons. 125. in fi. lib. tertio. & in cons. 304. lib. 2. & Alexander consi. 75. libr. 1. col. 2. versi. accedat. & dom. Card. Alexan. in c. 1. de matrimo. ad Morgani. contra. in vsib. feudo. col. 10. & Bald. in d. l. sancimus. et Ange. & Bald. in l. 1. ius naturale. in fi. q. vlt. ff. de iusti. & iur. & Bal. in l. fin. §. sin autem æs alienum. per illum text. C. de bon. quę lib. & Alb. de Rosa. in 2. parte statutorum. in q. 104. cum sequen. & domi. de Rota. in decisio. 18. in antiquis. incipien. Item fuit dubitatum. & Pau. de Castr. in consi. 56. in nouis. & Bart. in consi. 72. col. 2. versi. secundo probatur. Ioan. And. hic in Mercuriali. & in addit. Spec. in rubr. de success. ab intest. & in c. Raynutius. de test. & Old. cons. 16. & in cõs. 136. & Bar. in auth. de hære. & falc. circa fi. prin. & Ang. in l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. test. & Alex. consi. 55. lib. 2. & Lud. de Rom. consi. 32. & pulchre Card. Alex. in c. ius naturale. col. 3. versi. glo. 3. verbo, concess. 1. dist. & Ludo. de Ro. in consi. 133. & Bald. in consi. 197. in prin. lib. 2. & Inno. in c. quæ in ecclesiarum. de constitut. & Abb. Sic. in c. fin. col. fin. de consuetud. & latius in Ray. & Raynald. de testa. & dom. de Ro. decis. 18. titu. de consuetudi. in nouis. & multum ample, & Ab. in consi. 63. colum. 2. lib. 1. & in consi. 75. colum. pen. in fi. co. lib. & Bart. in l. de quibus. col. 3. ver. opp. quod indistincte. ff. de legi. & decis. Capellę Tholos. q. 436. multum notabiliter. & decis. Parlamenti Gratianopolis Delphinal. 476. & Ang. in consi. 300. & latius in consi. 349. & quæ dixi in. §. 2. consi. 9. & in addit. de test. lib. Consuet. Biturigum, fol. 118.

tum, quod patet quia iure[a] ciuili quod est posterius est inductū, vt insti. de testa. Itē cum ad paterna bona vocētur filij per l. iuris veteris, constat quòd per hæreditatis petitionem, vt ff. de peti. hęred. l. 1. & 2. sed ipsa tolli potest. quia iure ciuili inducta. vt in eo. tit. l. item veniunt. §. cum autem. ergo sublata via per quā venitur ad bona, & ipsa bona tolluntur, quia sublato medio sine quo ad extremum perueniri nō potest, & ipsum extremum in effectu sublatum videtur. nam sublata querela, per quam venitur ad hęreditatis petitionem, ipsa hęreditatis petitio sublata videtur: vt C. inoffi. test. l. sancimus. §. vlt. Itē sublato iure restitutionis per quod peruenitur ad rescissoriā, & ipsa rescissoria videtur sublata, vt ff. de act. & obl. l. in honorariis. §. si eū in rescissa. † Itē 20
sublato iure offerēdi per quod peruenitur ad pignoratitiam, & ipsa pignoratitia sublata videtur. vt C. de pręscript. 30. vel 40. annor. l. cum notissimi. & not. ff. de dam. infect. l. si finita. §. postea autem. & quod dicitur de debito iurę naturę, debet exponi & intelligi iure ciuili persuadente naturali coniunctione constituto, vt alias exponitur. ff. de verb. signifi. l. pronuntiatio. §. familiæ. propter quę videtur dicendum. quod de rigore iuris legitima possit diminui, & auferri per l. muncipalem: sed ęquitas in genere tradita videtur suadere contrarium, & ideo rigor pręualet, vt dixi supra eod. c. 2. Dyn.

[a] Adde, quo iure ius testandi fuit inductū, Christo. Porc. & famosum iuristarum principem Franc. de Aret. in addit. Ang. de Are. instit. de test. in prin. & Bar. in l. interdum. ff. de condict. indebi. & Alex. consi. 12. col. 2. versicu. nec ad hoc. lib. 1. & in consi. 87. colū. 13. versicu. nec ad hoc. libr. 2. & Abb. in cōs. 63. libro 1.

In reg. Non firmatur. Argumenta.

1 *Sponsalia inter minores septem anno um contracta an teneant.*
2 *Beneficium cum cura impetratum ab eo qui nō est legitimæ ætatis. non confirmatur eidem accessione ætatis.*
3 *Sententia nulla non firmatur tractu temporis.*
Institutio hæredis principio inutilis non validatur successu tēporis.
4 *Institutio hæredis incapacis non firmatur ei facto capaci*

Legatum

a Adde, quomodo matrimoniũ contractũ inter minorẽ, & maiorem conualescat pulchre Bal. consi. 324. incip. incipiã a radice, lib. j. vbi ponit intellectũ c. j. de despon. impub. lib. 6. & per Bal. consi. 399. eod. lib. & in consi. 428. vbi etiã vide quid inter duos impuberes, & Abb. Sic. & Præpos. Mediolan. in c. de illis, in 1. de desponf. impub & Io. Lup. de Hispania in tracta. suo de spon sal. & matr. §. q̃ ætas requiritur et quę. no. decis. Cap. Tholos. 160. & pulchre Cald. in consi. 2. ti. de sponsal. matri. ubi ponit de duobus minoribus qd̃ vide q̃ singulare.

5 *Legatum à principio inutile quando ualidetur tractu temporis.*

6 *Stipulatio quæ fit de re sacra non firmatur eadem effecta prophana.*

7 *Temporis tractu non roboratur quod initio nullum fuit & nume 9*

8 *Testamentum filijfamiliàs non capit uires eo sui iuris effecto*

10 *Seruitutis constitutio facta uno sociorum non consentiente ualidatur accedente consensu.*

11 *Inutile initio qñ ualidetur per decursum tẽporis.*

REGVLA XVIII.

N*ON firmatur tractu tẽporis, quod iure ab initio non subsistit.*

1 ¶ †Si duo minores septẽ annorũ cõtraxerint spõsalia nõ tenẽt ab initio de iure, nec solo tractu temporis cõfirmãtur. Itẽ si duo impuberes, vel vnus pu-
a bes & alter impubes a non proximus pubertati, & in quibus ætatẽ malitia nõ suppleat cõtraxerunt matrimoniũ p verba de p̃senti, non tenet ab initio de iure, nec cõfirmatur solo temporis tractu. supra de
2 desponsatione impub. c. j. lib. 6. † Itẽ si aliquis impe-
b trauit beneficiũ b cum cura, tẽpore quo nõ erat in ætate legitima, licèt postea fiat ætatis litimæ, impe-
c tratio non confirmatur, sed tẽpus datæ c literarũ so-
3 lũ attenditur. supra de resc. c. si eo tpe. lib. 6 † Item
d snía q̃ nulla est ipso iure, non confirmatur d aliquo temporis

b Adde glos. singu. in d. c. si eo tpe sup verbo tunc, & gl. sequẽ. & ibi de S. Gemin. de rescrip. supra eo. li. et Dy. supra i reg. bñficiũ in 6. q. et q̃ibi dixi

c Adde, quando tp̃s datæ literarũ attendatur in regula, q̃ prior. infra eo. et quę ibi dico. Adde omnino de hoc dicto Panor. in c. dile ctus. & qd̃ ibi posui in addit. ad ipsũ in uers. tp̃s datę. de p̃b. Gem. post quę dixi in apostil. in c. si cui. nu. 60. in ver. tp̃s datę d p̃b. lib. 6. & dixi plene post Phil. Fräc. i c. dispẽdia §. prius. n. 2. i uer. tp̃s datę extra d ref. eo. li. 6.

d Adde an snía ipso iure nulla p app̃onem, si p iudicẽ app̃onis confirmet, validet. Bar. post Dy. i l. si expressim. col. 2. i 2. q. et ibi Ale. i addi. hic alle, et gl. i l. i, et Cy. i 5. q. Bar, Bal, col, 3. C, qñ puocare nõ est necest.

a Adde, an testamentũ factũ apud hostes valeat, si testator redeat ab hostibus Bar. & Fran. de Aret. in l. eius. in prin. ff. de test. & rationẽ ibi vide per Fran. Quid de mercatore vel alio qui apud Barbaros, vbi non seruatur forma iuris, fecit testm̃ & ibi decessit? vide Bar. in l. i. in q. 3. & ibi Doct. Moderni. C. de sum. Tri. & Bal. pulchre in l. ius ciuile. col. 2. vers. & no. & latius in l. si nõ spẽli. & ibi Alex. C. de test. & Bal. in cõsi. 320. col. 2. versi. restat. lib. j. & in cõsi. 111. vol. 2. & celebre. in consi. 163. cum seq. lib. 4. & Oldr. de Laud. in cõsi. 242. et Alex. in addi. ad Bar. in d. l. i. C. d sũ. Tri. qd d testõ facto in portu Saracenorũ, an dicatur factum in terris Saracenorũ, & determinatum fuit q̃ nõ, q̃a portus est publicus, & ita Christianorũ sicut & Saracenorũ, vt not. Bal. in rub. de rer. diu. col. 4. versi. sed quæritur an portus. et Ang. in. §. litorum. in fi. instit. de rer. diui.

b Adde quod ædibus affixa marmora legari non possunt, nec reconualescit licet postea ab ædibus separentur, vt l. cætera. hic allegata, quod limita quinque modis. vt ibi per Alexand. & bene facit quæ dixi in quodam consilio incipiente. Iaquelina in tertio dubio. 34.

temporis tractu. ff. de appell. l. si expresim. Item institutio hæredis q̃ ab initio est inutilis pp ꝑsonã testantis, q̃a forte erat impubes, nõ conualescit, licèt postea fiat pubes, vel si erat seruus, nõ conualescit, licèt postea fiat liber, vel si erat filiusfamilias, non conualescit, licèt postea fiat sui iuris † Itẽ si erat furiosus nõ firmatur, licèt postea fiat mẽtis cõpos. Itẽ 4
si erat captus ab hostibus, nõ firmatur, licèt postea redeat.a Et hæc oĩa ꝓbantur. ff. de test. l. si filius. & a
l. eius. & de leg. 3. l. i. §. i. itẽ si erat inutilis pp ꝑsonã hæredis scripti, q̃a erat non capax, nõ firmatur, licèt postea fiat capax, & hoc vult regula posita. ff. eo. l. pen. Itẽ testamentũ & omnis voluntas alia q̃ est ab initio falsa tractu tẽporis nõ firmatur, vt C. de falsis. l. sicut. † Itẽ legatũ qđ est ab initio inutile 5
pp personã legãtis tm̃, vt quia non poterat testari, & consequẽter nec legara relinquere, vt ff. de leg. 1. l. 2. vel pp personã legantis & legatarij, vt quia legat testator seruo suo, vel legat hæredi à seipso, vel pp personã legatarij, & eius a quo præstandũ relinquebatur, vt quia legat seruo hæredis, vel ratione rei legatæ, vt quia legantur marmora & columnæ ædibus iniunctæ, non firmatur tractu tẽporis, etsi causa impedimenti bremoueatur. vt ff. de b
reg. Cato. l. i. in princip. & de lega. i. l. cætera. §. i. & C. de leg. l. seruos. & inst. de lega. §. an seruo. † Item 6
in stipulatione quasi stipulor rem sacram, stipulatio non firmatur, licèt fiat prophana. Item si stipulor hominem liberum, non firmatur stipulatio,

a Adde glo. & Bar. & flor. de S. Petro in l. per fundū. ff. de seruit. rusti. prędio. & pulchre Bar. tenentem hanc solutionē post glo. ibi in l. cū vir. col. 2. ver. oppo. ff. de vsucapion. & Bal. in l. 1. col. 2. C. si seruus extero. & Bar. in l. pluribus. §. 1. ff. de verb. obli. & tex. & ibi Ang. Aret. in §. instit. de inut. stip. & Spec. in tit. de arbit. §. 2. versi. quid si pendente. & Barto. in l. cęterā. in prin. ff. de legat. j. Et not. quod quā testū deficit ex persona testantis, quia est intestabilis, non conualescit postea, vt in personis hic per Dy. enumeratis, & vide pulchre per Bar. in l. j. et ibi Bal. ff. de lega. 3. & Bal. in l. j. col. 10. C. de sacrosanct. & Ange. Aret. instit. quib. mod. permissum est fac. test. in princ. in fin. & in §. non tñ. in j. notab. quib. mod. infirmatur. testa. an aūt testm̄ per fil. ā patre existente deportato rescindatur pre restituto, Bart. in l. fi. de sentē. pass. et restit. dicit quod ita, secus autem est in contractibus inter viuos quod reprehendit ibi Lud. Bolog. in suis scēdis interpre. per illū tex. ver. ita tñ gesta per filiū &c. quod siue sit testm̄, siue cōtractus inter viuos, oīa valēt, nec irritātur per restitutionē pr̄s ad patriā. vt ibi per eū. Et vide Abb. Sic. in consi. 108. lib. j. & Lud. de Ro. in cōsi. 509. an cōtractus inualidus ratione psonæ cōtrahētis prohibitæ cessāte inhabilitate validet, & adde hic Dy. & Bar. I l. fi. & de solut.

tio, licèt tractu tēporis fiat seruus, vt ff. de verbo. oblig. l. inter stipulantē. §. sacram. sed cōtra regulā videntur multa obstare, & maxime ff. de seruit. rustic. pręd. l. per fundū. & cōmu. præd. l. receptū. vbi constitutio seruitutis facta per vnū sociorū, non tenet ab initio, postea tamē firmatur alijs consentiē tibus quandocunque. Itē C. de contract. iud. l. vna. vbi data in officialē inutiliter collata tractu tēporis firmatur. & C. de nup. l. & si contra mandata. & ff. de ritu nupt. l. si q̄s in senatorio. Itē de leg. 3. l. j. §. sed si filius. vbi legatū quod est ab initio inutile, firmatur tēpis tractu. Itē de hæred. insti. l. qui soluē do. vbi institutio quæ erat inutilis cōfirmatur tractu tēporis. Itē de cond. instituen. l. mulier. §. j. vbi manumissio quæ ab initio fuit inutilis confirmatur tēporis tractu. Ad quæ omnia dicunt Legistæ
7 volentes soluere generaliter. quod illud† quod ab initio de iure non tenet, non firmatur tēporis tractu
a solo. a & ita intelligunt hanc regulā. ff. eo. l. quod ab initio. & l. penult. Sed alijs adminiculis concurrentibus, quod non valet ab initio ex post facto firmatur. Et ita intelligunt omnia supradicta iura q̄ videntur regulæ cōtraria. quæ solutio, licèt cōiter teneatur per omnes, non procedit de iure, quia si quis testatur impubes, & moritur factus pubes, adminiculū superuenit, & tamen testm̄ nō confirma
8 tur.† Si testatur filiusfa. & postea fiat sui iuris, adminiculū superuenit, & tñ testm̄ nō confirmatur, idem

idē in furioſo, licèt poſtea fiat ſanę mētis. idē in capto ab hoſtibus, ſi poſtea redeat ab hoſtibus. idē in re mea q̄ mihi pure legatur. Nā licèt adminiculū ſuperueniat, q̄a deſinit eſſe mea, nō firmatur legatū. idē in re ſacra: quæ poſtea fiat ꝓphana. & in homine libero, q poſtea fiat ſeruus. nā in his oībus ſuperuenit adminiculū, q̄a ceſſauit cauſa impedimenti: & tamē qđ ab initio fuit inutile, non firmatur temporis tractu. & ideo clarius pōt dici ad omnia ꝙ aut durat cauſa impediēs, aut ceſſat, & nulla ſuperuenit cōfirmans, aut ceſſauit, & ſuperuenit confirmans. primo enim caſu regula ſimpliciter vera eſt, quia qđ ab initio nō valet, tractu tēporis non firmatur, vt hic. & ff. eo. l. quod ab initio. & l. pen. & C. de fal. l. ſicut. & ff. de appell. l. ſi expreſsim. ſecundo caſu, ſcilicet quādo ſolū ceſſauit cauſa impediens, & non ſuperuenit cauſa confirmans idem, † quia qđ ab initio non tenuit, non confirmatur, vt ff. de verb. obli. l. inter ſtipulātē, §. ſacram. & de teſta. l. eius. & l. ſi filius. & de leg. j. l. cætera. §. j. C. de leg. l. ſeruos. inſtit. de leg. §. an ſeruo. & ſupra de reſcrip. c. ſi eo tēpore. In tertio caſu quādo ceſſauit impediens, & ſuperuenit confirmans, tunc regula locum non habet; vt patet ſi quis bene intellixerit in omnibus contrarijs ſupradictis. Nā in l. per fundū. & l. receptū. † defectus conſenſus ſocii reddebat conſtitutionē ſeruitutis inutilē, & ideo q̄a ceſſauit defectus, & ſuperuenit conſenſus, confirmatur conſtitutio ſeruitūtis. Item C. de cōtract. iud. d. l. i. impedimentū donationis erat officiū, ideo quia ceſſauit officiū, & ſuperuenit voluntas expreſſa vel tacita ex tēporis diuturnitate, prǽſumpta, confirmatur donatio. & idē in l. ſi cōtra mādata. & in l. ſi q̄s in ſenatorio. & in l. i. §. ſed ſi filius. ff. de leg 3. & in l ſi deportati ſeruo. & l. mulier. ff. de côd. inſti. & l. i. C. ſi ma fac. ratū hab. & in l. quod in rerū. §. i. ff. de leg. i. l. lega. inutiliter. eod. ti. & ſupra de deſpon. imp. c. i. q̄a ibi ceſſauit cā impediens, ſcilicet minor ætas, & ſuperuenit cā confirmans, id eſt nouus cōſenſus, ꝑ verba expreſſa vel ꝑ alios nouos actus extrinſecos declaratos. Et idē in l. tribunus. §. vlt. & l. ſi filius. ff. de teſta. mil. & in omnibus aliis in q̄bus cauetur, ꝙ inutile à principio tractu tēporis confirmatur. Itē contra regulā videtur. ff. de regul. Catoniana. l. i. & ij. Scribunt Legiſtæ, ff. eod. l. quod ab initio

a Adde pulchre Bar.& Alex.ibi in addit.in l.si iudex.ff.de var.cogn. qñ per imperitiã iudex male iudicauit.& Bart. in sua disputa. incip.iudex per imperitiam.& Bal.in c.i.§.iudices.& ibi Car.Alex.de pac.iura.fir.& Bar.& Bal.in l.si filiusfa.in prin.ff.de iud.& Inno.& Abb. in c.super eo.quod met.cau.& Ang.Aret.& Ioan.Fab.instit.de oblig.quæ ex quasi delict. nas.in prin.Ang. de Perus. in l. ex maleficijs.§. si iudex. & ibi Bar.ff de act. et obli.Bar.Bal.et Al.in l. 2.ff.q d quisq; iuris. & no.ꝙ iudex male iudicans tenetur ex quasi maleficio. vt hic p Dyn.& in iuribus.supra alleg. sed medicus male secãs uel iniquas medicinas appropriãs tenetur ex malefic.vt institu.ad legem Aq.§.imperitia.alias pręterea si medicus & ibi Ioã.Fab. & Ang. Are.in d.tit. de oblig. quæ ex quasi. Bar. & Bald.in l. illicitas.§. sicut.hic alleg.& tex. & ibi doc. in l.pe.C. de cõ

specialia sunt.tamẽ nihil est,quia tex.aliter soluit in præalle.l.versi. quæ diffinitio.ff.de reg.Catonia.di
11 cit enim † ꝙ multum refert vtrum aliquid pure concipiatur inutiliter, & tractu tunc tpis non firmatur, aut sub conditione,& tunc pendente conditione nõ potest inutile dici,cum sit nullum.& ideo non impeditur effectum assumere per conditionis euentum.Cum quod nullum est vitari non possit. ff.de iniust.rup.test.l.nam & si sub conditione.

In reg.Non est sine.Argumenta.

1 *Iudicans male per imperitiam quando sit in culpa.*
2 *Medicũ se asserẽs,psumitur ĩ culpa,si peccet in cura.*
3 *Culpa non caret qui rei non intellectæ se immiscet.*
4 *Prohibere ualẽs læsionẽ an teneatur si nõ phibuerit.*
5 *Facilius futurũ nõ detegens cum possit an teneatur.*
6 *Gerẽti negotia aliena sine mãd to an cõpetat actio.*

REGVLA XIX.

NON *est sine culpa,qui rei quę ad se non pertinet, se immiscet.*

1 ¶† Si qs asserit se iurisperitũ,cũ Canonici & ciuilis sit iuris ignarus, & ptextu assertionis fuerit assũptus ĩ iudicẽ,si p ĩperitiã male iudicauit,a vr̃ fuisse in

dictio.ob cãm dat.& ad predicta & omnia exempla hic per Dy. posita, vide Inno.Abb.& Fel.in c.tua nox.de homic.& quid de aduocato, an teneatur de imperitia.vide ibi Fel.pulchre in prin.& Guid.de Suz.in c. i.C.de aduoc.& Bar.in l.idemq; .§.si quis ea.ff.mãd. & Spec. in tit. de aduoc.§.vlt.col. vlt.versi. quid si per imprudentiã.& tit.de requisitione consilij.§.i.versi.cõsiliarij.qd de imperitia notariorũ, vide Bal.consi.5. in prin.lib.3.ꝙ si imperitia notariorũ destruit mundũ,& ponit cõsciẽtias virorũ in magno discrimine.vnde dicit gl.no.quã sequuntur Cy. & Bal.in l.si.C.de fideiuss. ꝙ simplicitas notariorũ nõ intelligentiũ clausulas iuris

las iuris quas quotidie ponunt in instris, nō debēt nocere partibus, et sunt vt pica, & psitacus, qui stant in palatio dñorū, qui loquūtur sine intellectu, vt dicit Lud. de Ro. in suis sing. fol. 3. qđ no. & đ istis vide gl. Ioā. de Pla. in l. gñali. C. de tab. lib. x. & Bal. in fi. C. de edē. col. pe. & Alexā. de Imol. in l. argentarius. §. cū aūt. col. vlt. & ibi Lud. Bolog. in suis primis interpr. ff. de eden. vbi dicunt notarium teneri ad interesse partis propter eius culpam, & quando quis teneatur de damno dato per imperitiam, vide Abb. Sic. in c. fi. de iniur. & damno dato. & Car. do. Ant. in summa confessionali. tract. de resti. & de ind. vide Ludo. Rom. in suis sing. fol. 5. col. 2. ver. iudex qui admittit. & Ludo. Bolog. in d. l. fi. de var. cogni. in j. interpr. & Fel. in c. excom. in fi. de hæret. & Bal i cō si. 59. ante fi. lib.

in culpa, quia se immiscuit rei ad se nō pertinēti, & ppea iure cauetur, ꝙ ipse tenetur actione in factū inquantū religioni iudicātis videbit̄ æquū: ff. de var. cog. l. si iudex. & de actio. & oblig. l. ex maleficijs. §. si iudex: & instit. de obli. quæ ex quasi delic. nas. in prin. †& idē dico in eo qui se asserit medicū, cū medicinā ignoret, & p imperitiā aliquē lædit, vt. ff. de off præsi. l. illicitas. §. sicuti. & insti. ad leg. Aquil. §. imperitia. Itē in quolibet artifice asserēte se peritū, cū sit imperitus, †quia culpa est immiscere se rei ad se nō ptinēti, vt ff. de loc. l. si quis fundū. §. Celsus & l. itē quæritur. §. gehēna. & ad leg. Aquil l. idē iuris est in fi. fallit in mensore qui de dolo tantū tenetur, etsi imperitè versatus fuerit, sibi enim imputare debet qui eum adhibuit, nisi mēsor fuerit in lata culpa quæ dolo assimilatur. ff. si mens. fals. mō. dix. l. j. §. hæc actio. Itē in eo qui inuadit possessionē vacantem, quia cùm sciat eā ad se non pertinere, videt̄ fuisse in culpa,[a] & propterea tenetur. C. vnde vi. l. fin. †Sed nunquid ille q potuit impedire ne aliuslęderet̄, & nō ipediuit, teneat̄? De iure canonico[b] planum

2 (beside "prin. †& idē dico…")

3 (beside "cū sit imperitus, †quia culpa…")

4 (beside "fin. †Sed nunquid…")

a Adde ꝙ fallit in fabro & operatorio ꝗ excusatur si laborat in re alterius quā cōducētis. ex quo facit de mādato eius. vt est gl. sing. & ibi Bar. & in addi. Alex. Ang. Bal. Lud. Bolo. in l. rē. §. tignū. ff. de rei vē. et Ale. in l. de pupillo. §. nūtiationē col. 4. ff. de no. oper. nuntia. qđ limit. vt ibi p̄ Lud. Bolog. & Alex. in d. §. tignū. in addi. ad Bald. & vide Ang. Aret. in §. cū in suo. instit. de rer. diuis. & Sal. in l. nō ideo minus. C. de accus. & Imol. Lud. Ponta. in d. §. nūciationē. & Pau. de Cast. in cōsi. 459. in antiquis. & Alex. in consi. 26. col. 2. lib. 1. & Fely. in c. vniuersitati. col. j. de senten. excom. & Bart. in l. non solum. §. si mandato. col. 2. versi. circa primum dic. ff. de iniu. & ibi Alex. in addi. circa fin.

b Adde an ex sola scīa qs teneat̄ qñ nō ipediuit. vel nō reuelauit tex. et ibi Inn. et Abb. & de Bellēzi. ī addi. in c. quāto. de sen. excō. & Bar. ī l. j. §. sed eo. ff. ad Syllan. vbi dicit ꝙ si qs occidit aliū me p̄sente, et nō adiuuāte, nō teneor, arg. gl. j. l. culpa caret. ff. eo. ti. sed Pau. de Ca. ī l. fi. C. de his

quib.

ab. vt indig. hoc limitat ut ibi vide p eū et Bern. ī addi. Abb. ī d.c. quāto. & vide Bar. ī d.l. culpā. et i l.j.§. occisorū. ff. ad Silla. et latius ī l. vetū. ī ff. et ibi Ale. in Addi. ff. de patric. Bar. & Bal. in l. nō meū. §. sed licet. ff. qd me. cau. et Bar. & Bal. in l. ut uim. col. 2. ff. de iusti. & iu. et Ang. Are. in §. iuris pcepta. insti. eo. & Lud. Ro. cōsi. 117. & tex. & gl. in c. nō ferēda. 23 q. 3. et Arch. ī c. negligere. 2. q. 7. & Ang. Aret. in trac. male ficio. ī gl. che hau tradi to la tua patria. col. 2. et Spec. in ti. d. pœnis. & di. spu. §. iuxta. uer. qd si potui. et ỳ. qd si amici mei. & Bald. in pœ. decre. col. 5. uer. informat. & Ce pol. ī cōs. 55. col. 2. in fi et Ang. ī cōs. 72. Fel. in d. c. quāto Io. And. & Io. d Ana. in c. Petrus. de ho mici. & Florē. ī l. ait lex. ff. ad le gē Aqui. Ang. ī l. j. C. de nil. ag get. nō rump. & Sal. in l. j. C. de rap. uirg. et Bal. ī repet. l. j. C. vñ vi. & Abb. in c. j. col. pen. d re stitu. spol. sed o

num est q tenetur, quia non impediendo, cū posset, videtur participasse delictū seu fauorē præbuisse delinquēti, vt supra de sent. excom. c. delicto. de iure aūt Ciuili videt prima facie idē quod de iure Canonico, qa iure cauetur, q si seruus sciēte dño & prohibere nolēte occidat, dñs occidisse videtur. ff. de noxa. l. 2. in prin.

5 † Itē præpositū suū non ptexit, cū posset, in pari cā facinoris est habendus, ut ff. de re mili. l. omne delictū. §. qui præpositū. Sed contrariū huius determinatur. ff. eo. l. culpa caret qui scit, & prohibere non pōt. tex. tamē illius l. est in contrariū, arg. à contrario sensu sumpto, quia si culpa caret q prohibere non pōt, ergo si prohibere pōt, vr esse in culpa. tñ p illa opi. induci posset, qa iure cauet, q seruus q potuit opē ferre dño, & nō tulit, capite punit vt ff. ad Syl. l. j. §. eo aūt, tamē libero homini vel de pximo ex cā fideic. liberādo non imputatur, si opē ferre potuit, & non tulit, vt ea. l. j. §. sed in eo. Itē v r ista regula impedire effe

6 ctū tractatus. ff. de neg. gestis. † quia cum gerens aliena negotia sine mandato sit in culpa, debet sibi actio denegari: tñ consueta est & facilis solutio, qa cū naturaliter homo homini officiū debeat, vt ff. de seruis expor. l. seruus ea l. magis suū officiū ui detur

pin. Bar. in d. l. vrum. reprehēditur. p Bal. in quodā eius cōsi. in quo dicit animā Bar. in inferno pp illā opinio. cruciari, vt referūt Alex. Ang. Are. & Fel. in loci supra alle. & illud cōsi. Bal. nō potui inuenire. et vide Ang. Arimi. & Ber. Lādr. in addi. ad Ang. Are. ī d. tract. Malefi. et Lud. de Ro. in suis sin. fol. vlt. col. j. ver nunqd. & Lud. Bolog. in l. modorā. in primis interpret. ff. de pœn. & Cy. in d. l. i. C. vñ vi. & Bar. in auth. ut defunctorā funera. col. 5. & Fel. in c. q alios. de hæretic. q ponit rām cum plurib. fal. et ī c. j. d off. delega. & Sal. in l. qsquis. C. ad leg. Iul. maie. sed aduerte scdm Bar. in d. l. nō ideo minus. q i ō dēt sibi denuntiare psonam q dēt ipsū offendere rōne scādali. & Bal. idē dicit in l. mādato. in fin. C. māda. & Bar. et Ale. in addi. in d. l. nō solū. §. si mandato. in quæst. penul.

detur adimplere, quàm culpabiliter rei alienæ se immiscere, quia appellans pro dãnato dicitur facere rem suam quasi sua intersit, ratione illius officij & cognationis, quam inter homines natura constituit, vt ff. de iusti. & iure. l. vt vim. & de app. l. non tantum. & quando appell. sit. l. 2. §. fin. Dyn.

In reg. Nullus pluribus. Argumenta.

1 *Exceptionem unam proponens an possit aliã postmodum opponere.*
2 *Exceptiones plures an possint simul proponi.*
3 *Conuentus de pauperie si neget quadrupedem suum esse, non potest conuictus eum pro noxa dare.*
4 *Negans scripturam suam non potest allegare solutionem.*
5 *Exceptiones contrariæ proponi nequeunt sine mendacio.*
6 *Exceptiones contrariæ qualiter intelligendæ.*
7 *Reus in exceptione dicitur agere.*
8 *Rei quare fauorabiliores sint quàm actores.*
9 *Cumulatio actionum quando admittenda, & quando reijcienda & nume. 17.*
10 *Absolutoria, quæ in prima petitione fertur, rei iudicatæ exceptionem non patitur.*
11 *Actor litem contestando cõditionem suam non reddit deteriorem.*
12 *Appellationem interiectam & litem pendere paria sunt.*
13 *Absolutoria lata in prima non parit exceptionem in secunda.*
14 *Actiones plures contrariæ non possunt simul proponi.*
15 *Falsum & inofficiosum an sint contraria.*
16 *Petitorium & possessorium an sint opposita, et electione tollantur.*
18 *Actione una pendente non potest alia proponi.*
19 *Actio de periculo contra serui venditorem data, non est ei contraria, quæ datur contra emptorem.*
20 *Libertas non petitur ex duabus causis simul.*
21 *Contraria origine & effectu mutuò se tollunt.*
22 *Sententia absolutorio in petitoria lata, an pariat rei iudicatæ exceptionem in possessorio.*
23 *Actio hypothecaria proponi nequit personali proposita.*
24 *Conclusio petitionis attendenda magis quàm ipsa petitio.*
25 *Absolutoria lata in ciuili, rei iudi. exceptionẽ parit in criminali.*

Absolu-

26 *Absolutoria ab indebito exceptionem parit in altero.*
27 *Sententia lata pro fideiussore quando prosit principali.*
28 *Necessitati non subest quod in mera potestate est.*
29 *Absolutoria lata in prima causa, quando exceptionem pariat in secunda.*
30 *Iudicium uniuersale omnia includit particularia.*
31 *Petens totum an possit postea partem petere.*
32 *Vsuræ non debentur, ni prius sors debeatur.*
33 *Exceptio rei iudicatæ ita rerum diuersitate impeditur, sicut & personarum.*
34 *Causa in re aliquando ultra expressum extendatur.*
35 *Actio una quando alteram non tollat.*
36 *Absolutoria quæ in domino fertur, exceptionem rei iudicatæ in usufructu parere creditur.*
37 *Exceptione rei iudicatæ qui repellatur.*
38 *Absolutoria in petitione hæreditatis lata exceptionem rei iudicatæ parit in rebus singularibus.*
39 *Pater ex contractu filij minus tenetur quàm filius.*
40 *Cumulatio actionum impeditur, cum ex eadem causa ad idem agitur.*
41 *Expressio rei plus in processu operatur quàm expressio causæ.*
42 *Absolutoria, quæ in rei uendicatione fertur, an pariat exceptionem rei iudicatæ in hypothecaria.*
43 *Pronuntiandi modus quando duplex oriatur ex eadem causa.*
44 *Actio arborum furtim cæsarum intendi potest contra absolutum ab actione ex locato.*
45 *Actionum cumulatio quo casu impediri possit.*
46 *Absolutoria lata in una causa quando pariat exceptionem in altera.*

REGVLA XX.

NVLLVS pluribus uti defensionibus prohibetur.

1 ¶ † NAM si negaui me debitorem ad mei defensionem, & sic proposui exceptionem facti siue intentionis, nihilominus possum postea proponere exceptionem pacti & rei iudica. & alias, vt in regula iuris, nemo ex his. in principio. ff. eodem. Item si primò proposui exceptionem pacti vel iurisiurandi, possum postea propo-
2 nere exceptionem rei iud. vt ff. de exceptio. l. is qui. † Item simul & semel

a Adde glo. super verbo, ꝙ meū. & ibi doct. in c. inter dilectos. de fide instr. & ibi aliquid per Fel. col. 10. versi. fallit tertio. & per glo. Phili. & Fran. hic qui etiam dicunt ꝙ beneficiatus non agit ex tit. duplicato. tamē bene excipit. vide quae dixi in regula, beneficium. in fi. primae posti. & vide ad no. hic Bart. in l. nemo. & l. is qui. ff. de excep. & Bar. & Doct. in l. 1. C. de fal. cau. adiec. & Spe. tit. de excep. §. viso, col. penul. versi. in summa notandum est. & Io. Andr. hic in Mer. & Bar. in l. cum de inde bito. ff. de proba. Bald. in l. si

semel posse illum proponere plures exceptiones, [a] vt pacti, iurisiurandi. & rei iudi. vt ff. de excep. l. nemo prohibetur. est ergo effectus regulae, ꝙ simul & diuersis temporibus proponere possum plures defensiones, quibus omnibus mediātibus, vel altera eorū excludetur intentio actoris. Sed opponitur & videtur ꝙ si proposui vnā, nō possum proponere aliā, si enim conuctus actione noxali negaui me seruum habere

quidem. C. de except. & Bartho. Soc. in repet. l. 1. in primis char. ff. de vulga. & pup. substit. & Ang. Aret. instit. de excep. §. idem iuris est. col. 6. versi. capio. quartum principale. & versi. hinc sumpta occasione. an reus possit opponere, &c. & per Doct. in sequenti addi. allega. Et nota ꝙ vbi quis allegauerit plures exceptiones, sufficit alteram probare ad victoriam suae causae. ut cap. cum iandudum. de preben. & hoc sentit Dyn. in prin. ver. est ergo effectus, &c. & Alex. in consi. 6. lib. 3. nisi requireretur concursus omnium. vt l. 3. §. hoc autem. superiori. ibi. duas res docere. ff. de itinere actuque priuat. uel nisi se astrinxisset ad omnia probāda. vt c. licet cām. & ibi gl. in verbo, astrinxit. de probatio. & l. diuus. & ibi Barto. ff. de re iudi. & not. Io. de Plat. in l. munendae. in 4. no. de delat. lib. 10. & Bart. in consi. 193. in fi. ver. 4. dico. qui allegat. Dy. hic & ample per Fel. in d. c. licet causam. super verbo, adstrinxit. col. 31. vbi ponit duas conclusiones cum decem fallen. & Fel. sing. in c. 2. col. 12. ver. restringitur. de rescri. & Abb. Sic. consi. 87. & in consi. 50. lib. 1. Adde Alex. consi. 61. col. 2. vers. sed in casu nostro. lib. 2. & Pau. de Castr. consi. 26. in antiq. Ang. & Ias. in. § 1. de actio. & ipsum Ang. in. §. qui autem se volunt. & ibi Ioan. Fab. inst. de excus. tut. & ibi Ias. in addi. ad Christophor. Por. & quando qualitas adiecta facto debeat probari cum facto, vide per Fely. ubi supra. & in c. examinata. de iud. & Imo. Anto. in l. exhibita. eod. tit. & Alex. in l. diuus col. 2. vers. successiue quaero. Bald. & Mod. in l. Titia. ff. sol. matri. & Anto. Corset. in suis sin. litera, qualitas. & Alexan. in addi. ad Bart. in l. qui vxori. §. qui tamen. ff. de adul. Barto. in l. Fulcinius. §. 1. ff. ex qui. cau. in poss. eatur. & Bald. in l. 1. de condit. inser. & in l. 2. post Cy. C. de prob. & Ang. Aretin. & Ias. de May. col. 30. in. §. omnium autem. de actio. & ibi quid in actore & quid in reo. & Alexand. cōs. 22. col. pen. ver. qd lib. 1. & pulchre per Fel. in c. auditis. col. pē. vers. 2. cōclu. de praescrip. & Lud. de Bolog. in suis secundis interpretat. in l. si arbiter. ff. de pb. & Barto. in disputatione. incip. iure municipali. & deci. Parla. Delphi. q. 553. & ibi in add. & Hippo. de Marsilijs in suo sing. 187.

habere in potestate, & conuictus de mēdacio volo me dicere seruū habere in potestate & cōueniri noxaliter, non solum audiendus, vt ff. de noxa. l. quoties. §. prætot. & l. si seruus depositus. §. si negauerit
3 † Itē si cōuētus de pauperie negaui quadrupedem meū esse, & conuictus de mēdacio volo dicere meū esse & dare ꝓ noxa, nō audior. ff. si quadr. pau. fecis. di. l. 1. §. interdum. Item si rei vend. conuentus negabam me possidere, & conuictus de mendacio volo me dicere possidere, & paratum me suscipere iudicium non audior; nam possessio nihilominus transfertur ad actorem, vt ff. de rei venditio. l. fina. Item si conuentus hypothecaria, nego rem debitoris, & postea probato dominio debitoris, uolo dicere mihi primò obligatam fuisse, non audior, vt in Authen. de trien. & semis. §. illud quoque. colum. tertia. C. qui pot. in pig. hab. authē.
4 item possessor. ¶ † Item si negaui scripturam meā quę contra me producebatur, vel negaui numerationem, & conuictus volo postea confiteri scripturam meam & allegaret solutionem, non audior, quia nihilominus condemnabor in duplum, ut in Authenti. de trien. & semis. §. studium quoque C. de nō nu. pec. auth. cōtra qui propriā. Sed in omnibus hic dicunt quòd specialita sunt. Ratio aūt specialitatis est, vt mēdaciū puniat. vbicūque ergo deprehēdet in ꝓponēte defensiones mendaciū, idem erit dicendū ꝓ omnia, cū vbi eadem ratio idem ius
5 statui debet. l. illud. ad l. Aqui. † sed vbi proponuntur exceptiones contrariæ, necesse est inesse mendacium, quia si vna est vera, eius cōtraria necessario erit falsa. Cum ad positionē unius contrariorum sequatur remotio alterius. ff. de uer. sig. l. hæc verba. & de instito. l. sed & si pup. §. si institoria. & pp hoc opinio illorū qui dicūt licere proponere exceptiones cōtrarias, non procedit. Vnde mihi uidetur cla-
a rius a distinguēdū, ita † dico aut exceptiones q̄ vi-
6 dentur contrariæ proponuntur cōditionaliter, aut simpliciter: si conditionaliter, proponi possunt etiā contrariæ.

a Adde Bart. in d. l. nemo ꝓhibetur & ibi Alex. in addi. & Bart. in l. 1. ver. circa scdm C. de fur. & in auth. contra q̄ propriā in 2. 3. col. C. de non nu. per hic allegat per Dy. & Ray. & Imo. in l. Titius si mu. pserit. ff. de condítio. & demōst. & Bald. in l. peremptorias. in 3. col. vers. quæro nūquid ille. C. sent. rescin. nō pos. & Inn. in c. cum venerabilis. de exceptio. & Lanfranc. de Oria. in c. quoniā cōtra falsā. sup uerbo, exceptiones. col 2. vers ex his sequitur de probat. & Abb. in c. pastoralis. colum. 5. vers. iuxta hoc & ibi Felyn 4 col. 5. versi. circa dicta Abb. de excep. & Sa. ly. post Cyni. & Bart. in d. auth. contra. etiam Fel. in cap. putari. col. 1. vers. quinta declaratio. de fide in. stru. & Bart. in

contrariæ, verbi gratia, quia dico me debitorē nō esse, sed si cōtingit ꝓbari me debitorē esse, propono, exceptionem pacti de nō petendo, vel solutionis, uel aliā similem, vt C. de excep. l. si quę. in fi. Sed si ꝓponūtur simpliciter, aut est possibile primā cōuenti assertionem cōcurrere cū secunda, aut nō. in primo casu qn̄ est possibile primā cum secunda cōcurrere, id est possibile est id qđ in vtroq; cōtinetꝰ simul uerū esse, tunc licet plures ꝓponere simul in diuersis temporibus, & ita loquitur ista regula, & ff eo. ti. l. nemo ꝓhibetur. sed si nō est possibile primā cōuenti assertionem cū secunda concurrere, id est nō est possibile simul verū esse quod in vtraque continetur, quia in vna negat, & in altera affirmat, & affirmatio & negatio sunt directè contraria, tunc dico ꝙ non audietur. ut in Auth. de trien. & semi. §. studiū verò. & §. illud quoque. & C. de nō num. pec. auth. cōtrà, q. propriā. & de cōpensa. l. fi. & qui potior. in pig hab. auth. Item possessor. & ff. de rei uend. l. fi. & si quad. pau. fe. dic. l. j. §. interdum. & de noxa. l. fi. & l. si seruus. §. si negauerit. † Item opponitur, qa iure cauetur ꝙ reus in exceptione est actor, ut ff. de excep. l. 1. & de prob. l. in exceptionibus. in prin. sed actor non potest plures actiones proponere, sed vnam de pluribus debet eligere. ff. eod. l. nemo §. quoties. & de tribu. act. l. quod in hæredem. §. eligere. ergo nec reus poterit opponere plures defensiones vt videtur. Respondeo, & dico quòd quamuis plures actiones actor non possit simul proponere: plures tamen exceptiones reus potest proponere, siue ex eadē, siue ex diuersis causis originem sumentes, vt hic, & prealleg. l. is qui. & l. nemo. Ratio autem est quare aliud in vno & aliud in alio, 7

quia

l. cum de indebito. in prin. ff. de prob. & Al. in l. etiam. §. licet. ff. solu. matri. & Bart. in sua disputa. incip. iudex per imperitiam, col. 1. secunda ver sicu. quarto probatur.

Adde ad ꝓpositum huius apostil. istum in l. cæteri. & quid ibi posui in apostil. ad ipsum i versicu. contrariis exceptionib. ff. de noui oper. nuntia. dixi in in apostil. ad Bald. in l. in princ. C. de fruct. & in l. cū de indebito. ff. de probat. & plene per Lanfran. de Oria. in c. quoniam contra falsam. §. exceptiones. nu. 3. ver. ex his sequitur. & ibi in apostillis ad ipsum. in vers. diuersis temporibus. de ꝓbat. alleg. dict. apos.

a Adde quod per istam vltimam rationem Dyn. tenet Bart. in l. nemo prohibetur, de excep. in vlti. q. & in l. si expressum, ff. de app. quod actor potest in replicatione plures actiones proponere. vt ibi vide. Adde, qđ posui supra eo, in proxi. præcedenti apost. Imol. post glo. & Barto. in l. nemo, ff. de excep. & Spec. in tit. de excep. §. 4. & de sententia. §. 7. ver. sed nunquid talis.

quia fauorabiliores sunt rei, quàm actores, vt in regula iuris. † Ratio rationis a est, quia in potestate est actorum quando prouocent, non in potestate reorum quãdo prouocentur, vt ff. de doli excep. l. purè. §. fin. sed an per uiam cumulationis proponere poterit plures actiones? quidam nõ intelligẽtes cumulationis materiam dicũt simpliciter quòd non, ut prædicto §. quoties. & ideo cùm tractatus de cumulatione communiter valeat, & sit vtilis apud Canonistas sicut apud Legistas, quia secundum canones debet exprimi res & causa, licèt non actio, b nunquid pendente primo iudicio licebit eandem rem ex alia causa petere, vel an licebit aliam rem petere ex eadem causa, hæc enim est cumulationis natura. Ad huius declarationem & intellectum quærendum est, an cumulatio sit admittenda, c & in quibus casibus. Et circa hoc primò inquirendum est an principia siue regulæ quæ

8

b Adde an exprimi in libello tã de iure ciuili, q̃ canonico per gl. Barr. Bal. & Al. in l. 1. §. 1. de eden. Cy. Bart. Bald. Sal. Iaf. & Ale. in l. edita. act. C. d edẽ. & Io. Fab. & Angel. Aret. & Iaf. in §. omniũ autẽ actionũ. insti. d act. & Imola. Abb. & Felin. in c. dilecti, de iud. c. examinato, eo. ti, vbi in d. c. dilecti. ĩ fi. Fel. ponit regulã cũ 4. fallẽ.

c Adde an & quando cumulatio sit admittenda. glo. Cyn. Barto. Bald. in repet. paduana. Sal. Ange. Pau. de Cast. Iaf. de May. & Alex. de Imo. in l. edita. C. de edendo. & Io. de Plat. Ioan. Fab. Ang. Are. & Iaf. in §. si minus. col. 12. insti. de a ct. & Bal. Car. & Alexan. in c. 1. an maritus succe. & vxo. in vsi. feu. & Alex. in l. si idẽ. ff. de iurisd. omnium iudi. Et opinio Bart. in l. edita. post medium versi. sed iuxta hoc quæro &c. & in l. libellorum. §. sed si aliud. ff. de accusa. vbi q plures actiones vel accusationes diuersæ speciei cõtra eundẽ in eodẽ libello cumulari non pñt. arg. l. non est nouũ. ff. de actioni. empt. reprobatur a Doct. qa cõtra Bart. est gl. in c. dispẽdia. in ver. psonalis. supra de rescrip. eo. li. & tenet Sal. in l. si quis homicidij. C. de accus. dicẽs opi. Bar. iure nõ pbari. refert & sequitur Al. in d. l. si idẽ. in prin. p illũ tex. Et an in odiosis admittatur cumulatio, uide glo. quã faciũt ibi Bar. & Lu. Boleg. in sing. in l. vbi fideiussor. ff. de solu. & Bar. in l. 2. §. 1. ff. de cõdi. insti. et Bal. in l. Sanctimus. §. si qs aũt. C. de dona. & Al. in d. l. si idẽ. col. 2. & adde hic Abb. Sicu. io. col. in c. 2. col. penul. & seq. de lib. obla. & Spec. tit. de actio. & petit. §. 2. vers. notãdum etiã. & ver. sed nũquid psens. & simul &c. aliquid p Bar. Ang. in repeti. & ibi Al. in l. naturaliter. §. nihil cõe. ff. de acq. pos. & Lu.

Ro. in

quæ de cumulatione tradũꝫ, sint veræ, q̃a prin
cipiis ignoratis,ᵃ ignorari oportet & ea q̃ sũt a
post principia. arg.in Auth.de nõ alie.§. si mi
nus. † Regula autem cũ de cumulatione p̃· 9
mittenda tractatur,tradi debet copulatiuè hoc
mõ,ubi plures sunt actiones non contrariæ, &
q̃ electione non tolluntur, & in prima quarum
absolutoria lata non parit exceptionem rei iu
di.in 2.ibi admittitur cumulatio.Sed cum tra-
ctatur de cumulatione impediẽda, debet tradi
regula disiunctiue,& hoc modo,vbi plures sũt
contrariæ actiones quæ vel electione tollun-
tur, vel in quarum prima,absolutoria lata pa-
rit exceptionem rei iud.in 2.ibi repellitur cu-
mulatio. Quòd autem prædicta regula copula-
tiuè posita sit uera, ostendo sic. primò per il-
lud generale, non debet expectari casus cuius
nihil operatur euẽtus,ut ff.de fideiuss.l. pen.et
ad Velle. l.aliquando.§.fi. sed certum est † q̃ 10
absolutoria lata in petitione prima non parit
exceptionem rei iudicatæ in secunda,quando-
cunq; mutatur persona uel causa petendi, uel
res.ff.de excep.rei.iudi.l.cum de hoc. & l. cum
quæritur. ergo non debet impediri secunda
pendente prima. præterea in spe dubia consti-
tutus, non debet esse melioris conditionis,
quã is qui est in spe certa, ut probari potest. ex
l.vltim.C. de compensa. & ex l.eum qui duo-
bus. de acquir.hær. & de leg.3.l.1. in prin.sed
nondũ absolutus in 1.est in spe dubia,sed abso
lutus est in spe certa.Si ergo dicimus petitio-
nem secũdã ad eãdem rem ex alia cã ꝓpositã,
uel ad aliã rem ex cã eadem impediri pedente
prima, & cõcedi absolutoriã latã in prima,iam
nõ absolutus est melioris cõditionis q̃ absolu-
tus,qđ esse nõ debet,ut dictũ est,maxime quia
non solet actor lit.cõt. † facere cõditionem suã 11
deteriorem.

Ro.in cõs.140. incipiente viso themate. & in cõs. 412.col.3. versi. an libellus.& Al.cõsi. 58. circa princ. lib.5.et Lu.Bolog.in l. nemo. §.quoties.ff.de reg.iur.in secũdis iterpret. & Pau. de Cast. in cõs.192. col.2. sci.visis & cõsidera.2.uol. nouorũ. et Barb. post Doc.i rep. c.Ray. fol. 32. col.5. in fi. de test. & Decis. Pala. Delph. 243.et ibi in addit. & de odiosis & pœnalibus Cep.i cõns. 34.satis ample. & adde Io. de Imo.in cõs.112.

a Ignoratis. Hæc thesis vera est, & sic glossæ & doct. nec principiũ, nec mediũ, nec finẽ intellexerũt i materia cumulationis,q̃ ẽ mere practica, nec minus lapsi sũt & intricaue sũt,q̃ i materia interesse, q̃ etiã practica.est, vt docui i extricatiõe Labyrinthi Veritas, est q̃ ... cumu-

deteriorē. vt in regula iuris. ff. eo. l. nō solet. & ff. de nouat. l. aliā. Præterea probatur, alio modo certum est ꝙ appellatione pronuntiatū extinguitur, & ad eū statū reducitur in quo erat post lit. cont. & ante sententiā, vt probatur per l. ita demū. de procu. C. & p l. qui cum maior. §. accusasse. de bonis lib. ff. de iniusto rupt. test. l. si quis exhæredato. §. hi autem
12 oēs. & de pœn. l. 2. in fi. † Vnde paria vr̄r litē pēde re, & appellationē interpositā, sed appellatione interposita licitū est plures cās cōiungere, seu cumulare, ex quibus ostēdatur appellationē iustitiā cōtinere, ergo & pendente cā principali, licere videtur plures cās cumulare, ex quarū omniū vel vnius ꝓbatione appareat rē deductā in iudiciū debere deduci in condēnationem, vt l. scio. §. vlt. ff. de appel. Præterea pro hoc pōt induci. Instit. de act. §. si minus. intelligēdo tex. vt iacet. & de doli excep. l. apud Celsum. §. itē quæritur. Itē pōt probari per l. vlt. ff. de appel. nā ibi licitū est petitionē ex eadem cā ad aliā rem extendere. Et sic ex his duabus probatur, & ex §. itē quæritur. prima pendente, posse ex eadē causa agi ad id quod plus est. & ex l. scio. probatur ad eandē rem agi posse ex alia causa. Ex duobus primis arg. concluditur vtrunque cōiter. Præterea probari potest per l. sed si ante. de excep. nam ibi 1. & 2. petitio eandē cām habent, considerato effectu,
13 & ad diuersa proponuntur, & † quia absolutoria lata in prima, non parit exceptionem rei iudicatæ in secunda, ēt admittitur cumulatio. ergo &c. preterea potest probari per l. j. §. quia aūt. ff. quorū leg. dum dicit intelligendo literā generaliter vt iacet, quēadmodū solemus facere quoties incertum est quæ actio potius teneat, nā duas actiones dictamus &c. ergo concluditur ex eo quod duæ actiones ex diuersis causis possunt eodem tpe ad idem proponi, & ex hoc concluditur cumulationē concedi. Item secunda regula tradita disiūctiue similiter vera est,
14 † quia constat ꝙ vbi sūnt plures actiones contrariæ, proposita vna repellitur alia: ratio enim cōtrariorum

cumulatio actionum regulatur a cumulatione obligationum, nec esse differētiā propter causam lucratiuā aut onerosam, nec pp sententiam absolutoriā, vel cōdemnatoriam, nec lex fundum. cū l. seq. ff. de exceptio. in hoc fundatur, vt oēs adhuc vsq; male putant, sed in sola litis pendentia rei maioris. Et sic cumulatio regulariter permittitur, quę est triplex, coæqualis, alternatiua, subordinata, [redacted]

a Adde quod conuentus vna actione cũ posset pluribus cõuenıri, debet prius ab alia absolui, quam condemnetur. text. est quem Lud. Ponta. in suis sing. col.2. sol.3. versi. aduerte, dicit esse vnicũ in l. si pupillus. ff. de annuis leg. licet videretur secundum eundẽ secus, quia electiõe vnius ab alia liberatur, vt d. l. quod in hæredem. §. eligere. sed illam l. si pupillus. nõ potui libro meo inuenire.

b Adde an in eodem libello possit cumulari hypothecaria & personalis. Lud. de Rom. in cons. 260. col. 2. vers. 2. dubitatur. et Doc. in iuribus per Dyn. hic alleg. & singulariter in decis. Parlamen. Gratianopolis Delphin. 111. & Io. Fab. Angel. Aret. & Ias. in §. item Seruiana, insti. de act.

riorũ est vt proposito vno, alterũ intelligatur remoueri. ad hoc facit C. de fur. l. j. & si seruus extero l. vnica, & de codicil. l. fi. ff. de instit. l. sed & si pupillus. §. institoria. & de verb. sign. l. hæc verba. Item si electione tollitur, vna electa, præcluditur alterius via, vt ff. de noxalib. l. electio. & de tributo l. quod in hæredẽ. §. eligere. Itẽ & vbi sunt duæ in quarũ prima sententia lata parit exceptionẽ rei iudic. in secũda, repellitur cumulatio. ff. de excep. l. fundũ. & fundi. apparet ergo ꝙ præmissæ duæ regulæ quarũ prima permittit cumulationem, secũda denegat, veræ sunt. Contrariũ [a] aũt prædictorũ arguo sic, † falsum, & inofficiosum, nõ sunt cõtraria, nec electione tolluntur, nec absolutoria lata in vno parit excep. rei iud. in alio. & hęc colligi possunt ex l. cum qui. C. de inoffi. test. & l. Lucius. ff de peti. hær. & l. contra maiores. C. de inoffi. test. & tamen ab eodem propositæ impediũt se cõcursu: ergo regula prima cumulationẽ admittens est falsa. Item noxalis actio detracta noxæ deditione, id est insolidũ quandoq; competens & cum noxę deditione, id est noxaliter, quandoque simul proponuntur nec impediuntur cõcursu, & tamẽ absolutoria lata in vna parit excep. rei iud. in alia, vt in l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxal. ergo regula secũda cumulationem impediẽs est falsa. † Præterea petitorium & possessoriũ non sunt opposita, vt patet in l. i. §. huius autem. ff. vti pos. nec electione tolluntur, & cumulantur, vt l. cũ fundum. §. si de vi & vi ar. & l. naturaliter. §. nihil. de acq. pol. & tamen absolutoria lata in petitorio parit excep. rei iud. in possessorio, vt determinatũ est in l. 2. & 3. §. quædam. ff. de interdict. ergo prædicta regula secũda cumulationẽ impediens est falsa. Præterea hypothecaria, & personalis sunt diuersæ, ita ꝙ nõ cõtrariæ nec electione tolluntur, & tamẽ absolutoria lata in personali parit exceptionem in hypothecaria, vt ff. quib. mo. pig. vel hypot. sol. l. si deferente. nihilominus cumulantur & simul proponuntur. [b] vt in Authen. de fideiuss. §. sed neque.

col. 1.

17 col. 1. ergo regula est falsa. † Præterea ibi conceditur cumulare, id est diuersas actiones ex diuersis causis ad idem proponere secundum intellectum verũ, vbi actor est incertus propter factum aduersarij quæ potius competat, vt l. j. §. quia autem. ff. quorum leg. & ibi no. ergo vbi propter factũ aduersarij non est incertus, non permittitur actori ex diuersis causis plures actiones ad idẽ proponere. ergo regula prima cumulationẽ admittens est falsa. Præterea si peto rem latam rei vẽd. & succũbo, si postea peto personali actione ex testamento, si quidem in prima pronuntiatũ fuerit rẽ non fuisse testatoris, nõ ob. exceptio rei iud. arg. ff. de exce.
18 rei iud. l. fi. & † tamẽ si proposita vna, eadem pen
a dente velim proponere aliam, non possum, a vt in l. cũ filius. §. varijs. ff. de leg. 2. cũ ergo hę nõ sunt contrariæ, sed diuersæ, nec electione tolluntur, & posibile sit absolutoriam latã in prima, non parere excep. rei iud. in secunda, & tamen impediunt concursu, apparet primã regulã esse falsã. præterea
b ciuilis & criminalis ex codẽ facto procedentes, b non sunt cõtrariæ, quod patet, quia vna posita nõ potest excludi altera, nec tolluntur electione, nec sententia lata in vna parit excep. rei iudi. in altera, vt l. j. C. quando ciui. act. cri. p̃iudicet. & ff. de tab. exhib. l. locum. §. si quis dolo. & de lib. ho. exhib. l. 3. & tamẽ impediunt se concursu, & non cumulãtur, vt l. interdum. de pub. iud. & l. 2. ff. vi bo. rapt.
19 ergo relinquitur prima regula falsa. † p̃terea actio de peculio quæ datur contra venditorem serui, & quæ datur contra emptorẽ, nõ sunt contrariæ, nec electione tolluntur, nec vno conuento alter liberatur, & tñ vna proposita impeditur altera, vt l. quoties. §. si creditor. ff. de pecu. si ergo cõtra diuersos ex eadẽ causa, & ad diuersa impediũtur cumulari, multo magis quãdo contra eũdẽ ex eadẽ causa, licẽt ad diuersa, impediuntur, ergo regula cumulationem inducens non procedit. Item contra regulam cumulationẽ inducentẽ est l. si q̃s libertatem.

a Nõ possum. Idem oẽs glos. & Docto. male hæc iura in practica intelligentes. Veritas est q̃ possum accumulare per eadẽ facta, id est per eadẽ allegata, in eadẽ instãtia. & ita etiã practicatur in Gallia, etiã si nelit eris regnis nõ obstat. §. uarijs. quia intelligitur i diuersis instantiis, [redacted]

b Adde, quãdo ciuilis actio posit cumulari cum criminali, Cyn. in d. l. 1. C. quando ciuiis act. & c. et Bar. in l. 2. §. i. ff. vi bon. rap. et Bal. in l. i. col. 2. uer. sed contra. C. de appel. & in d. l. edita actio. in repeti. Perusiana. C. de edẽ. & Alex. In addi. ad Bar. in d. l. 2. §. i. vi bon. rapt. & infra in vlt. apostil.

ad fi ff. de peti. hæred. † nam ibi inchoata petitione libertatis 20
ex vna causa, non permittitur probari cōpetere libertatē ex
alia: ergo aperte ostēditur impediri cumulationem ad idem
ex alia causa. præterea cont a regulam est l. si duo. §. idem
Iul. in fi ff. de iure iur. nam ibi non permittitur secunda peti-
tio, in qua secunda petitione propter diuersitatem personarū
non obstaret exceptio rei iud. absolutoria lata in prima Item
contra cumulationem est l. non est nouum. ff. de act. emp. ibi.
non enim permittit plures actiones ex diuersis causis eodem
tempore ad idem proponere, sed dicit vnam debere proponi
in qua vtrinsque cōmodum veniat, patet ergo ex prædictis
cumulationem non procedere, nec procedere posse regulas
quæ de cumulatione traduntur. ¶ Regulas concedo, & ad op-
posita singulariter respondeo. † Et primo ad primum, quia 21
quædam sunt contraria in origine & effectu, & tolluntur ele-
ctione, vt in l. 1. de fur. & l. vnica. si seruus exte. & de codic. l.
vlti. C. & in his cumulatio non procedit. Quædam sunt
contraria origine, & effectu conuenientia, quia ad vnum fi-
nalē & effectum tendentia vt falsum & inofficiosum, & ista
tolluntur electione, nec sententia lata in vno præiud. cat al
teri. vt d. l. eum qui. sed non patiuntur se concursu ratione
contrarietatis quæ est in origine, & in his similiter cumula-
tio non procedit, vt d. l. contra maiores. Quædam sunt quæ
nec in origine nec in effectu sunt contraria, & electione non
tolluntur, & absolutoria lata in vno non præiudicat in alio:
& in his procedit regula quæ cumulationem permittit. ¶ Ad
secundum respondeo, quia in §. si detracta. nihil cumulatur.
non enim ibi petitur aliud, sed idem, nec ex alia causa, sed
ex eadem. Sed solum agitur de quodam beneficio à lege
permisso concedendo vel denegando, vnde ibi nihil agitur
per quod specialiter detractio aut augmentum inducatur
quantum ad formam sententiæ, vt in l. miles. §. secundo. ff.
de re iudica. vnde ad materiam de cumulatione nihil facit.
¶ † Ad tertium respondeo, ꝙ credo ꝙ non sit verū simplici- 22
ter ꝙ absolutoria sentētia lata in petitorio pariat exceptionē
rei iud. in possessorio, & hoc tali ratione, quia sicut causa domi
nij separata est ab vsufructu formali, ita causa proprietatis
separata

separata est à possessione, vt colligi potest ex l. naturaliter. §. nihil. & l. permisceri. ff. de acq. poss. & de reb. eo. qui sub tut. vel cur. l. sed si forte. Sed cōstat quod lata in dominio non parit exceptionē rei iudicatæ in vsufructu formali, vt l. si cū testamento. §. penul. a. respon. ff. de except. rei iudica. ergo lata in proprietate nō parit exceptionē in possessione, & hoc determinatur. C. de interdi. l. incerti. Et quia determinationes contrariæ reperiūtur, ideo plene dices vt infra eo. tit. c. quid ad agendum. Ad quartum dico, scilicet ad §. sed neq; . disputationis cau-
23 sa, † quod proposita personali non possit ex post facto proponi hypothecaria quia absolutio lata in personali parit exceptionē, in hypote. vt d. l. si deferente. licèt ergo coniungere ab initio, vt in §. sed neq;. sed non cumulare ex post facto, quia & aliàs in simili conceditur ab initio quod ex post facto denegatur. vt l. & ancillarum. §. illud. & l. quoties. §. si creditor. ff. de pecul. Ad quintum, scilicet ad §. qui autē. respon. quia licèt ibi ositio actionū sit copulatiua, tñ conclusio petitionis alternatiua est, vt patet dum dicit, protestari ex altera, &c. si alternatiua, ergo incerta, & ratione illius incertitudinis regulariter non procedit. vt in l. prætor. §. qui au-
24 tem. ff. de iniurijs. † magis enim conclusio [a] peti-
a tionis spectari debet, quàm petitio, argu. de lib. leg. l. Aurelius §. Sticho. & de pœnis. l. si præses. sed in cumulatione petitio, & conclusio copulatur, & sic non repellenda; quia qua ratione pōt ex pluribus causis deberi, potest ex pluribus causis separatis, & nō contingentibus peti, distinctio ergo copulationis, & alternationis oppositū tollit. Ad sextū respon. quia ibi potest esse vtriusque eadē causa, & alia scilicet potest esse in eadem, pone quòd pronuntiatur non legatum, sententia lata in in vna parit exceptionem rei iud. in altera. Item potest esse quòd alia, vt si primo agatur rei vendi & pronuntietur rem non fuisse testatoris, & propterea non cōpetere rei vendi. eo casu exceptio non obstat: et

a Adde Bart. in l. omnes. §. lucius. ff. de his q in fraud. cre. & in l. certū. §. i. & ibi Alex. in addit. ff. de cōfessis. & Cy. in l. edita actio. in 3. q. C. de eden. Ange. Aret. & Ias. post Ioan. Fab. in §. omnium autem actionum. instit. de act. & Alex. 3. l. nam hoc. columna j. versiculo item no. C. vnde cogna. & pulchre Lodouic. Bolog. in l. nō debet. post Bal. ff. de dolo. in secund. s interpre. & Ang. Are. inst. de actio. §. si quis in fraudem. col. 3. ver. ex quibus. & Bal. in l. præsumption. C. si cōtra ius. & in l. domum, prope princ. C. de rei vendi. & in l. 2. C. qui acc. non pos. col. 5. & Angel. cen. li. 223. & And. Barb. in repet. rubrica de fi. de instrument. col. 29.

a Adde,quod actio personalis potest cõcurrere cum rei uẽdic. pro relegata etiam si dominium sit translatum in legatarium qa actio personalis, datur ad tradendã possessionẽ & nõ ad dominium transferẽdum. & de hoc est glo.in.§.1.versic. sed nostra institu. de leg. quam faciunt singu. Bart. & Bald. Angel. Alexand.Fran cisc. de Aret. & Bartho.Socin. in l. prima ff. de leg.1. Cyn. & Bald. in l.1. C. communia de leg.Io.Fab. & Ang. Aret. col. & ibi Ludo. Bolog. in suis primis interpre. in d.§. 2. versicu. sed nostra.

in personali a ex testamẽto,tamen lite pendente.in prima pp futurũ dubiũ pronũtiationis euentũ cumulatio repellitur,ut intrà ostendatur.¶† Ad septimũ respõdeo,qp absolutoria in ciuili lata parit excep. in criminali,& econtra,quãdo pronũtiantur super facto, id est delictum non fuisse cõmissũ, eo enim casu effectus pronũtiationis ad totũ extẽditur. arg. ff.de iureiu l.si duo. §.idẽ Iulianus.& l. in duobus. §.colonus.& ppterea se nõ cõpatiũtur cõcursu, & sic oppositio nõ pcedit. Ad octauũ respon.s.ad §.si creditor.† ibi absolutoria qa pronũtiatur indebitũ parit exceptionẽ in altero, & iõ vna nõ põt alij cumulari, sed cõtra hoc est aperte,qa ibi dicit qp pẽdẽte iudicio cõtra emptorẽ,nõ põt agi cõtra vẽditorẽ, & tñ cõstat qp lata pro emptore nõ parit exceptio. vẽditori.vt l.si a te.§.Iulianus.ff de excep.rei iudi. Sed respon.verũ est,qp nõ pdesset nisi pronũtietur no contractũ,†tũc.n. qua rõne lata pro fideiussore prodest reo principali.vt in l.doubus.§.à fideius.ff. de iur.iu.licet fideiussoris non intersit nõ peti à reo principali, vt in l.fideiussoris.ff. de pact.eadẽ rõne lata pro emptore p eũdẽ modũ extẽditur ad uẽditorẽ,& sic procedit responsio. Ad l. si qs libertatẽ.respons.ibi non erat cumulatio, sed de vna cã proposita,ad alterã non propositã, improba trãsgressio. Et eodẽ mõ respon.ad l.si duo.§. idẽ Iulianus. nã ibi nõ erat cumulatio,sed qdã petitionis primæ de vna psona in alterã improba & illicita transgressio. Ad l.non est nouũ.respon.qa ibi dici potest,†qd potestati committitur, necessitati non subijcitur. vt l. non quicquid.ff.de iud.& C.qũo & qñdo iud.l.1. Et ad hãc responsionẽ probãdã induci põt.ff. de in iurijs.l.ptor.§.si mihi plures.qa igitur regulæ veræ sunt restat videre in quibus casibus secundũ eas cumulatio procedat. Aut.n.petit aliud ex cã alia, & tunc nullo modo est dubia cumulatio, qa simpliciter petitiones diuersæ, & se non contingentes quãtũ ad rẽ vel cãm sunt. Et ideo procedunt,vt l. si idẽ cũ eo.ff.de iuris.om.iud. & C. de ann.excep.l si.cũ

25 26 27 28

sim.

29 sim. † Aut petitur idem ex alia causa, & tunc cum certum sit quod absolutoria lata in prima causa non parit exceptionē in secunda, ut in l. Lucius. §. Sempro. ff. de leg. 3. & l. Aurelius §. fi. de lib leg. uidetur quod cumulatio procedat secundū regulā, & pro hoc l. illa scio. § vlt. de app. inducēdo eā vt ostēsum est supra. & ad §. quia aūt responsum est, aut agitur ex eadē cā ad id quod plus est, & tunc ex quo regulæ ueræ sunt est valde dubia cumulatio, & quòd procedat, ostenditur sic primò per l. ampliorem. in fi. C. de app. Sed ad illā antequā pcedā vlterius
30 respondeo, † quia ibi loquitur in iudicio uniuersali, quod de sui natura omnia in vniuersitate contenta comprehendit. vt in l. si quis cum totum. in fi. ff. de exceptio. rei iud. dum dicit nam cum hæreditatem peto, & corpora & actiones quæ in hæreditate sunt videntur in petitione deduci vnde ibi non videtur noua petitio, sed potius per quandam declarationem primæ petitionis extensio. ar. ff. de pe. hæ. l. 4. & l. item uidendū. §. si quis. & l. si quod tēpore. ostendo ergo per aliā ar. hoc modo, vbi ex aliqua causa plus debetur & minus petitur, ipso iure in reliquū non ob. excep. vt l. apud Celsum. §. item quæritur. ff. de do. exc. & ar. l. 1. §. quid ergo. de contrar. & util. ac. & C. si aduer. rem iud. l. 1. & ibi de hoc. ergo secundum regu-
31 lam debet posse peti eodem iudicio cumulando, † Præterea si primò peto totum, & postea partem, obs. exce. sed non econtra, licèt ex eadem causa, vt in d. l. si quis cum totum. & de pecu. l. hinc quæritur. in prin. ergo admittitur cumulatio. Præterea si absolutoria fertur sup eo qđ sui potētia cōtinet alterum, non nocet in contento. vt ecce lata super actu, non nocet in itinere, ut determinatū est in l. si mater. §. si quis iter. ff. de exc. rei iu. sed ad hoc respondeo statim quod ibi nō determinatur in litera & dato quòd diceretur, ad huc respon. nō est verū quòd actus cōtineat iter, prout iter est species distincta seruitutis, & coęquæua ad actum, vt ff. de adi. leg. l. 1 & ibi no. & ideo argu non procedit, ostendo ergo per aliud, absolutoria lata in sorte non nocet in usuris, vt ff. de condi. in d. l. fin.
32 §. Lucius. † & tamen vsuræ ita se habent ad sortem quòd nō possunt mihi deberi, nisi sors debeatur vel debita fuerit. Itē licèt id quod est plus in actione furti manifesti non possit

deberi, nisi verum sit precessisse rapinam cuius occasione debeatur. tamen sententia lata in vi bon.rapt.non videtur parere exceptionem in actione furti, si non parit, bene concluditur vlterius quòd cumulatio admittitur. Præterea hoc operatur absolutio, quod condemnatio satisfactione secuta. vt l.si quis totum.§.planè.sed condemnatio satisfactione secuta nõ tollit aliam actionem ex eadem causa competentem in id quod plus est. ut ff.de act.& oblig.l.cum ex vno. & l.qui seruũ, & ff.arb.fur.cæs.l.1.& l.si colonus.& vi bon.rap.l 1.ergo nec absolutio tollet.& si non tollit, sequitur secundùm regulas quòd cumulatio admittatur. † Præterea diuersitas re- 33
rum ita impedit exc.rei iud. sicut diuersitas personarum. vt in l.cum quæritur & l.cum pater. de exc.rei iu. & ibi de hoc, ergo sicut ibi sunt diuersæ personæ, licèt eadem quæstio & eadem causa defensionis, non obst.except. vt l.si cum vno. & l.3.de exc.rei iud.ita & vbi est diuersitas rerum, licèt candẽ causam petitionis habentium, obstare non debet, & si non obstat, sequitur ꝙ cumulatio procedat. Item si lex ponit ita sub stãtialẽ rẽ, aut cãm cũ tractat đ ꝓmittẽda & impediẽda exce. rei iu.ꝙ uerũ est.ut d.l.cũ q̃ritur.& l.an eadẽ.& l.cũ de hoc; & cõstat ꝙ vbi est cã alia, licèt res eadẽ, exceptio nõ obstat, ut in l.Aurelius.§.vlt.ergo & ubi est alia res, licèt eadẽ cã, obstare nõ debet: & si nõ obstat, bene sequitur ꝙ cumulatio admittitur ex eadẽ cã in id qđ plus est. Præterea ex prędicta parifica tione rei & causæ ꝓcedit etiã aliud, † q.a si expressio causæ in 34
reali, non patitur exceptionem ultra cãm extẽdi expressam, de exc.rei iud.in l.si mater.§.si quis. & tamẽ aliàs ad totum.i. ad omnẽ causam extenditur, vt in ea.l.§.eadẽ. ergo expressio quantitatis certæ nõ patitur exceptionẽ ultra illã quantitatẽ extẽdi, & cõsequenter nec cumulationẽ impedit. † Præte- 35
rea lex dicit, ꝙ ubi ex eodem facto plures actiones nascũtur, vna in plus, altera in minus, una alterã non tollit, & licitum est omnibus agi: ergo vt aliquis sit legis effectus videtur dicendum, quod etiam absolutoriá lata in prima agitur ex secunda, ut ff. pro soc.l.rei cõis. & de tut. & ra.distr.l.1.§.in tut.& de act.& obl.l. ex uno. ¶ Contrarium autem huius probatur sic, Sententia absolutoria lata in eo quod continet alterum,

quod

quod non est pars eius, parit exceptionem in contento qd' non est pars primi petiti. uerbi gratia, usufructus causalis nō est pars dominij, vt in l. si ita stipulatus §. 1. ff. de verbo. obli.
36 & de acce. l. per iusiur. § illud. † & tamen absolutoria in dominio lata parit exceptionem rei iudi. in usufructu causali. vt ff. de excep. rei iudi. l. cum argentum. §. si fundum. sed illud ideo, quia impossibile est secundum petitum, id est causale vsumfructum competere, nisi primum, id est dominium cōpetat. sic ergo, etsi pronuntiatur factū non esse, effectus pronuntiationis trahitur ad id totum quod non potest de iure deberi non præcedente facto super quo pronunciatum fuit, & pro hoc apertè induci potest. l. 1. 2. & 3. de exce. rei. iu. Itē
37 hoc idē probatur, quia lex dicit. † qui primò domū petit, secūdò cœmēta quæ nō sunt pars domus, excep. rei iud. repellitur. Itē q. primò petit nauē, scdò tabulas q̄ nō sunt pars nauis, exceptione repellitur, & hoc ideo q. primū petitū quadā totalitate sui & integritate comprehendebat secundū. vt in d. l. si quis cum totū. § 1. & 2. & de pecul. si vnus. § item si pactus ergo cum totum factum deductum in primū iudicium nō solū comprehendat quod in secundū deducitur, imò idē sunt, restat quòd pronuntiatum in primò absolutorio exceptionem pariat in secundo, & consequenter facta relatione ad regulam cumulationem impedit. Item patet hoc apertè ex eo quòd lex dicit res hæreditariæ non sunt hæreditatis
38 pars, † & tamen sententia absolutoria lata in petitione hęreditatis parit exceptionē rei iudicatę in petitione singularium rerum. vt in l. Iulianus. & in l. si quis cum totum. §. penult. de excep. rei iudic. Plus fortifico argu. si actum sit personaliter ex contractu contra hæreditarium debitorém, & absolutus sit, postea agatur contra eundem petitione hæreditatis vniuersali, licèt secunda petitio plura comprehendat incomparabiliter quàm prima, tamen quia idem dubiū, & eadem quæstio, & causa deducuntur in secunda, quæ deducta fuerant in prima, obstat exceptio rei iudicatæ. vt l. si qs cū totum. §. vlt, & §. generaliter. & §. quidem ita diffiniri potest. sic ergo si primò actum fuerit ui bon. rap. pro rapina. & absolutoria lata sit, & secundò pro eadē rapina agatur furti, cùm

a Adde quando iuramentum patris sup obligatione ꝓsit filio. glo. Bartol. Pau. de Castro, Alexã. & Ias. in l. qui iurasse. §. si pater, hic allega. & glos. Bartol. Bald. & Alexand. in l. si tibi. §. si pactus. ff. de pact.

idem factũ & idẽ dubiũ in scd'm iudicium deducatur, constat ꝙ exceptio rei iudicatæ obstare debet si obstare dẽt exceptio. bene restat vlterius referẽdo ad regulã, ꝙ cumulatio impediatur ex eadẽ cã in id qđ plus est. † Præterea constat patrẽ ex con 39 tractu filij teneri in minus, quia de peculio tantũ, & ipsum filium in plus, quia insolidũ. vt in l. si q̃s cum filio. ff. de pec. & tñ si pater iurat super facto, i. filiũ dare non oportere, insolidũ quæritur exceptio filio.[a] vt l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur. a & est ratio, q̃a obligatio vtriusq; ex eadẽ cã descẽdit. idẽ & eadẽ ratione si iudicatur pro dño cõucto ex contractu serui. vt in l. si cũ testamento. § fi. de exceptio. rei iudic. ergo patet quòd cùm agitur ex eadem causa in id plus, est cùm idem sit factũ quod deducitur in vtrumque iudicium, obstare debet exceptio rei iudica. & consequenter cumulatio impediri. † Præterea si cùm ad idẽ agitur ex eadẽ causa, cõstat quòd 40 ex quo omnis quæstio deducta fuerit in primum iudicium, ergo in totum debet obstare exceptio. igitur per regulam cumulatio impediri dẽt. qđ sic oñdo, si reiuẽditio est simpliciter ꝓposita, & in ꝓsecutione certa cã exprimitur, absolutoria lata pariet exceptionẽ in totũ. vt l. ex sextante. in prin. ff. de excep. rei iu. & solet allegari ꝑ gl. & l. & an eadẽ. §. actiones. tñ scd'm verũ intellectũ nihil facit. Sicut ergo nihil operatur expressio cãæ quo minus exceptio rei iudi. obstet in totũ, ita & in ꝓposito facto ex quo ius agendi ꝓcedit, nihil operatᷣ expressio quãtitatis. Sed ad hoc statim rñdeo, q̃a refert inter generalitatẽ rerũ & causarũ. † plus. n. operatur expressio rei in processu, 41 q̃ expressio causæ. vt l. si ex testamento. & ibi no. ff. de excu. rei iu. & est ratio, quia petitio vnius rei non habet cõem finalẽ effectum cũ petitione alterius, sed secus si bene aduertatur perpendi põt in pluribus causis concurrentibus circa acquisitionẽ alicuius rei, vt scripsi circa §. actiones. Sed hæc rñsio nihil facit ad pñs propositum, quia sicut in rei vend. plurium causarum cõcursus tendit ad eundẽ finẽ, i. ad acquisitionẽ dñij, sic & in proposito cõcursus plurium actionũ ex eadẽ cã descendentiũ, tendit ad eundem effectum. i. ad idẽ factũ puniendũ. Itẽ in rei vend. si ab initio vna cã exprimitur, non patitur expressio exceptionẽ vltra illã cãm extendi. vt in l. si mater. §. si quis verò petat. sic ergo & hic nõ patitur expressio quãtitatis exceptionẽ extendi vltra quantitatem expressam. Et sic est argumen. pro cumulatione

latione permissa, scilicet ex adẽ causa, in id, ꝙ plus est, nõ ecõtra. præterea in hypothecaria est vna cã, i. obligatio rei. & in rei vend. alia, i. dominium. vt in
42 l. aliena. & l. rẽ alienam. ff. de re pigno. actio. † & sententia absolutoria lata in rei vedic. sciente creditore obstat exceptio in hypothecaria. vt in l. sæpe. de re iudic. & tamen per rei vendica. auocatur plus, quia dominium, per hypothocariam minus, quia possessio. vt in l. in rem actio. ff. de rei vendica. & l. si cùm venditor. ff. de euictio. ergo bene sequitur quòd ubi est eadem causa duarum actionum alterius in plus, alterius in minus compe-
a tẽtiũ, ex eadẽ causa, ꝙ sentẽtia absolutoria a lata in vna parit exceptionẽ i totũ in altera, & cõsequẽter impedit cumulationẽ secũdũ regulã præmissã. Præterea absolutoria lata in redhibitoria nocet in q̃tò minoris. & ecõtra eo casu quo contingit eadẽ cã eas cõtineri. vt in l. is qui hæredes. ff. de exc. rei iud. §. est in potestate. licet cõiter diuersas habeat causas & separatas, ergo &c. Concludo vlterius, sed hoc tollo statim, quia ille § est in potestate. loquitur quando conueniebãt in re & causa. quia nil plus in una quàm in altera, sed quãdo differunt, sẽtentia lata in vna non nocet in altera, ut l. si tamen
43 §. I. ff. de ędi. edi. † Dico igitur quòd cùm ex una causa plures actiones competunt, vna in plus, & altera in minus, duplex potest esse modus pronũtiandi, potest enim pronuntiari super facto, id est factum illud de quo iudex aditur non præcessisse, & tũc si agatur alia, certũ est exceptionem rei iudicatæ obstare. Itẽ potest pronuntiari super actione proposita, id est eã nõ cõpetere ex p̃cedẽte facto, & hoc casu exceptio rei iudicatæ nõ obstat in alia. Verbi gratia, ago furti nõ manifesti contra aliquẽ, et dico rapuisse rẽ, et p̃nũtiatur rapinã nõ factã, si agat̃ postrà vi bon. rap. p p cãdẽ cãm, obstat exceptio rei iudicatæ, sed si p̃nuciet̃ furti nõ manifesti actionẽ nõ cõpetere, vt qa cõstat rẽ raptã fuisse interueniẽte uera violẽtia, exceptio nõ obstaret, qa videtur

a Adde Cyn. in l. I. C. quando ciuilis actio. crimi. præiudi. & Barto. in l. 2. §. I. ff. vi bono. rap. & in l. si duo patroni. §. idem Iulia. col. prima. ff. de iure iur. qui allegat Dy. an absolutoria lata in ciuili faciat præiudiciũ in criminali & econtra. de quo vide per glos. & Docto. maxime Bald. in l. ex morte. C. ad legem Aquili. & Bald. in l. prima. C. ad leg. Flau. de Plagi. & per Imol. in l. interdum. ff. de publ. iu. & Docto. præcipue Anto. de Butrio. Imol. & Felin. colum. secunda. versicu. 6. limit. in capitulo de his. de accus. & per omnes in capitulo dilectus. de purgatione canonica.

videtur absolutio facta [a] pp petitionē ineptā. †Itē 44
exemplū aliud, si ago contra aliquē cædētē arbores
actione ex locato, & absoluitur, si quidē absoluatur,
ideo quia pronunciatur eū nō ii cidisse, obstat exce
ptio, ff. ar. fur. cæsa. postea agatur in id qđ plus est,
sed si pronuntiatur actionē ex locato non cōpetere,
quia non præcessisset locatio, exceptio rei iudicatæ
non obstaret in furtim cæsarū. q. in l. Aquil. & hæc
similia colligi possunt ex l. si duo. §. idem Iul. & ex
l. in duobus. §. a fideiussore. & § seq. & §. exceptio-
nē. & §. si qs iurauit. & §. colonus. ff. de iureiu. †er-
go eo casu quo exceptio rei iudicatæ induceretur
in totū, certū est cumulationē impediri secūdū regu-
lā. Itē quia lite pendente incertū est qualiter debeat
iudicari, id est vtrū super facto, an super actione, cō
sequenter an sit obstatura exceptio rei iudicatæ, vel
non, dico tamē cumulationē impediri, quia cū futu-
rus dubius euentus se habeat pariter ad duo, id est
ad impediendū & ad permittēdū, iudicatur de eo.
vt de impediente dū pendet, vt colligi pōt ex l. pecu
nia. in. ff. si cer. pet. & per similitudinem legati relicti
pure & sub conditione adempti, vt in l. si legatū pu
re. ff. de adi. lega. cū seq. & l. quoties. de nouatio. vbi
ergo separatæ sunt causę quantum ad numerū, licèt
eadem in specie, absolutio lata in vna nō parit exce
ptionem in altera. Et sic nec cumulatio impeditur,
vt perpendi pōt ex l. si cum ex testamento. & ex l. si
cū argentū. ff. de exce. rei iudi. †Sed vbi est eadē cā 45
numero p oīa licèt plus vel minus i vna q̃ in altera
cōtineat, absolutoria in vna lata parit exceptionē in
altera. & sic impeditur cumulatio, cū eadē qō p oīa
in iudicium deducatur, vt in l. cum argentū. §. si pe-
tiero gregem. & d. l. si quis totū. §. generaliter, & §.
& quidem ita diffiniri potest. & l. singulis. ff. de exce
ptio. Ad opposita vero possēt responderi singulari-
ter ad singula, & vniuersaliter ad omnia, vt solici-
tus indagator inquirere poterit, si recte rationem
connexitatis, & separationis rerum & causarum
aduertat.

[a] Adde quod vbicunque apparet male esse actum ex vna causa, & hoc apparet ex actis & ex eisdē apparet q ex alia causa bene potuisset agi, non potest iudex ex illa apta causa cōdemnare, sed debet absoluere reum, & nihilominus ipse iudex in sententia sua debet seruare parti ius agendi competens sibi ex alia causa. text. est valde sin. in l. Bebius Marcellus. ff de pac. dota. de quo facit festum Bal. ibi in antiq. lec. & in l. prima. in fin. C. de pig. act. & Bal. in authent. sed & si quis col. vlti. C. de secund. nuptijs. & Barba. in capit. examinata. de iudic. & Anton. Corset. in suis singu. in litera iudex.

In reg. Quod Semel. Argumenta.

1 *Iudex sententiam quã semel protulit nunquam mutare poterit.*
2 *Sententia lata si nulla sit, à quo denuo proferri poterit.*
3 *Confessio facta in iudicio non potest retractari.*
4 *Confessio extra iudiciũ emissa ac etiã sine causa ligat confitentem,*
5 *Donare præsumitur qui indebitum soluit*
6 *Donatio non inducitur si ab utroque nulla subesse causa sciatur.*
7 *Indebiti soluti quando repetitio concedatur*
8 *Confessio facta in iudicio quando reuocari possit.*
9 *Contractus ea sunt naturæ ut semel initi non facile possint reuocari.*
10 *Contractus quando & qui pœnitentia possint retractari.*
11 *Electio semel facta non facile cassanda.*
12 *Hæreditas quæ semel aditione apprehensa est, repudiari non põt.*
13 *Institutio hæredis potest pœnitentia cassari.*
14 *Testator an sic dispon re ualeat ut reuocare nequeat.*
15 *Testamentum secundum quando deroget primo, aut contra.*
16 *Reuocatio generalis quid operetur & quid specialis.*
17 *Posteriora quando derogent prioribus*
18 *Testamentum posterius sic se habet ad prius sicut stipulatio nouans ad nouatam.*
19 *Argumentum de contractu ad ultimam uoluntatẽ qualiter ualeat.*
20 *Testamentum posterius sic se habeat ad prius, sicut lex posterior ad priorem.*
21 *Voluntas prima quando praualeat ultima.*
22 *Speciale illud dicitur quod à generalitate abstrahitur.*
23 *Testamentum primum quibus uerbis reuocari soleat.*
24 *Testator non potest in primo testamento facere quo minus ei liceat secundum condere.*

REGVLA XXI.

QVOD *semel placuit, amplius displicere non potest.*

1 ¶ †IN sententia potest poni exemplum huius regulę. nam ex quo semel placuit iudici, certã ferre sententiã, non poterit vlterius displicere, vt per hoc poßit eam mutare, siue sit ęqua, siue iniqua, vt ff. de re iud. l. iudex, & l. Paulus. & l. post rem. & l. cum quęreba-

a Adde an iudex possit corrigere sententiam suam.gl.Bar.& ibi Alex. in addi.& ibi Ang. Aret.in l ab executione.ff.de app.gl.et Arch.35.q.9. in summa.& in §.hic ita.in ea.causa.& in q.& in c.nouit de iud. & oẽs Do.l.iudex.ff.de re iudi.& in l.si vt proponis.C.quomo.& quan.iudex. Inno.Abb.& ibi Fel in c.qualiter & quando.in 1.no.de accusa.vbi ponit regulam cũ 11.fallẽ.& plus Bald. & Saly. post gl. in l.hac perpetua.C. de senten. ex periculo. recitan.& qũo iudex lata sententia possit incontinenti aliquid facere, saltim quo ad expen. & quo ad alia accessoria. Alexan.consil. 119.in 1.& 2. col. in 2. volu. vbi reperis plures allegat. & Alex. in l.Paulus. ff. de re iudic. & lege iudex. & Ludo. Bologn. in suis primis interpret.in d.l.Paulus.& Spec.tit.de senten.in.§.5.& Inn. in c. auditis.de proc.& Lud.de Ro. in consi.307.& Alexan consi.90.lib.1. & Domi. de Rota decisio.341. titu. de re iud. cap. in nouis. & decisio Parlam.Delphi.

tur.& de quæstio.l.j.§.fi.& de pœn.l. diui fratres. Sed contra hoc opponitur de l.si præses.C.quõ & quando iudex.cum simi. †sed dici solet,& debet re- 2
scire vtrum sententia non teneat ipso iure, & tunc ipse idem si est ordinarius, potest secundo [a]pronũ- a
tiare, sed si delegatus, pronuntiabit delegans, [b] vt b
vt C.quomo.& quan.iud.l.si præses.& l.si vt proponis.& de accusa.l.4. sed si teneat ipso iure, licet iniquitatem contineat, non potest per eundem iudicem reuocari, vt in l præalleg. & ff. de re iudic.l. quod iussit. & C. de senten.l.,post sententiã, tamen potest appellari,& per iudicem appellationis, de ini-
quitate [c] cognosci, & cognita iniquitate sententia c
corrigi, vt ff. de re iudi.l.præses & l.cum prolatis.& de appel.l.1. †Item potest poni exemplum in con- 3
fessione facta tam in iudicio cum causa, vel sine causa. vtraque enim est obligatoria. [d] vt ff. de interro. d
act.l.1.quam extra iudicium cum causa tamen legitima,

b Delegans. Idem Iac.Butr.Bar.Sal.Paul.d.l.si vt proponis.r. & om. vbiq;.sed errant quia imo idẽ iudex indistincte põt denuo iudicare ẽt delegatus,nisi reuocetur vel alii comittatur, vt ĩ d.l.et dixi in nouis intellec.

c Adde ꝙ sententia nulla potest reformari per iudicem appellationis quem de nullitate cognoscit. Alex.in consi.29.per totũ,& in consi.122. in vlt.col.ver.insuper posito lib.2.

d Adde Ant.de But.Abb.Sicu.Mod.in c.si cautio.de fide instr.& Bal. in rub.C.de confes.& in l.1.col.10.eo.tit.& in l.mater.in 2.col.C.de rei vendi.& Imo.in l.a Titio.ff.de verb.obli.& Paul.de Cast. in l.hoc iure.ff.de dona.& in l.si diuortio.ff.de verb.oblig. Bart. in l. nuda ratio. ff.de dona.& Ang.consi.25.incipien.pro quæstionũ decisione. & Alex. in consi.4.col.3.& seq.lib.2.& in addi.ad Bart.in l. cum de indebito.§. fi.ff.de prob.& de Ferrariis in forma libelli quo agitur vt pacta seruentur.in 2.gl.& Io.Bapt.de sancto Seueri.in suo sing.tracta. de pactis. in quæst.

quæst. 13. in prin. versi. vlterius infert. in quibus locis scriben. tenent ꝙ promissio extra iudicium facta etiam sine causa discreta vel specificata videtur facta animo donandi. vt tenet hic Dyn. per l. Cāpanus. maxime si in promissione sunt adiecta verba, scilicet, ex certa scientia, tunc præsumitur causa donationis, secundum Bal. Alex. & doct. supra allegat. de quo pulchre p Fely. in eodem c. si cautio, vbi ponit regulam, ꝙ confessio vel promissio est inefficax, de iure canon. vt d. cap. si cautio & etiam profecto de iure ciuili. vt d. c. cum de indebito. §. fin. ff. de probat. & duobus modis ampliat d. regulam. et ponit ad illam 16. fallē. & in 6. f[illegible] tenet cum præceden. allegando hic Cyn. ꝙ confessio facta in iudicio sine causa valet, quia præsumitur de libertate facta, & in iudicio quasi contrahitur, vt l. 3. §. idem scribit. ff. de pecu. Et tenet Ludo. de Ro. in consi. 154. & vide Cyn. & ibi Bald. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. & Lanfran. de Oriano in repet. cap. quoniam contra falsam. in verbo, confessio. versi. vidimus. supra de proba & Alexand. in addi. ad Bartol. in l. sicut. C. de actio. & Io. Fab. Angel. Aret. & Ias. de Mayno in. §. si minus. in 1. glo. instit. de actio. Alex. de Imo. in d. l. a Tino. Et quando confessio extra iudicium facta noceat. Bal. consi. 198. ante fin. lib. 1. & an noceat fauore animæ. vide glo. & Lud. Bolog. in c. quotiens. 1 q. 7. in secundis interpret. & in materia vide Bald. consi. 124. in fi. & consi. 154. ver. sed contra. col. 1. lib. 2. & Lud. de Ro. consi. 372. & Alex. consi. 73. col. vlt. lib. 1. & in consi. 13. eo. lib. & consi. 19 col. 2. versi quinimo. lib. 4. quod est multum singulare & Bald. & Alexand. in l. sicut. C. de repud. hær. Et quę actio oriatur ex confessione iudiciali, & extraiudiciali. ex iudiciali, vtilis actio, confessoria. tex. est sing. & ibi Flo. in l. proinde 1. si procurator. ff. ad l. Aquil. licet secus de extraiudiciali vt l. Publia. in fi. ff. depositi, & tenet Lud. Ro. in sing. 12. in. i. ex confessione.

tima, vt C. de non nume. pecu. l. generaliter. aliàs
appellatur indiscreta & non obligatoria, vt ff. de
probatio. l. cũ de indebito. §. si & de doli excep. l ij.
4 §. circà. †Sed opponitur contra hoc ꝙ valeat extra
iudicium etiám sine causa. ff. de pact. l. tale pactũ. in
princ. Sed dicas, ꝙ aut ad liberandum aut ad obligandum procedit talis confessio. Si ad liberandum,
valet etiam sine causa, vt in l. tale pactum. si ad obligandum, non valet si causam non habeat annexam,
vt d. l. cùm indebito. & d. §. circa. Sed oppono quod
5 etiam ad obligandum valeat, †vt in indebito soluto quasi tacitè videatur habere causam donationis
annexam, quia promissio & solutio paria sunt, vt
C. ad leg. Falcid. l. fi. & de dona. l. si patronus. §. de illo, sed solutio eius ꝙ est indebitum à sciente precedens, inducit præsumptionem donationis, vt ff.
6 eod. l. cuius per errorem. ergo & promissio. †Sed
distingue, quia aut vterque sciebat causam non su
bessẽ

a Adde qñ qs possit reuocare confessionẽ per errorem in iudicio factã, Bar.in l.non fatetur.ff.de confes.gl.& Lu.Bolo.in c.ex literis.de diuor. in primis interpret. Bal.in c.ex parte,de confes. & Card. Alex.in c.2. col.1.4.distin.& Ale.cõsi.47.col.8.versi.respon.lib.i.et in cõsil.90.col. 2.versic.hoc probo,eo.lib.& Bal.in l,Gallus.§.quidã recte, col. 2.ff.de libe. & posthumis.& Fel.in c. cũ dilecti.col.6 de accusa. & in prœmio Decretal.col.i ante fi. & Al. in addit. ad Bar.i d. l.cũ de indebito .§. fi. & in consil. 119.libr.3. vbi ponit quando dicatur reuocari incontinenti, & quid si ex accepta per partẽ aduersã an possit reuocari. & in consi. 112. in 3.col in princ. & in versi.non obstat illud. & in 5.col vers.ꝑterea.& Lu.de Ro. consi.484. & oẽs scrib. in d.c.ex parte.& Ioan. de Plat. in l.si ille uersi. itẽ ibi.C.de decur.lib. 10. vbi etiam dicit . ꝙ error potest reuocari vsque ad sententiam ipso iure,sed post non,nisi per restitutionem, pro quo vide glo & Bar.in l.cum fideicom.ff.de confes. & Al.in l.quicquid.in fi.ff.de ver.obli.& Lanfr.de Oriano in d.repetitio.c. quoniam contra . in verbo , confessiones.in vlt.quæst.& Cepol.cautel. 222.not. Abb.consi 17.vol.2.& Andr.Barb.in repet. rub. de fide instru. col.16. in princ.vbi ponit quid est lex.

Adde omnino Lanfr.in alleg.§.seu ver.confessiones.nu.32.ver.ꝑ veritate inuestiganda ibi.plene an sufficiat in reuocatione probare rem aliter se habere,& quid in cõfessione sui procuratoris, seu administratoris, & quid

obesse,& tunc non inducitur donatio, quia in pari causa melior est causa conuenti , quàm agentis, vt ff.de verborum obligationib.l.si seruum.§.sequitur.& infra eo.c.in pari.sed qñ soluo sciẽs indebitũ ei qui similiter sciebat indebitũ,donare videor,& repetitio denegatur. Diceret qs. Quare cũ vterque scit cãm non subesse facilius denegatur repetitio,ꝙ̃ concedatur petitio? Responsio prompta est, quia in pari cã melior est cã conuenti quàm agentis,vt dictũ est.† Cùm ergo sint in pari scietiæ causa reus,& actor,sequitur quòd repetitio soluti negatur , & petitio promissi . sed quando creditor crederet subesse causam, reus qui confitetur sciret non subesse,videtur ex causa donationis cõfiteri. & ideo esset efficaciter obligatus. argu. ff.de oper. liber.l.Campanus. & no. in præallega.§.circa. Itẽ oppo. quòd dispicere possit quod semel placuit , etiam in iudicio confitendo , vt ff. famil.erciscun. l.cum putarẽ. & C. de iuris & facti ignor. l. error. 7
† Sed dicendum est, quòd aut constat confitentem errasse,aut constat non errasse, aut dubitatur. primo casu aut errauit in facto,aut in iure,vt plene dictum est supra eodem in cap.ignorantia. Secundo casu non potest reuocari confessio . [a] & ita loquitur regula. Tertio casu præsumitur in dubio non errasse, 8 a

& quid si scienter sit emanata vel circa præparatoria iudicij, & ante litis contestationem, vel circa decisoria. & quando dicatur in iudiciũ emanata. not idem Lanfran. vbi supra paulo ante versicu. non dimittendum, & in ver. in iudicio.

a Adde quando in contractibus nominatis, vel innominatis sit locus

errasse, quia nemo existimandus est dixisse ꝙ non mente cogitauit. ff. ve suppelle. leg. l. Labeo. § idē
9 Tubero. † Item poni potest exemplum regulæ in contractu, quod enim semel placuit in contrahendo, amplius displicere non potest, vt C. de act. & obliga. l. sicut. de rescin. vendi. l. de contractu. Sed tunc obstat ff. de cōdi. ob causam. l. si pecuniam. vbi
a contrahentibus licet pœnitere. ¶ Sed dicendū [a] erit ꝙ differentia est inter contractus nominatos & in-
10 nominatos † Nam in contractibus nominatis nō licet regulariter pœnitere, licèt fallat in casibus qui notant. in præallegata. l. sicut. In contractibus verò innominatis, aut res est integra ex vtraque parte, & tunc vtrique contrahentium pœnitere licebit; aut contractus est vestitus per alterutram partiū, & tunc vestienti licebit pœnitere, alteri non, vt plene tractatur in d. l. si pecuniam. ff. de condi. ob cau
11 sam. † Item poni potest exemplum regulæ in ele-
b ctione. [b] Nam postquam in scrutinio nominauit aliquem, & electio fuerit subsecuta, vel postquā præstitero consensum electioni ab alijs celebratæ, non possum

pœnitentiæ. gl. Bar. & Alexā. in d. l. si pecu. et Fel. in c. præsentata. colū. 2. de testib. & Ioan. Bapt. in tracta. suo de pact. in q. 6. princip. & Cy Bal. & Sal. in d. l. sicut. & ibi Barto. C. de act. & Bald. in d. l. si pecuniā. & an in feudo habeat locū pœnitentia, & in cōtractibus, vide Bald. consil. 159. col. penult. & in cons. 369. in princi. lib. 1. & Lud. de Ro. in repet. auth. similiter. colū. 9. versic. 18. C. ad legem Falci. & Ang. Are. in. §. ijs itaque. in fine. institu. de iusti. & iure. & Bald. consi. 33. lib. 4. Et nota quando variatio est prohibita in Papa, clericis, & Principibus pulchre per Fel. in c. cum olim. col. 3. de re iudic.

b Adde quando post publicationem electionis an sit locus variationi, glo. Bar. & Bald. & Alexan. in l. dotem. ff. sol. mat. Ioan. Andr. & Abb. in c. publicato. de elect. vide casum meum perpetue. supra eo. tit. libro 6. vbi potest variari quando non sequitur electio ex consensu in scrutinio habito & Io. And. & Abb. Sic. in sua distinct. in c. causam, de elect. circa finem. & Cardi. Alexan. in c. quanto. 63. distinct. sed an in contractibus & vltimis voluntatibus siue legans facta electione admittatur variatio, vide Bartol. Bald. Imol. & Alexand. in l. quicquid. ff. de verbor. obliga. & Bald. in l de die. ff. qui satisda. cogan. & d. l. serui electione. in prin. & in d. l. huiusmodi. §. Stichum. de lega. j. Et vide Al. in l. si ex toto. §. fin. in glo. ff. de lega. j. & Bar. Soc. de Sen. in d. l. serui electione, post

Bar.

possum vlterius impugnare, nisi ex causis postea emergentibus, vel nisi morū electi anteà celata de nouo pandatur improbitas, seu alicuius alterius latentis vitij vel defectus, quem verisimiliter ignorare potuerim, veritas reueletur, vt supra de elect. c.nulli licere.lib.6. & apparet ff.de leg.primo.l.serui electione.& l. huiusmodi. §. Stichum. & de legat. ij.l. Statuliberum. §.Stichum.& ff.de optione legata. apud Aufidium, & de decurionib. l.fin. & arg.de confirmando tutore, vel curatore. l.in confirmando.cum l.seq.Sed contra hoc est ff.de leg. 2. l.vnum ex familia.& l.cùm pater.§.à filia. sed in illis ius eligendi non competebat de presenti, sed totaliter erat in tempus mortis, ideo non consumitur per primam electionem, vt ibi apparet. ¶ † Item 12
potest poni exemplum in hæreditatis aditione: nā ex quo semel hæreditas placuit adeundo, non pōt postea displicere repudiando, vt C.de repudianda hæreditate l.sicut maior. & hoc verum est de iure cōi, sed per restitutionem [a] in integrum repudiari a
potest a minore, vt ff.de acq.hære. l.si minore. & l. si necessarijs.& de minorib.l.quòd si minor. §.restitutus. Item poni posset in delatione iurisiurandi, vt C.de iureiur.l.si quis iusiurandum. Item in cōsensu habito ad confirmandum alterius factum, vt ff. de aqua pluuia arcen.l.in diem.& de diuersis & tēporalib.præscript.l.de accessionibus. Sed contra regulam videtur ff.de iure codicillorum. l.diui.§.licet.& de lega.j.l.si mihi & tibi.§.in legatis.& de legat.3.l.si quis.in prin.testamenti. † vbi quod semel placuit instituendo hæredem, vel legando, potest postea displicere institutionem vel legatum reuocando. sed dicas ꝙ aut voluntas prima fuit obligatoria, aut alicuius iuris voluntati cōpetentis exclusoria. Primò casu habet locum simpliciter regula, quia sufficit semel velle, ita ꝙ pœnitere non licet, vt d.l.sicut. & ibidem not. & l.de accessionibus. & quorum leg.l.j.§.prodest. Secundò casu regula nō vendicat sibi locum, vt prealleg. §. licet. & §.in legatis.

Bar. & Dyn.in regula, mutare. [...]tra eo.in prin cipio.& Bal.in consi[...] 3. in tertio vol.et Abb. in cōs.9 vol ij.

Adde proprio membro huius apostil. Bald in l.2.§.fina.versi. volo. Dy. inducit hunc text.c. cum leg. istum. in serui. & ibi posui in apost. in versicu. non possim eligere. ff. de legat primo. & not. in apostill. ad Iacob. Rebuf. in l.præcepi.nu.7. in versic. curia. colum. 4. C. de cano.largi.ti.libro decimo. & in l.si quis . numero.1.ubi etiā posui in addi. in versiculo, confirmata . C. de decurio.eo.libr. & Cardin. omnino in clemen. j.nos itaque.no. Roma. de iurciurand.

a Adde Alex. in l. sicut. & in l.fin. post Cyn. Bartol. Bald.& Paul. de Castr. de repud. here. & pulchre Cępol. in cau.293.

a Adde glo.& pulchre Bart.in l.si quis,in prin.ff.de leg.3. an & quan-do secundum testamentum,in quo est facta mentio in genere,vel specie, vel indiuiduo de clausula derogatoria, an in primo testamento apposita valeat.& Ang.Alex.& Barth.Soc.de Senis singulariter in l.si mihi & tibi.§.in legatis.ff.de leg.j. vbi dicit Socinus ꝙ triplex est clausula derogatoria,videlicet piatis, solẽnitatis, & voluntatis. Et de ista vltima voluntatis clausula ponit hic Dyn. & Doct. in locis supra alleg. & cõis opi.Docto.est,ꝙ nõ sufficit generalis,scilicet non obstante quocunq; testõ. Nec requiritur illa indiuidualis non obstante tali clausula derogatoria quæ requirit appositionem salutationis Virginis Mariæ,vel alterius,sed sufficit illa spãlis, videlicet,non obstante quacũque clausula derogatoria. text.est in d.l.si quis.in prin.in verbo,specialiter, & hoc tenet hic Dyn.in prin. & ibi Bar.Ang.& Raph.Cum.cõs.46.& Cy.& Sal.in l.sancimus. C.de test. & Ang.cõs.312.& Cy.l.j.C.de sacros.eccl.& idẽ tenet Card.in clem j. de sepul.& Pet.de Anch.in c.j.de consti.supra eo.lib. Pau.de Castro & Ang.in auth.hoc inter liberos,C.de test.& Pau.in l.humanũ, C.de leg. & in consi.281.incip. in facto præsenti ponam conclusionẽ. in antiquis. quod est multũ sing.& Arch.in c.vltima voluntas.13.q.2. & Spec. titu. de instru.edi.§.cõpendiose.& Alex.cõs.133.lib.j.& Lud.de Ro.in cõs. 335.& Bal.cõsi.44.lib.2.& in cõsi.72.lib.3.licet:in consi.175. in princ. incip.quæstio mouetur.lib.4.& in l.humanũ. C.de leg. & in d.authen. hoc inter liberos,dicat ꝙ sufficit dicere in genere,non obstante quocũq; testõ.de quo uide de Doct.supra alleg.& Io.And.in nouel.& Doct.moder.in d.c.i.de cõsti.supra eo.lib.& Ange.Aret.in §.ex eo aũt. col.3.in fi.instit.quib.mo.testa.infir.qui tenet supra cõem opin.relatã. & Alex. & Doct.in l.2.in prin.ff.de lib.& posth. Et an hoc sit verũ qñ solũ præcessit vnũ testm̃ vel plura,vide supra p̃ Doct & in d.l.2.de lib.& posth. & in .§.in legatis.& in l.si quis.in prin.& in materia, Ioã.And.hic, & Pau.de Cast.in cõs.197.in nouis.& pulchre Cepo in caute.162.& seq. & Abb.Sic.cõs.41.& 42.lib.2.Decis.Paula.Gratianop.Delphi. q.127. & q.seq.& ibi in addi.& in q.200.& in additio.

14 gatis.& l.si quis in prin.testamenti.†Sed nunquid poterit testator ita disponere quod nõ liceat reuocare, quia dicit in testamento primo ꝙ secundum non valeat nisi fuerit ibi de verbo ad verbũ posita a salutatio[a] Virginis Mariæ, postea fecit secundum, & reuocauit oẽm aliam vltimã voluntatem,& oĩa verba derogatiua vsitata quæ continẽtur in eadẽ, dubitatur

Adde omnino Bar.consi.21.incip.dicit & asseruit.& quod ibi posu in apost.ad ipsum.& consi.167.incip.quidam fecit testamentum. Fed. de Senis consi.67. aliãs lib.j.incip. habita super casu prædicto collatione. Bal.consi.172.vol.4.Ang.consi.313.incipien. quædam domina Maria. Pau.de Cast.cons.342. & Alex.cõsi.7.inci.videtur prima fronte.col.4. cui se subscripsit.Anto.de Prato veteri. & hoc dixi plene & remissiue in tracta.meo clausularum,in versi,derogatoria,vers.9.& fin.

L

a Adde au sit bona argumentatio de contractibus ad ultimas uoluntates. Dyn. Imol. in l. eam qui chirographum. alleg. hic per Dyn. et Angel. Aretin. institu. de lege Fusia cani. toll. & Iacob. Butr. & Gulielm. de Cug. in l. pactū inter hæredem. ff. de pactis. & Bald. in l. conuenticulam. colum. 3. C. de episcop. & cleri. & ibi vide in quibus fit argumētatio multū notabiliter. & Alexand. in l. j. §. huius. 21. & 22. colum. ff. de officio eius cui mand. est iurif. & Ludoui. Bolog. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. in secundis interpreta. ff. manda. & Andr. Barb. in repetit. cap. Raynu. fol. 17. colum. j. in fine. de testib. & glo. in cap. j. de coll. in versicu. prouideatur. colum. 1. fol. 18. in Pragmatic. Sanctio.

dubitatur vtrum valeat primum vel vltimum? Et videtur q̄ præualeat vltimum, † quia voluntas po 15
sterior licēt ei videatur per prioré derogari quātū
ad verba in priori ꝓlata, ꝑualet prima, vt ff. de leg. 1.
2. l. fi. in prin. de iure codi. l. diuus. §. licet. ergo licēt
in testō primo, derogatoria verba prolata fuerint,
tamē ex quo apertè apparet de volūtate testātis in
vltimo expressā, videt̄ vltimū ꝑualere. † Preterea 16
id oꝑatur reuocatio gñalis quātū ad oīa, qđ specia
lis operatur in spāli cui foret applicata. argu. ff. de
admini. tut. l. si duo. & de acquirē. hæred l. si seruus
eius. C. de præscri. 30. vel 40. ann. l. oēs. & de qua-
drien. præscri. l. 2. sed constat q̄ reuocatio specialis
facta de primo faceret secundū valere. vt l. si quis
in prin. testamēti. de legat. 3. ergo reuocatio gñalis
expressā in vltimo vr̄ tollere primi testamenti ef-
fectū. † Preterea verba derogatiua in primo testa- 17
mēto ꝓlata gñalia fuerūt. Itē ꝓlata in vltimo simi-
liter sunt gñalia, vñ quia in pari cā gñalitatis sunt,
vñr in dubio posteriora præferenda, & præualere
prioribus, vt ff. de lega. j. l. si mihi & tibi. §. in lega-
tis. & de adim. leg. l. 3. §. fi. C. de fideic. l. dari. & de
vulg. & pup. substitu. l. si quis eum. & de manumis.
testa. l. si peculium. §. j. † Preterea quantū ad tollē- 18
dū substantiā & effectū substantiæ præcedentis ita
se habet posterius testm̄ ad prius sicut posterior sti
pulatio, quæ nouat ad prioré nouatā, quod patet,
quia stipulatio quæ nouat ipso iure, aliā tollit, vt §.
pactus ne peteret. sic etiam posterius testamentum
tollit primū, vt ff. de iniust. test. l. ij. & innuitur ī l.
hac consultissima. §. si quis auté. & l. sancimus. C. đ
testa. sed posterior stipulatio ita se habet ad prioré
q̄ in generalitate concepta omné priorem & om-
nem eius effectū tollit, vt ff. de accep. l. & vno. §. &
eius rei. & instit. quib. mod. tol. obli. §. est aūt pro-
dita. Ergo posterius testamentum ita se habet ad
primum, quòd sub generalitate verborum primū
& omnem eius effectum tollit. † Præterea licēt ar- 19
gumentari de contractu [a] ad vltimam voluntaté a
quasi

a Adde quod in legibus condendis sufficit generalis derogatio legum contrariarum. vt tenet Cyn. & ibi Bald. colum. 2. versicu. secundo quæro. & ibi Paul. de Castro in l. humanum. C. de leg. & glos. in l. nuptialis. C. de nupt. & in clemen. eos. de sepult. & amplissime dixi in tractatu de offic. & potesta. domini leg. in Francia. in prima quæstione.

quasi de minori ad maius affirmando, vt ff. de leg. j. l. seruum filij. §. eũ qui chirographum. sed in contractu licèt sub generalitate verborum omnia præcedentia tolleret, vt ff. de transac. l. non est ferendus. & de verb. obli. l. qui Romæ. §. duo fratres. Ergo multo fortiùs licebit sub generalitate verborũ tollere effectum præcedentium in vltima voluntate. † Præterea ita se habet testamentum posterius ad prius, sicut lex posterior ad priorẽ, quia voluntas testatoris lex est, vt in Auth. de nup. §. dispo nat. sed lex posterior ita se habet, quia tollit priorẽ, licèt sub generalibus verbis [a] concipitur, sicut si conciperetur specialib. vt in prꝍalleg. l. ij. de quad. prꝍscrip. & d. l. omnes. de prꝍscrip. 30. vel 40. anno. Ergo ita tollit vltimum testamentum primũ. Prꝍterea facilius reuocantur quꝍ dependent ex volun tate vnius, quàm pluriũ, vt ff. eo. l. quoties vtriusq. sed quæ dependẽt ex voluntate pluriũ, vt contractus, reuocantur ẽt per generalitatẽ verborum, vt dictũ est, ergo &c. Item pro hoc. ff. loca. l. cũm in

20 (marginal number beside "tate.")

21 plures. §. locator. † E contra ꝙ primum valeat, videtur, quia quando prima voluntas est derogatoria vltimæ, prima præualet, nisi fuerit specialiter reuocata: sed hæc non fuit reuocata specialiter, sed generaliter, ergo videtur ꝙ prima præualet. & ꝓ hoc est apertè l. si mihi, & tibi. §. in legatis. versicu. interdum. ff. de legat. j. videtur enim aperte dicere ꝙ oporteat specialem mentionem fieri de primo

22 & de qualitate eius. † Præterea illud appellatur speciale quod est à generalitate abstractum, vt ff. de leg. iij. l. seruis vrbanis. §. fin. de triti. & oleo. l. ij. de suppelle. lega. l. legata. & si quis in ius vocan. l. j. & si quis cau. l. sed si quis. §. quæsitum. & de iniurijs. l. itẽ apud. §. hoc edictũ. & de publi. l. j. §. dixerit

A Adde ad propositum eorum quæ hic dicuntur Panormi. in rubr. de rescrip. num. 2. & quod ibi posui in additio. ad eum. in vers. contra ius. Fel. in c. nõnulli. colum. 2. versicu. secunda regula. eod. titu. Philip. Fran. in capitu. j. num. 9. & ibi posui in addition. ad ipsum in versicu. contra. de constitu. titu. 6. plene per Paulum de Castro. consi. 53. Alexan. cõsil. 2. 7. & 8. volum. 5. & consi. 6. 7. volum. 1. & dixi in tractatu meo regularum. in versi. regula derogatoria. versicu. 5. & in versiculo non obstãtibus. versicul. 17. & illic addes omnino Felyn. vbi supra colum. 6. versicu. amplia secundo.

rit aliquis.& §. vnde quæritur. Ad idem facit
qđ not.de flumi.l.quominus.& de app.l.ſi ex-
preſsim. ſi ergo lex requirit, ꝙ ſpāliter ſe pœ-
nitere dicat, videt̄ requirere ꝙ deſcendat ad
ſpecialitatem verborū, & a generalitate diſce
dat.†Determinādo uidetur dicendū, quòd ſi 23
qs diceret ſecūdū valere,forte nō erraret,qa in
Auth.de teſt.īperfe.§. & ſi qdem. nō uidetur
requirere,quòd p̄cedens teſtm̄ ſpāliter reuo-
cetur,ſed videtur ſufficere expreſſa reuocatio,
p gn̄eralia,& p cōditionalia verba,ſiue dubita
tiua, & nō aſſertiua: dū dicit hoc ipsū expreſ-
ſim ſignificare, qa ſi fecit quōdā talem volūta
tem,nō tn̄ eā vlterius valere vult. tn̄ ego dice
rem,quòd requiritur reuocatio ſpecialis teſta
menti primi ſequentis derogatorij.vt p̄dic.l.ſi
qs.ī prin.teſt.ibi,niſi ſpāliter dixerit,&c.†Sed 24
ſi ſpāliter reuocaret primū vltimi derogatoriū
nō eſt q̄ſtio quòd vltimū p̄ualeret, qa nō po-
tuit ſibi legē imponere à qua diſcedere nō li-
ceat,vt d.l.ſi qs ī princip. teſtamēti.Sed ſi nō
ſtaret ī finibus vltimæ uolūtatis,ſed trāſiret ad
naturā cōtractus,a tūc eſſet irreuocabilis.ut ff a
de donat.cauſa mor. l.ubi ita donatur. qđ aūt
fieri

a Adde, quod Bar.in l. ſtipulatio hoc modo.in princ.ff.de verb.oblig. damnat hanc opi.Dy.in hoc quod dicit Dyn.hic,ꝙ ſi teſtamentum tranſeat in cōtractum,valet ſi contingat me facere aliud teſtamētū,do vel uēdo omnia bona mea,&c.ꝙ teſtō nō poteſt reuocari,hóc non placet Bar. quia talis donatio aufert liberā teſtamēti factionē, & videtur facta talis donatio in pœnam mutantis teſtamētū,et ſic tanquam cōtra bonos mores nō valet.vt d.l.ſtipulatio. & ita dicit ibi Barto. Dy. cōſuluiſſe. licet hic teneat contrarium. & opi.Bart. ſequitur ibi & tenet Bal. & Fulg.in l. cum duobus. §.idem reſpondet.ff. p ſocio. et Bar.i l.adeo. ed.tit. & Bald. in l.ex teſtamēto,C. de fideic. & in l. hæredes palā.§. fin. & ibi Angel. Imol. & inſuper illuſtri. Doctor Franc. de Are.col.3. uer. ſed relinquitur. de teſt. & Bar. & ibi Alex.in additione inci. ſed ſi contingat.in l.ſi quis.in prin.de leg.3.& Sal. in l. ſancimus.C. de teſta. & pulchre Alex.in d.l.ſtipulatio hæc. col.1. & iſta eſt communis opin. quamuis Oldr.conſi.113.& Cy.in l.1.verſi.vlt.C. de ſacroſan. eccl. ſequūtur opi.Dy.hic & Cy.in l.cum antiquitas.C.de teſt.vide Alex.in addit. ad Bar.in d.l.hæredes palā.§.fi.& ſing.Ludo.Rom.in conſi.212. & And. Barb.in c.relatum.de teſta.& Bal.in c.1.col.2. verſi.extra de feud. dato inuicem leg.com.Ludoui.de Rom.conſi.171.& Barto.conſil.154.lib. ſecundo.& in conſil.180.eod.liq.& Ludo.Boleg.in d.l.hæredes palā.§. fin. de teſta.in ſecundis interpreta.

fieri possit illud in testō q̄d in cōtractu, [illegible] lib.l.j.§ assignare.& no.de testa.l. [illegible] naret vel uenderet hæredi [illegible] recipienti, sub ea conditione si [illegible] gat, habebit donatio, vel venditio [illegible] eum casum, in quo testamentum [illegible]

In reg. Non debet. Argumenta.

1 *Mater nō debet filium exheredare propter [illegible]*
2 *Exhæredatio legitime facta de filio nepotem [illegible]*
3 *Nepos ex filio exhæredato non potest [illegible]*
4 *Nepos quando ad querelam ex persona patris [illegible]*
5 *Filius ob delictum patris non est [illegible]*
6 *Exhæredatio facta de filio nocet nepotibus [illegible]*
7 *Delictum patris quando nocet filio.*

REGVLA XX.

Non debet aliquis alterius odio prægrauari.

¶ EXEMPLVM istius regulæ ponitur. C. de inoffi. testa.l. si quis in suo.§ legis aa-
1 tem. † Vbi dicitur, quòd mater non debet exhæredare filium propter delictum à ma-
2 rito eiusdem filij patre commissum. ² Item ff. de bono. pos. contra tab.l. tertia.§. si emancipatus. vbi dicitur, quòd si pater exhæredat filiū, propter causam ingratitudinis ab eo cōmissam, illa exhæredatio non debet obesse nepoti, qui causam ingratitudinis non cōmisit, si aliquo casu contingat inoffic. querelam ad nepotem deuolui. Sed videtur falsum [illegible]
2 cōtinetur in secūdo exēplo, † quia exhæreda tio facta legitimè de filio nepotē excludit, quia si instituo, vel exhæredo filiū meū, non habeo necesse mentionē facere de nepote nato ex filio. ff. de lib. & posthu.l. si quis postumos. §. si filiū. & l. Gallus. §. in omnibus. de lib. & posth. & de côiug. cū emāci. lib.l. 1. §. si pater in pote-

[illegible]

a Adde, quando nepos præteritus possit ex sua persona vel sui patris exhæredati testamento, aut querelare, & dicere testamentum nullum, siue filius pater nepotis sit exclusus a querela, siue non. pulchre Bar. in d. l. si quis posthumos. §. si filium. ff. de libe. & posthu. Cyn. & Sal. in d. si quis filium. & ibi Bald. C. de inoffi. testa. & Bart. in l. si emancipatus. ff. de bono. poss. contratabu. & Alex. in d. §. si filium. & ibi Bald. ad id qd Dyn. hic dicit, quod in querela inofficiosi testamenti habet locum successoriū edictum, vide Doct. Signorel. de Homedeis. Bened. de Pisi. & Ang. magistri. Franc. in eorum repetitionibus. l. qui se patris. C. unde liberi. & Angel. Aret. in §. placebat. insti. de legiti. agn. succes. & Bar. & Doc. in rubr. C. de successo. edict. & Bar. in l. in suis. in ult. q. ff. de liber. & posthu. & i l. si qs filiū. C. de inoff. testa. & i l. si pater filiū. ff. d inoff. test.

state. ¶ Rñdeo.[a] & dico verum esse † qp q̃ diu filius a
exhæredatus viuit, & potest ad querelā vocari, ex- 3
cluditur nepos ex eo natus, nec potest aliquo iure
rumpere testm̃ aui, uidelicet si ab eo fuerit præteri
tus, ex quo filius vixit post annum, ut in præalleg.
§. si filium. Sed si filius exhæredatus excluditur à
querela per repudiationē tacitā uel expressam, ne-
pos vocatur ad querelam ex vigore edicti successo
rij quod habet locū in querela, vt ff. de inoffi. test.
l. si is qui. & l. pater. † Itē si filius exhæredatus, mo- 4
ritur antequā excludatur à querela, aut ante, aut
post. si ante, uacatur nepos ad querelam ex perso-
na patris exhæredati. Si post, uocatur nepos ex sua
persona, per edictum successorum. & ita debet in-
telligi præalleg. l. si quis posthumos. §. si filium. &
de contratab. l. 3. §. si emancipatus. & de coniug. cū
emancip. liber. l. 1. si pater. & C. de inoffi. test. l. si
quis filium. & in Auth. vt cū de appel. cognoscitur.
§. si conuictus fuerit. col. 8. † Item clare patet exem 5
plum ubicunque cauetur, quod propter delictum
patris filius puniri non debet, [b] nec aliqua macula b
filio intligi. arg. ff. de pœn. l. crimen. & de decurion.
l. 2.

b Adde, in qbus casibus filius puniẽ p patre. Bar. & ibi Alex. in add. in l. diui fratres. ff. de pœ. & Archi. in. §. si ergo, in vlt. col. 7. q. j. & Bald. in l. si filiusfamil. col. vlt. ff. de his q sui vel alien. iur. sunt. & Card. Alex. in c. 1. 22. dist. & an filio ad culpam delicta parētū imputentur tex. et ibi Alex. in c. nasci. 56. dist. & puniatur pro patre pęna tẽporali uel æterna. vide gl. & Car. Alex. in c. vndecunque. Cat. dist. in. & Io. And. hic, & ẽt Philip. Franc. & Paul. de Cast. cōs. 410. col 4. in antiq. & Cy. Bal. Sal. et Ang. in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. & Ang. Are. in. §. sed si quis. in. stit. de ingenuis. & Bar. in d. l. 3. de interd. & rele. & Dy. in seq. regula. ĩ fi. & Cep. in caut. 80. & in caut. 310. ubi ponit, an filius possit cōueniri de bito patris. & ẽt in cautel. 311. E cōtra pater p filio possit puniri, saltẽ re spectu legitimę, uide Fel. ubi supra. & sing. Bal. Imo. & Doc. Mod. ĩ l. ex

Cornelia.ff.de vulgar.& pupil.substitu.& Imo.in l.cum filius.ff. de uerbor.oblig. & Bal.in l.1.C. ne filius pro patre.& Ang.Aret.in tract. de Malefic.in gl.dictum Sempronium. in q.v lt.& ibi in addit. per Moder. & Bald.in auth.si captiui.C.de episcop. & cle.& Abb.in consi.56.vol. 2.& ample per Fel.in c.cum Bertholdus.col.8.& 9.de re iudic.Et nota.

l.2.§.in filijs. licèt fallat in crimine læsæ maiestatis & hæreseos C.ad leg.Iuli.maiesta.l.quisquis.& de hæret.auth.Gazaros. Sed contra hoc uidetur quòd iure cauetur quòd filij puniuntur propter iustitiã patris, ut in Auth.vt omnes obed. iud. prouin.§.1. col.5. Sed ibi habuit respectum ad iustitiam diuinam, quæ aliquãdo punit filium propter delictum
6 patris, sicut ibi notari solet. † Item contra regulam videtur,

sing. quæ mihi in curia spirituali Biturice est de facto cõtingit, quia secundum ius cõmune vir lucratur dotem propter adulterium vxoris, ut l. consensu. C. repud.& l.Lucius. & l. cum mulier.& ibi Bar.Alex.& Moder.ff. sol. matr. & c. pleranque. & ibi gl.Abb.& Præpos.Medio.de donat.inter virũ & uxo.mõ pater dotẽ,p quadã eius filia dedit quæ adulteriũ cõmisit, vtrũ pater priuetur dote propter adulteriũ filiæ. Et uidetur q sic.p tex.in l. si dotẽ. & ibi hoc tenet gl.C.de iure.dot.& idẽ tenet Io.Cal.in cons.1.col.3.i fi.tit. de don.inter virũ & uxor.sed Cy.ibi.Io.Fab. & Bal.in noua lectura. tenẽt cõtrariũ q patri viuo delictũ filiæ nõ pĩudicat,& tenẽt Dy. in l.2.§. sed vtrũ. & Bar. in.§.volũtatẽ. in prin.ff.sol. matr.& Bar.& Ang.in.§. est quoque. in Auth.de nup.col.4.p tex. celebrẽ. & gl.ibi.& in auth.ecõtra. & ibi Bar.C.de repud. Et idẽ est dicẽdũ si mulier cõmittẽs adulteriũ, habeat filios primi matrimonij,nõ applicabitur dos secũdo viro. Istud est dictũ aureũ gl.in c.1.in glo.1.ut lite non contest. & Bal.in l. hac edicta.col.2. C. de secundis nupt.de quo dicto exclamat Floren. de sancto Petro in sua disput.quæ incipit, primo viduata cõsorte. Frãc.de Crema.in singu. suo 86.& vide quæ no.Bar.& Alex.in additionibus.in fi.C.de adul.et quid ex delicto matris, vide Alex.in l.adoptiuũ.§.patronũ.col.1.ff. de in ius voc.& qñ filius priuetur feudo ex delicto patris, vide Bar.in d.l.3. de interdict. & releg.& in l.emãcipatũ.§.fi.& ibi Alex.ff. de senat.& in d.§.patronũ.Sed Ang.in d.l.3. tenet qđ priuatur filius, siue sit paternũ, siue auitũ.de qua per Alex. ibi in addit. ad Bar. & Bal.in l.1.in vlti.q. C. de liber.& eorũ libe.& in l.1.in princ.C.de cadu.tollen. & Bald.in cõs.118.lib.1.& latius in cõs.349.col.3.vers.superest.lib.eo. & Alex.cõs. 2.col.5.circa fi.lib.5.Abb.Sicu.in c.2.col.3.de feu. & in cõs.3.colum.7. vol.2.& Bal.in l.1.C.de bonis quæ lib. Et an imperator pp delictũ patris possit filios iure tẽporali & spirituali priuare, dic qđ non spirituali, hoc est beneficijs.vt no.gl.in cle.pastoralis.circa fin.in vers. subiectæ. de re iud.& gl.in c.filius.16.q.8.& Card.Alex.in c.satis.46. dist. & est rõ scdm gl.Card.ibi.quia princeps secularis nõ in hoc est superior clerici. et sic sentit, q si esset princeps ecclesiasticus. puta papa contra quẽ cõmiserit pater crimẽ lesæ maiestatis, posset filiũ priuare bñficiis. vt in hæresis crimine,de quo vide Card.in c.quo iure.8.dis.& in c.felicis.ver.si quis.

de poen.& ita firmat Io.de Imol.in l.insulã.in fi.prin.ff.sol.mat.& Lud. Bolog.in d.c.satis.7.dist.& Abb.in c.cũ laici.de iur.patro. in c.quanto. in fi.de iud.& Fel,in c.vrgentis. col.vlt.de hære.& Ioan.Pet.in forma inquisitionis.fol.vlt.& Card.in consi.4.tit.ve hære.& Ang.in cõs.63.

Adde ad ppositũ q̃sitũ hic,& signãter,inq̃tũ tãgit,an filius ex delicto patris feudo priuetur. Bar.oĩno in l. diui. versi. itẽ hæc l. inducitur. & qđ ibi signaui I apost. ad ipsum post Alex.in uer.nõ priuetur. ff. de iur. pat. dixi in apost.ad Bal.in l.lege. in princ. in eo.vers.C.de legi.hęr.tractauit oĩno Alex. cõs.24.vol.j. & cõs.48.incip.illud afferam. qđ est cõsil. Andr. Barb.vol.4.

a Genere. [redacted]

videtur, quia iure cauetur ꝙ si pater exhæredat filiũ,exhæredatio nocet non solũ filio, sed ẽt nepotibus ex eo natis,& in eius ptãte cõstitutis, per quod patet ꝙ alterius odio alius p̃grauatur, vt de bo.lib. l.quæritur. † Sed dicẽdum est, ꝙ aut agitur de his 7
quæ mediante ministerio filij acquiruntur patri. Aut de his q̃ mediãtẽ ministerio filij non q̃runtur patri. Si de his q̃ possint acquiri patri mediãte ministerio filij,tũc habet locũ regula contraria indistincte,quia delictũ patris non nocet filio in ptãte existẽti,vt in d.l.q̃ritur. sed in his q̃ mediante filij ministerio non q̃rũtur patri,distinguẽdũ est,quia aut eueniebãt ab ipso patre,aut genere vlteriori, aut à ciuitate,vel à rerum naturá. Primo casu delictum patris nocet filio, in scđo & tertio casibus non nocet,vt ff.de interdic.& releg.l.3. & de iure patro.l. diui fratres.& ita debet intelligi.C.de q̃stio.l.diuo Marco.ff.ad l.Corn.de fals.l.si quis patris sui. † Et 8
pp hoc soluta est q̃stio de qua dubitari solet.s.an filius debeat priuari successione feudi pp delictum patris,quia si erat paternum,priuatur, si à rerũ natura,vel à genere a vlteriori obueniens non priua a
tur,per l.3.alleg.de interdi.& releg. Dyn.

In reg.

[redacted]

amit.

[redacted]

In reg. Sine culpa. Argumenta.

1 *Pœna iure non imponitur ubi deliĉtũ nõ inuenitur.*
2 *Pœna infligitur quandoque nulla culpa precedente.*
3 *Seruus quare ad uindicãdũ necẽ defuncti admittatͭ.*
4 *Seruus quãdoq; torquetur ut adulteriũ uxoris eruatͭ.*
5 *Pœna nõ infertur sine cã, licèt aliquãdo sine culpa.*
6 *Filius damnati læsæ maiestatis infamatur ob deliĉtum patris.*

REGVLA XXIII.

SINE *culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.*

1 ¶†VBI non est deliĉtũ non potest imponi pœna, nisi quando causa rationabilis subest, & sic regulam ponit & exceptionem à regula, quæ exceptio regulę contra iuris autoritatem videtur dicere, quia vbi non reperitur subesse culpa, non debet imponi pœna. ff. de verb. signifi. l. aliud est fraus. in
2 princ. †Sed dic ꝙ aliquando suadente publica vtilitate, & sic causa interueniente punitur quis sine
a culpa, vt ecce aufertur aliquãdo res [a] possessori vt assi-

[redacted] a Adde an ex cã possis princeps auferre rẽ meam, & dare alteri sine æstimatiõe rei meę cui aufertur dan da. Bar. & Bal. in l. itẽ si verborũ. §. si quis. ff. de rei vend. & Bar. Alex ã. & Doct. mod. in j. cõsti. ff. col. 3. et Bal. & Ang. in l. 2. C. de quadrien. pscr. et Bal. in l. bene a Zeno. col. 2. eodẽ. & in procem. ff. col. 1. & Bar. in l. fi. col. 1. C. si cõtra ius vel vti. & Bal. in l. fi. col. 2. ver. sed immediate. C. sentẽ. rescin. nõ poss. & Arch. in c. ius ciuile. & ibi Card. Alex. j. dist. col. 3. & Arc. in c. p principalẽ. in q. 3. & Host. ĩ tit. de pscr. §. pscribãtur. & Cy. & Alb. de Ros. ĩ l. neminẽ. C. de sac. san. eccl. & Alex. ĩ c. j. col. 4. ver. 2. sent. ĩ gl. x. dist. & Abb. Sic. in cõs. vlt. lib. 1. & Alex. cõsi. 2. col. 7. & seq. et col. vlt. vol. 1. & ĩ cõsi. c. col. 6. ver. & ẽt. eo. lib. 1. & ĩ cõs. 37. col. 5. ver. nõ ob. et vsq; ad fi. et Cy. ĩ l. rescripta. in 4. q. C. de prec. impera. offeren. & Ias. de May. ĩ repe. l. quo minus. col. 1. ver. 3. no. ff. de flum. & Ang. in cõsi. 139. col. 2. ver. nõ. n. põt. & Al. in rub. ff. si cer. pe. col. 1. et ĩ cõs. 89. in 3. col. pterita. lib. 5. & in cõs. 94. in prin. col. pe. eo. vol. et Bal. in l. 2. col. x. ver. no. qđ plenitudo. C. de fer. & aqua, vbi dicit ꝙ ĩferior a principe hoc nõ põt de quo vide p Ino. Abb. insuper Fel. ĩ c. q in ecclesiarũ. col. x. de cõst. vbi

ponit

ponit Fel. quatuor declarationes qñ princeps posſit cũ cã auferri, et ecõtra rio q̃ ſine cã poſsit, ponit ſeptẽ declarationes, et demũ tria notabilia elegã ter ꝓcedit, cuius materia nõ fuit ita naturę tradita ad p̃ſentia ſecula vſq;.

Adde q̃ omnia iura & doct. & per do. compoſtillatorem meũ alleg. loquuntur q̃ hoc ꝓcedat cum cauſa, ſed quid ſine cauſa, concludit idem quod ſupra in Papa & Imperator. Ang. in l. 3. §. ſi is qui pro quo. ff. quod quiſque iuris. Sed contrarium eſt veritas. vt per Raph. Fulg. in l. fi. C. ſi contra ius vel vtil. publ. Panan c. j. de reb. eccleſ. non alien. & in c. admonet. & ibi dixi ĩ apoſt. ad ipſum poſt alios in ver. nõ ſubſiſtente cauſa. de renun. & Fel. in c. præal. c. quæ in eccleſiarum. col. 14. verſi. ſecundum vero membrum de conſt. notaui poſt Ioã. Fab. in §. ſed naturalia, nu. 2. in verſic. tollere ius parti. inſt. de iur. nat. gen. & ciui.
a Adde hic Io. And. & Philip. Fran. & gl. in c. reuocantes. 22. diſt. glo. in not: Abb. Sic. et Fel. in c. cognoſcentes. col. j. d̃ cõſt. et Bal. in rub. res inter alios act. et gl. ĩ c. antiqua. de pri. & Arch. in d. c. renouãtes. & Bar. in diſpu. incip. ꝑ Italiã col. 5. ver. i. & gl. Bal. et Bal. et Car. Ale. et And. Barb. in add. ad Bal. c. i. de feu. ſine cul. nõ amitt. & Alb. de Roſa, in dictionar. ſuo, ĩ lr̃a, pęna, uer, quinq; modis.

aſſignetur militi qui in bello ſe habuerit vir-
tuoſe, vt ff. de euict. l. Lucius. & de rei vendi.
l. itẽ ſi verberatũ. §. itẽ ſi forte. † Item ſeruus 3
ꝓpter laudabilis fidei exẽplũ, admittitur ad
vindicandũ necẽ domini, & pro præmio liber
tatem conſequitur, & ita pręſenti domino, ſi
ne culpa ſua, ex cauſa tñ prędicta dominium
ſuũ aufertur: vt C. de precib. imperat. offerẽ.
l. j. & ff. ad Silla. l. 3. §. vtrum. & in quibus cau
ſis ſer. pro pręmio liber. accip. l. j. † Itẽ patet 4
in ſeruo qui propter publicã vtilitatẽ, id eſt,
vt eruatur adulterij veritas, torquetur, & tor
tus dño nõ reſtituitur: & ſic punitur dñs ſine
culpa, ex cauſa tamẽ in hoc. ſ. q̃ priuatur inui
tus dominio ſerui, licèt pretium cõſequatur.
vt ff. de adult. l. ſi poſtulauerit. & no. ff. de calum. l. vlti. Item cauſa ſedandi tumultus, pu-
nitur capite decurio: aliàs ſine conſilio & iuſ-
ſu principis nõ punitur. vt ff. ad legẽ Corne.
de ſicar. l. pen. † Sed videtur etiã q̃ vbi nõ eſt 5
culpa a nec cauſa, quòd pęna imponitur, vt. a
ff. qui & à quibus. l. proſpexit legislatorẽ. ſed
ibi erat cauſa, ſcilicet adulterium cõmiſſum,
licèt nõ culpa ſerui qui torquetur. Item oppo
nitur de teſte q. torquetur propter culpam &
delictũ alterius, etiam ſine culpa, vt ff. de q. l.
vnius. §. teſtes. & l. ex libero. in prin. ſed ibi ſa
bet cã, ſcilicet q̃ facto interfuit, vel interue-
niſſe ꝓbatur. Itẽ eſt culpa, ſ. qã vacillauit in
teſtimonio.

a testimonio,[a] aliàs si quid prædictorũ deesset, non
b deberet torqueri. vt palleg. l. ex libero. †Itẽ opponi-tur de filio dãnati criminæ læsæ maiestatis, q̃ fu it pp delictũ patris, nã infamia notat, & à paterna & extraneorũ successione priuat. vt l. q sqs. C. ad leg. Iul. maie. Itẽ de filio hæretici. vt C. d hære. auth. gazaros. Sed in illis est cã aperta, licẽt nõ culpa. nã q̃ sũt de genere improbato, est p̃sumptio cõtinuationis paterni criminis cõtra eos. vt l. q sqs. §. filij vero & ff. de ædil. edict. l. q̃ si nolit. §. qui mancipia. Dy.

In Reg. Quod quis. Argumenta.

1 *Dolosus non præsumitur qui quicquam iudicis mandato operatur.*

2 *Executor sentẽtiæ iniustæ nõ tenetur aliqua actione sepulchri uiolati.*

3 *Executor sentẽtiæ iniustæ nõ tenetur aliqua actione.*

4 *Mandatum iudicis quando excuset mandatarium siue executorem.*

5 *Præceptum iudicis illicitum quando sit cõtemnẽdũ.*

6 *Priuatus quando licite possit iudici resistere.*

7 *Iudici quare in dubio parendum.*

REGVLA XXIIII.

QVOD quis mãdato iudicis facit, dolo facere non videtur, cum habeat necesse parere.

1 REGVLAM ponit & rõnẽ regulæ. †Regula .n. est, q̃ ille qui facit mãdato iudicis nõ videt esse in dolo. Ratio autẽ est, q̃a necesse habet parere. necessitas autẽ facit cessare p̃sumptionẽ doli. ff. de bon. li. l. qui cũ maior §. si pater. & C. de calũ. l. mater. & inducit p̃sumptionẽ cõtrariã. s. fraudis & doli nõ præsumendi. vt ff. de solu. l. stipulatus. §. si lan-
b cem. & de aqua plu. arcen. l. quanquã. in prin.[b] & quæ in fraudem creditorum. l. qui autem. §. apud
a Labeonem. †Exemplum regulæ est, pone quòd mandato iudicis destruxi sepulchrũ, quo mediante

a Adde an testis ratione vacillationis possit torqueri. glo. & doct. i d. l. unius §. testes. et alios in c. cũ contemplatione. eo. in anti. Cy. in l. fi. & Bal. in l. milites. C. de quæst. & Bald. in l. 3. C. ad legẽ. Iul. maiest. & doc. In l. nullũ. C. de testibus. et pulchre Ale. in cõ si. 62. lib. i. qui alleg. Dyn. hic.

b Adde glo. & Flo. in l. liber homo i fi. ff. ad leg. Aqui. tex. et gl. & ibi do. mod. l. nõ vi. §. q iussu. ff. eo. Cy. in l. i. C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de iust. & iu. & Bar. in l. fort. §. q iussu. ff. de his q no. infa. et in l. q̃quã. hic p Dy. alle. et Io. de Pla. in l. mouendæ. versi. 3. no. lib. 10. C. de delat. & Gand. de malefi. in tit. de bãnitis. col. 3. versi. itẽ quaro, statutum, est. & Dy. in l. i. ff. de cri. stellio. & Ioan. de Plat. in l. prohibitum in 3. not. C. de

a Adde qñ qs posit reuocare confessionē per errorem in iudicio factā, Bar.in l.non fatetur.ff.de confes.gl.& Lu.Bolo.in c.ex literis.de diuor. in primis interpret. Bal.in c.ex parte.de confes. & Card. Alex.in c.2. col.1.4.distin.& Ale.cōsi.47.col.8.versi.respon.lib.i.et in cōsil.90.col. 2.versic.hoc probo.eo.lib.& Bal.in l.Gallus.§.quidā recte. col. 2.ff.de libe. & posthumis.& Fel.in c. cū dilecti.col.6 de accusa. & in proemio Decretal.col.i ante fi. & Al. in addit. ad Bar.l d. l.cū de indebito .§. fi. & in consil. 119.libr.3. vbi ponit quando dicatur reuocari incontinenti. & quid si ex accepta per partē aduersā an possit reuocari. & in consi. 112. in 8.col in princ. & in versi.non obstat illud. & in 5.col.vers.ꝑterea.& Lu.de Ro. consi.484. & oēs scrib. in d.c.ex parte.& Ioan. de Plat. in l.si ille uersi. itē ibi.C.de decur.lib. 10. vbi etiam dicit . ꝙ error potest reuocari vsque ad sententiam ipso iure,sed post non,nisi per restitutionem, pro quo vide glo & Bar.in l.cum fideicom.ff.de confes. & Al.in l.quicquid.in fi.ff.de ver.obli.& Lanfr.de Oriano in d.repetitio.c. quoniam contra . in verbo , confessiones.in vlt.quæst.& Cepol.cautel. 212.not. Abb.consi 17.vol.2.& Andr.Barb.in repet. rub. de fide instru. col.16. in princ.vbi ponit quid est tex.

debere,& tunc non inducitur donatio, quia in pari causa melior est causa conuenti , quàm agentis, vt ff.de verborum obligationib.l.si seruum.§. sequitur.& infra eo.c.in pari.sed qñ solus sciēs indebitū ei qui similiter sciebat indebitū,donare videor,& repetitio denegatur. Diceret qs. Quare cū vterque scit cām non subesse facilius denegatur repetitio,q̄ concedatur petitio? Responsio prompta est, quia in pari cā melior est cā conuenti quàm agentis,vt dictū est.† Cùm ergo sint in pari sciētiæ causa reus,& actor,sequitur quòd repetitio soluti negatur , & petitio promissi . sed quando creditor crederet subesse causam, reus qui confitetur sciret non subesse,videtur ex causa donationis cōfiteri. & ideo esset efficaciter obligatus. argu. ff. de oper. liber.l. Campanus. & no. in præallega.§.circa. Itē oppo. quòd displicere posit quod semel placuit , etiam in iudicio confitendo , vt ff. famil.erciscun. l.cum putarē. & C. de iuris & facti ignor. l. error. 7

8 †Sed dicendum est, quòd aut constet confitentem errasse,aut constat non errasse, aut dubitatur. primo casu aut errauit in facto,aut in iure,vt plene dictum est supra eodem in cap.ignorantia. Secundo casu non potest reuocari confessio . [a] & ita loquitur regula. Tertio casu præsumitur in dubio non errasse, a

Adde omnino Lanfr.in alleg.§.seu ver.confessiones.nu.32.ver.ꝓ veritate inuestiganda ibi.plene an sufficiat in reuocatione probare rem aliter se habere,& quid in cōfessione sui procuratoris, seu administraroris, & quid

& quid si scienter sit emanata vel circa præparatoria iudicij, & ante litis contestationem, vel circa decisoria, & quando dicatur in iudiciū emanata. not idem Lanfran. vbi supra paulo ante versicu. non dimittendum, & in verto iudicio.

a Adde quando in contractibus nominatis, vel innominatis sit locus pœnitentiæ. gl. Bar. & Alexã. in d.l. si pecu. et Fel. in c. præsen tata. colū. 2. de testib. & Ioan. Bapt. in tracta. suo de pact. in q. 6. princip. & Cy Bal. & Sal. in d. l. sicut. & ibi Barto. C. de act. & Bald. in d. l. si pecuniā. & an in feudo habeat locū pœnitentia. & in cōtractibus. vide Bald. consil. 159. col. penult. & in cons. 369. in princi. libr. j. & Lud. de Ro. in repet. auth. similiter. colū. 9. versic. 18. C. ad legem Falci. & Aug. Are. in §.

errasse, quia nemo existimandus est dixisse quod non mente cogitauit. ff. de suppelle. leg. l. Labeo § idē
9 Tubero. † Item poni potest exemplum regulæ in contractu, quod enim semel placuit in contrahendo, amplius displicere non potest, vt C. de act. & obliga. l. sicut. de rescin. vendi. l. de contractu. Sed
a tunc obstat ff. de cōdi. ob causam. l. si pecuniam. vbi contrahentibus licet pœnitere. ¶ Sed dicendū [a] erit quod differentia est inter contractus nominatos & in-
10 nominatos † Nam in contractibus nominatis nō licet regulariter pœnitere, licèt fallat in casibus qui notant. in præallegata. l. sicut. In contractibus verò innominatis, aut res est integra ex vtraque parte, & tunc vtrique contrahentium pœnitere licebit; aut contractus est vestitus per alterutram partiū, & tunc vestienti licebit pœnitere, alteri non, vt plene tractatur in d. l. si pecuniam. ff. de condi. ob cau
11 sam. † Item poni potest exemplum regulæ in ele-
b ctione. [b] Nam postquam in scrutinio nominauit aliquem, & electio fuerit subsecuta, vel postquā præstitero consensum electioni ab alijs celebratæ, non possum

ijs itaque. in fine. institu. de insti. & iure. & Bald. consi. 33. lib. 4. Et nota quando variatio est prohibita in Papa, clericis, & Principibus pulchre per Fel. in c. cum olim. col. 3. de re iudic.

b Adde quando post publicationem electionis an sit locus variationi. glo. Bar. & Bald. & Alexan. in l. dotem. ff. sol. mat. Ioan. Andr. & Abb. in c. publicato. de elect. vide casum meum perpetue. supra eo. tit. libro 6. vbi potest variari quando non sequitur electio ex consensu in scrutinio habito & Io. And. & Abb. Sic. in sua distinct. in c. causam. de elect. circa finem. & Cardi. Alexan. in c. quanto. 63. distinct. sed an in contractibus & vltimis voluntatibus siue legans facta electione admittatur variatio, vide Bartol. Bald. Imol. & Alexand. in l. quicquid. ff. de verbor. obliga. & Bald. in l de die. ff. qui satisda. cogan. & d. l. serui electione. in prin. & in d. l. huiusmodi. §. Stichum. de lega. j. Et vide Al. in l. si ex toto. §. fin. in glo. ff. de lega. j. & Bar. Soc. de Sen. in d. l. serui electione. post Bar.

Bar. & Dyn.in regula, mutare, ... co.in prin cipio.& Bal.in ... 3.in tert.o vol.et Abb. in cōs.9 vol ij.

Adde proprio membro huius apostil. Bald.in l. ... §.fi ... a.versi. vult. Dy. inducit hanc text.c. cum leg. istum. in servi. & ibi posui in apost. in versicu. non possint eligere. ff. de legat primo. & not. in apostill. ad Iacob. Rebuf. in l.præcept.nu.7. in versic. curia. celum. 4. C. de cano.largi.ti.libro decimo. & in l.si quis . numero.1.ubi etiã posui in addi.in versiculo, confirmata . C. de decu rio.eo.libr. & Card... omnino in clemen. j.nos itaque.no. Roma. de iureiurand.

a Adde Alex. in l. sicut. & in l.fin. post Cyn. Bartol.Bald.& Paul. de Castr. de repud. here. & pulchre Cepol. in cau.293.

possum vlterius impugnare, nisi ex causis postea emergentibus, vel nisi morũ electi anteà celata de nouo pandatur improbitas, seu alicuius alterius latentis vitij vel defectus, quem verisimiliter ignorare potuerim, veritas reueletur, vt supra de elect. c.nulli licere.lib.6. & apparet ff.de leg.primo.l.serui electione.& l. huiusmodi. §. Stichum. & de legat. ij.l. Statuliberum. §.Stichum.& ff.de optione legata. apud Aufidium, & de decurionib. l.fin.& arg de confirmando tutore, vel curatore. l.in confirmando.cum l.seq.Sed contra hoc est ff.de leg. 1. l.vnum ex familia.& l.cùm pater.§.à filia. sed in illis ius eligendi non competebat de presenti, sed totaliter erat in tempus mortis, ideo non consumitur per primam electionem, vt ibi apparet. ¶ † Item 11 potest poni exemplum in hæreditatis aditione: nã ex quo semel hæreditas placuit adeundo, non põt postea displicere repudiando, vt C.de repudianda hæreditate l.sicut maior. & hoc verum est de iure cõi, sed per restitutionem [a] in integrum repudiari a potest à minore, vt ff.de acq.hære. l. si minore. & l. si necessarijs.& de minorib.l.quòd si minor.§.restitutus.Item poni posset in delatione iurisiurandi, vt C.de iureiur.l.si quis iusiurandum. Item in cõsensu habito ad confirmandum alterius factum, vt ff. de aqua pluuia arcen.l.in diem.& de diuersis & tẽporalib.præscript.l.de accessionibus. Sed contra regulam videtur ff.de iure codicillorum. l.diui.§.licet.& de lega.j.l.si mihi & tibi.§.in legatis.& de legat.3.l.si quis.in prin.testamenti. † vbi quod semel placuit instituendo hæredem, vel legando, potest postea displicere institutionem vel legatum reuocando. sed dicas ꝙ aut voluntas prima fuit obligatoria, aut alicuius iuris voluntati cõpetentis exclusoria. Primò casu habet locum simpliciter regula, quia sufficit semel velle, ita ꝙ pœnitere non licet, vt d.l.sicut. & ibidem not. & l.de accessionibus. & quorum leg.l.j.§.prodest. Secundò casu regula nõ vendicat sibi locum, vt prealleg. §. licet. & §.in legatis.

a Adde glo.& pulchre Bart.in l.si quis,in prin.ff.de leg.3. an & quãdo secundum testamentum,in quo est facta mentio in genere,vel specie, vel indiuiduo de clausula dorogatoria, an in primo testamento apposita valeat.& Ang.Alex.& Barth.Soc.de Senis singulariter in l.si mihi & tibi.§.in legatis.ff.de leg.j. vbi dicit Socinus ꝙ triplex est clausula derogatoria,videlicet pñalis, solẽnitatis, & voluntatis. Et de ista vltima voluntatis clausula ponit hic Dyn. & Doct. in locis supra alleg. & cõis opi.Doct.est,ꝙ nõ sufficit generalis,scilicet non obstante quocunq; testõ. Nec requiritur illa indiuidualis non obstante tali clausula derogatoria quæ requirit appositionem salutationis Virginis Mariæ,vel alterius,sed sufficit illa spãlis, videlicet,non obstante quacũque clausula derogatoria. text.est in d.l.si quis.in prin.in verbo,specialiter, & hoc tenet hic Dyn. in prin. & ibi Bar.Ang.& Raph.Cum.cõs.46.& Cy.& Sal.in l.sancimus. C.de test. & Ang.cõs.312.& Cy.l.j.C.de sacros.eccl.& idẽ tenet Card.in clem j. de sepul.& Pet.de Anch.in c.j.de consti.supra eo.lib. Pau.de Castro & Ang.in auth.hoc inter liberos.C.de test.& Pau.in l.humanũ, C.de leg. & in consi.281.incip. in facto præsenti ponam conclusionẽ. in antiquis. quod est multũ sing.& Arch.in c.vltima voluntas.13.q.2. & Spec. titu. de instru.edi.§.cõpendiose.& Alex. cõs.133.lib.j.& Lud.de Ro.in cõs. 335.& Bal.cõsi.44.lib.2.& in cõsi.72.lib.3.licet:in consi.175. in princ. incip.quæstio mouetur.lib.4.& in l.humanũ. C.de leg. & in d.authen. hoc inter liberos,dicat ꝙ sufficit dicere in genere,non obstante quocũq; testõ.de quo uide de Doct.supra alleg.& Io.And.in nouel.& Doct.moder.in d.c.i.de cõsti.supra eo.lib.& Ange. Aret.in §.ex eo aũt. col.7.in fi.instit.quib.mo.testa.infir.qui tenet supra cõem opin.relatã. & Alex. & Doct.in l.2.in prin.ff.de lib.& posth. Et an hoc sit verũ qñ solũ præcessit vnũ testm̃ vel plura,vide supra ꝑ Doct & in d.l.2.de lib.& posth. & in .§.in legatis.& in l.si quis.in prin.& in materia,Ioã.And.hic, & Pau.de Cast.in cõs.197.in nouis.& pulchre Cepo in caute.162.& seq. & Abb.Sic.cõs.41.& 48.lib.2.Decis.Parla.Gratianop.Delphi. q. 127. & q.seq.& ibi in addi.& in q.200.& in additio.

14 gatis.& l.si quis in prin.testamenti.†Sed nunquid poterit testator ita disponere quod nõ liceat reuocare, quia dicit in testamento primo ꝙ secundum non valeat nisi fuerit ibi de verbo ad verbũ posita

a salutatio [a] Virginis Mariæ, postea fecit secundum, & reuocauit oẽm aliam vltimã voluntatem,& oĩa verba derogatiua vsitata quæ continẽtur in eadẽ, dubitatur

Adde omnino Bar.consi.21.incip.dicit & asseruit.& quod ibi posui in apost.ad ipsum.& consi.167.incip.quidam fecit testamentum. Fed. de Senis consi.67. aliãs lib.j.incip. habita super casu prædicto collatione. Bal.consi.172.vol.4.Ang.consi.313.incipien. quædam domina Maria. Pau.de Cast.cons.342. & Alex.cõsi.7.inci.videtur prima fronte.col.4. cui se subscripsit.Anto.de Prato veteri. & hoc dixi plene & remissiue in tracta,meo clausularum,in versi,derogatoria,vers.9.& fin.

a Adde aũ sit bona argumentatio de contractibus ad vltimas uoluntates. Dyn. Imol. in l. eam qui chirographum. alleg. hic per Dyn. et Angel. Aretin. institu. de lege Fusia cani. toll. & Iacob. Butr. & Gulielm. de Cug. in l. pactũ inter hæredem. ff. de pactis. & Bald. in l. conuenticulam. colum. 3. C. de episcop. & cleri. & ibi vide in quibus sit argumẽtatio multũ notabiliter. & Alexand. in l. j. §. huius. 21. & 22. colum. ff. de officio eius cui mand. est iuris. & Ludoui. Bolog. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. in secundis interpreta. ff. manda. & Andr. Barb. in repetit. cap. Raynu. fol. 17. colum. j. in fine. de testib. & glo. in cap. j. de coll. in versicu. prouideatur. colum. 1. fol. 18. in Pragmatic. Sanctio.

dubitatur vtrum valeat primum vel vltimum? Et videtur ꝙ præualeat vltimum, † quia voluntas po 15
sterior licèt ei videatur per prioré derogari quãtũ ad verba in priori ꝓlata, ꝓualet prima, vt ff. de leg. 2. l. fi. in prin. de iure codi. l. diuus. §. licet. ergo licet in testõ primo, derogatoria verba prolata fuerint, tamẽ ex quo apertè apparet de volũtate testãtis in vltimo expressã, videt̃ vltimũ ꝓualere. † Preterea 16
id opatur reuocatio gñalis quãtũ ad oĩa, qđ specialis operatur in spãli cui foret applicata. argu. ff. de admini. tut. l. si duo. & de acquiré. hæred. l. si seruus eius. C. de præscri. 30. vel 40. ann. l. oẽs. & de quadrien. præscri. l. 2. sed constat ꝙ reuocatio specialis facta de primo faceret secundũ valere. vt l. si quis in prin. testamẽti. de legat. 3. ergo reuocatio gñalis expressa in vltimo vr̃ tollere primi testamenti effectũ. † Pręterea verba derogatiua in primo testa- 17
mẽto ꝓlata gñalia fuerũt. Itẽ ꝓlata in vltimo similiter sunt gñalia, vñ quia in pari cã gñalitatis sunt, vĩr in dubio posteriora præferenda, & præualere prioribus, vt ff. de lega. j. l. si mihi & tibi. §. in legatis. & de adim. leg. l. 3. §. fi. C. de fideic. l. dari. & de vulg. & pup. substitu. l. si quis eum. & de manumis. testa. l. si peculium. §. j. † Pręterea quantũ ad tollẽ- 18
dũ substantiã & effectũ substantiæ præcedentis ita se habet posterius testm̃ ad prius sicut posterior stipulatio, quæ nouat ad prioré nouatã, quod patet, quia stipulatio quæ nouat ipso iure, aliã tollit, vt §. pactus ne peteret. sic etiam posterius testamentum tollit primũ, vt ff. de iniust. test. l. ij. & innuitur ĩ l. hac consultissima. §. si quis auté. & l. sancimus. C. đ testa. sed posterior stipulatio ita se habet ad prioré ꝙ in generalitate concepta omné priorem & omnem eius effectũ tollit, vt ff. de accep. l. & vno. §. & eius rei. & instit. quib. mod. tol. obli. §. est aũt prodita. Ergo posterius testamentum ita se habet ad primum, quòd subgeneralitate verborum primũ & omnem eius effectum tollit. † Præterea licèt ar- 19
gumentari de contractu [a] ad vltimam voluntaté a
quasi

a Adde quod in legibus condendis ſufficit generalis derogatio legum contrariarum, vt tenet Cyn. & ibi Bald. colum. 2. verſicu. ſecundo quæro. & ibi Paul. de Caſtro in l. humanum. C. de leg. & gloſ. in l. nuptialis. C. de nupt. & in clemen. eos. de ſepult. & ampliſsime dixi in tractatu de offic. & poteſta. domini leg. in Francia. in prima quæſtione.

quaſi de minori ad maius affirmando, vt ff. de leg. j. l. ſeruum filij. §. eũ qui chirographum. ſed in contractu licèt ſub generalitate verborum omnia præcedentia tolleret, vt ff. de tranſac. l. non eſt ferendus. & de verb. obli. l. qui Romæ. §. duo fratres. Ergo multo fortiùs licebit ſub generalitate verborũ tollere effectum præcedentium in vltima volun-
20 tate. † Præterea ita ſe habet teſtamentum poſterius ad prius, ſicut lex poſterior ad priorẽ, quia voluntas teſtatoris lex eſt, vt in Auth. de nup. §. diſponat. ſed lex poſterior ita ſe habet, quia tollit priorẽ,
a licèt ſub generalibus verbis [a] concipitur, ſicut ſi conciperetur ſpecialib. vt in pręalleg. l. ij. de quad. pręſcrip. & d. l. omnes. de pręſcrip. 30. vel 40. anno. Ergo ita tollit vltimum teſtamentum primũ. Pręterea facilius reuocantur quę dependent ex voluntate vnius, quàm pluriũ, vt ff. eo. l. quoties vtriuſq. ſed quæ dependẽt ex voluntate pluriũ, vt contractus, reuocantur ẽt per generalitatẽ verborum, vt dictũ eſt, ergo &c. Item pro hoc. ff. loca. l. cùm in
21 plures. §. locator. † E contra ꝙ primum valeat, videtur, quia quando prima voluntas eſt derogatoria vltimæ, prima præualet, niſi fuerit ſpecialiter reuocata: ſed hæc non fuit reuocata ſpecialiter, ſed generaliter, ergo videtur ꝙ prima præualet. & ꝓ hoc eſt apertè l. ſi mihi, & tibi. §. in legatis. verſicu. interdum. ff. de legat. j. videtur enim aperte dicere ꝙ oporteat ſpecialem mentionem fieri de primo
22 & de qualitate eius. † Præterea illud appellatur ſpeciale quod eſt à generalitate abſtractum, vt ff. de leg. iij. l. ſeruis vrbanis. §. fin. de triti. & oleo. l. ij. de ſuppelle. lega. l. legata. & ſi quis in ius vocan. l. j. & ſi quis cau. l. ſed ſi quis. §. quæſitum. & de iniurijs. l. itẽ apud. §. hoc edictũ. & de publi. l. j. §. dixerit

Adde ad propoſitum eorum quæ hic dicuntur Panormi. in rubr. de reſcrip. num. 2. & quod ibi poſui in additio. ad eum. in verſ. contra ius. Fel. in c. nõnulli. colum. 2. verſicu. ſecunda regula. eod. titu. Philip. Fran. in capitu. j. num. 9. & ibi poſui in addition. ad ipſum in verſicu. contra. de conſtitu. titu. 6. plene per Paulum de Caſtro. conſ. 53. Alexan. cõſil. 2. 7. & 8. volum. 5. & conſi. 6. 7. volum. 1. & dixi in tractatu meo regularum. in verſi. regula derogatoria. verſicu. 5. & in verſiculo non obſtãtibus. verſicul. 17. & illic addes omnino Felyn. vbi ſupra colum. 6. verſicu. amplia ſecundo.

rit aliquis.& §. vnde quæritur. Ad idem facit qđ not.de flumi.l.quominus.& de app.l.si expressim. si ergo lex requirit, ꝙ spăliter se pœnitere dicat, videt̃ requirere ꝙ descendat ad specialitatem verborũ, & a generalitate discedat. †Determinãdo uidetur dicendũ, quòd si 23
qs diceret secũdũ valere,forte nõ erraret,q̃a in Auth.de test.ĩperfe.§. & si q̃dem. nõ uidetur requirere,quòd p̃cedens testm̃ spăliter reuocetur,sed videtur sufficere expressa reuocatio, p ḡneralia,& p cõditionalia verba,siue dubitatiua, & nõ assertiua: dũ dicit hoc ipsũ expressim significare, q̃a si fecit quõdã talem volũtatem,nõ tñ eã vlterius valere vult. tñ ego dicerem,quòd requiritur reuocatio specialis testamenti primi sequentis derogatorij.vt p̃dic.l.si qs.ĩ prin.test.ibi,nisi spăliter dixerit,&c.†Sed 24
si spăliter reuocaret primũ vltimi derogatoriũ nõ est q̃stio quòd vltimũ p̃ualeret, q̃a nõ potuit sibi legẽ imponere à qua discedere nõ liceat, vt d.l.si qs ĩ princip. testamẽti.Sed si nõ staret ĩ finibus vltimę uolũtatis,sed trãsiret ad naturã cõtractus,a tũc esset irreuocabilis.ut ff. de donat.causa mor. l.ubi ita donatur. qđ aũt fieri

a Adde, quod Bar.in l. stipulatio hoc modo.in princ.ff.de verb.oblig. damnat hanc opi.Dy.in hoc quod dicit Dyn.hic,ꝙ si testamentum transeat in cõtractum,valet si contingat me facere aliud testamẽtũ,do vel uẽdo omnia bona mea,&c.ꝙ testõ nõ potest reuocari,hoc non placet Bar. quia talis donatio aufert liberã testamẽti factionẽ, & videtur facta talis donatio in pœnam mutantis testamẽtũ,et sic tanquam cõtra bonos mores nõ valet.vt d.l.stipulatio. & ita dicit ibi Barto. Dy. cõsuluisse. licet hic teneat contrarium. & opi.Bart. sequitur ibi & tenet Bal. & Fulg.in l. cum duobus. .§.idem respondet.ff. p socio. et Bar.ĩ l.adeo, ed.tit. & Bald. in l.ex testamẽto,C. de fideic. & in l. hæredes palã.§. fin. & ibi Angel. Imol. & insuper illustri. Doctor Franc. de Are.col.3. uer. sed relinquitur. de test. & Bar. & ibi Alex.in additione inci. sed si contingat.in l.si quis,in prin.de leg.3.& Sal. in l. sancimus.C. de testa. & pulchre Alex.in d.l.stipulatio hæc. col.1. & ista est communis opin. quamuis Oldr.consi.113.& Cy.in l.1.versi.vlt.C. de sacrosan. eccl. sequũtur opi.Dy.hic & Cy.in l.cum antiquitas.C.de test. vide Alex.in addit. ad Bar.in d.l.hæredes palã.§.fi.& sing.Ludo.Rom.in consi.212. & And. Barb.in c.relatum.de testa.& Bal.in c.1.col.2. versi.extra de feud. dato inuicem leg.com.Ludoui.de Rom.consi.171.& Barto.consil.154.lib. secundo.& in consil.180.eod.liq.& Ludo.Boleg.in d.l.hæredes palã.§. fin. de testa.in secundis interpreta.

fieri possit illud in testō qđ in cōtractu, patet de assignatione lib.l.j.§.assignare.& no.de testa.l.hęredes palā.§.fi.Si ergo donaret vel uenderet hæredi p̄senti vel eo absente alteri ꝓ eo recipienti, sub ea conditione si testamentum reuocari contingat, habebit donatio, uel venditio effectum irreuocabiliter in eum casum, in quo testamentum reuocari contingeret.

In reg. Non debet. Argumenta.

1 *Mater nō debet filium exheredare propter delictum patris eiusdem.*
2 *Exharedatio legitime facta de filio nepotem excludit.*
3 *Nepos ex filio exharedato non potest testamentum aui dicere nullum:*
4 *Nepos quando ad querelam ex persona patris et quādo ex sua nocetur.*
5 *Filius ob delictum patris non est vllo pacto plectendus.*
6 *Exharedatio facta de filio nocet nepotibus & posteris.*
7 *Delictum patris quando noceat filio.*

REGVLA XX.

N*On debet aliquis alterius odio prægrauari.*

¶ EXEMPLVM istius regulæ ponitur: C.de inoffi.testa.l. si quis in suo.§. legis au-
1 tem. † Vbi dicitur, quòd mater non debet exhæredare filium propter delictum à ma-
2 rito eiusdem filij patre commissum. [a] Item ff. de bono. pos. contratab.l.tertia.§. si emancipatus. vbi dicitur, quòd si pater exhęredat filiū, propter causam ingratitudinis ab eo cōmissam, illa exhæredatio non debet obesse nepoti, qui causam ingratitudinis non cōmisit, si aliquo casu contingat inoffic. querelam ad nepotem deuolui. Sed videtur falsum esse, qđ
2 cōtinetur in secūdo exēplo, † quia exhæredatio facta legitimè de filio nepotē excludit, qa si instituo, vel exhæredo filiū meū, non habeo necesse mentionē facere de nepote nato ex filio. ff. de lib. & posthu.l. si q̄s postumos.§. si filiū.& l.Gallus.§. in omnibus. de lib.& posth. & de cōiug.cū emāci.lib.l.1.§. si pater in potestate

a Adde tamē, qđ cōtra hanc æquitatē sæpe statuit rigor iuris ex cā.đ quo vide gl. ordin. 1.q.1. in summa. & 23. q.3. in sūma. Inno. in c. grauis. & đ sent. excō.in fi.& p B.Thomā 2.2.q.168. art.vlt.& Hos. in sūma đ pœ. §.q & q̄bus. et Old.cōl.75.ici. an đ dicto.et Ab. Sic.et Io.de Ana. i c.uergētis. de hære. & ibi Fel.et latius i c. ius gn̄ale.co.pe. j.dil.et Doc.ītra i ult.apost.all.et i l.si q̄s i suo.§. legis aūt. C. de inof.tes.et Ang. in cons.197.

a Adde, quando nepos præteritus posſit ex ſua perſona vel ſui patris exhæredati teſtamento, aut querelare, & dicere teſtamentum nullum, ſiue filius pater nepotis ſit exclusus a querela, ſiue non. pulchre Bar. in d. l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium. ff. de libe. & poſthu. Cyn. & Sal. in d. l. ſi quis filium. & ibi Bald. C. de inoffi. teſta. & Bart. in l. ſi emancipatus. ff. de bono. poſſ. contratabu. & Alex. in d. §. ſi filium. & ibi Bald. ad id qd Dyn. hic dicit, quod in querela inofficioſi teſtamenti habet locum ſucceſſorium edictum, vide Doct. Signorel. de Homedeis. Bened. de Piſi. bi. & Ang. magiſtri. Franc. in eorum repetitionibus. l. qui ſe patris. C. unde liberi. & Angel. Aret. in. §. placebat. inſti. de legiti. agn. ſucceſſ. & Bar. & Doc. in rubr. C. de ſucceſſo. edict. & Bar. in l. in ſuis. in ult. q. ff. de liber. & poſthu. & i l. ſi qs filiũ. C. de inoff. teſta. & i l. ſi pater. filiũ. ff. d inoff. teſt.

ſtate. ¶ Rñdeo.[a] & dico verum eſſe † qđ q̃ diu filius a
exhæredatus viuit, & poteſt ad querelã vocari, ex- 3
cluditur nepos ex eo natus, nec poteſt aliquo iure
rumpere teſtm̃ aui, uidelicet ſi ab eo fuerit præteri
tus, ex quo filius vixit poſt annum, ut in præalleg.
§. ſi filium. Sed ſi filius exhæredatus excluditur à
querela per repudiationẽ tacitã uel expreſſàm, ne-
pos vocatur ad querelam ex vigore edicti ſucceſſo
rij quod habet locũ in querela, vt ff. de inoffi. teſt.
l. ſi is qui. & l. pater. † Itẽ ſi filius exhæredatus, mo- 4
ritur antequã excludatur à querela, aut ante, aut
poſt. ſi ante, uacatur nepos ad querelam ex perſo-
na patris exhæredati. Si poſt, uocatur nepos ex ſua
perſona, per edictum ſucceſſorum. & ita debet in-
telligi præalleg. l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium. &
de contratab. l. 3. §. ſi emancipatus. & de coniug. cũ
emancip. liber. l. 1. ſi pater. & C. de inoffi. teſt. l. ſi
quis filium. & in Auth. vt cũ de appel. cognoſcitur.
§. ſi conuictus fuerit. col. 8. † Item clare patet exem 5
plum ubicunque cauetur. quod propter delictum
patris filius puniri non debet, [b] nec aliqua macula b
filio infligi. arg. ff. de pœn. l. crimen. & de decurion.
l. 2.

b Adde, in qbus caſibus filius punit̃ ꝑ patre. Bar. & ibi Alex. in add. in l. diui fratres. ff. de pœ. & Archi. in. §. ſi ergo. in vlt col. 7. q. j. & Bald. in l. ſi filiusfamil. col. vlt. ff. de his q ſui vel alien. iur. ſunt. & Card. Alex. in c. 1. 22. diſt. & an filio ad culpam delicta parẽtũ imputentur 1. ex. et ibi Alex. in c. naſci. 56. diſt. & puniatur pro patre pœna tẽporali uel æterna. vide gl. & Car. Alex. in c. vndecunque. Cau. diſtin. & Io. And. hic, & ẽt Philip. Franc. & Paul. de Caſt. cõſ. 410. col. 4. in antiq. & Cy. Bal. Sal. et Ang. in l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt. & Ang. Are. in. §. ſed ſi quis. inſti. de ingenuis. & Bar. in d. l. 3. de interd. & rele. & Dy. in ſeq. regula. i fi. & Cep. in caut. 80. & in caut. 310. ubi ponit, an filius poſsit cõueniri debito patris. & ẽt in cautel. 311. E cõtra pater ꝑ filio poſsit puniri, ſaltẽ reſpectu legitimæ, uide Fel. ubi ſupra. & ſing. Bal. Imo, & Doc. Mod. i l. ex

Cornelia.

Cornelia. ff. de vulgar. & pupil. substitu. & Imo. in l. cum filius. ff. de uerbor. oblig. & Bal. in l. 1. C. ne filius pro patre. & Ang. Aret. in tract. de Malefic. in gl. dictum Sempronium. in q. v lt. & ibi in addit. per Moder. & Bald. in auth. si captiui. C. de episcop. & cle. & Abb. in consi. 56. vol. 2. & ample per Fel. in c. cum Bertholdus. col. 8. & 9. de re iudic. Et nota. sing. quæ mihi in curia spirituali Bituricēsi de facto cōtingit, quia secundum ius cōmune vir lucratur dotem propter adulterium vxoris, ut l. consensu. C. repud. & l. Lucius. & l. cum mulier. & ibi Bar. Alex. & Moder. ff. sol. matr. & c. pleranque. & ibi gl. Abb. & Præpos. Medio. de donat. inter virū & uxo. mō pater dotē p quadā eius filia dedit quæ adulteriū cōmisit, vtrū pater priuetur dote propter adulteriū filiæ. Et uidetur ꝙ sic. p tex. in l. si dotē. & ibi hoc tenet gl. C. de iure. dot. & idē tenet Io. Cal. in cons. 1. col. 3. i fi. tit. de don. inter virū & uxor. sed Cy. ibi. Io. Fab. & Bal. in noua lectura. tenēt cōtrariū ꝙ patri viuo delictū filiæ nō p̄iudicat, & tenēt Dy. in l. 2. §. sed vtrū. & Bar. in. §. volūtatē. in prin. ff. sol. matr. & Bar. & Ang. in. §. est quoque. in Auth. de nup. col. 4. p tex. celebrē. & gl. ibi. & in auth. ecōtra. & ibi Bar. C. de repud. Et idē est dicēdū si mulier cōmittēs adulteriū, habeat filios primi matrimonij, nō applicabitur dos secūdo viro. Istud est dictū aureū gl. in c. 1. in glo. 1. ut lite non contest. & Bal. in l. hac edicta. col. 2. C. de secundis nupt. de quo dicto exclamat Floren. de sancto Petro in sua disput. quæ incipit, primo viduata cōsorte. Frāc. de Crema. in singu. suo 86. & vide quæ no. Bar. & Alex. in additionibus. in fi. C. de adul. et quid ex delicto matris, vide Alex. in l. adoptiuū. §. patronū. col. 1. ff. de in ius voc. & qn̄ filius priuetur feudo ex delicto patris, vide Bar. in d. l. 3. de interdict. & releg. & in l. emācipatū. §. fi. & ibi Alex. ff. de senat. & in d. §. patronū. Sed Ang. in d. l. 3. tenet qd̄ priuatur filius, siue sit paternū, siue auitū. de qua per Alex. ibi in addit. ad Bar. & Bal. in l. cum vlti. q. C. de liber. & eorū libe. & in l. 1. in princ. C. de cadu. tollen. & Bald. in cōs. 118. lib. 1. & latius in cōs. 349. col. 3. vers. supest. lib. eo. & Alex. cōs. 2. col. 5. circa fi. lib. 5. Abb. Sicu. in c. 2. col. 3. de feu. & in cōs. 43. colum. 7. vol. 2. & Bal. in l. 1. C. de bonis quæ lib. Et an imperator pp delictū patris possit filios iure tēporali & spirituali priuare, dic qd̄ non spirituali, hoc est beneficijs. vt no. gl. in cle. pastoralis. circa fine. in vers. subiectæ. de re iud. & gl. in c. filius. 16. q. 8. & Card. Alex. in c. satis. 46. dist. & est rō scdm gl. Card. ibi, quia princeps secularis nō in hoc est superior clericis: et sic sentit, ꝙ si esset princeps ecclesiasticus. puta papa contra quē cōmisserit pater crimē lęsę maiestatis, posset filiū priuare bn̄ficijs. vt in hæresis crimine, de quo vide Card. in c. quo iure. 8. dis. & in c. felicis. ver. si quis.

l. 2. §. in filijs. licet fallat in crimine læsæ maiestatis & hæreseos C. ad leg. Iuli. maiesta. l. quisquis. & de hæret. auth. Gazaros. Sed contra hoc uidetur quòd iure cauetur quòd filij puniuntur propter iustitiā patris, ut in Auth. vt omnes obed. iud. prouin. §. 1. col. 5. Sed ibi habuit respectum ad iustitiam diuinam, quæ aliquādo punit filium propter delictum
6 patris, sicut ibi notari solet. † Item contra regulam videtur,

de poen, & ita firmat Io. de Imol. in l. insulã. in fi. prin. ff. sol. mat. & Lud. Bolog. in d. c. satis. 7. dist. & Abb. in c. cũ laici. de iur. patro. in c. quanto. in fi. de iud. & Fel. in c. vrgentis. col. vlt. de hære. & Ioan. Pet. in forma inquisitionis. fol. vlt. & Card. in consi. 4. tit. de hære. & Ang. in cõs. 63. Adde ad ꝑpositũ q̃sitũ hic, & signãter, inq̃sitũ tãgit, an filius ex delicto patris feudo priuetur. Bar. oĩno in l. diui. versi. iñ hæc l. inducitur. & qd ibi signaui I apost. ad ipsum post Alex. in uer. nõ priuetur. ff. de iur. pat. dixi in apost. ad Bal. in l. lege. in princ. in eo. vers. C. de legi. her. tractauit oĩno Alex. cõs. 24. vol. j. & cõs. 48. incip. illud afferam. qd est cõsil. Andr. Barb. vol. 4. a Genere. [redacted]

videtur, quia iure cauetur ꝙ si pater exhæredat filiũ, exhæredatio nocet non solũ filio, sed ẽt nepotibus ex eo natis, & in eius ptãte cõstitutis, per quod patet ꝙ alterius odio alius ꝑgrauatur, vt de bo. lib. l. quæritur. † Sed dicẽdum est, ꝙ aut agitur de his 7
quæ mediante ministerio filij acquiruntur patri. Aut de his q̃ mediãte ministerio filij non q̃runtur patri. Si de his q̃ possint acquiri patri mediãte ministerio filij, tũc habet locũ regula contraria indistincte, quia delictũ patris non nocet filio in ptãte existẽti, vt in d. l. q̃ritur. sed in his q̃ mediante filij ministerio non q̃rũtur patri, distinguẽdũ est, quia aut eueniebãt ab ipso patre, aut genere vlteriori, aut à ciuitate, vel à rerum natura. Primo casu delictum patris nocet filio, in scd̃o & tertio casibus non nocet, vt ff. de interdic. & releg. l. 3. & de iure patro. l. diui fratres. & ita debet intelligi. C. de q̃stio. l. diuo Marco. ff. ad l. Corn. de fals. l. si quis patris sui. † Et 8
pp hoc soluta est q̃stio de qua dubitari solet. s. an filius debeat priuari successione feudi pp delictum patris, quia si erat paternum, priuatur, si à rerũ natura, vel à genere a vlteriori obueniens non priuatur, per l. 3. alleg. de interdi. & releg. Dyn. a

In reg.

[redacted]

amit.

[redacted]

In reg. Sine culpa. Argumenta.

1 *Pœna iure non imponitur ubi deliĉtũ nõ inuenitur.*
2 *Pœna infligitur quandoque nulla culpa praecedente.*
3 *Seruus quare ad uindicãdũ necẽ defuncti admittaẽ.*
4 *Seruus quãdoq; torquetur ut adulteriũ uxoris eruaẽ.*
5 *Pœna nõ infertur ſine cã, licèt aliquãdo ſine culpa.*
6 *Filius damnati læſæ maieſtatis infamatur ob deliĉtum patris.*

REGVLA XXIII.

SINE *culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus.*

1 ¶†VBI non eſt deliĉtũ non poteſt imponi pœna, niſi quando cauſa rationabilis ſubeſt, & ſic regulam ponit & exceptionem à regula, quæ exceptio regulę contra iuris autoritatem videtur dicere, quia vbi non reperitur ſubeſſe culpa, non debet imponi pœna. ff. de verb. ſignifi. l. aliud eſt fraus. in princ. 2 †Sed dic ꝙ aliquando ſuadente publica vtilitate, & ſic cauſa interueniente punitur quis ſine a culpa, vt ecce aufertur aliquãdo res ᵃpoſſeſſori vt aſsi-

a Addean ex cã poſsit princeps auferre rẽ meam, & dare alteri ſine æſtimatiõe rei meę cui aufertur danda, Bar. & Bal. in l. itẽ ſi verberatũ. §. ſi quis. ff. de rei vend. & Bar. Alexã. & Doĉt. mod. in j. cõſtl. ff. col. 3. et Bal. & Ang. in l. 2. C. de quadrien. pſcr. et Bal. in l. bene a Zeno. col. 2. eodẽ. & in procem. ff. col. 1. & Bar. in l. fi. col. 1. C. ſi cõtra ius vel vti. & Bal. in l. fi. col. 2. ver. ſed immediate. C. ſentẽ. reſcin. nõ poſſ. & Arch. in c. ius ciuile. & ibi Card. Alex. j. diſt. col. 3. & Arc. in c. ꝑ principalẽ. in q. 3. & Hoſt. ĩ tit. de pſcr. §. pſcribãtur. & Cy. & Alb. de Roſ. ĩ l. neminẽ. C. de fac. ſan. eccl. & Alex. ĩ c. j. col. 4. ver. 2. ſentit gl. x. diſt. & Abb. Sic. in cõſ. vlt. lib. 1. & Alex. cõſi. 2. col. 7. & ſeq. et col. vlt. vol. [illegible] & ĩ cõſi. [illegible] col. 6. ver. & ẽt. eo. lib. 1. & ĩ cõſ. 37. col. 5. ver. nõ ob. et vſq; ad fi. et Cy. ĩ l. reſcripta. in 4. q. C. de prec. impera. offeren. & Iaſ. de May. ĩ repe. l. quo minus. col. 1. ver. 3. no. ff. de flum. & Ang. in cõſi. 139. col. 2. ver. nõ. n. põt. & Al. in rub. ff. ſi cer. pe. col. 1. et ĩ cõſ. 89. in 3. col. pterita. lib. 5. & in cõſ. 94. in prin. col. pe. eo. vol. et Bal. in l. 2. col. x. ver no. qd plenitudo. C. de ſer. & aqua, vbi dicit ꝙ iferior a principe hoc nõ põt de quo vide ꝑ Inno. abb. inſuper Fel. ic. q̃ in eccleſiarũ. col. x. de cõſt. vbi ponit

[redacted]

ponit Fel. quatuor declarationes qñ princeps possit cū cā auferri, et ecōtra rio ꝙ sine cā possit, ponit septēdeclarationes, et demū tria notabilia elegā ter ꝑcedit, cuius materia nō fuit ita naturę tradita ad ꝑsentia secula vsq;.

Adde ꝙ omnia iura & doct. & per do. compostillatorem meū alleg. loquuntur ꝙ hoc ꝑcedat cum causa, sed quid sine causa, concludit idem quod supra in Papa & Imperator. Ang. in l. 3. §. si is qui pro quo. ff. quod quisque iuris. Sed contrarium est veritas. vt per Raph. Fulg. in l. fi. C. si contra ius vel vtil: publ. Panan c. j. de reb. eccles. non alien. & in c. admonet. & ibi dixi ī apost. ad ipsum post alios in ver. nō subsistente causa. de renun. & Fel. in c. præal. c. quæ in ecclesiarum. col. 14. versi. secundum vero membrum de const. notaui post Ioā. Fab. in §. sed naturalia, nu. 2. in versic. tollere ius parti. inst. de iur. nat. gen. & ciui.

a Adde hic Io. And. & Philip. Fran. & gl. in c. reuocantes. 22. dist. glo. in not: Abb. Sic. et Fel. in c. cognoscentes. col. j. d cōst. et Bal. in rub. res inter alios act. et gl. ī c. antiqua. de pri. & Arch. in d. c. renouātes. & Bar. in dispu. incip. ꝑ Italiā col. 5. ver. i. & gl. Bal. et Bal. et Car. Ale. et And. Barb. in add. ad Bal. c. i. de feu. sine cul. nō amitt. & Alb. de Rosa, in dictionar. suo, ī lrā, pęna, uer. quinq; modis.

assignetur militi qui in bello se habuerit vir-
tuose, vt ff. de euict. l. Lucius. & de rei vendi.
l. itē si verberatū. §. itē si forte. † Item seruus 3
ꝑpter laudabilis fidei exēplū, admittitur ad
vindicandū necē domini, & pro præmio liber
tatem consequitur, & ita pręsenti domino, si
ne culpa sua, ex causa tñ prędicta dominium
suū aufertur: vt C. de precib. imperat. offerē.
l. j. & ff. ad Silla. l. 3. §. vtrum. & in quibus cau
sis ser. pro pręmio liber. accip. l. j. † Itē patet 4
in seruo qui propter publicā vtilitatē, id est,
vt eruatur adulterij veritas, torquetur, & tor
tus dño nō restituitur: & sic punitur dñs sine
culpa, ex causa tamē in hoc. s. ꝙ priuatur inui
tus dominio serui, licèt pretium cōsequatur.
vt ff. de adult. l. si postulauerit. & no. ff. de ca-
lum. l. vlti. Item causa sedandi tumultus, pu-
nitur capite decurio: aliàs sine consilio & ius-
su principis nō punitur. vt ff. ad legē Corne.
de sicar. l. pen. † Sed videtur etiā ꝙ vbi nō est 5
culpa a nec causa, quòd pęna imponitur, vt. a
ff. qui & à quibus. l. prospexit legislatorē. sed
ibi erat causa, scilicet adulterium cōmissum,
licèt nō culpa serui qui torquetur. Item oppo
nitur de teste q. torquetur propter culpam &
delictū alterius, etiam sine culpa, vt ff. de q. l.
vnius. §. testes. & l. ex libero. in prin. sed ibi sa
bet cā, scilicet ꝙ facto interfuit, vel interue-
nisse ꝑbatur. Itē est culpa, s. qā vacillauit in
testimonio.

5 testimonio,[a] aliàs si quid prædictorũ deesset, non
6 deberet torqueri. vt palleg. l. ex libero. †Itẽ opponitur de filio dãnati criminæ læsæ maiestatis, q̃ pu- itũ pp delictũ patris, nã infamia notat, & à paterna & extraneorũ successione priuat. vt l. q̃sq̃s. C. ad leg. Iul. maie. Itẽ de filio hæretici. vt C. d hære. auth. gazaros. Sed in illis est cã aperta, licèt nõ culpa. nã q̃ sũt de genere improbato, est p̃sumptio cõtinuationis paterni criminis cõtra eos. vt l. q̃sq̃s. §. filij vero & ff. de ædil. edict. l. q si nolit. §. qui mancipia. Dy.

a Adde an testis ratione vacillationis possit torqueri. glo. & doct. i d. l. unius §. testes. et alios in c. cũ contemplatione. eo. in anti. Cy. in l. fi. & Bal. in l. milites. C. de quæst. & Bald. in l. 3. C. ad legẽ. Iul. maiest. & doc. in l. nullũ. C. de testibus. et pulchre Ale. in cõ s. 62. lib. i. qui alleg. Dyn. hic.

In Reg. Quod quis. Argumenta.

1 *Dolosus non præsumitur qui quicquam iudicis mandato operatur.*
2 *Executor sentẽtiæ iniustæ nõ tenetur aliqua actione sepulchri uiolati*
3 *Executor sentẽtiæ iniustæ nõ tenetur aliqua actione*
4 *Mandatum iudicis quando excuset mandatarium siue executorem.*
5 *Præceptum iudicis illicitum quando sit cõtemnẽdũ.*
6 *Priuatus quando licite possit iudici resistere.*
7 *Iudici quare in dubio parendum.*

REGVLA XXIIII.

QVOD quis *mãdato iudicis facit, dolo facere non videtur, cum habeat necesse parere.*

1 REGVLAM ponit & rõnẽ regulæ. †Regula .n. est, q̃ ille qui facit mãdato iudicis nõ videt esse in dolo. Ratio autẽ est, q̃a necesse habet parere. necessitas autẽ facit cessare p̃sumptionẽ doli. ff. de bon. li. l. qui cũ maior §. si pater. & C. de calũ. l. mater. & inducit p̃sumptionẽ cõtrariã. s. fraudis & doli nõ præsumendi. vt ff. de solu. l. stipulatus. §. si lancem. & de aqua plu. arcen. l. quanquã. in prin.[b] & quæ in fraudem creditorum. l. qui autem. §. apud
2 Labeonem. †Exemplum regulæ est, pone quòd mandato iudicis destruxi sepulchrũ, quo mediante aqua

b Adde glo. & Flo. in l. liber homo ĩ fi. ff. ad leg. Aqui. tex. et gl. & ibi do. mod. l. nõ vĩ. §. q̃ iussu. ff. eo. Cy. in l. i. C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de iust. & iu. & Bar. in l. furti. §. q̃ iussu. ff. de his q̃ no. infa. et in l. q̃quã. hic p Dy. alle. et Io. de Pla. in l. mouendæ. versi. 3. no. lib. 10. C. de delat. & Gand. de malefi. in tit. de bãnitis. col. 3. versi. itẽ quo ro, statutum, est. & Dy. in l. i. ff. de cri. stellio. & Ioan. de Plat. in l. prohibitum in 3. not. C. de iu-

in.ff.lib.10.& hic Io.And.hic Philip.Franc.& Bar.in d.l.,phibitõ. et Bar.in d.l.vt vim.in q.7.& Bar.& Alex.in l.iuste possidet.ff.de acqui. pos.& sing.Card.Alex.in c.multi.col.j.in fi.versi.circa prædi.12.distin. & Ang.Are.in.§.quadrup.col 8.versi.quæro an licitum sit resistere.inst. de act.& Inno.& doct.in c.si quando,de off,deleg.& Cepol.in consi.33. in fi.Ang.in cõ si.219.col.pen. versi. sexta rõ.

a Non excusatur. Adde an & quando iussus iudicis quẽ excuset. gl. or. in l. quãquã. in verb. actionẽ, & quod ibi posui in apostil. in ver. iudicis iussum excusare. ff.de aqua plu. arc.& in l. non videtur .§..qui iussu.vbi etiam posui in apost. ff.eod. de regu. iur.no. Bar. & Alex.in l.si qs id quod.§. fina: & ibi gloss. in versi. doli.ff.de iur.omn.iudi.et Spec.in titu.de oblig. & sol.§. 2.versic. illud.

b Adde Cepolam in caut.277 & Bald.in l.certi conditio. in princip. col. 5.

aqua pluuia nõ cere poterat,nõ teneor actione de sepulchro violato,qa iudicis authoritas me excusat.vt d.l.quanq̃. Item pone q̃ is q̃ deposuit penes me decessit relictis quatuor hęredibus,& ego resti tui vni tñ iudicis authoritate,de cætero nõ teneor alij actione depositi, qa iudicis authoritas omnẽ fraudis suspicionẽ cessare facit,vt d. l.si stipulatus. §.si lancẽ.¶† Et idẽ dici põt in executoribus & ap paritionib. exequẽtibus pcepta & iudicis sñia iniu ste latas,vt ff.eo.l.nõ videt.§.q iussu.& ff.ad Syl. l.si qs.quasi p totũ. Sed opponitur, & videtur q̃ qui facit aliquid illicitũ mãdato iudicis, nõ excusa tur. [a] † Imo q̃ plus est,imputatur ei qui non resi stit præcipiẽti aliquod illicitũ fieri,vt ecce si præci piat decurionẽ torqueri, non solũ nõ dẽt officialis obedire,imo debet resistere,& si non resistit, [b] pu nitur. vt C.de decur.l.omnes,lib. 10. et probatur in alio casu simili.de excus.mune. l.euidenter.lib. 10.& C.de magi.sacro.scrinio.l.j.in fin.lib.12.ad idẽ.C.de appel.l.quoniã iudices. † Et ideo distin guendũ est,aũt pręceptũ est aperte contra legem, aut scd'm legem,aut est dubium. Primo casu non debet obedire,imo resisti põt & debet per officiales,vt C.de decur.l.omnes.lib.10. de excusa.mune.l.euidenter.de magist.sacr.scrin.l.j.in fi. vt omnes tam ciuiles quàm militat.l.j.§.officium.& de appel.

3

a
4
b

5

versi.qrit gl.an ille q.ff.si cer.pet.vbi dicit ꝑ no.hic per Dy. q̃ libellus datus contra militem potestatis quia torserat quendã, de mandato potestatis fuit laceratus,tanquã continens apertã excusationẽ rei,quod tamẽ Dy.hic videtur tenere oppositũ,vt potes videre,quia in his quæ præcipiuntur contra legem,non est per officiales iudici & potestati obtemperãdum,vt in iuribus hic allegatis,ergo nõ excusantur. Et tenet Dec.Parla. Delphi.q.293.vt in l.si iniuriæ.ff.de iniurijs.& Gui.Pa.in tract.suo sup statuto,si qs per literas, in prin,& q̃ iudici volẽti iniuste extorquere li

citum

appel.l.quoniã.& qui milita.non possunt.l. eis qui
6 dem.& Authẽ.vt nulli iudi.§.quoniã.col.9. † imo
a etiam per priuatos a resisti potest quando aperte apparet iudicem procedere contra legem, vt C. de iure fisci.l.prohibitum. & l. defensionis facultas.libro 10.& de meta.& epidimi. l. deuotum. libro 12.& ff. de re iud.l.contumacia.§. vltimo. Secundo casu punitur qui non paret, vt ff. si quis ius dic. non obtemp. l.j. & de re iud.l. contumacia.in princip. Tertio casu pareri debet, vt ff. de iudic.l.si
7 quis ex aliena. † & hoc propter iudicis sententiæ, & præcepti autoritatem, pro quorum iustitia est in dubio præsumendum. vt ff.ad Trebel.l.seruo in uito.§.cùm prætor.& de iudicijs.l.si prætor.& ne quid in loco publico.l.fi.& ratio patet, quòd qui non paret, præsumitur in dolo, vt ff.eo.tit. l. non potest videri dolo carere.& econtra ab eo qui paret, abest omnis suspicio fraudis præsumendæ, vt hic.& ff.eo.l.non videtur.§.qui iussu.& de sol.l.si stipulatus.§.si lancem.& de aqua plu. arcen.l.quanquam.& quæ in frau.cre.l.qui autem.§.apud Labeonem.& de iurisomn.iudi.l. si quis id quod.§. dolo.& de his qui no.infa.l.furti.§.qui iussu.

citom ff. resistere de facto. vide Bald.in re petit.l.1 in col. 14.G. vnde vi. & Alex.consi. 143.versi. modo sic.lib.2. qui alle. Dy.hic & Pau.de Cast.in consi. 17.in antiquis. & vide Felyn.in d.c. si quando.de off. delega. vbi ponit conclusionẽ cũ quatuor fallentiis, & decisionem Capellæ Tolosa.268.ubi ponit.an sit manifesta offensa, non parere iudici, vt vult hic Dy. in secundo casu.& Doc. in cle. 1. de offic. deleg.& Deci. Parla. Gratianop. Delph. q. 340. & quæst. 359.

a Priuato. Idem in non reparabili Paul, Philip. Deci.l. vt vim.de iust. & iure. Ioan.de Plat.d.l. pro hibitum quem sequitur Panca. ¶ quando. de off. de leg. Alexan. consi.44. num. 2.lib. 2. vbi in annot, dixi,

In reg. Mora Sua Argumenta.

1 *Debitoris mora in multis est ipsi nociua.*
2 *Mora debitoris nocet in fructibus debitis.*
3 *Fructus quando à die mora dicantur uenire.*
4 *Mora debitori nocet in interesse, quod peti potest*
5 *Interesse propter moram debitoris qua actione peti possit.*
6 *Interesse ob debitoris moram debitum, an sit multiplex uel unicum.*
7 *Interesse an differat à communi æstimatione.*
8 *Interesse ad personam, æstimatio autem ad rem refertur.*
9 *Aestimatio rei quare non sit interesse.*

10 Aestimatio communis & cõuenta an sint diuersae species interesse.
11 Actio legis Aquiliae ad id quod interest, datur.
12 Interesse per relationem ad aestimationem constituitur in esse.
13 Iuramentum in litem datur ob dolum, non autem ob culpam.
14 Stipulatio iudicio sisti cõmittitur quãti ea res est.
15 Aestimatio rei an sit interesse, uel damni aestimatio uel etiam lucri. & nu seq.
17 Deductum in aliud, non est id ipsum in quod deducitur
18 Comprehendens aliud in se non est idem cũ comprehenso.
19 Aestimatio potest in condemnationem deduci.
20 Interesse peti potest actione legis Aquiliae, sicut & damnum.
21 Aestimatio conuenta, communis & singularis non est interesse.
22 Interesse quando unum, et quando multiplex sit censendum:
23 Interesse conuentum quod dicatur.
24 Pretium commune uel conuentum nõ est interesse, licèt in aestimationem interesse deducatur.
24 Pretium commune uel conuentum nõ est interesse, licèt in aestimationem interesse deducatur.
25 Relatio interesse cõiter ad personam fieri potest.
26 Mora in causarum aestimatione nocet & ex parte rei & ex parte actoris.
27 Mora principalis nocet fideiussori.

REGVLA XXV.

Mora sua cuilibet est nociua.

¶ † Vt ecce si debitor est in mora soluẽdi, erit sibi 1
nociua quãtũ ad plura, quia quantũ ad rei interitũ
ét casu cõtingẽtẽ, vt ff. si cer. pet. l. quod te. & deposi. l.
si in Asia, §. fi, & de verb. obl. l. si ex legati causa, a & 2
l. si

a Adde quando debitor teneatur de interitu rei debitę ĩ specie vel in genere. Post morã vel ante. Bart. in l. in naue Sauphcij. ff. loc. & in l. si ex legati cã. & ibi Bald. Paul. de Cast. Alex. & Lud. Bolog. in l. j ff. de verb. obl. & Cy. Bal. et Sal. in l. incendium. C. si cert. pet. et Ang. & Imol. in d. l. si ex legati causa. & Alexã. in l. Stichus. s. colũ. 2. de verb. oblig. & Bald. & Ludo. Bolog. in l. ipsa res. ff. qđ met. cau. vbi ponũt quod si in locum rei perẽpte subrogetur alia species, debitor nõ liberatur etiam ante moram. & adde Bar. Bald. & sing. Alexã. in l. quod te. ff. si cert. peta. & Ludo. Bologn. in l. is qui. de act. & oblig. in primis interpreta. & in l. cum exceptiones. §. sed quatenus. §. quod metus caus. vbi dicit quod si

res pereat infra tempus q datur iudicantis quando debitor est condemnatus, purgatur prima mora, adeo q liberatur debitor, vt ibi vide. Et adde decis. Parlamen. Delphi, quæst. 397.

a Adde quo tempore debentur fructus & interesse in contractibus bonæ fidei & stricti iuris. Bar. An. Imol. Paul. de Cast. Alex. in l. si alius. §. cũ fundum. ff. de ver. ob. & Bal. in l. si quis bonorũ. ff. de leg. j. & i l. fructus. C. de act. emp. & Do. i l. vnũ. ff. si cert. pet. & Bart. & sequaces i l. videmus. §. si actionem. ff. de vsu, & ibi Bal. & Fran. de Are. in consi. 9. quod est singu. & quæ sit ratio differẽtiæ inter cõtractus bonæ fidei, & stricti iuris, & quare fructus non veniunt iure actionis, vide Bal. & ibi Al. in addi. in l. j. in vlti. q. C. de vsur. & fruct. leg. & Io.

l. si seruum. & de leg. j. l. apud Iulianũ. §. ipsius
2 quoque. & l. cùm res. §. fi. † Item quantum ad fructus de quibus tenetur ex die moræ quãdo
a petitur aliquid per actionem bonæ fidei, a vel per actionẽ ex testõ, quæ bonæ fidei actionis sapit naturã, vt ff. de leg. j. l. apud Iulianum. §. fructus. & l. si quis bonorum. & de leg. ij l. qui solidũ. §. etiam. & l. si quis seruo: & ad Treb. l. in fideicõmissaria. in prin. & de act. emp. l. Iu-
3 lianus. §. si fructibus. † Sed si agatur actione stricti iuris, si quidem peto restitui quod meũ ẽ, veniũt fructus à die moræ: sed si peto qđ est
b alienũ, veniunt à die litis contest b ff. de vsu. l. videamus. circa prin. §. in Fauiana. & §. si actio
4 nem. † Itẽ est nociua mora quãtũ ad interesse quod peti potest, & augetur à die moræ in odium debitoris morosi, vt ff. de act. emp. l. da tio. §. si per venditorẽ. & de re iudic. l. si Calen dis. vbi interesse peti. potest & augeri à die mo ræ in

Fab. & Angel. Aret. col. 4. in prin. ver. in eandem gl. & ibi Ias. col. 9. post prin. in. §. actionum. insti. de actio. & Alex. & Mona. in l. si marito. §. fi. ff. solu. matri. & qđ not. in l. 4. C. depo. & Matth. de Matthesi. in suis nota. fol. 26. col. 2. ver. no. glo. sing. & per Imol. c. quia de loca. & condu. & Alex. in consi. 209. col. j. vol. 4. tu bene scis q si debitor vini vel frumenti est in mora, inspicitur æstimatio quãtiplurimi proueniens a tempore moræ, vt d. l. vinum. & ibi omnes doctores. Quid ecõtra si creditor fuit in mora recipiendi, dic q a tempore illius moræ inspicitur æstimatio quanti minimi. istud est sing. dictum Bald. in l. si hominem per illum tex. ff. manda. & tenet Fran. de Crem. in suo sing. 94.

Adde Matth. sing. 91. de quo vide do. Lanfr. in l. iudicio cœpto. col. 4. in prin. C. de iudi. eundem do. meũ. do. Ias. in l. vinum. col. 8. ff. si cer. pet.

b Cõtest. nõ alias. s. vt ipsius iudicis stricti iuris, sed bene veniunt & peti possunt vt interesse, quãtũ interest morã nõ esse factã. l. si fundũ certa die. de ver. ob. vt noue dixi i extrica Labyr. de eo q interest, no. 326. 329. 347.

a Adde an interesse sit in obligatione vt possit peti p libellũ iure actionis. Bar. post Dy. in l. stipulationes nõ diuiduntur. in x. & xi. oppo. ff. de ver. obl. & Cyn. & Bart. in l. vna. C. de sen. quæ pro eo qđ inter. in 4. q. p rin. col. x. qui dicunt Dy. hic. & in d. l. si stipulationes dicere veritatẽ. & Spe. tit. de fru. & interesse. §. viso. ver. qualiter. & ver. quõ. et ver. seq. & in tit. de sen. §. qualiter. ver. debet cũ seq. & Ioan. Fab. Ang. Aret. col. 6. ver. in ea glo. & ibi Ias. col. pe. in §. curare. insti. de act. & Franc de Are. in cõsi. 83. & Ioã. And. in addi. Spec. ti. de fruct. et Bartol. Bal. & Alex. ĩ l. certi cõdictio. in princ. col. 4. & seq ff. si cer. pet. & quę notauit Bal. in cons. 102. in fi. vol 3. & Bald. in l. si traditio. in 4. q. C. de act. emp. et omnino vide in l. 1. ff. de act. emp. per Bar. et Doc. Abb. Sic. in consil. vii. colum. 2. & an interesse possit peti ratione lucri cessantis, vide quę dixi supra in proœm. fol. 1. & text. & ibi Bartol. in l. si sterilis. §. cum per venditorem. ff. de actio. emptio. & ibi Alexand. in additio. & Bart. in l. 3. §. fi. ff. de eo qđ cert. loc. & Cyn. Bart. Bald. & Sal. in d. l. vna. C. de sen. quæ pro eo. & Abb. in c. per vestras de dona. inter vir. & vxo. & in consi. 63. colum. 5. in princ. lib. primo. & Bald. & Lud. Bolo. in dicta l. 4. §. fina. in secundis interpre. ff. de eo quod cert. loc. & Alexand. consil. 141. colum. 1. & 2. volumi. quinto. & Abb. & Felyn. in cap. cum venerabilis. colum. tertia ante medium. & colum. sequen. & de excep. & Innocen. & in d. cap. sacr. de senten. excom. & Abb. in cap. conquestus. de vsu. & in cap. dilecti. de foro comp. & in c. pen. col. 1. de off. deleg. & & infra latius per Dyn. ver. ad euidentiorem intellectum dicam. fol. seq. & Sign. de Homedeis. in rep. l. si insulam, q. 1. & 1. ff. de ver. obl. col. 3. & Franc. de Are. in consi. 157.

ræ in odiũ debitoris morosi. huius aũt occasione quæri põt, an interesse sit in obligatione[a] a post morã, ita ꝙ peti possit per libellum iure actionis, vel an deducatur in condemnationẽ per iudicis officiũ tantũ? opinio est inter iuris prudentes. determinãt enim aliquãdo, scilicet ff. de re iudic. l. si quis ab alio. §. vlt. † quod interesse nõ possit per libellũ peti, sed per iudicis officiũ in condemnationẽ deducatur. arg. ff. de verb. obli. l. si seruũ. §. vlt. & l. eum qui ita. & de consti. pecu. l. promissor hominis. ꝙ posset habere locũ vbi esset in obligatione rem dari, sed vbi est in obligatione factum, scilicet successiuum, vt ire Romam, vel fossam facere, vel domũ, tunc post morã etiã est in obligatione interesse debitũ ex tacita promissione, si nõ fuit factũ quòd in cõuẽtione deuenit, vt ff. de ver. obl. l. stipulationes nõ diuiduntur. §. Celsus. & ibi no. & in l. si pœnã. vbi dicitur quòd interesse in stipulatione venit, & ideo bene sequitur.

a tur q̄ posſit per libellū peti. Quidā[a] intelligūt hāc diſtinctionē in facto ſucceſsiuo vt facere domū, vel ire Romā, qđ tunc poſt morā, intereſſe ſit in obligatione. non aūt in obligatione rē tradi, q̄a illud factum eſt momentaneū, & non niſi quędā executio donationis. & ideo q̄ tunc non ſit in obligatione intereſſe. arg. ff. de rei vēd. l. q̄ reſtituere. Sed cōtra illos eſt l. ſtipulationes non diui. præalleg. vbi eſt in textu, rem tradi. Non obſtat, quia ibi petebat ſuū & nō liberatur detinens ſoluēdo intereſſe. Vel dic quod intereſſe eſt in obligatione ſi vult actor. vt ff. de actio. empt. & vendi. l. j. Sed q̄ ratio eſt diuerſitatis, qđ in obligatione facti ſit intereſſe in obligatione, & nō in obligatione dādi? Rō eſt, q̄a qñ q̄s obligat ſe ad factū alius, ſequit̄ eius induſtriā, & ille ſe obligās illā oblıgat, & iō cū illa induſtria non poſsit ſuppleri p̄ aliū, iuxta l. inter artifices. ff. de ſolu. ipſe vr̄ ſe tacite obligare ad itereſſe ſi nō fiat qđ in cōuētione deuenerit, vt d. §. Celſus. de ver. obl. l. ſtipulationes nō diuidūtur. & iō lex voluit qđ ad intereſſe ſtipulator poſſet agere. In obligatione vero dandi, nō eſt ita, cū per alium poſsit dare, nō ſic obligatur induſtria, quare lex voluit q̄ ageretur ad dādū, & ſi recuſet, vel ſit ī mora, intereſſe p̄ officiū iudicis deducat̄ in cōdēnationē, vt i l. hic alleg. Sed quare ſic ēt nō agit̄ ad factū? Rńdeo, q̄a ex quo ſemel fuit ī mora in facto, p̄ſumit̄ q̄ male ageret, quare lex voluit ad intereſſe agi, ſtatim poſt morā. Itē dare eſt in re, & nō intereſt tua p̄ quē ego dem, q̄a eſt facere accipientis, ſed tradere intereſt, q̄a ſi ſum dñs facio te poſſeſſorē dñm, alias nō. đ actioni empti. & vēditi. l. ex empto. & arg. l. trāditio. đ acq. re. do. & ff. đ do. l. i ędibus. §. do. vel intellige ī facto ſucceſsiuo, vt dixi in prin. Et rō diuerſitatis eſt tūc q̄a in ſucceſsiuo eſſet ſpēs ſeruitutis ſi cōpelleret̄ ad

6 factū. arg. l. nec ſi volēs. C. đ libera. cau. An aūt intereſſe qđ debet̄ p̄p debitoris morā ſit vnicū tm̄ & ſingulare, vel triplex, ſcilicet ſingulare, commune

b & conuentum, quæſtio eſt. Et q̄ ſit vni cum b ſic

M oſtendo

a [redacted]

b Vnicū. Hęc veritas, vt tenē̄t Iacob. Rauen. columna ſecunda & tertia Iacob. Butr. colū. 3. Salic. col. 15. in l. vnica. C. de ſentent. quę pro quod inter. ubi late dixi in extric. labyrinti. nume. 33. cum ſequenti quicquid dicat Dy. hic nume. 12. numero 22. licet eum ſecuta ſit actenus communis ſchola.

ostendo, quia lex dicit, quòd si res vendita non tradatur, in id quod interest agitur, hoc autem interdum egreditur &c. Si igitur excessus est diuersorum, sicut & qualitas, patet, † quod differt interesse ab æstimatione communi & conuenta, vt ff. de actio. emptio. l. prima. & per eundem modum potest induci. C. de senten. quæ pro eo quod interest. l. vnica. quia ibi dicit quòd interesse potest ascendere vsque ad duplum æstimationis communis vel conuentę. Quod aût excessus sit diuersorũ patet quod communis æstimatio vel conuentę rei, non est interesse. Cùm ergo remoueatur commune & conuentum, relinquitur vnũ tantum, scilicet singulare. † Præterea lex dicit, quòd interesse ad personam refertur, & sic in suo esse constituitur per relationem, qua refertur ad personam, vt ff. de verb. oblig. l. 2. §. vlt. & de noui operis nunt. l. si stipulatio. §. quæsitum. & de reg. iur. l. quatenus. & æstimatio non refertur ad personam, sed ad rem, ergo sequitur ꝙ non habet substantiam vel regulam, vel naturam interesse. Præterea quoties duo sunt quorum vnum refertur ad aliud, constat non idem esse relatum, & id ad quod fit relatio, licèt ex commixtione relati & eius ad quod fit relatio, idem resultet effectus, vt patet in codicillis ad testamentum[a] relatis, ex quorum duorum iuribus cõmixtis idem insurgit effectus, vt l. 2. §. codicillorum. & l. quædam. ff. de iure codicil. & de conditio. instit. l. institutio. & de hæred. insti. l. asse toto. & C. de iure codicillo. l. si idem. si ergo interesse referatur ad æstimationem rei, vt in l. stipulatio. §. vlt. ff. de noui oper. nunt. & l. qui tabulas. ff. de furtis. Restat rei æstimationem non esse interesse. † Itẽ interdictũ vti possidetis datur ad interesse, & refertur ad æstimationem rei, vt l. si duo. §. pen. ff. vti possidetis, ergo sequitur ꝙ æstimatio rei non sit interesse, cum relatum, & id ad quod refertur, sint diuersa, sicut dictum est. Præterea disponens & dispositum non compatiuntur se sub eodem genere,

7 8 a 9

a Adde ꝙ diuersitas est inter testamentũ & codicillos et in effectu, vt in iuribus hic per Dyn. alleg. tamen large appellatione testamenti veniunt codicil. vt not. gl. Doct. in l. 2. versicu. personales, & ibi Bald. C. communia de leg. ꝙ glo. in l. fi. ver. cognationis. & Alexan. in l. si idem. in sua lectu. & in addi. ad Bal. et in d. l. 2. C. de codicil.

Adde ꝙ hoc est verum, ꝙ appellatione testamenti veniat codicillus in larga eius significat. quemadmodum & appellatione ibi vltimæ voluntatis, scilicet inquantum debet fieri cum eadem solennitate quæ requiritur in vltimis voluntatibus, et Bal. in l. hac cõsultissima co. 3. ver. itẽ hic C. q test. fa. pos. et Bar. oĩno 1 l. 2. ver. q̃ro statu tũ prohibet. ff. de leg. 1.

a Adde vſque ad quā quantitatem intereſſe poteſt aſcendere glo. in verbo, dupli. in dicta l. vna. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt, & ibi Cyn. in 4. quęſtio. pri n. & Bart. in 4. quæſtio. princ. & Bald. colum. 4. & Dyn. Ioan. Fab. Angel. Aret. & Iaſ. in. §. omnes autem actiones. colum. 2. de actio. inſtit. & Angel. de Peru. & Salyc. in dicta l. vna. C. de ſenten. quæ pro eo quod inter. & vide Dyn. & quæ ibi dico verſi. oppoſitum. verſi. 1. eod. fol. ſeq.

nere, vt ff. de fundo inſtruct. leg. lege vltima, ſed communis æſtimatio & conuenta ſi excedit communem, diſponit & limitat intereſſe, quod patet,
a quia non patitur ipſum excedere duplum ſui [a] C. de ſenten. quę pro eo quod intereſt, l. vnica. ergo
10 abſurdum eſt dicere. † ꝙ cõis vel conuenta ęſtimatio rei ſint per ſe diſtinctæ ſpecies ſub eodem genere cum intereſſe ſingulari. Præterea à quo remouetur genus & quælibet eius ſpecies, vt ff. de fundo inſtruct. & inſtrum. legato. l. fundi. §. vlt. ſed ſi conueniat inter emptorē & venditorem, ꝙ non agatur de euictione, illa conuentio operatur quod intereſſe non petatur, & tamē petitur pretium rei conuentū, cùm ergo conuentio illa remoueat petitionem intereſſe, & non remoueat petitionē pretij patet ꝙ pretium conuentum nō eſt ſpecies intereſſe, vt probatur de actio. empt. l. emptorem. §.
11 quod aūt. † Oppoſitū oſtēdo ſic, actio legis Aquiliæ datur ad id quod intereſt, hoc aūt intereſſe eſt cõis æſtimatio rei. Primum patet. ff. de furt. l. quidam tabulatum. §. de lege Aquilia maior qō eſt. Secundo apparet, quia illud intereſſe ad quod datur actio legis Aquiliæ exponitur in l. ff. ad leg. Aquil. l. ſed ſi ſeruum meum. vbi dicitur ꝙ non
b æſtimatur affectio. [b] ſed quanti omnibus communiter valet, communis ergo æſtimatio rei ęſt intereſſe

b Adde ꝙ valor ſeu æſtimatio rerum non ex affectione, ſed communi et vniuerſali appretiatione conſtituiſſe. vt l. pretia rerum. §. fin. & ibi Bartol. Ang. & vterq; Imol. ad legem Falcid. de qua materia & quo modo probetur, & qualiter in iudicijs deducatur, vide ibi & gloſ. & late Bartol. & Bald. in l. 2. C. de reſcinden. vendi. & Bartol. in ſuo conſil. 100. & in l. prima. §. ſi hæres. & ibi Ioā. de Imol. & alij in ſcrib. ff. ad Trebel. & Anto. & Imol. in cap. penult. de empt. & vend. & ibi Doct. maxime per Abb. & Fel. in cap. cum cauſam. in 2. de teſta. & Angel. Aret. ad ſaturitatem in. §. ſi quis agens. & Iaſ. in. §. plus. de actio. & Flor. de S. Petro in l. ſi ſeruum meum. ff. ad l. Aquil. & glo. & Ana. in cap. in ciuitatem. in x. colum. & de vſur. glo. me hoc ius porrectum. x. q. ij. & Alex. conſi. 92. circa medium. 4. col. volu. 5. & vide tex ſing. in l. ſi emptionem. & ibi Bald. ff. de min. vbi intereſſe affectionis attenditur, quod eſt mirabile, ſecundum glo. ibi.

tereſſe. Item lex dicit, quòd ad æſtimationẽ refertur intereſſe vt ff. de furtis. l. qui tabulas. in princ. Item alibi, ſi legatum eſt mihi relictũ ſub conditione, & petam tabulas teſtamenti exhiberi, & non exhibentur, condemnatio fit ad intereſſe, illud autẽ refertur ad æſtimationem legati ſi agatur pro legato. Item hæreditatis ſi agatur pro hæreditate, vt ff. de tabu. exhib. l. locum. §. cõdemnatio. †Item quòd intereſſe cõſtituatur in ſuo 12
eſſe per relationẽ factam ad æſtimationem patet. ff. de furt. l. ſi vendidero. §. cũ autem. Ex his patet quòd non eſt vnicum tantum intereſſe. Item dicitur in l. quòd doli æſtimatio fit nõ ex eo quod intereſt, ſed ex eo quod in litem iuratur. vt ff. de iudi. l. non à iudice ſed conſtat in intereſſe iurari, vt l. pen. ff. de in litem iuran. & de adminiſtra. tuto. l. tutor qui repertorium. 2. Reſpon. Ergo neceſſariò ſequitur aliam eſſe ſpeciem intereſſe de qua loquitur lex, non à iudice, id eſt commune, aliam de qua loquitur lex pen. de in litem iuran. i. ſingulare. † Præterea conſtat in litem iurari ob dolum tan- 13
tum, non ob culpam, vt in l. in actionibus. §. ſed in his omnibus. & in l. 2. in fi. de in lit. iuran. & tamen iuratur in intereſſe, vt d. l. pen. Cùm ergo ratione doli, quia vbi maius eſt delictum, maior fiat æſtimatio, & ratione culpæ minor, quia minus delictum, & tamẽ conſtat ratione culpę ad intereſſe agi, vt l. 2. §. interdum. vnde bene ſequitur vlterius cũ alia ſit æſtimatio doli, & alia culpæ, & vna maior & altera minor, & quęlibet appellatur intereſſe quod non ſit idem ſed diuerſum, cũ exceſſus ſit diuerſorum. vt dictum eſt †Præterea conſtat ſti- 14
pulationem iudicio ſiſti committi quãti ea res eſt. vt in l. 2. §. vlt. ff. qui ſatiſ. cog. & illa appellatur vera æſtimatio rei, vt in l. hęc verba. ff. de ver. ſign. & illud appellatur intereſſe, vt l. vlt. ſi quis in ius vocat. non ierit. & l. quoties. de verb obli. Cùm ergo vera & cõis æſtimatio rei appelletur intereſſe, & illam cõſtat differre ab æſtimatione ſingulari, vt ff. de leg. 1. l. & ſi æquo. de leg. 2 l. ſi cui fundus. ſequitur quòd illud cõe differt à ſingulari, & nõ ſit idẽ, ſed per ſe diſtinctum, & per eundem modum poſſet induci l. arbitris. in prin. §. nõ tamẽ. ff de dolo.
†Ad euidentiorem intellectum huius videndum eſt, an æſti- 15
matio rei ſit intereſſe, vel æſtimatio damni, vel lucri in illis
casibus

a Adde ꝙ hodie non habetur ratio lucri indistincte, sed distinguitur sicut olim reprobata opinio. glo. in d.l. vna. de senten. quæ pro eo. & tenet Dyn. in l. Proculus. & seq ff. de dam. infect. & Bart in l. si quis vxori. §. penult. per illũ tex. & glo. ff. de fur. vide Doct. in d.l. vna. & not. supra supra in §. addit. magna.

a casibus in quibus habetur ratio lucri.[a] & ꝙ sit æstimatio rei, non lucri, vel damni, probatur sic, quia vbi non est damnũ, venit interesse, vt patet in legato sub conditione relicto. ff. de tab. exhi. l. locum. §. condemnatio. Item si peto caueri pro legato sub cõditione relicto, & non cauetur, petitur interesse. Interesse autem dicitur æstimatio eius quod est relictum. Patet ergo ꝙ æstimatio rei est interesse, vt ff. ex quibus cau. in possess. eatur. l. pen. 1. respon. Præterea patet quod leges dicunt interesse referri ad æstimationẽ rei, vt ff. de fur. l. qui tabulas. & l. si
b vendidero. §. cum autem. Sed videtur[b] secundum Azon. opinionem positam. C. de sentẽ. quę pro eo quod interest. l. vna. quòd sit æstimatio damni contingentis, & lucri absentis arg. pro eo. ff. ad Treb. l. apud Iul. in fin. 2. responsi. & de hoc not. in summa
16 Host. de senten. excom. c. sacro. † Oppositum vero
c ꝙ æstimatio vel pretium rei non sit interesse,[c] patet sic, quia l. cauetur quod in actione furti non
d quadruplatur interesse,[d] sed tantum pretium rei. patet igitur pretium rei non esse interesse, vt ff. de fur. l. in furtis. Item quia lex dicit quod pretiũ
17 rei venit in interesse. ff. de relig. l. liberum. † Constat autẽ id quod deducitur in alterũ, nõ esse id in quod deducitur. quia ouis deducitur in gregem, non est grex, sed in grege continetur. Item si tignum deducatur in domum, non est domus, sed in

domo

b [redacted]

c Adde an in furto & maleficijs interesse possit excedere duplum. Bar. in l. in fur. in princ. ff. de furt. & in l. vna. C. de senten. quæ pro eo quod. vt supra tractatum est.

d Adde quid in foro conscientię an possit pęna duplicata vel quadruplicata peti vltra sortẽ prin. & cõcludę ꝙ non. per glo. sing. in c. fraternitatis. 2. qõ. 2. quam ad hoc reputat singu. Panor. in c. Raynaldus. & ibi posui in apostil. ad eum de testamen. & facit de ea magnum festum. idem Pan. in cap. si egressus. de iniu. Bald. in proprijs terminis in l. post desertionem. nume. 4. quod ibi signaui in apostil. ad ipsum. in ver. in foro conscien. C. de furt. vbi alleg. glo. dicentem ꝙ fur in foro conscien. non tenetur nisi ad restitutionem rei furtiuæ & illam allegando & Bald. Roman. in repetiti. rub. de arbi dicit ꝙ pœnæ dupli & quadrupli ob furtum a iure ciuili inductæ de iure canoni. non habent locum, nec possunt peti.

domo continetur, vt ff. de vsucapio. l. eum qui. & l. rerum mixtura. Item si dos deducatur in sententia, patet omnibus quòd non est sententia, sed in sententia comprehenditur. Vere ergo concluditur, si pretium venit in interesse, quòd non est interesse.
† Item si vnum duorum, sui potestate comprehendit aliud, comprehendens, & comprehensum sunt diuersa, vt ecce actus sui potentia comprehendit iter, vt ff. de noua. l. si pupillus. §. finali. de verborum obligatio. l. qui vsufruct. & tamen certum est iter non esse actum, sed speciem seruitutis distinctam ab actu, vt ff. si serui. vendi. l. loci corpus. §. j. & de alimen. leg. l. j. Item iter comprehendit facultatatem eundi, tamen facultas illa non est iter, qud patet, quia potest esse sine itinere. vt in l. si fundũ sub cõditione. §. qui fundum. ff. de leg. j. & si vsufruc. pet. l. j. & de vsufru. l. j. Itẽ actus comprehendit facultatem eundi & agendi, tamen facultas non est actus. Item vsusfructus comprehendit facultatem vtendi fruendi, vt in l. j. de vsufructu. & tamen facultas illa nõ est vsusfructus, quod patet, quia esse potest, vbi ius vtendi fruendi nõ est. vt ff. de iure dotium. l. si vsufructus. & solu. matrimo. l. si vsufructus. ergo bene sequitur omnino, quòd licet æstimatio interesse comprehendat æstimationem communem vel conuentam rei, quòd ipsa communis vel conuenta non sit interesse. Præterea probatur quòd sit æstimatio damni, & non rei, quia ipsum interesse in condemnationem deducitur, vt ff de admi. tut. l. si minoris. & de in litem iur. l. pen.
† Constat autem æstimationem damni in cõdemnationem deduci, quia vbi potest verti æstimatio damni, non rei, ibi fit condemnatio interesse, vbi non potest, non fit. ff. ad leg. Aquil. l. si quis testamentũ. Cùm ergo probatum sit quòd interesse in cõdemnationem deducatur. Item ꝙ æstimatio dãni, recte concluditur ꝙ interesse & æstimatio dãni sint idem. a Item quia lex dicit iurari in litem in interesse, vt d. l. pen. Et alia lex dicit quòd in iuramento in litem deducitur æstimatio in quantitate cõsistens, vt in l. videamus. §. si tamen. & §. iurare. ff. de in lit. iur. Sic ergo patet ex hoc & præcedenti quod interesse est æstimatio dãni in quantitate consistens. † Item quia lege cauetur quòd legis Aquil. actio datur ad interesse, & alia lex dicit quòd 18 19 a 20

a Sint idem Tu cõclude breuiter quod interesse dicitur æstimatio, vel pecunia numerata quę succedit loco cuiusque rei, si non debet, vel facti, si non stat vt debet, vt no. in l. si qs ab alio. ff. de re iudic. & Specu. omnino in titu. de fruct. & interesse. §. 3. in princip. dixi in additio. ad Bald. in l. sed & loci. in princip. ff. si. segund.

quòd per legē Aquiliam cōſequimur damnū & damni æſtimationē,ergo euidenter apparet ꝙ æſtimatio damni eſt intereſſe.Itē pone ꝙ ſti pulor mihi rē tradi vel præſtari nō præcedente cōtractu,de cuius natura debeat transferri dominiū vel poſſeſsio.Certū eſt ꝙ ſi nō tradatur vel præſtetur, ꝙ nō æſtimatur proprietas nec poſſeſsio,ſed illud ſolū, quod mihi abeſt, quia res tradita vel præſtita non fuit. & illud appel latur intereſſe.ff.de ver.obl.l.ſi fundū præſtari. & l.ſi rē tradi. Item pone ꝙ rem quæ valebat centū,& erat obligata pro decē,ſtipulor libera ri,quia non fuit liberata ago ad intereſſe. illud aūt dicitur quod mihi abeſt, vnde ſi decem ſo lum mihi abſunt,quia illa ſolui,& habeo rē,pa tet ꝙ pretium rei non eſt intereſſe,ſed æſtima tio eius qđ mihi abeſt, quia non fit quod fieri debuit,vel fit quod fieri non debuit,vel nō fieri conuenit.Item ſi ſtipulor mihi ſatiſdari pro centū,ſi non ſatiſdatur,peto intereſſe,illud aūt aliquando æquipollet quantitati pro qua ſatiſdandum eſt, aliquādo ab ea excedirur. vt ff de verb.oblig.l.ſi quis ſtipulatus.§.vlt.& de te iud.l.ſi quis ab alio.in prin.per hoc ergo patet ꝙ intereſſe non eſt idem quòd æſtimatio rei, ſed diuerſum,quia in diuerſis nō in eodē inuenitur æqualitas, & exceſſus. † Ad hanc qōnē

21 a dico,[a] quòd æſtimatio rei cōuēta cōis & ſingularis non eſt intereſſe, licèt veniat in intereſſe cōiter vel ſingulariter æſtimando,& hoc oſtendo ſic,Lex dicit quòd hæc verba,quāti eā rem eſſe,non ad id quod intereſt,ſed ad rei æſtima tionē referuntur.ff.de verb.ſig.l.hæc verba.ſecūdū leges.n.indefinita æquipollet vniuerſali. vt ff.de leg.2.l.ſi pluribus. & ff. de leg 3.l.hoc legatū.& l.ſi plures.& de reb.dub.l.ſi is qui du cēta.§.vtrū.Cū ergo indefinitè dicat, quòd nō

a Ad hanc q. dico. Hæc veritas, quia in hac materia intereſſe dicitur reſpectiue ad differentiā principalis, & ſic aliud eſt ab eo & eius æſtimatione, vel cauſa ſeu natura li ſequela, [redacted]

ad id qđ intereſt, intelligā vniuerſaliter, qđ ſubijcit ad æſtimationē, &c. vt ſic primū comprehendat oēm ſpeciē intereſſe, ſcđm oēm ſpeciē æſtimatiōis. hoc idē ſcilicet, ꝙ rei æſtimatio nō ſit intereſſe, patet. ff. de tuto. & cura. datis ab his. l. j. §. conſiderandū. † Nunc redeo ad primā, nunquid eſt vnū inte- 22
reſſe, vel triplex, [a] & dico ꝙ cū damnū poſſit æſti- a
mari ſingulariter, vt ff. de bon. lib. l. libertas. §. q ſoluēdo. & ſi q d in fraudē patro. l. j. §. & alias. Item & cōiter. vt l. ſi ſeruū meū. ff. ad leg. Aquil. ibi dū dicit, quāti oībus &c. Item ex conuentione, q a ꝓcedere pōt conuētio ſuper dubia futura æſtimatione dāni. vt ff. rem ratā habe. l. procurator. & ad exhib. l. fi.
& de præto. ſtip. l. fi. † Et hoc appello conuentū id 23
eſt conuentione æſtimatū & limitatū, & hoc pōt excedere ſingulare, & cōe. & ab eis excedi, ergo nō eſt idē, cū exceſſus ſit diuerſorū, ſed eſt ꝑ ſe diſtincta ſpecies intereſſe, aſſumēdo enim nouā formā, per hoc qđ ex conuentione additur vel detrahitur non remanet in ſingulari vel cōi, ſed aſſumit ſpeciē nouā, & appellatur conuentū. vt dicitur in ſtipulatione ꝑtoria, quæ ꝑ immutationē extra formā prætoriæ nouā ſpeciē aſſumit, & appellatur conuentionalis, vt ff. de verb. ob. l. in conuentionalibus. Item & per eundem modum conſtituitur noua ſpecies iuris, vt ff. de iuſt. & iur. l. ius ciuile. ergo & noua ſpecies intereſſe. non ergo dico ꝙ pretium rei conuentum ſit intereſſe conuentum, nec ꝙ cōe ſit intereſſe commune, nec ꝙ æſtimatio ſingularis ſit intereſſe ſingulare, ſed dico ꝙ damnum ſingulariter æſtimatum, eſt intereſſe ſingulare, & æſtimatū cōmuniter eſt commune. Et æſtimatum ex conuen-
tione, eſt intereſſe conuētum, & ſic triplex.[b] † Et b
ſcđm hoc ad argu. primū patet reſponſio, & conce 24
do ꝙ cōe vel conuentū pretiū non eſt intereſſe, licèt in æſtimatione intereſſe deducatur, vt dictum eſt. Item etſi teneres opinionē aliā quod pretium rei ſit intereſſe, nihilominus patet reſponſio, quia verum eſt nihil eſſe id à quo & ex quo exceditur, ſcilicet

a Vnum intereſſe, vel triplex Tu dic, ꝙ eſt triplex ſcilicet commune, particulare, & ſingulare. ita no. glo. Bar. & Doct. in l. j. C. de ſent. q̄ pro eo quod intereſt, profer. gl. in l. j. ff. de acti. emp. Inno. in c. cum eccleſia. de exceptio. & Specul. in tit. de fruct. & intereſſe. §. 4. & đ hoc dicitur j. poſtil. ſeq.

b Adde quotuplex eſt intereſſe, et eſt triplex videlicet ſingulare & cōe, & conuentum, licet Iacob. đ Raue. teneat ꝙ ſit vnicum intereſſe tantum, & probatur quaſi per oēs rationes, & iura quæ Dyn. hic ſupra in prima parte adducit, et idem Iacob. But. ſed Cy. et Bar. in l. vna in 2. q. ambo tenent opin. Dy. & glo. ꝙ eſt triplex, & ibi Bar. in prin. ſequitur eos. & in l. traditio. in 4. q. C. de actio. empt, & in hoc quod

quod dicit Dyn. hic, & præceden. columna ꝙ pretium rei non est interesse conuentum, vel pretium commune, vel singulare, vt tenet glo. in d. l. vna. & ibi Bal. in prin. & in l. 1. C. de his qui a non domino. sed interesse æstimatū singul'r est singulare, & interesse æstimatum cōiter est cōmune interesse, & interesse ęstimatum conuentione partium, est interesse conuentum. & sequutur Cy. et Bar. cōtra Bal. & gl. & Cy. ibi dicit nō esse discedendū a Dy. nam ipse solenniter disputauit & fuit tota synodus legatis philosophię hic alleg. & tenentes contrariū faciunt iniuriā [redacted] Synodo, vt l. nemo C. de sum. Tri. Et adde Bar. in l. fin. ff. de ptor. stip. in fi. & In. in c. sacro. col. 9. de sent. exc.

scilicet numero, cum aliter ipsum vel idem genere, diuersum specie esse potest. vt ecce si dicam, Martinus non excedit seipsum, sed Martinus bene potest excedere Petrum, & ab eo excedi. Secundum concedo, in eo quod dicit, interesse constitui-
a tur per relationē ad personā. sed subiungo,[a] quod ꝑsona pōt duobus modis intelligi, s. singulariter & cōiter, relatum ergo ad personā singulariter dicitur singulare, & relatū ad personam cōiter, dicere-
25 tur cōe. † Quod autē relatio interesse possit fieri cōiter ad personam, patet per illud ꝙ l. Aquil. ad interesse datur, illud autem refertur ad id quanti omnibus. vt d. §. de lege Aquil. maior qō est. & d. l. si seruū meum. Tertium & quartum concedo qa probāt ꝙ æstimatio rei non sit interesse. Ad quintum eodē modo rñdeo, qa concedo ꝙ æstimatio rei non est indistincta species interesse, vt probatū est, & ideo non est sub eodem gñe cum interesse
26 singulari. ¶† Item nocet mora quantum ad causarum ęstimationem tam ex parte actoris q̄ ex parte rei, si enim iudex cum causæ cognitione statuat tēpus actori intra quod agat vel reo intra quod exceptiones opponat, repellitur post illud tempus, quasi lapsus temporis tacitam renunciationem inducat, vt ff. de hæredibus instituend. l. si quis instituatur. §. item si conditionibus. & C. qui accus. non possunt. l. si ea. & dixi plene. s̄. eo. c. indultum. Sed opponitur & videtur etiam quòd nō sua mora no-
27 cet alicui, † constat enim quòd mora rei principa-
b lis nocet fideiussori.[b] vt ff. de verb. obliga. l. mora rei. &

a Subiungo. Hæ sunt picturę verborum, non rerum, somnia non sensa. multum olim laboraui in deferenda & fulcienda cōmuni illa diuisione, sed eo magis eā falsam & inutilē inueni. vnicū ergo est interesse extra rem, modo propinquū, modo remotū, modo lucri, modo damni; [redacted]

b Adde Bar. Paul. de Cast. & Alex. in l. mora rei alle. & limita, ꝙ mora rei non nocet fideiussori, quando post factam obligationem per fideiussorem

re'.& l.si seruum.§.nunc videamus.& de fideiuſ.l. ſi à colono.§.j.item mora vnius de duobus reis debendi nocet alij quando ſunt ſocij,vt ff.de duobus reis.l. penul.a ſed quando non eſſent ſocij, non nocet.vt de vſur.l.mora.§. vlti. ſed ſibi imputare debet quòd fuit in culpa alterius obligationem ſuſcipiendo. Item cauſalia in obligationem participando,cogitari debuit, quod poterat euenire, vt ff.de condi.indeb.l.indebita lóca.l.ſi quis fundum.Dyn. a

In Reg. Ea quæ Argumenta.

1 *Iudex ſecularis nõ põt in cã clerici ſñiam ferre.*
2 *Sententia tempore feriarum neutra partium conſentiente lata eſt nulla.*
3 *Citatus ad non ſuũ iudicem comparere tenetur.*
4 *Iudex quãdo poſsit decernere in cauſa ad ſe non pertinente.*

REGVLA XXVI.

EA quæ fiũt à iudice ſi ad eius nõ ſpectant officiũ, uiribus nõ ſubſiſtunt.

¶† V T ſi iudex laicus condemnat aliquẽ quẽ cõſtat clericũ eſſe,& non de iuriſdictione ſua,nã non valet b ipſo iure ſententia.Item ſi iudex laicus condẽnat aliquẽ laicũ quem conſtat non eſſet de iuriſdictione iudicantis,tunc nõ valet ſententia, quia à non cõpetenti iudice lata. vt C.de decur.lege duũ uirũ.& ſi non à cõpet.iudi.l.j. c & per totum, maxime in 1 b c

ſorem reus eſt in mora,vt eſt lex. ſing.& non alibi ſecundũ Bart. in d.l. mora.hic alleg.& ita tenet Matt.& Matheſil. in ſuis notabilibus, fol. ult.colum. 1.in princip.

Adde, ꝙ voluit allegare Matheſil.no.175.incip.no.quod mora nocet fideiuſſori.& licet Ang.in alleg.l. mora. ſecus ſenſiſſe viſus fuerit,tñ nõ recedas ab opin. huius hic quam poſuit in d.l.mora. & ibi poſui in addi. ad ipsũ in verſi.fideiuſſori. & ibi Rapha.Ful.Pau.de Caſt.Are.Alex. & cõiter oẽs.

a Adde Bart.in l.pen.ff.de duobus reis. vt latius in l.ex duobus.ff.eo.titu.in ver.11.quæro.et Pau. de Caſt.in l.mora rei. ff.de ver.obl.et Bar. in Auth.hoc ita C.de duob. reis vlti.char.col.4. q.11.quæ refert & ſequitur Dy. hic.

b [redacted]

c Adde Bar. & Bal.ibi in col.4 ubi dicit Bal. ꝙ circa competentiam iudicis sũt quinque conſideranda,ſcilicet perſona. vt l. 2.eo. tit.res. vt d.l.1. hic alleg.itẽ cã. vt l.ſi de proprietate,eodem tit. Et epiſcopus vt ff. de iuriſdict. omni. iudi.l.eum qui.§.iudica. iubere item & locus. vt l.extra territorium. de iuriſd.omnium iud.& vide Bald.in conſil.241.lib.1. Et no.quod ſententia lata a non ſuo iudice non poteſt ratificari,vt no.Bald.conſi.299.in fi. verſi.

versi.& dico.lib.1.& vide eum in l.2.C.cōmun.vtriusque iud.& quæ dicam in vltim.addi.infra eod.

me in l.fin.& de iurisdic.omn.iudi.l.vltima. & de offic.præfect.vrba.l.vltim. & de iniusto rupto testamen.l.si quis filio exhæredato. §.quod si quis .
2 & de pœn.l.2.§.finali.† Item pone quòd iudex processit tempore feriarú vtraque parte non con-
a sentiente, nam non valet ipso iure sententia, [a] vt ff.de fer.l.2.§.si vero. vel quia dilatione concessa processit

Adde ad propositum incompetentiæ iudicis vnum sing.dictum,& digito ligandum quod ponit Bart. in l.si per errorem per illum text. ibi nihil valebit actum est de iurisd.omn.iud, scilicet q advocatus vel procurator rei coram incompetenti iudice cōuenti nō opponit exceptio. incōpetētiæ,qa hoc modo esset statuere actorem vt reū coram competēti iudice conueniret. sed patiatur processum fieri.quia quandocunque exceptio incompetentiæ potest opponi.vt no.in l.non distinguendus.§.cum quidam.ff. de arb.& hanc cautelā refert & sequitur Gerardus de Petra sancta sing.2.inci. no.pulchrā cautelā.quę licet sit quandoque vtilis,ab illa tamen in foro pęnitēti. Cyn.in l.vnic.C.vt quæ de sunt aduocat.dicit esse abstinendum.

a Adde q licet iudex sit quo ad exercitium iurisdictionis incompetens tempore feriato in honorem Dei, tamen suspectū de fuga iudex pōt capi facere tēpore feriato,vt est glo.valde sing.in l.fi.C.de fer.& tenet Lu. de Ro.in l.pupillo.§.mem.nisse,ff.de no.ope.nunt. & Bal.& ibi Alex. in addi.& Bar.in d.l.fi.de fer.& Bal.in tract. suo de carcer.versi.principaliter.& pulchre fel.in c.vlt.col.3.ver.pp periculū.de iud.& in c.pe. col.2.ad fi.de const.& in c.de cætero,col.4.ad fi.de re iudi.& c.cū inter & col.versi.limitat secundo de exce.& Phili. Simoneta in d.c. vlt. in addi.ad fel.de iudi.& Ale.in l.2.col.1.in fi. de iurisd.omn.iud.Quia ēt priuatæ personæ licitū ēst propria autoritate capere debitorē de fuga suspectū.ut l.ait prætor §.si debitorē.& ibi Bar.& Alex. in addi.ff.de his quæ in fraud.cred.gl. Io.Fab.Ang.Are.& Ias.de May.inst.de actio. in princ.& Io.Bap.in trac.suo de debit.suspect.& fug.& qđ no.Abb.in c. qđ ad consultationē.de re iud.& And.Bar. in rub.de pign.vbi dicit qđ licet sit permissum creditori debitorē fugitiuū capere, tñ clericum debitorē non pōt capere,per plures rationes per eum alleg.nec ēt capere laicum si de eodem habet pignus.quod no.quia secundum eū potest afferre lac & lanam.& vide Ias.in.§.sed hæc quidem.col.3.instit.de actio.

Ego puto dictum And.Sic.vulgo Barb.appellati,non esse indubitabile inquantum dicit laicum debitorem non posse capere clericum suum creditorem de fuga suspectum signanter quando periculum est in mora . nam contra eum tenuit eius conticulus Pan.in.ca. cum non ab homine . nu.10.& ibi in apost.tam antiq.q̄ meis.de iud.& ibi ante eū tenuit Bal. in 3.col.& in c.dilectis.col.5.de appel.& dixi omnino in apost.ad Lanfranc.in c.quoniam contra falsam.§.recusationes nume.3. versi.requiratur ergo in apost,magna,in forensis,de probat.

a Adde ibi Cyn. Bartol. Bald. Sal. & doct. mod. & quæ dixi post Dy. in regu. docet. in addi. 2. Ang. Aret. in. §. si minus. col. 8. de act. Et dic quod licet pendente dilatione officium iudicis conquiescat, & hoc fallit respectu tertij, vt no. Bal. & Imo. in l. si quis filio exhæredato. ff. de iniusto rupto testamen. per text. in l. creditor. ff. manda. & tenet Felin. in capitulo super eo. in prin. de offi. delega.

b Adde Ale. in l. fi. ff. de iurisd. om. iudi. & Bar. in l. et de tute. & in l. legitimos. col. 2. ff. de tutel. & Io. Are. & Iaf. ibi in addi. ad Christop. Por. instit. de auth. tu. §. sed hoc iure.

c Adde ibi Bar to. Pau. & Ale. Inno. in c. præterea de dila. et Alex. in addi. ad Barto. in l. si

processit infra tempus dilationis. nam nō valet processus. ut C. de dila. l. siue pars.[a] vel pone quòd dedit tutorem aliquem sibi non subiectum, vel alicui pupillo[b] sibi non subiecto, nam nō tenet datio ipso iure, vt ff. de excus. tut. l. scire oportet. §. fin. & de tuto. & cur. dat. ab his. l. ius dandi. Sed opponitur & vr̄ quod si faciat illud quod nō pertinet ad eius officiū, valeat. † Nam si citet aliquem suæ iurisdictioni non subiectū, necesse habet comparere, & si non cōparet, potest puniri vt contumax, vt ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 1.[c] & de iudi. l. si quis ex aliena. ¶ Sed dic quod aut constat actū spectare ad officium facientis, aut constat non spectare. Aut dubitare. † Primo casu factum valet etiam si iniquè decernat, vt ff. de iusti. & iur. l. pen. & de iudi. l. præses. & l. cum prolatis. Secundo casu factum ipso iure

a
b
3
c
4

quis ex aliena. ff. de iudic. & Anto. Corset. in suis sing. in litera. iurisdictio, vbi ponit octo limitationes ad d. l. 1. & l. si quis ex aliena. videlicet. an iudex possit cognoscere an sua sit iurisdictio. & quod quis teneatur comparere, adde Ang. Peru. in d. l. 1. & pulchre Abb. & insuper Fel. col. 11. ver. an sua sit iurisd. in c. super literis. de rescr. vbi ampliat regulā tribus modis, & ponit. 104. fal. & vide Alex. cōsi. 1. vol. 6. & Abb. & Fel. in c. ex parte Decani. col. 4. vers. inquātū. Abb. de rescrip. & Dy. in regula, quod qs. in fi. & mag. Guli. de Mōsarrat. in cōment. suo sup Pragm. Sanc. in prima parte fol. 16. & Ang. in cōsi. 195. Franc. de Are. in cōsi. 116. incip. clarissime dn̄e. Et vnū nota qd mihi circa illud hic Bituris cōtigit, vtrū debeat p̄mitti summaria cognitio, an locus, vel qs sit de iurisd. citātis. & debeat primo ꝓnūtiari super hoc in not. & cōiter doct. in d. c. sup literis. cōcludūt quod sic. licet Bar. in d. l. 1. si qs ī ius voc. nō ierit teneat cōtrariū. & multi eū sequūtur. vbi Al. ponit ad saturitatē & Fel. in c. si clericus laicum. col. 1. vers. sic. prima conclusio de for. compe. vbi dicit cōem. opi. esse contra Bart. & seq. & vide gl. Bal. & Card Alex. in c. 1. ī prin. de inuest. in mar. dū fac. & ibi And. Barb. in add. ad Bal. qui dicūt gl. ibi non esse ꝓ communi opi. alibi. tñ deci. Capel. Thol. 210. tenet opi. Bar. nō recedas a cōi opi. quę in curijs ecclesiasticis seruat̄, sed in curijs secularibus opi. Bar. seruatur, quia de stylo illarū ad oēs fines plebiscitātur.

so iure non valet.vt hic.& ff. eodem.l.factum.& de re iud.l. contumacia.§.contumax non videtur. Tertio casu valet ratione dubitationis,ut d.l.2. & l. si quis ex aliena: & ad municip.l. de iure. debet ergo intelligi regula,quando constat ea quæ facta sunt non spectare ad officium facientis.

In reg. Scienti. Argumenta.

1 *Dolus scienti & consentienti non fit sicut nec iniuria.*
2 *Vendens hominē liberum volentem non tenetur actione iniuriarū.*
3 *Rapiens uirginem uolentem an teneatur & qua actione.*
4 *Deceptus pro nolente est reputandus*
5 *Sententia interueniens quando minuat obligationem*
6 *Compromittentes an possint petere reductionem ad arbitrium boni viri si promiserint se non petituros.*
7 *Pactum de non agendo ad depositum an ualeat, & an futurum dolum remittat.*
8 *Compromissum pœna adiecta factum an sit seruandum.*
9 *Pater promittens filium se non exhæredaturum apposita etiam pœna exhæredare poterit demeritum.*
10 *Pactum de non reducendo ad arbitrium boni uiri, est à iure reprobatum.*
11 *Arbitramenta iniqua arbitrio boni uiri sunt corrigenda.*
12 *Arbitrium iniquum nulla lege inuenitur fulcitum*
13 *Arbitri libertas limitatur & restringitur ad id quod iure licet.*

REGVLA XXVII.

SCIENTI *& consentienti, non fit iniuria, neque dolus.*

1 ¶DVAS ponit regulas. † Prima est q scienti & consentienti non fit iniuria.Secunda est,quod scienti & consentienti non fit dolus.Primę autem regulę exemplum potest poni,quia à iure cauetur
2 † quòd si vendo hominem liberum volentem, non teneor actione iniuriarum, vt ff.de iniur.l.2.§. usque adeò. Itē exemplū secundæ regulæ poni potest, quia dicitur in iure, si detineo liberum hominē volētē & cōsentientē, non teneor interdicto de lib.homine exhibēd.ut ff.de lib.homine exhibend.l.3.§.si qs uolentē. Itē ad utriusque prædictarum regularum cōfirmationem accedit.C. de trāsac.l.

cum

ostendo, quia lex dicit, quòd si res vendita non tradatur, in id quod interest agitur, hoc autem interdum egreditur &c. Si igitur excessus est diuersorum, sicut & qualitas, patet, † quod differt interesse ab æstimatione communi & conuenta, vt ff. de actio. emptio. l. prima. & per eundem modum potest induci. C. de senten. quæ pro eo quod interest. l. vnica. quia ibi dicit quòd interesse potest ascendere vsque ad duplum æstimationis communis vel conuentę. Quod aũt excessus sit diuersorũ patet quod communis æstimatio vel conuentę rei, non est interesse. Cùm ergo remoueatur commune & conuentum, relinquitur vnũ tantum, scilicet singulare. † Præterea lex dicit, quòd interesse ad personam refertur, & sic in suo esse constituitur per relationem, qua refertur ad personam, vt ff. de verb. oblig. l. 2. §. vlt. & de noui operis nunt. l. si stipulatio. §. quæsitum. & de reg. iur. l. quatenus. & æstimatio non refertur ad personam, sed ad rem, ergo sequitur ꝙ non habet substantiam vel regulam, vel naturam interesse. Præterea quoties duo sunt quorum vnum refertur ad aliud, constat non idem esse relatum, & id ad quod fit relatio, licèt ex commixtione relati & eius ad quod fit relatio, idem resultet effectus, vt patet in codicillis ad testamentum[a] relatis, ex quorum duorum iuribus cõmixtis idem insurgit effectus, vt l. 2. §. codicillorum. & l. quædam. ff. de iure codicil. & de conditio. instit. l. institutio. & de hæred. insti. l. asse toto. & C. de iure codicillo. l. si idem. si ergo interesse referatur ad æstimationem rei, vt in l. stipulatio. §. vlt. ff. de noui oper. nunt. & l. qui tabulas. ff. de turtis. Restat rei æstimationem non esse interesse. † Itẽ interdictũ vti posidetis datur ad interesse, & refertur ad æstimationem rei, vt l. si duo. §. pen. ff. vti posidetis, ergo sequitur ꝙ æstimatio rei non sit interesse, cum relatum, & id ad quod refertur, sint diuersa, sicut dictum est. Præterea disponens & dispositum non compatiuntur se sub eodem genere,

7 8 a 9

a Adde ꝙ diuersitas est inter testamentũ & codicillos et in effectu. vt in iuribus hic per Dyn. alleg. tamen large appellatione testamenti veniunt codicil. vt not. gl. Doct. in l. 2. versicu, personales, & ibi Bald. C. communia de leg. ꝙ glo. in l. fi. ver. cognationis. & Alexan. in l. si idem. in sua lectu. & in addi. ad Bal. et in d. l. 2. C. de codicil. Adde ꝙ hoc est verum, ꝙ appellatione testamenti veniat codicillus in larga eius significat. quemadmodum & appellatione ibi vltimæ voluntatis, scilicet inquantum debet fieri cum eadem solennitate quæ requiritur in vltimis voluntatibus, et Bal. in l. hac cõsultissima co. 3. ver. itẽ hic C. q test. fa. pos. et Bar. oĩno i l. 2. ver. q̃ro statu tũ prohibet, ff. de leg. 1,

a Adde vſque ad quā quantitatem intereſſe poteſt aſcendere glo.in verbo,dupli. in dicta l.vna.C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt. & ibi. Cyn.in 4.quęſtio.prin.& Bart.in 4.quæſtio. princ. & Bald.colum.4. & Dyn.Ioan.Fab.Angel.Aret. & Iaſ.in.§.omnes autem actiones. colum.2.de actio.inſtit.& Angel. de Peru. & Salyc.in dicta l.vna.C. de ſenten.quæ pro eo quod inter. & vide Dyn. & quæ ibi dico verſi. oppoſitum. verſi. 1. eod.fol.ſeq.

nere, vt ff. de fundo inſtruct. leg. lege vltima, ſed communis æſtimatio & conuenta ſi excedit communem, diſponit & limitat intereſſe, quod patet, quia non patitur ipſum excedere duplum ſui a C. de ſenten. quę pro eo quod intereſt, l. vnica. ergo
10 abſurdum eſt dicere. † ꝙ cōis vel conuenta ęſtimatio rei ſint per ſe diſtinctæ ſpecies ſub eodem genere cum intereſſe ſingulari. Præterea à quo remouetur genus & quælibet eius ſpecies, vt ff. de fundo inſtruct.& inſtrum.legato.l.fundi.§.vlt.ſed ſi conueniat inter emptorē & venditorem, ꝙ non agatur de euictione,illa conuentio operatur quod intereſſe non petatur, & tamē petitur pretium rei conuentū, cùm ergo conuentio illa remoueat petitionem intereſſe,& non remoueat petitionē pretij patet ꝙ pretium conuentum nō eſt ſpecies intereſſe,vt probatur de actio. empt.l. emptorem.§.
11 quod aūt. †Oppoſitū oſtēdo ſic, actio legis Aquiliæ datur ad id quod intereſt, hoc aūt intereſſe eſt cōis æſtimatio rei. Primum patet.ff. de furt.l. quidam tabulatum.§. de lege Aquilia maior qō eſt. Secundo apparet, quia illud intereſſe ad quod datur actio legis Aquiliæ exponitur in l. ff. ad leg. Aquil. l. ſed ſi ſeruum meum. vbi dicitur ꝙ non b æſtimatur affectio.b ſed quanti omnibus communiter valet, communis ergo æſtimatio rei eſt intereſſe

b. Adde ꝙ valor ſeu æſtimatio rerum non ex affectione, ſed communi et vniuerſali appretiatione conſtituiſſe. vel.pretia rerum.§.fin. & ibi Bartol. Ang. & vterq; Imol. ad legem Falcid. de qua materia & quo modo probetur, & qualiter in iudicijs deducatur, vide ibi & gloſ. & late Bartol. & Bald.in l.2.C. de reſcinden. vendi. & Bartol. in ſuo conſil. 100. & in l. prima.§. ſi hæres. & ibi Ioā. de Imol. & alij in ſcrib.ff.ad Trebel.& Anto.& Imol. in cap.penult.de empt.& vend.& ibi Doct.maxime per Abb.& Fel.in cap.cum cauſam. in 2.de teſta.& Angel.Aret.ad ſaturitatem in .§. ſi quis agens. & Iaſ. in.§.plus.de actio.& Flor.de S.Petro in l.ſi ſeruum meum.ff.ad l.Aquil. & glo.& Ana.in cap.in ciuitatem.in x.colum.& de vſur. glo. me hoc ius porrectum.x.q.ij.& Alex.conſi.92. circa medium.4.col. volu.5. & vide tex ſing.in l.ſi emptionem.& ibi Bald.ff.de min. vbi intereſſe affectionis attenditur,quod eſt mirabile,ſecundum glo.ibi.

tereſſe. Item lex dicit, quòd ad æſtimationẽ refertur intereſſe vt ff. de furtis. l. qui tabulas. in princ. Item alibi, ſi legatum eſt mihi relictũ ſub conditione, & petam tabulas teſtamenti exhiberi, & non exhibentur, condemnatio fit ad intereſſe, illud autẽ refertur ad æſtimationem legati ſi agatur pro legato. Item hæreditatis ſi agatur pro hæreditate, vt ff. de tabu. exhib. l. locum. §. cõdemnatio. † Item quòd intereſſe cõſtituatur in ſuo 12
eſſe per relationẽ factam ad æſtimationem patet. ff. de furt. l. ſi vendidero. §. cũ autem. Ex his patet quòd non eſt vnicum tantum intereſſe. Item dicitur in l. quòd doli æſtimatio fit nõ ex eo quod intereſt, ſed ex eo quod in litem iuratur. vt ff. de iudi. l. non à iudice ſed conſtat in intereſſe iurari, vt l. pen. ff. de in litem iuran. & de adminiſtra. tuto. l. tutor qui repertorium. 2. Reſpon. Ergo neceſſariò ſequitur aliam eſſe ſpeciem intereſſe de qua loquitur lex, non à iudice, id eſt commune, aliam de qua loquitur lex pen. de in litem iuran. i. ſingulare. † Præterea conſtat in litem iurari ob dolum tan- 13
tum, non ob culpam, vt in l. in actionibus. §. ſed in his omnibus. & in l. 2. in fi. de in lit. iuran. & tamen iuratur in intereſſe, vt d. l. pen. Cùm ergo ratione doli, quia vbi maius eſt delictum, maior fiat æſtimatio, & ratione culpæ minor, quia minus delictum, & tamẽ conſtat ratione culpę ad intereſſe agi, vt l. 2. §. interdum. vnde bene ſequitur vlterius cũ alia ſit æſtimatio doli, & alia culpæ, & vna maior & altera minor, & quęlibet appellatur intereſſe quod non ſit idem ſed diuerſum, cũ exceſſus ſit diuerſorum. vt dictum eſt † Præterea conſtat ſti- 14
pulationem iudicio ſiſti committi quãti ea res eſt. vt in l. 2. §. vlt. ff. qui ſatiſ. cog. & illa appellatur vera æſtimatio rei, vt in l. hęc verba. ff. de ver. ſign. & illud appellatur intereſſe, vt l. vlt. ſi quis in ius vocat. non ierit. & l. quoties. de verb obli. Cùm ergo vera & cõis æſtimatio rei appelletur intereſſe, & illam cõſtat differre ab æſtimatione ſingulari, vt ff. de leg. 1. l. & ſi æquo. de leg. 2 l. ſi cui fundus. ſequitur quòd illud cõe differt à ſingulari, & nõ ſit idẽ, ſed per ſe diſtinctum, & per eundem modum poſſet induci l. arbitris. in prin. §. nõ tamẽ. ff de dolo.
† Ad euidentiorem intellectum huius videndum eſt, an æſti- 15
matio rei ſit intereſſe, vel æſtimatio damni, vel lucri in illis

caſibus

a Adde ꝙ hodie non habetur ratio lucri indistincte, sed distinguitur sicut olim reprobata opinio. glo. in d.l. vna. de senten. quæ pro eo. & tenet Dyn. in l. Proculus. & seq ff. de dam. infect. & Bart in l. si quis vxori. §. penult. per illũ tex. & glo. ff. de fur. vide Doct. in d.l. vna. & not. supra supra in §. addit. magna.

a casibus in quibus habetur ratio lucri. [a] & ꝙ sit æstimatio rei, non lucri, vel damni, probatur sic, quia vbi non est damnũ, venit interesse, vt patet in legato sub conditione relicto. ff. de tab. exhi. l. locum. §. condemnatio. Item si peto caueri pro legato sub cõditione relicto, & non cauetur, petitur interesse. Interesse autem dicitur æstimatio eius quod est relictum. Patet ergo ꝙ æstimatio rei est interesse, vt ff. ex quibus cau. in possess. eatur. l. pen. 1. respon. Præterea patet quod leges dicunt interesse referri ad æstimationẽ rei, vt ff. de fur. l. qui tabulas. & l. si
b vendidero. §. cum autem. Sed videtur [b] secundum Azon. opinionem positam. C. de sentẽ. quę pro eo quod interest. l. vna. quòd sit æstimatio damni contingentis, & lucri absentis arg. pro eo. ff. ad Treb. l. apud Iul. in fin. 2. responsi. & de hoc not. in summa
16 Host. de senten. excom. c. sacro. † Oppositum vero
c ꝙ æstimatio vel pretium rei non sit interesse, [c] patet sic, quia l. cauetur quod in actione furti non
d quadruplatur interesse, [d] sed tantum pretium rei. patet igitur pretium rei non esse interesse, vt ff. de fur. l. in furtis. Item quia lex dicit quod pretiũ
17 rei venit in interesse. ff. de relig. l. liberum. † Constat autẽ id quod deducitur in alterũ, nõ esse id in quod deducitur. quia ouis deducitur in gregem, non est grex, sed in grege continetur. Item si tignum deducatur in domum, non est domus, sed in domo

b [redacted]

c Adde an in furto & malefi. cijs interesse possit excedere duplum. Bar. in l. in fur. in princ. ff. de furt. & in l. vna. C. de senten. quæ pro eo quod. vt supra tractatum est.

d Adde quid in foro conscientię. an possit pęna duplicata vel quadruplicata peti vltra sortẽ prin. & cõcludo ꝙ non, per glo. sing. in c. fraternitatis. 2. qõ. 2. quam ad hoc reputat singu. Panor. in c. Raynaldus. & ibi posui in apostil. ad eum de testamen. & facit de ea magnum festum. idem Pan. in cap. si egressus. de iniu. Bald. in proprijs terminis in l. post desertionem. nume. 4. quod ibi signaui in apostil. ad ipsum. in ver. in foro conscien, C. de furt. vbi alleg. glo. dicentem ꝙ fur in foro conscien. non tenetur nisi ad restitutionem rei furtiuæ & illam allegando & Bald. Roman. in repetiti. rub. de arbi dicit ꝙ pœnæ dupli & quadrupli ob furtum a iure ciuili inductæ de iure canoni. non habent locum, nec possunt peti.

domo continetur, vt ff. de vsucapio. l. eum qui. & l. rerum mixtura. Item si dos deducatur in sententia, patet omnibus quòd non est sententia, sed in sententia comprehenditur. Vere ergo concluditur, si pretium venit in interesse, quòd non est interesse. † Item si vnum duorum, sui potestate comprehendit aliud, comprehendens, & comprehensum sunt diuersa, vt ecce actus sui potentia comprehendit iter, vt ff. de noua. l. si pupillus. §. finali. de verborum obligatio. l. qui vsufruct. & tamen certum est iter non esse actum, sed speciem seruitutis distinctam ab actu, vt ff. si serui. vendi. l. loci corpus. §. j. & de alimen. leg. l. j. Item iter comprehendit facultatatem eundi, tamen facultas illa non est iter, quod patet, quia potest esse sine itinere. vt in l. si fundū sub cōditione. §. qui fundum. ff. de leg. j. & si vsufruc. pet. l. j. & de vsufru. l. j. Itē actus comprehendit facultatem eundi & agendi, tamen facultas non est actus. Item vsusfructus comprehendit facultatem vtendi fruendi, vt in l. j. de vsufructu. & tamen facultas illa nō est vsusfructus, quod patet, quia esse potest, vbi ius vtendi fruendi nō est. vt ff. de iure dotium. l. si vsufructus. & solu. matrimo. l. si vsufructus. ergo bene sequitur omnino, quòd licet æstimatio interesse comprehendat æstimationem communem vel conuentam rei, quòd ipsa communis vel conuenta non sit interesse. Præterea probatur quòd sit æstimatio damni, & non rei, quia ipsum interesse in condemnationem deducitur, vt ff de admi. tut. l. si minoris. & de in litem iur. l. pen. 18

† Constat autem æstimationem damni in cōdem nationem deduci, quia vbi potest verti æstimatio damni, non rei, ibi fit condemnatio interesse, vbi non potest, non fit. ff. ad leg. Aquil. l. si quis testamentū. Cùm ergo probatum sit quòd interesse in cōdemnationem deducatur. Item ꝙ æstimatio dāni, recte concluditur ꝙ interesse & æstimatio dāni sint idem. a Item quia lex dicit iurari in litem in interesse, vt d. l. pen. Et alia lex dicit quòd in iuramento in litem deducitur æstimatio in quantitate cōsistens, vt in l. videamus. §. si tamen. & §. iurare. ff. de in lit. iur. Sic ergo patet ex hoc & præcedenti quod interesse est æstimatio dāni in quantitate consistens. † Item quia lege cauetur quòd legis Aquil. actio datur ad interesse, & alia lex dicit quòd 19 a 20

a Sint idem Tu cōclude breuiter quòd interesse dicitur æstimatio, vel pecunia numerata quæ succedit loco cuiusque rei, si non debet, vel facti, si non fiat vt debet, vt no. in l. si qs ab alio. ff. de re iudic. & Specu. omnino in titu. de fruct. & interesse. §. 3. in princip. dixi in additio. ad Bald. in l. sed & loci. in princip. ff. fi. regund.

quòd per legē Aquiliam cōsequimur damnū
& damni æstimationē,ergo euidenter apparet
ꝙ æstimatio damni est interesse.Itē pone ꝙ sti
pulor mihi rē tradi vel præstari nō præcedente
cōtractu,de cuius natura debeat transferri do-
miniū vel possessio.Certū est ꝙ si nō tradatur
vel præstetur, ꝙ nō æstimatur proprietas nec
possessio,sed illud solū, quod mihi abest, quia
res tradita vel præstita non fuit. & illud appel
latur interesse.ff.de ver.obl.l.si fundū præstari.
& l.si rē tradi. Item pone ꝙ rem quæ valebat
centū,& erat obligata pro decē,stipulor libera
ri,quia non fuit liberata ago ad interesse. illud
aūt dicitur quod mihi abest, vnde si decem so
lum mihi absunt,quia illa solui,& habeo rē,pa
tet ꝙ pretium rei non est interesse,sed æstima
tio eius qđ mihi abest, quia non fit quod fieri
debuit,vel fit quod fieri non debuit,vel nō fie-
ri conuenit.Item si stipulor mihi satisdari pro
centū,si non satisdatur,peto interesse,illud aūt
aliquando æquipollet quantitati pro qua sa-
tisdandum est, aliquādo ab ea excedit. vt ff
de verb.oblig.l.si quis stipulatus.§.vlt.& de re
iud.l.si quis ab alio.in prin.per hoc ergo patet
ꝙ interesse non est idem quòd æstimatio rei,
sed diuersum,quia in diuersis nō in eodē inue-
21 nitur æqualitas, & excessus. † Ad hanc qōnē
a dico,[a] quòd æstimatio rei cōueta cōis & singu
laris non est interesse, licèt veniat in interesse
cōiter vel singulariter æstimando,& hoc osten
do sic,Lex dicit quòd hæc verba,quāti eā rem
esse,non ad id quod interest,sed ad rei æstima
tionē referuntur.ff.de verb.sig.l.hæc verba.se-
cūdū leges.n.indefinita æquipollet vniuersali.
vt ff.de leg.2.l.si pluribus. & ff. de leg 3.l.hoc
legatū.& l.si plures.& de reb.dub.l.si is qui du
cēta.§.verū.Cū ergo indefinitè dicat, quòd nō

a Ad hanc q. dico. Hæc veritas, quia in hac materia interesse dicitur respectiue ad differentiā principalis, & sic aliud est ab re & eius æstimatione, vel causa seu naturali sequela, [redacted]

a Vnum interesse, vel triplex Tu dic, ꝙ est triplex scilicet commune, particulare, & singulare. ita no. glo. Bar. & Doct. in l. j. C. de sent. q̄ pro eo quod interest, profer. gl. in l. j. ff. de acti. emp. Inno. in c. cum ecclesia. de exceptio. & Specul. in tit. de fruct. & interesse. §. 4. & d̄ hoc dicitur j. postil. seq.

b Adde quotuplex est interesse, et est triplex videlicet singulare & cōe, & conuentum, licet Iacob. d̄ Raue. teneat ꝙ sit vnicum interesse tantum, & probatur quasi per oēs rationes, & iura quae Dyn. hic supra in prima parte adducit, et idem Iacob. But. sed Cy. et Bar. in l. vna in 2. q. amho tenent opin. Dy. & glo. ꝙ est triplex. & ibi Bar. in prin. sequitur eos. & in l. traditio. in 4. q. C. de actio. empt. & in hoc quod

ad id qđ interest, intelligā vniuersaliter, qđ subijcit ad aestimationē, &c. vt sic primū comprehendat oēm speciē interesse, sed̄m oēm speciē ęstimatiōis. hoc idē scilicet, ꝙ rei aestimatio nō sit interesse, patet. ff. de tuto. & cura. datis ab his. l. j. §. considerandū. † Nunc redeo ad primā, nunquid est vnū inte- 22
resse, vel triplex, [a] & dico ꝙ cū damnū possit aesti- a
mari singulariter, vt ff. de bon. lib. l. libertas. §. q. soluēdo. & si q d in fraudē patro. l. j. §. & alias. Item & cōiter. vt l. si seruū meū. ff. ad leg. Aquil. ibi dū dicit, quāti oibus &c. Item ex conuentione, q̄ a pcedere pōt conuētio super dubia futura aestimatione dāni. vt ff. rem ratā habe. l. procurator. & ad exhib. l. fi. & de praeto. stip. l. fi. † Et hoc appello conuentū id 23
est conuentione aestimatū & limitatū, & hoc pōt excedere singulare, & cōe. & ab eis excedi, ergo nō est idē, cū excessus sit diuersorū, sed est p se distincta species interesse, assumēdo enim nouā formā, per hoc qđ ex conuentione additur vel detrahitur non remanet in singulari vel cōi, sed assumit speciē nouā, & appellatur conuentū. vt dicitur in stipulatione ptoria, quae p immutationē extra formā praetoriae nouā speciē assumit, & appellatur conuentionalis, vt ff. de verb. ob. l. in conuentionalibus. Item & per eundem modum constituitur noua species iuris, vt ff. de iust. & iur. l. ius ciuile. ergo & noua species interesse. non ergo dico ꝙ pretium rei conuentum sit interesse conuentum, nec ꝙ cōe sit interesse commune, nec ꝙ aestimatio singularis sit interesse singulare, sed dico ꝙ damnum singulariter aestimatum, est interesse singulare, & ęstimatū cōmuniter est commune. Et aestimatum ex conuentione, est interesse conuētum, & sic triplex. [b] † Et b
sed̄m hoc ad argu. primū patet responsio, & conce 24
do ꝙ cōe vel conuentū pretiū non est interesse, licèt in aestimatione interesse deducatur, vt dictum est. Item etsi teneres opinionē aliā quod pretium rei sit interesse, nihilominus patet responsio, quia verum est nihil esse id à quo & ex quo exceditur, scilicet

scilicet numero, cum aliter ipsum vel idem genere, diuersum specie esse potest. vt ecce si dicam, Martinus non excedit seipsum, sed Martinus bene potest excedere Petrum,& ab eo excedi. Secundum concedo,in eo quod dicit, interesse constitui
a tur per relationē ad personā. sed subiungo,[a] quod psona pōt duobus modis intelligi,s.singulariter & cōiter, relatum ergo ad personā singulariter dicitur singulare,& relatū ad personam cōiter,diceretur
25 tur cōe. † Quod autē relatio interesse possit fieri cōiter ad personam, patet per illud ꝙ l. Aquil,ad interesse datur, illud autem refertur ad id quanti omnibus.vt d. §.de lege Aquil.maior qō est.& d.l. si seruū meum. Tertium & quartum concedo qa probāt ꝙ æstimatio rei non sit interesse. Ad quintum eodē modo rñdeo, qa concedo ꝙ æstimatio rei non est indistincta species interesse, vt probatū est, & ideo non est sub eodem gñe cum interesse
26 singulari. ¶† Item nocet mora quantum ad causarum ęstimationem tam ex parte actoris q̄ ex parte rei, si enim iudex cum causæ cognitione statuat tēpus actori intra quod agat vel reo intra quod exceptiones opponat, repellitur post illud tempus, quasi lapsus temporis tacitam renuntiationem inducat,vt ff.de hæredibus instituend.l. si quis instituatur.§.item si conditionibus.& C.qui accus.non possunt.l.si ea.& dixi plene.s.eo.c.indultum. Sed opponitur & videtur etiam quòd nō sua mora no
27 cet alicui, † constat enim quòd mora rei principa
b lis nocet fideiussori.[b] vt ff. de verb.obliga.l mora rei.&

quod dicit Dyn.hic, & præceden. columna ꝙ pretium rei non est interesse conuentum, vel pretium commune, vel singulare, vt tenet glo. in d. l. vna:& ibi Bal.in prin.& in l.1.C. de his qui a non domino. sed interesse æstimatū singulr est singulare,& interesse æstimatum cōiter est cōmune interesse,& interesse ęstimatum conuentione partium, est interesse conuenium. & sequūtur Cy. et Bar. cōtra Bal. & gl.& Cy.ibi dicit nō esse discēdendū a Dy. nam ipse solenniter disputauit & fuit tota synodus legatis philosophię hic alleg. & tenentes contrariū faciunt iniuriā [redacted] Synodo, vi l.nemo C. de sum.Tri. Et adde Bar.in l.fin.ff.de ptor. stip.in fi.& In. in c. sacro. col. 3. de sent. exc.

a Subiungo. Hæ sunt picturę verborum. non rerum, somnia non sensa. multum olim laboraui in deferenda & fulcienda cōmuni illa diuisione, sed eo magis eā falsam & inutilē inueni. vnicū ergo est interesse extra rem,modo propinquū, modo remotū, modo lucri,modo damni[redacted].

b Adde Bar,Paul.de Cast.& Alex in l. mora rei alle.& limita,ꝙ mora rei non nocet fideiussori, quando post factam obligationem per fideiussorem

forem reus est in mora, vt est tex. sing. & non alibi secundũ Bart. in d.l. mora. hic alleg. & ita tenet Matt. & Matthesil. in suis notabilibus, fol. ult. colum. 1. in princip.

Adde, ꝙ voluit allegare Matthesil. no. 175. incip. no. quod mora nocet fideiussori. & licet Ang. in alleg. l. mora. secus sensisse visus fuerit, tñ nõ recedas ab opin. huius hic quam posuit in d.l. mora. & ibi posui in addi ad ipsũ in versi. fideiussori. & ibi Rapha. Ful. Pau. de Cast. Are. Alex. & cõiter ioẽs.

a Adde Bart. in l. pen. ff. de duobus reis. vt latius in l. ex duo bus. ff. eo. tiu. in ver. 11. quæro. et Pau. de Cast. in l. mora rei. ff. de ver. obl. et Bar. in Auth. hoc ita C. de duob. reis vlti. char. col. 4. q. 11. quæ refert & sequitur Dy. hic.

b [illegible]

c Adde Bar. & Bal. ibi in col. 4 ubi dicit Bal. ꝙ circa competentiam iudicis sũt quinque conside randa, scilicet ꝑsona. vt l. 2. eo. tit. res. vt d.l. 1. hic alleg. itẽ cã, vt l. si de proprietatẽ, eodem tit. Et episcopus vt ff. de iurisdict. omni. iudi. l. eum qui. §. iudica. iubere item & locus. vt l. extra territorium. de iurisd. omnium iud. & vide Bald. in consil. 241. lib. 1. Et no. quod senten tia lata a non suo iudice non potest ratificari, vt no. Bald. consi. 299. in fi. versi.

re. & l. si seruum. §. nunc videamus. & de fideius. l. si à colono. §. j. item mora vnius de duobus reis debendi nocet alij quando sunt socij, vt ff. de duobus reis. l. penul. a sed quando non essent socij, non nocet. vt de vsur. l. mora. §. vlti. sed sibi imputare debet quòd fuit in culpa alterius obligationem suscipiendo. Item causalia in obligationem participando, cogitari debuit, quod poterat euenire, vt ff. de condi. indeb. l. indebita loca. l. si quis fundum. Dyn.

In Reg. Ea quæ Argumenta.

1 *Iudex secularis nõ põt in cã clerici sñiam ferre.*

2 *Sententia tempore feriarum neutra partium consentiente lata est nulla.*

3 *Citatus ad non suũ iudicem comparere tenetur.*

4 *Iudex quãdo possit decernere in causa ad se non pertinente.*

REGVLA XXVI.

EA quæ fiũt à iudice si ad eius nõ spectant officiũ, uiribus nõ subsistunt.

1 ¶† VT si iudex laicus condemnat aliquẽ quẽ cõstat clericũ esse, & non de iurisdictione sua, nã non valet b ipso iure sententia. Item si iudex laicus condẽnat aliquẽ laicũ quem constat non esset de iurisdictione iudicantis, tunc nõ valet sententia, quia à non cõpetenti iudice lata. vt C. de decur. lege duũ uirũ. & si non à cõpet. iudi. l. j. c & per totum, maxime in

verſi.& dico.lib.1.& vide eum in l.2.C.cōmun.vtriuſque iud.& quæ dicam in vltim.addi.infra eod.

Adde ad propoſitum incompetentiæ iudicis vnum ſing.dictum.& digito ligandum quod ponit Bart. in l.ſi per errorem per illum text. ibi nihil valebit actum eſt de iuriſd.omn.iud.ſcilicet ꝙ aduocatus vel procurator rei coram incompetenti iudice cōuenti nō opponit ex exceptio. incōpetētiæ,qa hoc modo eſſet ſtatuere actorem vt reū coram competēti iudice conueniret. ſed patiatur proceſſum fieri.quia quandocunque exceptio incompetentiæ poteſt opponi.vt no.in l.non diſtinguendus.§.cum quidam.ff. de arb.& hanc cautelā refert & ſequitur Gerardus de Petra ſancta ſing.2.inci. no.pulchrā cautelā,quę licet ſit quandoque vtilis,ab illa tamen in foro pęnitētię Cyn.in l.vnic.C.vt quæ de ſint aduocat.dicit eſſe abſtinendum.

me in l.fin.& de iuriſdic.omn.iudi.l.vltima. & de offic.præfect.vrba.l.vltim. & de iniuſto rupto teſtamen.l.ſi quis filio exhæredato. §.quod ſi quis. & de pœn.l.2.§.finali.

2 † Item pone quòd iudex proceſsit tempore feriarū vtraque parte non conſentiente, nam non valet ipſo iure ſententia, [a] vt ff.de fer.l.2.§.ſi vero. vel quia dilatione conceſſa proceſsit

a Adde ꝙ licet iudex ſit quo ad exercitium iuriſdictionis incompetens tempore feriato in honorem Dei, tamen ſuſpectū de fuga iudex pōt capi facere tēpore feriato,vt eſt glo.valde ſing.in l.fi.C.de fer.& tenet Lu. de Ro.in l.pupillo.§.meminiſſe.ff.de no.ope.nunt. & Bal.& ibi Alex. in addi.& Bar.in d.l.fi.de fer.& Bal.in tract. ſuo de carceri.verſi.principaliter.& pulchre rel.in c.vlt.col.3.ver.pp periculū.de iud.& in c.pe. col.2.ad fi.de conſt.& in c.de cætero.col.4.ad fi.de re iudi.& c.cū inter & col.verſi.limitat ſecundo de exce.& Phili.Simonetta in d.c. vlt. in addi.ad rel.de iudi.& Ale.in l.2.col.1.in fi. de iuriſd.omn.iud.Quia ēt priuatæ perſonæ licitū eſt propria autoritate capere debitorē de fuga ſuſpectū,ut l.ait prætor §.ſi debitorē.& ibi Bar.& Alex. in addi.ff.de his quæ in fraud.cred.gl. Io.Fab.Ang.Are.& Iaſ.de May.inſt.de actio. in princ.& Io.Bap.in trac.ſuo de debit.ſuſpect.& fug.& qđ no.Abb.in c. qđ ad conſultationē.de re iud.& And.Bar. in rub.de pign. vbi dicit qđ licet ſit permiſſum creditori debitorē fugitiuū capere, tn̄ clericum debitorē non pōt capere,per plures rationes per eum alleg.nec ēt capere laicum ſi de eodem habet pignus,quod no.quia ſecundum eū poteſt afferre lac & lanam.& vide Iaſ.in.§.ſed hæc quidem.col.3.inſtit.de actio.

Ego puto dictum And.Sic.vulgo Barb.appellati,non eſſe indubitabile inquantum dicit laicum debitorem non poſſe capere clericum ſuum creditorem de fuga ſuſpectum ſignanter quando periculum eſt in mora. nam contra eum tenuit eius conſiculus Pan.in.ca. cum non ab homine. nu.10.& ibi in apoſt.tam antiq.ꝙ meis,de iud.& ibi ante eā tenuit Bal. in 3.col.& in c.dilectis.col.5.de appel.& dixi omnino in apoſt.a.I Lanfranc.in c.quoniam contra falſam.§.recuſationes nume,3, verſi.requitatur ergo in apoſt,magna,in forenſis,de probat.

processit infra tempus dilationis. nam nõ valet pro
cessus. ut C. de dila. l. siue pars.[a] vel pone quòd de a
dit tutorem aliquem sibi non subiectum, vel alicui b
pupillo [b] sibi non subiecto, nam nõ tenet datio ip
so iure, vt ff. de excus. tut. l. scire oportet. §. fin. & de
tuto. & cur. dat. ab his. l. ius dandi. Sed opponitur
& vr̃ quod si faciat illud quod nõ pertinet ad eius
officiũ, valeat. † Nam si citet aliquem suæ iurisdi 3
ctioni non subiectũ, necesse habet comparere, & si
non cõparet, potest puniri vt contumax, vt ff. si
quis in ius voc. non ierit. l. 1.[c] & de iudi. l. si quis c
ex aliena. ¶ Sed dic ꝙ aut constat actũ spectare ad
officium facientis, aut constat non spectare. Aut
dubitare. † Primo casu factum valet etiam si ini- 4
què decernat, vt ff. de iusti. & iur. l. pen. & de iudi.
l. præses. & l. cum prolatis. Secundo casu factum ip-
so iure

a Adde ibi Cyn. Bartol. Bald. Sal. & doct. mod. & quæ dixi post Dy. in regu. docet. in addi. 2. Ang. Aret. in. §. si minus. col. 8. de act. Et dic ꝙ licet pendente dilatione officium iudicis conquiescat, & hoc fallit respectu tertij, vt no. Bal. & Imo. in l. si quis filio exhæredato. ff. de iniusto rupto testamen. per text. in l. creditor. ff. manda. & tenet Felin. in capitulo super eo. in prin. de offi. delega.

b Adde Ale. in l. si. ff. de iurisd. om. iudi. & Bar. in l. et de tute. & in l. legitimos. col. 2. ff. de tutel. & Io. Are. & Ias. ibi in addi. ad Christop. Por. instit. de auth. tu. §. sed hoc iure.

c Adde ibi Barto. Pau. & Ale. Inno. in c. præterea de dila. et Alex. in addi. ad Barto. in l. si quis ex aliena. ff. de iudic. & Anto. Corset. in suis sing. in litera. iurisdictio. vbi ponit octo limitationes ad d. l. 2. & l. si quis ex aliena. videlicet. an iudex possit cognoscere an sua sit iurisdictio. & ꝙ quis teneatur comparere, adde Ang. Peru. in d. l. 2. & pulchre Abb. & insuper Fel. col. 11. ver. an sua sit iurisd. in c. super literis. de rescr. vbi ampliat regulã tribus modis, & ponit. 104. fal. & vide Alex. cõsi. 1. vol. 6. & Abb. & Fel. in c. ex parte Decani. col. 4. vers. inquãtũ. Abb. de rescrip. & Dy. in regu ll, ꝙ qs, in fi. & mag. Guli. de Mõsarrat. in cõment. suo sup Pragm. Sanc. in prima parte fol. 16. & Ang. in cõsi. 195. Franc. de Are. in cõsi. 116. incip. clarissime dñe. Et vnũ nota qđ mihi circa illud hic Bituris cõtigit, vtrũ debeat ꝑmitti summaria cognitio, an locus, vel qs sit de iurisd. citãtis. & debeat primo ꝓnũtiari super hoc in not. & cõiter doct. in d. c. sup literis. cõcludũt ꝙ sic. licet Bar. in d. l. 2. si qs ĩ ius voc. nõ ierit teneat cõtrariũ. & multi eũ sequũtur. vbi Al. ponit ad saturitatẽ & Fel. in c. si clericus laicum. col. 2. versic. prima conclusio de for. compe. vbi dicit cõem. opi. esse contra Bart. & seq. & vide gl. Bal. & Card Alex. in c. 1. ĩ prin. de inuest. in mar. dũ fac. & ibi And. Barb. in add. ad Bal. qui dicũt gl. ibi non esse ꝓ communi opi. alibi. tñ deci. Capel. Thol. 210. tenet opi. Bar. nõ recedas a cõi opi. quę in curijs ecclesiasticis seruatẽ, sed in curijs secularibus opi. Bar. seruatur, quia de stylo illarũ ad oẽs fines plebiscitãtur.

so iure non valet.vt hic.& ff. eodem.l.factum.& de re iud.l. contumacia.§.contumax non videtur. Tertio casu valet ratione dubitationis,ut d.l.2. & l. si quis ex aliena; & ad municip.l. de iure. debet ergo intelligi regula,quando constat ea quæ facta sunt non spectare ad officium facientis.

In reg. Scienti. Argumenta.

1 *Dolus scienti & consentienti non fit sicut nec iniuria.*
2 *Vendens hominē liberum volentem non tenetur actione iniuriarū.*
3 *Rapiens uirginem uolentem an teneatur & qua actione.*
4 *Deceptus pro nolente est reputandus*
5 *Sententia interueniens quando minuat obligationem*
6 *Compromittentes an possint petere reductionem ad arbitrium boni viri si promiserint se non petituros.*
7 *Pactum de non agendo ad depositum an ualeat, & an futurum dolum remittat.*
8 *Compromissum pœna adiecta factum an sit seruandum.*
9 *Pater promittens filium se non exhæredaturum apposita etiam pœna exhæredare poterit demeritum*
10 *Pactum de non reducendo ad arbitrium boni uiri, est à iure reprobatum.*
11 *Arbitramenta iniqua arbitrio boni uiri sunt corrigenda.*
12 *Arbitrium iniquum nulla lege inuenitur fulcitum*
13 *Arbitri libertas limitatur & restringitur ad id quod iure licet.*

REGVLA XXVII.

SCIENTI *& consentienti, non fit iniuria, neque dolus.*

1 ¶DVAS ponit regulas. † Prima est quod scienti & consentienti non fit iniuria. Secunda est,quod scienti & consentienti non fit dolus. Primę autem regulę exemplum potest poni,quia à iure cauetur
2 † quòd si vendo hominem liberum volentem, non teneor actione iniuriarum, vt ff.de iniur.l.2.§. usque adeò. Itē exemplū secundæ regulæ poni potest, quia dicitur in iure, si detineo liberum hominē volētē & cōsentientē, non teneor interdicto de lib.homine exibēd.ut ff.de lib.homine exhibend.l.3.§. si qs uolentē. Itē ad utriusque prædictarum regularum cōfirmationem accedit.C. de trāsac.l. cum

a Adde Cy. in rapto. l. vlti. op. C. de episcop. & cler. sequitur Dy. hic p̄ceptorē suū in solut. hic factis p Dy. & vide Bar. i l. j. §. vsque adeo. ff. de iniur. & i cōs. 175. qui allegat hic Dyn. et quę no. Bar. in l. si inter omnes. §. recte. ff. de fur. & Ang. Aret. in §. 1. gl. fraudulose. & in §. sed si credat instit. de fur. & Bar. in l. 3. §. si quis volētē. ff. de libero ho. exiben. ubi dicit, q̄ si scholaris qui detinet scriptorem in domo ne inde possit exire, q̄ non facit dolo malo si scriptor vult, secus si contradiceret, vt ibi. Et etiam dicit ibi Bar. esse ar. cōtra eos qui sub ducunt puellas & pueros, et retinēt eos & faciunt eos discere q̄ volūtarie stant. quod no. ad l. unam. C. de rap. vir. ver. sine volētibus. & l. raptores. C. de epi. & cleri. & vtrobiq; per Bal. & Sal. adde quę not. vel. in c. nulla. col. 3. de accu. In c. 1. colū. 2. versi. quid aūt. de præsumptio. & Alb. de Gā. di in tract. de malefi. in fi. ti. de mulctis. q̄ñ versi. item quę de facto contingit. & ibi Iac. Butr. in addit. qui alleg. hic Dyn.

cum donationis. & de rescindend. vendit. l. venditor. & ff. de in ius vocan. l. quamuis. & de aqua pluuia arcē. l. in diē. & quæ in fraud. cred. l. qui autē. §. præterea. & de furt. l. inter omnes. §. pen. & ff. eo. l. nemo videtur. ¶ Sed opponitur & videtur, † q̄ 3
iniuria fiat ēt volenti, quia si rapio virginē etiā volentē, teneor. vt C. de rapt. virg. l. vnica & in Auth. de raptu mulier. & ar. ff. de seruo corrupto. l. 1. §. persuadere. & §. ultimo. Sed dicendum est q̄ cùm ex vna parte interuenit voluntas, ex alia persuasio dolosa, a regula non habet locum, † quia is qui a 4
decipitur, pro non volente habetur. & hoc ex eo procedit, quia dolosa persuasio plus est quàm violenta coactio. ff. de libe. homine exhiben. l. 3. §. si quis volentem. 2. respon. & de seruo corrupto. l. prima. §. persuadere. sed vbi dolosa persuasio in altera parte non p̄batur, scientia cū consensu inducit præsumptionē, q̄ nō interuenit iniuria, neque dolus. & ita loquitur regula, & leges superius allegatę ad regulā confirmandam. † Itē opponitur & videt q̄ scientia interueniens obligationē non minuat. ff. de ædi. edicto. l. iustissimę. Dicendum est, q̄ aut scientia interuenit tempore contractus, vel alterius actus de cuius probatione tractatur, & tūc habet regula locum, vt ff. de ædil. edicto. l. 1. §. si intelligatur. & de act. empt. l. 1. in fin. & d. l. quæ autem. §. preterea. ¶ † Itē videtur facere regula ad quęstionē 6
quæ sæpe occurrit, videlicet si aliqui cōpromiserūt in aliquem tanquam arbitratorem & amicabilem cōpositorem, & promiserunt inuicem laudum nō petere reduci ad arbitrium boni viri sub certa pęna, an is contra quē fuerit iniquè pronūtiatum, possit petere reduci ad arbitrium boni viri, ita q̄ non cadat

a cadat in pœnam? a ¶ Videtur enim quòd in pœnam cadat propter generalitatem regulæ & legum
7 præall. ¶ Item si conueniam quòd non agam actione depositi valet pactũ licet inducat tacitã remissionem futuri doli, vt ff. de pactis. l. iurisgẽtiũ. §. sed & si paciscatur. & l. si vnus. §. illud. Ecõtra ꝙ possit reduci renuntiatione nõ obstante, vr̃ primò, quia pacta

a Adde ꝙ istã quæstionẽ posuit Dy. in l. quidã cũ filiũ. de verb. obl. & in suo cõs. 13. inci. Ptolomæus & Cy. & Bal. in l. cũ antea. C. de arbi. in quo fuerũt opi. variæ, quas cõcordãdo distinguit pulchre Bart. in l. si societatẽ. §. arbitrorũ. col. 2 vnde, & ibi Alex. in addi. ff. pro socio. dicẽs, ꝙ aut arbitrator inique est arbitratus dolo, & talis renũtiatio nõ valet, quia dolo futuro non potest tacite nec expresse renuntiari, vt l. si vnus. §. illud. vbi Guli. de Cun. ff. de pact. & hoc modo loquitur iota distinctio Dy. hic secundum Bart. aut arbitrator non fuit in dolo, ꝙ tunc aut est deceptio in magna quantitate, & non valet renuntiatio, quia inest tacita conditio, nisi immoderate læserit. vt l. quæro. §. inter locutorem. ff. loc. cum si. & ita debet intelligi glo. in l. si de meis. §. recepisse. ff. de arb. secundum Bart. qui vult posse auferre de iure vnius, & dare alteri, non intelligi moderate accipiendo. Si vero est parua quantitas in qua est excessus, non potest reduci ad arbitrium boni viri, & tunc valet renuntiatio. Et dicitur magna quantitas secundum eum, si est excessus vltra sextam partem. vt l. vnde Neruæ. cum princi. l. sequen. ff. pro soc. & hanc distinctionem sequitur singulariter Lanfran. de Oriano, in tract. suo de arb. in vlt. parte, q. 12. & adde Barto. in l. fin. & ibi do. mod. ff. qui satis. cog. & Bald. in l. iubemus. in fi. prin. C. ad Treb. & in l. 1. C. de his qui pœn. no. sed Bart. in d. l. cum antea. col. vlt. & Cy. tenet opi. Dy. hic, licet Bal. contrarium teneat ibi, tamen non est recedẽdũ a distinctione Bart. & sequacium. & tenetur Abb. Sic. in c. cum dilectus, post gl. col. 6. in prin. vers. in eãdẽ gl. de arb. in c. Quintauallis. de iureiu. & vide Spe. & ibi Io. And. in additi. de arbi. §. fi. ver. itẽ quid si cõpromissum est tanꝙ in arbitriũ. & Bart. & ibi Alex. ad satiritatẽ in l. qui Romæ. §. duo fratres. ver. in gl. magna col. 2. ff. de verb. obli. & Ale. in cõs. 32. col. 3. ver. postremo. cũ princ. col. 2. lib. 2. & Bal. cons. 329. alias est cons. 331. incip. p̃mitto. qđ ista fuit quæstio. lib. 3. vbi ꝙ cõmunis obseruãtia est qđ quæcũque verborũ cautela sit opposita per enormem læsionẽ, põt peti reductio. vt dicit Dy. hic fi. & hoc etiã confirmauit Bal. eius cõs. 6. lib. 4. vbi refert Raynu. de For. dubitasse in q. duo promiserunt. & Ioan. Cald. in q. duo adinuicem litigantes, & vide Pet. de Anchar. consi. 200. incip. iudex &c. & Fede. de Sen. consi. 325. & Ang. consi. 272. incipien. Ludo. Oldra. consi. 156. incipi. primum quod quæritur. & Abb. consi. 64. libr. primo & Ludo. de Roma. consi. 90. versicu. 2. principaliter. & Paul. de Castr. consil. 454. incipien. viso laudo. & celebriter in consilio. sequen. incipien. viso compromisso. & in consilio. 252. secundum ordinem meorum, sed secundum aliorum numero est 254. & adde Francis. de Aretin. in repeti. l. si quis arbitratu,

tratu.post Doct.ff.de verbo.oblig.& Ang.in d.l.si duo fratres & etiam intelligitur Docto.supra.alleg. si interueneris iuramentum de non petendo reductionem ad arbitrium boni uiri.& uide Anton.de Butr. in consi. 34.& Alexand.consi. 108.in 2. volumi. & Lanfran. de Oria. vbi supra.& Cepol.singu.in caute.157. cum tribus seq. & dec. Capel. Tholo. 268.& in decis. Parisi. Delphi. 419. & Io.Cal. in consi. 110.cũ seq.tit. de arbi. ibi Pet. de Anchar.in cõs.vlt. & Ange. i cõsi. 187. in colũ.1. versi.6. & col. 3. versicu. non obstat sexta rõ.

Adde quamuis diffuse & plenissime tracta. hic fuerit de modo renũtiationis reductiõis laudi ad arbitrium boni uiri, quod ample tangit Bald. in l. cum antea. nume.3. versi. sed iuxta predicta queritur. & ibi posui in apost. ad ipsum in uersi. posset renuntiare.C. de arbi. & ibi nu.7.versic.sed quid si per statutum. vbi etiam notaui ponendo cautelã ut ualeat renũtiatio talis in apost.in verb.redditionis.posui eãdẽ in apostil.ad Bar. post Car.in l.j.ver.sed qro.in apostil.in eod.versi.ff.de leg.1.dixi in tracta.meo clausularũ in clausu. arb. versi. & in iudicẽ.verborũ virũ.nota. Anto.de Peru.in repet.l.1.in 4.fol.seq. effectu.versi. nono adduco.ff. de iniurij.Lanfr.de Oria.in c.quoniam contra falsam.§. interlocutoriæ. & appel.nu.64.& ibi posui in apostil.in ver.enormis læsio.de prob. Felin. in c.si diligenti.col.8.versic.secundum correlatium. de foro cõpe. Alex. consi.47.ver.1.& Rom.sing.50.incip.an a laudo.& omnino Thom.Ferr. in suo tracta.caute.cautel. 8.incip.tu scis quod si aliquis.

cta quorum occasione uel prætextu quis inuitatur ad delinquendum,non tenẽt.ut l.conuenire.l. Põponius.ff.de pact. dot. de uerbo. obliga.l. si plagij. sed per tale pactum potest arbitrator facilè ad male pronuntiandum moueri, & propterea non uidetur pactum valere. † Præterea ubicunq; promitti- 8
tur aliquid non fieri, & sub certa pœna si contra fiat tacitè videtur agi ꝙ pœna non committatur, si obseruentur ea quæ debuerunt de iure seruari, & de committenda,si ea non seruentur quę de iure debuerunt seruari,vt ff.loca.l. quæro.§.inter locatorem. Cùm ergo actum uideatur ꝙ arbitrator de iure pronuntiaret,si nõ de iure, sed iniquè pronuntiauit,uidetur dicendum pœna non debere committi.† Præterea si promitto filium non exhereda- 9
re, & promitto pęnam si exhæredauero, tacitè videtur inesse cõditio, ꝙ pęna nõ cõmittatur si exhæredari meruerit,ut ff.de uerb.obl.l.qdã cũ filiũ.§.sed uideamus.& in gl.ibi posita.Ergo si ꝓmittã ꝙ nõ petã reduci ad arbitriũ boni viri,si posteà petã reduci ad arbitriũ boni viri,illud qđ est iniuste ꝓnũtiatũ, non incidam in pęnã, sicut incido in pęnam exhæredando eum qui exhæredari meruit.† Præterea 10
& pactum quod non reducitur ad arbitrium boni viri

viri à iure cũi remotu est, cu de iure cõmuni reduci possit & debeat, si iniquitatẽ cõtineat, vt ff. pro socio. l. verũ. et l. quid enim. & de cõtrahen. emp. & vẽdi. l. hæc venditio. si remotũ, ergo non videtur tenere, vt in l. iurisgentiũ. §. & generaliter. secũdũ expositionẽ quæ veritatẽ cõtinere videtur.

11 † Prætereà iure publico, & vtilitate publica suadente inductũ est ꝙ iniqua arbitramẽta per boni viri arbitriũ corrigantur, ergo pactũ qđ nõ corrigatur, nõ videtur tenere. arg. ff. de admi. tu. l. quidã decedẽs. & de suis & legit. hære. l. vlt. & de reg. iur. l. neque in pignus. §. priuatorũ. & ad leg. Falc. l. qđ de bonis. §. j.

12 † Prætereà leges nõ cõcedunt iniquũ arbitriũ habere effectũ, quod apparet, quia parãt viã per quã iniquitas remoueatur. vt ff. pro soc. l. societatem. §. arbitrorum. & ff. de arbi. l. ita demum. C. eo. l. in arbitrorum. Si ergo pactum fiat quod valeat, videtur factum contra leges, & propterea non valere. [a] vt in l. non dubium. C. de legib. si enim in vltima voluntate quæ maioris est autoritatis quàm contractus, caueri non potest vt locum non habeant leges, vt ff. de leg. 1. l. nemo. multo minus caueri poterat in contractibus.

13 † Prætereà cuiuscunque arbitri libertas quantumcunque generalis & larga ad id restringitur, & limitari videtur quod de iure communi licet. ff. de conditio. indebi. l. si procurator. & quæ in fraudem creditorum. l. si pater filio, & ad municipales. l. Lucius. §. penult. & C. de munerib. non continuandis. l. prima. §. pro infante. vnde nemo sani capitis diceret, quòd arbitratori videatur concedi quod iniquè, & contra iuris communis prohibitionem pronuntiare possit Dyn.

a Nõ valere, & bene Philip. Dec. consi. 533. nu. 1. vbi in annot. dixi & cõsi. 587. in fi. vide Alex. cõsi. 106. lib. 3. & quę ibi dixi.

In Reg. Quæ à iure. Argumenta.

1 *Exorbitantia à iure communi ad ipsius iuris regulas debent restringi.*

2 *Dispensatio illegitimè nati ad beneficia, restringitur ad unicum beneficium.*

3 *Beneficia principis quando ampliari debeant & quando restringi.*

4 *Priuilegium pro conditione persona, cui conceditur est stringendum.*

N REGV

a Adde Philip. Franc. & Ioã. And. in regula odia. supra eo. & Dy. q ibi dico in regula, in argumētū.infra eo. & Doct. infra. seq. postil. alleg b Adde ad dicta hic per Dy. priuilegia princ. sint late interpretanda. Bal. col. 1. & Bar. ibi i prin. in l. fi. de const. prin. & Inno. in c. cū dilecti. de don. & Bar. et Io. de Pia. in l. si qñ. C. de bon. vac. vbi ꝙ late est interpretandum cōtra ipsum principem, sed si alius tertius læderetur, intelligitur stricte, vt arg. l. 2. §. merito, & §. si quis a principe ne quod in loco publico. hic in fi. per Dyn. al leg. quia debēt intelligi saluo iure & præiudicio alterius tertij. Idem tenet Alberi. de Rosa. in dictiō. suo. in litera, beneficium, qui alleg. Archi. in cap. cum aliquibus. de rescrip. supra eod. vide Docto. Moder. in d. l. fin. de cō sti. princ. & dissensionem Dy. sequitur Bar. in l. 2. §. si quamdo, in princi. & ibi Bald. C. de inofficio. testamen. & adde Ludo. Ponta. de Rom. in consil. 89. versicu. 1. & ita Abb. Sicu. singula. & ibi de Bellē. pulchre in addi. in dicto. c. cum dilecti. qui ponit quæ interpretatio sit etiam in contractibus, donationibus beneficijs principum, & vltimis voluntatibus fienda. & ibi de Bellen. plures sing. limitationes & dicta Docto. & vide Bal. in cap. primo. §. amplius. versicu. & in princeps. de pace Constan. & vltra allegata per ipsum de Bellen. adde Franc. de Are. Alexan. de Imol. & Bart. Socin. in l. Gallus. §. & quid si tantum. col. 6. de lib. & posthu. & Fel. in c. super eo. de offic. deleg. & copiose in cap. causam, §. col. versi. interpretatio. de præscrip.

REGVLA XXVIII.

QVAE à iure communi exorbitant, nequaquam ad cōsequentiam sunt.

1 †¶EXORBITANT, id est deuenìant uel discordāt seu q̄ sunt cōtraria iure cōmuni, oportet enim ea restringi a quasi odiosa, non autē ampliari, & ad consequentiam trahi quasi fauorabilia. Verbi gratia, † impetrauit aliquis non legitimè natus vt non obstante defectu natalium valeat promoueri ad beneficium, etiam si curam habeat animarum. Nam uirtute illius dispensationis non poterit nisi vnicum beneficium obtinere, vt supra de fil. presb. cap. 1. Ratio est, quia ea quæ sunt contraria iuri communi, licèt alicui in priuilegium sint concessa, odiosa sunt, & in dubio restringenda. ff. de act. & oblig. l. in honorarijs. §. sed cum rescissa. & de test. milit. l. eius militis. §. militia missus. † Sed 3 contra regulam uidetur quòd beneficia principiū latissimè interpretari debemus. b vt de constitu. princip. l. fin. & C. de bonis uacantib. l. si quādo. lib. 10. Sed dicendum est, quod aut beneficia conceduntur secundum iuris communis permissionem. Aut contra. Si contra iuris communis permissionē, aut

aut concedűtur ei qui iuris communis erat capax, aut ei q non erat iuris communi capax, si conceduntur ei qui de iure communi erat capax, videtur aliquid superaddere supra ius cõmune, de bon. libe. l. etiam. §. 1. & ad municipal. l. 1. in fin. si verò ceceduntur ei qui non erat capax, videtur reduci solùm ad formam iuris communis. vt C. de inoffic. testamen. l. si quando. & si verba sunt ambigua, potius debent restringi, vt hic. & dicto c. 1. s̃. de filijs. presby. unum
4 tamen prætermitti non debet, quòd † cui priuilegia dispensationẽ continentia conceduntur, concedi uidentur secundum conditionẽ personæ cui priuilegia concedűtur. vnde si priuilegium conceditur militi, uidetur concedi ut militi, si laico, ut laico, si clerico, vt clerico vt ff. de iniusto rupt. l. si quis filio exhæredato. §. sed & si quis. & de test. milit. l. ex militari. Sed si concedatur secũdũ iuris communis permissionẽ, latissimè interpretari debemus, vt d. l. vlt. de consti. prin. & C. de sen. pas. l. j. & de bo. uac. l. si quando. sine iniuria tamen cuiusq; semper concessa intelliguntur, nisi in concessione contrariũ exprimatur, ut ff. ne quid in lo. publ. l. 2. §. si quis à principe. Dy.

In reg. Quod omnes. Argumenta.

1 *Seruitus fundo communi non potest constitui citra omnium ad quos pertinet, consensum.*
2 *Seruitus aquæ ducendæ non conceditur in eorum præiudicium, ad quos spectat.*
3 *Cõsensus maioris partis qñ sufficiat & quãdo singulorũ requiratur.*

REGVLA XXIX.

QVOD omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

ISTIVS regulæ exẽplũ poni potest in omni eo qđ est com
1 mune pluribus tanquàm singulis, † vt ecce si plures habent fundum communem & uolunt constituere seruitutem in fundo, oportet omnium consensum interuenire, aliàs defectus vnius reddit constitutionem inutilem, vt ff. de serui. rusti. præd. l. per tuum receptum.
2 † Item si plures habent seruitutem aquæ ducendæ ex eodem fonte, & dominus velit concedere alijs cùm diminutione iuris primorum, non poterit sine consensu eorum, aliàs si ius primorum non constitueretur deterius, non requiretur eorum consensus,

a Adde ad istam regulam Bar.& Floren.in l.per fundum.ff. de seruit. rust. praed. & docto. in capitu.1. de his quae fiunt a ma. parte.cap.text. & ibi Card.Alex.in c.apostili.c.56.dist. Ang. Aret. instit. de tut.§.1.col. 2.& Bar.l.quod maior.& ibi pulchre Alex.in add.ff. ad municip.& In no.in c.cũ omnes.de const.& Bar.in l.nulli.ff.ꝙ cuiusq; vniuersit. nom. et Card. Alex. in c.non potest. de re iud. et gl. in c. vlt. vbi periculum in uerbo, concorditer.de elect. supra. eo. lib. & adde Bald. & Alexand. in l. ciuitas. ff. si cert.pet.et Bar. in l. aliud.§.refertur. ff. eod. tito. Abb. & plenissime Fel. in d.c. cum omnes.col.8. vers. in ea gl. cũ seq. col. ubi ponit regula cũ pluribus fallẽt. & ibi col.12. ponit duos casus vbi habetur respectus ad maioritatem, & non ad sanioritatem,& uide Alb.de Ros.in dictionario suo.& in litera, maior pars & ibi. Io.Bap.in add.& Alex.in cõs.25. col.4.vol.5.vbi dicit,ꝙ cõsideratur maior pars respũ ratae.rei q̃ numeri psonarũ, ꝙ not. Bar.in l.4 §.Cato.in vlt.q.ff.de uerb.obl.& Ang. & cõs. 169. & adde Car.Alex.in c.Nicena.col.1.31.dist.Bal.in l.fi.C.de auth.praestã.& Lu. Bom.in consi.353.col.4.& Doct.in l.plane.ff.quod cuiusque vni.& Bal. consi.80.& in consi.128.lib.2. vbi ponitur procuratoribus a communitate uel collegio creatis.an possint obligare singulos de vniuersitate quod no.pro procuratoribus fabricę parochialiũ eccle siatum taglias facientiũ.

Adde breuiter ꝙ regulariter maior pars sufficit,nisi reperiatur expressum ꝙ fiat nemine discrepante vel a duabus partibus vt plene per Car. in clem.1.q.4.& ibi posui in apostil.ad ipsum.de reb.eccl. non alien. & hoc sit indistincte uerum.diffuse satis,& super tracta.po.compostillat mei, cui adde Alex.consil.40. vol.2.& Ant.Cors.singu.suis in versi.compromissum,incip,compromissum super potestate eligendi.

ut ff.de serui.rust.pd.l.2.§. si aq̃ductus. & l. p quẽ locũ.& cõmu.pd.l.q p certũ. & d̃ aqua plu.arcẽ.l.ĩ cõcedẽdo.& in l.in diẽ.& l.finaũt. Itẽ patet exẽplũ. C.de authen.praestan.l.vlt.Sed oppo. & videtur ꝙ sufficiat cõsensus maioris partis,vt ff.ad municip. l.ꝙ maior & de reg.iur.l.aliud.§.refertur.& C. de d̃cur.l.nominationis forma.† Sed facilis est solutio, 1
quia [a] in eo quod est commune pluribus,vt vniuersis, statur uoluntati maioris partis. ut ll. in contrarium alleg.in eo verò quod est commune pluribus vt singulis, requiritur singulorũ consensus, vt hic. & d.l.per fundum. & l. receptum. cum suis similibus, tamẽ fallit ista secunda pars solutionis. per l.l. ff.de pactis.l.maiorem. & de religios. l. si plures. & de curat.furio.l.consilio.§.fin.Dyn.

In Reg. In obscuris. Argumenta.

1 *Promittẽs decẽ libras, si pecunia sit uaria de qua soluere teneatur.*

2 *Legãs quartã haereditatis, quid legasse p̃sumitur.*

Mini-

3 *Minimum an ſit in obſcuris accipiẽdum an verò id quod uerisſimilius eſt*
4 *Minimum accipiendum eſſe locum habet in contractibus ultimis uoluntatibus, & deliɛtis, & ſententijs.*
7 *Minimum præſtari debere an utrum ſit in generibus*
8 *Minimum in ultima uolũtate attendendum quando ſit uerum.*
9 *Voluntas dubia teſtatoris manet ĩ arbitrio hæredis.*
10 *Voluntas ultima an reddatur inutilis ſi inueniatur dubia.*
11 *Obſcuritas uoluntatem inutilem reddit.*
12 *Interpretatio teſtamẽti quando cõmittatur hæredi.*
13 *Incertitudo duplex in annullãdo relicto plus operatur quàm unica.*
14 *Interpretatio uerborum contra proferentem fieri debe.*
15 *Debens duo alternatiue utrum uolet poterit ſoluere.*
16 *Pactum in acceſſorijs obſcurum an ſit cõtra uenditorem interpretandum.*
17 *Minimum in delictis eſt eligendum.*
18 *Animus ad delinquendum præſumitur ex atrocitate delicti*
19 *Delictum certum qualiter puniatur ſi delinquẽs ſit incertus.*

REGVLA XXX.

In obſcuris, minimum eſt ſequendum.

1 ¶SI Promitto tibi decẽ libras, & pecunia multiplex in regione verſatur, vna maior, altera minor, & altera minima, nec apparet de qua ſit actum, minimam uideor promiſiſſe. Item in legato, nam ſi legem pecuniam, nec appareat de qua minimam videor legaſſe. ut ff. de leg. 2. l. ſi ita relictum. & l.
a nummis. de leg. 3. a † Item ſi alicui legato quar-

a Adde Bar. poſt Dyn. vbi etiam ponit de qua regione & ipſe intelligatur. vt per Dy. in regula inſpicimus. infra. eo. & Oldr. conſi. 168. in prin. & Pau. de Caſtr. cõſ. 196. col. vl. in antiq. & Al. conſi. 27. circa prin. vlt. col. vol. 5. et in cõſ. 104. p totũ. lib. 1. & Old. conſ. 13. & 31. & Frãc. d Curtis cõſ. 11. & Ro. cõſ. 123. et Bal. conſ. 138 lib. 1. Bart. & Mod. in l. Pau. ff. de ſolut. & Bald. in l. acceptam. C. de uſur. & Petr. de Anch. in cle. 2. de deci. & Abb. & Doct. in c. q̃to. de iureiurã. & Ioã. de Plat. in l. vnica. de collat. æris. lib. 10. & in l. 1. de veter. numiſ. ſpõr. lib. 11. & gl. in c. 1. §. item ſuit deliberatum in verbo, vſualis. tit. de Anna. in Prag. Sanct. & Fel. in c. cõquerente. in fin. de offic. ord. q ad hoc

hoc videndum alleg. Marc. de Laud. in tract. suo de mone. & vide Abb. Sic. in consi.46. volu.2. & Alber. de Ros. in dictiona. suo, in litera, moneta. & ibi in addit.

[redacted]

tam partem hæreditatis habet vnus hæredum, & partes hæredum sint inæquales, minimam videor legasse, vt ff. de leg. 3. l. si ita relictum. & l. si concubinam. §. cum ita. & ad idem de verb. obli. l. si ita stipulatus 10. aut 5. & l. inter stipulãtem. † sed videtur 3
quòd in obscuris non sit sequendum minimum sed verisimilius, vt infra eo. c. inspicimus. & ff. eo. l. semper in stipulationibus. & l. qui non militabat. §. Lucio. de hæredib. instit. Dicendum est quòd regula debet exponi secundum præmissa contraria, nam primo debemus inspicere verisimilius. vt infra eo. c. inspicimus. In defectu vero similium sequimur quod est minimũ, & ideo hic debet exponi in obscuris, id est cum verum vel verisimilius non apparet, verisimilius autem multipliciter apparere potest, vt dicam infra eo. inspicimus. † Et hæc regula 4
locum habet in contractibus, vt d. l. si ita. de verb. obli. & in vltimis voluntatibus. vt d. l. qui concubinam. §. cum ita. & l. minimis. Et in delictis, vt ff. de pœnis. l. si præses. & l. pen. & in sententijs. vt l. diẽ proferre. §. si plures. de arbitr. Sed opponitur contra regulam multipliciter per ordinem. Primò videtur ꝙ falsum dicatur in contractibus, † quia non 5
minimum, sed mediocre debet præstari. vt C. de do na. l. si quis argentum. §. si vero reditum. Item falsum videtur in vltima voluntate, quia mediocre debet præstari sicut in contractu, vt ff. de leg. j. legato generaliter. Item falsum in delictis, quia in delictis, id est cum delinquentis animus non apparet, interpretamur eos voluisse delictum committere. & per hoc si contrarium non apparet durius puniẽdos. vt C. ad leg. Cor. de sicar. l. j. & de iniur. l. si non conuincij. & not. de iniur. l. illud relatum. Itẽ cum constat delictum commissum, & ignoratur per quem, de pluribus assumimus quod maius est, id est omnes deliquisse, & sic omnes puniri, vt ff. ad legem Aquil. l. item Mela. §. si plures. & not. C. ad leg. Iul. de vi pub. l. quoniam multa facinora, & ff. ad leg. Corn. de sica. l. fin. ergo vel regula falsa

vel

a Adde tamen in contractibus in dubio vt quod minimum eſt, ſit ſequendum. Cyn. in l. cum quidam. C. de verbo. ſignifica. & Bartol. in l. ſi duo rei. ff. de verb. oblig. & Imol. in l. ſi ita ſtipulatus fuero 10. aut 5. hic alleg. per Dyn. & Bald. in dicta l. cum quidam. & Bartol. in l. ſi ita relictum. §. fina. ff. de lega. 2. & quod not. Bartol. in l. ſemper in ſtipulationibus. ff. de regu. iur. & quãdo eſt promiſſum in obligatione gentis, quid veniat, vide Bartol. in l. ij, §. quandorum, in vlt. queſtio. ff. de verbo. obligat. & glo. & Bartol. in l. Meuius. §. duobus. ff. de legat. 2. Iaſ. in §. in bonæ fidei. verſi. in gl. iure aperto. & §. huic autem. in vlt. colum. inſtit. de actio. & Bald. in l. ſi quis argentum. in princ. hic alleg. et Alex. in l. legato. colum. 1. verſicu. nec prædicti. in fine de leg. primo. & Anto. Corſet. in ſuo tract. de minimis. in 4. queſtio. verſic. 30. in obſcuris qd &c. & Bald. conſi. 177. volu. 4.

6 vel male expoſita. † Ad primũ de cõtractibus,[a]
a dic aliud eſſe in quantitatibus & in his quæ quantitatibus æquipollent, vt in vniuerſalibus, quia tunc minimum in dubio eſt ſequendũ, vt ff. manda. l. fideiuſſorem. & ff. eo. l. ſemper in ſtipulationibus. in fi. & de ædil. edic. l. ſi quid venditor. in fi. & in his locũ habet regula. Aliud in ſpeciebus, & in his quæ ſpeciebus æquipollẽt, vt artificia, quia tũc mediocre, vt d. l. ſi quis argentum. §. ſimiliq; modo. & in d. l. ſi quid. §. fi. primo reſponſo. & in his regula
7 non procedit. † in generib. ſimiliter non procedit, quia aut promittitur in eodem genere generaliſsimo, & promittens dicit ſe de muſca feciſſe promiſſum, quia promittitur in eo genere in quo eſt, & põt aliquid euenire qđ habere eſt prorſus inutile, & tunc promiſsio potius iudicatur inutilis à principio quàm ſpectetur effectus deriſorius qui ſequitur ex ea, vt ff. de verb. oblig. l. ita ſtipulatus. in prin. & de iure dot. l. cũ poſt. §. gener. Aut in eo genere in quo nihil eſt euenire prorſus inutile, vt in boue, equo, aſino, & hominibus, & ſimilibus, tũc debetur mediocre, vt d. §. ſimiliq; modo. Ergo quo ad contractus regula procedit in quãtitate tantũ, & in his quæ quantitatibus ęquipollent. Sed contra hoc eſt valde. §. ille, ſi verò reditum. vbi mediocris ſit præſtatio, & tamẽ quantitas frumenti, vel vini, erat ex cauſa donationis, ſed non eſt contra, quia ibi non dicit quantitatem promiſſam mediocrem debere, vnde illud conuenit iuri cõmuni quod eſt

a Adde gl.Io.And.Abb.& Ang.Are.in.§.sed generaliter.insti.de leg. & Iaf.de May.§.præterea.insti.de act.& per Bar.in l.si ita stipulatus. circa contraria tertię partis.ff.de verb.oblig.& gl.& Bar.in l.legato ge neraliter.ff.de leg.1.& in l.cum certum ff.de vino,triti.& oleo lega. & Alex.in d.l.legata,colum.j.versi.vlti.no.& Adde Cyn.Bald.& Sal.in l. cum quidam C.de verbo. signifi. & barto. Alexãd. in l.si domus.in prin. ff. de legat. 1. b Adde quando legatarij est electio, an possit eligere pessimum inuito hærede Alex. in d. l. legato. in 1. not. dicit Inno. & Pau. de Cast. ibi tenere ꝙ sic alleg. hic Dyn. ita tenere licet Ange.ibi,& in l. apud Iulianum.§. Seio.de legat. i. teneat contrarium vt ibi videas. & Dyn. in regula, contra eum qui in fin. infra eod. etiam quę ibi dico in fin. magnę Apost. Adde ad materiam præsentis apostill. & dictorum super quibus funda- tur glo.1.in legata.& quod ibi posui in apostil.ad eam in versi. triplex est opin.ff.de l.g.i istum.in l.si Titio,& ibi dixi in apostil.in verbo,hę redis.ff.de vsufruct.leg.dixi in apostil.ad Bar.in l. Lucio. in princip. in versiculo est legata,post Alexand.ibi.ff.de leg.2.& ponit Fel.in cap.inter cæteras.in princip.de rescrip.& vbi tangitur quando electio est hæredis & quando legatariu.

possit præstari vtilissima res aliqua, sed dicit quantitatem donationis promissæ deduci ad designationem specierum ex quibus percipi possit quantitas ex causa donationis promissa, & ideo designatur species mediocris, sicut si ab initio species vel genera promitterentur. † Ad secundum de vltima vo- 8
luntate respondeo a quasi idem, quòd in generi- a
bus regula non procedat, quia aut legatur genus generalissimum, & tunc inutile est legatum. Aut subalternatiuum, & tunc si habes fines sola destinatione patrisfamilias, legatum inutile est. vt ff. de leg.primo l.si domus. in principio sed si habet fines à natura, debetur mediocre.vt d.l.legato generaliter. & institu.de leg. §. si generaliter. vnde patet regulam cessare. In quantitatibus vero & his quæ quantitatibus æquipollent, & in vniuersalibus regula procedit. vt in l.si ita relictum. in principio & in fin.ff.de legat.2.& de leg.3.l. qui concubinam.§.cum ita. & l.nummis. †in speciebus autẽ 9
aut constat de certa, & tunc cessat regula, quia illa debetur. vt in l.si domus. §. cum alicui.ff. de leg. j. aut non constat de certa, & tunc si testator nomen speciei in legato non expressit, cessat regula, quia est electio legatarij. b vt ff.de leg.j.l. qui duos. Aut b
expressit nomen vniuersale,& nihilominus ignoratur de quo,& tunc minus est in legato,vnde regula locum habet vt ff.de leg.j. l.apud Iulianũ. §. Seio. Posset tñ hæres si vellet maiorẽ eligere cum ad ip- sum

sum pertineat declaratio dubiæ voluntatis defun-
a cti, vbi certũ expressit, & ignoratur quod.ᵃ vt ff. de leg. 1. l. si quis à filio. §. si quis plures. Contra prędicta de vltima voluntate est aperte. ff. de leg. 2. l. si
10 quis seruum. §. si inter. † vbi dubiæ voluntatis interpretatio committitur hęredi, & ideo regula semper cessare videtur. Respondeo, illud verum est cũ voluntas est dubia circa personas legatarij, sed prædicta procedũt circa rem legatam. Itẽ non videtur procedere regula in vltima voluntate, quia dubiæ voluntatis interpretatio ad iudicem pertinet. Ergo non videtur reducenda ad minimũ, vt C. de fideic. l. voluntatis. Respõdeo, iudex interpretatur quod verisimile est ex coniecturis, i. inspecta conditione personæ legatarij, & consuetudine regionis loquẽtis, & vicinitate scripturarum præcedentiũ, & sequentium, vt l. si seruus plurium. §. vlt. de leg 1. & de test. l. hæredes. §. sed si notam. Si verisimile non potest perpendi, tunc locũ habęt regula. vt ff. de leg. 3. l. si nummis, & infra eo. c. inspicimus.
11 seruato tamẽ ordine quẽ ibi dicam. † Item videtur obscuritas reddere voluntatem inutilem vnde cessat regula. vt ff. de reb. dub. l. si quis de pluribus, & de manu. test. l. cum ex pluribus. & de testa. tut. l. duo sunt Titij. Sed in illis non potest apparere mi
b nimum, ᵇ quia in personis duabus licèt æstimatio proprietatis seruorum possit esse inæqualis, tamen ideo quòd in rogato versabatur libertas in persona omnium pariter est inæstimabilis, vt ff. de reg. iur.
12 l. nõ est singulis §. infinita est. vnde in l. duo † tutelæ datio vel delatio non plus vel minus in personã vnius quã alterius æstimatur, & periculum pupilli cui intẽdebat prouidere testator posset in delatione tutelæ versari. Et ideo nõ mirũ si non cõceditur electio hæredi, sed in defectũ probationis redditur inutilis dispositio testatoris. Tñ arguitur contra responsionẽ prædictam. de d. l. si quis pluribus. nã ibi erat incertitudo personę legatarii, ergo recurri debet ad electionem hæredis, non vtrunque impediri,

a Adde, quod idem tenet Bar. Bal. Io. de Im. & Alex. Imol. in l. si quis à filio. §. si qui plures. col. 1. vers. in glo. 1. ff. de leg. 1. qui alleg. hic Dy. ad hoc contra glo. ibi. & Paul. de Ca. q̃ hæres si velis pręstabit viliorem, eo quia dicat testatorẽ de illo sensisse, non poterit legatarius cõqueri de mala electione hæredis, vt ibi videas, et adde quod idẽ tenet Bartol. in disp. sua incip. debitor. colũ. 1. ver. 5. sic, &c.

b Minimũ dicitur ex qualitate rei. l. scio. & ibi Bartol. ff. de restit. in integ. Flor. & docto. in l. res. bona. ff. de contrahen. empt. & glo. & Doct. in l. 2. ff. quod cũ eo qui in alie. potesta. & Specu. in tit. de dolo. §. 1. ver si. sed concipis libellum.

pediri, vt d.l.si quis seruum.§. si inter.de leg.2. Item erat certitudo rei legatæ, & nomen erat tamen expressum, ergo interpretatio conceditur hæredi.vt d.l.si quis à filio.§.si quis plures. Responsio, non est dubium, quamuis hæres manumittere posset vnum si vellet, sed necessitas non imponitur, sicut nec eligendi vnum de legatarijs, vt de reb. duob.l.si fuerit. ista responsio sufficiens est ad §. si inter. sed non ad §.si quis plures. ¶† Vnde dici potest ꝙ plures operaretur 13
incertitudo duplex circa annullandum relictum, q̃ vnica. Vbi ergo est incertitudo rei in specie tantum relictæ proprio nomine expresso, legatum valet, & compellitur hæres eligere vt in d.§.si quis plures. vel si non eligat, minimum est in electione.vt d.l.apud Iulianũ. §.Seio.vbi personæ tantum, non est in se inutile, sed propter probationis defectũ.vnde potest hæres eligere, sed non compellitur. vt in d.§.inter.& ibi no.vbi vero rei & ꝑsonæ, tunc prorsus inutile.[a] vt in l.si quis pluribus.& l.cùm ex pluribus. Ratio autem inter prædicta patet, qa vbi est incertitudo rei tantum, persona superest cui potest obligatio quæri, & ideo si non eligat hæres, obligatio in minus contrahitur, iuxta regulam nostram, sed vbi personæ tantum & nõ rei, obligatus est hæres ad rem, sed quia nõ apparet si nolit eligere, redditur legatum inutile, vt d.l.si fuerit. si verò rei & personæ, non est cui posit obligatio quæri, nec est res de qua constet.& ideo relictum prorsus est inutile. ¶† Item in contractibus nullo modo videtur 14
procedere, quia interpretatio facienda est contra proferentem, vnde nõ est verum simpliciter, ꝙ minimum debeatur, sed id quod est contra animum proferentis, vt in l.veteribus.ff.de pact. & l.cum lege.& l.Labeo.ff.de contrah.emp.& infra eod.c.contra eum Glosatores iuris ciuilis dicunt ꝙ si dubiũ est in re super qua contrahitur, tunc regula locum habet, si in accessorijs, tunc cõtraria.primum vt dixi simpliciter habet locum in quãtitatibus, vt in l.inter stipulantem.§.diuersa.& l.si stipulatus fuero, 10.aut 5.& loca.l.si tibi 10. & In speciebus verò vt dictum est mediocris debetur, & regula cessat vt not.ff.mand.l. fideiussor. Vnde quantum ad istam partem glo.est falsa, nisi glossam sustineas eo casu procedere, quo in contractu deducitur vnum incertum, de pluribus certis, tunc † enim cum sit electio debitoris, etiam minimum 15
dare

[a] Adde, quòd legatum est nullum, quando resultat incertitudo personarũ & rerum. Bart. in l. quidã.col. 2. versic. fallit, ff.de rebus dubijs. qui alleg. Dy.hic ad hoc & Ioan. Fabr. & Ang. Arē.in .§.ante hæredis institutionẽ. in stitu. de leg. & Bal, in l.si quis seruum.§.si inter.ff.de leg. 2

dare pōt. vt l. qui ex pluribus. ff. de ver. ob. Secūdū vero, i. de accessorijs, non videtur verū, l. ꝙ contra proferentem fiat interpretatio, vt ff. de act. empt. l. si seruus. §. fi. & de contrahen. emp. l. comprehensum
16 & l. si in emptione. † Vnde dicas ꝙ aut pactum in accessorijs est obscurum circa qualitatem & quantitatem rei venditę, & tunc fit interpretatio contra vēditorem, vt l. Labeo. & l. si cū in lege. & l. veteribus. & de seruit. vrb. præd. l. si arborē. §. hęc lex. Aut circa electionē rerum electioni accidentium, & tunc interpretatio venditoris non est contra eū facienda. vt d. l. si in lege & in l. comprehensum. de contrah. emp. & l. pen. §. fi. ff. de act. empt. tūc enim quasi in genere debitor electionem habet. vt d. l. q. ex pluribus. & inst. de actio. §. huic. & not. in d. l. cō
17 prehensum. Ad tertium, id est circa delicta, † dico ꝙ si certū ad delictū, id est ꝙ delictum sit cōmissum, regula locum habet. sequimur enim quod est minimū, quia non punimus, sed absoluimus, vt l. absentem. ff. de pœn. Item vbi est certum delictū, sed incerta delicti qualitas locum habet, vt si constat aliquem commisisse vim, & sic delictum certum est. sed ignoratur vtrum cū armis vel sine armis, & sic qualitas est incerta, nam sequitur minimum,
a id est præsumimus ꝙ sine armis a vt mitius puniatur, vt l. si pręses. & l. interpretatione ff. de pœnis.
18 & de suspec. tut. l. hę enim causæ. §. q̄d ergo. † Aut vero certum est delictum, & certa delicti qualitas, incertus vero animus delinquentis non pręsumimus minimum, id est ꝙ non fuit animus, quia facti atrocitas amouet præsumptionem animi non præsumendi, ex quo persona est habilis ad delinquendū. C. de sicar. l. j. & de iniurijs. l. si non conuicij.
19 † Itē vbi certū delictum & certa qualitas, sed incerta persona, vt si nullus deprehēditur fuisse in actu delinquendi, certū est neminem puniri d. l. absentem. Sed si plures deprehēduntur fuisse in actu de-
b linquendi, b & ignoratus quis deliquerit, tunc nō sequimur q̄d est minimum, qui omnes puniūtur,

vt d.

a Adde Bar. in l. 2. §. exercitus. ff. de his q no. infa. & in l. si præses. ff. de pęnis. & Inno. in c. cū dilectus sup uerbo iustitiā. de ordin. cogn. et Dy. ī reg. in pęnis. infra. eo. & deci. Parlam. Delphina. 683. et ibi ī add.

b Adde gloss. Bal. et Lud. Bolog. in l. itē Mela. §. j. ff. ad legē Aquil. & Bart. in d. l. in rixa a hic alleg. Cyn. & Sal. in l. quā multa facinora. C. ad legem Iul. d ui public. & Dy. & quę scripsi. supra in rēa ratihabitionē. & in pen. q. & Bar. in l. q furto. §. fi. ff. d fur. & Spec. tit. de homic. ver. pone ꝙ quatuor. & in tit. de lapsis. & dispu. §. iuxta. versicu. quid si quis in rixa. Bal. in cōsil. 81. libr. j. & Petr. de Anch. consilio 217. & Bal. in consilio vlt. lib. 3. Fely. in c. significasti, in 2. colum. 3. versicu., en. [illegible]

discerni de homic.gl.& Car.Alex.in c.quiescamus.42.dist.ubi cōcludūt Do.contra Dy.hic & in regula,in pęnis.ꝙ oēs absoluantur.vt ibi vide.
a Adde Bar.& Bal.ibi qn̄ venditor teneatur de seruitute emptorē certiorare.& tex.& Bal.in l.ꝙ seruitutē.ff.de euict. & quid si vendit prædiū qd̄ afferat herbā pestiferā,& nō declarauit.vide tex in l.pen.§.fi.& ibi Bal. & Sal. C.de ædil. act. sicut in simili quando venditur fundus, & habet malos vicinos, ꝙ venditor tenetur illud exprimere, vt l.quod sæpe.§.fi. ff. de contrahen.empt.& ven & l.fin. & ibi.Bal.& Sal. C.de pac. inter empt.& ven.& quę no.Bald.in l.2.versi. 4. casus.C.de peric. & commo. rei vend. Et vltra not.Dyn. quando venditor equ vel alterius rei se mouentis teneatur de morbo uel vitio.dic ꝙ tenetur, etiā siue vēditor sciuerit, siue non. vt est tex. in l. si in emptione.§.item si venditor.ff.de contrahen.empt.et in l. i.§. causas huius edicti.ff. de ędil.edict.& idem est in libris mendosis venditis,vt est glo.in d.l.i.de ædil.edict.& Bal.in l.i.C.eo.ti.& ad omnia supradicta,vide Ang.Are.in.§.in duplū,col.4, versi, & primo quæro.insti.

vt d.§.si plures.l.itē Mela.ad leg.Aquil.& no. ff.ad leg.Cor.de sicar.l.si in rixa.Et rō huius est, qa oēs deprehendūtur in culpa,qa oēs fuerunt in actu delinquendi.Itē qa rō publica q̄ suadet maleficia puniri: vt l.licitatio.§.qđ illicite.ff.de publican.fideiu.de l.si à reo.§ qđ vulgo.ad l. Aquil l.si ita vulneratus.est cōtra eos qui priuatam defensionem prętendūt,& ideo pręferenda est publica,vt ff.pro socio.l.actione.§.Labeo.& in Auth. de nō alie. §.qa vero.

In reg. Eum Argumenta.

1 *Venditor actione ex empto emptori tenetur, qui seruitutē deberi à p̄dio uenditio non detexit.*
2 *Vendens mancipium mores et uitia eiusdem manifestare debet.*
3 *Denuntiatio an debeat fieri scienti.*
4 *Scientia quando non sufficiat sine denūtiatione.*
5 *Denuntiatio ad quid fieri soleat.*

REGVLA XXXI.

EVm qui certus est, certiorari ulterius non oportet.

¶CAVETVR in iure ꝙ venditor q sciuit 1 seruitutem deberi à p̄dio vēdito certiorare debet emptorē, alias tenetur actione exēpto ad interesse emptoris,hoc verū est si emptor ignorauit seruitutē deberi,sed si certus fuit seruitutem dēri,nō oportet eū vlterius certiorari, vt ff.de act.emp.l.i.§.vēditori.& §.vlt.[a] Itē q mā a cipia

ro.insti.de act.vbi ponit plures singulares q. quando venditor teneatur de vitio,& morbo rei venditę,maximæ vbi expresit vitium quod habebat cum pluribus quę non habebat.& Cy.Bal.& Sal.in d.l.i.C.de ędil.act.& Spec.ti.de empt.& vend.§. nunc dicendum.& Ang.Are.in.§.prętotum edicta insti.de iure natur.& Abb. Sicu.sing. & ibi de Belenz.in addi.in c.in insti. de terū per mut.& Christophoro.Porc.inst. de suspect.tuto. col. vlt.& deci. Cape.Tho.407

cipia vendunt, certiorare debent emptores de moribus & vitiis, aliàs tenētur actione redhibitoria, vel quanto minoris, sed si emptor intelligit vel intelligere posit, non est certificatio venditoris necessaria, vt ff. de ædil. edict. l. prima §.aiunt.& §.si intelligatur.& l. si tamen.§.qui eum seruum. quid autem si venditor sciens seruitutem vel vitium dicit se nolle teneri nomine seruitutis vel vitiorum?

a dicendum est hoc generale pactum a non trahi ad ea quæ venditor sciuit, sed ad ea quæ ignorauit venditor. vt ff. de actioni. empti. & venditi. l. quæro. & argument. de hære.

3 vend. l.hoc autem.† Sed oppono, & videtur quòd scienti denuntiare oporteat, quia dicitur in iure, quod qui vult habere liberam potestatem inchoandi accusationem de adulterio vel ab adulterio vel adultera, etiam postquam adultera nupsit denuntiare debet adulteræ ne nubat: quia intendit proponere accusationē de adulterio. Quid ergo si adultera, sciuit postea nupsit sine denuntiatione, nō nocet ei scientia, vt ff. de adul. l. denūtiasse. circa prin. Dici posset ꝙ ius illud qđ per denūtiationē reseruare intendebat, erat odiosum,& ideo sola scientia sine denūtiatione nō ꝑdest. Sed cōtra hāc solutionem est ff. de pet. hęr.l. item

a Adde istam q.Bar. & Bal. in d.l. i. venditor. de actione emptio.& Bartol.tenetur.§.finali. eodem tit. vbi non valeę etiam pactū, ꝙ de euictione nō teneatur venditor. & Bald. in in l. si traditio. in 5. quæstione C. de actione. emptio. & in l. non dubitatur. & ibi Cyn. C. de euict. & vide Speculat. in d.titu. de empt. .§. nunc dicendum. versiculo quid si venditor equi. cum versicu.sequen. & Docto.supra in præcedenti apostill. allega. Ange. Perus.& Alex.Imo,in l.si ꝗs cū aliter.col.vlt.ver.vlt.tenemēti,ff.de verb.obl,& pulchre Bar.& ibi Alex.in addi.in l. emptorē.§.q aūt.ff.de act.empt.et Io.And.in add.Spe.de empt §.fi.i prin.et Bal.in l.j.C đ peric.et cōmod. rei vend.& Lud.d Ro. in suis sing.fol. 10.col. 4.et Lud. Bolog.in suis primis interpr.in l,quæ libertatis,ff.de euict,et decis,Capel,Tholo,361.

item veniunt.§.petitã.† Nã & ibi agebatur de 4
re odiosa,i.de bonæ fidei possessore efficiendo
malæ fidei,& tamen sciẽtia sine denũtiatione
operaretur illud qđ operaretur denuntiatio.
quare dicẽdũ videtur ꝙ in his in quibus denũ
tiatio est de substantia,nõ sufficit simplex sciẽ
tia,vt in d.l.denuntiasse. & ideo est necessaria
denũtiatio.in his aũt in quibus sola scientia est
de substãtia nõ est necessaria sciẽti denũtiatio,
vt d.l.j.in fi.de act:emp. & de ædil. edic. l.1.§.
intelligatur.† In dubio aũt præsumẽdũ videtur
potius scientiã esse de substantia,[a] quàm denũ a
tiationẽ cũ denuntiationes fieri soleãt ad hoc
solũ,vt qui erat incertus certificetur. & in isto
dubio loquitur ista regula.& d.l. itẽ veniũt.§.
petitã.& qđ vi aut clã.l.qui aliter.§.aut fortè.

In reg.Non licèt. Argumenta.

1 *Dilatio concedi debet reo qua conceditur actori.*
2 *Actori negatur quod reo non conceditur.*
3 *Reus ordinarium suum recusare non potest,actor unum de pluribus eligere potest.*
4 *Actor reo iudicem suum auferre potest.*
5 *Reus an audiri debeat probare uolens ad se pertinere si actor in probatione defecit.*

REGV.

a Adde ꝙ Bar.in l.j.§.fi.ff.de act.emp.reprehen. Dy. hic. vbi dicit ꝙ quandoque denũtiatio fit solũ ad certificandũ aliquẽ,nõ ad alium finẽ, & tunc ille qui est certus non debet certiorari,vt d.l.j.§ fin. & hac regula. & l.itẽ veniunt §.petitam.hic all.quandoque denuntiatio fit vt incitetur ille cui fit denuntiatio ad aliquod faciendum,vt si denuntietur venditori ꝙ moueatur lis emptori vt veniat ad defendẽdum emptorem tunc scienti est denuntiandũ ꝙ defendat,vt l.q absentẽ. & ibi Bart. ff. de procur.& casus est in d.l.denũtiasse in prin. & tenent Bar.Bald. & Sal. in l.j.C. de peri. rei vendi. & idẽ tenet Bar.ĩ l.emptor. C de euict.licet Cy.ibi in 2.qõ. sequatur Dyn. hic sequi Bar. & in l. empto. act.o,ro.tit.& ibi vide Bar.& Alex, & Bald. soci. in l.2.§.fi. col.5. in glo. in verb.scire.ff.solu.ma.vbi doct. sequuntur Bart. et vide late Alexan. post Bart. in l.non solũ.§. morte.in vlti. char.ff.de n.o.oper.nunt.& Bar.& Bal.in l.itẽ veniũt.§.petitã. hic alleg. & ibi Alex.in add.ad Bar.& tenet Abb.Sic,opin.Bar.in c.fi.in gl.1.de cõtrah.emp.& ibi de Belẽzi.in addi.vbi ponit tres limitationes quas posuerat Ale.ĩ d.l.a.§.fi.ff.sol.ma.& vide Bar.ĩ l.qui vxori §.quid ergo.ff. de adult.& tenet Spec.tit.de emp.§.fi.in fi.licet Io.And.ibi in addi.repetat dicta Dy.hic & n aperte decidit,& idẽ gl.Bal.& Card.Alex.in c.fi de feudo vasal.ab aliquo interpel.fuerit et qño fit faciẽda denũtiatio vẽditori.vide ibi & do.supra alleg.in l.emp.C.de euict.et Ang.in l.libera.C. de sent.

de sent.& interlo.oim iudicū. vbi opi.Bar.dicit nō seruari de cōsuetudi ne.& Bal.in l.cū qō.C.de euict.et in d.l.emptor.adde gl.& Lu.Bolog.in suis primis interpret.in cle.causam.in fi.de elect.& Ang.consi.186. inci. in facto.& Fel.in c.cum contingat col.3.vsque ad fin.de rescrip.& in c. cum M.Ferrariensis.col.12.in fi.de consti.& deci.Capel.Tholo.407.

REGVLA XXXII.

NON licèt actori quod reo licitum non existit.

1 ¶LEGISTAE †ponunt exēplū istius regulæ,ꝙ si actori petenti datur dilatio propter testes,ergo & reo. quod exemplū locū haberet si regula poneretur affirmatiuè, videlicet quod licet actori,licere debet & reo,& multo plus vt patet in exceptionibus opponendis supra eo. c.nullus.& ff. eo.l. nemo ex ijs.Et in numero dilationū,vt C.de tēp.in integ.rest.l.petendę.
a & ff. de fer. l. in pecuniarijs. a & in pluribus
2 alijs.† Est ergo exēplū conueniens vt si denegatur reo potestas producendi testes post didicita testificata, ergo & actori. vt in Auth. de testi.§.illud tamē.col.vij.quia cōiter loquitur de vtroque. quia rei cōditio fauorabilior est, quàm actoris. Itē si reo non licèt reuocare procuratorē post litē contestatam.ergo nec actori.vt ff. de procu. l. post litē. & l. quæ omnia. Opponi aūt pōt ad regulā dupliciter,& de duobus quæri pōt.
3 †primò, quia videtur ꝙ plus liceat actori quàm reo, certū est quòd reus nō potest ordinariū suum recusare. C. de iuris. omn.iud.l.nemo, & tamen actor eligere pōt vnum de pluribus ordinarijs rei, & consequēter alium recusare.vt C.de epis. & cler.l. cum clericis in prin.Sed dici potest quòd cū omnis diffinitio in iure nostro periculosa sit, sicut
4 & plerūq; fallunt quandoq;,& hæc ita. †Item opponitur quòd actor potest auferre reo iudicem

a Addebi doc. & no. ꝙ in causis ciuilib. quo ad dilationes dādas, quāuis reo nō possint dari plures rōnes numero ꝙ actori. et est iō,qa dilationes sunt cōes vtrique pet. rēdæ. & Cy.Bar.Bal.C. de tēp.in int. re sti. hic alleg. tñ possunt maiores & lōgiores dare reo quā actori. glo.est celebris. in l. sicut.§. sed si quæratur.i gl. j.ff.si ser.vendi. ꝙ ibi sequitur Bart. & Bal.de quo vide Ber. d Bellen. in addi. Abb. in c. duobus.de re. & ad de not.p Dy.& quæ ibi dico in addi.i reg. cū in tra par.supra eo. Adde Lanfr.de Oria. in ca. qm̄ contrafalsam.§. dilationes. n. 4. ver. sed pone.et ibi posui i apost. de ,pba.& dixi i apost.ad Pan. i ,pœ. decr.n.8. ver.in gl.i ver. qua cessante.

cem suum per rescriptũ ad extraordinarium iudicem impetratum,vt C.de dilat.l.si quãdo. Et tamen non licet reo super hoc rescriptum impetrare.vt in Auth.vt omnes obe.iu.§. hęc considerantes.col.5.& C. vbi de cri.agi.opor. authen.quia in prouinciã. Solutio vt in prin. 7

Quæri aũt põt si actor sit paratus probare de iure dominij rei de qua agitur,& reus eodẽ tẽpore super iure dominij ꝓbationes offert, qs eorũ præferendus sit in ꝓbãdo? & vr̃ ꝙ reus, qa in iure pari fauorabilior est eius causa.vt infra eo.c.in re pari.& ff.de verb.obli.l. si seruũ §.sequitur.& de doli exce.l. apud Celsum. §. Marcellus & vr̃ expressum C.de inoffi. test.l. liberi.& ff.de prob.l.circa.& de liber. caus.l.cũ necessitas.sed credo sequendã esse opi.Azon. videlicet ꝙ ex ordine primo recipiantur probationes actoris,postea probationes rei.[a] arg. a
C.de dial.l si.¶ Item solet quæri nunquid in 5
qualibet causa audiatur reus, si velit probare rẽ ad se pertinere actore in probatione deficiente? & videtur ꝙ non, quia cùm in vtroq; casu sequatur absolutoria.vt C.de eden.l.q accusare.& de rei vend.l.vlt.& inst.de interd.§. cõmodũ.vr̃ suo non interesse,& propterea nõ audiendus.C.de probat.l.ad probationẽ. Sed dicendum est sua interesse,quia si probat rem suã esse,cõsequitur ius [b] agendi. aliàs cõsequi b
tur so-

a Adde ꝙ idẽ tenet Ang.de Ar.in d.§.si minus.col.8.vers. quomodo. insti.de act.pro quo alle.tex.in l.exceptionem cum ibi no.per gl.& doc. C.de prob.& hoc in casus ordinarijs,secus in causis summariis,quia tũc dilationes debent abbreuiari,& terminus ad probandum pariter dabitur reo,& actori vt habetur in clem,sæpe.de verb.signi. secundum eum,& ita tenet gloss. Bar.& Bald.in l.circa.ff.de ꝓbat. & ibi Flo. & Cy.in l.act. in 6.q.C.de ꝓba. vide Bald. in l.frust.in fin. C. de proba.& in l.2.C.si incer.tempus.trina. q. terminetor. Sed hodie in regno Franciæ plebiscitatur omnes fines & admittuntur actor & reus ad probandum, & qui melius probat ille obtinet secus in causis summarijs.

b Adde ꝙ idem tenet glo.& docto.supra proxi.postil.alleg.& Cy.in d.l.actor. in 5.q.& glo.fi.C. de fal.& glo.in c. ex insinuatione in fi.de procur. volẽdo gl.Dy. hic & doct. supradicti, ꝙ si reus probauit rem suam esse ꝙ iudex debet declarare eum contra dñm.& idẽ Inno.in c.ex conqõne. de rest.spol.sed Host.ibi tenet contrariũ,& Bald. in d.l.circa in antiqua lect.& Abb.Sic.in d.c.ex conqõne.in.4.q.post plura verba tñ Flor. in d.l.circa ad fi.dicit ꝙ opi.Dyn, & sequacium est vera & cõis.vñ dicit.

ibi Bar.

ibi Barto. ꝙ ad euitandas. opi. debet addi cl'a nō se astringēs de qua dixi in reg. nullus. in prima add. Adde Bal. in materia in d. l. frustra. in 2. oppo. de prob. C. et Ang. Are. in. §. j. col. pe. ver. in gl. dicat et ibi Ias. de May. col. 19. insti. de act. & Abb. et Fel. in c. cum causam. in prin. de re iud.

a Adde Bar. et ibi Alex. i addi. i l. cū qs. §. si debitorē. ff. de sol. et pulchre Fel. i c. ex pte d cani. col. 8. cum seq. usq; ad fi. d rescr. ubi uideat qñ reuocatio ꝑ curatoris nō ita cit notificata par ti vel ꝑcuratori ad recipiēdū debitū vel renūtiandū beneficiū in manib. supioris cōstituto noceat, & ibi bene not. plures ampliationes et limitatiões ad cle. j. d rerū. et Lu. Bolo. i c. auditis de ꝑcu. & in c. 2. eo. tit. in primis iterpret. & Hipp. de Mars. in suo singu. 58.

Adde an procurator reuocatus obliget dominium ipsum, et dic ꝙ sic. per text. singularē in l. sed pupillus. versi. sed alius iuncta sua gl. ff. de institu. quoniā ad hoc pro singulari refert Ro. singu. suo 473. incip. variāt cōtinue. Et an procuratori ad negotia constituto reuo-

tur solùm ius excipiēdi, vt ff. de iureiur. l. sed si possessori. & ideo auditur. arg. ff. de proba. l. circa. s̄. de probat. quoniam contra. & quia regulariter quod licet actori licere debet reo, vt dictum est.

In reg. Mutare. Argumenti.

1 *Eligēs consiliū mutare nō pōt in detrimentū electi.*
2 *Mandatum reuocare licet & consilium mutare.*
3 *Variare licet quandoque & sic consilium mutare.*
4 *Variatio quando & in quibus permittatur.*
5 *Filius qui hereditatem paternam repudiauit, an possit ad eandem restitui.*

REGVLA XXXIII.

MVTARAE *consilium quis non potest in alterius detrimentum.*

1 ¶† In Negligente cōmode poni pōt exemplū, q non pōt mutare consiliū in detrimentū electi post scrutinium publicatum, cū per electionem quæsitum sit electo ius petendæ confirmationis. vt s̄. de elect. c. publicato. & de elect. c. nulli licere. libr 5. & de opt. leg. l. apud Aufidium. itē poni potest in iudicāte, & contrahēte, & in cōfitente de qbus omnibus plene per oïa dictū est supra, eo. c. qđ semel.
2 & ideo ibi dicta hic repeti possent. † Sed & opponitur, & vr̄ ꝙ licet mutare consilium, quia certum est ꝙ licet reuocare mandatū re integra, ergo licet mutare cōsiliū vt ff. mād. l. si tibi mādauero. §. sicuti. Sed dicēdū est ꝙ reuocatio ꝑcedit sine detrimēto alterius, quia si ignoratur reuocatū, reuocatio
a non affert damnū ignoranti; [a] vt ff. de sol. l. cum

catio absq; notificatione, an damnificatus possit agere ad interesse contra reuocantem. & dic ꝙ aget, act. de dolo vt est casus sing. in l. quidam debitor iuncta glo. in ver. i. secundum barto. & in l Ludo. ibi ff. de dolo. refert & sequitur Rom. sing. 286. incip. procurator ad negotia.

a Adde quando quis possit malare consi, Bald. consi. 354. lib. 3. & Dy. & ibi Bart. in l. de rebus. & ibi Alex. in addi. ff. rerũ amo. & Bald & mo der. in l. si cum dolem. §. eodẽ tempore. ff. sol. matr. Et no. ꝙ licet consultori qui male cõsuluit mutare cõ silium ut nota. Bal. in l. j. §. sed cũ in secundã. C. de fur. & & ibi Alex. in addi & Bald. Ioã. fab. et Ange. Aret. in §. his itaque, in ff. insti. de iusti. et iure. & Bar. i l. serui electione, i prin. ff. d leg. 1. et i l. si sterilis. §. fi. ff. d act. emp. Et i varietate doc. et sanctorũ qd tenẽdũ vide Fel. in c. ne inuita. col. 1. vers. fallit. 2. de cõsti. et i c. 1. de præsumpt.

b Filio etiam emãcipato. qa odie bõa suorũ extẽsa ad oẽs liberos & cõsequẽter idẽ i filia p. §. nulla. i auth. d her. ab intest. facit Bar. Ia. l. 3. C. d iurisiet fac. ign. vbi dixi i lectura mea Tubingẽsi. qd no. ad ampliationẽ d. l. vlt. vltra ea q Guil. Benedic. Rep. c. Raynutius vers. mortuo itaq; testõe, c. 2. n. 127. Latius dixi i cõsuc. Par. §. 12.

quis. §. si debitorẽ. & de dona. l. hoc iure. §. si quis dederit. si sciuit dãnũ sua culpa sentit. & ideo fictio ne iuris sentire non videtur, ut in regula iuris. † Itẽ 3 oppo. & vr̃, ꝙ liceat variare & consequenter consiliũ mutare. vt ff. de colla. l. nõnũquã. & rerũ amota. l. de rebus. & de act. emp. & uendi. l. sterilis. §. vlt. et de libe. leg. l. Aurelius. §. pen. † Sed dicẽdũ est, ꝙ a 4 aut uarietas deprehẽditur circa eãdẽ rẽ, aut circa di a uersas, quæ nullã cõnexitatẽ habẽt, aut circa diuersas quę rõne connexitatis habẽtur eiusdẽ loco. Primo casu est ꝓhibita uariatio, vt hic. & s̃. eo. c. quod semel. & ff. de leg. 1. l. serui electione. & l. huius. §. Stichũ. & de legatis 2. l. statuliberũ. §. Stichũ. & de bon. liber. l. nã absurdũ † fallit in filio b cui fauetur 5 circa hæreditatẽ paternã, licẽt uideat semel repudiasse, vt ff. de colla. bo. l. nõunq̃. & de iure delib. l. si qs b seruus. & C. de repu. hæredi. l. fi. in secundo casu va riatio admittitur, vt d. l. si sterilis. §. fi. & rer. amot. l. de rebus. Tertio casu reprobatur, vt ff. de proc. l. in causæ. & de vsur. l. Caius. & de dam. infe. l. ꝓtor. §. vnde quæritur. & de admi. tuto. l. cũ quærit. Dy.

In reg. Generi. Argumenta.

1 *Generi per speciem derogatur in legatis.*

2 *Legato generis quo casu per speciem non derogetur, & nu. seq.*

5 *Legatum de duabus statuis marmoreis, & itẽ de omni marmore factum qualiter intelligendũ.*

6 *Genus quando restringatur per speciẽ aut contra.*

Specierum

7 *Specierum enumeratio quando genus restringat ad enumeratas.*
8 *Species quando dicantur enumeratæ gratia dubitationis tollendæ.*
9 *Legatum horti instructi qualiter debeat intelligi.*
10 *Genus an quandocunque deroget speciei*
11 *Enumeratio generalis specierum an operetur idem quod specialis.*
12 *Species an restringat genus in institutionibus.*
13 *Substitutio specialis an deroget generali.*
14 *Contractus specialis quando deroget generali.*
15 *Constitutio generalis pontificis Romani non derogat specialibus statutis locorum.*
16 *Constitutio non extenditur ad non recitata, & quæ in facto alieno consistunt.*
17 *Rescriptum speciale derogat generali.*

REGVLA XXXIIII.

GENERI *per speciem derogatur.*

¶EXEMPLA istius regulæ poni possunt in legatis, & in substitutionibus & cōtractibus & in le-
1 gulatoribus & in rescriptis.†In legatis,quia si testator legauit vni speciē,& alteri genus,generi p speciem derogatur.ff.de leg.3.l.vxorē.§.felicissimo.& l.seruis vrbanis.§.vlt Item si legat libertis alimenta in genere,& vni libertorum legat alimenta specie,ille cui legatur in specie, nō admittitur ad legatū generale,vt ff.de alimen.& ciba.leg.l. alimenta. §.basilicę.& l.Stichus.in prin.Sed oppo.& videtur
2 quod generi per speciē nō derogetur. †Nā si testator legat vni genus,& eidē speciē,per enumerationem specierū non derogatur legato generis, vt ff.
3 de funda.instrumen.l.quæsitum.§.vlt.† Dicunt a
a quidam ꝙ aut legatur vni genus, & alteri species,et tunc generi per speciem derogatur ,aut legatur vni et eidem genus et species, et tunc generi per speciē non derogatur,quasi species ex abūdāti videa-

a Adde ad no. hic per Dyn. quādo ī legatis per speciē generi derogētur pulchre Bart. in l. quæsitū .§. vlt. de fund. instru. hic alleg.qui late tractat hanc materiā p quatuor quęstiones prius pro euidentia materiæ declarando qualiter hic assumatur genus, species, & indiuiduum.& in hac materia vide ibi Alexand.in addi. & hic Io. And. & Mod. & Barol.in l.si dominus. ff. de leg.1.Abb.Sic. in c.1. & latius in c. pastoralis. .§.quoniam. colum.1.de rescriptis. & ibi Fely. in princi.& vide Doctor. in sequen. addi. & Bartol. & Alexand. in l. 1.§.hoc autem. ff.de noui oper. nunc. & vltra prædicta in legatis,vide Dy. in d.c.cum quæstio.C. de lega. & Bartol. qui l.alimēn.§. basilicæ. & l. libertis quos. in prin.

princi. & l. Stichus. ff. de aliment. & cibar. leg.& Bal.in l. Titię textores. in princi. ff. de leg.1.& in materia, Lud.Bo. lo. in l. quoniã. C.de conuenie. fisc.deb.lib.x. in primis interpretat.& Bal.cõsi. 33.incip. ad cui dentiã. versi. 2. præmittendum lib.1. & in consi.65. & in cõsi. 160.eo.lib.et in consi.385.col.2. lib.4. & Abb. Sicu. in cap. ex parte el j. de offic.dele.& Pau. de Cast.in cõsi. 177.in nouis.& Ang. in consil. 355. in 1. & 2. col. incip. quæstio prædicta.

Adde omnino quod notaui in tract.meo clarum,in princ.in ver. clausula generalis. & dixi in apost,ad Car in cle. j. in verbo generi. in princ.de pb.& istis adde qd no taui i apost.seq.

a Adde Bart. qñ enumeratio speciei restringat significationem generis. Abb.

videatur apponi, vt in l. quęsitũ.quod falsum esse apertè apparet, quia in l. cũ delanionis. §. si cui fundũ.& §.quidã.& §.sæpe.in prin.ff. de fun.instru.eidẽ legauerat genus & speciem,& tamen generi per speciem derogatur,quia legatũ generis restrictũ videtur ad species enumeratas.& idẽ probatur de supel.leg.l.legata. & ideo videtur latius distinguendũ quàm Gl. iuris ciuilis distinguat, † qa aut testator legat vni genus, & alteri speciẽ, aut legat eidẽ genus & speciẽ.si vni genus & alteri speciẽ,generi p speciẽ derogatur,vt d.l.1.§.vxorẽ felicissimo.siue primò genus,& postea species, siue primò species & postea genus legatur,vt ff.de manu testa.l.si peculiũ. & d.l.quæsitũ §. vlt. 4

In secũdo casu.s.legat qñ eidẽ genus & speciẽ aut extra legatũ generis enumerat speciem, aut enumerat indiuidua,quæ sub certa specie eiusdem generis cõtinentur. si enumerat indiuidua,enumeratio operatur quod legatũ generis non extenditur ad alia indiuidua quæ sub eadẽ specie cõtinentur,siue præcedat legatũ generis & sequatur enumeratio indiuiduorũ,siue ecõtra.† Verbi gratia, lego Titio duas statuas marmoreas.Itẽ omne marmor. Et licèt similes statuas marmoreas habeã,nulla cedit in legatũ pręter duas,vt ff.de leg.3.in l.hęres meus.§.1.& de fund.instr.l.cum de lanionis.§.si cui fundũ.& de aur.& arg.leg.l.j.§.itẽ si duo.Si vero enumerat species indiuiduas cõtinentes,aut primo species & postea copulatiue genus, aut econtra primo genus, & postea species. Primo casu videtur ampliare legatũ & nõ restringere,vt ff.de leg.3.l.hoc legatũ.& l.ea tamẽ. Sed contra istud membrum distinctionis videtur aperte.ff.de vino triti. & oleo leg.l.fi.§.cui dulcia.[a] † Nã ibi primo enume- 5 a

tar-

Abb. Sicu. in cap. sedes. colum. 3. & vlt. de rescrip. vbi allega. hic Dyn. & ibi vide singu. Fel. col. 2. ver. clausula generalis. & Bald. in l. quoties. C. de sal. & Doct. supra alleg. in præceden. additio. & Bald. consi. 260. in 3. volu. & in consi. 207. eo. lib. & in consi. 302. colum. 2. ver. sequitur. lib. 2. & in consi. 318. eo. volu.

rantur species, & postea genus, & per enumerationem specierũ restringitur significatio generis. sed illud ibi non contingit propter enumerationẽ præcedentem specierum, propter naturam copulatiuæ, & rei copulatæ, vt ibi apparet, dũ dicit, ex collectione vini, &c. & argumen. de fundo instru. l. se pe. §. Caio. Secundo casu quando primo genus, & postea species, & tunc habet locum distinctio glossæ iuris Ciuilis posita in præallegat. l. quæsitum. §. vltimo. quia aut species enumerantur ab errante, aut à sciente, si ab errante, enumeratio nihil operatur, & ideo legato generali relicto nõ videtur detractũ, vt ff. de supelleg. legat. l. legata, in princ. si à sciente, aut causa dubitationis tollendæ, aut causa limitationis, aut dubitatur.

7 † Primo casu species ex abundanti enumerantur, quia potius ad maiorem euidentiam videntur enumerari, quàm vt derogetur legato generis, vt ff. de auro & argento lega. l. pediculis. §. Labeo. & ff. eo. l. quæ dubitationis. Secundo casu legatum videtur restringi ad species enumeratas, & ideo genus ex abundanti exprimitur, cũ eius expresio nihil operetur, vt de fundo instructo legat. l. cũ delanionis. §. quidã. & l. Sciæ. in princi. & de supelle. lega. l. legata. 1. 2. &

8 3. responsio. † Tertio casu quando dubitatur, dicendum est potius quòd gratia tollendæ dubitationis videatur exprimere species, & ideo legatum generis non diminuitur, vt d. l. quæsitum. §. si quis fundũ. qui proprie loqui videtur in casu dubio. Quid autem si vni legaret sub nomine vniuersaliori, alij sub nomine minus vniuersali? dico quòd vniuersalius habetur loco generis, minus [a] vniuersale derogatur vniuersaliori, sicut generi per speciem.

9 † Verbi gratia, si filia legat hortum instructum,

Adde Guil. de Cug. in l. fina. nu. 3. in versic. generi per speciẽ derogatur. C. de ser. Reb. us. l. decurionibus. nu. 3. in §. speciali. C. debent ar. & decurionibus lib. 12. Dyn. l. libertis. in ver. per speciem derogatur. de adi. leg. glo. generalis. in l. vxorẽ. §. felicissimo. in verbo. derogat. de leg. 3. Bar. in l. quæsitum. §. si quis fundum. in ver. tract. post Alex. & alios. ff. de fundo instr.

[a] Minus idẽ Alex. cõsi. 65. nu. 7. lib. 7. vbi in anno. dixi. Philip. Deci. consi. 18. col. 1. consi. 44. in fi. consi. 382. nume. 4. Hieron. Grat. cõsi. 138. nu. 14. lib. 2.

filiæ vero argentum muliebre quod in horto habuit, illud ad filiam pertinebit, vt ff. de fund. instru.l.quęsitum.§. quæsitum, & argumen.de legat.tertio.l.vxorem.§. codicillis.& de pecu.l. seruo manumisso. & de auro & argen.legat.l.prima. §. idem cùm alteri. Item opponitur ad regulam, & videtur † quod speciei per genus derogatur, & non econuerso, quia si primo lego alimenta quibusdam libertis, postea lego alimenta omnibus,per generalem videtur esse recessum à speciali,vt ff. de alimen. lega. l. libertas. Dicendum est quòd aut generale & speciale exprimuntur in eadem voluntate,aut in diuersis,si in eadem voluntate,a tunc specialis derogat generali, siue præcedat, siue sequatur, vt ff. de alimen. legat.l. alimenta.§. Basilicæ. & l.Stichus. in princ. Si in diuersis,posterius derogat priori, vt dicta l. libertis. in princ. Secundo b casu siue exprimatur in eadem voluntate, siue in diuersis, item siue præcedat generale,siue speciale,speciale derogat generali,vt ff. de legat.3.l.vxorem.§.codicillis,in tertio casu vidétur neutrum alteri derogare.ff.de aliment.legat.l. alia.in fi.de annuis lega.l.Titia.§.qui Marco. †Itē opponitur,& videtur ꝙ specierum expresio generalis nihil operetur,quia quod operatur expresio singularum specierum, operatur sola expresio generi sub qua species continentur,vt ff. de legat.3.l. si chorus, in princi. & de vsu & habita. l. si ita. in princ. Respondeo & dico quòd vbi solum genus exprimitur,tunc perinde habetur ac si exprimerentur singulæ species in genere comprehensæ, vt in præallega.l.si chorus.sed vbi exprimitur genus & species, habet locum distinctio supradicta. †In substitutionibus autem posset poni hoc modo exēplum,pone,testator instituit patrem & filium insolidum in vna parte,& eos inuicem substituit. Secūdo instituit alios hæredes ex reliquis partibus. Tertiò dicit, omnes inuicem substituo. ista enim substitutio generalis,non extenditur ad patrem & filium;

Margin: 10 (at "videtur † quod speciei"); a (at "voluntate,a tunc"); b (at "Secundo b casu"); 11 (at "†Itē"); 12 (at "†In substitutionibus").

a Adde Bart. in l. quæsitum. col.4.versi. venio ad secundā qō. & videtur hic esse defectus in distinctione Dyn. vt potes videre. vide Bart.in l. si consul. de adoptio. & Dy.in l. Titia.§. qui Marco. alias incip. l.qui Marco.ff. de an.leg. & in l. doli clausula. & ibi Io. And. Imol.ff.de ver. obli. post Bart. & Bal.

b Secundo. Quod sit istud & tertiū membrum superuacui,& ancipitis laboris existimatum, & Alberic. Bart. & alijs antiquis supplere. cum istæ distinctiones erroneę sint quia ex particularibus exemplis legum, quę non sunt factæ ad finem regulatum perperā fabricantur distinctiones,omnia complectentes;sed circunstātiæ sui cuiusque casus attendi debent vt sæpe dixi.

a Adde ibi Bar.Bal.& Alex.& Bar.in d.l.'si quæsitam.§.vlt. Bart. in d.l.si.ff. ad Trebel.aliter soluit argu.quam Dyn.hic,vt ibi per eũ vide.
b Adde quando in dispositionibus legalibus specialis deroget generali. Dy.& quæ ibi dixi in addit.in regula,possessor.fol.17.Bar. & Alex.in l.j.§.hoc aũt.de no.oper.nuntia.& Alex.in consi.19.col.ver.vltra prædicta. lib. 2. & Bar.in l. libertis quos.in prin.ff. de alimen.lega. & in l. sanctio legum.ff. de pœnis. & ibi Alexan.in additio. & ꝙ Bald. Angel.& Sal. in l. qui sepulchra. C. de sepulch. viol. & Angel. Aret. in tracta. Malefi. in glo. caput aspatulis. in 2.quæstio. & ibi Ang.Ar. & Bern.Landr.in addit. & Bald. consi. 220. col. pen.versi. quædam alia fuerãt lib. 3. & vide ample per Docto. supra proxime alleg.qñ pœna statuti tollat pœnam iuris communis, vel econtra. de quo vide quæ dixi in.§.16. in glo.1.de iurisd.omn iudic.& Bart. in disputatione sua incipiente,Pisanæ ciuitatis.col.2.versi.8.& Bartol.in l. de quibus.ff.de leg.col.3.versi.oppon.ad fi.& ibi Alex.in addi.& etiam Bart. in col.4. in princ. ponunt ꝙ consuetudines consistunt in facto, & maxime per Bart.& Alex.ibi in addit.in 2.q.& ample ibi per Doct. modernos. & Doct.in l.2.C.quæ sit longa consuetudo.

Adde deductus hic,Bal.omnino in l.ea quidem.ad fi.et quod ibi posui in apostil.ad ipsum.in versi.generalis infamia.C. de accusat.& ad materiam statutorum, an generale restringatur per speciale, vide omnino Alex. consi.suo 103.& seq vol.4.

filium,qui erant inuicem substituti,vt ff. de vulg. a & pupilla.substi. l.cohæredi.§ qui patrem a †Sed
13 contra hoc videtur,ff.ad Trebel.l.vlt.vbi per substitutionem specialem non derogatur generali. Sed ibi erant species substitutionis diuersæ, quia prima specialis erat vulgaris siue reciproca, secunda generalis erat & fideicommissaria.sed in §. qui patrem,specialis & generalis erant eiusdem generis, quin vtraque vulgaris siue reciproca, & ideo
14 generali derogatur per specialem, †in cõtractibus autem patet exemplum. ff. de verb. obliga. l. doli clausula.& l. stipulationes commodissimum, quia si stipulor ab aliquo librum scribi de die, & non de nocte,per se,& non per discipulum, & dolum generaliter nõ cõmitti,& ipse scribat per alium æque malum,non per discipulum, committitur stipulatio ex generali clausula de dolo, sed ad casum in stipulatione expressum non pertinet. In legumlatoribus patet exemplum. ff. de pœn. l. sanctio le-
b gum.b Item supra,de consti.c.1.lib.6.†vbi per cõ
15 stitutionem generalem editam à Romano Pontifice,non derogat specialibus statutis rationalibus aliorum locorũ, nisi in cõstitutione generali cõtrariũ caueatur expresse. Sed cõtra videt.ff. de sepul. viol.

viol.l.3.§. diuus. vbi per rescriptum imperiale sequens, derogatur consuetudini speciali alicuius loci, sed prout varijs modis text. intelligitur, potest variè responderi. Vel potest dici quòd. supra.de constitutio. cap. primo est ius nouissimum iure canonum introductum, & rationabiliter,
† quia statuta locorum & consuetudines in facto 16
consistunt, & uerisimile est Roma. Pontificem ignorare ea quæ in alieno facto consistunt ideo non uidetur voluisse constitutionem extendi ad ea tollenda quæ ignorauit, cùm constitutio extendi non debet ad tollenda ea de quibus constituens non cogitauit, vel non est verisimile cogitasse. argu.ff. de transact.l. cum Aquiliana. & l. qui cum tutoribus.§.1. & §. fina. & l. non est ferendus. ff. de contrahend.empt.& uendit.l.in lege.& de acqui red.hæredit.l.nec is.& l. si is ad quem. † In rescrip- 17
patet etiam [a] quòd speciale derogat generali, vt a
supra de præben.c.dudum.& c.quamuis tibi. libr.6. quæ dicta sunt superius in legatis trahi possunt facile ad rescripta Dyn.

a Adde Abb. & fel. supra.in 1.& 2.addi. alleg. Et q̃d ĩ priuilegijs. vide tex.ĩ c. ueniẽs. de p̃scr. cũ ibi plene no.et Lu. Bolo.ĩ d.l.q̃m. de côue.fisc.deb. & ad oĩa dicta hic p Dy. vide Ang.in cõs.11. col.1.℣. porro. & in cons.223. Adde bonũ text. q̃d & ibi no.ĩ l.alimẽta. §.basilicę.ff. d ali. lega. & ĩ l. hęres.§.1.ff.de fundo instruc. Bar.ĩ l.si seruus cõis.ff.de stipu. ser.et Pet.d̃ Peru. ĩ trac.de 4. episc.c.9.col.8.

In reg. Plus semper. Argumenta.

1 *Quarta bonorum debetur si eandem legare intendens dimidiam errore scripserit.*
2 *Sententia à pluribus lata ualet in eo, in quo omnes consenserunt.*
3 *Absolutus à fundi petitione p̃sumit̃ absolui à qualibet eius parte.*
4 *Stipulatio inutilis est si de una respondeatur de duobus alternatiue interroganti.*
5 *Stipulatio redditur inutilis per aduersitatem qualitatis.*
6 *Imperium merum & iurisdictio sunt species ab inuicẽ distincte.*

REGVLA XXXVII.

P*Lvs semper in se continet quod est minus.*

¶†VT ecce sit testator intendens legare quartam partem bonorũ, 1
scripsit dimidiã, debetur ei quarta, quia dimidia inest, vt ff. de leg.1.

l.qui

a Adde quando pluri ſeu maiori ſummæ ineſt, pulchre Bart. & Alex. in d. §. ſi ſtipul. vbi ponit Alex. regulam cum ſex fallen. & aliquas quæſtiones ad materiam, & uide hic Doct. Moder. poſt glo. & Barto. in l. ſi vnus. §. ſi cum mili. ff. de pact. limit. niſi de uoluntate partium appareat, vt in maiori quantitate non contineat, minor tunc non continetur neo habet locū hęc regula, vt not. gl. quā faciunt ſinguli. ibi Angel. Alex. illuſtris. doct. Franciſc. de Aretin. in 1. col. & Ludoui. Bolog. in ſuis primis interpret. in d. §. ſi ſtipulanti. Itē limita ſecundū Alex. in conſi. 170. col. vl. uerſi. nec etiam. no lum. 5. niſi diuerſæ & ſeparatæ ſint depoſitiones, & vna facta de maiori, et alia de minori, qa tunc in maiori in ſumma non cōprehenditur minor. ut l. ex facto. §. itē q̄ro. ff. de vulga. & pupil. ſubſti. vt ibi vide p Moder. in d. §. ſtipulanti, et Dy. infra. in reg. in toto. & deciſ. Capellæ Theloſ. 298.

l. qui quartam. & de hære. inſti. l. quoties. §. ſed ſi
maiorem. Item ſi volens ſtipulari interrogo de
30. & interrogatus tamen debeat de 10. valet ſtipu
latio de decem. quia maiori ſummæ minor ineſt, vt
a ff. de verb. obl. l. 1. §. ſtipulanti a † Item in ſententia
2 quia ſi unus arbitrorum condemnat in 15. alius
10. & alius in 5. valet ſententia in quinque, cum
in quinq; omnes conſenſiſſe videntur, ex eo quòd
plus ſemper in ſe continet quod eſt minus. vt hic,
& ff. de arbi. l. diem proferre. §. ſi plures. & ſuprà de
3 arb. c. 1. lib. 6. † Item ſi ſim abſolutus à petitione to-
tius fundi abſolutus videor à qualibet eius parte,
vnde in qualibet eius parte obſtat exceptio rei iu-
dic. vt ff. de excep. rei iudi. l. Iulianus. & l. ſi quis cū
totum. & ff. de reg. iur. l. in eo quod plus. & l. in to-
to. Item ſi abſolutus ſum à petitione vniuerſali ut
hæreditatis petitione, obſtat except. rei iud. ven-
dicanti res ſingulas ea eadem cauſa. ut ff. de excep.
rei. iud. l. Iul. & l. ſi quis cum totum. & l. eadem ra-
tione. quia plus ſemper in ſe continet quod eſt mi-
4 nus. ¶ † Sed contra regulam eſt, quia ſi interrogo
vtrū promittas Stichum aut Panphilum, & reſpon
deas de Pāphilo tantū, ſtipulatio eſt inutilis, quia
interrogatio non videtur præceſſiſſe, ergo plus non
ſemper continet quod eſt minus. vt ff. de uerb. ob.
l. inter ſtipulantē. §. ſi ſtipulante. 1. rñſo. Sed reſpō-
deo, & dico, q̄ ibi non impeditur ſtipulatio ualere
ex eo q̄ non uideatur interrogatio præceſsiſſe de
Pamphilo, præceſsit enim cum plus contineat in ſe
minus,

Potes. inſuper limitare vltra limit. hic poſitas & alias quas ponit Alexand. in l. ex facto. §. item quæro. ff. de vulga. & pupil. & in l. Sempronius pro eo lega. ff. de lega. ſecundo vt per Panor. in capitu. fina. de plus peti. ſcilicet hanc regulam non procedit quando negatiue profer[illegible], & ita not. Archidia. 3. q. 9. capitu. nihilominus.

a Adde ibi Bar. Pau. de Cast. Imo. & Alex. pulchre, & in d. §. stipulanti. ꝙ magis uitiat diuersitas in qualitate quam in quantitate. & ratio est secundum Bar. & Doct. in d. §. si stipulant. quia diuersitas in qualitate inducit diuersitatem circa substantiam obligationis. vt sentit hic Dyn.

b Adde an iudex maleficiorum cognoscat de causa ciuili. vide Inn. in c. cũ oporteat de accusat. & Bald. et Barto. in l. pe. ff. de calum. & Bar. & ibi Alex. in ad di. in l. interdũ. §. qui furem. ff. de fur. & Cy. in l. si quis ad fundum. C. ad legem Iul. d vi pub. & Bald. in l. testa. et ibi Doc. C. de test. & Ang. Aret. post gl. i verb. tramites i pœ. inst. col. vlt. & Bald. & Lud. Bolog. in secũdis interpreta. in l. solemus. §. latrũculator. ff. d iud. ubi dicit ꝙ icidẽter bñe pt cognoscere.

minus, sed ideo impeditur, quia concepta alternatiue interrogatio de quolibet, videtur concepta sub conditione. s. si alterũ nõ detur. ff. de opt. leg. l. cùm ita. in princ. † Et ideo si respondetur ad alteram purè, videtur inter interrogationem & responsionẽ in qualitate diuersitas, quæ diuersitas qualitatis reddit stipulationẽ inutilẽ. ut ff. de verbo. obl. l. 1. si quis simpliciter. Itẽ a contra regulã est, quia si cõcedatur alicui merũ imperiũ, ut latrũculatori, cui nõ videtur cõcedi cognitio de reb pecuniaria, ergo merũ imperiũ quod est plus, non continet in se cognitionem causarũ ciuilium quod est minus, vt ff. de iudi. l. solemus. §. latrunculator. † sed dicendum est quòd merum imperium & iurisdictio sunt species distinctæ & ad inuicem separatæ. c vt no. ff. de iur. om. iud. l. imperiũ. & ideo vna concessa nominatim, potius videtur altera denegatã. vt in §. latrunculator. arg. C. de procur. l. maritus. & de pac. cõuen. l. fi. & ff. de vulg. & pup. substit. l. si ita q. s. & l. si cui ex filio. & l. ex facto. §. item quæro. hic autem 5 a b 6 c

Adde inquantum dicit iudicem maleficiorum posse cognoscere inciden ter de causa ciuili. Tu dic hoc uerum viuente eo contra quem est inchoata causa criminalis, fecus si moriatur, quia contra eius hæredem pronuntiare non posset. l. diem. funct. & ibi Barto. ff. de offi. asses. secundum Ro. sing. 235. incip. quæro nunquid. nec etiam contra tertium. vt no. sing. Barto. in alleg. §. qui furem, ꝙ intelligo quando procedatur per viam accusationis non autem per uiam inquisitionis, vt no. Innocen. in cap. cum oportet, de accus. licet Bald. contra in l. ea quidem. colla. 6. C. qui accus. non pos. & Alexand. in l. interdum. §. qui furem. supra. allega. ff. de furt. puto autem quò si tunc vocaret iudex ciuilium causarum quod iudex maleficiorum posset de illis cognoscere, vt no. Ange. multum notabiliter in l. si vacãtia. in 2. opposi. ver. item ex pdictis. C. de bono. vacã. lib. x.

c Adde Bar. Alex. & Mod. Doc. in quo differunt iurisd. et imperium et an iurisdictio cõtineat in specie merum & mixtũ imperium in pluribus. ut ff. de iurif. om. iud.

tem loquitur de illo pluri sub quo minora continentur vel comprehenduntur, ut species, vel partes. & eodem modo responderi potest ad c. cui de non sacerdotali. supra. de præben. quia posito etiam ꝙ non sacerdotalis esset maior quàm sacerdotalis, concessa non sacerdotali videtur sacerdotalis potius denegata, quia non se habet ut pars & totũ de quibus loquitur regula, sed habent se vt distinctę species inuicem separatæ.

In reg. Pro possessore. Argumenta.

1 *Possidere dolo desinens perinde tenetur, atq; si possideret.*

2 *Actio utilis & directa non differunt in substantia. & nu. 17.*

3 *Possidere qui dolo desiit, quo ad damnum suum possidere præsumitur.*

4 *Dolus per coniecturas probari potest.*

5 *Cautio de euictione, quando ei præstari debeat qui dolo possidere desiit.*

6 *Actio de euictione an concedatur eo casu quo non fuit cautum.*

7 *Actor an debeat cedere actiones ei qui dolo possidere desiit.*

8 *Possidens quo discernatur ab eo qui dolo desiit possidere.*

9 *Possidere dolo qui desiit an actionem in rem sine cessione habeat, si æstimationem soluerit.*

10 *Solutio æstimationis habetur loco emptionis.*

11 *Debitor ad plura alternatiue obligatus, eligere poterit quod soluere uelit.*

12 *Aestimatio quando solui debeat, uel res ipsa restitui. & nume. sequen.*

15 *Aestimationem soluens cum non possideat, an citra cessionem habeat actionem in rem.*

16 *Possidere culpâ desinens quò differat ab eo qui dolo desiit.*

18 *Dominium utile an censeatur is habere cui ceditur uel venditur actio in rem.*

19 *Dominium non acquiritur sine possessionis apprehensione.*

20 *Actio in rem transfertur translato dominio.*

REGVLA XXIX.

PRO *possessore habetur qui dolo desiit possidere.*

a Adde Bar.in l.quoties.ff.si famil.fur.fecis.dic.& Dy.in regula,bona fides infra eod.& Iaco.Butr.& Bar.& Ludo.Bolog.in suis primis interpretatio,in l.si culpa.ff.de rei vend.& Bal.& Lud.Bolog.in secundis interpretat.in l.si res.ff.de rei vendi.in sequen.limitatione.Dy.hic, ꝙ qui dolo desiit possidere,non habetur pro possessore quo ad commodū suum, sed quo ad sui damnum. & uide Ange.Aret. in.§.omniū autem.col.19.uersic.in eadē glo. in fi.Ias.col.16. instit. de actio.

b Adde, an q dolo desiit possidere cōueniatur vtili vel directa.Barto.& Floria.in l.electione.§.i. ff.de noxal. & Bar. not.in l.ꝙꝙ.§. Iulianus. ff. de aqua plu. arcē. et in rub.& ibi Bal. ff.d rei uēdic.& Bal.Sal. et Alex.in l.curatoris:C.d nego.gest.& Cy. in l. vna. C. de alie. iud. mutā. cau.& Io.Fab.in §.omnium autem.col.6.ver.veniamus ad secundum.et ibi Ias.de Mayno.col.16.versi. veniamus nūc ad scdm instit.de actioni. & ibi Dy.& Abb.ī c.i.d alie.mut.iud.cau.col.2.ver.2.oppo.et Io.And. & Phi.Frā.hic,& Io.d Ana.ī c.cū sit.d simo.et Fel.ī c.pe.ī prin.d exce.

1 ¶† Si dolo desijsti possidere rē,quā à te petebā, vel petere ꝓponebā,perinde teneris rei.vēdi.sicut teneris si possideres.[a] vt ff. de rei vendi.l.si aūt. §. sed & is.& ff.eo.l.q dolo & l.parē.cū multis simili. ¶Sed opponitur & oñditur ꝙ nō habeatur ꝓ possessore, vt patet. quia tenetur vtili. ff.[b] de noxal.l. electio.§.si is quē.& si possideret tenetur directa. † sed dicendū est ꝙ vtilis [c] & directa nō differunt in substātia,vt ff.de neg.gest.l.act.& ideo in effectu ꝓ possessore habeť. ¶Itē opponiť circa ide, q.a possidenti fit cessio.vt ff.de rei vend l si res.& tamē si dolo desiit possidere, nō fit cessio.vt ff.eo. ti.l.si is qui dolo.& l.nec quasi.†sed dicendū est, ꝙ ꝓ possessore habetur quantum ad damnum suū,non quātum ad cōmodum.Item cum semper præsumatur abesse dolus,si adesse non probetur,vt ff.de proba. l.quoties. §. qui dolo.& de leg.2.l,cum ita legatur vni.§.species.Dubitari posset rationabiliter,qualiter dolus potest probari. † Et dicendum est ꝙ dolus probatur ex coniecturis. [d] c.2.de renunti.in 6. nam

a
b
2
3
4
d

c Adde,an vtilis & directa differāt in substātia vel specie.& Io. Fab.in d.§.oīum.col.7.versi.iuxta hoc de actio.& Bart.in d.l.a Titio. ver.2. q̄ro.& ibi Bal.& Moder.ff.de neg.gest.Cy.in l.i.in q.& ibi Bal.col. 4.versi.modo venio.C.d act.& ob.& Bar.in l.i.ff.de act. & obl. col.4.

d Adde Io.Fab.& Ias.in.§.omnia autem.col.17. versi.veniamos.insti. de act.qui idem tenent.& Bar.in l.qui petitorio. in prin.ff.de rei ven. & in l.non solum.§.morte.col.14.ff.de no.oper.& Bal.in Procem.Decret. col.3.& Inno.in c.bonæ.el secundo de postul.prælat & Io.Andr.hic in mercur.& Bar.in l.sinautem.§.si is qui.ff.de rei vendic.Bal.in c.fi. ad finem.de iud.Spe.ti.de emp. & vend.§. nunc dicendū.versi.sed nunquid. Bar.in l.Fulcinius.§.quid sit latitare,ff. quib.ex cau.in possessio eatur. quid

quid de eo, qui non per dolum, sed lata culpa desiit possidere, an dicatur pro possidente, vide Ioan. Fab. & Ias. vbi supra & Bar. in l. qui restituere. ff. de rei vendic. & Bal. in l. vna. C. de alien. iud. mutã. causa. & ad omnia supra dicta vide Ange. Aret. in. §. preterea. insti. de actio. & Fely. in c. penult. col. 2. vers. dum cõcluditur. & ibi Bald. & Abb. de excep. quãdo allegãs possessorem dolo desiisse possidere, teneatur probare dolum. & quomodo. & text. in l. dolum & ibi Doct. C. de dolo.

nam si iam eram litem contestaturus, vel dederam solũ libellũ, vel denunciaverã sibi q̃ erã daturus libellũ, & ipse desinat postea possidere, præsumitur dolo desinere, & ideo conueniatur ac si possideret. arg. ff. de rei vend. l. si fundum. & ff. de eden. l. quædã. §. nihil. & ex qbus caus. in pos. eatur. l. 2. & no. eo. tit. l. Fulcinus. §. quid sit latitare. Quæri autem potest circa materiam huius capituli, de pluribus quorũ quędã nunquã reperiuntur sufficienter determinata.

5 † Primũ est, an ei qui dolo desijt possidere, si conueniatur, & æstimationem soluat, debeat de euictione [a] caueri? & dicendum est quòd aut habuit causam ab actore aut non, si habuit, caueri debet. vt ff. de don. inter virũ & vxor. l. si donatæ res. in princip. aliàs si nõ habuit cãm, non debet de euictione caueri. vt ff. de rei vend. l. ex diuerso. §. petitor. & de cond. fur. l. si seruus. § cauere.

6 † Secũdò quæritur, an ex eo casu quo non cauetur posset nihilominus de euictione [b] agi re euicta cõtra actorem cui æstimatio soluta est? Et potest dici q̃ sic. quia q æstimationẽ soluit, emere videtur. ff. rerũ amo. l. si pp res. ergo licèt non fuerit dictum q̃ de euictione agatur, nihilominus poterit agi. C. de euict. l. non dubitatur.

7 † Tertiò quæritur an per actorem debeant actiones cedi qui dolo desiit possidere? Et videtur q̃ cedi non debeant: vt ff. de rei vend. l. is qui dolo. & l. nec quasi. E contra quòd cedi debeant. vt ff. de re iudic. l. in depositi.

8 † mihi videtur esse differentiã inter eũ qui possidet & eũ qui dolo desiit

a Adde gl. & Bart. in d. l. ex diuerso. §. petitor. ff. de rei vẽdic. & gloss. & Bartol in l. litis in 3. quæst. ff. p̃ empt. & l. in depositi. & ibi vide Mode. ff. de re iudic. gl. & Bart. in. §. propter res. ff. rerum amotarũ.

b Adde gl. in d. §. petitor. qui tenet q̃ sic. sed tu habes glo. in l. si. ff. ex quib. cau. in possessio. eatur. vbi contra tenet Iacob. Butrigar. ibi, & Bartol. in dicta l. litis. ff. pro empto. in secunda quæst. & in dicta l. in depositi. & ibi Modern. ff. de re iudic.

a Adde Iac. Butr. in repet. l. si culpa. ff. de rei vend. & Bar. in d. l. in depositi. tenent contra Dyn. sed Alex. ibi in prin. concordat eos, dicens, quod rei vendicatio non debet cedi reo possidenti, qui soluit litis æstimationem, sed bene actiones personales. & sic debet intelligi Dyn. & in cæteris vero sequuntur Dyn. quando dolo desiit possidere reus, non sunt sibi cedendæ actiones. & pulchre per Bar. et Alexand. in d. l. in depositi. Barto. & Docto. Modern. in l. si fullo. ff. de condic. siue cau. & Bar. post glo. in l. si propter res. ff. rerũ amot. Sed an cedens vel vendens tenetur instrumẽta sui ostendere, quibus cognoscatur de efficacia iurium suorum, vide tex. & Bartol. in l. Titius hæres. ff. de actip. emptio. & vendjtio. & ibi Baj. in consi. 250. li. j. Lud. de Ro. in consi. 204.

b Adde, quod idẽ tenet Bart. in l. si pp res. ff. rerum amo. in 1. opposi. hic per Dy. alleg. & in 7. §. q. 1. et uide Bar. in l. si culpa. ff. de rei vendi. & in l. i. col. 3. versi. videndum. in vltim. membro. ff. de act. & oblig.

lo desiit possidere, q̃a qui desiit possidere, aut culpa interueniente, aut dolo. Si culpa, debẽt actiones. cedi. ff. de re iudi. l. in depositi. si habeat causam ab actore, sed si non habeat cãm ab actore, nõ dẽt cedi. vt d. l. is q dolo. & ibi notatur. Si verò possideat, a licẽt p contumaciã non restituat & propterea iuramentũ in lite delatũ fuerit actori æstimatione soluta actiones debẽt cedi. vt ff. de rei vendic. l. si res. Et ratio est, quia actor sibi imputare dẽt, cũ posset petere præcise compelli possessorẽ restituere: vt ff. de rei vend. l. qui restituere. & non petit, sed cũ dolo possidere desierat, hoc sibi imputari nõ põt, & ideo facilior est causa excusãdi eũ à necessitate cedendi. Nã cũ possidebat, & actor petere poterat præcise compelli, & nõ petijt, sed magis æstimationẽ voluit sua spõte alienasse videtur, & ideo cedere cõpellitur, vt ff. de rei vendi. l. eius rei. & l. hæc si res. sed cũ dolo desierat possidere non spõte, sed ex quadam necessitate, & ideo cedere non tenetur, vt d. l. is qui dolo. † Quarto quæritur, an is qui dolo desijt possidere, & æstimationẽ soluit, habeat actionẽ in rẽ sine aliqua cessione, text. enim dicit. ff. rerum. amot. l. si propter res. quod in rẽ actio ei dãda est, sed nõ apparet vtrũ iure, an p cessionẽ, & ideo videt̃ dicendũ si res erat p̃ns, id est si possessor æstimationẽ soluens habeat possessionẽ tpe estimationis solutæ, quod statim q̃ritur sibi dñium, & ideo statim habet rei vendicationẽ in habitu, b vt d. l. eius rei. & si cer. pet. l. certi cõdictio. §. vlt. licèt in actu nõ habeat 9

habeat nisi desinat possidere; vt notatur de hęred. vend. l. fi.
10 Et hoc apparet. † quia æstimationis solutio ꝓ emptione habetur: vt ff. rerum amot. l. si pp. & pro empt. l. 3. & l. 4. Sed si vendo tibi rē meā penes te constitutā, statim transfertur in te dominiū, quasi videatur tradidisse, vt inst. de rerū diuis. §. nihil. & ff. de acq. rerū. dom. l. qua ratione. §. interdum. ergo si æstimationē recipio à te possessore, statim tibi possessori dominium acquiritur: sed si possessio nō erat penes cū q æstimationē soluit quia forte dolo desierat possidere, sicut cauetur in tex. regulæ, tunc remaneat dñium penes me dominū, qui ęstimationē recipit, & cōsequenter in rem actio, quā cedere teneor, si culpa desiit possidere, secus si dolo, vt dictū est s. in ꝓxima quæst. & hoc in rei vendicatione directa. Quid aūt in
11 vtili. infra q. 6 dicetur. † Quinto quæri potest, quid si res redijt ad actorē, qui æstimationem recipit, & is qui æstimationem soluit, velit rem reuocare, & actor paratus sit restituere ęstimationem, an excludat eum qui æstimationem soluit à petitione rei? & videtur quòd sic. argu. ff. commoda. l. in commodato. §. fin. & l. rem mihi. in princ. & de condict. sine causa. l. si fullo. Ecōtra videtur. vt ff. de rei vend. l. si culpa. & ideo Glossatores iuris ciuilis variant, quia dicunt in l. in commo-
12 dato. §. fi. † quòd est in electione illius qui æstimationem recipit vtrū restituat rem vel æstimationem, & hoc pp hoc est, qa cū alternatiuè teneat̄ ad alterū, vt ibi patet in tex. ergo ſm regulā dēt esse electio debitoris cōuenti: vt ff. de iure dot. l. plerumq;, & infra eo. in c. alternatiuis, alij distingūt, quia si æstimationē soluit ille q habet causam à dño: vt commodatarius & depositarius, fullo & similes, tunc est in electione sua petere rem vel æstimationem, aliàs sit electio dñi, ad quem redit possessio, quia aliàs si dolo commodatarij, vel depositarij, res absit, & mihi eo nomine condēnetur, teneor sibi cedere actiones mihi cōpetentes vt ff. de re iud. l. in depositi. secus, si non haberet cām à me, vt ff. de rei vend. l. is q dol. & ita gl. in l. 2. ff. de condi. sine cau. de rei vend. l. culpa. & ista distinctio videtur satis rationabilis. Mihi tamen videtur aliter distinguēdū,
13 † qa aut tpe æstimationis solutæ possessio rei erat penes eū q æstimationē soluit: aut non. si erat penes eum, dñium cępit

pertinere

pertinere ad cũ, vt ff. de rei vend. l. eius rei. & cõseq̃uẽter definit pertinere ad dñm qui æstimationẽ recepit, quia non põt esse apud plures insolidũ, vt ff. commodi. l. si vt certo. §. si duob. & de castr. pec. in l. hæreditatẽ. §. pater. Si ergo is qui cepit esse dominus, petat ab eo qui desiit in totũ dominus esse, & possidere, necesse habebit restituere rẽ, nec auditur, nisi velit restituere ęstimationẽ. arg. ff. de rei vẽd. l. restituere. quia cum sponte semel æstimationem recipit, cũ possit præcise consequi rẽ, cõsequẽter videtur renũciasse rei. ar. ff. de lege commisso. l. si fundus. & de pac. inter emp. & vẽ. l. cõmissoriæ. & ideo frustra postea conatur retinere rẽ illã cui se mel renunt iandũ putauit. ar. ff. de sta. ho. l. liber homo. & C. de rebus cred. l. si q̃s iusiurandũ.† Sed si 14 non erat possessio penes soluentẽ tpe ęstimationis solutæ, tunc dico aut apprehẽdit possessionẽ anteq̃ rediret possessio ad dominũ, aut non. Si apprehendit, statim est ei quæsitũ dñium, & desijt pertinere ad eum qui æstimætionẽ recipit, qnia rẽ habere nõ poterat probabiliter, & poterit habere locum distinctio posita in præallegata. a l. 2. de condi. sine cau. a vt distinguatur. Aut ille qui ęstimationem soluit, habebat cãm à dño aut non, vt dictũ est. sed si non apprehendit antequàm rediret ad dominum, subdistingue, aut dñs cessit actionẽ soluenti, aut non, si cesserat, habet necesse restituere rem, vt ff. de rei vẽd. l. si culpa. circa fi. si nõ cesserat, est in electione sua restituere rẽ vel æstimationẽ quàm percipit, vt d. l. in cõ modato. §. fi. & hoc casu põt proprie locũ habere glo. ibidem posita, quæ concedit electionẽ conuento.† Sexto quæri potest, an ille qui soluit 15 æstimationem cùm non possideret, quia culpa fortè vel dolo possidere desierat, habeat vtilem in rem sine aliqua concessione? b quod non videtur. b quia lex dicit actionem cedendam, vt dicta lege, hæc si res. & lege. si culpa. & ff. de re iudica. l. in depositi, ergo sine cessione non datur, quia si ipso iure sine cessione daret, superuacua foret cessio, & propte-

a Addeq; Bar. d. l. si fullo. quæ est 2. de cõdi. si ne cau. i 3. opp. dicit Dy. hic ei uinitate qnantũ ad d. l. 2. & vide ibi Bal. maxime rulg. & Mod. & Bart. & Doct. in l. in commoda. vbi dicit tres esse actiones q̃ competunt huic qui soluit ęstimationẽ, videlicet actio ex eo con tractu, condõ si ne cã, et rei vẽdi. et adde Bar. et Bal post Iac. But. i d. l. si culpa. etq̃ 1:o. Bal. in cõs. 316. li. 2. et decis. Capellæ Thol. nota. 207

b Adde Cyn. in l. vna. in ult. q. de alie. iudi. mutan. cau. fac. & in l. certi in tis. C. de hære. vend. & Bal. in d. l. si culpa. ff. d rei uẽd. et Bar to. in l. j. col. 5. vers. q̃ro. si vti lis cedator. ff. d act. et ob. et Bal. i l. ex nominis. C. de hęre. vẽdic. & rel. post Abb. Sic. et Do cto. antiqui. in d. c. pen. de except. in prin.

& propterea non facienda, ff. vt legati nomine caueatur. lege hæc stipulatio. §. diuus. Azo autem dicit in gloss. quæ est in eodem titulo, lege eius rei. & prædicta lege si culpa. quòd utilem in rem habet, quia eius actoris emisisse videtur, dando litis æstimationem. unde tanquam emptor habet vtilem, vt C. de hæredi. uendi. lege finali. emptorem autem constat habere utilem sine aliqua cessione, [a] vt eodem titulo. l. emptor. & lege post quã. & lege verò. & nota. C. de legat. l. ex legato. ergo is cui dolo desiit possidere habet utilem æstimatione soluta sine aliqua cessione. ad argumen. ꝙ cessio sit superuacua, patet responsio, q̃a pcussionẽ incipit habere directam nomine cedentis, quã sine cessione nullo modo habet. ergo non est superuacua.

16 † Itẽ cõtra Azonẽ est, q̃a secũdũ hoc nõ vr̃ differẽtia inter eũ qui desiit culpa possidere, & eũ qui dolo, cùm uterque habeat utilẽ æstimatione soluta sine aliqua cessione. & tñ lex notabiliter ponit differentiam, quia ubi dicit actionem cedendam, alteri non, ut in præallega. l. si culpa. & l. is qui dolo. Sed dicas non esse differentiam quantũ ad utilem quæ ex ficta venditione datur, qñia illam vterque habet æstimatione soluta. Sed differentia remanet quantum ad directam, cuius exercitium, per cessionem transfertur. quia cum cessio non fiat dolose, si ab actore causam non habeat, ergo uterque poterit intentare directam. Ei autem qui culpa desijt possidere, fiet cessio, & non poterit intentare directam.

17 Itẽ contra Azonẽ, † quia non est differentia inter directã & vtilem, quo ad substantiã. imo vtilis & directa est eadẽ in substantia, siue eadem est substantia vtilis & directæ, vt ff. de negotijs gestis. l. actionũ. & not. C. de actio. & obl. lege secunda. Sed respondeo pro Azone. quia licèt sit eadem substantia vtriusque, tamen differre possunt accidente, sicut homo ab homine. Accidere enim põt ꝙ directæ obstet exceptio, & non vtili, & econtra [b] ꝙ obstat utili & non directæ arg. eorum quæ leguntur.

P

[a] Adde quot sunt casus in q̃bus transit vtilis sine cessione. glo. & doct. in l. emptor. de l. ex legato. hic all. & Cy. Bar. Bal. Sal. & Alexan. in l. qui sti pendia. C. de ꝓcur. licet sit regulare q̃d non transeat utilis sine cessione ut l. 1. ff. ꝓsocio. cum duabus legibus sequenti. & vide Bar. in d. l. 1. col. 5. uer. quæro an ex solo. ff. d̃ actio. & obl. & doc. Id. l. q̃ stipẽdia.

[b] Adde ꝙ per istã rõnẽ pręcedentẽ tenet Dy. in l. si mihi. in prin. ff. de lega. 1. ꝙ q̃ñ cessionarius agit debet exprimere vtrum agat vtili uel directa. & idem tenet Bal. i l. 1. q. vlt. C. de act. & obl. Alex. cõsi. 187. col. 2. versicu. 2. ex alio vol. 2. de quo p Spe. tit. de procu. §. sequitur. versicu. sed nũquid agẽs ex iure cesso. qui tenet cõtra Dy.

Dyn. licet Ioan. And. ibi in addi. sequatur Dyn. sed Bart. in l. si duo rei. ff. de solut. dicit quod ex tenore libelli potest apparere an intentet directam vel vtilem. & vide ibi Alexan. in addi. Bart. sed quæritur an cessionarius teneatur facere fidem de instrumento cessionis ante lit. contestatam. vide Bartol. & Bal. vbi supra qui dicunt ꝙ si agit directa nomine cedentis, tenetur facere fidem. secus si vti li nomine suo. & ad prædicta oïa. vide Bart. in l. qui stipendia. C. de procu. & ibi Bal. quo ad primã q. quia quo ad vltimã tenet ibi in fin. ꝙ ẽt debet ante litis contest. fieri copia instrumenti cessionis, ex quo in libello fit mentio de cessione, nisi iure tunc se edere non posse per not. per Innoc. in cap. 1. de proba. & tenet Bartol. in l. edita actio. quod not. quia ita solet practicari in curiis. & vide deci. Capel. Tholo. 295. quidam tenet. licet contrarium teneat deci. Parla. Delph. 567.

leguntur. ff. de pact. l. si cum emptore. & de trãsact. l. fina. & de solut. l. si duo. Et propterea expedit aliquando habere plus vnam quàm alterã, & per hoc apparet effectualem remanere differentiam inter eum qui culpa, & eum qui dolo desiit possidere, & consequenter opinio domini Azonis absurditatem non continet. ¶ † Septimò quæri potest an ille cui ceditur vel venditur in rem actio habeat dominium vtile a sicut econtra qui æstimationem pro re soluit habet vtilem in rem, vt dictum est in proxima quæstione? & videtur primo ꝙ cessa actione in rem dominium transeat, quia cessio actionis & traditio instrumẽtorum paria videntur. vt ff. de lega. 1. 18

Adde quod notaui in apost. in præalleg. decis. & in addi. ad Stylum Parla. par. 1. tit. an pars agens, ver. 1. dixi in addi. ad Bar. in l. postquã. §. si dies. in versi. teneatur post Alex. & alios. ff. vt leg. not. caue. Feder. de Senis cõsi. 91. Alex. cõs. 3. vol. 2. & Barth. Soc. in suo tract. fal. reg. 113.

a Adde Bal. in l. per diuersas. in xi. q. C. mand. & Bar. in l. fin. de hær. ven. Dy. Bar. Ang. & Imol. in l. j. ff. pro emp. ad q. domini Dy. vide Bar. in j. col. videndũ est. in vlt. mẽbro. ff. de act. & ob. & Bal. in l. j. col. j. C. de alie. iud. mut. cau. & quæ no. Bar. & Lud. Bol. in l. si res. ff. de eui. & no. ꝙ licet ex cessione competat vtilis actio cessionario, non tamẽ vtile dominiũ, quia sine traditione nõ pōt quæri, vt l. traditionibus. C. de pact. & tenet Dyn. hic. & Bal. in cõsi. 153. in fi. ver. cõsiderandũ. lib. 1. et quõ cessionarius debet formare libellũ, vide Bar. in l. si. C. de hær. vend. vbi dicit ꝙ debet dicere ꝙ talis res ptinet ad Titiũ iure dominij, vel quasi. et vide doc. supra all. & Bal. in l. si culpa, & ibi Alex. in addi. ad Bar. ff. de rei vend. & Bal. in l. eum qui. §. prætor. ff. de pub. & Dy. hic in fi.

Adde an procedat libellus iste. peto tamen fundum quem dico ad me pertinere iure dominij vel quasi. Lanfran. de Orian. in capitu. quoniam contra. §. petitiones. & ibi dixi in apostil. in ver. iure dominij. nume. 7. de proba. & Fely. in c. ij. colum. 7. versi. 2. aggreditur. post Panor. ibi de libel. obl.

leg. 1. lege seruum filij. §. eum qui. & de leg. 3. l. qui chirographum. sed traditio instrumentorum inducit translationem dominij, vt C. de dona. l. 1. ergo cessio actionis in rem. Econtra videtur ꝙ nõ trãseat, quia ad acquisitionem vnius iuris non sequitur acquisitio alterius, in cuius acquisitione factũ verum requiritur, vt ff. de acqui. poss. l. cum hæredes. in prin.
19 † Constat autẽ ꝙ in acquisitione dominij requiritur verum factum, id est apprehensio possessionis, vt C. de pact. l. traditionibus. & de rei ven. l. pe. C. & ff. eo. tit. l. si ager. & de act. emp. & ven. l. Quintus. & de act. & obl. l. obligationum substantia. Ergo licèt per cessionem acquiratur vtilis in rem,
20 nõ propterea sequitur quod acquiratur vtile dominiũ. † Dico igitur ꝙ trãferendo dominiũ, transferre videor actionẽ in rẽ quę pro dominio datur, vt dictum est supra in proxima q. sed econtra cedẽdo actionẽ in rẽ, non propterea transfertur dominiũ. Et est ratio, quia dñium est causa rei vend. vt ff. de rei ven. l. in rẽ actio. Ecõtra vř. s. ꝙ rei vend. non est causa dominii, sed ex dominio procedens, & ideo translato dominio trãslata videtur rei vẽdicatio quæ ex dominio procedit & sequitur, sed nõ econtra, quia principale trahit ad se accessoriũ. vt ff. de fun. instr. l. fun. §. fi. sed ecõtra accessoriũ nõ trahit ad se principale, vt ff. de vulg. & pup. substit. l. ex pup. & quib. mod. pig. vel hypot. sol. l. Lucius. Quomodo ergo intentat rei vendicationem qui dominium non habet, cùm rei vendicatio detur domino tãtum. vt ff. de rei vend. l. in rem actio? Respondeo, intentat vtilem ex persona cedentis propter dominium quód ad cedentem pertinet, nomine tamen suo qui expetitur, directam vero ex persona & nomine cedentis intentat. Dyn.

In reg. Vtile. Argumenta.

1 *Electio canonica non uitiatur per confirmationem inutilem.*
2 *Donatio facta ultra quingentos aureos, non uitiatur nisi quatenus modum excedit.*
3 *Compromissum factum in liberum & seruum uitiatur propter adiectionem serui.*
4 *Vtile quando per inutile uitietur, & nu. seq.*

a Adde q si sint duo testes. quorum vnus est infamis infamia facti, vel alias de iure inhabilis sit, & alter vero testis sit multũ fide dignus, q isti duo testes faciunt plenam probationem quia integerrima fides vnius supplet imperfectione alterius, vt no. Bal. in l. si quis ex argentariis. §. quid enim. in prin. & ibi Lud. Bolog. in suis primis interpretationibus. ff. de eden. & ibi Al. col. 1. ver. 3. no. & idem tenet Aug. in consil. 1. & Andr. Barb. sepe. Io. in Ioãnina. c. Raynal. Card. de testa. & Barth. Soc. de Senis. in l. Gallus. §. ille casus. col. pen. ff. de lib. & posth. Bal. & Fulg. in l. i. C. de testa. & Al. in cõsi. 56. vlt. col. ver. 2. potest. & in cõsi. 212. col. 3. ver. sed attento. vol. 2. & Sal. in l. in bonæ fidei. col. x. C. de rebus cred. et Fel. in cap. testimonium col. 2. ver. 2. not. de testib. Et idem est duobus notarijs rogatis de vno actu & vnus est habilis, & alter inhabilis, q valet scriptura, vt vide per Bal. & Do. i d. l. si quis ex argentariis. & addo. Io. de Imol. in consi. 69. & ad hanc regul. iam supradictam vide Hippol. de Marsi. in suo sing. 196. & quæ dixi in. §. 6. & 9. in glo. l. 3. de iurisdictio. om. iud. in lib. Consuet. Biturig.

Adde Fel. in c. testimonium, col. 2. ver. adde aliũ casum, de test. & do. meum do Philip, Dec. consil. 133, col. 2, vol. 1.

REGVLA XXXVII.

V TILE non debet per inutile uitiari.

Hvivs regulæ innumerabilia inueniuntur exẽpla. † vt ecce, iure cauetur q si præcedat canonica electio, nõ vitiatur per quãcunque confirmationẽ quoquo iure inutilẽ, vt supra de elec. c. si confirmationẽ. Itẽ si damno hæredem meũ, & regẽ Franciæ decẽ dare, tenetur hæres, licèt regẽ Frãciç damnare non potuerim, vt ff. de leg. 1. l. si duobus. §. hæres. Itẽ si pupillo contrahenti præbuit autoritatem vnus tutor verus & alius falsus,[a] valet nihilominus contractus ea ratione, qua vtile per inutile non vitiatur. vt ff. quod fal. tu. aucto. l. 1. §. sed Pomponius. † Itẽ si donatio fiat vltra quingentos solidos, quatenus excedit modũ, vitiatur, quatenus nõ excedit, nõ vitiatur, vt C. de dona. l. sancimus. arg. ff. de consti. pec. l. sed & si decem. de vsur. l. placuit. & l. pecuniç. in princi. & l. vsuras. & de iur. dot. l. siue generale. & de verbo. obliga. l. quæ extrinsecus, & l. 1. §. sed si mihi. Sed contra regulam videtur ff. de arbit. l. parui referre. † vbi si compromittatur in quendam liberum & quendam seruum, compromissum est inutile in personã liberi propter adiectionem serui. Item videntur obstare ll. in quibus cauetur q vtile legatum vitiatur pp translationẽ inutilẽ, vt ff. de leg. 1. l. planè. in prin. & de adi. lega. l. legatũ. §. pater. & l. si trãsferã. & ff. de aqua quoti. & æsti.

Margin numbers: 1, a, 2, 3

a 3 Adde istam regulã quando vtile vitietur per inutile. Io. Fab. & Ang. Are. inst. de inut. stip. § quod si quis. & Bal. in l. certi condict. §. quoniã. col. 3. ver. dicimus. ff. si cert. pet. & ibi Alex. & Bar. in l. Græce. §. illud. ff. de fideiuss. & solet recurri ad gl. ord. in l. pecuniæ fœnebris. ff. de vsu. & Cy. & Bal. in l. sancimus, C. de do. & Bar. in sua disp. inci. Lapus, col. 2. ver. & Alex. et Fran. de Are. in l. i. §. sed & si mihi. ff. de ver. oblig. vbi dant multas remissiões in hac materia pcertim per Alex. in prin. et vide Spe. tit. de arb. §. 2. ver. si cõpromittatur. & ti. de appel. ver. sed pone. et Abb. in c. cũ in tẽpore, & de arb. & in c. Massana. in ff. post gl. de elec. & Car. Alex. in c. turbat. & c. si quid. 37. dist. Bart. in l. sponsus §. i. ff. de dona. inter vir. & vxo. & Pau. de Cast. in consi. 412. in antiq. & Io. Fab. in §. fideiussores, institu. de fideiussoribus, & plura cumulata And. Sic. vulg. Bar. i repe. c. Ray. char. antep. et seq. de test. p Spec. i suo aureo repertorio tit. vitiariis, vel non. & Ang. in consi. 105. circa prin.

Adde ad hoc no. gl. adiectionẽ in l. sibi. in ver. vtile per inutile. ff. de stipu. ser. Dyn. in l. Græce. in ver. an vtile per inutile. ff. de fideiuss. Pan. c. dilectus. nu. 6. in ver. per inutile de præb. Rom. consi. 417. Bar. in l. quę testamento in ver. vtile per inutile. de leg.

& æsti. l. j. §. itẽ quæritur. vbi p trãslationẽ insepara-
a bile vitiatur vtile per inutile. sed dicũt doc. aliqũ[a]
ꝙ hæc sit regula. cætera sint specialia, quæ solutio
est plana & expedita, sed in omnibus specialibus
esset rationem specialitatis probabilem assignare.
4 † Alij dicunt, ꝙ aut vtile ab inutili separari possit,
aut non. Primo casu vtile per inutile non vitiatur.
Secundo casu vitiatur, vt de aqua quoti. & æsti. l. j.
§. itẽ quęritur. & §. Trebatius. & no. ff. de vsu. l.
pecuniæ fœnebris. de cond. fur. l. si seruus. §. bonę.
& C. de agric. & cẽsit. l. quemadmodũ. vbi determi
natur aperte ꝙ parte indiuiduĩ irritata totũ irrita-
tur. Cõtra quã solutionẽ videtur ff. cõmu. præd. l.
5 propriũ. † Sed dicendum est, ꝙ licèt ius seruitutis
exceptæ esset indiuiduũ, personæ tñ à quibus exci
piebatur, erant diuiduæ, & ideo facta relatione ad
personas indiuiduas, v tile nõ vitiatur per inutile,
quia p relationẽ prædictã possibile est vtile ab inu
tili separari. Sed cõtra hãc rñsionẽ videtur l. palle.
6 parui. §. i seruũ. ff. de arbi. † Vbi erat ius ĩdiuiduũ,[b]
b .s. ferẽdæ sñiæ & psonę diuiduę, ꝙ vtile p inutile
vitiatur, sed agebatur de iure qđ nõ cadebat insoli-
dũ in psonã cuiuslibet separatim, aliàs secus, vt eo.
ti. l. si ita. & ideo ibi vtile vitiatur. et in l. prędiũ. age
batur

b Adde quod indiuiduũ dicitur de tribus modis, vt per Bar. in l. Græce, §. illud. ff. de fideiuss. & Ang. & Imol. in l. j. §. sed & si mihi. ff. de ver. obl. Ang. Are. supra prox. apost. alle. & quæ dixi supra in regula, gñi. in 2. addi, in prin. & Fel. post Abb. Sic. in c. cũ super abbatis, de off. dele.

a Latius.Imo brevius.& verius danda est vnica t ẽa negatiua non uiciari, sexies ampliata cum unica adhuc in ꝑpria fallentia, ut noue dixi in lectu. mea pomeridiana & spontanea Tubingensi.l.1.§.sed mihi.de verb.obl.et in tractat. diuidi. & indiuidui.

batur de iure quod insolidũ in personã cuiuslibet separatim cadebat. & ideo vtile per inutile nõ vitiatur.cùm sit diuiduitatẽ reperire circa personas, Latius a tamen dici posset ꝙ oportet tres casus distinguere, nã aliquando duo sunt concurrentia ad confirmationem vnius actus, quorũ nouũ est vtile, alterum inutile, & tunc si vnum per se sufficeret, valet quod agitur, vt ff. quod falso tutore auct.l.1.§. sed Pomponius,& de arbit.l. sed si ita.aliàs si vtrunque requiritur, non ualet, ut ff. de arbit.l. Pedius.§. in seruum. † Aliquãdo unũ solum est factũ ex pluribus tamen quibusdã vtilibus,& quibusdam inutilibus commixtum, & tunc habet locum distinctio. Aut potest vtile ab utili separari, aut non, vt d.l.1. §.itẽ quæritur.& §. Trebatius, ff. de aqua quotid. & æstiua. Aliquãdo plures sunt actus distãtes prorsus & separati,& quorum secundus accedere videtur ad reuocationem primi,& tunc secundus omnino inutilis non tollit primum, sed si quid utilitatis licèt non perfectæ contineat, tollit primum, vt ff. si cer.pet.l.certi cõdictio.§.qm.& insti.quibus modis tolli.obl.§.præterea.& ff.de leg.1.l.si seruus legatus.§.si seruus.& de lega.3.l.si iure.& de iniusto,rupto,& irrito testam.l. & de his qbus vt indignis. l.cum quidam.& de leg.1.l.planè.& de adimen.leg.l.legatum.§.pater.& l.si transferan. Istæ tamẽ tres ultimæ videntur solutionem destruere, sed non destruũt, quia ademptio legati quæ per eas inducitur, poterat sine translatione vtiliter separatim procedere. & eodem modo respondendum est ad l.3.§.minor. de fundo instru.leg. Dy.

In reg.Ex eo. Argumenta.

1 *Legatum nemo consequi potest ex testamento quod impugnauit.*

2 *Testamentum minus solenne dicens, an, si succumbat, posit in eo sibi legatum petere*

3 *Testamentum dicere falsum, inofficiosum, & minus solenne differunt.*

4 *Testamentum dicens inofficiosum, dicit testatorem non esse mente sanum.*

REGV-

REGVLA XXXVIII.

Ex eo nō debet quis fructum consequi, quod nixus est impugnare.

1 ¶ † SI testamentum in quo mihi legatum erat relictum dixi falsum uel inofficiosum, non possum petere legatum in eo mihi relictum. quia aut pronuntiatum est contra testamentum, & tūc ideo
a non debetur quia ex testamento [a] falso vel inofficioso legata non debentur, vt ff. de inoffic. testa. l. Papinianus §. si ex causa. & l. Titia. & de petitio. hæred. l. si testamentum falsum. Aut pronuntiatum est pro testamento, & tunc ideo non debetur, quia nixus extitit impugnare. Et ideo non debeo consequi fructum ex eo, vt hic. & in c. l. Papinianus. §. meminisse. & C. de his quib. vt indi. l. alia.
2 † Sed opponitur & uidetur quòd etiam ex testamento, quod nixus sum impugnare, consequuor legatum, quia si dixi testamentum minus solenne licet succumbam, petere possum legatum mihi in eo relictum, ut ff. de his quib. vt indig. l. post legatum. Sed dicendum est quòd ibi desistit ante sententiam. & ideo parcitur ei. sed d. §. meminisse. & l.
3 alia. vel si perseuerauerit vsq; ad sententiam. & Dicendum erit differentiam esse inter eum qui dixit falsum, & eum qui dixit inofficiosum, & dicendo, succubuit ex parte vna, & inter eum qui dixit minus solenne ex parte altera. Nam qui dixit falsum vel inofficiosum, perdit relictum, vt in præal. l. & hic. Et qui dixit minus solenne, non perdit, vt l. post legatum. Ratio autem est, quia dicendo falsū, impugno non solum institutionem, sed etiam legata. secus si dico minus solenne, cū ēt ex nō soléni vo lūtate, i. non sufficiēte ad institutionē, possunt lega-
4 ta deberi. † Itē cum dico inofficiosum, videor dicere testatorē nō sanę mentis, ut ff. de inoffi. test. l. 2. & l. Titia. & de leg. 2. l. patronus. §. fi. & cōsequēter nec herede instituere nec legata relinquere posse. Dy.

a Adde plene Cy. Bal. Pau. de Cast. Ale. Imo. i l. alia. & Bar. in l. Polla. C. de his qbus ut indi. & Bar. late i l. post legatū. ff. de his quib. vt indi. & in l. cū filio, in prin. ff. de leg. 1. et Bal. cōs. 454. incip. qdā mechus. lib. 2. & ī cōs. 70. incip. qñ sapientes. vol. 4. & qd not. Dy. in regula, beneficium. fol. 3. & Bar. ī l. si is q. eql. 18. ff. d usucap. Sed qd si quis accepit id qd sibi debetur ex donatione cā mortis separata a testō, an posit testm̄ infringere tenet Lu. de Vrb. ī sīgulari 478. incipiente accipiēs sibi. q̄ r ō. p tex. sing. quē dixit non esse alibi. ī l. si uero vers. sed si mortis. d bonis, lib. p vide ad itellectū huius regulę, In. et Abb. sic. ī c. ex parte decani. ī gl. in verbo, dicebāt. & ibi Fel. de rescriptis.

a Adde quando quid prohibetur, videatur id per quod peruenitur ad illud prohibitum, & Bar. & Bal. in antiqua lect. in l. oratio. ff. de sponsa. vbi sequitur Dy. hic & vide gl. Cy. Bar. & Alex. Imo. in l. 2. ff. de iurisdi. om. iud. & Cy. Bal. & Sal. in l. 1. C. si rector prouinc. vbi ponit quatuor Brocarda, primũ, vt dixi si impeditur principale & eius antecedẽs. 5

Secundum est quando principale prohibetur, & eius cõsequẽs. de istis duobus habetur hic per Dyn. et de hoc secũdo per Barto. in l. nõ dubium. C. de legibus. Alia dico brocarda sunt pmissiua, s. q ubi aliqd principale permittit, & eius antecedens intelligitur esse permissum, vt d. l. 2. de iurisdict. omn. iudi. Quartũ est, cũ quid permittitur principaliter, & consequens, sine sequela permitti intelligitur. de quibus vide supra per doct. et Bar. in l. ambitiosa. ff. de decret. ab ordin. fac. qui secundũ Bald. in d. l. 1, si rector. prouinc. col. vlt. fundauit tractatum in d. l ambitiosa, super his brocardis quę fuatus fuit Petro. Et quo ad primũ brocardũ vide Ioan. And. in cle. ces. super verbo, contrahere, de affi. & cõsang, & hic Philipp. Franc. & quo de secũdũ Bal. in l. si is. C. de pdijs. mino. et Ang. in auth. vt cũ. de appel. cog. in hac sistit, quæ de dig. et quæ no. Dy. regula. cũ qd vna uia, infra. eod. & Abb. & Fel. in cap. nam concupiscentiam, de constitu.

In reg. Cum quid. Argumenta.

1 *Prohibito aliquo prohibentur ea per quæ ad illud peruenitur.*

2 *Prohibito aliquo censentur etiam prohiberi ea, quæ ad illud sequuntur.*

3 *Matrimonio uetito uetita sunt sponsalia et n. 5.*

4 *Venditio si prohibeatur, traditio prohiberi censetur. & nu 6.*

REGVLA XXXIX.

CVM quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo.

DVAE sunt regulæ quæ uidentur æquipollere p omnia. †Prima[a] cũ qd phibetur, & omne 1
id, p qđ peruenitur ad illud, uidetur phibitũ, ut ff. 2
de sponsa. l. oratio. & de fideiuss. l. cum lex. C. de natura. lib. l. legem. in fi. †Secũda est cum quid phibe 2
tur, prohibẽtur & omnia q̃ sequũtur ex illo, ut hic. & C. de legib. l. non dubium. & tamẽ sunt omnino diuersæ. qa prima loquitur de cõsequẽtia phibitionis mediorũ, p quæ peruenitur ad extremũ; secunda loquitur de cõsequentia prohibitionis extremorũ, q̃ procedũt ex primo prohibito.† Verbi gratia, 3
de primo, si prohibetur matrimoniũ inter aliquas psonas, uidẽtur prohibita sponsalia p q̃ peruenitur ad matrimoniũ, ut in d. l. oratio. Itẽ verbi gratia de

secundo, prohibetur uenditio fundi dotalis, ut in l. rem in præsenti. §. & cum lex. C. de rei vxo. act. & institu. quib. mod. alie. licet. in prin. & ideo si uendatur & tradatur, traditio quæ ex uenditione sequitur, videtur prohibita, propterea dominium non transfertur, ut insti. quib. mod. aliena. licet circa prin. † Item probetur uenditio
4 ascriptitij sine gleba, & ideo si vẽdatur, & ut traditio quæ ex uẽditione sequitur, videtur prohibita, & propterea dominium nõ transfertur, ut C. de agric. & censit. l. quemadmodũ. lib. 11. Item prohibet alienatio rei ecclesiasticæ nõ seruata solẽnitate quæ à iure statuitur. supra. de reb. eccle. nõ alie. & C. de sacros. eccl. l. iubemus. & in authen. hoc ius porrectũ. & 12. q. 2. c. sine exceptione. & iõ si uendatur & tradatur, dominiũ nõ trãsfertur, imo ipse plãtus uel œconomus ad uẽdicãdum admittitur, ut d. l. iubemus. Sed cõtra primã regulã
5 videtur. ff. de ritu. nupt. l. si quis officiũ. † vbi breue matrimoniũ sit prohibitum, non uidentur esse prohibita sponsalia, per quæ peruenitur ad matrimoniũ. Sed dicas ꝙ aut causa prohibitionis matrimonij erat perpetua, aut tẽpalis, si perpetua, videtur esse prohibita sponsalia, ut in l. oratio. si temporalis, non uidentur prohibita, ut in l. si qs
6 officium. † Contra secundam regulam videtur. ff. de fun. dot. l. pen. & de usucapion. l. cum vir prædium. vbi erat prohibita venditio fundi dotalis, & nõ ualebat, & tamen ex ea secuta postea traditione dominium transfertur irreuocabiliter. Sed dicas, aut causa prohibitionis durabat, & tunc habet locum & hæc regula. vt C. de legibus. l. non dubium. aut erat finita, puta quia matrimonium erat solutum, & fundus desierat esse dotalis, & cesserat lucro mariti, & tunc habẽt locum leges contrariæ. Regula ergo debet intelligi causa prohibitionis durante. Contraria verò causa prohibitionis cessante. Dyn.

In reg. Pluralis. Argumenta.

1 *Legatum post annos, debetur post biennium.*
2 *Testes duo intelliguntur, cum numerus incertus requiritur.*
3 *Locutio pluralis an & quando tria requirat.*
4 *Pluralis locutio geminat singularis significationem.*

REGVLA XL.

PLVRALIS *locutio duorum numero est contenta.*

VERBI

a Adde Bar.in l.quoties.ff.si famil.fur.fecis.dic.& Dy.in regula,bona fides infra eod.& Iaco.Butr.& Bar.& Ludo.Bolog.in suis primis inter pretatio.in l.si culpa.ff.de rei vend.& Bal.& Lud.Bolog.in secundis interpretat.in l.si res.ff.de rei vendi.in sequen.limitatione.Dy.hic, ꝙ qui dolo desiit possidere,non habetur pro possessore quo ad commodū suum, sed quo ad sui damnum. & uide Ange.Aret. in.§.omniū autem.col.19.uer sic.in eadē glo. in si.Ias.col.16. instit. de actio.

¶ S i dolo desijsti possidere rē,quā à te petebā, 1 vel petere ꝓponebā,perinde teneris rei.vēdi.sicut teneris si possideres.[a] vt ff. de rei vendi.l.si aūt. §. a sed & is.& ff.eo.l.q dolo & l.parē.cū multis simili. ¶Sed opponitur & ostēditur ꝙ nō habeatur ꝓ possessore, vt patet. quia tenetur vtili. ff. [b] de noxal.l. b electio.§.si is quē.& si possideret tenetur directa. † sed dicendū est ꝙ vtilis [c] & directa nō differunt 2 in substātia,vt ff.de neg.gest.l.act.& ideo in effectu ꝓ possessore habet. ¶Itē opponit circa ide, q̄a possidenti fit cessio.vt ff.de rei vend l si res.& tamē si dolo desiit possidere, nō fit cessio.vt ff.eo. ti.l.si is qui dolo.& l.nec quasi.†sed dicendū est, ꝙ ꝓ pos- 3 sessore habetur quantum ad damnum suū,non quātum ad cōmodum.Item cum semper præsumatur abesse dolus,si adesse non probetur,vt ff.de proba. l.quoties. §. qui dolo.& de leg.2.l,cum ita legatur vni.§.species.Dubitari posset rationabiliter,qualiter dolus potest probari. † Et dicendum est ꝙ do- 4 lus probatur ex coniecturis, [d] c.2.de renunti.in 6. d nam

b Adde, an q dolo desiit possidere cōueniatur vtili vel directa.Barto,& Floria.in l.electione.§.i. ff.de noxal. & Bar. not.in l.ꝙꝗ.§. Iulianus. ff. de aqua plu. arcē. et in rub.& ibi Bal. ff.d rei uē dic.& Bal.Sal. et Alex.in l.curatoris:C.d nego.gest.& Cy. in l. vna. C. de alie. iud. mutā. cau.& Io.Fab.in §.omnium autem.col.6.ver.veniamus ad secundum,et ibi Ias.de Mayno.col.16. versi. veniamus nūc ad scdm instit.de actioni. & ibi Dy.& Abb.ī c.i.d alie.mut.iud.cau.col.2.ver.2.oppo.et Io. And. & Phi.Frā.hic,& Io.d Ana.ī c.cū sit.d simo.et Fel.ī c.pe.ī prin.d exce.

c Adde,an vtilis & directa differāt in substātia vel specie.& Io. Fab.in d.§.oium.col.7.versi.iuxta hoc de actio.& Bart.in d.l.a Titio. ver.2. q̄ro.& ibi Bal.& Moder.ff.de neg.gest.Cy.in l.i.in i.q.& ibi Bal.col. 4.versi.modo venio.C.d act.& ob.& Bar.in l.i.ff.de act. & obl. col.4.

d Adde Io.Fab.& Ias.in.§.omnia autem.col.17. versi.veniamos.insti. de act.qui idem tenent.& Bar.in l.qui petitorio. in prin.ff.de rei ven. & in l.non solum.§.morte.col.14.ff.de no.oper.& Bal.in Proœm. Decret. col.3.& Inno.in c.bonæ.el secundo de postul.prælat & Io.Andr.hic in mercur.& Bar.in l.sinautem.§.si is qui.ff.de rei vendic.Bal.in c.fi. ad finem.de iud.Spe.ti.de emp. & vend.§. nunc dicendū.versi.sed nunquid. Bar.in l.Fulcinius.§.quid sit latitare,ff. quib,ex cau.in possessio eatur.

quid

quid de eo, qui non per dolum, sed lata culpa desiit possidere, an dicatur pro possidente, vide Ioan. Fab. & Ias. vbi supra & Bar. in l. qui restitue re. ff. de rei vendic. & Bal. in l. vna. C. de alien. iud. mutã. causa. & ad omnia supra dicta vide Ange. Aret. in. §. pręterea. insti. de actio. & Fely. in c. penult. col. 2. versi, dum cõcluditur. & ibi Bald. & Abb. de excep. quã do allegãs possessorem dolo desiisse possidere, teneatur probare dolum, & quomodo. & text. in l. dolum & ibi Doct. C. de dolo.

a Adde gl. & Bart. in d. l. ex diuerso. §. petitor. ff. de rei vẽdic. & gloss. & Bartol in l. litis in 3. quæst. ff. pro empt. & l. in depositi. & ibi vide Mode. ff. de re iudic. gl. & Bart. in. §. propter res. ff. rerum amotarũ.

b Adde gl. in d. §. petitor. qui tenet ꝙ sic. sed tu habes glo. in l. si. ff. ex quib. cau. in possessio. eatur. vbi contra tenet Iacob. Butrigar. ibi, & Bartol. in dicta l. litis. ff. pro empto. in secunda quæst. & in dicta l. in depositi. & ibi Modern. ff. de re iudic.

nam si iam eram litem contestaturus, vel dederam solũ libellũ, vel denuntiauerã sibi ꝙ erã daturus libellũ, & ipse desinat postea possidere, præsumitur dolo desinere, & ideo conueniatur ac si possideret. arg. ff. de rei vend. l. si fundum. & ff. de eden. l. quædã. §. nihil. & ex qbus caus. in pos. eatur. l. 2. & no. eo. tit. l. Fulcinus. §. quid sit latitare. Quæri autem potest circa materiam huius capituli, de pluribus quorũ quędã nunquã reperiuntur sufficienter deter
5 minata. † Primũ est, an ei qui dolo desijt possidere, si conueniatur, & æstimationem soluat,
a debeat de euictione [a] caueri? & dicendum est quòd aut habuit causam ab actore aut non, si habuit, caueri debet. vt ff. de don. inter virũ & vxor. l. si donatæ res. in princip. aliàs si nõ habuit cãm, non debet de euictione caueri. vt ff. de rei vend. l. ex diuerso. §. petitor. & de cond.
6 fur. l. si seruus. § cauere. † Secũdò quæritur, an ex eo casu quo non cauetur posset nihilo-
b minus de euictione [b] agi re euicta cõtra actorem cui æstimatio soluta est? Et potest dici ꝙ sic. quia q æstimationẽ soluit, emere videtur. ff. rerũ amo. l. si ꝑ res. ergo licèt non fuerit dictum ꝙ de euictione agatur, nihilominus po
7 terit agi. C. de euict. l. non dubitatur. † Tertio quæritur an per actorem debeant actiones cedi qui dolo desiit possidere? Et videtur ꝙ cedi non debeant: vt ff. de rei vend. l. is qui dolo. & l. nec quasi. Econtra quòd cedi debeant. vt
8 ff. de re iudic. l. in depositi. † mihi videtur esse differentiã inter eũ qui possidet & eũ qui dolo desiit

s Adde Iac.Butr.in repet.l.si culpa.ff.de rei vend. & Bar.in d l.in depositi.tenent contra Dyn.sed Alex.ibi in prin.concordat eos,dicens,quod rei vendicatio non debet cedi reo possidenti, qui soluit litis æstimationem,sed bene actiones personales.& sic debet intelligi Dyn.& in cæteris vero sequuntur Dyn,quando dolo desiit possidere reus, non sunt sibi cedendæ actiones. & pulchre per Bar.et Alexand.in d. l.in depositi.Barto. & Docto.Modern.in l. si fullo.ff.de condic. siue cau.& Bar. post glo. in l.si propter res. ff. rerū amot. Sed an cedens vel vendens tenetur instrumēta sui ostendere, quibus cognoscatur de efficacia iurium suorum, vide tex. & Bartol.in l. Titius hæres. ff.de actip.emptio. & vendi- tio. & ibi Bal. in consi.250.li. j.Lud. de Ro. in consi. 204.

b Adde, quod idē tenet Bart. in l. si pp res. ff. rerum amo. in 1. opposi. hic per Dy.alleg.& in 7.§.q.1.et uide Bar. in l.si culpa.ff.de rei vendi.& in l.i,col. 3.versi. videndum. in vltim. membro. ff. de act.& oblig.

lo desiit possidere,quia qui desiit possidere, aut culpa interueniente,aut dolo. Si culpa, debēt actiones.cedi.ff.de re iudi.l. in depositi.si habeat causam ab actore, sed si non habeat cām ab actore,nō dēt cedi.vt d.l.is q dolo.& ibi notatur.Si verò possideat, a licēt p contumaciā non restituat & propterea iuramentū in lite delatū fuerit actori æstimatione soluta actiones debēt cedi. vt ff.de rei vendic.l. si res. Et ratio est,quia actor sibi imputare dēt, cū posset petere præcise compelli possessorē restitue re:vt ff.de rei vend.l.qui restituere.& non petit,sed cū dolo possidere desierat,hoc sibi imputari nō pōt,& ideo facilior est causa excusādi eū à necessitate cedendi. Nā cū possidebat, & actor petere poterat præcise compelli,& nō petijt,sed magis æstimationē voluit sua spōte alienasse videtur,& ideo cedere cōpellitur, vt ff.de rei vendi.l.eius rei.& l.hæc si res. sed cū dolo desierat possidere non spōte, sed ex quadam necessitate, & ideo cedere non tenetur, vt d.l.is qui dolo.† Quarto quæritur,an is qui dolo desijt possidere, & æstimationē soluit, habeat actionē in rē sine aliqua cessione,text. enim dicit.ff.rerum.amot,l.si propter res.quod in rē actio ei dāda est, sed nō apparet vtrū iure, an p cessionē,& ideo videt dicendū si res erat pñs,id est si possessor æstimationē soluens habeat possessionē tpe estimationis solutę,quod statim qritur sibi dñium,& ideo statim habet rei vendicationē in habitu, b vt d.l.eius rei.& si cer.pet.l.certi cōdictio.§. vlt. licēt in actu nō a 9 b

habeat

habeat nisi desinat possidere; vt notatur de hęred. vend. l. si.
10 Et hoc apparet. † quia æstimationis solutio ꝓ emptione habetur: vt ff. rerum amot. l. si pp. & pro empt. l. 3. & l. 4. Sed si vendo tibi rē meā penes te constitutā, statim transfertur in te dominiū, quasi videatur tradidisse, vt inst. de rerū diuis. §. nihil. & ff. de acq. rerū. dom. l. qua ratione. §. interdum. ergo si æstimationē recipio à te possessore, statim tibi possessori dominium acquiritur: sed si possessio nō erat penes eū q æstimationē soluit quia forte dolo desierat possidere, sicut cauetur in tex. regulæ, tunc remaneat dn̄ium penes me dominū, qui ęstimationē recipit, & cōsequenter in rem actio, quā cedere teneor, si culpa desiit possidere, secus si dolo, vt dictū est s. in ꝓxima quæst. & hoc in rei vendicatione directa. Quid aūt in
11 vtili. infra q. 6 dicetur. † Quinto quæri potest, quid si res redijt ad actorē, qui æstimationem recipit, & is qui æstimationem soluit, velit rem reuocare, & actor paratus sit restituere ęstimationem, an excludat eum qui æstimationem soluit à petitione rei? & videtur quòd sic. argu. ff. commoda. l. in commodato. §. fin. & l. rem mihi. in princ. & de condict. sine causa. l. si fullo. Ecōtra videtur. vt ff. de rei vend. l. si culpa. & ideo Glossatores iuris ciuilis variant, quia dicunt in l. in commo-
12 dato. §. fi. † quòd est in electione illius qui æstimationem recipit vtrū restituat rem vel æstimationem, & hoc pp hoc est, qa cū alternatiuè teneat̄ ad alterū, vt ibi patet in tex. ergo ſm regulā dēt esse electio debitoris cōuenti: vt ff. de iure dot. l. plerumq;. & infra eo. in c. alternatiuis, alij distingūt, quia si æstimationē soluit ille q habet causam à dn̄o: vt commodatarius & depositarius, fullo & similes, tunc est in electione sua petere rem vel æstimationem, alìàs fit electio dn̄i, ad quem redit possessio, quia alìàs si dolo commodatarij, vel depositarij, res absit, & mihi eo nomine condēnetur, teneor sibi cedere actiones mihi cōpetentes vt ff. de re iud. l. in depositi. secus, si non haberet cām à me, vt ff. de rei vend. l. is q dol. & ita gl. in l. 2. ff. de condi. sine cau. de rei vend. l. culpa. & ista distinctio videtur satis rationabilis. Mihi tamen videtur aliter distinguēdū,
13 † qa aut tpe æstimationis solutæ possessio rei erat penes eū q æstimationē soluit: aut non. si erat penes eum, dn̄ium cępit pertinere

pertinere ad eũ,vt ff.de rei vend.l.eius rei. & cõse quẽter definit pertinere ad dñm qui æstimationẽ recepit,quia non põt esse apud plures insolidũ, vt ff.commodi. l.si vt certo.§.si duob.& de castr.pec. in l.hæreditatẽ. §.pater.Si ergo is qui cepit esse dominus,petat ab eo qui desiit in totũ dominus esse, & possidere,necesse habebit restituere rẽ, nec auditur,nisi velit restituere ęstimationẽ.arg.ff.de rei vẽd.l.restituere.quia cum sponte semel æstimationem recipit,cũ possit præcise consequi rẽ, cõsequẽter videtur renũciasse rei.ar.ff.de lege commisso.l. si fundus. & de pac.inter emp.& vẽ.l. cõmissoriæ. & ideo frustra postea conatur retinere rẽ illã cui semel renunt iandũ putauit.ar.ff.de sta.ho.l. liber homo.& C.de rebus cred.l.si qs iusiurandũ.† Sed si 14 non erat possessio penes soluentẽ tpe ęstimationis solutæ,tunc dico aut apprehẽdit possessionẽ anteq̃ rediret possessio ad dominũ, aut non.Si apprehendit,statim est ei quæsitũ dñium,& desijt pertinere ad eum qui æstimætionẽ recepit,qnia rẽ habere nõ poterat probabiliter,& poterit habere locum distinctio posita in præallegata. a l.2. de condi. sine cau. a vt distinguatur.Aut ille qui ęstimationem soluit, habebat cãm à dño aut non,vt dictũ est.sed si non apprehendit antequàm rediret ad dominum,subdistingue,aut dñs cessit actionẽ soluenti, aut non, si cesserat,habet necesse restituere rem, vt ff. de rei vẽd.l.si culpa.circa fi.si nõ cesserat,est in electione sua restituere rẽ vel æstimationẽquàm percipit,vt d.l.in cõmodato.§. fi. & hoc casu põt proprie locũ habere glo.ibidem posita,quæ concedit electionẽ conuento.† Sexto quæri potest, an ille qui soluit 15 æstimationem cùm non possideret, quia culpa fortè vel dolo possidere desierat, habeat vtilem in rem sine aliqua concessione? b quod non videtur. b quia lex dicit actionem cedendam, vt dicta lege, hæc si res. & lege. si culpa. & ff. de re iudica. l. in depositi, ergo sine cessione non datur, quia si ipso iure sine cessione dareẽ,superuacua foret cessio, & propte-

a Addeq; Bar. d.l.si fullo.quæ est 2.de cõdi. si ne cau.i 3.opp. dicit Dy.hic ci uinitate qnantũ ad d.l.2. & vide ibi Bal.maxime Fulg. & Mod. & Bart. & Doct.in l.in commoda. vbi dicit tres esse actiones q̃ competunt huic qui soluit ęstimatio rẽ, videlicet actio ex eo contractu, condĩ si ne cã,et rei vẽdi.et adde Bar. et Bal post Iac. But.i d.l.si culpa.etqđ ro.Bal. in cõs.316.li.2. et dcis.Capellæ Thol.nota.207

b Adde Cyn. in l.vna.in ult. q. de alie.iudi. mutan.cau.fac. & in l. certi in tis.C.de hære. vend. & Bal.in d.l. si culpa.ff. đ rei uẽd.et Bartoin l.j.col. 5. vers. q̃ro.si vi lis cedatur. ff.đ act.et ob.et Bal. i l.ex nominis. C. de hęre. vẽdic.& Fel. post Abb. Sic.et Doct. antiqui. in d.c.pen. de excepti in prin.

& propterea non facienda, ff. vt legati nomine caueatur. lege hæc stipulatio. §. diuus. Azo autem dicit in gloss. quæ est in eodem titulo, lege eius rei. & prædicta lege si culpa. quòd utilem in rem habet, quia eius actoris emisisse videtur, dando litis æstimationem. unde tanquam emptor habet vtilem, vt C. de hæredi. uendi. lege finali. emptorem autem constat habere utilem sine aliqua cessione, [a] vt eodem titulo. l. emptor. & lege post quã. & lege verò. & nota. C. de legat. l. ex legato. ergo is cui dolo desiit possidere habet utilem æstimatione soluta sine aliqua cessione. ad argumen. ꝙ cessio fit superuacua, patet responsio, q̃a pcussioné incipit habere directam nomine cedentis, quã sine cessione nullo modo habet. ergo non est superua-
16 cua. † Itẽ cõtra Azonẽ est, q̃a secũdũ hoc nõ vr̃ differẽtia inter eũ qui desiit culpa possidere, & eũ qui dolo, cùm uterque habeat utilẽ æstimatione soluta sine aliqua cessione. & tñ lex notabiliter ponit differentiam, quia ubi dicit actionem cedendam, alteri non. ut in præallega. l. si culpa. & l. is qui dolo. Sed dicas non esse differentiam quantũ ad utilem quæ ex ficta venditione datur, q̃uia illam vterque habet æstimatione soluta. Sed differentia remanet quantum ad directam, cuius exercitium, per cessionem transfertur. quia cum cessio non fiat dolose, si ab actore causam non habeat, ergo uterque poterit intentare directam. Ei autem qui culpa desijt possidere, fiet cessio, & non poterit intentare di-
17 rectam. Itẽ contra Azonẽ, † quia non est differentia inter directã & vtilem, quo ad substantiã. imo vtilis & directa est eadẽ in substantia, siue eadem est substantia vtilis & directæ, vt ff. de negotijs gestis. l. actionũ. & not. C. de actio. & obl. lege secunda. Sed respondeo pro Azone. quia licèt sit eadem substantia vtriusque, tamen differre possunt accidente, sicut homo ab homine. Accidere enim põt ꝙ directæ obstet exceptio, & non vtili, & econ-
tra [b] ꝙ obstat utili & non directæ arg. eorum quæ leguntur.

P

[a] Adde quot sunt casus in q̃bus transit vtilis sine cessione. glo. & doct. in l. emptor. de l. ex legato. hic all. & Cy. Bar. Bal. Sal. & Alexan. in l. qui sti pendia. C. de ꝓcur. licet sit regulare q̃d non transeat utilis sine cessione ut l. 1. ff. ꝓsocio. cum duabus legibus sequenti. & vide Bar. in d. l. 1. col. 5. uer. quæro an ex solo. ff. d actio. & obl. & doc. Id. l. q̃ stipẽdia.

[b] Adde ꝙ per istã rõnẽ præcedentẽ tenet Dy. in l. si mihi. in prin. ff. de lega. 1. ꝙ q̃n cessionarius agit debet exprimere vtrum agat vtili uel directa. & idem tenet Bal. i l. 1. q. vlt. C. de act. & obl. Alex. cõs. 187. col. 2. versicu. 2. ex alio vol. 2. de quo p Spe. tit. de procu. §. sequitur. versicu. sed nũquid agẽs ex iure cesso. qui tenet cõtra Dy.

Dyn. licet Ioan. And. ibi in addi. sequatur Dyn. sed Bart. in l. si duo rei. ff. de solut. dicit quod ex tenore libelli potest apparere an intentet directam vel vtilem. & vide ibi Alexan. in addi. Bart. sed quæritur an cessionarius teneatur facere fidem de instrumento cessionis ante lit. contestatam. vide Bartol. & Bal. vbi supra qui dicunt φ si agit directa nomine cedentis, tenetur facere fidem. secus si vtili nomine suo. & ad prædicta oia. vide Bart. in l. qui stipendia. C. de procu. & ibi Bal. quo ad primã q. quia quo ad vltimã tenet ibi in fin. φ ẽt debet ante litis contest. fieri copia instrumenti cessionis, ex quo in libello fit mentio de

leguntur. ff. de pact. l. si cum emptore. & de trãsact. l. fina. & de solut. l. si duo. Et propterea expedit aliquando habere plus vnam quàm alterã, & per hoc apparet effectualem remanere differentiam inter eum qui culpa, & eum qui dolo desiit possidere, & consequenter opinio domini Azonis absurditatem non continet. ¶ † Septimò quæri potest an ille cui ceditur vel venditur in rem actio habeat dominium vtile [a] sicut econtra qui æstimationem pro re soluit habet vtilem in rem, vt dictum est in proxima quæstione? & videtur primo φ cessa actione in rem dominium transeat, quia cessio actionis & traditio instrumẽtorum paria videntur. vt ff. de lega. 1. 18 a

cessione, nisi iure tunc se edere non posse per not. per Innoc. in cap. 1. de proba. & tenet Bartol. in l. edita actio. quod not. quia ita solet practicari in curijs. & vide deci. Capel. Tholo. 295. quidam tenet. licet contrarium teneat deci. Parla. Delph. 567.

Adde quod notaui in apost. in præalleg. decis. & in addi. ad Stylum Parla. par. 1. tit. an pars agens, ver. 1. dixi in addi. ad Bar. in l. postquã. §. si dies. in versi. teneatur post Alex. & alios. ff. vt leg. not. caue. Feder. de Senis cõsi. 91. Alex. cõs. 3. vol. 2. & Barth. Soc. in suo tract. fal. reg. 113.

a Adde Bal. in l. per diuersas. in xi. q. C. mand. & Bar. in l. fin. de hęr. ven. Dy. Bar. Ang. & Imol. in l. j. ff. pro emp. ad q. domini Dy. vide Bar. in j. col. videndũ est. in vlt. mẽbro. ff. de act. & ob. & Bal. in l. j. col. j. C. de alie. iud. mut. cau. & quæ no. Bar. & Lud. Bol. in l. si res. ff. de eui. & no. φ licet ex cessione competat vtilis actio cessionario, non tamẽ vtile dominiũ, quia sine traditione nõ põt quęri, vt l. traditionibus. C. de pact. & tenet Dyn. hic. & Bal. in cõsi. 153. in fi. ver. cõsiderandũ. lib. 1. et qũo cessionarius debet formare libellũ, vide Bar. in l. fi. C. de hær. vend. vbi dicit φ debet dicere φ talis respicinet ad Titiũ iure dominij, vel quasi. et vide doc. supra all. & Bal. in l. si culpa. & ibi Alex. in addi. ad Bar. ff. de rei vend. & Bal. in l. eum qui. §. prætor. ff. de pub. & Dy. hic in fi.

Adde an procedat libellus iste, peto tamen fundum quem dico ad me pertinere iure dominij vel quasi. Lanfran. de Orian. in capitu. quoniam contra. §. petitiones. & ibi dixi in apostil. in ver. iure dominij. nume. 7. de proba. & Fely. in c. ij. colum. 7. versi. 2. aggreditur. post Panor. ibi de libel. obl.

leg. 1. lege seruum filij. §. eum qui. & de leg. 3. l. qui chirographum. sed traditio instrumentorum inducit translationem dominij, vt C. de dona. l. 1. ergo cessio actionis in rem. Econtra videtur q̄ nō trāseat, quia ad acquisitionem vnius iuris non sequitur acquisitio alterius, in cuius acquisitione factū verum requiritur, vt ff. de acqui. poss. l. cum hæredes. in prin.
19 † Constat autē q̄ in acquisitione dominij requiritur verum factum, id est apprehensio possessionis, vt C. de pact. l. traditionibus. & de rei ven. l. pe. C. & ff. eo. tit. l. si ager. & de act. emp. & ven. l. Quintus. & de act. & obl. l. obligationum substantia. Ergo licèt per cessionem acquiratur vtilis in rem,
20 nō propterea sequitur quod acquiratur vtile dominiū. † Dico igitur q̄ trāferendo dominiū, transferre videor actionē in rē quę pro dominio datur, vt dictum est supra in proxima q. sed econtra cedēdo actionē in rē, non propterea transfertur dominiū. Et est ratio, quia dn̄ium est causa rei vend. vt ff. de rei ven. l. in rē actio. Ecōtra vī. s. q̄ rei vend. non est causa dominii, sed ex dominio procedens, & ideo translato dominio trāslata videtur rei vēdicatio quæ ex dominio procedit & sequitur, sed nō econtra, quia principale trahit ad se accessoriū. vt ff. de fun. instr. l. fun. §. fi. sed ecōtra accessoriū nō trahit ad se principale, vt ff. de vulg. & pup. substit. l. ex pup. & quib. mod. pig. vel hypot. sol. l. Lucius. Quomodo ergo intentat rei vendicationem qui dominium non habet, cùm rei vendicatio detur domino tātum. vt ff. de rei vend. l. in rem actio? Respondeo, intentat vtilem ex persona cedentis propter dominium quód ad cedentem pertinet, nomine tamen suo qui expetitur, directam vero ex persona & nomine cedentis intentat. Dyn.

In reg. Vtile. Argumenta.

1 *Electio canonica non uitiatur per confirmationem inutilem.*

2 *Donatio facta ultra quingentos aureos, non uitiatur nisi quatenus modum excedit.*

3 *Compromissum factum in liberum & seruum uitiatur propter adiectionem serui.*

4 *Vtile quando per inutile uitietur, & nu. seq.*

3 Adde q̃ si sint duo testes, quorũ vnus est infamis infamia facti, vel alias de iure inhabilis sit, & alter vero testis sit multũ fide dignus, q̃ isti duo testes faciunt plenam probationem quia integerrima fides vnius supplet imperfectione alterius, vt no. Bal. in l. si quis ex argentariis. §. quid enim, in prin. & ibi Lud. Bolog. in suis primis interpretationibus. ff. de eden. & ibi Al. col. 1. ver. 3. no. & idem tenet Aug. in consi. 1. & Andr. Barb. repe. Io. in Ioã. nina. c. Raynal. Card. de testa. & Barth. Soc. de Senis. in l. Gallus. §. ille casus. col. pen. ff. de lib. & posth. Bal. & Fulg. in l. 1. C. de testa. & Al. in cõsi. 56. vlt. col. ver. 2. potest. & in cõsi. 212. col. 3. ver. sed attento. vol. 2. & Sal. in l. in bonæ fidei. col. x. C. de rebus cred. et Fel. in cap. testimonium col. 2. ver. 2. not. de testib. Et idem est duobus notariis rogatis de vno actu & vnus est habilis, & alter inhabilis, q̃ valet scriptura, vt vide per Bal. & Do. I d. l. si quis ex argentariis, & addo. Io. de Imol. in consi. 69. & ad hanc regul. iam supradictam vide Hippol. de Marsi. in suo sing. 196. & quæ dixi in. §. 6. & 9. in glo. l. 3. de iurisdictio. om. ind. in lib. Consuet. Biturig.

REGVLA XXXVII.

VTILE non debet per inutile uitiari.

HVIVS regulæ innumerabilia inueniuntur exẽpla. † vt ecce, iure cauetur q̃ si præcedat canonica electio, nõ vitiatur per quãcunque confirmationẽ quoquo iure inutilẽ, vt supra de elec. c. si confirmationẽ. Itẽ si damno hæredem meũ, & regẽ Franciæ decẽ dare, tenetur hæres, licet regẽ Frãciæ damnare non potuerim, vt ff. de leg. 1. l. si duobus. §. hæres. Itẽ si pupillo contrahenti præbuit autoritatem vnus tutor verus & alius falsus,[a] valet nihilominus contractus ea ratione, qua vtile per inutile non vitiatur. vt ff. quod fal. tu. aucto. l. 1. §. sed Pomponius. † Itẽ si donatio fiat vltra quingentos solidos, quatenus excedit modũ, vitiatur, quatenus nõ excedit, nõ vitiatur, vt C. de dona. l. sancimus. arg. ff. de consti. pec. l. sed & si decem. de vsur. l. placuit. & l. pecuniæ. in princi. & l. vsuras. & de iur. dot. l. siue generale. & de verbo. obliga. l. quæ extrinsecus, & l. 1. §. sed si mihi. Sed contra regulam videtur ff. de arbit. l. parui referre. † vbi si compromittatur in quendam liberum & quendam seruum, compromissum est inutile in personã liberi propter adiectionem serui. Item videntur obstare ll. in quibus cauetur q̃ vtile legatum vitiatur pp translationẽ inutilẽ, vt ff. de leg. 1. l. planè. in prin. & de adi lega. l. legatũ. §. pater. & l. si trãsferã. & ff. de aqua quoti. & æsti.

Margin numbers: 1 (at "exẽpla"), a (at "vnus tutor"), 2 (at "nius. † Itẽ"), 3 (at "arbit. l. parui").

a Adde Fel. in c. testimonium, col. 2. ver. adde aliũ casum, de test. & dominum do Philip. Dec. consi. 133. col. 2. vol. 1.

a Adde istam regulã quando vtile vitietur per inutile, Io, Fab. & Ang. Are. inst. de inut. stip. § quod si quis. & Bal. in l. certi condict. §. quoniã. col. 3. ver. dicimus. ff. si cert. pet. & ibi Alex. & Bar. in l. Græce. §. illud. ff. de fideiu. & solet recurri ad gl. ord. in l. pecuniæ fœnebris. ff. de vsu. & Cy. & Bal. in l. sancimus. C. de do. & Bar. in sua disp. inci. Lapus, col. 2. ver. & Alex. et Fran. de Are. in l. j. §. sed & si mihi. ff. de ver. oblig. vbi dant multas remissiões in hac materia pręsertim per Alex. in prin. et vide Spe. tit. de arb. §. 2. ver. si cõpromittatur. & ti. de appel. ver. sed pone. et Abb. in c. cũ tẽpore, & de arb. & in c. Massana. in fi. post gl. de elec. & Car. Alex. in c. turbat. & c. si quid. 37. dist. Bart. in l. sponsus §. i. ff. de dona. inter vir. & vxo. & Pau. de Cast. in consi. 412. in antiq. & Io. Fab. in §. fideiussores, institu. de fideiussoribus, & plura cumulata

& cõsti. l. j. §. itẽ quæritur. vbi p trãslationẽ insepara
a bile vitiatur vtile per inutile. sed dicũt doc. aliqũ[a]
ꝙ hæc sit regula. cætera sint specialia, quæ solutio
est plana & expedita, sed in omnibus specialibus
esset rationem specialitatis probabilem assignare.
4 †Alij dicunt, ꝙ aut vtile ab inutili separari possit,
aut non. Primo casu vtile per inutile non vitiatur.
Secundo casu vitiatur, vt de aqua quoti. & æsti. l. j.
§. itẽ quęritur. & §. Trebatius. & no. ff. de vsu. l.
pecuniæ fœnebris. de cond. fur. l. si seruus. §. bonę.
& C. de agric. & cẽsit. l. quemadmodũ. vbi determi
natur aperte ꝙ parte indiuiduĩ irritata totũ irrita-
tur. Cõtra quã solutionẽ videtur ff. cõmu. præd. l.
5 propriũ. †Sed dicendum est, ꝙ licèt ius seruitutis
exceptæ esset indiuiduũ, personæ tñ à quibus exci
piebatur, erant diuiduæ, & ideo facta relatione ad
personas indiuiduas, vtile nõ vitiatur per inutile,
quia p relationẽ prædictã possibile est vtile ab inu
tili separari. Sed cõtra hãc rñsionẽ videtur l. p̃alle.
6 parui. §. iseruũ. ff. de arbi. †Vbi erat ius ĩdiuiduũ,[b]
b s. ferẽdæ sñíæ & psonę diuiduę, ꝙ vtile p inutile
vitiatur, sed agebatur de iure qđ nõ cadebat insoli-
dũ in psonã cuiuslibet separatim, aliàs secus, vt eo.
ti. l. si ita. & ideo ibi vtile vitiatur. et in l. prędiũ. age
batur

b And. Sic. vulg. Bar. sępe. c. Ray. char. antep. et seq. de test. p Spec. i suo aureo repertorio tit. vitiatiis, vel non. & Ang. in consi. 105. circa prin.

Adde ad hoc no. gl. adiectionẽ in l. sibi. in ver. vtile per inutile. ff. de stipu. ser. Dyn. in l. Græce. in ver. an vtile per inutile. ff. de fideiuss. Pan. c. dilectus. nu. 6. in ver. per inutile de præb. Rom. consi. 417. Bar. in l. quę testamento in ver. vtile per inutile. de leg.

b Adde quod indiuiduũ dicitur de tribus modis, vt per Bar. in l. Græce. §. illud. ff. de fideiuss. & Ang. & Imol. in l. j. §. sed & si mihi. ff. de ver. obl. Ang. Are. supra prox. apost. alle. & quæ dixi supra in regula, gñi. in addi. in prin. & Fel. post Abb. Sic. in c. cũ super abbatis. de off. dele.

a Latius. Imo breuius, & uerius danda est unica r la negatiua non uiciari, sexies ampliata cum unica adhuc in propria fallentia, ut noue dixi in lectu. mea pomeridiana & spontanea Tubingensi. l. 1. §. sed mihi. de verb. obl. et in tractat. diuidi. & indiuidui.

batur de iure quod insolidũ in personã cuiuslibet separatim cadebat. & ideo vtile per inutile nõ vitiatur. cùm sit diuiduitatẽ reperire circa personas, Latius a tamen dici posset ꝙ oportet tres casus distinguere, nã aliquando duo sunt concurrentia ad confirmationem vnius actus, quorũ nouũ est vtile, alterum inutile, & tunc si vnum per se sufficeret, valet quod agitur, vt. ff. quod falso tutore auct. l. 1. §. sed Pomponius, & de arbit. l. sed si ita. aliàs si vtrunque requiritur, non ualet, ut ff. de arbit. l. Pedius. §. in seruum. † Aliquãdo unũ solum est factũ ex pluribus tamen quibusdã vtilibus, & quibusdam inutilibus commixtum, & tunc habet locum distinctio. Aut potest vtile ab utili separari, aut non, vt. d. l. 1. §. itẽ quæritur. & §. Trebatius. ff. de aqua quotid. & æstiua. Aliquãdo plures sunt actus distãtes prorsus & separati, & quorum secundus accedere videtur ad reuocationem primi, & tunc secundus omnino inutilis non tollit primum, sed si quid utilitatis licèt non perfectæ contineat, tollit primum, vt. ff. si cer. pet. l. certi cõdictio. §. qm. & insti. quibus modis tolli. obl. §. præterea. & ff. de leg. 1. l. si seruus legatus. §. si seruus. & de lega. 3. l. si iure. & de iniusto, rupto, & irrito testam. l. & de his qbus vt indignis. l. cum quidam. & de leg. 1. l. planè, & de adimen. leg. l. legatum. §. pater. & l. si transferan. Istæ tamẽ tres ultimæ videntur solutionem destruere, sed non destruũt, quia ademptio legati quæ per eas inducitur, poterat sine translatione vtiliter separatim procedere. & eodem modo respondendum est ad l. 3. §. minor. de fundo instru. leg. Dy.

In reg. Ex eo. Argumenta.

1 *Legatum nemo consequi potest ex testamento quod impugnauit.*

2 *Testamentum minus solenne dicens, an, si succumbat, possit in eo sibi legatum petere*

3 *Testamentum dicere falsum, inofficiosum, & minus solenne differunt.*

4 *Testamentum dicens inofficiosum, dicit testatorem non esse mente sanum.*

REGVLA XXXVIII.

Ex eo nō debet quis fructum consequi, quod nixus est impugnare.

1 ¶ † SI testamentum in quo mihi legatum erat relictum dixi falsum uel inofficiosum, non possum petere legatum in eo mihi relictum. quia aut pronuntiatum est contra testamentum, & túc ideo
a non debetur quia ex testamento [a] falso vel inofficioso legata non debentur, vt ff. de inoffic. testa. l. Papinianus §. si ex causa. & l. Titia. & de petitio. hæred. l. si testamentum falsum. Aut pronuntiatum est pro testamento, & tunc ideo non debetur, quia nixus extitit impugnare. Et ideo non debeo consequi fructum ex eo, vt hic. & in d. l. Papinianus. §. meminisse. & C. de his quib. vt indi. l. alia.
2 † Sed opponitur & uidetur quod etiam ex testamento, quod nixus sum impugnare, consequuor legatum, quia si dixi testamentum minus solenne licet succumbam, petere possum legatum mihi in eo relictum, ut ff. de his quib. vt indig. l. post legatum. Sed dicendum est quòd ibi desistit ante sententiam. & ideo parcitur ei. sed d. §. meminisse. & l.
3 alia. vel si perseuerauerit vsq; ad sententiam. & Dicendum erit differentiam esse inter eum qui dixit falsum, & eum qui dixit inofficiosum, & dicendo, succubuit ex parte vna, & inter eum qui dixit minus solenne ex parte altera. Nam qui dixit falsum vel inofficiosum, perdit relictum, vt in præal. l. & hic. Et qui dixit minus solenne, non perdit, vt l. post legatum. Ratio autem est, quia dicendo falsū, impugno non solum institutionem, sed etiam legata. secus si dico minus solenne, cū ēt ex nō solēni volūtate, i. non sufficiēte ad institutionē, possunt lega-
4 ta deberi. † Itē cum dico inofficiosum, videor dicere testatorē nō sanę mentis, ut ff. de inoffi. test. l. 2. & l. Titia. & de leg. 2. l. patronus. §. fi. & cōsequēter nec heredē instituere nec legata relinquere posse. Dy.

a Adde plene Cy. Bal. Pau. de Cast. Ale. Imo. in l. alia. & Bar. in l. Polla. C. de his qbus ut indi. & Bar. late in l. post legatū. ff. de his quib. vt indi. & in l. cū filio, in prin. ff. de leg. 1. et Bal. cōs. 454. incip. qdā mechus. lib. 2. & in cōs. 70. incip. qn sapientes. vol. 4. & qd not. Dy. in regula, beneficium. fol. 3. & Bar. in l. si is q. col. 18. ff. de usucap. Sed qd si quis accepit id qd sibi debetur ex donatione cā mortis separata a testō, an possit testm̄ infringere tenet Lu. de Vrb. in singulari 478. incipiente accipiēs sibi. per tex. sing. quē dixit non esse alibi. in l. si uero vers. sed si mortis. de bonis, lib. per vide ad itel-lectū huius regulę, In. et Abb. Sic in c. ex parte decani. in gl. in verbo, dicebāt. & ibi Fel. de rescriptis.

secundo, prohibetur uenditio fundi dotalis, ut in l. rem in præsenti. §. & cum lex. C. de rei vxo. act. & insti. quib. mod. alie. licet. in prin. & ideo si uendatur & tradatur, traditio quæ ex uenditione sequitur, videtur prohibita, propterea dominium non transfertur,
4 vt insti. quib. mod. aliena. licet. circa prin. † Item probetur uenditio adscriptitij sine gleba, & ideo si védatur, & ut traditio quæ ex uéditione sequitur, videtur prohibita, & propterea dominium nó transfertur, ut C. de agric. & censit. l. quemadmodú. lib. 11. Item prohibet alienatio rei ecclesiasticæ nó seruata solénitate quæ à iure statuitur. supra. de reb. eccle. nó alie. & C. de sacrosf. eccl. l. iubemus. & in authen. hoc ius porrectũ. & 12. q. 2. c. sine exceptione. & iõ si uendatur & tradatur, dominiũ nó trásfertur, imo ipse plătus uel œconomus ad uédicãdum admittitur, ut d. l. iubemus. Sed cótra primã regulã
5 videtur. ff. de ritu. nupt. l. si quis officiũ. † vbi breue matrimoniũ sit prohibitum, non uidentur esse prohibita sponsalia, per quæ peruenitur ad matrimoniũ. Sed dicas ꝙ aut causa prohibitionis matrimonij erat perpetua, aut tpalis, si perpetua, videtur esse prohibita sponsalia, ut in l. oratio. si temporalis, non uidentur prohibita, ut in l. si qs
6 officium. † Contra secundam regulam videtur. ff. de fun. dot. l. pen. & de usucapion. l. cum vir prædium. vbi erat prohibita venditio fundi dotalis, & nó ualebat, & tamen ex ea secuta postea traditione dominium transfertur irreuocabiliter. Sed dicas, aut causa prohibitionis durabat, & tunc habet locum & hæc regula. vt C. de legibus. l. non dubium. aut erat finita, puta quia matrimonium erat solutum, & fundus desierat esse dotalis, & cesserat luero mariti, & tunc habẽt locum leges contrariæ. Regula ergo debet intelligi causa prohibitionis durante. Contraria verò causa prohibitionis cessante. Dyn.

In reg. Pluralis. Argumenta.

1 *Legatum post annos, debetur post biennium.*
2 *Testes duo intelliguntur, cum numerus incertus requiritur.*
3 *Locutio pluralis an & quando tria requirat.*
4 *Pluralis locutio geminat singularis significationem.*

REGVLA XL.

PLVRALIS *locutio duorum numero est contenta.*

VERBI

a Adde ꝙ idem est si dicatur in diebus illis per text.in d.l.inter illam. secundum glo.& Bar.Alexand.in l.eum qui Calendis, in princip.ff.de verb.oblig.& Ang.in l.libertas.§.fi.ff.de manu.testa. Sed quid si aliquis promittit alicui in tribus terminis dare decem, nec dicit de quibus intelligetur. Dicit Bar.ꝙ isti tres termini debent intelligi de tribus annis.vt ipse not.in l.3.in princip.ff.de annuis legat. & Alexand. in d. l.eum qui.licet Ludo.Rom.ibi teneat contrarium. Et ad omnia prædicta ui de Feli. in cap. plerumque de rescript.qui idẽ enent seq. Bartol.

b Adde quando pluralis locutio ad minus requirat tria gl. sing.in.§.& qd sæpe. & ibi Ludouic.Bolog.in suis interpretationibus post Ange. in auth.

¶VERBI gratia, si libertas seruo legatur post annos, de biennio intelligitur. ff. de manumissis testamẽti.l libertas.§.post annos. Item si proponitur vel legatur post dies, [a] de duobus intelligitur; vt ff.de verborum significatione. lege, inter illam.§. illa legata.† Item vbi requiritur numerus testium si certus non adijcitur, sufficiunt duo, vt ff.de testibus l.vbi numerus. † Sed videtur quòd pluralis locutio requirat tria, [b] & non sit contenta numero duorum.vt ff.de optio.leg.l. j. sed si dici potest vt ibi per glo.notatur. Item econtra videtur ꝙ sit contenta vno tantum, & non requirat necessariò duo, quia si lego tibi Stichum & Pamphilum sub conditione, si mei erunt cum moriar, & vnus tantùm sit meus tempore mortis, valet tantùm in eo legatum vt ff.de condit.& demonstra.l.falsa.§.fi.† Sed ibi non dicit quòd pluralis locutio sit vno [c] contenta, sed ibi dicit quòd geminat significationẽ singularis,

Margin: 1, a, 2, 3, b, 4, c

de trien.& semis.collat.3. Aliquando significat plura secundum subiectã materiam.vt l.sed ea.ff.de leg.& per Barto.in l.seruo.ff.de optio.leg.& quæ notauit Ange. Aret.in.§.fi.instit.de iure persona.& Bald.in §.libertinorum.instit.de liber.& Card.Alex.in c.si officia.49.dist.& Bal.cõsi. 399.col.3.versi.redeo ad primum.& consi.seq.colum.4.ver.& dico.lib. 2.& Archid.& Io.And.in c.is cui.§.si vero.& de præben.supra eo.lib. & Ang.Are.in tract.Malefi.in verbo pluribus.& ibi Ang.de Arimino in addi.& cõsi.112.col 2.versi.ꝓp ea.lib.3.& Bar.in l.quartã.§. si quis vnam,& ibi dixi in apostil.ad eum in versi.pluralis.in apost. de leg.1.

c Adde quando pluralis locutio verificari possit in singul.Io.Fabr.& Ange.Are.inst.de iure perso.in princ.col.1.& Bar.in l.falsum.§.fi.et ibi Bal.& Bar.Soc.de Senis.ff.de condic.& demon.& Fel.pulcherrime & late in c. omnes leges.1.distin.in prin.& Bal.consi.443.vol.1.& Alex. consi.136.in tit.pri.& in 2.col.vol.5.

Adde omnino Bal.in l.ꝗuis.& in l.pen.de impu.et aliis substi.et in l. cum quidã.C.eo.ti.Bar.in l.seruus.§.si pluriũ.in prin.ff.si quis caut.Car. Alex.in cle.1.q.32 de fo.compe.Pan.in c.vt priuilegia.nu.2.& ibi dixi in apostil.in versi.in singularitatẽ.de priuileg.& Alex.consi.84.vol.4.

laris, id est operatur illud quod duæ singularitates diuisim prolatæ, sicut patet. ff. de leg. 3. l. qui concubina. §. si Stichus. & C. de impub. & alijs substit. l. quamuis. & ff. si quis caut. l. si seruus. §. 1.

In reg. Imputari. Argumenta.

1 *Conditio potestatiua si non impleatur, quando non implenti imputetur. & nume. seq.*
3 *Legatum quando impediatur per casum contingentem in persona alterius.*
4 *Conditio non impleta quando imputetur & cui. & nu. seq.*
6 *Conditionem implere impeditus quando sibi præiudicet.*
7 *Conditio causalis quando pro impleta debeat haberi.*
8 *Conditio mista quæ sit, & quando pro impleta habeatur.*

REGVLA XLI.

IMPVTARI *non debet ei per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum.*

1 ¶ † PROPRIE procedit istius regulæ intellectus in conditione potestatiua quæ pendebat ex facto legatarij tm̄, vel heredis scripti, vel ab alterius cui erat adscripta. Nā si impediatur eā implere p casum, nihilominus debetur relictū, quia non stat per eū quominus faciat quod per eum fuerat faciendum, vt ff. de condit. insti. l. quæ sub
2 conditione. §. quoties. † Item in ea quæ pendent ex facto illius cui adscribitur, & alterius, si impediatur per eū ex cuius facto pendebat. Sed si impediatur per casum in sua vel alterius persona cōtingētem, relictū non debetur, & tamen non stat per eū quominus faciat quod per eū fuerat faciēdū, vt ff. de cond. & demon. l. in testō. & l. Titio. §. si cùm ante nuptias. & ideo melius procedit in conditione vere potestatiua, id est, quæ pendet ex facto illius tantùm cui adscri-
3 bitur. Sed regulæ supradictæ videtur multa obstare. † Primo, quia iure cauetur ꝙ si legatum mihi relinquatur sub conditione quæ pēdet ex facto meo & alterius, & impedior per casum in alterius persona contingentem, legatum non debetur, vt ff. de cond. & demonstra. l. in testamento. & supra proxime dictum est. Item si relinquitur mihi sub conditione, si intra 10. dies ascendero Capitoliū, & impediar

a Adde de natura cuiuslibet condõnis. s. ptãtiuæ, casualis, & mixtæ gl. Cyn. Bar. Bal. Saly. & Ale. in l. i. & in l. si põt. et ibi Bñdictũ de Plõbi. in repe. C. de instit. & sub. & gloss. & ibi late Bar. et Doct. In sup Barth. Soc. de Sen. i l. testõ. col. 2. ff. de cõd. & demonst. Et hic adde Dy. & q̃ ibi dico i reg. cũ nõ stat. infra. eo. & Bar. in cõsi. 13. & ibi Ber. Landr. in addi. & Ias. in d. l. 1. & l. si pater. de instit. & substi. b Adde ꝙ Bar. in l. Gaio. §. Imperator. ff. de alim. & cib. leg. & in l. in illis libertis. ff. de cõd. & dem. & in l. qui cõcubinã. §. vxori. ff. de leg. 3. & sing. in cõs. 211. reprobat hoc Dyn. onus nõ videtur adiectum in dubio fauore legatarii specialiter in legata alimentorũ licet Dy. contrarium voluerit. & regula, cum non stat infra.

impediar quominus ascendam, conditio non habetur pro impleta licèt dies quibus fui impeditus non computentur, vt ff. de conditio. & demonst. l. quib. diebus. † Præterea vt hæc & alia contraria ad præ 4
sentis regulæ materiã pertinentia soluantur, distinguendum videtur, qa aut erat implendus modus, aut implenda cõditio. primo casu siue impediar per casum contingentẽ in personã meã, siue contingentẽ in personã alterius, ꝓ impleta haberi debet, vt ff. de leg. j. l. si fundũ ꝑ fideicom. §. Iulianus. & de leg. 2. l. Lucius. §. quisquis. Secundo casu aut erat condi
tio potestatiua, aut erat casualis, aut mixta. a potesta a
tiua aut pendebat ex facto meo tantũ, aut ex meo & alterius, si ex meo tantum, aut impedior per eũ cuius intererat non impleri, aut impedior per ca
sum aut per quendã tertiũ. † Primo casu ꝓ imple- 5
ta dẽt haberi, vt ff. e. l. iure ciuili. & de verb. obl. l. in executione. §. fi. & de cõd. & demonst. l. iure ciuili, & qñ dies leg. ced. l. si post diem. §. itẽ si qua. Secundo casu idem, quia pro impleta debet haberi si casu impedior, vt ff. de condi. instit. l. quæ sub conditione. §. quoties. In tertio casu tenetur ille qui impediuit cõditionẽ impleri. vt §. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. i. & de cond. & demon. l. quibus diebus. in
prin. † Sed si ex eo meo & alterius, aut impedior, 6
per me, aut per eum ex cuius facto pendebat, aut ꝑ casum Primo casu nõn habebitur pro impleta. Secundo casu pro impleta habetur. Tertio casu aut conditio est adiecta in fauorẽ meũ, aut illius in cuius personã contingit casus, aut vtriusq;, aut dubitatur. Primo casu habetur pro impleta. Secundo casu videtur deficere, & ideo non habetur pro impleta. Tertio qñ vtriusq; si impediat per casum in alterius personam contingentem, non habetur ꝓ impleta. Quarto qñ dubitatur, præsumitur in fauo
rẽ illius [b] cui aliquid erat sub cõditione ascriptũ, b
& ideo casus alterius personam contingens nihil nocet, vt probatur. C. de instit. l. 1. & ff. de condit. & demonst. l. Titio. §. ante nuptias. & §. seq. & l. in testamento.

cod.& glo.in l.1.C.de leg.& Doct.in l.annua.in prin.ff. de ann.leg.sed Bal.sequitur Bar.reprobando. Dyn.hic in suo consi.150,lib.2.& in q.an alimenta legata possint peti extra domum hæredis. vbi cõcludunt.Bar.& Bald.ꝙ non,si in domo potest commode morari, secus si impediatur propter factum & sæuitiã hæredis. vt probatur expresse in l.concubinã.

testamento. & de annuis leg.in l. Seio.in princ. & l.Mæuia.in prin & de alimen.leg.l.Gaio.§.j.de cõ
7 ditio.& demonst.l.illis.† Sed si erat casualis condi tio expectaretur euentus conditionis.licet.n.impe diatur impleri per casum,nõ habetur pro impleta, vt C.de cad. toll l.j.§. finaũt.& no.ff.de condit.&
8 demonst.in rub, † Si mixta, dicendũ est ꝙ mixta sumitur duobus modis.nã in vno casu dicitur mix ta,q̃ pẽdet ex facto meo & ex casu, & in illa seruet idem

.§. vxori. ff. de leg.3. & de annuis lega.l.Mæuia.in prin.et.§.1.& de alimentis legat. l.4 §.fi. & ibi Bar.& Alex.in addit.& plene Bar.in l.1.eod.titul. & Bal. in l.j. & in l.annuali. C. de leg.& Bal.in authen.hoc loco.col.pen.C.si secundo nub.dicit qđ nouerca non tenetur stare cum priuignis.& idem dicit Bal.in rub.de cohabit.cleri & mulie.Et vide Spe.in tit.qui filii sunt legit.supra versi.quid si viro absente.& ibi Ioan.And.in addi.& Alex.in l.i,C.de insti.& substit.col.2.et Bar.in l.diuortio.in prin.ff.soluto mat.Et idẽ est in marito q̃ atrociter vxorẽ suã verberauit.et quę aufugit,sc'dm Dy.Cy.& Doct.in l.qđ in vxorẽ.C.de neg.gest,secus esset si vxor sua culpa recessisset, vt no.hic in c.significasti.de diuor.& Bal. in l.q̃uis.C.de leg.& decis.Parla.Delphin.q.429.& ibi vide,in materia alimentorũ plures q.qd in filio q̃ dẽt alia patre, & vult habitare seorsũ,an debeat ali.vide Imo.post alios.& qđ dixit Ale.in l.si cũ dotẽ.§.transgrediamur.in fi.ff.sol.mat.& ad p̃dicta vide Alex.in consi.3.col.1.volu.4.& Io.de Ana.in consi.53.incipien.visis his.& ibi Lud.Bolo.in addi.& Ang.consi.105.incip.donat.flor.& Alexã.in consi.100.col.1.lib.1.& Ang.& Sal.& in d.l.C.de leg.& Pau.de Cast.Insti.l.diuortio,gl,Ang.et Lud.bolo.ĩ suis sĩgłis interpre.in auth.q̃ incest.nup.in prin.Bar.& Pau.de Cast.in l.cũ 2.§.in cõ.ff.de transac.secus est in alimẽtis,& relictis scholari.nã debẽt p̃stari in loco studii.vt no.Bar.in l.sed si susceperit.§.si libertis.in fi.de iud.& Lud.Bolo.in d.auth. de incest.nup.vnde dicit Inno.in c.fi.de magist.ꝙ doctor diues tenetur alere scholares pauperes.quia idem Lud.de Ro.in suis sing.fol.4.col.4.

Voluit allegare Rom.sing.suo 138,incip.volo vnũ dicere,& incẽptum dicit ꝙ p̃r tenetur filiũ alere ẽt habitantẽ seorsũ. amplio, vt teneatur ẽt alere vxorẽ & filios eius si nõ habent vnde cõmode viuant,vt no.Bal.in l.vbi versi.ista qõ.C.de iure dot.dixi in apost.ad Bar.in l.libertis.§.Lucius.in verb.domi.in fi.post.Alex.ff.de alimen.leg.& in addi. ad Panormi.in c.ex literis,nu.5.in versi,ad alimentandum filios, de conuer.in fi.& an pater putatiuus repetat alimenta a filio putatiuo præstita , vide quod dixi in appostil.ad istum in l.si neget in versi.cum alimentandi.ff.de libe,agnos.& Bar,in l,i.§.cõpetit,ff,si mulier. ventr,nomi,l possi.mit.

§ Adde quando accessorium sequatur naturam sui principalis Bal.cōs.30.in princ.volu.2.& in l.his.§.mancip.ff.sol.matr.& gl.& ibi Lud.bolog.in l.fi.de condictio.indebi.in primis interpre.& Hyppo.de Marsi.in suo sing.17.incip.accessorium.& Alberi.de Rosa.hic.& in seq.regul.& an sublato principali tollatur accessorium.uide Cy.in l.2.& ibi Doct.C.de luit.pign.& quod no.in l.si paternam.per Bald.& Lud.Bolog.in suis secundis interpr.C.ad Velleia.et Ioan.Fab.in d.l.2.& Bar.in l.j.ff.de pen.leg.& in l.fi.§.Lucius.& ibi Doct.Moder.ff.de condictio.indebi.& Philip.Franc.hic.& Card.Alex.in c.si laicus.20.distin.& accessoriū non pōt trahere ad se principale,nisi ex primatur.vt dicūt Petrus de Ancha.& Fel.in c.cū M.in col.9.circa prin.de cōstit.Et vide qñ extinguatur accessorium extincto principali Lud.bolog.in l.vtique ff.de rei.vendi.in primis interpreta.& Alexā.in addi.ad Bar.in l.nō vtique.et ibi Lud.bolog.in primis interpr.ff.de eo quo cer.loco.& vide Lud.de Ro.in consi,333,& in sing,577,versi,tu habes regulam.

idem quod in causali,vt no.ff.de cōd.& demon.in rub.Alio mō dr̄ mixta,q̄ pendet ex facto meo & alterius,& in illa q.d iuris seruetur,dictū est.s.Dyn.

In reg.Accessorium Argumenta.

1 *Accessorium sequitur naturam principalis.*

2 *Accessoriū qñ non sequatur naturam principalis.*

REGVLA XLII.

ACCESSORIVM *naturā sequi congruit principalis.*

¶† Si alicui cōceditur gratia, & executores dentur,sicut nō finit gratia morte cōcedentis,ita nec finitur executoris officiū,q.a accessoriū naturā sequi congruit[a] principalis,vt supra de offi.deleg.c.si super gratia.li.6.& videtur hæc regula obtinere,siue tractetur de principali inducendo,siue tollendo,siue cōfirmando.de inducendo probatur in d.c.si super gratia,de tollēdo probatur.ff.de penu.leg.l.3.& de pecul.leg.l.1.2.3.& 4.& de fund.instr.leg.l.fundi.& de eo quod certo loco.l.centū Capuæ.§.fi.& C.d' vsur.l.eos.& in reg.iuris ciuilis.l.cū principalis.de confirmando,ꝓbatur in præal.c.super gratia,Obstare tñ videtur.ff.de eo qd' de certo loco.centū Capuæ.& l.fi.vbi accessoriū naturā non sequitur principalis.†Sed dic,ꝙ aut i accessorio reperitur prouisio vel dispositio specialis,aut non. Primo casu habet locū contraria. Secundo habet locū regula,& cōcordantiæ regulā cōfirmātes. Eodē modo rñderi pōt.ad l.si cui fundū.de fund.inst.

(Right margin: 1 beside "Si alicui"; 2 beside "congruit"; 2 beside "Sed dic".)

a Adde, ad istam regulam & sequentem gl. & Doct. in c. nonne. de præsump. Cy. & Doct. in l. inuitus. C. de procur. & Bar. in l. quæ dotis. & ibi Doct. Moder. & Bar. & Soc. in l. 2. §. voluntatē. ff. sol. matr. & Ang. Are. §. pen. insti. quibus modis ius patr. pōt sol. & de legit. paren. tut. in prin. & Anto. Corse. in suis sing. in litera, licentia, & in litera, minor. & Bar. i sua disputatio. incipien. mulier habens. col. 4. versi. circa secūdum. & Alexā. Imol. in consil. 1. col. pen. l. fin. lib. 1. & in cōs. 8. 3. col. post medium. versi. sed præmis. lib. 5. & Bartol. in l. ado ptionibus. & ff. de adopt. & Abba. in c. ex parte decani. in 3. & 4. col. de rescri. & in d. ca. nonne. Innocē. in c. in Genesi. de elec. et Abb. in consi. 88. lib. 1. & in ca. pen. de proc. & aliquid. in c. cū dilectus. in j. col. de consuetu. & in ca. dilecti. de arbit. et per Speculatorem tit. depositi. §. 9. per totum. vbi vero vltra taciturnitatem interuenit aliquis actus positiuus, tunc tacens sine dubio, habetur pro consentiente, ut no. Barto. in l. quo enim. ff. rem ratam haberi. & ex hoc infertur quod q scienter recipit literas alicuius, in quibus dicebatur quod erat debitor mittentis, neque ilico reclamauit, videtur consentire. Ad hoc est bonus textus, & in l. si filiusfamilias. & ibi Bar. Ange. & Paul. de Cast. ff. ad Maced. quod nota pro literis cambii. & vide Bar. in l. Titius Seio. ff. de constit. Pet. qui illam l. filiusfamilias. esse ad illud dictum singul. pro quo vide bonum tex. in clemen. 1. de procur. & ibi Cardina. Flo. & Doct. Abb.

inst. leg. & rō est, qa prouisio & dispositio specialis derogat illi quæ virtute iuris, vel significatione uerborū intelligebatur inclusa. C. de pac. conuen. l. fi. & de vulg. & pup. substit. l. coheredi. §. qui patrē.

In reg. Qui tacet. Argumenta.

1 *Tacens cōsentit, si contradicendo impedire poterat.*
2 *Pater dicitur consentire qui permitti ut filius decurio creetur.*
3 *Cōsentire credit qui p̄sens rē suā obligari p̄mitit.*
4 *Consentit qui alium de iure suo patitur experiri.*
5 *Præsens & tacēs quādo nō præsumatur consentire.*

REGVLA XLIII.

Qvi tacet consentire uidetur.

1 ¶† Infallibiliter locū habet regula in illis q cōtradicēdo poterāt impedire qđ agebat vt supra de accu. c. 1. lib. 6. nā ibi poterant impedire ne ad inquisitionem procederetur infamia non præcedente, & ideo si præsens fuit, & tacuit, & non impediuit, consensisse videtur. Propterea frustra
2 postea nititur infirmare.a† Idem in patre quo præsente filius creatur decurio, nam si non contradicit, consentire videtur, vt ff. ad munici. l. quoties & de decur. l. honore. §. pater. Idē in fideiussore à tutore nominato, qui patitur nomen suū scribi in actis,

Abb.in d.cap.pen.de proc.& Alex. in addi.ad Bart.in d.l.qui enim.et Cepol.in cautel.24.& in consi.62.col.3.versic.7.& Ioan.Bapt.in addi. Albe.de Rosa.in dictionario, in litera tacens, & Matthæus de Matth. Inn.col.4.vers.no.mirabilẽ modũ extorquẽdi cõfessionẽ.no. tamẽ ꝙ in onerosis, & maxime obligantibus personam regulariter tacens habetur pro contradicente & hic per Dy. in reg. sequen. is qui.& no.ff.de proc. l. filiusfam.§. inuitus. secus in re concupiscibili, seu & commodum afferente.ut no. in l.qui patitur. ff.manda.et fuit theorica Inno. in d.c.In Gene. . & qđ habetur ꝑ Io.And.in gl.hic.& i c.sicut. de electio.supra.eo.lib. & vide And.Barb in d.c.cũ dilectus.de cõsue.& Ant.Corse. i suis singu litera,taciturnitas.& Alex.in l.quæ dotis.ff.solu.matr.& plene per Fel. in c.cũ M.in 16.col.post prin.de constit. vbi ponit regulã cũ 5.fallent.et Ioan.de Plat.in l.pari.C.de filiosfami.lib.10. & Bal. in d.l. filiusfam.§. inuitus.de procu.& Inn.in c.sicut tuis.de simon.& Lud.bolog. in l.si.ff. de app.in secundis interpre.& Ioan.Fab.in.§.admonẽdi.insti. quib.modis ius pat.sol. & ibi Christoph.Por.Ias. de May.in addi.1.& sing.in §.sed & si pater.eo.tit.& in l.si sine voluntate.C. de ad senat. Velleia. & in l.1.C.unde vir.& uxor.& Card.Alexand.in capitu.feriati.32. distin.& plene per Archidia.& eundem Card.in capitu.si seruus.in secundo.54. distin.& Ioan. And. hic in nouel. & Philip. Franc. ubi dicunt Archid.Ioan. Andr.& Car. Alexand. vnum non dictũ.quod si canonicus fuit electus ad aliquam dignitatem, & episcopus, eo præsente dat præbendam suam, & ipse non contradicit, valebit ex nunc talis collatio præbẽdę.& dato ꝙ postea cassetur electio dignitatis, nõ poterit tamen postea iste ad suã præbendã reuerti,ꝙ per prædicta visus est habere pro derelicta,quod no.& vide Bar.in l.1.C.de relat. dicens ꝙ in iudicio tacẽs uidetur cõsentire.& tenet Bal.in l.3.C.quomodo & quãdo iud. vide Cepolam.in cautela 123.incip.est dubiũ vers.modo pone.& vltra casus fallentiales,ꝙ tacens habetur pro consentiente. scilicet fauore pupilli.& Reipubl.vt dicit Dyn. hic in capitu. is qui.addi. Ludo. de Ro. alium fauore ecclesiæ, ut ipse no.in consilio.311. post princ. adde Bald. Abb.& Felin.in cap.nonne.ubi Fel. ponit tres regulas cum pluribus fallentijs.& uide Fel.in c.ueniens.de sim.& in c.causam matrimonij.col.3. vers.2. declaratio.de offic. deleg.& Lanfran.de Oria, in tract. suo de arbit.super verbo,emologatio.

actis, & non contradicit, quia videtur consentire, per solennẽ stipulationem se obligare.vt ff. de fide iuss.tu.l.4.§.vlti.†idem in eo qui se præsente rẽ suã patitur obligari, & non contradicit, quia consentire videtur, ut ff.de pigno.l.fideiussor.§.pater. Idẽ in filia qua præsente & nõ cõtradicẽte, cũ causã cõtradicẽdi haberet,pater experitur de dote,qa cõsẽtire uidetur. ff.sol.matri.l.2.§.volũtatẽ.†Itẽ generaliter in quocunque qui patitur alium experiri de iure ad se pertinente,ut patet per plura exempla vt ff. 3 4

vt ff. de re iudica.l. sæpe. sed contra videtur.ff. de fur.l. qui vas.§. vetare, sed ibi cōtradicendo forte non poterat impedire,& ideo pro consentiente non habetur, vt ff. de lega.2.l.Titia.§.Lucia. & ff. de pigno.actio.l.Gaius.& ibi nota. & in præallega.l. sæpe. de re iudic. Præterea contra regulam videtur aperte.ff. de re iudic.l.iure
5 autem.& de arbitra.l.sicuti, vbi † præsens non videtur consentire, licèt contradicendo poterat impedire. Sed dici potest, quòd aut agitur de præiudicio generando præsenti & tacenti, aut alteri extra personam præsentis & tacentis. Primo casu habet locum regula. Secundo contraria, sicut patet per simile in persona tutoris,qui licèt si præsens his quæ cum pupillo aguntur, non videtur propterea consentire,nec authoritatem præbere nisi expresse loquatur.ff.de auct.tut.l.1.in fi.& l.2.& 3. Item contraria videtur regula quæ immediatè subijcitur.is qui tacet,&c.sed soluet, vt ibi. Dyn.

In Reg.Is qui tacet. Argumenta.

1 *Tacens nec fateri nec negare censetur.*
2 *Dominus quando & quatenus de contractu serui teneatur.*
3 *Taciturnitas cōsensū nō operatur, ubi de aliquo obligādo tractatur.*
4 *Tacens consentire uidetur si de præiudicio uel exceptione agatur.*
5 *Tacere medium quoddam est inter consensum & contradictionem.*
6 *Medium quando trahatur ad extrema.*

REGVLA XLIIII.

Is qui tacet, nō fatetur, sed nec utique negare uidetur.

1 ¶DVO dicit. † primò quòd ille qui tacet, non videtur fateri, secundo quòd ille qui tacet, non uidetur negare. Ratio autem regulæ est, quòd tacere est medium inter illa duo extrema, id est expressum consensum & expressam contradictionem. Huius au-
2 tem exemplum propriè colligitur.ff. de tribut.l.1.§.scientiā.† nam vbi dominus expresse consentit contractibus serui, tenetur insolidum,ut ibi, vbi uerò contradicit, tenetur de peculio, & deducit quod sibi debetur.ff. de pecu.l.si quis seruum.§. etiam. & l. quoties. sed vbi tacet, & non consentit, nec contradicit, & eo sciente contrahitur, tunc eligitur quædam media via, quia tenetur tributoria, & concurrit una cum alijs creditoribus, vt in præallega.l.1.§. sententiam. Sed uidetur hæc regula directè contraria præcedenti. Et ideo solent aliqui dicere maxime.ff. de

Q proc.

proc.l.filiusfa.§.inuitus.† ꝙ vbi tractetur de aliquo obligãdo 3
taciturnitas nõ operatur cõsensum, vt d.§.inuitus.& hoc fallit propter fauorẽ Reip.in patre, quo præsente & tacẽte filius creatur decurio.ff.ad municip.l.2.& de decur.l.honores. §,fi. Itẽ fallit fauore pupilli in fideiussore tutoris q patitur nomẽ suũ scribi, vt ff.de fideius.tut.l.4.§.vlti. † sed vbi agitur de ali 4
quo præiudicio vel exceptione paranda, q tacet, cõsentire vr̃, vt in reg.præcedẽti.& C.q mil.non possunt.li.11.l.super seruis.de episc.& cler.auth.si seruus.& ff.de pig.l.fideiussor.§.pater.tñ contra prædictã solutionẽ est.ff.de fur.l.q vas.§.vetare. vbi contractus de exceptione parãda.& tñ qui tacet perinde habetur ac si non consentiret. Item obstat ꝑ eundẽ modũ. ff.de leg.2.l.Titia.§.Lucia.& de pig.act.l.Gaius.& ideo conuenictius circa ꝯm art.vbi tractatur de exceptione paranda vel præiudicio.dicẽdum est sicut cauetur in ista regula iuris, scilicet ꝙ qui tacet, non videtur consentire, nec etiam contradicere, † quia tacere est mediũ inter cõsensum & contradictionẽ. 5
Sed aliquãdo illud mediũ sumit effectum vnius extremorũ, aliquando alterius, nã si contradicendo poterat impedire, tũc tacite assimilatur cõsensui, vt d.l.fideiussor.§.pater.sed vbi cõtradicendo non poterat impedire, tũc tacite assimilatur contradictioni, vt d.l.Gaius.& l.Titia.§.Lucia.& de re iudica.l.sæpe. Et hæc vera sunt, vbi proprie non inueniret effectũ dispositionis medij, ita qđ distinguatur à dispositione cuiuslibet extremorũ.† Sed vbi est inuenire effectũ dispositionis, tũc me 6
dium non trahitur ad extrema, id est tacere non trahitur ad consensũ, vel cõtradictionẽ, sed quadã via media disponitur, vt patet in d.l.1.§.scientiam.ff.de trib.& hoc casu proprie intelligitur hæc regula, & eius exemplum. Dynus.

In reg.inspicimus. Argumenta.

1 *Verisimilius attendi debet, ubi uerba sunt obscura.*
2 *Consuetudo regionis in solutione pecuniæ attenditur maxime.*
3 *Scriptura si obscura inueniatur quis ordo teneatur.*
4 *Verisimilitudo ex quibus percipi possit.*
5 *Significatio propria attẽditur, ubi qđ uerisimilius est nõ inuenit.*

a Adde quando veriſimilitudo operetur & attendatur. Bart. Bal. Alex. & docto. Modern. in l. ſi ſeruus plurium. §. fina. ff. de lega. 1. & Bar. in l. ſi fuerit. ff. de rebus dub. & Ioan. de Imol. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de legatis. 1. Et quando in teſtibus, vide Fel. in c. ſignificauerunt col. 5. verſ. not. ff. de teſtib. in c. auditis, col. 5. de præſcrip. & ibi quid dicatur veriſimile. & in c. quia veriſimile. & ibi vel. de præſum. Bal. in conſi. 75 incip. literæ. 1. libr. & quomodo probetur veriſimile, vide Bal. in conſilio 276. eod. vol. ad de. an contra veriſimilitudinem admittatur probatio. & diſtin. ctio. ꝙ non, niſi cauſa cognita. vt not. Cardi. & docto. in c. quantum. de præſum. Panor. c. quia ueriſimile. eo. titu. facit cap. filij. de hæred. libr. 6. diffuſe tetigit Arch. 7. q. 1. c. pontifices. & Spec. in ti. de ꝓbatio. §. nunc dicendum. in prin. & vtrum maior veriſimilitudo tollat minorem not. Bald. in l. ſi ue poſsidetis. ad fi. verſi. itē not. C. de probat.

REGVLA XLV.

INſpicimus in obſcuris qđ eſt ueriſimilius, uel quod plerumq; fieri cōſueuit.

IN hac regula continetur certitudo & declaratio eius quod eſt obſcure prolatum, quod percipi-
1 tur dupliciter. † Nam primo ex veriſimilitudine, verbi gratia, Vendo tibi librũ 10. & ego vẽditor dico me ſẽſiſſe de decẽ libris Turonẽ. & tu emptor de 10. libris Peruſinorum ſenſiſſe te dicis. Dubitatẽ de quã pecunia videatur actũ, & dicitẽ ꝙ primo inſpicere debemus id qđ eſt veriſimilius. nã ſi liber valeat 10. Turõ. actũ videatur veriſimiliter de Turon. ſi 10. Peruſinorũ, tũc videatur actũ de Peruſi-
2 nis. † Sed ſi cõis æſtimatio libri mediũ teneat, ita ꝙ nõ appareat cui eſſe proximior, tũc ſequimur cõſuetudinẽ regionis, vt hic. & ff. eo. l. ſemper in ſtipulationibus. & ad idẽ. ff. de reb. dub. l. 1. & l. vtrũ. §. quæſitum. & ad Treb. l. quoties. Item ſi lego tibi 10. & non appareat de qua pecunia ſenſerim, inſpiciemus quod eſt veriſimilius, & ex vicinitate ſcripturarũ præcedentiũ vel ſequentium. vt ff. de leg. 1. l. ſi ſeruus pluriũ. §. fi. de teſt. l. hæredes palam. §. ſed & ſi notã. & de hære. inſti. l. qui non militabat. §. Lucio. Sed contra regulã videtur. ſupra eo. c. in obſcuris. vbi dicit in obſcuris minimũ eſt ſequendum. Dicendũ eſt ꝙ illa ſcđm iſtã intelligitur, quia ſequitur quod eſt minimũ in obſcuris, ideſt, vbi
a quod eſt veriſimilius a non apparet vt ibi dicitur.
3 † Ordo igitur ſecundùm intellectũ ſcripturarum obſcuritatẽ continentium hic ſeruandus videtur, quia primo ſequimur voluntatem, ſi de ea poteſt apparere, vt ff. de cond. & demon. l. pater. in prin. &

§.conditionũ verba.de reb.dub.l.ambigua.& C.de lib.præter.l.3.in secundo sequimur id qđ est verisimile,vt hic, & est.ff.eo.l.semp in stipulationib.& de reb.dub.l.cũ in testõ.& de leg.1.l.cũ res.2.respõ. † Verisimilitudo aũt percipitur aliqñ ex cõparatione rerũ adinuicẽ, 4 vel cõparatione rei ad pretiũ,vt dictũ est superius in exemplo.& ff. de reb.dub.l.1.& l.vtrũ.§.cũ quidã.Aliqñ ex vicinitate scripturarũ. vt d.l.seruus pluriũ.in fi.Aliqñ ex dignitate psonarũ,vt ff.de aur.& arg.leg.l.Titia.§.Seia.& de alim.leg.l.cũ alimenta. Aliqñ ex charita te,& necessitate psonarũ.vt d.l.si seruus pluriũ.§.fi.Aliqñ ex cõsue tudine regionis. Aliqñ ex consuetudine loquentis. vt d.l.seruus plu rium.& hic est in fine istius regulæ.† Tertiò vbi verisimilius non 5 apparet,recurritur ad propriã significationẽ verborũ , vt ff.de leg. 3.l nõ aliter. Quartò si verborũ significatio nõ est certa, sequimur quod est minimum.vt supra eo.c.in obscuris.de leg.1.l.si ita scriptũ. & l.apud Iul.§.Scio.& de leg.3.l.nummis. & l.qui concubinã.§ cũ ita.Quintò si non apparet quid sit minimum,iudicatur non valere, vt ff.de test.tut.l.duo sunt Titij.& de reb.dub.l.si fuerit.& l.si quis plurib.& de manu.test.l.cum ex pluribus.Dyn.

In reg.Is qui in ius. Argumenta.

1 *Successor eo iure utitur quo prædecessor.& nu.9.*
2 *Heredi competit ius excipiendi,quod defuncto competit.*
3 *Successores qui dicantur uniuersales & qui singulares.*
4 *Ius agendi quod defuncto competit heredi competit.*
5 *Ius excipiendi ipso iure transit in singularem successorem.*
6 *Exceptio qñ obstet singulari successori quæ obstabat prædecessori.*
7 *Ius agendi mere personale in singularem successorem non transit sine cessione.*
8 *Ius psonale in rẽ scriptã sine cessione trãsit in singularẽ successorẽ.*
10 *Successor quando eodem iure utatur quo defunctus cui successit.*
11 *Actio iniuriarum uniuersali etiam successori non permittitur.*
12 *Actiones quæ, & quando transeant ad haredes.*
13 *Pœna ex contractu debita transit in haredes.*
14 *Exceptio excõmunicationis an posit opponi successori singulari.*
15 *Excommunicatio prædecessoris quando obijci possit successori.*
16 *Compensatio obstans uenditori an posit opponi emptori.*
17 *Emptori potest opponi quicquid uenditori potest obijci.*
18 *Exceptiones quæ fideiussoribus competant,& quæ non.*

REGV-

a Adde quis dicatur proprie successor. Bal. in consi. 408. col. si ex fedo. lib. 3. & ibi ēt dicit, ꝙ successio vniuersum ius significat. facit l. nihil. ff. de verb. sign. & glo. so. rab. & Ang. Arct. insti de autho. tu. in prin.

b Adde tex. Cy. & Bal. & sequaces in l. vna. C. vt act. ab hær. & cōtra hæredes incip. & pulchrum consi. Bal. ad hanc regulā in consi. 77. incip. in quodā cōtractu. uol. 3. et Io. de Pla. i l. q̄sqs. in 3. no. C. d̄ cohort. lib. 10.

c Adde ꝙ idē tenet Bar. in sua disp. incip. ciuitatis Pisanæ, col. 4. versic. 5. Sed an successor singularis teneatur colono. uide Bar. Bal. Alex. & Franc. de Are. in l. si filio. §. si vir. ff. sol. matrimo, et Bal. in l. diuortio. in princ. eo. tit. & ibi Lud. Bolo. in primis interpre. & in l. pro uidendum. C. de decu. lib. 10. & Bartho. Soc. de Senis in rub. ff. sol. mat. col. 11. versi. pterea. & Alex. cōsi. 118. & cōsi. 117. uol. 5. & Abb. Sicu. in sua dispu. incip. Sēpronius clericus versic. ad quinium argu. & Christo. Porc. & Ias. in addit. ad eum. et ibi Ang. Are. in. §. fina. de colla, & cond. inst, & in

REGVLA XLVI.

IS *qui in ius succedat alterius, eo iure quo ille uti debebit.*

1 ¶ET de iure agendi & iure excipiēdi loquitur regula. vt ff. eo. l. inuitus. §. plerūq;. & in successore vniuersali ꝓcedit ꝑ oīa ꝓprie, tā actiue q̄ passiue. actiue qa ius agēdi qđ cōpetebat defuncto, siue erat reale, siue personale, siue mixtū, siue in rē scriptū cōpetit hæredi passiue, qa ius agēdi qđ cōpetebat cōtra defunctū cōpetit cōtra hæredē, vt insti.

2 de perpe. & tēp. & circa princ. † Itē ius excipiendi qđ cōpetebat defuncto cōpetit hæredi, & ecōtra qđ cōpetebat cōtra defunctū cōpetit, cōtra hæredē. & iō ad regulę declarationē & eorū q̄ dicta sunt ꝑ re

3 gula exponēda, dicendū est † ꝙ quidā dn̄r successores vniuersales, vt hr̄des bonorū possessores, & ex Trebellino successores, & isti appellātur ꝓprie suc-

a cessores[a] iuris, qa in ius vniuersū qđ defunctus habuit, succedūt. ff. de hęre. insti. l. quoties. §. hæred. & colligitur. ff. de verb. sig. l. nihil. Quidā verò dn̄r successores singulares, vt emptores singularum rerū & donatarij & legatarij, & isti appellantur proprie successores in rē, quia nō in ius vniuersum, sed in ius singulare succedūt. ff. de eden. l. quædā. § his aūt. & de iureiu. l. ēt si in rem. & quorum leg. l. j. §.

4 illud tenēdum. ijs præmissis dicendum est, † ꝙ ius agendi qđ competebat defuncto, cōpetit vniuersali successori. & econtra, qđ competebat contra defun

b ctum, competit cōtra hæredē b vniuersalē successorem. Item ius excipiendi quód competebat con-

5 tra defunctum, contra hæredē competit. † In singulari aūt successore dicendum est qđ ius excipiendi

c transit ipso iure in singularem successorem. c vt ff.

& in decisio.Capel.Tholo.420.& decl.Parlam.Grat.Delph.q.480.& tex.in l.arbores.§.pēsiones.& Fran.de Rampo.in suo cōsi.quod ponit inter consi.domini Ioan.Cald.tit.de loca.consi.1.& in consi.7.eo.tit. & Ang.in consi.245.col.5.ver.5.ff.de vsufr.Cy.Bar.& seq. in l.emptorē. C.de loc.& Abb.in c.si.ne prælatus vic.suas.& Lu.de Ro.in consi.22. col. 2. Bald. in consi.225.& in consi.414. li.4. & Ang. consi. 244. & Anto. Corse. in suis sing. in litera. pactum.And.et Barth. in repe. Ioanning. in c. Raynal. char. 11.colum. 3. in princ.& Oldr. in 23.col.2.post medium. de testa.sed an pactū vel cōtractū p̄decessoris seruare teneatur, vide Ludo. de Ro.in consi.116.& tex.& ibi Abb.& doct.mod.in c.veniens. de transact.& in c.episcopi de rebus eccl.nō alie.& in c.2.de rer.perm.& Bal. in d.consi.413.in consi.251.& in consi.242.lib.3.& Cy.& seq. in l.digna vox.C.de leg.vbi ponunt quid in principe, & vide pulchre Ant. Corf.in suo eleganti tractatu de potestate regia, in q.118. & deci s. Capel.Tholo.70. vbi ponit de successore in beneficio an teneatur soluere debita prædecessoris.

de contrahen.emp.l.dolia.§.cum.& de iure, l. etiā si in rem.& de hæred.vend.l.emptori.& de excep. rei iudic.l. si à te.§.Iul. & l. si mater. §. item Iul. & de reg iur.l.inuitus.§.plerunque. Item contra singularem successorem similiter ipso iure. vt ff.cō mu. diuid.l.in hoc iudicium §. si inter socios, & pro soc.l.idemque.in fi.de pigno.l.si superatus. in fi.& de except.rei iud.l.exceptio. Et hoc est intelligendum de iure excipiendi cohærente rei. † In 6
iure autem excipiendi cohærenti personæ distinguitur,quia si successor singularis habeat titulum lucratiuum,vel quasi,obstat sibi exceptio quæ obstabat actori,sed si non habeat titulum lucratiuū, tunc non obstat, nisi vteretur accessione personæ actoris,vt ff.de except.l. si in rem legatam. & de doli

Adde inquantū quærit an successor vniuersalis habeat stare colono, qa de singulari nō est dubiū ꝙ non,vt no.in l.emptorē.C.loca.,nisi hēat vtile dominiū,vel aliud ius,quia cōduxit ad lōgū tēpus, quia tunc non pōt excipi a successore singulari.no.Alex.in l.si filio.§.fi.solu. mat. vel nisi habeat hypothecā in re cōducta quia eā retinet donec restituatur sibi pensio soluta & soluatur interesse, vt per Bar.& Alex.in alleg.l.si filiofam.& idē Bar.in l.i.§.quod autē.ff.de superfic.& in l.emptorē.C.loc. & in l.fundū.ff.eo.& Bal.in l j.C de fru. & litium expen. vniuersalis vero successor tenetur stare illi. & vt no.Bar.Alex. & doct. in alle.l. si filiosa.§.fi.nisi partiario,vt per eos ibi.vbi ēt Paul.de Cast.& Lu.contra Bal.in l.certi.C.loc.& in l.1.C.de fruct.& lit.expen.& quid in vsuario successore,& dic ꝙ tenetur ei stare,vt per Alex.& Bar.in alle.l. filiosa.& in l.si habitatio.ff.de vsufr.Secus aūt est in vsufructuario, nisi sit expresse dictū, vel pēsiones reseruare domino.l.arbores.in prin.ff.de vsufru.& Bal.in l.1.ad fi.ver.pone maritus,C.de fruc.& litium expen.

a Adde an priuilegium personale vt mulier præferatur in personalibus vt d.l.vna,C.de priuil.dot.& l.dabimus.& ibi doct.ff.de priuil.cred.& priuilegiũ reale quod præferatur hypothecarijs habentibus tacitã. vt l. assiduis.C.qui pot.in pig.& fuerat.de act.insti.transeat ad hæredes. dic ꝙ non,vt tenet Bar,in d,l.vna,ver,quæro igitur,de quo ibi per Cy.Bal. & Sal. & Angel.Aret.Ioan.fab.& Iaso. in d §. fuerat. & quæ not. Dyn. in regula, qui prior.& in addi. vlt. & not. quando priuilegiatus succedens non priuilegiato vtatur priuilegio suo in materia in qua succedit. vide singu. remissiones per Fel. in cap. de quarta de præscri.colum. 14. post medium. versicu. ponit Abb. & Petr. de Ferrar. in forma libell. de restitu. in integrum. in gl. super verb. eundemque.colum. pen.Bart. in l. fiscus ff. de iur. fisc. & Abb. Sic.in consi. 9. lib.1. & decis. Capel. Tholo. & q.217.

Adde inquantum hic loquatur de priuilegiato succedente nõ priuilegiato, Bal.omnino in auth.quas actiones.nu.10.ver. quæstio stat in hoc. & quod ibi posui in apost. ad ipsum in ver.vtitur suo priui.C.de sacros.eccl. vbi etiam Cyn. & Feli. & plene per Gem.post tex.& gl.& ibi c.j.supra de iure patr.1ſto. lib.

doli exce.l.apud Celsum.§. de authoris. & §.
si cũ legitima. & §. si quis autẽ.& §. authoris.
7 †Ius aũt agendi mere personale non trãsit ad
singularẽ successorẽ sine cessione. vt ff. de pec.
l.quis ergo.in fi.& vsufr.quemadmo.caueat.l.
oẽs.§.si hæres.& de cõtrahen.emp.l.ꝙ sæpe.§.
si res.& de ędil.edict.l.sciendũ.§.deinde.& de
pec.l.si Sticho.& de verb.signifi.l.sciendum.§.
vlt.Itẽ nec cõtra successorem singularẽ. vt ff.
de eden.l. quædam.§. is aũt. ad Treb.l.1.§. si
8 hæres .C.de act.& obli.l.1.†Cum ius persona
le in rem rescriptum transit in singularẽ successorẽ sine successione,vt ff.de aqua plu. arc.
l.si tertius .§.si quis prius.& de itin. actuque
priu.l.apparet.§.1.& l.seq.Item contra singularẽ. vt ff.de acqua plu.arcen.l.empt. & l. post
venditorem.& d.l.apparet.§.1.& quorum le-
9 ga.l.1.§. † Sed oppo. ꝙ successor non vtatur
eodẽ iure quo vtitur ille in cuius locum succe
dit,vt patet in muliere quæ priuilegiata est in
personali de dote,& tamen hæres eius extra-
neus non vtitur eodẽ priuilegio.vt C.de pri-
a ui.dot.l.vnica.[a] & qui pot.in pig.hab.l. fina.§.
exceptis.Itẽ patet in extraneo hærede mariti,
vt sol.matr.l.maritum.& l.seq.& de re iudic.l.
10 sciendum. † Sed dic ꝙ aut id erat cohærens
personæ, & in fauorem personæ inductum,
aut erat cohærens rei vel causę. Nam primo
casu

casu regula non ꝑcedit, secundo & tertio habet locum simpliciter, vt ff. eo. l. priuilegia. & l. in omnibus. & distinctum est plene supra eo. priuilegium.

†Itē opponitur de act. iniuriarū. q successori et vniuersali nō datur,a vt ff. de iniur. l. iniuriarū. sed dic ꝙ aut actiones sunt ꝓditæ ad vindictā, aut ad persecutionē rei, vel pœnę. Primo casu nō trāseunt ad heredes lite nō cōtestata. vt in d. l. iniuriarū. & ad legē Falcid. pœnales. & de coll. bon. l. cū emācipati. §. emancipatus. 11

†Secūdo transeunt ad hæredes, si cōtinēt rei persecutionē. Item contra hæredes. vt ff. de act. & oblig. l. in honorarijs. sed si continēt persecutionem pœnæ, idem per omnia quātum ad hæredes actoris. quia transeunt ad eos, vt instit. de per pet. & tempo. actio. §. sed hæredibus. in hæredibus aūt rei distinguitur. 12

†Nam si pœna debetur ex cōtractu, transit contra hæredes, vt ff. de naut. fœno. l. fi. & de verbo. oblig. l. ad diem. & no. ff. de priua. delict. l. 1. in prin. si autē debetur ex delicto, tunc non transit contra hæredem, nisi lite contestata cū delinquente, vt ff. de accusa. l. ex iudiciorum. §. fi. & de reg. iur. l. scienti. & l. pœnalia. & C. ex delict. defunct. 13

a Adde qñ actio iniuriarū trāseat ad successorē. gl. Cy. Bal. & Sal. in l. fi. C. de hære. vel act. vend & Bar. ibi Alex. in addi. l. iniuriarum. ff. de iniur. vbi quęrit Alex. an pro iniuria illata abbati, agat successor. ꝓ hoc adde Bal. in l. fi. §. 1. C. de bonis quæ lib. col. 1. et per Abb. & Doct. in c. ꝙ sicut. §. super eo, de elect, & vide ad supradictam gl per Bar, in l, cum emancipati. §. emācipatus. ff. de collat. bono. tex, gl. Bald. & Alex. in l. si eū qui. §. iniuriarū. ff. si quis cau. & Bar. in l. j. §. hæredem. ff. de priuatis delict. & Bald. in l. 1. col. x. C. si ex delict. defun. & qñ actio descēdens ex delicto trāseat ad hęre. vide ibi glo. & oēs scriben. & Io. Fab. & Angel. Are. singulariter in §. pe. insti. de perpe. & tēpo. actio. et Bar. et Imol. in l. ex iudiciorū. §. 1. ff. de accusa. vnū tamē nota in materia iniuriarū, ad qđ in practica nō aduertitur, ꝙ si ille cui est illata iniuria malefactorem accusat, vel iudicē instigat, vel solicitat, ꝙ si malefactor puniatur ad vindictā publicam, nō pōt postea iniuriatus actionē agere iniuriarū pro suo interesse. tex. est celebris. & ibi Alex. in addi. ad Bar. in l. sed si vnus. §. sed si ante iud. ff. de iniur. & Cepola singulariter in caute. 59. & facit tex. & Alex. in addit. in l. interdum. §. qui furem. ff. de furt. & dixi in. §. 17. glo. 1. in vlt. q. de iurisdictio. om. iudic. lib. Consue. Biturig.

Tu adde ad princ. huius apostil. ꝙ verū est ꝙ actio iniuriarū nō trāsit ad heredes aut cōtra eos, vt p Bal. i l. ꝑ diuersas. q. 17. C. mād. ēt post citationē, vt no. Alex. & Doc. in l. si eū. §. q iniuriarū. ff. si quis caut. secus aūt post litem contest. vt no. Bart. in l. cū emācipatus. de colla. bono. & in alleg. §. qui iniuriarum, & Card. omnino, in clem. 1. §. 1. de pœnis.

a Non obstat. Adde an exceptio excommunicationis obstans cedenti obstet cessionario. glo. in cap. 3. de iure patr. & ibi Ioan. And. Card. in c. deinceps 16. quæst. 7. tenet ꝙ non. Archi. idem in c. pia. de except. isto liq. Specu. in titu. de procura. §. sequitur. vide in versi. quid si excommunicatus. & Ioan. de Imol. in l. si cum dotem. §. si patri. ff. sol. matri. Bart. autem in l. apud Celsum. §. cũ legit. ff. de doli excep. & in l. doli mali. q. pen. ff. de nouat. distinguit, & forte melius vt ex causa onerosa quæ supra sunt dicta procedãt, ex causa vero lucratiua secus.

b Adde quod emptori cessionario potest opponi exceptio compensationis, vel alia obijci sicut poterat venditori & cedenti, vt tenet Cyn. Bal. Angel. et Saly. in lege, eius. C. de compensationibus. & Bart. Bal. & Angel. in l. si quis in rem. ff. de procur. & Specu. titu. de procur. §. j. & Bartol. Moder. in l. doli. ff. de nouatio. & Alexan. in consi. 54. colũ. vlt. volu. 2. & Bal. et Sal. in l. ꝗ stipẽdia. ff. de ꝓcur. & Bar. ĩ l. ꝗ duos. ĩ prin. ff. de leg. 2. & Pau. de Cast. in cõsi. 47. col. 2. & decis. Capel. Th. q. 93. in fi. & decis. Parl. Delph. dist. 57. & illustris. doctor do. Frãc. de Aret. in cõs. 16. in fi.

defunct. l. vna. † Quęri aũt posset an exceptio excõicationis, quæ obstat actori, posit opponi singulari successori vt donatario vel emptori, & videtur ꝙ sic ꝑ verba generalia huius regulæ. & ff. eo. l. qui in ius. & l. in his. §. nõ debeo. & l. inuitus. §. plerunq;. Ecõtra ꝙ nõ in l. apud Celsum. §. de auctoris. & §. si cum legitima.
15 † Mihi aũt videtur ꝙ cũ exceptio excõicationis personæ cohæreat, & nõ rei, ꝙ aut successor habet titulũ lucratiuum vel quasi, & tunc obstat, aut habet titulum non lucratiuũ nec
a quasi tunc non obstat.[a] d. l. apud Celsum. §. si quis autem ex causa legati. & in §. de aucto
16 ris. & §. si cum legitima. † Item quæri põt, an exceptio cõpensationis quæ obstat venditori posit opponi emptori? qõnẽ hanc mouent Glossatores iuris Ciuilis. ff. de procura. l. si qs rem suã, sed nõ determinãt. & ideo prima facie videtur dicẽdũ ꝙ non posit opponi, cũ habeat titulũ nõ lucratiuũ, vt d. §. de auctoris. & §. si cũ legitima. Ecõtra videtur ꝙ posit opponi, vt ff. de exceptione rei iudic. l. fi. & cõm. diuid. l. in hoc iudiciũ. §. si inter socios, & ꝓ so-
17 cio. l. idẽq;. §. fin. † Mihi aũt videtur ꝙ posit opponi, quia omnis exceptio cohærens rei ꝗ poterat opponi vẽditori, põt opponi & empto
b ri, vt d. l. fi. ff. de excep. rei vẽd. & d. l. in hoc iudiciũ. & l. idẽque. quòd aũt exceptio compen
18 sationis rei cohęreat, sic ostẽditur. † Iure caue tur

a Adde gl. & ibi Bar. singulariter, & Alex. in addi. vbicunque. ff. de fideiuss. & Bald. pulchre in l. iam mandator. C. de non nume. pec. & Ioan. Fab. & Ang. Are. in §. fi. instit. de excep. & Lud. de Ro. in suis sing. fol. 9. col. j. & Alex. de Imol. in consi. 66. vol. 3. & Pau. de Cast. cons. 97. uol. 1. in antiquis. & quæ not. Bal. in l. 1. col. j. versi. quæro si succurritur mulieri. C. ad Velleianũ. & Ale. i cõs. 54. i fi. li. 6

b Adde quando quis præsumatur sciēs vel ignorans. Spe. in tit. de cõpet. in d. additio. §. j. versi. sed nunquid. & Bald. in l. verius. & ibi Flor. de S. Petr. ff. de probatio. & Phillip. Franc. & Albe. de Rosa. hic. & Alex. in consi. 31. Et ignorantia an et quãdo possit quem excusare, vide Bal. i cõsi. 244. in fi. vol. 2. & quando est ignorantia credenda alleganti Bald. in consi. 150. incipien. modo restat. eo. vol. & Abb. Sic. i c. Innotuit

tur ꝙ exceptiones personæ cohęrẽtes non cõpetũt fideiussoribus ex persona rei, sed cohęrentes rei cõpetunt, a vt ff. de exceptio. l. exceptiones quæ personæ. in prin. §. rei verò. Sed exceptio compensationis ex persona rei datur fideiussori, vt ff. de compensat. l. quid. Ergo sequitur quòd rei cohæreat, & propterea possit emptori opponi. Dyn.

In reg. Præsumitur. Argumenta.

1 *Tutor præsumitur ignorare se tutorem datũ esse.*
2 *Dominus præsumitur ignorasse seruum militiam suscepisse.*
3 *Ignorantia iuris nec præsumitur, nec toleratur.*
4 *Scientia an potius præsumatur quàm ignorãtia.*
5 *Scientia rei alienæ præcedens in defuncto præsumitur continuasse in herede.*
6 *Ignorãtia iuris quãdo p̄sumatur, & quãdo facti,*

REGVLA XLVII.

PRAESVMITVR b *ignorantia, ubi scientia non probatur.*

LICET hæc regula generaliter loquatur, restringenda est tamen ad ignorantiã facti, vt patet.

l. 4. d electione. et Archi. in c. ꝓposuisti distinct. 92. & ignorãtia nõ est vitiũ. l. graccus. de leg. 3. Bal. in cõs. 210. in fi. li. 1. Et an excuset a delicto, vide Ang. Aret. in. §. pœnales. ꝟ. in ea. gl. instit. d actionib. Et nõ excusat aliquē faciētē actũ clã. vt no. Lud. de Ro. in suis singularibus incipient. reg. est col. 4. fol. 20. & vide Dy. & quæ ibi dixi in regu. ignorantia.

Adde ꝙ voluit allegare Roma. sing. suo 717. incip. regula est, qđ quacũq; p̄sona. vide qđ notaui i apost. ad istũ i alleg. reg. ignorãtia. supra. adde Fel. in c. qñ. col. pe. in prin. ver. quinta cõclusio. de cõst. et Bal. i l. 1. C. đ inter. matr. ꝑ qbus est tex. i c. cũ inhibitio đ Clan. despõ. & uide eũdē Fel. i c. cõsuluit. col. 7. ver. gl. i versi. lucē. ut alleg. gl. i alleg. l. j. ꝗ iter matr.

a Adde Bar. in l. si quis delegauerit. §. fi. ff. de noua. & in l. non fatetur ff. de confes. & in l. Celsus. ff. de vsuca. & Ang. Aret. & Ias. Mayn. in. §. si quis. col. 2. & institu. de actio. vbi expressè tenent ꝙ in proprio facto est tolerabilis ignorantia, si sit factum multum de longinquo, ꝙ intellige verum secundũ Ias. ubi supra. quando tractatur de damno uitando, quia tunc ex lõginquitate temporis bene præsumitur ignorantia in facto proprio, secus quãdo tractatur de lucro. istud est singulare quod voluit Bar. in l. qui fundus. §. seruus me. per illum tex. ff. pro empt. quod cõmendat Ange. & Ias. vbi. §. & limita alio modo per Iaso. & ibi adde Abb. in c. ab excommunicato. col. 6. de rescrip. & Alex. in consi. 134. col. penul. vers. quod hæc opi. Sal. lib. 1. & Lud. de Ro. in consi. 481. & in consi. 275. & Alex. in consi. 69. col. 4. circa fin. & in consi. 168. in princ. lib. 5. & Dy. & quæ ibi in regula. ignorantia. supra eo. & Ce pol. consi. 26. col. 6.

1 tet per exempla. † Primum enim exemplum poni potest in tutore, qui præsumitur ignorasse se tutorem datum, vt l. hoc autem. ff. de admini. tut. Secũdum patet, quia præsumitur defunctum ignorasse rem quam legauit esse alienam, vel obligatam, vt
2 ff. de proba. l. verior. † Itẽ in dño cuius seruus militiam suscepit, quia præsumitur ignorasse, vt C. qui milit. non pos. l. super seruis. quæ exempla omnia
3 pertinent ad ignorantiam facti. † In iure autẽ non præsumitur ignorantia, nec etiam toleratur, vt C. de iur. & facti ignor. l. cõstitutiones. & de legi. l. leges sacratissimæ, & ff. ad leg. Corne. de fal. l. diuus.
4 circa prin. & supra. c. ignorantia. † Sed opponitur et videtur ꝙ presumitur sciẽtia etiam in facto, quia si defunctus sciuit rem alienam, & hæres præsumitur scire rem alienam, vt ff. de diuer. & temp. præscri.
5 l. cum hæres. & de publi. l. si ego. §. partus. † sed ibi præcessit scientia rei alienæ in persona defuncti, quæ continuata uidetur in persona hæredis cũ personam defuncti representet. vt in auth. de iureiur. à mori præsti. colla. v. Sed contra hoc est apertẽ supra eo. c. cũ quis. & ff. eo. l. q in alterius. Sed dicas ꝙ aut hæres contendit per allegationem ignorantiæ lucrũ captare, aut damnum vitare. Primo casu præsumitur scientia defuncti continuata in persona hæredis, ut d. l. cum heres. & d. §. partus. Secundò non præsumitur. ut supra. eo c. cũ q. s. & ff. eo. l. q.
6 in alterius. † Vltimò distingui posset, aut allega-
a tur [a] ignorãtia facti, aut iuris. si facti, aut proprij, aut alieni, si proprij, aut proximi aut dudum remoti, si alieni, aut extranei, aut defuncti, in cuius locũ succedit. Et si defuncti, aut certat de damno uitãdo, aut lucro captando, aut potuit peritiores consulere aut nõ, ut plenẽ distinxit supra eo. c. ignorãtia.

In reg.

a Adde quis succedat clerico. & in quibus succedat eccle. & Bald. & Sal. & sequa. in l. si quis presbyter. hic all. & Inn. & Abb. in c. cum in officijs. & c. requisisti. & c. cum esses. de testam. cum sim. Sed quæro incidenter, an ecclesia & clerici teneantur pro possessionibus soluere collectas tributa, & alia onera q̃ laici soluũt? Bar. singulariter, & ibi pulchre Alex. in addit. in l. rescriptio. §. sciendũ. ff. de mune & hono. & Bart. in cõs. 180. incip. si aliqua. & Bal. in l. 1. §. si. ff. qd cu i usque vniuersi. nom. & in cõs. 163. incip. p̃miss so statuto. vol. 2. & Ang. de Perus. in cõs. 24. incip. eccle. & in cõs. 206. incip. inter ordinamẽta. & Bar. bald. & Ias. de May. i l. placet et i Auth. nulla cõmunitas & l. d his. C. de episcop. & cler. & Io. de Plat. in l. si diuina domus. C. de exac. tribu. lib. 10. & Innoc. & Abb. Sicu. in c. nõ minus de immuni. eccle. & Abb. i cõs. 6. vol. 2. & ample i cõs. 3. & i cõs. 6. vol 1. & Alb. de Ros. in rub. de sacrosanct. eccl. et do minũ Petrũ de Antholi. in tracta. suo nu. 3. in 3. parte. vers. interdũ qs excusatur

In Reg. Locupletari. Argumenta.

1 *Disiũctiua alterã sui parte tãtũ uerã esse req̃rit.*
2 *Locuplex effici nemo debet cum alterius iniuria aut iactura.*
3 *Pupillus recuperãs rẽ sine tutoris auctoritate uẽditã, nõ debet pretiũ lucrari cũ iniuria emptoris.*
4 *Aequitas quando rigori sit præferenda.*
5 *Expẽsa facta mala fide ĩ re aliena dño rei cedũt.*
6 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ intra biennium non opponens obligatur efficaciter*
7 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quo casu biennio non excludatur.*

REGVLA XLVIII.

LOCVPLETARI *non debet aliquis, cũ alterius iniuria uel iactura.*

†VERBA istius regulę ponũtur disiunctiue, 1
& nõ sufficit interuenire alterũ de disiũctis, ut impediatur locupletatio, q̃a natura disiũctæ ita se habet, q̃ nõ req̃rit vtrũq; sed sufficit alterũ, vt ff. de cõd. et dem. l. cũ pupillus. §. disiũctiuè. sed ff. eo. l. iure naturæ. verba ponunt copulatiue, & ideo requiritur omnia copulata cõcurrere, seu simul vera esse. ff. de cõdi. insti. l. si hęredi plures. & d̃ verb. oblig. l. si q̃s ita. †Duo ergo dicit hæc regula. Primũ est, q̃ aliq̃s 2
nõ debet locupletari cũ alterius iniuria. Scd̃m est, q̃ aliq̃s non debet locupletari cũ alterius iactura siue dãno. exẽpla verò huius regulę plana sũt, si. n. p̃sbyter uel aliq̃s clericus moriť intestatus, bona eiusdẽ p̃tinẽt ad ecclesiã, exceptis rebus q̃ cẽsibus a uel iuri a
patronatus, uel alij iuri erant adscriptę, in illis enim

non

tur a moneribus,& deci. Parla. Delphi.q.69.& in q.381.& ibi in addi & in q.482.& seq.& in addit.& Gaspar.Cald.in cons.12.titu. de Consti. Host.in summa.de immu.eccl.§.quibus.& Io.Fab. in l.placet.C. de sacrosanct.eccle.

Adde in quantum hic quærit an clericus teneatur soluere collectam, Bal. in l. si placet.nu.4. & qđ ibi posui in addit.ad ipsum in versi. gabellis. C.de sacrosanc. Eccle.Bart.cõs. suo 220. incip. punctus quæstionis talis est, quidam Titius olim de Perus. Archi. Gemin. et Philip. Frãc. in c. quanquam de censi. supra. isto lib.Pan. in fi. nu.4. vbi posui.in apostil.l. ad ipsum.in uersi.aliquas.gabellas. de uita & honest. cleric. Auferer. in repetit. clemen. 1.in reg.2.fallẽ. 27. & ibi dixi in apost. ad ipsũ.l vers.secundũ veriorẽ opinionẽ.de offi.ordi.& nota in literis Spec.in tit. de cler.cõiug.vers.ad huius aũt. articuli. & Io.& Perus.cõs. suo incip. omnipotẽtis Dei postulato suffragio &c.

non succedit ecclesia,quia locupletaretur cum alterius iniuria, quod esse non debet, ut C. de epi-

3 scop. & cleric.l. si quis presbyter. † Item in pupillo qui vendit rem suam sine tutoris autoritate, & precium recepit,nam si recuperat rem , non debet lucrari pretium cum iniuria emptoris,& ideo quatenus locupletior apparet,restituere tenetur, ut C. de usucap.ꝓ emptore.l.vlt. & idẽ dici potest in ecclesia quæ tenetur ad restitutionẽ pretij quatenus locupletior apparet facta, cũ ecclesia pupillo assimiletur,ut C. de epis & clericis.l. orphanotropos. Et ad prædictorũ confirmationẽ accedũt. ff.de instit. l.si quis mancipijs.§.Proculus.& de cõdiction. indebit.l.naturaliter,in fi.& l.nã hoc natura.cũ multis similibus.¶ Sed contra regulã videtur id qđ de vsucap.& pſcriptione tractatur in iure canonico &

4 ciuili.† Cum.n.hæc æquitas & ille rigor, scripti reperiãtur,hęc ęquitas deberet pferri,& effectus usu cap. & præscriptionis impediri,ut C.de iudic.l. pla

a cuit. sed ad hoc plenè responsum [a] est supra eodem c.possessor. Et ideo responsione vlterius non

5 indiget. † Itẽ solet opponi de expensis in re aliena mala fide factis, quæ cedunt lucro domini cũ damno impendentis, ut ff. ad leg.Aquil.l. si seruus.§.si oliuam.

a Adde aliam solutionẽ, ꝙ si locupletari cũ aliena iactura nõ licet , lex tamen propter bonũ publicũ ne dñia essent in incerto præscriptionẽ induxit cõtra utilitatẽ priuatam, ut no.Card.alleg.in c.ius generale.1. dist. Et vide Pau.de Cast.in consi.289.col.1.in antiquis.qui ponit vnũ casũ in quo locupletatur quis cũ aliena iactura,ut l.fi.ff. de neg.gest.& ibi gl. & Doct.Et no. qđ ex præcepto.Quod tibi fieri nõ vis,alij ne feceris,cedit ista regula.Nemo debet cum aliena iactura locupletari, vt no. Host. in sum.præludi §.vnde habuit. Et Card.Alex. in c.humanum ius,in 2. not,1.distinct,& Dy.in regula,possessor,in 3,oppo.§. eodem.

oliuam,2.respons. & de doli exception, l. Paulus. Sed dicendũ est, ꝙ ibi nõ est iniuria impendẽtis, cũ iniuria nõ fiat volẽti, vt supra eo.c.sciẽti.ff. & de in iur.l.1.§.vsq; adeo. Itẽ nec damnũ, cũ dãnũ qđ qs sua culpa sentit, sentire nõ vr̃, vt ff. eo.l.dãnũ. Præterea si damnũ esset, is qui impẽdit videtur esse in culpa, scienter impendendo in rẽ alienã, vt ff. eod. l.culpa.& supra eo.c. non est sine culpa. Et ideo cũ impendentis culpa præponderet, sequitur ꝙ eius conditio deterior esse debeat, vt ff.ad leg. Aquil.l.
Itẽ si obstetrix. & l. in lege Aquilia. †Itẽ videtur 5
obstare regulæ, quia qui non opponit exceptionẽ
nõ numeratæ pecuniæ intra biennium, [a] obligatur a
cũ effectu, vt C.de nõ nu. pecu.l.in contractibus. & l.si ex cautione.& instit. de litera obligato. ergo aduersarius eius locupletatur cum iactura & iniuria non opponentis, sed de iure ciuili respondetur, ꝙ cũ fiat legũ auctoritate, nõ vr̃ iniuria fieri, sed negari nõ põt ꝙ non fiat cũ dãno veritate inspecta.
†Et ideo si is q cõfessionẽ recipiat, sciat se nõ nume 6
rasse, dicerẽ ꝙ de ęquitate canonica exceptio nõ numeratę pecunię nõ excluderet̃ biẽnio, cũ malæfidei possessor nullo tpe pscribat, vt s.e.c.possessor. Dy.

In regu.

a Adde quando opponi possit exceptio nõ numeratæ pecuniæ Legitas in iuribus hic allega.& Ange. Are. de lit.obl.instit. Abb.& Doct. in c.si.de solut.& Bald.consi.67.vol.2.Pau.de Castro consi. 234 in 2. vol.nouorum.& Host.do.Anto.Abb.ibi singul.Fel.in c.si cautio.col.12. de fide instru.vbi ponit duas regulas cum pluribus declarationibus et fallentiis. Et ꝙ qs de ęquitate canonica admittatur post bienniũ ad exceptionẽ non numeratę pecuniæ.sed Dy.hic tenẽt do.Ant.et Abb.Sic. i d.c. si.& ibi Imo.& Bald.in d. l. si ex cautione, in 9.qõ.& ibi amplissime Sal.i 2. c.& Bal.in l.cõtractibus.i prin, col.9.eo.et Ale. cõsi.158.vol.2. versi. nec obst. & Bal.cõs.396. in prin.vol.1.et ista est cõis opinio scđm Fel.in d.c.si cautio.col. 17.in prima fallen. scđæ regu. quanquã. Spec. in ti.de restit.in integr.§.q autẽ. & do.Ant.in c. quia plerique.de immunit.ecclesiæ dicant, quod lapsus biennii inducit totale silentium de iure canonico.& communem opinionem tenet Angel. consil.157.incip.Iudæi.& Lud.de Rom.in l.si diuortio.ff. de verb.obl. sed Bal.in l.cum quis.col.6.C.de iur.& facti ignor.tenet contra Dyn.& communem opin. Et vide Lud.Bolog.l.1.C.de condict.ob turp.causam in secũdis interpre.Quid si iurauit nõ cõtrauenire de iure nec de facto?ui de plenissime in decis. Capel. Thol. 375. Et nota quod Ecclesia potest post biennium opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, vt not. Bald.in Authen.hoc ius porrectum. & ibi Cyn.& Moder.C.de sacrosan.eccle.& Lud.de Rom.in repet.Authen.similiter.C. ad legem.Falc. & decis.Capel.Tholos.408.vbi ponit quid de minore.& Ang.in consi. 156.circa medium.vbi limitat hic Dyn.

a Adde Dy. & quę ibi remissiue dixi in penul.addi.in regula,in obscu ris.Nota tamen ad hanc regulam ꝙ in enormibus criminibus iudex de bet vti seueritate,& non benignitate.vt l.diuus.ibi, seuere vindices.ff.de re iudic.& dicit ibi Bald.in l.ea quæ.in fi.C.de conditio.indebi. & est tex.sing.in l.respiciendum.§.plane. ff.de pœn. & Alexand.in additio. ad Bartol. in l. præses. ff.de pę nis. & idem vo luit Inno.in c.i. de constitutio. vbi dicit esse li citum iudici in pœnis transgre di leges & ibi vide ample Fe ly. in S.fallent. & Bar. & Bal. & Ang.in l.qd ergo .§. pœna grauior.ff.d his qui notan. infa. & in l. si seue rior. C.ex qui bus cau.infa.ir rogatur. & Ce pol. in consilio 34.col.15. ver si.10.& vlt.

In reg. in Pœnis Argumenta.

1 *Violentia in dubio sine armis facta presumitur.*

2 *Tutor remotus in dubio ob culpam, non ob dolum præsumitur.*

3 *Vulnerās animū occidēdi habuisse ī dubio p̄sumit.*

4 *Delictum si nesciatur à quo commissum sit, puniri debent omnes consortes.*

5 *Pœna pro delicto quo casu sit infligenda.*

REGVLA XLIX.

IN penis benignior est interpretatio facienda.

1 ¶† Si constat aliquem commisisse vim. nam si ignoratur vtrum cum armis,vel sine armis,interpretamur benignius reum fecisse violentiā sine ar-
a mis,a vt per hoc minus puniatur.ff.de pœn.l.si pre
2 ses.& l.pen.† Item si constat tutorē suspectum fuisse,& ob suspicionem remotum, si ignoramus verū propter dolū vel propter culpam benignius interpretamur.propter culpam remotus intelligetur,& propterea non fit infamis. vt ff.de suspec. tut.l.hæ enim causæ.in prin.Sed obstare videtur regulæ.ff. de his qui no.infa.l.1 .§.exercitum. vbi non interpretamur in partem quæ pœnam restringat, sed in illa quæ ampliat. sed ad hoc responsum est supra
3 eo.c.odia. † Itē opponitur si vulnero aliquē, licet nō occidā,p̄sumitur in dubio ꝙ habui animū occidēdi,si cōtrariū nō ꝓbatur.C.de iniur. l.si non con uicij.ergo non interpretamur in benigniorē partē
4 id est eā quę inducat euitationē pœnæ.† Itē si certū est plures fuisse in delinquēdi actu,nec apparet
b quis eorū deliquerit,b non interpretamur in par tem beni-

b Nec appa ret quis eorum deliquerit. Adde quod no taui supra in ad di. ad istum in reg. in obscuris. vbi diffuse trac. de materia pre sentis specula tionis, scilicet quando ignora tur quis ex plu ribus delictū cō miserat. & in quantum dixit do. Coapostil. meus supra in prin. apostillæ prece

præceden. quod in criminibus. & cetera. Adde vnum singul. dictum Gerar. de Petra sancta. sing. suo 75. in c. magnū est pulchrum et laudabile nomen habere, s. quod si plures essent inquisiti & capti pro aliquo maleficio, & esset dubium a quo esset tortura inchoanda, quod tunc cessantibus aliis iudiciis inciperetur ab illo qui turpe nomen habet. ita not. Cardinal. Flor. in c. cum secundum apostolum in 2. not. de præben. lib. 6. pro quo facit gloss. not. do, & preceptor meus in legibus Iacob. de sanct. Georgio, in prę ludiis feud. in versi. Carolus, pulcherrimum nomen est,

tem benigniorem, quia dicimus omnes puniri debere. vt ff. ad leg. Aquil. l. item Mela. §. sed si plures, vt no. ff. ad leg. Cor. de sica. l. in rixa. & C. ad leg. Iul. de vi pub. l. quoniam multa facinora. ergo videtur regula falsa. Sed distinguendum est, sicut plene distinctum fuit supra eo. c. in obscuris, † quia si incertum est vtrum delictū fuit commissum, regula locū habet, quia interpretamur minus cōmissū, & propterea minorē pœnam imponendā. vt d. l. si pręses. & l. pen. sed vbi certum est delictū & certa delicti qualitas, animus vero delinquētis incertus. Item vbi certum & delictum, certa qualitas, sed incerta persona, regula locum non habet, vt latius est ostensum. s. eo. c. in obscuris. 5

In reg. Actus legitimi. Argumenta.

1 *Actus legitimi qui dicantur.*

2 *Electio sub conditione fieri nequit sicut nec postulatio.*

3 *Tutoris datio quæ fit à iudice, conditionem non admittit.*

4 *Aditio hæreditatis non potest esse conditionalis.*

5 *Tutoris autoritas non præstatur sub conditione.*

6 *Emptio & venditio cum sint actus legitimi, conditionem non recipiunt.*

7 *Locatio & conductio an fieri possint sub conditione.*

8 *Institutio hæredis licèt actus legitimus dicatur, conditionē tamen admittit. Et quare nu. seq.*

10 *Conditio in testamentis quare retrotrahatur.*

11 *Correctio iuris in dubio mitigari debet.*

12 *Actus legitimi diem recipiunt et conditionem.*

REGVLA L.

ACTVS *legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.*

DICVN-

a Adde hic Io. And. & Doct. mod. maxime per Phil. Franc. & glo. & Doct. in l. actus. ff. eo. tit. & Imol. in l. gerit. ad fin. ff. de acquir. hæred. & Alex. in consi. 75. lib. j. Et actus est vocabulum generale, & tamen videtur restringi sequentia, vt not. Bal. in consi. 163. in fi. vol. 2. Et vbi actus potest trahi ad duo diuersa, magis intuemur quod prodest. q̄ quod nocet. vt not. Ioan. de Plat. in l cū allegas. de castrē. pecul. C. lib. 12. Et not. q actus qui non potest fieri pure, nec sub conditione, potest tñ fieri sub duabus conditionibus, vt no. Bar. post gl. ibi, per bonos text. in l. diuus. §. fina. ff. de fal. & ibi Alex. in addi. alleg. Lu. de Vrb. ita tenere in l. si vero. §. de viro. in §. fall. ff. sol. ma. & in l. j. ff. de verbor. obliga. vide, Dy. supra in regula, beneficium. versicu. idē est defectus, si fuerit institutionis forma.

1 ¶ † DICVNTVR actus a legitimi omnes
a quacūq; iuris scripti parte inuenti. iuris aūt scripti partes sunt septem, videlicet lex, plebiscita, senatusconsulta, decreta principū, responsa prudentiū, & magistratuum edicta. vt instit. de iur. natu. §. constat. ff. de iust. & iur. §. ius aūt. Exemplum aūt regulæ probabiliter poni potest in electionibus & po-
2 stulationibus, quę sunt legitimi actus, † ideo neque electio, neque postu atio pōt sub conditione fieri, & si fiat, pro non facta habet. vt supra de elect. c. in
3 electionibus. lib. 6. † Itē in datione tutoris à iudice facta, q̄ non recipit conditionē expressam, & adijciatur, reddit dationē inutilē. ff. de tute. l. mutuo. §.
b sub conditione. quia si dico, emācipato b filiū meū sub cōditione, si Imperator in Italia venerit, vel si dñs noster de vrbe recedat, emancipatio nulla est.
4 † Itē in aditione hæreditatis, quia si dico, adeo hæ-
c reditatem sub c conditione, si nauis ex Asia venerit, aditio nulla est. vt ff. de acquiren. hæred. l. eum
5 qui. §. vlti. † Item in tutoris autoritate, quia si dicat tutor, præsto autoritatē pupillo, si Titius ascēderit Capitoliū, autoritatis interpositio nulla est. vt ff. de auto. tuto. l. etsi conditionalis. & probantur per ordinem ista omnia. ff. eod l. actus legitimi. vbi videt eadem regula poni. Sed si hæc regula vera

b Adde Bart. in l. j. §. hoc aūt senatus, & ibi Rapha. Pau. de Cast. & Alex. col. 2. in fi. ff. ad Treb. Bal. & ibi Paul. de Cast. in l. seniū. C. de test. & Ang. Aret. in. §. præterea. in vlt. q. insti. quib. mod. ius patr. potesta. sol & Imol. in l. tam is. §. 1. ff. de dona. cau. mor. vbi communiter tenent q filius non potest emancipari ad vnum actum. & Pau. de Castr. & Franc. Areti. in l. qui in potest. ate. col. vlti. ff de testamen.

c Adde Bald. in l. potuit. in q. 8. & ibi Salyc. in 7. quæstio. Moder. C. de iure deliberan. & Bartol. in l. si conditionalis. & ibi Alexand. in addit. ff. de auto. tuto. vide de autoritate tutoris. & Ioan. de Imol. in d. l. gerit. ff. de acquiren. hæred.

a Adde Bar. in l. hæreditas. ff. de hæredibus. insti. qui ponit etiam vltra hanc rationem. Dy. aliam et vide Bal. & Sal. in l. extraneum. C. de hære. instit. & Bal. in d. l. hæreditas. vbi tenet contra Bar. ibi per rationẽ Dy. hic ꝙ causa testati trahit ad se causam intestati. vnde si quis instituat Titium hæredẽ vsque ad Pascha, & ꝙ post Pascha non sit vlterius hæres, dicit Bartol. ꝙ talis institutio non valet, propter repugnantiam, quam in seipsa includit. Sed Bald. tenet contra, vt dixi per rationem Dyn. & idem tenet Paul. de Cast. in consil. 212. in antiquis. et sequitur Bal. in. §. hæres pure, propter rationem Dyn. & ibi Christopho. Porc. & Ange. Aret. in ff. inst. de hære. institu. & tenet Ange. de Perusio, in d. l. extraneũ. & Imo. in d. l. hæreditas. versi. vlterius quæri pōt circa prędicta.

b Pro parte testatus decedere. hec est verum regulariter, vt no. Bal. in repetitione l. habeat. numero 61. & ibi dixi in apostil. & ad eum. in versic. concludo. C. de sacrosanct. eccle. Bart. in l. cum filius. in principio, & ibi dixi in apostil. ad ipsum. in versi. pro parte testatus. ff. de lega. 2. Petr. Filip. Corn. consi. 25. incipien. in casu in litera F. volu. j. & consi. 85, incipien. in plura. in litera. G. volu. 5. & omnino Barto. Soci. in suo tract. fallen. regula 400. vbi ponit 32. fallen. ad hoc dictum.

6 ra est,† ꝙ actus legitimi conditionẽ non recipiũt, ergo emptio, & venditio, quæ est actus legitimus non recipit conditionẽ. quod falsum est. vt institu. de contrah. emp. §. emptio. ff. de in diẽ adiect. l. 2. & de pericu. & com. rei ven. l. necessario. & pro emp. l. 2. §. si sub conditione† Item locatio & conductio 7 est actus legitimus, ergo non recipit conditionem. Item societas, mandatum, stipulatio, & cæteri contractus sunt actus legitimi, ergo non recipiunt conditionem, vel diem. quod tamen falsum est, vt per infinita iuri probatur. †Item hæredis institutio, est 8 legitimus actus, ergo non recipit conditionem, quod tamen est falsum, licèt enim non recipiat diẽ certam, vt ff. de hære. insti. l. hæreditas. & instit. de hæred. insti. §. hæres. tamen bene recipit conditionẽ & diem incertam. vt ff. de hæred. insti. l. si quis instituatur. & l. sub conditione, & l. qui filio. & C. de hæred. inst. l. extraneum. † Ratio autem quare 9 recipit conditionem, & diem incertum, est aperta,[a] a quia illud quod non recipit diuisionem in partes in se nec recipit diuisionem. temporum, & econtra, vt ff. de testam. milit. l. miles ita hæredem. §. & quia diximus. & de vsufruct. l. vsusfructus ab initio. Sed institutio hæredis non recipit diuisionem in se, quia non potest aliquis, pro parte testatus decedere,[b] imo causa testati trahit ad se causam b intestati, vt ff. eod. l. ius nostrum. & ideo, si testatur pro certa temporis parte, institutio temporis, non valet

valet etiam pro toto tempore & limitatio temporis habetur pro
10 non adiecta, vt dicta l. hæreditas. & §. hæres. † sed si testatur sub conditione, vel in diem incertam, euentus conditionis, & diei incertæ, quæ conditioni assimilatur, trahitur ad tempus retro, vt. ff. de testamento mili. l. quod dicitur. & ideo non videtur pro parte intestatus, & pro parte testatus, sed existente conditione videtur in totum testatus, & ea deficiente in totum intestatus. Videtur ergo ꝙ istud capitulum corrigit omnes leges, in quibus cauetur in legitimis actibus posse adijci conditionem & diem. sed dicendum videtur, quia promptum est, & expedit iura iuribus concordare, vt supra de elec. c. cum expediat. lib. 6. & C. de offic. donat. l. vnica. & quia iurium correctiones in dubio sunt euitandæ, vt d. c. cum ex-
11 pediat & in authen. quibus modis natu. effi. sui. §. tribus. & † quia non est verisimile Romanum Pontificem, qui iura tuetur huiusmodi breuitate verborum totam obseruationem iuris, aliàs multis vigilijs cogitatam, euertere. C. de inofficio testa. l. si quando. & ꝙ hæc generalitas restringenda sit ad casus enumeratos, vt habetur in textu. & gl. ff. eo. l. actus legitimi, & verba istius regulæ debet exponi actus legitimi, scilicet q̄dā. sicut & ibi ꝑprie in verbis tex. innuitur, & per gl. exponitur. & propterea generalis regula re-
12 manet in contrarium, scilicet ꝙ † omnes legitimi actus diem recipiunt & conditionem, vt insti. de verbo. obliga. §. omnis. C. de iure emphy. l. 1. sed fallit in quibusdam, & in illis loquitur regula, nisi diceres ꝙ hęc regula corrigit ea iura quę dicunt in legitimis actionibus posse adijci conditionem vel diem, quod imaginationi mentis meæ non applicatur. Dyn.

In Reg. Semel Deo. Argumenta.

1 *Sacrum semel effectum, non debet ad usus prophanos transferri.*
2 *Papa solus sacra prophanare potest.*

REGVLA LI.

SEMEL *Deo dicatum, non est ab humanos usus transferendum ulterius.*

a Adde gl. Bar. Bal. & Sal. in l. si nondum. C. de fur. & Ioan. Fab. Ang. Arer. in. §. sacræ insti. de rerũ diuis. & hic. Io. Andr. & Philip. Franc. & an Papa possit monachos sine causa restituere mundo vide Io. And. ample in præcedenti regula. & Abb. Sic. in c. ex publico. de conuer. cõiug. & Bartho. Soc. de Sen. in l. Gallus. §. & si quid tantum. ff. de libe. & post. & adde hanc regulam Marsla. Soc. in tractat. de se oblationibus. 19. libello. in princ.

Adde, inquã tum petit, an si ne causa papa possit restituere mundo monachos? & dic ꝙ si sine causa qd vult papa, quod tunc nõ tenetur religiosus obedire eius præcepto inquantum repugnat regulę ab eo professę, ita no. Fel. in c. si quãdo, col. 3. versi. præterea dicit Hosti. de rescr. ex causa vero posset, vt ibi per eum, ubi allegat Doctorum Theologorum opiniones, idem Fel. in c. inquisitionis. in princ. de sen. tent. excom. & dixi in apostil. ad Pan. post eũ in c. ne Dei ecclesiam. nu. 1. in ver. contra regu. & ibi Ioml. de simon.

¶ EXEMPLVM istius regulæ patet cuilibet, quia † quod semel factũ est sacrũ, & consequenter diuino cultui dicatũ, non habet vlterius transferri ad vsus a hominum, vnde si ædes sacra in aliquo loco licite, id est iuris solennitate seruata ædificatur, licet ædificium diruatur, locus remanet sacer, nec debet ad vsus hominum conuerti, ff. de rerum diuis. l. intantum. §. sacræ. & de contrah. empt. l. ędes. sacra. & institu. de rerum diuis. §. sacræ. Sed videtur obstare. ff. de verb. oblig. l. continuus. §. penul. dicendum est † ꝙ hic considerauit iuris possibilitatem, ibi verò summi Pontificis potestatem, qui potest sacrum profanum reducere, quia quod vnius solius potestati subijcitur, impossibile b de iure reputabitur. ff. de leg. 1. l. apud Iulianum. §. fi. 1 a 2 b

In reg. Non pręstat. Argumenta.

1 *Eligentes indignũ scienter an iure eligendi sunt ipso iure priuati & nu. seq.*

3 *Eligendi ius an cõsumatur per electionẽ inutilẽ.*

4 *Legatum pupillæ factum si nupserit non perit ex contrahente nulliter.*

5 *Legatum factum capaci an admittatur si secundo fiat incapaci.*

REGVLA LII.

NON *pręstat impedimentum, quod iure non sortitur effectum.*

Si cano-

b Adde, quòd id quod a principe venit implorandum, reputatur impossibile propter difficillimum ad eum aditum. & idem tenet Lud. de Rom. in repe. authen. similiter. col. 16. in prin. C. ad leg. Falcid. & Bario. in d. §. fi. hic alleg. qui allegat Dyn. hic. & vide glo. in l. continuus actus. §. cum quis, ibi nat. & seq. ff. de verb. oblig. & Alex. in d. §. fi.

a Adde, an per electionem indigni eligētes potestate priuentur eligendi. Bar. Bal. Mod. in l. cū quidā. ff. de leg. 2. & Abb. in c. bonę. in 2. & c. cum in cunctis. de elect. & ad alia hic no. p Dy. vide Alex. in consi. 81. col. 2. volu. 5. & Ioan. And. & Philip. Franc. hic, & Bar. in l. non putauit. §. nō quæuis. ff. de contra tab. ibi, non quæuis. exhæreditatio, sed quæ rite facta est, ubi dicit ꝙ statutum de mandādo executioni instrm̄, intelligitur de rite facto. & Bal. in l. nō dubiū. in 2. col. C. de legi. dicit ꝙ statutū de gabella imponēda sup contractum intelligitur de valido. & Pau. de Cast. i. l. §. sācimus. in fi. C. de test. dicit ꝙ clausula cassans et irritans omne aliud testm̄, habet tacitā condōnem, videlicet. si illud in quo est cl̄a est validū, & uide pulchre Fel. i c. ex tenore. ver. d refer. ver. rl̄a, nō pstat. col. 3. d resc. q hāc rl̄am ornatissime glossauit, melius ꝙ qs maxime. Et ꝙ no. Fel. i c pastoralis. col. 9. ꝟ. ultra. Abb. ti. d exce. & Bar. in dispu. inci. lapsus. col. 3. uer. 5.

1 ¶ † SI canonici nominauerunt scienter indignum, & electio effectū nō habuit: non tn̄ priuantur iure eligēdi, qa non præstat impedimētū, &c. vt supra de elect. c. perpetuæ. c. si cōpromissarius. lib. 6. de conces. præbend. c. ne captandæ. sed cōtra

2 videtur eo. tit. c. quanquam. lib. 6. † vbi eligentes

b scieter indignum priuantur iure eligendi, b dicendum est quod illud c. quanquam. trahitur ad intellectū illius c. perpetuæ. videlicet quia si nominantes indignum adeò perstiterint ꝙ ex vocibus eorum cōis electio subsequatur, tūc priuatur iure eligēdi. vt c. q̄quàm aliàs nō priuatur, vt c. perpetuę.

3 † Itē pōt poni exēplū, si testator legau t mihi vnū de seruis quem elegerim, & ego elegi, & electio non ha-

Adde pro principio huius apostil, dum quęrit, an & qn̄ eligētes scieter indignū, priuētur ptāte eligēdi, qd notaui in apostil. ad Gemi. & Philip. Franc. in c. ꝙꝙ vtrobiq;. in prin. de elec. isto lib. vbi allego do. Coapostillatorē meū iā hic, ꝙ in addit. ad Card. Mandag. in suo tract. de elect. c. 9. in gl. 1. vbi plene vide Fel. in c. cū olim. col. 1. de maio. & obed. Et casu quo priuatur ptāte eligendi pp actionē indigni scienter factā ad quos deuoluitur ius eligēdi, vide eundē Mādag. vbi supra. & Doct. coapostillat. in glo. in versi. poterunt. & seq. & dixi in apostil. ad Panor. in c. cū in cunctis. §. vlt. in fi. versi. ad Metropolitanū. de elec. & in c. cū Vintoniensis. eod. tit. ad mediū huius apostillę. qn̄ dicit ꝙ statutū loquēs de mādando executionē instrumentum, intelligitur de rite facto.

Adde, ꝙ illud non attenditur de statuto pœnali, notarius. n. scribens testamentum nullū & falsum, punitur de falso licet ex alia causa sit nullū, vt no. Bar. in l. quid ergo. §. cū aūt. ff. de infamib. & in l. quis legatum. & ibi Alex. ff. de fals. Bal. & Sali. in l. 1. C. de sepulchro violato. & Iac. Rebuf in f. cū 9. & ibi dixi in apostil. in verbo notarius. C. de loca, prędio. ciuil. vel fisc. titu. 11. Secus autem si sit nullum vel imperfectū seu de actu imperfecto, ita notat Bal. in l. in bonus, C. de testamentis vbi plene.

non habet effectum, ius eligendi non est consumptum, & ideo non præstat impedimentum uolenti iterum eligere. ff. de opt. leg l. r. 3. & 4. aliàs si electio sortiretur de iure effectum, cōsumptum esset ius eligendi, nec liceret ulterius uariare ut supra eo. cap. quod semel, de leg. 2. l. statu liberum. §. fin. cum multis si. † Item poni potest exemplum, ponamus quòd legatum relinquitur pupillæ sub conditione, 4
si contraheret matrimonium, nam si contrahit matrimonium infra pupillarem ætatem non sortitur effectum, & ideo non præstat impedimentum, facta enim legitimæ ætatis poterit contrahere, & conditionem contrahendo implere. ff. quan. dies leg. ced. l. quod pupillæ. & de cond. & demon. l. hæc conditio. † tamen contra videtur 5
quòd iure cauetur quòd si testator relinquit legatum primo capaci, et postea animo adimendi primo, relinquit secundo non capaci, quia licet non sortiatur effectum in persona secundi, tamen præstat impedimētū primo, quia impeditur petere legatū. ff. de leg. 1. l. l. planè. i prin. & de adi. i lege. l. leg. §. pater. & licet §. minor. sed dicendū est q legatū in tacita volūtate [a] adimitur, ff. de adi. leg. l. 3. §. fin. & l. ex parte. & 6
de his. qb. ut indig. l. si inimicitię. cū ergo appareat per translationem factam in secundum testatorem voluisse tacite primo adimere, illa tacita ademptio sortitur de iure effectum, ut dictum est, & ideo præstat impedimentum. Dy.

[a] Adde Angel. Areti. insti. tit. quibus modis testament. infirm. § posteriore. col. 2. in gloss. existere. & ibi Io. Fabr.

In Reg. Cui licet. Argumenta.

1 *Pater adulterum filiæ & occidere, & contumelijs afficere potest impunè.*

2 *Filiusfamilias patre consentiente causa mortis donare potest, testari autem non potest.*

3 *Præses prouinciæ ad mortem damnare potest, deportare uero non potest.*

4 *Curialis etiamsi prædia donare possit, vendere tamen eadem nequit.*

5 *Procurator prorsus reuocari potest, partim non potest.*

REGVLA LIII.

C*V i licet quod est plus, licet vtiq; quod est minus:*

LICET

a Adde quod idem est in marito, vt est text. & ibi Bar. in l. marito. §. illud. ff. de adul. & ibi etiam in parte. & Barto. & ibi Alex. in additicn. in l. nec in ea. ff. de adul. Ang. & Alex. in l. in suis. in principio. ff. de liberis & posthumis. Cy. in l. 2. in fi. C. quæ sit long. consuetud. & Fel. in c. si vero. de sententia excom. & Bal. in l. si quis non dicam rapere. C. de episcop. & clericis, ubi ponūt plures q. ad hāc regulā. No. φ grauius est i mēte viri adulterium vxoris, quā homicidiū filij tex. in l. co dicillis. §. pe. ff. d leg. 2. & Bal. i. c. ex parte, de cōsuet. & in cōsi. 161. lib. 3.

1 ¶ † LICET patri occidere adulterū cū filia
a comprehensum, a & ideo licebit quod est minus, id est adulterum cum filia comprehensum contumelijs afficere, ut hic. & ff. de adult. nec in ea. §. ius occidendi. Itē pōt facere iudex quod est plus, id est iuramentum, in litem deferre actori, & ideo debet posse quod est minus, id est taxationem iurisiurandi adijcere, ut ff. de in litem iurand. l. videamus. §.
2 penultimo. † Item maius est cōdere testamentum q̄ mortis causa donare, quod patet, quia filiusfamilias potest mortis causa donare patre consentiē-
b te, vt ff de donat. causa mortis. l. tam is. §. 1. b tamen

b Adde an si filiusfam. possit testari maxime in aduentitijs in quibus patri non quæritur vsusfructus Barto. & Alex in l. imperator. ff. ad Treb. & quæ est ratio quare magis possunt donare causa mortis, quām testari, uide Barto. Bald. & Franc. de Aretin. colum. 2. versicu. in ead. glo. in l. qui in potestate ff. de testamen. Cyn. Bald. Salic. & Alexand. in l. senium. C. de testam. & Barto. in l. tā his. §. 1. hic alle. & Bar. & Bal. in l. habeat vnusquisque. & ibi Ias. C. de sacrosanct. eccl. & p Canonistas in c. Raynaldus. & c. Rainu. de testa. Io. Fab. & Ang. Are. insti. qb. nō est pmissū facere testa. Sed qd an pro anima possit testari? vide doct. supra. alleg. & in c. licet. de sepul. supra. eo. & Cy. Bal. Sal. & Alex. in l. seniū. C. q testa. facere pñt. & Lu. de Ro. i repe. auth. similiter. 25. vers. 10. ad col. 26. vsque satis ample. C. ad legem Falc. Abb. Sic. in cōs. 63. col. 3. in ver. 4. vol. 1. Lud. Bolog. in primis & in Secūdis interpr. in l. sicut. §. vēditionis. ff. qbus. modis pig. vel hipothec. & qñ dona. debeat pcedere cōsensus patris. vel sufficiat φ subsequatur, vide Bal. in l. si vxor C. de cōditio. insert. & Frāc. de Crema. i suo sing. 59. Quid in filiosamil. clerico? dic φ pōt testari. vt est gl. reputata sing. in c. qa ingredictibus, 19. q. 3. & tex. in auth. presbyteros. C. de episcop. & cler. & doct. in c. qa nos. de testa. & Cepo. in cautel. 256. cū seq. & in cautel. 160. Et idem in filijs Franc. ignarum & Britonum, qui de aduentitijs possunt testari, vt no. Bal. in c. 1 §. 1. in fi. de frat. de noua inuest. & verbo, Romanum. instit. de patria potest. & Franc. de Areti. in d. l. is qui potestate. colum. 4. & Alexand. in addi. ad Barto. in l. placet. ff. de acqui. hæred. & vide Dom. de Rota. in deci. 149. in antiquis titu. de do. & Abb. Sicu. libr. 1. & dixi in §. 2. de consue. iurista. per se. lib. sec. Biturigum.

Adde inquantum quæris, an filiusfa. possit donare causa mortis sine consensu patris. & alleg. Franc. de Crema, suo singu. 69. incip. donatio causa mortis &c. Tu dic breuiter pro expos. prin. huius apostillæ, ꝗ filiusfam. potest testari in bonis castrensibus vel quasi. sine consensu matris, nec in illorum iudicio eius requiritur consensus regulariter. de quo dixi in l. Imperator. in apostil. in versi. inducto autem peculio posita super gl. in versi. filio. ff. ad Trebel. & in apost. Guliel. de Cun. post eum in l. fin. §. necessitate. in versi. sine consensu patris nu. 4. C. de bo. quæ liber. & ad hoc quod quæritur quod in filiofa. clerice: vide omnino Bart. in l. si infanti. col. 3. versi. & ideo aduerte quod i causis. C. de iu. iure deliber.

a Adde Bart. ibi. & in l. 1. §. his quibus. ff. de lega. 3. et Felin. in c. postulasti. colum. 10. versi. circa. & versic. limitat. primo, de rescriptis. et Abb. Sic. in capit. ex parte. in tertia decisio.

men testari non potest etiam patre consentiente, vt d. l. tam is. §. 1. ff. de testam. l. qui in potestate. Si ergo licet filio militi condere testamentum de castrensi peculio, multò fortius licere debet mortis causa donare, vt ff. de dona. l. filiusfa. §. vlt. Sed contra regulam solet opponi de pluribus, † Primò de præside qui habet ius gladij, quod est maius 3
vt ff. de offi. præsid. l. illicitas. §. qui uniuersas. a & a
tamen non deportat quod minus. vt ff. de legat. 3. l. 1. §. ijs quibus. & de iniusto testamē. l. si quis filio exhæredato. §. eius. sed illud quando non habet insulas suæ iurisdictioni subiectas, aliàs secus videtur. vt ff. de interd. & releg. l. relegatorum. circa princ. & not. in l. inter pœnas, eod. titu. & ideo hæc oppositio non facit ad rem, licet quidam aliter dicant. Item oppo. C. de prædijs decur. sine decr. l.
fi. † vbi curialis potest donare prædia, sed non vendere, cum maius sit & difficilius permissum donare, quàm uendere. C. de contrar. iudic. l. 1. sed illud ideo cotningit. quia verisimile est ꝗ facilius venderet. ad hoc ut pretium ex uenditione deductum deportaret, & ideo facilius inhibetur venditio, quàm donatio, quia in donatione cessat ratio prohibitionis quæ ad venditionem proprie pertineret. Item 4
oppo, de l. in causæ. ff. de procur. † vbi licet reuocare procuratorem in totum, & non in parte. Item 5
opp. ff. de admi. tut. l. cum queritur. & de vsur. l. Caius. vbi licet nomina cōtracta in totum approbare vel probare, sed nō in partem, sed in illis omnibus diuersa habentur vnius loco ratione connexitatis officij, & ideo non est in eis licitū variare, sicut nec circa eandem rem. vt ff. de damno infect. l. prætor. §. vnde quæritur. & determinatum est supra. eo. c. mutare. Item opponi solet. ff. de peri. & commo. rei.

a Adde quando tempus datæ literarum attendatur. Fel. post Abb. Sic. in c. eam te in antepenul. col. versi. tempus. de rescri. vbi ponit regulam affirmatiuam cum sex fallen. & uide ipsum in c. pastoralis, in prin. col. 3. eo. titu. & Bal. & Imo. in l. si qs filio. §. eius. ff. de iniu. rup. test. & Bart. in l. absenti, ff. de donatio, & Nico. de Neapo. in l. si duas. in fine. in prin. ff. de excusa. tuto. & Angel. Areti. instiut. quibus mod. ius patr. §. filiusfamilias. et docto. in c. si eo tpe. de rescrip. eo. lib. & nota quod prioritas causatur ratione unius horæ vt no. in d. ca. pastora. & per Fel. in c. capitulum. ver. de concursu duorum col. 13. de rest. & quæ no. Dy. & ibi dico in addit. in regula, in pari causa, & in regula beneficium. & quando secundus impetrans præfertur primo vide glo. in cap. quia sæpe. de præben. lib. 6. & Dominic. de Rota in deci. 403. in anti quis. tit. de rescrip.

Adde quod posui in addit. ad istum. post do. Coapostillatorem, supra in regula, non firmatur. in verbo, tempus da t. tangitur aliquid

rei. l. 1. §. licet. & de pluribus alijs quæ no. & rationabiliter soluútur. ff. eo. l. non debet. & ideo repetere, cum sint rationabiliter scripta, esset potius trascribere, q notare. & propterea superuacuum. Dy.

In reg. Qui prior. Argumenta.

1 *Impetrans primus in beneficio admitti debet licet secundus impetrans prior literas præsentauerit.*
2 *Impetratio secunda priori sit præferenda et n. seq.*
7 *Prior tempore quando potior dicatur in iure.*
8 *Creditor quãdo creditori debeat præferri et n. seq.*
10 *Mulier quibus creditoribus in dote sit præferenda.*
11 *Possidentis cõditio quãdo melior esse præsumatur.*
12 *Hypotheca expressa quando præferatur tacitæ, & contrà & nu. seq.*
14 *Pignus prætorium habentes an sint reliquis creditoribus præferendi.*
15 *Creditor habens pignus prætorium an præferatur ei qui habet conuentionale.*
16 *Prior tpe in duabus dotibus potior esse dẽt in iure.*
17 *Priuilegium reale præfertur personali*
18 *Creditorum omnium quando æqua sit conditio*
19 *Solutum per debitorem quo casu reuocari possit. & nu. seq.*

REGVLA LIIII

QVI *prior est tempore potior in iure.*

1 SI † vnus primò impetrauit in ecclesia beneficium, alius secundo, & secũdus primo literas præsentauerit, primus debet esse potior, quia q prior
2 est tempore impetrationis potior est a in iure beneficij consequendi, vt supra de rescri. c. si pro te. &

& c.tibi qui gratiam.lib.6.Sed contra vr̃ eo.ti.
de rescr.c.si pro te.& c.duobus.† vbi is qui se 2
cundo impetrauit,præfertur priori.sed dicen-
dū videt̃, ꝙ aut vtraq; ĩpetratio est simplex:
aut altera simplex,& altera sub conditione, si
ad id episcopi & capituli consensus accederet.
Primo casu aut apparet de ordine impetratio-
nis,aut non.†Si apparet,pręfertur ille qui pri 3
mô impetrauit vt pręalleg.c. tibi. sed si de or
dine apparet,tunc subdistingue:quia aut man
dauit vni prouideri, & alteri canonicatum cō
cessit: aut canonicatum concessit vtrobique,
aut neutri.Primo casu præfertur is cui cano-
nicatum concessit. † Secundo casu præfertur 4
is qui primò præsentauit: sed si ambo in prę
sentando concurrunt, ille præfertur quem eli
gere voluerint illi, uel maior pars illorum ad
quos spectat canonicorum receptio, & præ-
bendarum collatio. vt c.duobus. sed si prima
impetratio conditionalis sit,secunda simplex,
si fiat ante existentiam conditionis primæ, se-
cunda simplex præfertur.vt d.c.si pro te.†sed 5
videtur quòd existente conditione prima con
ditionalis debeat pręferri quasi existentia con
ditionis trahatur ad tempus concessionijs.[a] a
vt ff.qui po.dig.l.fina. de pericu.& commod.
rei vend.c.l.necessario.§.quòd pendente.qui-
dam dicunt quòd cap.si pro te. sit contra ius
commune, quòd nihil est, imo dicendum est
quòd illę leges loquuntur, & intelligi debent
vbi non erat in potestate contrahentis, pri-
mo sub conditioue, secundò pure reuocare
contractum conditionalem. † In proposito 6
autem summus Pontifex poterat primam con
ditionem reuocare,& ideo multo fortiùs po-
tuit ꝑ secūdā putā derogare, vt supra eo.c cui
licet.& patet ff.q pot.in pig.hab.l.j.& l.q bal
neum.

quid ad materiam prioritatis quando secundus primum impetrantem conuenit in presentatione rescrip. per Felin. post Pa. & alios in cap.1.de rescr. Anto. in c.plerumque. col.pe nul. eod.tit.omnes. & precipue Phil. Fràc. in c.vt debitus. col.14.cum seq. & ibi Cardina. Alexā. col.10. de appel.

a Adde Dyn. ibi dixi in regula, pretium, inde additio.& Bartol. in l.necessario. versi. vlt. no.ff.de pericu.et commo. rei vendi. & l. si filius.de verbo.oblig. & in l.qui balneum. in princ. & ibi sing. Alexā. in additio.& Bal. in antiq.lect.ff. qui pot.in pig. ha.& Bal.in d. l.necessario in antiq.lect.de peric. & commo, rei vend.

neum. in princi. & §. primo. & l. potior. in princi. Item patet in albo decurionum & consulum.
7 † Nam qui prior est tempore, prior est in iure, ferendarum sententiarum & faciendarum electionũ cæteris paribus, vt ff. de albo scrib. l. 1. & 2. C. de consuli. l. 1. lib. 12. Item poni posset exemplum regulæ in creditoribus quibus res sunt obligatæ. nã qui potior est tpe, &c. ff. qui pot. in pig. hab. l. potior. & l. creditor. vt C. qui potior. l. si fundũ. sed ad hoc videtur obstare. ff. de priuil. credit. l. priuilegia.
8 vbi nõ ex tpe, sed ex causa æstimãtur. † Quare distinguendum est plenius, aut enim omnes creditores prætendunt priuilegium reale, aut personale omnes, aut quidam reale, & quidam personale, aut quidam personale, alij nullum, aut omnes nullum. Primo casu quando omnes prætendunt reale, aut conuentionale omnes, aut omnes pretoriũ,[a] aut quidam prætorium, & quidam conuentionale. Et si omnes conuentionale vel quasi, aut omnes expressum, aut omnes tacitum, aut quidã expressum, & quidã tacitum. Et si omnes expressum, aut eiusdem temporis, aut diuersorum. Si eiusdem temporis, si quidem simul & eodem actu vtrique sit obligata res, admittitur vnusquisq; pro parte dimidia. Si separatim, nec apparet cui primò, contra extraneum possessorem potior erit conditio occupantis, inter se potior erit conditio possessoris, vt l.
9 si fundus. §. si duo. ff. de pignoribus. † Si diuersorum, tunc nota regulam, & instantiam à regula, regula est. Qui prior est tempore, &c. ff. qui pot. in pig. hab. l. potior. & C. eo. tit. l. si fundum. Instantia est in mutuãte in refectionẽ, vt in Auth. de equal. dot. § ijs consequens. in prin. colla. 7. & ff. qui pot. in pig. hab. l. interdum. Item in negante se possidere qui postea cõuictus prætendit hypothec. vt C. qui potio. in pig. hab. authen. item possessor. item fallit i eo cuius pecunia res emitur & expressè obligatur. C. qui potio. in pig. hab. l. licet. † Item fallit in muliere[b] quæ præfertur prioribus habentibus

taci

a Adde quot sunt species pignorũ, Bari. & Alexan. Mod. Doct. in l. a diuo Pio. §. super reb. ff. de re iud. & Pet. de Fera. i forma libelli i actio. hypothecar. in gl. super verbo, sup eadẽ obligatione. col. 1. & Io. Fab. Ang. Aret. & insuper Ias. de Mayn. in. §. itẽ Seruiana. colũ. 1. institu. de acti. & i l. si & iure, col. 2. ff. q potio. in pigni hab. vbi reprobat distinctionẽ. Dy. hic & aliter distinguit; vt ibi. per eũ. & adde Abb. Sic. & Fel. in c. cum aliquibus de re iudic.

b Adde à i muliere sit potior fisco creditore; Cyn. Bar. Bal. Sal. in l. 1. et ibi Alex. in addit. ad Bartol. C. de priui. fisci. & in l. satis. C. in qb. cau. pign. vel hypot. contra. & Ang. de Perus. Imo. & Do cto. Mod. in l. si marito. ff. soluti matri.

a Adde gl. Cy. in l. diuersis. & l. seq. C. qui pot. in pign. hab. & glo. & Bar. in l. interdum. ff. qui pot. in pig. hab.

b Adde quod ista regula secundũ Dy. non solum habet locum in hypotheca expressa, sed etiam in tacita. vnde sicut habens expressam hypo. anteriorem, preferiur omnibus posterioribus creditoribus habentibus tacitam vel expressam hypo. vel etiam habẽs tacitã hypo. anteriorẽ, regulariter pręfertur posterioribus creditoribus non solũ habentibus tacitam, sed etiam expressam, & fisco. et ita refert & sequitur celebris Doct. Maria. Soci. de Senis in suo singula. tract. de obli. in 9. & 12. libellis vbi quærit, an oblatio debitoris offerentis bona sua præiudicet creditoribus anterioribus habentibus expressam, vel tacitam hypothecã. vbi cõcludit quod nõ. & vide Bar. Bal. & sequa. in iuribus hinc per Dy. alleg. & est distinctũ. & no. per Dy. hic vide Ioan. Petr. de Ferra. in forma libelli. in Auth. hypo. in glo. super verbo, eadem ob. col. 4. ver. sed pone. & Cyn & Bart. Bal. Ang. & Salic. l. vna. C. de priuileg. dot. & Cep. in caut. 175. incip. vulga. regula, cum duabus sequentibus, & Doct, in postil, sequen. alleg.

tacitam, vt ff. qui potio. in pign. hab. [a] l. Aufidius. a
Itẽ fallit in eo cuius pecunia militia emitũr, vt C. de pign. l. fi. & auth. quod obtinet. Item fallit in habente hypothecam ex instrumento priuato manu trium testium signato, vt si agat aduersus eum qui non habet instrumentum simile vel publicum, vt C. qui potior. in pign. hab. l scripturas. Item fallit in fisco agẽte ex causa primipili, vt C. in quib. caus. pig. vel hyp. contrah. l. satis. Item in agente funeraria, vt l. at si quis. §. si colonus. ff. de relig. & sumpt. func. & l. impensa. & ibi no. Item fallit in vẽdente pignus prætorium, & habente cãm similem qui non præfertur, sed cũ posteriori concurrit, ut l. is cui. §. qui prior. ff. ut in poss. l. leg. †Si omnes 11
tacitum, similiter dic referre eiusdem temporis uel diuersorum, & si eiusdem, non referre eodem uel diuersis actibus, si non apparet cui primo, nam semper inter se melior erit conditio possidentis contra extraneum occupantis. Et si omnes simul ad agendum concurrunt, admittũtur unusquisque pro parte, vt ff. de sal. interd. l. 1. §. si colonus. & l. fi. & ff. de pign. l. si debitor. si diuersorum tempornm, tũc qui prior &c. vt hic. & ff. qui pot. in pig hab. l. insulam. cum similibus. †Si quidam expressum & quidam 12
tacitum, aut eiusdem temporis, aut diuersorum. & si diuersorum, aut præcedit tacita, & sequitur expressa, aut præcedit expressa, & sequitur tacita, si pręcedit tacita, & sequitur expressa, præfertur tacita etiam fisco, vt C. rem alienam gerentem. l. j. secundo responso. licèt gl. [b] Circa fiscum dubitet. ff. b
qui

a Adde ibi Bar. col. vlt. versi. venio ad secundum. & in l. si decre. ff. qui potio. in pign. & Bald. in auth. sequi. colum. 4. C. de bon. auto. iud. poss. vbi ponit qui dicantur creditores eiusdem tit. & glo. & Bar. in l. priui leg. ff. de his quæ in fraud. cred.

b Adde quando concurrant pignus prætorium & conuentionale. Lud. Bolog. in l. fundus. ff. de annuis legat. in interpr. & Bal. cõs. 466. lib. 4. & quid differt ptoriũ a conuentionali, vide gl. Bartol. Bald. Paul. de Cast. & Alex. in addi. ad Bar. in l. j. de pign. act. & de Ferra. vbi supra & Ab. & Fel. in c. cũ aliquibus. in princi. de re iudi. et Spec. tit. de pig. & hyp. §. j. & Iaso. de May. in §. Seruiana, colũ. 1. instit. de actio. Tu dic q̃ differat i modo cõstituẽdi, cõuentionale .n. solo partiũ consensu contrahitur, prętoriũ vero tran sitione, nisi in casu l. cũ vnius. §. fi. cũ l. seq. ff. de bo. aut. iudic. post addit & differentiã Alex. in supra alleg. l. j. ff. de pig. act. s. q̃ cõ requiritur discussio in prætorio, quæ alias requiritur in cõuẽtionali hypo. nẽ aliã, quia creditor accipiens pignus prætoriũ, licet non sit idoneũ, liberat debitorem. l. a diuo Pio. §. si pig. ff. de re iudi. secus aũt in cõuentionali. l. creditor qui non idoneum. si cert. pet. & l. si pro mutua. C. eo. tit. & Bar. in l. non est mirum. in fin. de pig. act. quid sit pig. iudiciale, & an & in quo a ptorio differat, vide gl. rub. C. de præt. pig. & melius p Alex. in l. a diuo Pio. §. in vẽditione, in antepen. col. ff. de re iud, & quę sit differẽtia inter

qui potio. in pign. hab. l. pignus. Si pręcedit expressa, tunc præfertur, vt ff. qui pot. in pig. habeã. l. Titius. in prin. & §. negotiatorũ. & C. eo. l. si fundũ, &
13 de remiss. pign. l. si ignorante. †Si eiusdẽ tẽporis, videtur idẽ quod est qñ vterque profert tacitã, vel vterque expressam eiusdẽ temporis, quia tacita & expressa paribus passibus ambulant, vt ex pdictis apparet, quia mutuãs in refectione præfertur habẽti expressam, sicut habenti tacitã. Præterea illud est speciale, cuius cõtrarium generale, vt in authen. de non alien. §. vt aũt lex, sed speciale est in muliere quæ præfertur habentibus tacitam tantũ, & sic in eo casu speciali fortior est expressa quàm tacita er-
14 go alias regulariter pares sunt. †Si oẽs prætorium, aut sunt omnes eiusdẽ tituli, aut oẽs ex contractu, aut omnes ex causa legati, vel oẽs ex causa damni infecti, & tunc nõ prodest præuenire ex tempore, vt ff. de damno infect. l. si finita. §. si plures. & §. Iulianus. & l. prætor. §. eius rei. C. de bon. auto. iud.
a poss. l. vlt. & ff. de bon. auto. iud. poss. l. cum vnus.a & ff. vt in poss. leg. l. is cui. §. qui prior. aut diuersorum, & tũc qui prior est tempore potior est in iure. vt C. qui pot. in pigno. hab. l. si decreto. & d. l. is
15 cui. §. postquam rei. †Siquidem prætorium, & qui
b dam cõuentionale,b tunc qui prior tempore &c. vt ff. qui potio. in pign. l. si & iure. & C. vt in poss. leg.

Inter pignora, & hypotheca, vide Spec. in ti. de pign, in prin. versi. quid si iudex. et ver. quę autem sit differentia.
a Adde ibi Bartol. qui sequitur Dy. hic et Doc. in l. vna. C. de priuileg. dot. & de Ferra. vbi supra col. 6. in fi. versi. modo venio. & quo ad cætera not. hic per Dy. vide ipsum de Ferra. & adde Barth. Soci. de Senis l. 1. col. 4. ver. 4. not. cum seq. ff. sol. mat. & Bar. Bald. & Alex. l addi. ad Bar. l. si operis. ff. loc.
b Adde qñ id quod vnus ex pluribus creditoribus a debitore exigi debeat cõmunicari cum alijs, Bartol. & Mod. in l. pupillus. supra de his quæ in frau. cre dit. & Io. And. et Dec. in rub. de obli. & solu. & Bal. in l. fin. in fin. 2. q. ff. de. dosin. & tex. in l pecunia. & ibi Salic. in fi. C. de priuileg. fisci.

leg. l. si postquam. Secũdo casu, quando omnes personale, aut sunt eiusdem tituli, aut diuersorum: si eiusdem, regulariter concurrunt, non inspecta prioritate vel posterioritate tẽporis, vt ff. de priuileg. cred. l. priuile. 2. respon. & ff. depositi. l. si hominem. §. quoties. Fallit in duabus dotibus † ab eadem substantia debitis, 16
in quibus qui prior est in tempore, potior est in iure. C. qui potio. in pig. l. assiduis. §. fi. Itẽ fallit in fisco. ff. de priuileg. cred. l. quod quis. si diuersorum, si quidem sunt paria priuilegia concurrunt, si disparia, magis priuilegiati præferuntur, vt d. l. 1. primo responso a & l. si ventri. §. in bonis. ff. de priuileg. cred. † In tertio 17
casu quãdo quidam reale, quidam personale, reale præfertur, vt in l. eos. C. qui pot. in pign. habean. & ff. de pactis. l. rescriptũ. circa ptinc. In quarto casu quãdo quidã psonale alij nullum, præferuntur priuilegiati, vt ff. quod cum eo. l. sed an hic. & de pec. l. ex facto. §. fin. & de priuileg. credi. l. 2. & l. si ventri. §. eorũ ratio. & de cessio. bon. l. 1. & 2. † In quinto qñ oẽs nul 18
lũ, aut agitur ad dationẽ quãtitatis, vel speciei, vel generis, aut ad factum. Primo casu aut erãt bona possessa p creditores, & tũc omnium est æqua cõditio, vnde si vni soluatur, reuocatur pro rata p alios, vt ff. de his quę in frau. cred. l. qui aũt. §. sciendũ. & l. ait prætor. §. si debitorẽ. in fi. † si verò nõ erãt possessa per cred. si debi- 19
tor soluit, aut soluit autoritate iudicis interce dẽte, aut spõte, aut inuitus. Primo casu qñ sol uit iudi. autoritate, tũc nõ est locus reuocationi, vt ff. quæ in frau. cred. l. qui aũt. §. apud Labeo. Secũdo casu qñ soluit spõte, siue volẽs, & tũc aut oẽs creditores pariter instabãt, & tunc si debitor vni gratificatus soluat, reuocatur pro rata per alios. b vt ff. quæ in frau. cred. l. pupillus.

10 pupillus. † Si verò omnes non instabant, & vni soluatur, aut soluitur à debitore sponte, aut extorquetur ab inuito. si soluitur sponte, reuocatur per alios, vt præalleg. l. pupillus. & d. l. qui aūt. §. sciendum. ff. quę in fraud. cred. si ab inuito extorquetur, ēt reuocatur nisi vbi mora erat periculū allatura, vt debitor cum pecunia fugiebat, nec haberi poterat iudicis copia, vt in l. ait prætor. §. si debitorem. ff. de his quę in fraudē creditorum. si extorsit iudicis autoritate, non reuocatur. ff. de his quæ in fraudem creditorum. l. qui autem. §. apud La-
11 beonem. † Si aūt agatur ad factum, aut petitur, & in cōdem nationem deducitur factum, & tunc si simul creditores concurrunt, præfertur qui primo contraxit; vt ff. locati. l. in operis. sed si in condemnationem deducitur interesse, idem seruatur quod dictum est seruari debere, quando agitur ad quantitatem, vt in l. operis, & de verb. oblig. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. Dyn.

In reg. Qui sentit. Argumenta.

1 *Emptori cedit quicquid rei emptæ accidit.*
2 *Commodum quando sentire debeat qui tulit incommodū et nu. seq.*
4 *Agnata proximior sentit commodum hæreditatis, onus autem tutelæ non subit.*
5 *Contrariorum alterum è medio tollitur posito in esse altero.*
6 *Contrariorum quando eadem sit disciplina & nu. seq.*

REGVLA LV.

QVI sentit onus, sentire debet cōmodū, & econtra.

1 † SICVT post venditionē perfectam omne commodū accedens rei venditæ, pertinet ad emptorem, ita & omne incommodum accedere debet, vt C. de periculo & cōmodo rei vēditæ. l. post perfectam. ff. eo. l. id quod post. item sicut diminuta parte hæredis scripti per contra tabulas, diminuitur & legatorum onus. ita aucta parte scripti hęredis per contra tabulas, augetur & legatorum onus, vt ff. de vulg. & pup. substi-
2 tutione. l. & si contra. in fi. & de leg. 3. l. fi. & † ista regula habet locum quando circa commodum & incommodum est

a Adde ibi Io. Fab. in princ. Cristoph. Porc. & Ang. Aret. in 2. col. & onus meretur honorem, vt no. Bar. & Bal. in l. amicissimos. in princip. ff. de excusa. tut. & vide hic Ioan. And. in Mercuria. & in c. rationi congruit. & ibi Dyn. & quæ ibi dico. & Bald. & Bar. & Doct. in l. si is qui, §. si quem quæstum, ff. commo. vbi limitant hanc regulam, ut ibi vide, & Ange. in cō si. 85. incipien. ex themate co. lum. 1. versi. 3. probatur.

b Adde Bar. to. in l. inter stipulantem. §. sacrā. colum. 3. ff. de verbo. obliga. & in l. in fundo. ff. de rei vendica. & aliquid per Bald. in l. si circa 4. vel 5. col. C. de fideicomm. & Alexand. in rub. de acquir. poss. ff. & Bald. & Ang. Aret. post Ioan. Fab. institu. de his qui sunt sui vel alie. iur. in princip. & ibi Christopho. Porc. in 2. & not. Cyn. Bal. & Sal. in l. 1 §. pro secundo. C. de cadu. tol. & Alex. in l. & li cōtratab. ff. d vulg. et pupil. substit. et in d. §. sacrā. et Io. Andr. hic, & etiam Moder. & Ange. in cō si. 66. colum. 2. versicul. item multa.

per omnia par ratio personæ suscipientis cōmodū. & incōmodum habilitas, & hoc patet p exēpla. instit. de contrahend. empt. §. cū aūt. & de legit. paren. [a] tut. §. si. & ff. de leg. 1. l. si ex toto. & de leg. 3. l. si. & de vulg. & pupil. substi. tut. l. & si cōtra. & C. de cad. tollen. l. 1. §. si p secūdo. & de furtis. l. manifestissimi. §. sed cū i secūda. † sed ubi nō est p omnia vtriusq; par rō, 3 regula nō pcedit, ut est videre in l. si qs aliena negotia gerēs ff. de neg. gest. & ibi no. & de pcurat. l. q ppria. §. pcurator. Itē in casibus alijs not. in d. l. si qs. ff. de neg. gest. & in l. si qs putat. §. 1. cōmuni diuid. & p socio. l. sed & socius § si absenti. Itē si nō est eadē psonæ cōditio, uel habilitas circa vtrūque suspiciēdū, † vt 4 si agnata pximior est cū tractat de deferendo onere tutelæ. Nā ipsa succedit in commodū, id est in hereditatē, & tamen nō tenetur subire tutelę onus, imò defertur ad agnatū masculū in gradu remotiorē, ut instit. de legitima patron. tut. §. 1. & ff. de legitima tutel. l. 1. §. interdū. tamē illud generale qd hic colligitur, & in l. allegata, scilicet disciplinā cōtrariorū eādem esse, [b] non uidetur pcedere, imò in genere videtur cōtraria, qa cū de uno genere cōtrariorū pdicatur affirmatio, d altero pdicatur negatio, qd est eius oppositū, uel qd idē est, si d vno disponitur affirmatio, d altero negatio, ut l. j. ff. de his q sunt sui uel ali. iu. & insti. de tutel. in prin. & ff. de accus. l. qui accusare. ergo non est eadē disciplina, sed cōtraria. † Præterea pa 5 tet p id qd dicitur; ad dispositionē unius cōtrariorū, sequitur remotio & destructio alterius,

vt ff.de verborum significatio.l. hæc verba ille. & de institut. actio. l.sed & si pupillus.§. institutoria.& in Authenti.de mandat.princ. 6 §. neque autem. colum. 4. † Respondeo, vbi de quolibet contrariorum respondetur affirmando, vel de quolibet negando, simpliciter verum est eandem esse disciplinam contrariorum, vt institutio.de contrahen.emptio.§.cùm autem.& C.de cad.tol. l. prima §. pro secundo. & de furt. l. manifestissimi. §. sed cùm in secundam. & de vulg.& pupil.l. & si cõtratabulas. & de legat. primo l.si ex toto. in princip.& de leg.3.l. finali tunc enim eadem est in genere & eadem in specie, & eadem aliquando quantùm ad numerum, vt cum in eadem verborum serie vtriusque dispositio traditur. 7 † Nam tunc est eadem quantum ad numerum, quia vna est verborum conceptio,quæ vtrunque contrariorum disponit,sed eo respectu, quia diuersa disponit, potest ratione defectus, & in plura particularia diuidi, & diuersa iudicari, sed vbi de altero affirmatio & de altero negatio non est eadem, sed contraria dispositio sed pro tanto dicitur eadem disciplina, ea ratione quia vno cognito habetur cognitio alterius, vt in præallegata.l. qui accus. & l.j. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris.& institutio. de tutelis. in princip.& ff. de prætor. stipulatio. l. prima.§. stipulationum. Ea ratione ergo dicitur eadem disciplina, sed non dicitur eadem ratione dispositionis contrariorum. Dyn.

In reg. In re communi. Argumenta.

1 *Prohibentis quando sit melior conditio.*
2 *Socius quando socium impedire possit in re communi & nu.seq.*
4 *Occupantis conditio in pari causa quando sit melior.*

REGVLA LVI.

In re communi melior est conditio prohibentis.

1 ¶ † Si habeo fundum tecum communem & tu velis ædificare domum in fundo, & ego prohibeo, melior est conditio mei prohibentis, quàm tui ædificare volentis. ff. communi diui.l. Sabinus. sed videtur quòd melior sit conditio facientis,quàm prohibẽtis,vt ff. pro socio.l.si fratres. §.item Mela. Omis-
2 sis solutionibus alijs quę sunt à veritate remotę, dicẽdũ, est † q aut

S socius

socius[a] vult facere aut reficere in loco cõi ad eũ vsũ a
ad quem res parata est,& potest etiã inuito socio, vt ff.cõi.diuidun.l.si ędes.& pro socio.l.si fratres.§. itẽ Mela. Aut ad eum vsum ad quem res parata nõ est,& tunc si interesse ꝓhibẽtis nõ fieri,melior est conditio prohibentis, vt d.l.Sabinus.& ff.de seruitut.vrban.prædio.l.quidam Iberus.§.in parietem.
hoc casu põt intelligi regula,† aut nihil interest ꝓhibẽtis,& põt fieri eo inuito,vt ff.de seruituti.vrb. 3
prædio.l. fistulam. § penul.& fin. habita tamen distinctione vtrũ iure seruitutis facere vel reficere velit, quia tunc non potest, vt ff. de seruitu. vrba. prædiorum. l. parietem. aut iure communi, & potest

a Adde Ang. Are.insti. de rerũ diuisione.§.religiosum.& Petr.de ver ra.tit.pro hęred.vel re sing.in gl.super verbo,in futurum.& Bar. in l.si ædibus.& l.inter quos.ff.de dam.infec.& in l.si stipulatus fuero.ff.de verbo.oblig.& Bal,in d.§.religiosum.& in consi.110.vol.3. & Cepol.tractatu de seruit.de pariete & muro.& vide tex celebrẽ,& ibi Doct.in l.4.de ædific. priuat.& in l.si cũ duobus.§.idem respondet socius. ff. pro socio.Et Frãc. de Crema . in suo singu.97. incip. decidi . vbi dicunt Docto.per d.§. idẽ respon. & l.4. C.de ędific. priua. ꝙ si socius intra quatuor menses nõ contribuat nec soluat suo socio partem & portionem expensarum dictę refectionis,ꝙ res cõis efficitur in totũ socij reficientis uel reparantis.quod no.Et vide Ange Are.in.§.sequens.insti. de actiouibus.& Cepol.Caute.122.ad Lud.de Roma.in suis sing.incip. communis res.& Ludo.Bolog.in l.ex parte.ff.familiæ ercifcund.in suis primis interpretationibus.de socio expendente pro re communi reficienda.& glo.in l. Sabinus.hic per Dynum alleg.per quam dicit Bald.in l. duo fratres.ff.de acquir.hær. ꝙ si duo habent domum communem, & vno absente alter solus habitet, non tenetur ad partem pensionis socii absentis vel nõ habitantis.quia vsus diuidi non potest nisi domus diuidatur. & refert Richardus Malumbr.dicentem fuisse ita iudicatum. & etiam Cyn.in l. si quis putans. in princ. & ibi Dy.ff.communi diuidun. & tenet Bald.in l.1.C. de testamentis. & in c.1.§. preterea ducatus. de prohib.feud.alien.per Federic.& Pau.de Castr.in d.l.1.de testamentis. & Cepol. Veronen.in consi.4.col.3.versic. & pro hoc.l. duo.&c.Ias. de May.in repetitio,l.quo minus. questio.16.de fluminibus. & Salyc. in l.iubemus.C.de sacrosanct.eccles. & Bartho.Socin. de Senis in l.serui electione.§.Labeo.ff.de legat. primo.& singulariter Paul. de Castro. in consil.394.in nouis.sed Floria. de sancto Petro in d.l. Sabinus. tenet contrarium. Et nota bene, quia vidi de facto hic Bituris; & adde Cardina. Alexand.in cap.Nicena.30.distinctio.col. 2. versi. si queritur. & aliquid per Fel.in cap.cum omnes.col.8.versic.in eadem glo.de consti. & Petrus de Anchara. & Abb. in cap.1.de immunit. eccle.& Bald. in consi.205.primo volu.& Abb.in consi.83.libr.1. & Alexand, in d.§. Labeo.vbi ponit plures quæstiones ad materiam.

a Adde quando sit melior conditio occupantis, & etiam in pluribus pro curatoribus insolidum datis Bar. Bal. Alex. & Moder. in l. si pluribus. ff. de leg. 1. & Bar. Bal. Alex. in additio. ad Bar. in l. pluribus. ff. de procur. & Ioan. And. de sancto Gemi. in c. si duo. supra de procurat. & Abb. Sicu. in c. non iniuste. de procurat. & quæ no. Ioan. Andr. in c. cum plures. de offic. de leg. supra eod. libro.

b Ita sint. Hæc vetus clausula imperatiua de se solet ad augenda iura rei, & onerandum venditorem adhibe ri. vnde male generaliter colligunt docto. fieri interpretationem contra venditorem, quia iura quæ hoc dicunt nõ dant regulam, nec generaliter loquuntur, sed in termĩnis huiusmodi clausularũ, quæ non nisi ad onus ipsius vẽditoris apponi solent. alias stat regula fiendã interpretationem contra eum qui se fundat in verbo. l. sæpe. de verbo. significa. dixi in annotatio. ad Alexan. consi. 204. lib. 2.

potest, vt d. l. si fratres. §. idẽ rñdit. Itẽ cõtra regulã
4 vĩ illud generale, quo caueĩ † ꝙ in re vel cã pari
a melior est cõd. tio [a] occupantis, vt ff. de leg. 1. l. pluribus. & verb. ob. l. si Titius. & de procu. c. si duo. lib. 6. sed hæc regula loquiĩ in ea re q̃ ꝑ parte sua indiuisa ad plures pertinebat, leges verò contrariꝫ loquuntur in eo iurꝫ quod distinctũ est in ius executionẽ q. primo occupauerit litẽ contestando. Lite. enim contestata sibi quærit executionẽ insolidũ & alterius insolidum excludit, nisi in casibus enumeratis in c. si duo. supra de procu.

In reg. Contra eum Argumenta.

1 *Interpretatio fieri debet contra eum qui apertius loqui potuit. & nu. 2.*
3 *Interpretatio quare fiat pro locatore uerba ꝓferẽte.*
4 *Ambiguitas contra quem debeat interpretari.*
5 *Interpretatio q̃n fieri dẽat ẽm id q̃d ẽ uerisimilius*
6 *Cõfeßio q̃n cõtra cõfitentẽ recipiat interpretationẽ.*
7 *Verba in iudicijs prolata contra proferẽtem an sint interpretanda.*
8 *Sẽtẽtia dubia à quo poßit interpretationẽ recipere.*
9 *Præter stipulationem prætoriam interpretari solet.*
10 *Priuilegiũ suũ interpretari potest qui illud cõceßit. Lex dubia uel obscura per quem declarari debeat.*
11 *Testamenti uerba dubia à quo debeant interpretari. & nume. seq.*

REGVLA LVII.

CONTRA *eum q legẽ dicere potuit apertius, est faciẽda interpretatio.*

1 † Si vendo domum, & tempore venditionis &
b traditionis dico, stillicidia vti nũc sunt, ita sint, [b] vi-

deor dicere ꝙ domui venditæ debeatur à vicinis
seruitus stillicidiorũ recipiendorũ, non econtra ꝙ
domus vendita debeat seruitutẽ vicinis, vt ff. de ser
uituti. vrba. prædiorũ. l. si arborẽ. §. hæc lex. & de
cõtrahenda emp. l. cũ in lege. & l. Labeo. & de pact.
l. veteribus. & de euictio. l. quæ libertatis. † Sed op 2
ponitur, & videtur ꝙ interpretatio non sit facien-
da contra proferentẽ. ff. de contrah. emp. l. si in em-
ptio. sed ibi verba fuerunt prolata ab emptore, &
ideo fit interpretatio cõtra eũ q verba protulit, in
sequendo tenorẽ istius regulæ. Itẽ videtur contra
regulã. ff. loc. l. ea lege. † vbi fit interpretatio pro lo 3
catore q verba protulit, sed ibi fauore locatoris pa-
ctum erat appositũ. & ideo nõ debet fieri interpre
tatio cõtra eũ, ne offendatur regula, quod fauore,
&c. vt infra eod. c. quod ob gratiã. Et quia iura sunt
varia contra materiam istam, ideo vtile est plene a
distinguere. [a] † quia aut ambiguitas interpreta- 4
tione

a Adde quomodo fiat interpretatio in contractibus. Dyn. in regula in obscuris. & Bar. & Bal. Alexan. & Doct. Mod. in l. veteribus. ff. de pac. & Bar. in l. ea lege. ff. loc. & Bal. in consi. 313. vol. 2. Abb. post Inno. in c. olim. de verb. signifi. & Abb. in c. certificari. de sepul. & Fel. in c. causam. col. 1. de rescrip. Et quomodo in iudicijs, vide Bar. in l. prætorijs. ff. de pręto. stipul. et in l. 1. C. de leg. & Pau. de Cast. in consi. 192. innouis. & Dyn. & quæ ibi dixi in regula, cum partium. Quid in sententia: vide Bar. in l. 2. in 1. q. et in l. ab executore. ff. de appel. & Bal. in l. 3. C. de lib. præteri. et Bar. Bal. & Sal. post Cy. in l. 2. C. de sen ten. ex breuicu. recitã. et Alex. in add. ad Bar. in d. l. ab executore. & ibi Lu. Bolog. in secundis interpretationibus. & in confessione. vide Cy. in l. 2. §. quod obseruati. C. de iuram. calum. & Bald. in l. i. C. de confes. col. 32. & Bart. & ibi Alexan. in additio. in l. de ætate §. qui tacuit. ff. de interrog. actio. Quid in stipulatione? vide Barto. in l. 1. §. fina. & in d. l. in prætorijs. ff. de pręto. stipul. & Bar. & Alex. in l. in conuctionalibus. ff. de verb. obl. Et de ea interpretatione quę fit in priuilegijs, vide Bar. in l. oẽs populi. ff. de iusti. & iure. & Inno. et Abb. in d. c. olim. et Fel. in d. c. cãm. & Alex. cõsi. 209. lib. 1. Quid in legibus? vide Abb. in d. c. certificari. et Doct. supra allegatos. & Car. Alex. in c. Moyses. 7. dist. Quid in statutis? vide Bar. in l. 1. & ibi Bal. Cyn. & Saly. et de legi. Abb. & Fel. in d. c. cãm. de rescr. et Alex. in cõs. 36. col. 3. in prin. vol. 4. Quid in testamẽtis? vide Bar. in l. si qs a filio. §. i. ff. de leg. 2. & Dyn. & quę ibi dixi in regula, quę a iure communi. & in regula, in obscuris. versicu. ad secundum: de vlt. voluntate. & ibi in addi. 1. & 2. & adde supradicta Andr. Barba. in repetit. rub. de fide instru. col. 12. vers. 3. facit. Aduerte ad vnum sing. ꝙ contractus dubii recipiunt modum & formam ex consuetudine si non sunt aliter declarati ex conuentione partium, vt est gloss. & ibi Ludouic. Bolog. in secundis interpr. in l. ꝙ si nolit. §. qui in assidua. ff. de ędil. ędict. pro quo vide text. in l. semper in stipulatio-

tione indigẽs reperitur in cõtractu, aut in cõfessione, aut in iudicio, aut in sententia, aut in stipulatione prętoria, aut in priuilegiis, aut in verbis á lege prolatis, aut in vltima volũtate. Si in cõtractu, aut valere põt contractus secundũ interpretationẽ alterius tantum, aut secundum interpretationẽ vtriusque. Si secundũ interpretationẽ alterius tantum, illius interpretationẽ sequimur. secũdũ quem interpretatio contractus valere põt, vt l. quoties. ff. de verb. oblig. & de reb. dub. l. si is qui ducẽ-
5 ta. §. vtrum. † Si secundum interpretationem vtriusque valere potest, tunc inspicimus verisimilius. supra eo. c. inspicimus. & ff. eo. l. semper in stipulationibus. & l. semper in obscuris. Sed si verisimilius non apparet, tũc habet locũ regula, videlicet ꝙ fiat interpretatio contra proferentem in cuius potestate fuit verba late concipere, vt ff. de pact. l. veteribus. & de serui. vrb. prædio. l. si arborem. §. hæc lex. & de contrahen. emp. l. Labeo. & l. cum in lege. & l. si emptione. & de verb. obl. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. & l. qui ex pluribus. & l.
6 qcquid. † Si in cõfessione cogẽdus erit dicere confessus eorum, vt ff. de confes. l. certum. aliàs fieret interpretatio cõtra eũ, vt ff. de interroga. actio. l. de ætate. §. qui tacuit. argu. ff. de ventre inspi. l. j. §. quid ergo. quod de iure nouissimo intelligẽdũ videtur, si respondere iubetur, antequam se absentet, aliàs non, sed esset contra eũ tanquã contumacẽ, prout ratio dictaue-
7 rit procedendũ. vt supra de confes. lib. vj. † Si in iudiciis, erit interpretatio facienda pro proferente, siue verba fuerint prolata per actorem, siue per reum, vt ff. de iudic. l. si quis intentione. & ibi not. de reg. iur. l. in ambiguis
8 orationibus. & l. in contrahenda. §. i. † Si in sen-

stipulationibus de regu. iur. & Ang. in consi. 2. & consi. 158 & dixi in trac. de off. et põt. 1 1. q. Adde, qd notaui in apost. ad Bal. i l. iter oẽs. verb. qd enim. & qd ibi posui in apostilla, in ver. rudis. C. cõi diuidun. et dixi supra in apostilla, ad istũ in regula, nõ est sine culpa. in ver. iudicanti. Et adde vnũ singulare dictũ, quantum ad materiã interp̃tationis qd inci. declarandi voluntatẽ. dico in casibus, in quibus declaratio recipitur, nõ p̃scribitur spatio mille annorũ. ita sing. Bal. in l. perens. post principiũ. C. de pact., quem ibi alij sequuntur, refert & sequitur Girardus de Petra sancta, sing. suo 27. incip. libero arbitrio, vbi ẽt ponit quod declaratio vel interpretatio fieri nõ potest post mortem.

a Delegati. Hoc addi. Dy. sequendo glo.3. d.l. ab executo re. & cōem errorem. Sed aliud est appellatio, aliud interpretatio. vnde iudex delegatus possit cognoscere de appellatione a suo delegato, & tūc pōt vel corrigere, vel interpretari per viā appellationis, sed cessante appellatione, non pōt interpretari. Non obstat l. si duo. de re iudica. quia non loquitur de appellatione, nec de interpretatione, sed de noua cognitione. de integro vt docui in nouis intellect.

tentia, tunc iudex qui protulit, si est de maioribus interpretabitur dictū suū siue sententiam, alias nō liceret sibi interpretari sententiā suam, sed delegati a sui tantū. vt ff. de appel. l. ab executore. in prin. a
& ibi plene no. actorum tamen verba mutari possent, sententiæ tenore in totum perseuerante, vt ff. de re iud. l. actorum verba. †Si in stipulatione præ 9
toria, tūc prætoris erit interpretatio, pertinet enim ad eum. ff. de præto. stipu. l. in prætorijs. & l. 1. §. vlt. †Si in priuilegijs, interpretatio pertinet ad eū, qui priuilegium cōcessit, vt ff. eo. l. Neratius. & de vulg. & pup. & substi. l. ex facto. circa prin. Si in verbis à lege prolatis ad solum principem pertinet interpretatio necessaria, & quę oēs astringit. vt C. de leg. l. imperiali. †Si in vltima voluntate, ipse testa 11
tor poterit interpretari, vt ff. de test. l. hæredes palā. §. 2. Si interpretatus non fuit, tūc aut valere pōt legatū, secundū intellectū hæredis, & legatarij, aut secundū intellectū legatarij tantum, si legatarij tātū illum intellectum assumimus. ff. de leg. 1. l. apud Iulianū. §. si Titius. & de rebus dubijs. l. quoties. & l. vlt. †Si secundū intellectū hæredis, & legatarij, tūc aut est ambiguitas in voluntate relinquente, aut in voluntate adimente. si in relinquente, sequimur, quod est minimū, vt l. apud Iulianū. §. Scio. & de leg. 3. l. qui cōcubinā. §. cū ita. & l. nūmis. †Si in adi 13
mente, aut est incertitudo rerum & personarū, aut personarum tantum, aut rerum tantum. Primo casu in nullo valet ademptio, secundo casu valet ademptio in vtroque casu. tertio casu valet ademptio in maiori, & remanet legatum in minori. & hoc probatur. ff. de rebus dubijs. l. si fuerit. & ibi notatur, & de adimendis legatis. l. 3. §. si quis duobus. & de legat. 2. l. si ita sit ascriptum. in fin. Dyn.

In reg. Non est obligatorium. Argumenta.

1 *Iuramentum non ligat quod contra mores emissum est.*
2 *Impossibilia iure dicuntur, quæ contra bonos mores esse censentur.*
3 *Iuramentum an reddat ualidum, quod alioqui erat fieri prohibitū.*

Pactum

a Adde, quod actus contra bonos mores, possit iuramento firmari. Bal. in l. pacta quae contra. in prin. C. de pact. in l. non dubium. in 17. oppo. C. de leg. & in rub. de cond. ob tur. cau. & Bar. in l. si quis pro eo. in primo membro. ff. de fideiuss. & in l. stipulatio hoc modo concept. & ibi Alex. ff. de ver. oblig. & Alex. in d. l. pacta quae contra. & Imol. in c. cum contingat. in 16. char. de iureiur. & Bal. in consi. 116. i prin. lib. j. & Abb. in d. c. cum contingat. & Cal. in consi. 19. titu. de constitu. Adde Barth. Soc. in suo tract. fallen. regu. fal. 1. 2. & 6. et Pet. Philip. Corset. consi. suo 55. incip. visis. in lite ram, volu. 3. & vide Anto. de Petra. in repet. l. 1. in 62. effe. ctu. ff. de iureiu. videlicet, an iuramentum contra bonos mores, ciuiles & naturales sit seruandum.

b Adde ibi Cy. Bart. Bald. Sali. & Doct. Moder. et Abb. & Imol. in d. c. cum contingat. de iureiur. & Abb. Sic. I sua dispu. incip. stante statuto. multum singulare.

c Adde Doct. maxime de S. Gemi. in d. c. 2. de iureiur. supra eo. lib. & Imol. in d. c. cum cum contingat. & Ang. Aret. insti. qb. alien. licet. in prin. et Bar. i l. si qs pro eo. ff. de fideiuss.

4 *Pactum quo filia paterna haereditati renuntianti, an possit iuramento validari*

5 *Iuramentum quod robur praestet actui alioqui inualido.*

REGVLA LVIII.

NON *est obligatorium, contra bonos mores praestitum iuramentum.*

†SI iuraui hominem occidere, vel furtum facere, tale iuramentum non est obligatorium. quia contra bonos mores a est praestitum, & istud est generale, quod iuramentum praestitum contra bonos mores, vel contra leges, non est obligatorium, nec firmat rem de qua agitur, vt s. de elect. c. vbi. & c. quia saepe contingit. & de rebus ecclesiae non alie. c. 2. † quia quae contra bonos mores sunt, impossibilia reputantur de iure, vt ff. de condi. insti. l. filius. & l. conditiones. & l. quidam. sed impossibilium nulla est obligatio, vt supra eo. c. nemo pot. & ff. eo l. impossibilium. ergo nec eorum quae sunt contra bonos mores.

3 Sed opponitur, & videtur † quod iuramentum confirmet ea quae sunt de iure prohibita. ecce de iure prohibitum est rem minoris alienari, vt ff. de reb. eorum. l. 1. & tamen alienatio per iuramentum confirmatur, vt C. si ad b uersus venditionem. l. 1. & in auth. sacramenta. b Item prohibita est de iure fundi dotalis alienatio, vt C. de rei vxo. act. l. vnica. §. cum lex. & tamen confirma c tur per iuramentum c mulieris, vt supra de iureiuran. 4 c. 2. lib. 6. † Item prohibetur valere pactum d per quod fi d lia dotata renuntiat futurae successioni paternae, vt C. de

d Adde quod Bar. in l. stipulat. hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. dicit Dy. non intellexisse istam regulam in hoc quod Dyn. dicit quod pactum de succedendo potest iuramento firmari, prout ibi vide per eum in princ. &

 Alex.

Alex.col.2.ver.ex his etiam.& Bart.in l.si quis pro eo.ff. de fideicom. & in l.pactum.Paul.de Cast.Ias. de May.& Alex.C.de pact.& in l.fi. & ibi Bal.C.eo.tamen pactum de non succedendo,iuramento firmatur, vt tenet Bar.& Doct.etiam supra allegati,& Imol.in c.cum contingat. in primo membro,de iureiuran,et communiter tenetur contra Dyn.licet Bal.in c.1.§.mo rib. teneat opi. Dy.si de feudo controuersia inter dominum et agnat. & vide Bal. consi. 369. vol.3. & in con si.131.eo. volu. & Domin. de Rot. decis.850. in antiq. tit. de pact. & plene per Lud.Rom. in l.qui superstitis ff. de acquir. hære. & Alex. consi.28. lib. 3. sed quid si filia dote contenta renũtiauit successioni paternæ,et maternæ cũ iuramento, pater, vel mater in testamento legat eidem, quæritur,an possit capere relictum sibi in testamento patris, vel matris, non obstante renuntiatione: dic q̃ sic, vt tenet Spec. titu. de test.§.1.ver. pone filius fecit.& ibi Ioan. And. in addit. tenet Bal.in consi. 204.lib.2.& Oldr.consi.213.tit. de pact.& adde ad not.hic decis.Capel.556.& Ioan.& Imol.in consi.1.& dixi late in.§.j. colum.7.de test.lib.Consuetu.Biturigum.

C.de pact.l.pactũ qđ dotali.& de collationib.l.pactũ.ff.de suis & legi.hære.l.vlt.& tamẽ cõfirmatur per iuramentum, & supra de pact.c.2. lib.6. †Sed 5
dic,aut sunt ꝓhibita propter turpitudinẽ sui. & tũc iuramentum nihil operatur,vt hic,& in iuribus supra allegatis ad idẽ. Aut in priuilegium vel fauorẽ personæ,& tunc iuramentum illius personæ in cuius fauorẽ inducitur ꝓhibitio.est obligatorium, & confirmat rem de qua agitur,vt in Auth sacramenta.& supra de iureiuran.c.2.& de pact.c.2.lib.vj.

In reg. Dolo facit. Argumenta.

1 *Maritus in dolo esse dicitur dotem petens,quam restituturus est.*

2 *Maritus quando in casu restitutionis dotem petere possit.*

3 *Dolosus quando dicatur & in quibus qui petit quod eum restituere oportet.*

4 *Spoliatus prius restitui debet,quàm de proprietate quæratur*

REGVLA LIX.

DOLO *facit qui petit quod restituere oportet eundem.*

†IN marito qui petit dotem quę est in casu restitutionis,rationabiliter põt intelligi,quia cum esset ipse restituturus si haberet dotem penes se,dolo videtur facere,quia petit,vt hic.& ff.de doli excep. l.dolo.& de reg.iur.l.in cõdẽnatione.§. dolo. Sed oppo- 1

a Adde ibi Bar. & Doc. Mod. ꝙ licet hęc regulá habeat locū cōtra petētē & restituere debentē, vt in iuribus hic p Dyn. alleg. iñ intelligitur qñ agit ex persona ꝓpria, sed nō ex iure alterius, quia non pōt obijci hæc exceptioni. vt dicit hic Dyn. in fi. & illud do. Fran. Are. in l. ex duobus. in prima & vlt. col. ff. de duobus reis. per text. in l. Vranius. §. 2. & ibi Lud. Bol. in secundis interpreta. ff. de fideiuss. et vide Io. Fab. in. §. in bonæ fid. in glo. 1. & ibi Ang. & Ias. de Mayn. ver. quæ sit differentia inter exceptionē cōpensationis & doli. instit. de act. & gl. & Bart. in l. quæ. inuicē. ff. de condi. inde. Bal. Al. et Lud. Bol. in secundis interpr. in d §. Lucius. et Lud. Ro. in cōs. 204. col. 3. & Spec. tit. de salar. §. 3. ver. sed pone. et hic Io. And. in gl. & doct. in c. ex literis. de resti. spo. & not. secundum doct. in d. conf. ꝙ ista regula habet locū quando incontinenti restituturus est quod accepit, secus si ex interuallo. casus est in l. fi. §. j. ff. vt leg. nom. cau. & adde Bald. in c. 1. §. possessiones. ver. & not. de pace Constan. col. 10. & hic Philip. Fran. & Fran. de Cre. in suo sing. 154.

a opponit. ff. solu. matri. l. si socer. §. Lucius. a †vbi ad
2 mittitur maritus ad petēdā dotē q̄ erat in casu restitu
ti nis, sed dicēdū est ꝙ ille §. declarat & distinguit effectū istius regulę. q̄a aut est restituturus eidem, aut alij. si alij, cessāt regula, aliàs oēs procuratores actorū ab agēdo repellerētur, q̀a q̄d petūt, restituturi sunt dn̄o, q̄d est absurdū & incōueniēs, & tractatus totus de proc. redderetur inutilis. si vero eidē à quo petijt, tunc regula locū habet. vt d. §. Lucius Itē contra regulā videt. C. ad leg. Iul. de vi pub. l. si. quis ad se feudū. vbi petit sibi reddi possessionē sibi violēter ablatā, & nihilominus postea poterit super dominio cōueniri, & cōuentus restituere cogetur.

3 †Dixerunt quidā quòd hæc regula locū habet in petitorijs tantum, & non in possessorijs. q̄d falsum est. vt patet. ff. de Carbo. edi. in l. iij. §. cāæ. & not. in præalleg. l. dolo. & de iudi. l. si de vi. & de regu. jur. l. inuitus. §. cui damus actionem. Et ideo distin

b gui oportet in possessorijs, b quia aut agit iudicio adipi-

b Adde an ī possessoris hēat locū regula, dolo facit & c. Bar. ī l. naturaliter §. nihil cōe. ff. de acq. poss. & Abb. Sic. in c. ī literis 3. col. de rest. spol. & q̄ dicit Dy. in reg. qui ad agendū. & Lu. Bol. in l. j. §. quid vis a me. in secūdis interpr. ff. q̄d vi aut clam. & Bar. in l. in prin. ff. quor. lega. Quid si inter duos principes vel cōitates facta est pax, et facta sunt capl'a vt restituātur ablata particularib. ciuibus, an istis restitution ibus q̄ debent fieri possit opponi rēa dolo petis? dic ꝙ sic. istud est singulare verbū Bal. et aurei mēti tenēdū. in c. j. §. possessores. de pac. Cōst. in vsi. feu. & tenet Frā. de Crema. ī suo sing. 153. incip. facta est pax inter duos principes. Et dū quærit an exceptio doli. et lis possit opponi in iudicio pos. Tu dic ꝙ pōt opponi in iudicio possessorio recuperādi si incōtinēti ꝓbare pōt, nō alr, vt no

adipiſcendæ,aut retinendæ,aut recuperãdæ poſſeſ-
ſionis.In primis duobus,ſ.adipiſcendæ & retinẽdæ
regula locum habet.In tertio verò,i.recuperandæ.
locum non habet,†quia ſi ſpoliatus ante a debet re 4
ſtitui,quàm de proprietate quæratur, ut d.l.ſi quis a
ad te fundum.& C.ſi per uim,vel alio modo.l.j.&
de dona.inter vir.& uxor. l.ſi maritus.& de agric.
& ceſit.l.coloni. & ff.de iudic.l. ſi de ui. & ad lega.
Iul.de vi.pub.l.q. cœtu.§.ſi de vi. & ideo quod hic
dicitur,petit. debet largo modo poni, agendo iu-
dicio prætorio vel poſſeſſorio adipiſcendæ uel reti
nendæ poſſeſsionis,& quod ſubijcit reſtituere,ſ.ei-
dem, ſecus ſi alij, vt ſuperius oſtenſum eſt. Dyn.

vt not. Ang.in l.ille a quo.§.ſi de teſtamento. in fin.ff.ad Trebel. per glo. in l. ſi de vi.ff. de iudi. pro quo eſt tex. & glo. in l. dolo.ff. de doli excep.& ſ alleg. l. vt ff. quorum legat. not. ſcriben. in l.2.C. de edict. diui Hadri.toll.

a Ante.Niſi eſſet quid irreparabile vel irrecuparabile.Alexand.l.naturaliter.§.nihil cõmune. col.2.ff. de acquir. poſſeſ.Vdalri. Iaſ. l. 4.§. condemnatum.de re iudic.Anto.Rub. rep.§. morte. in l. non ſolum.nume.478.de ope. no.nuntia. dixi in ſtylo parlamenti cap. 18. §.10.

In reg.Non eſt in mora. Argumenta.

1 *Mora debitori dãnoſa multiplices ꝑducit effectus.*
2 *Exceptio legitima quæ ſit proprie cenſenda.*
3 *Exceptio quæ poteſt replicatione excludi inutilis.*
4 *Pœna quando ex ſtipulatione peti poſsit.*
5 *Pœna ex nudo pacto peti non poteſt. & nu. ſeq.*
7 *Stipulatio non committitur ſuper pactione nuda ante litem conteſtatam*
8 Rigor *iuris quandoq; relaxatur ne contractus inutilis reddatur.*

REGVLA LX.

NON *eſt in mora, qui poteſt exceptione legitimè ſe tueri.*

†EFFECTVS moræ afferẽtis dãnũ debito 1
ri sũt plures,ut dictũ eſt ſ̃.eo.c.mora, & ab omni-
bus ꝑdictorũ oĩum effectuũ excipit is q̃ põt defen
ſione legitima ſe tueri.vt ff.ſi cer. pet.l.lecta. & de
verb.oblig.l. ſi pupillus.& de reg.iur.l. nulla.† Ex 2
ceptio aũt legitima a debet intelligi omnis illa q̃ nõ a
põt ope replicationis elidi. Nã ſi exceptioni obſta-
ret replicatio,habet̃ ꝓ nõ legitima,q̃a qua rõne ni
hil ĩtereſt vtrũ q̃s nõ habeat ipſo iure actionẽ, vel
habeat eã q̃ poſsit ꝑ exceptionẽ excludi. vt ff. eo.l.
nihil

b Adde quæ dicatur & ſit exceptio,Abb. & Fel. in rubr. de except. in prin.& Angel. Aretin. inſtitu. de except. in rubric.

nihil qs nō habeat exceptionē, vel habeat eā quæ possit ope replicationis excludi. cum ita se habeat replicatio ad exclusionem exceptio
a nis, sicut exceptio ad exclusionē actionis,[a] ut ff. de except. l. 2. & hoc etiam confirmatur ex eo quòd reus in exceptionibus in quibus excipiendo ponit seu asserit, vices actoris sustinet. ut ff. de probat. l. in exceptionibus. & de excep. l. 1. Sed contra regulam potest de iure
4 ciuili opponi, † quia lege cauetur. ꝙ si promisisti aliquid nudo pacto, & si non faceres, promisisti pœnam per stipulationem, ꝙ agi potest ex stipulatione, ut consequenter id fiat quod in pacto deuenit, aliâs si non fiat, conse-
5 quitur pœnā in stipulatione deducta. † Cū ergo pœna debeatur ratione moræ, & mora non pōt esse vbi petitio nō est, petitio non ꝓcedat ex nudo pacto. ut ff. de pactis. l. iurisgētium. §. sed cū nulla. sequitur ꝙ nō possit esse mora, & propterea nec pœnā committi. unde uidetur obstare C. de pact. l. si pacto. Et si respondeatur sicut primo modo respōdēt Glossatores iuris ciuilis, uidelicet ꝙ ibi erat debitū qđ nudo pacto debebatur, saltē nuturaliter, nō erit sufficiēs respōsio, qa regulariter de iure ciuili sola naturalis actionē nō parit. ut d. §. sed cū nulla.
6 de uerbo. signifi. l. creditores. † Et ideo secunda responsio melior uidetur, & magis conueniens literæ legis contrariæ, nam ibi non agitur ad id quod debetur ex nudo pacto, sed ad id quod debetur ex stipulatu, & prætextu eius consequitur fortè quod nudo pacto debetur, aliàs consequitur forte quod in stipulationem deuenit. Sed contra hanc responsionem est valde illa l. si pacto. quia nuda pactio
7 præcessit stipulationem pœnalem. † ergo sti-
b pulatio [b] non committitur nisi lite contestata super

a Adde ꝙ ille qui potest se tueri exceptione, non dicitur esse obligatus. vt dicunt Bald. et Lud. Bolog. in secundis interpre. in l. Mæuia. §. fundus. ff. sol. matrim.

b Adde quando stipulatio pœnalis committitur, et qua actio ne possit consequi. Bart. Cyn. Bal. Sal. & moder. in l. nuda. C. de contrahen. et commit. stipu. & Barto. Bald. Paul. de Cast. sing. Alexan. in l. ita stipulatus. in 9. col. de verbo. oblig. & Bart. in l. si pupillus. ff. de verb. obliga. & in l. petens. & docto. in l. si pact. de pact.

ta ſuper actione nuda, & propterea non poteſt ex ea agi. vt C. de contrahend. & committend. ſtipulatio l. nuda. Et ſi reſpondeas, ꝙ ibi fuit lis conteſtata ſuper pactione nuda, diuinare eſt. Reſpondebis ergo ſic quando ſtipulatio pęnalis incipit a præcedenti pactione nuda, lex diſpenſatiuè permittit agere ex ſtipulatione pęnali nondum cõmiſſa, ut metu eius pareatur pacto præcedenti. ut in l. ſi pacto.
† ꝙ eſt ratio in utroque caſu, ne contractus in totum conſtituatur inutilis, ſi nihil relaxaretur de iuris ſubtilitate. relaxatur enim in l. ſi pacto. quia permittitur agi ex ſtipulatione nõdum commiſſa, quod eſt contra ius commune, vt ff. de verb. oblig. l. ita ſtipulatus. & de verb. ſignifi. l. credere diem. & d. l. nuda. Relaxatur ſimiliter, quia permittitur agi & litem cõteſtari ſuper pacto nudo, quod ſimiliter remotum eſt à iure communi, vt in l. iuriſgẽtium. §. ſed cum nulla. & C. de pact. l. legem. & de pact. conuent. l. 1. ſed de iure canonico hoc ſecundum iure communi ſine diſpenſatione procederet, cum nudum pactum ita pariat a actionem ſicut veſti- 8
tum ſupra de pact. c. 1. Dyn.

Tn

a Adde an ex nudo pacto oriatur actio de iure canon. Docto. in cap. 1. de pact. in antiquis Bald. & ibi Alex. in addit. col. 7. in l. cum quis. C. de iur. & fact. igno. & Bar. Alex. in l. iuriſgẽtiũ. §. igitur. ff. de pact. & Bar. in l. quintus. ff. mãd. & Inno. in c. nouit. de iud. dat nobis vnã bonã cautelam conſequendi id quod nobis eſt promiſſum nudo pacto: vbi uideas etiã ꝑ modernos. et Salicetũ, & Alex. in d. l. legẽ. C. de pactis. et Ludo. Rom. in cõſ. 30. & Bal. in l. petẽs. ſupra. alleg. col. fi. in rep. Padua. et tex. ſing. in c. iuramenti. 22. q. 5. & Ale. in cõſi. 16. in 2. volu. & latius in cõſi. 12. col. 2. per totũ. lib. 52. & Angel. Are. in. §. in perſonã. col. penul. inſtitut. de act. Ex quo infert Bal. in d. l. petens. quòd in terris imperij inter laicos. & in foro Cęſaris ſeruatur deciſio iuris ciuilis, ĩ terris vero eccleſiæ ſeruatur ius canonicũ qđ ſimpliciter inter clericos ſeruaretur vbique. & ꝑ Bal. in Auth. ad hæc. col. 2. in fi. cũ princ. ſeq. C. de vſur. & Ang. in repe. l. ſi certis annis. C. de pact. vbi in 2. col. dicit ꝙ ĩ terris ĩperij laicus cõtra laicũ põt agere ex nudo pacto ĩ foro eccliaſtico ꝑ uiã denũtiationis Euãgelicæ. & ad ꝑdicta vide Ioã. Bap. de S. Seuerino in ſuo eleganti tract. & de pact. in q. 13. de uerſ. 7. & Bal. in l. diuiſione. in fi. C. fam. erciſ. & Io. Imo. in cõſ. 102. col. 3. verſ. itẽ obijcitur quarto. & ſup cẽs Fel. multũ celebre in d. c. 1. col. 1. verſ circa q. ĩ rriũ. de pact. ubi ponit regulã iuris ciuilis negatiuã ſecũdũ aliquid cõtra opinionẽ Cano. tertio corroborat cõem opinionẽ. & quarto ponit nomẽ declarationis, & ꝑfecto nõ reperitur tam per antiquos, ꝙ mod. melius ordinatum & elegantius ſcriptum. & uide Ioan. Andr. & Bald. in proœ. Decret. qui dicunt actionem ex promiſſione in Catoniana non oriri.

Adde

Adde ad hãc apostillam dum quærit an ex pacto nudo oriatur actio. istã in §.1.col.3.& ibi dom.meum do. Ias.May.institu. de actio.nu.5. eundẽ Ias.in l.iurisgentium.§ sed cum nulla.post Pla.ff. de pactis, no. Bal.plene in l.si diuisione.nu.3.vers.sed iure cano,& ibi posui in apostil. ad ipsum in vers.oritur pactio.C.familiæ ercis. & in auth.ad hæc. nu. 13.C. de vsur. Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ.colum.16. versic. tertius effectus de constit. Bar. Soc. in tract. in fallen. regu.9. fallen.9. & qd vtroq; iure, & qui simpliciter in præalleg. regu.9. Roma 30.Alex.consi. 16. versi. quid autem, vol.2. & consi.4.vol. 3.& adde quod corã iudice ecclesiastico põt laicus agere ex pacto nudo no. But. in c.1. in prin. de proba. quod est ita uerum, ut episcopus non posset statuere vt ex nudo pacto nõ posit agi. ita not. Panor. in c.dilecti.i princip.de iudiciis. & non tradas obliuioni vnũ sing.dictũ Bar.in l.fideiussor.§.qdã.ff.mãdat.qđ inter mercatores,et vbi agitur de bono & æquo,pactũ nudũ pducit actionẽ.ita & no.Bal.in l.si p ea.C.mãda.& ibi Sali.Idẽ Bal.i l.2.C.de cõsti.pecu.licet cõtrariũ tenuerit et,male Rom.i l.si filiusfa.ff.de dona.Et i quãtũ dictũ est supra.pactũ nudũ obligare etc.Intelligo hoc pcedere qñ l eo est cã expssa.alias p errorẽ pmisisse psumit.ita no.Abb.in c.si cautio.℣.nũc intro.et ibi Fel.i prin.de fide instr.& p hoc limitabis c.1.& 3.d pact.et c.iuramẽti.22.q.5.

In Reg. Quod ob gratiã. Argumẽta.

1 *Sententia contra minorem lata nulla est, si sine tutoris autoritate litigauit.*

2 *Contrahens cum minore non potest eo inuito contractum rescindere.*

3 *Minori quæstio de bonis aut statu lata non debet referri si probationes habeat in promptu*

4 *Commodum afferre non debet, quod in odium est introductum.*

5 *Impubes an posit hæreditatem locupletem adire sine tutoris autoritate.*

6 *Pupilli factum quando citra tutoris autoritatem sit ualidum.& nu.seq.*

8 *Emens uina an posit petere acida si eadem excepta fuerint.*

9 *Impetrans ius iniquum quando in eius læsionem retorqueri debeat.*

10 *Ingenuus sententia pronuntiatus, an perdat ius aureorum annulorum.*

11 *Serui an in fauorem domini sint torquendi.*

12 *Iudæi die Sabbati nec cõueniri põt, nec cõuenire.*

13 *Conuentio tacita quando habeatur pro expressa.*

14 *Fauorem quando afferat quod in odiũ est inductũ.*

15 *Militia missus ignominiose quod inde commodum censeatur reportare.*

Actus

16 *Actus idem, & pœna & premij causa immediata esse nequit.*

17 *Delictum qualiter causa proxima pœnæ & premij esse putetur.*

REGVLA LXI.

QVOD ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium torquendum.

¶ † OB gratiam & fauorem minoris est inductũ 1
ꝙ non possit esse in iudicio sine tutoris autoritate,
vt C.de auto.præst.l. clarum. & qui legit. perso.l.
momẽtaneæ.& ideo si litigauit sine tutoris autoritate,
vel curatoris, si quidem fertur sententia contra
eum, nõ valet ipso iure, vt C.qui leg.perso.l.j. & si
aduer.rem iudi.l.cũ in minores.ff.de re iudi.l.acta.
§.contra indefenso. & l.contra pupillum.sed si feratur
pro eo, valet, vt C de procu.l.non eo minus.
†Item in gratiam & fauorem minoris inductũ est 2
ꝙ petere possit restitutionem in integrum contra
venditorem, ergo si petit & noluit vti beneficio in
integrum restitutionis concesso, nunquid aduersarius
eius inuito minore possit venditionem rescindere?
dicendum est ꝙ non, [a] ne quod in fauerẽ mi- a
noris inducitur, in eius læsionem retorqueatur, vt
ff.de minori.l.si iudex. † Itẽ inductum est merè in 3
fauorẽ pupilli, cui mouetur controuersia de statu
& bonis, ꝙ quæstio differatur vsque ad tẽpora pubertatis,
quia ergo si habet ꝓbationes pro se faciẽtes
in promptu non erit differenda, sed de præsenti
cognoscenda, & examinanda, ne quod in eius fauore,
&c. & de Carbo.edict.l.3.§.duæ.Itẽ confirmatur
regula, & traduntur eius exempla.ff.de leg.cõmis.l.
2.& de in diem addit.l.Sabinus. & C.de fide
instr.l.plures.& de secundis nupt. l.generaliter.§.
in his aũt.sicut hęc [b] regula continet veritatẽ, ita & b
eius contraria vera est, si † aliquid inductũ est 4
in alicuius pœnam vel odium, nõ debet in eius vtilitatem

a Adde Bar. in fi.& ibi Doct.Moder. & litium expẽ.& Bal. in c.2.§.in quibus.de consue. recti feudi. & ibi Cardina. Alexandr. & Bald.in l.quod fauore. colũ.1. versi. venio ad exemplum. C. de legibus.

b Adde quando procedit ꝙ in fauorem alicuius inductũ est, in eius læsionem non debet retorqueri. Cy.Bartol. Bald. & Saly. Paul. & Ias.in l. quod fauore. C. de legibus. & Barto.Bald. & Moder.in l. nulla.ff.de leg. & Fel,in c.dilectus.in 2.versi. octaua conclus. de rescrip. in c. tuis.post princ. de test. versicu. in text.& Specula. in titu. de test.§.2. versic. 36. & Bal.cõs. 329. ante finẽ. lib.j.& Felyn. post And. Barbat.in c.intelleximus. colum. 2.versicu. nota ex textu. de iudi.

a Adde quando gesta per pupillum sine tutoris autoritate valeant. gl. & Bar. in l. si. ff. de nouat. & in l. pupillum. §. pupillus. & sing. in l. oblig. ff. de auto. tuto. qui ponit distinctionē Dy. hic, licet de eo non faciat mentionem. & vide Bal. Christoph. Porc. & ibi Ias. in addit. Io. Fab. & Angel. de Aret. institu. de auto. tuto. in princ. sed quid in iudicijs. vide Cyn. Bar. Bal. Saly. & Alexā. in l. non eo minus. C. de procurat. Io. Fab. & Angel. Aret. in. §. neque. institu. de auto. tuto. & deciliones Capel. Tholos. decision. 102. & Alex. in d. l. nō eo minus. Et not. ꝙ si pupillus careat tutore, & etiam nō possit habere copiā iudicis, potest solus ipse adire hæreditatem. vt est gl. singul. secundū Lud. Roma. & Lud. Bolog. in primis interpret. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui oper. nun. & Alexā. in l. bonorū. in vlt. col. 1. versi. tertio limita. C. q admit. ad bon. pos. possunt. licet Ludo. Bar. et Doct. in d. §. si quis ipsi prætori. velint contrariū. & adde Bald. in d. l. q̃ fauore, col. 2. & Alexand. in l. 3. §. adipiscimur, ff. de acquir. posses.

litatem conuerti, vt ff. de leg. j. l. si seruus plurium.
§. qui autem. & de interdict. & releg. l. relegatorū.
§. vlt. & l. sequen. & not. in Auth. de hæred. & falc.
§. si verò. & ideo est opponendum ad vtrunque
p ordinē. Et primò ad primū. videtur enim ei ob-
5 stare l. in qua cauetur, † ꝙ impubes non pōt adire
hæreditatem ēt locupletem sine tutoris autoritate.
ergo quod inductum est in eius fauorem, videtur
in eius læsionē redire, vt ff. de auto. tuto. l. obligari.
§. pupillus hęreditatem. & institu. de auto. tuto. §.
6 neque. ¶ † Dicendum est ꝙ quædā sunt in quibus
certum est conditionem pupilli meliorem consti-
tui, & in illis valet factum à pupillo, etiam sine tu-
a toris autoritate, a ne quod in eius fauorem, &c. vt
C. de procur. l. non eo minus. & de autoritate præ-
7 stāda. l. j. & institu. de auto. tuto. in prin. † Quædā
sunt in quibus certum est conditionem pupilli de-
teriorem constitui, vt si quis se obliget vel vendat
cum dāno suo, vel actionē cedat, in his factum sine
tutoris autoritate non tenet, vt C. de auto. præstā. l.
ij. & iij. de inuti. stipula. l. j. Quædam sunt in qui-
bus dubium esse potest vtrum pupilli conditio cō-
stituatē melior, vel deterior, vt in l. hæreditatis adi-
tione, quia habere potest latentia onera, & in his
factum à pupillo sine tutoris autoritate non tenet,
vt d. l. obligari. & §. neque. & hoc est in fauorē pu-
pilli, ne oneribus implicetur, vt ff. de acquir. hęred.
l. more ciuitatis nostræ. & l. pupillus. ¶ Sed opponit
8 ad primam regulā, de iure quo cauetur si † vendo
vina, exceptis acidis & mucidis, & emptor velit aci
da, non potest, licèt in eius fauorē videatur pactum
appositū, vt ff. de periculo & commodo rei vēdi. l.
si vina.

a Adde Dy. & quæ ibi dixi supra in regula, in iudiciis prope finem. & Dyn. infra ea. regula, in .7. oppoſ. & ibi in additio. & Fel. Sand. in capit. ſanctorum, in principio, de re ſcriptis.

b Adde ibi Alexan. Imol. in addi. ad Bar. & Bar. & Bal. latius in l. preſbyteri. C. de epiſco. & cleri.

c Adde ibi Barto. & doct. & Barto. in l. i. §. nuntiatio. ff. de no. oper. nuntia. & Ang. & Alexand. poſt Bart. in l. fin. C. de iure delibe. & Alexan. in l. 3. verſi. tertio limita. ff. quod quiſque iuris in alienum ſtat.

ſi vina. Dicunt quidã ꝙ lex contraria locum habet qñ fauor inducebatur per pactum, regula verò qñ per legem vel priuilegium, quod nihil eſt, quia in his quæ in fauoré inducta ſunt per pactũ, locum habet regula, vt patet. ff. locati. l. ea lege. & de lege com miſſoria. l. 2. & 3. & de in dié addic. l. Sabinus. vnde dicendum eſt ꝙ fauor ampliat priuilegiũ quod ſupra vel extra ius cõe conceditur, vt ff. ad munici. l. 1. & C. de theſaur. l. vnica. lib. 10. ſed lex, ſi vina. nihil inducebat per pactum extra vel ſupra ius cõmune, & ideo non ſunt proprie pertinet ad materiam huius regulæ. Tertiò videtur contra regulã. ff. qđ quiſq; iur. l. j. vbi dicitur, † ꝙ ſi impero ius iniquũ, 9
illud retorqueri debet in læſioné meã aduerſario poſtulante. ſed diſtinguendũ eſt, ſicut diſtinguitur in l. 3. co. tit. videlicet quod ſi conceſſum fuerit ad poſtulationem [a] meam tunc habet locum l. contraria. a
ſed ſi non ad poſtulationem meam, tunc habet locũ regula. Quartò videtur contra regulã ff. de iure aureo. annu. l. 2. † vbi ſententia lata pro ingenuitate, facit eum qui pronuntiatur ingenuus, perdere 10
ius aureorum annulorum. Sed dicendum ꝙ non operatur illud directè ſententia, ſed tacita renuntiatio illius qui petijt ſe pronuntiari ingenuum. eligendo. n. vnum de duobus contrarijs, videtur tacite renuntiare alteri, vt C. de codic. l. vlt. & de furt. l. j. & ideo ad id cui renuntiaſſe videtur, per electionem alterius non debet regreſſus dari, vt ſupra de elect. c. vt quis. lib. 6. & ff. de lege cõmiſ. l. ſi fundus. §. eleganter. & l. poſt diem. Quinto opponitur de l. pridem. C. de qõ. † vbi ſerui vel liberti paterni vel 11
materni etiam in fauorem dñi vel patroni non torquentur, ſed illud ratione cõnexitatis, quia ſi pro eo ſequeretur ꝙ etiam contra eum, cùm teſtis pro vtraq; parte deponere debeat, vt C. de epis & cler. authenti. ſi iudex. [b] ¶ Sextò oppon. de l. die Sabbati. [c] C. de Iudæis. † ibi ſicut Iudæi non poſſunt con b c
uenire die Sabbati, ita nec poſſunt alios conuenire, 12
ſed ibi priuilegium nõ ſtetit in finibus cõceſsionis, ſed vl-

a Adde quod Bar. in consi. 130. reprehendit Dyn. circa intellectum dicti. §. cum inter. in q. pater dedit dotem pro filia, & stipulatus est dotẽ sibi reddi solut. matri. morte filiæ sine libe. an ea mortua cum liberis debeat restitui dos, vel cedat lucro viri, vel eius filij, & Dy. videtur tenere hic ꝙ cedit dos lucro viri. & ipsum sequitur Bal. & etiam Imol. in l. si cũ dotem in princip. ff. sol. matri. & idem tenet Cy. in l. quod fauore. C. de legibus sed Bartol. contrarium tenet in d. l. si cum dote. & in d. consil. 130. et cõs. 227. maxime attẽta consuetudine generali. de qua in l. dos a patre. C. solu. matrim. quia remanet apud liberos hęredes matris. & Pau. de Cast. in d. l. si cum dotẽ, & Bald. in authen. sed si quis. C. de secun. nupti. tenet quod dos spectet ad hęredes mulieris quando pater stipulatus est sibi ipsi. secus si filiæ. de quo vide late ꝑ Alex. in d. l. si cũ dotem. col. 6. vers. successione extra glo. oppo. & Ioan. Pet. de Fer. in forma libelli. quo vxor agit ad dot. & vsu. in verbo dicite domine. in principio & Bened. de Plumb. in repet. l. dotem. solu. matrimo. ff. & Io. de Imol. consi. 64. & Ioan. Cald. in consi. 1. de donat. inter virum & vxorem.

sed vltra concessis ꝑ ęqualitaté, inter litigatores seruandã, & inęqualitaté, vitandã. C. de fruct. & lit. expen. l. vlt. & de ꝑxi. sac. scrin l. in sacris. Septimò
a opponiť de l. inter socerũ. §. cũ inter a ff. de pac. dot.
13 † sed ibi cõuẽtio tacita à cõttario sensu cõuẽtionis expressę ꝑcepta dẽt haberi ꝓ conuẽtione expressã, sicut intellectus perceptus à cõtrario sensu legi ex pressæ ꝓ expressa lege hr̃, vt ff. de testa. l. ex eo. & de test. q. testõ. §. mulier. & ideo casus ille nõ est cõ trarius regulę, q. a pactũ expresũ nõ torqueť in dã nũ, sed tacitũ à cõtrario sensu expressę cõuẽtionis percipiť. Ad contrariũ aũt regulã oppo. vr̃ enim
14 † quòd indultum est in pœnam vel odium, retorqueatur in fauorem, quia inductũ est in pœnam & odium tutoris suspecti, quòd à tutela remoueatur tanquàm suspectus, & tamẽ cõuertitur ad eius commodum, quia non tenetnr vlterius de periculo administrationis neglectæ, vt ff. de suspec tut.
15 l. decreto. † Item inductum in pœnam, & odium illorum qui de militia per ignominiam remittuntur, quòd non possunt immorari in vrbe, vel alibi vbi imperator sit, vt ff. de his qui notan. infa. l. 2. §. ignominiæ, & tamen concertitur ad vtilitatem eorum, quia excusantur ẽ tutelis quę deferuntur in vrbe, vt ff. de excusat. tu. l. sed & milites. §. sed igno
16 minia missi. † Solu. dicendum b est qaod idẽ actus
b non potest esse causa immediata pœnę & prę-mij.

b Adde ꝙ ea quæ sunt inducta in odium non debent operari fauorem, seu ex eodem facto consequatur quis præmium & pœnam. Bal. in l. nulla, in fin. & Doct. Moder. ff. de legibus & Alexã. in addi. ad Bar. in d. l.

T quod

quod fauore, & Dy. in l in decreto. ff. de suspect. tut. vbi distinguit eo modo quo hic gl. & Doct in l. siue hæreditaria ff. de neg. gest. & Alberic. de Rosin Dictionario, in litera. actus, & pulchre Fel. in c. dilectus. 2. col. 2. versi. 4. conclusio. de rescript. & in d. c. intelleximus. col. 2. versi. not. & text. in fin. de iudiciis.

mij, vt d. l. relegatorũ. §. fi. & l. seq. & de neg. gest. l. siue hęreditaria. & C. de hęre. l. curiales. & de tute. l. ne quis. sed cã mediata & remota esse põt, delictũ enim est cã pęnæ, pœna verò causa inhabilitatis ad aliquẽ actũ vel officiũ iudicãdũ, inhabilitas vero cã remotionis ab actu, remotio aũt cã exemptionis ab onere imminente occasione actus, vt d. l. decreto. & d. l. sed & milites. §. sed ignorãtia. sed contra pdicta vr̃ ff. de his quib. vt indig. l. j. † vbi delictũ est causa proxima quasi pęnę pręmij. sed diuersitas personarum & rerum quæ ibi erat, tollit contrarium nã ibi respectu fisci meretur & iõ cõsequitur pmiũ respectu autẽ patroni delinquit, & ideo patitur pænam. 17

In reg. Nullus ex cõsil. Argumẽta.

1 *Consilio dato quãdo quis teneatur & quãdo nõ.*
2 *Consiliũ dans alicui, quando ex eodẽ obligetur.*
3 *Consilium præstans alij ad delinquendum quando de delicto teneatur.*

REGVLA LXII.

NVLLVS *ex cõsilio, dũmodo fraudulentum non fuerit, obligatur.*

¶† Si dedit tibi consilium vt pecuniã tuã potius in mercimoniũ q̃ in emptione prædiorũ cõuerteres, & male tibi acciderit, quia forte merces naufragio sunt submersæ, & dubitatur an ego tenear? distinguitur, quia aut dedi [a] consilium bona fide, & tunc 1 a

a Adde quando quis ex cõsi. teneatur. glo. in. §. opere. inst. de obli. quę ex de li. & glo. in l. 2. §. fi. ff. mand. & Bar. in l. non solum. §. si manda to. col. 4. versic. veniamus. quit ne t opi. Dy. hic & etiam Alex. in addi. ff. de iniuriis. & Bal. in l. non ideo minus. C. de accu. & Bar. & Doc. post glo in l. sępe. d verb. sign. & Bald. in l. ob hæc verba. vbi multa singula. dicit ff. de his qui not. infa. & in l. data opera. colũ. 25. C. qui accusare nõ possunt. & in l. metum. C. qd metus causa. & in l. i. col. 1. & 2. C. de ser. fugit. & Cano. plene pręcipue Fel. in c. 1. col. 4. versi. secundum membrum. de offic. deleg. et Sal. & Moder. in l. i. C. de rap. uir. & Doct. in c. sicut dignũ maxime Fel. col. 4. in prin. versi. not. vbi ponit regulam cum pluribus fallẽt. & vide Paulũ de Leaz. & Card. in c. 1. de pęn. vbi est notabilis tex. et Ang. Aret. in. §. duplum. col. 2. & in. §. omnes autem. & ibi Ias. de Mny. col. 2. de act. insti. & Ang. Are. in tract. suo malefi. in verbo;

tunc nō teneor, aut fraudulēter, & tūc teneor. & hoc dicit regula, & confirmatur. ff. eo. l. consilij. & mandat. l. 2. §. vlt. sed videtur de consilio teneri ēt non fuerit fraudulentum, vt ff. mandati. l. si remunerandi. §. si tibi. in fi. sed ille §. debet intelligi† quādo alias facturus non fuerit, quare distinguendū videtur, quia aut datur consilium contrahenti aut datur consilium delinquenti. Si contrahenti, aut erat aliàs contracturus, aut non, si non erat contracturus, tenetur is qui consilium dedit, vt l. si remunerandi. §. si tibi. sed si erat aliàs contracturus, tunc locū habet distinctio regulæ, qa si interuenit fraus in consulente, tenetur vt hic & ff. eod. l. consilij. & de dolo. l. quod si cùm scires. & de furtis. l. falsus. §. si quis nihil. & mand. l. 2. §. tua.† Sed si datur consilū delinquenti, variæ sunt opiniones, mihi autem videtur ꝙ aut is cui consiliū datur non erat alias facturus, aut erat aliàs facturus, si non erat aliàs facturus simpliciter tenetur, qui cōsiliū dedit, vt ff. de iniur. l. non solū. §. si mandato. & §. Proculus. & §. Attilicinus. Sed si erat aliàs facturus, aut præbuit consiliū & non opē, aut opē & non consiliū, aut consiliū & opē, si consiliū tantū, tenetur, qa non oportet laudando malitiā augeri, vt ff. de seruo corrup. l. j. §. persuadere. & C. de fur. l. si quis seruo. si opē tantū sine consilio principali & secundario, nō tenetur vt ff. de fur. l. si pignore. §. qui ferramenta. si cōsiliū & opē, non est dubiū ꝙ tenetur. ff. de verb. signi. l. sæpe. §. itē dubitandū est. & insti. de obl. quæ ex delicto nascuntur. §. ope. Dy.

Sempronium in quæst. pen. et fi. & ibi in addit. Ange. de Aret. & Bern. Lādr. & vide Ludo. de Ro. in suis singularibus. fol. 21. col. 3. incip. in contractibus. & Ang. de Perus. in l. 1. C. de nil aggerib. & Albe. de Gādi. in tracta. Maleficii. tit. de quibus. quæst. 5.

In reg. Exceptionem. Argumenta.

1 *Excipiens quando præsumatur confiteri. & nu 3.*
2 *Exceptionē iuris proponēs an cēseatur tacite cōfiteri & nu. 4. & 5.*

REGVLA LXIII.

EXCEPTIONEM *obijciens, non uidetur de intentione aduersarij confiteri.*

1 ¶† SI opponat conuentus exceptionē facti huic intentionis, vt qa negat se debere, certū est ꝙ non vr confiteri de intētione actoris, quia

confessio & negatio directè contraria sunt,& ideo ad positionem vnius non sequitur positio alterius, sed remotio.ff.de verb.sig.l.hæc verba.& de insti tut.l.sed & si.§.institorem.in auth.de manda.prin. §. neq; autem. a sed si opponat exceptionẽ iuris, vt pacti de non petendo rei iudicatę,iurisiurandi, præscriptionis,& similium,† an videtur tacitè con fiteri de intẽtione actoris, ita ꝙ actor releuetur ab onere probandi intentionem,& reus afficiatur onere probandi exceptionem,dubitatur, & primò videtur ꝙ non,quia uerba simpliciter prolata referri debent ad propriam significationem,& non abusiuam,vt ff. de leg.l. non aliter.§. Titius. & de verb. signifi.l.nepos.sed exceptiones iuris, sunt propriè exceptiones, quia excludunt actionem competentem facti verò abusinè, quia non excludunt actionem quum nulla sit,vt ff. de except.l.2. & ibi not. a
2

Item

a Adde an & quando excipiens vel replicans videatur fateri intentionẽ aduersarij Ludo.de Rom in l.cũ mulier colum.5.& ibi.Bal.in repet. 20.col.& Io.de Imo.ff.sol.matr.& Bal ĩ l.alia.C.de his quib. vt indig. per Alex.plene in l.decẽ.col.7.ff. de verbo.oblig.& Fel.in c.cũ venerabilis.col.4.ver.an & quãdo de excep.vbi ponit regulã ꝙ nõ fateiur, & sex casus exceptos a regula prædicta. et vide sing. Ange. Aret.in rub. in stitu.de excep. col.20. Et an dicens se absolutum videatur fateri excõmunicatum. vide Abb.Sicu.in c. venerabilẽ.colum.pen. & sic adde an confessio possit pro parte acceptari, & pro parte non Bar. in l.si quidem.C. de exce.& Bal.in l.age cum Geminiano.C. de transf. Alber. de Rosa.in dictionar.in litera,exceptionem vtendo.& Cep.in caute.89.uel etiam ponit de iuramento delato reo,an sit indiuisibile vel non. de quo vide singulariter Sign.de Homedeis.& Fulg. in quodã eorũ consilio posito in fi.tractatus Maleficiorũ domini Bonifacij de Vitalinis, quod incipit,supposito statuto ciuitatis Mediolani,qđ posui in fi.lib.Cõsuet. Biturig.& adde & ibi,& vide gl.super verbo,malignãtiũ. in c.cupiẽtes.et ibi do.de S.Gemi.de ele.supra.eod. & uide Bario.in l. non vtiq;. & ibi Alex.in addi.ff.de excep.& Cyn. Bal. & Sal. in d.l.si qdẽ. & Cy.& Doct.in l.2.C.de dona.inter vir.& vxor.& Bar.singulariter in l. Aurelius.§.idẽ quæsiji.ff.de liber.leg.& Bald.in l.vna.C.de confes.& Dyn. in regula,nullus.versi.vnde mihi videtur. & Ludo Bolog. in l. si te.C. de inge.man.in primis interpret.& Alex.in consi.2.col pen.in fin.vol. 4.& Fel.& ibi Phili.Sino.in addi.in c.examinata,de indi.col.2.

[redacted]

Item quia indefinita æquipollet vniuersali, vt hic. & ff. de excep. l. non vtique. loquitur indefinitè, ergo videtur omnem speciem exceptionis cōprehendere. Mihi autem videtur † ꝙ aut excipiendo aliquid simpliciter negat, aut excipiendo, aliquid ponit. si negat, ut in exceptione non numeratæ pecuniæ, & non numeratæ dotis. verum est ꝙ non uidetur confiteri de intētione actoris, vt hic. & ff. de except. l. non vtiq; † sed si excipiendo ponit, aut simpliciter, aut sub conditione, si simpliciter, vt quia dicit sibi pactum factum de non petendo, soluisse, vel absolutum esse, tunc de sola exceptione tractādum est, absque eo ꝙ actor intentionem probauerit.[a] † sed si negat. & sub condilione ponit, quia dicit se non teneri, & si apparebit eum teneri, dicit sibi factum pactum de non petendo, tunc nō videtur cōfiteri de intentione actoris, & ideo non afficitur onere probandi exceptionem, nisi actor probauerit intentionem suam. & hæc probantur. C. de excep. l. si quidem 2. & 3. respon.

3 (margin, line "dere. Mihi autem")
4 (margin, line "cep. l. non vtiq;")
5 (margin, line "† sed si negat")

a Adde quando excipiēti incūbit onus probandi Bart. & ibi Alexan. in addi. l. j. versi. item oppo. ff. de excep. et Bald. in l. si ex cautione. colum. j. C. de num. pec. Barto. Imol. & Mod. post Dy. in l. in illa. ff. de verbo. obliga.

b Adde Bar. in l. cum hi. §. eam transactionem. et ibi Bal. post glo. ff. de transactio. et gl. Bar. & Alexā. in addit. in l. ob ses. C. de prædiis minor. & Bar. i l. cū lex. & ibi Alex. in additio. ff. de fideiussor.

In reg. Quæ cōtra. ius Argumenta.

1 *Alienatio bonorum pupilli contra formam iuris facta est ipso iure nulla.*
2 *Crimina non sunt pro infectis habenda licet contra iuris formam sint facta.*
3 *Facta contra ius non valere in quibus uerum sit. & nu seq.*
5 *Effectus qui retractari nequeant.*
6 *Relegato an licitè bona adimantur.*
7 *Factum illicite quando teneat.*
8 *Clausula specialis quando præferatur generali.*

REGVLA LXIIII

Q*VAE contra ius fiunt, debent utique pro infectis haberi.*

1 ¶ † SI res ecclesiæ vel pupilli alienantur contra iuris formam pro non facto[b] habetur, cum ipso iure non teneat, eo ipso, ꝙ facta

fuit contra iuris prohibitionem, ut supra. de reb. eccle. non alie. capitu. 2. libr. 6. & C. de sacrosanc. eccle. l. iubemus. & de administra. tuto. l. lex quæ tutores. & de præd. mino. l. prima. Et ideo ex tali alienatione nec transfertur dominium, nec paratur præscribendi titulus, ut C. de præd. mino. l. si prædium. & de autho: præst. l. eum qui. & de vsuc. pro empt. l. fina & præallega capitu. 2. lib. 6.

¶ Sed contra regulam videntur obstare. † quia certum est quòd furta, homicidia, adulteria, & crimina seu delicta contra leges committuntur; ut ff. de iniur. l. 1. in princ. & tamen non haberētur pro infectis. nam si haberentur pro infectis, nulla pœna pro his imponeretur. Item imposibile est illud quod est factum, non esse factum, ut ff. de capt. & postli. reuer. l. in bello. §. factæ. Dicunt Glossatores iuris Ciuilis † quòd regula locum habet tantum in his quæ de iure sortiuntur effectum. quòd videtur nimis pueriliter dictum, imò de his quæ de iure impediuntur sortiri effectum, quia sunt contra prohibitionē iuris. Sed propter reuerētiam dicentiū [a] sustineri posse, ꝙ hæc regula loquitur de his quæ de iure sortiuntur effectū, id est quæ sunt aliàs de iure permissa, ut pacta, vel similia, sed quando nō fiūt secundū iuris formā, intelligūtur prohibita, & pp hoc non sortiuntur effectū de iure. † Clarius aūt dici potest ꝙ regula loquitur in his quę sunt de iure prohibita, sicut euidenter uerba ostendunt hic. & C. de leg. l. nō dubium. tamen in his quæ de iure sunt prohibita quedā reperiuntur quorū effectus potest retractari, id est ad primū statum reduci, & executio impediri, prout donationes, venditiones, & cæteri contractus, testamenta, & similia, & in his propriè procedit effectus regulæ. † Quędam sunt quorum effectus non potest retractari, id est ad primum statum reduci, vt homicidium, & similia. homo enim mortuus reduci non pōt ad uitā, nisi uirtute solius Dei, & ad illa nō extenditur effectus regulæ. Itē opp. iūre cauetur ꝙ sententia

Marginal numbers: 2 (at "Sed contra regulam"), 3 (at "Glossatores iuris Ciuilis"), a (at "sustineri posse"), 4 (at "Clarius aūt"), 5 (at "Quędam sunt").

[a] Adde ad dicta hic p Dyn. Cy. Bart. col. 2. Bald. col. 5. & Sal. in l. nō dubium. C. de leg. & aliquid per Fel. in c. 2. in 1. notab. de testibus. et Abb. in c. quod ad consultationem. in 2. notab. de re iudi. & per Petrum de Anch. in c. 1. de constitu. & Bar. in d. l. cum lex. ff. de fideiuss. & in l. si is qui. col. 12. ff. de vsucap. & Cy. in l. 1. C. de hære. actio. et pulchre Henric. Boich. in c. ex literis. de sponsalib. sed quod Dy. hic omisit. vnum, s. q̄ñ lex imponsit pœnā, an statim annullet & infringat actū, vt dicit Bart. in l. j. ff. de his quæ pro non scripto, qđ latius examinat. & ibi Mod. in j. prætor. §. 1. ff. de noui oper. nuntia. & uide quæ dixi i lib. Consuet. bituri gum. de matri. §. 1. col. 3.

a Adde Bart. & Bal. in d. l. non dubium. & ibi Alex. in addi. & Bald. & Bar. & Bald. & Sal. in l. cum iudex. C. de sent. & in tertio. om. iudi. et Ang. Are. in d. §. biduum. & Abb. & Fel. in l. quod ad consultationem. in princ. de iud. & Alex. consi. 83. in vlt. col. per totum. vol. 3. & adde q sententia interlocutoria siue diffinitiua lata expresse contra regulam iuris cōis, est nulla, licet repetiātur aliqui casus excepti, in quibus saluari posset illa sentētia, ex quo illi casus speciales nō sunt expressi in sententia vnde si iudex interloquitur, seruum torquēdū esse contra dominium suū, hæc sentētia est nulla, ut vt est glo. in l. 2. ff. de appe. recip. Similiter si pronūtiauit iudex filiumfamilias, aut minorem 14. annorū potuisse testari, & ideo valere testamētū sententia est nulla. tex. & ibi. Cy. Bar. Bal. & Sal. in l. 2. C. qū appel. nō sit. licet posset saluari in peculio Castrēsi, vel quasi. Similiter videmus in citatione facta vt qs cōpareat die feriato, est nulla, nisi exprimatur cā specialis, q tpe illo possit pcedi. ut no. Inno. in c. pterea. de dilatio. et Bar. in l. 2. ff. si qs in ius voc. nō ierit. & Matth. de Matth. in suis notab. col. 4. & qñ nulla sit sentētia. & casus in qbus lata cōtra ius nō est in ipso iure nulla, uide plene Fel. in c. per tuas. col. 3. de accus. & pulchre in c. 1. in prin. de re iudic. vbi ponit 7. ampliationes & duodecim limitationes.

Adde, inquantū loquitur, de citatione facta ad diē feriatā, &c. & alleg. Matthesil. col. 3. voluit eū allegare sing. 7. incip. not. differētiā. de quo vi de Car. in cle. 1. in 3. opp. de for. comp. Lanfr. de Oria. in c. quoniā contra falsam. §. citationes. in fi. & ibi posui in apost. ad eū. i verf. die feriata. de proba. Fel. in c. quo ad consultationē. col. 2. verf. obstat tex. de re iud. dixi in apostil. ad Guil. de Cug. in l. dies festos. nu. 1. verf. 1. dico q nō. C. de ferijs. & in additionibus ad Bal. ibi nu. 2. verf. quæris hic Cy. in verf. an teneatur comparere. & quando quæritur an sententia contra ius lata, &c. vide omnino Barto. Soc. in suo tracta. fallen. regula 254. & Petr. Philip. Corne. consi. 53. incip per decisionem, in literam, consi. 71. incipien. scilicet per muliera e, vol. 1.

5 sententia[a] sub conditione ferri non debet, & tñ si feratur, lata tenet, vt ff. qñ app. sit. l. 1. §. biduum.

6 † Item relegato ad tempus non debent adimi bona, & tñ si adimantur, tenet ademptio. vt ff. de interdic. & releg. l. relegatorū. §. ad tps. ergo ea quæ fiunt contra ius non hñr pro infectis. Et tñ dicēdū, q ubi simpliciter prohibent iura, & non ultra progrediuntur, uel progrediūtur annulādo factū, contra prohibitionem iuris nō valet, & pro infecto habetur, ut in l. non dubium. C. de legi. ff. de tut. l. mo tuo sub conditione. & de test. tut. l. certarū. & l. seq. & in his duobus casibus proprie loquit & intelli-

7 gitur regula, † sed ubi ultra progreditur, & tractatur qualiter annullatur, dando actionem, vel exceptionē, ut patet in his q dolo, uel metu fiunt, qđ fieri nō debuit factū tenet. sed tenere nō vī cōsiderato

a Adde, not. commodnm pos fessionis.& alia collige per Dy. hic & Bar.in l. si inter.ff.d reb. du. & Bal. in l. siue autem.§. si duobus.ff.de pu bl.in l.ordinari & l. quoties ibi Iaf.de May. & in repetitione C.de rei vendi. & Fely.in c.ex literis col, 1. de probatio.

b Adde Bart. Soc.de Senis,in l.1.colum.3.uer sicu. & hoc vltimum. alias inducebam, &c. ff.solut. mat.& Dyn.& quæ di co in prima addi. in regul. qui prior supra eo. & gl.in.§.quod ad pacifi. poss.i verbo,nominatorũ.in Pragm. Sanct. Fel.pulchre.in c.capitulum,col,10,uer. de duabus coll. de rescript.

Adde, quãdo crimen deductũ per viam exceptionis,fit punibile.Bar.in l.2. §.si publico.ff. de adulter.et ibi Alex.in addi.et Cy.& Sal. in l. si magnum. C. qui

rato effectu,q̃a nihil interest vtrũ quis actionẽ nõ habeat an habeat eã quæ possit p exceptionẽ exclu di,vt ff.eo.l.nihil interest.Itẽ cùm vltra progredit̃ confirmãdo factũ illicite,quod fieri non dẽt, factũ tenet,vt in l.non dubiũ & §.ad tp̃s.& ff. quãdo ap pel.sit.l.1.§.biduũ.& ff.de ferijs.l.§.j.† Ratio præ- 8
dictorũ est,quia cum lex vltra progreditur, statur clausulæ speciali,relicta generali, vt ff. de verbor. obl.l.doli clausu'a.& de pœ.l. sanctio legum. & de alimen.leg.l.alimenta.§.pen.& l.Stichus,Dyn.

In Reg. In Pari causa. Argumenta.

1 *Possidentis conditio melior est in causa pari et nume.sequen.*

3 *Possidens quando præferatur non possidenti.*

4 *Dolosius nihil doloso.*

5 *Accusator quando sit melioris conditionis quàm accusatus. & nume.sequen.*

7 *Compensatio quando in delictis locum habeat.*

8 *Culpa quando, & cui culpæ preponderet.*

REGVLA LXV.

IN *pari causa uel delicto, melior est conditio posſidentis.*

¶ †IN de delicto pari est exemplũ.ff.de verb. 1
ob.l.si seruũ.§.sequitur.vbi debitor fuit in culpa le ui,& creditor in culpa leui.& ideo melior est cõdi tio possidẽtis debitoris,q̃ creditoris agẽtis.Itẽ sunt excẽpla.ff.de dolo.l.si duo.& ff.de cõtrah.emp.l.do
mũ.† Itẽ in pari cã,absq; delicto, melior est cõdi- 2
tio possidẽtis a nã si duo emerunt eãdẽ rẽ à diuersis a
nõ dñis,melior est cõditio possidẽtis, vt ff.de publ.
l. siue aũt.§.si duobus.† Item si duobus obligat̃ ea 3
dem res,& ignoratur cui prius melior est conditio possidentis.ff.de pign.l.si debitor. Itẽ si duobus est concessum beneficiũ eadẽ die, vni à sede Apostoli ca,vel eius legato, alteri ab ordinario loci, melior
est conditio possidentis, b vt s.de præb.c.si à sede. b
lib.6.

qui accus.non poss.& Bal.in l.fi.C.de fide inst.& Abb.& Fel. c 2.circa fi.versi.collige octo except.vbi ponit octo notabiles conclusiones.& Ludo.Bolog.in d.l.1.§.si publico.in primis interpret.

a Adde istũ,in l.2. & qđ ibi posui in apostil.ad eũ. in ver. sine aliquã except.ff.de excep.Flor.in l.notãdũ.ff.ad l.Aquil.Bal.in addi.ad Spec.tit.de instr.edi. versi. per exceptionem falsi Aret. plene in suo tract. Malefic.in versic.ad querelam col.1. dixi in apostil. ad Panor. in c. cum. dilectus. nu.29.in verbo non puniendũ. de ord. cog. & Old.consil.78. vbi ponit multa iura.

lib.6. Et circa materiã huius regulæ multa reperiũtur cõtraria, ideo ad omniũ solutionẽ distinguẽdũ vt hoc ordine, q. aut pro puniendo dolũ vel culpã agitur criminaliter, vel ciuiliter, & si criminaliter, aut est idem delictum accusatoris, & accusati, aut

4 diuersum. † Si idem, repellitur accusator, quia nil dolosius doloso, C.de libera.cau.l.filiũ.& C.derelt. l.quoniam.& de hæret.l.quoniam.versi.inter se. Si diuersum, aut opponitur in modum accusationis

a aut in modũ exceptionis, si in modũ exceptionis, a tunc auditur opponens antequam nomen eius inter eos fuerit receptũ, postea vero non auditur, ẽt si maius crimen opponat, vt ff.de adult.l. 2. §. qui hoc dicit. & §. si publico. & §. extraneus & l.mari-

5 tus.§.præscriptiones.† Si in modum accusationis, aut de pari, aut minori, vel maiori. Si de maiori, au

b ditur antequã nomẽ suum sit scriptum inter eos, b vt C.qui accus.nõ pos.l.1. postea verò nullo modo auditur, ẽt de maiori.ff.de public.iudi.l.is qui reus.

6 & ibi not.† Si de pari vel minori, non auditur, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur, vt C.qui accus.non poss.l. neganda. Si ciuiliter aut vterque est in dolo aut vterque est in pari culpa, & tunc hincinde cõpensantur, siue circa idem, siue circa diuersa reperiatur dolus, siue culpa, vt ff.so.mat.

c l.viro.c cũ mulier.& de dolo.l.si duo.& de eo per quem

b Adde, quan do dicatur nomen fuisse inter eos receptum. glo.in.§.prescriptiones.et Bar. in l. adulteriis. C. de adulter. Bald. & Sal.in l.neganda.C.qui accus.non poss. & Imol.Alex. in l.cũ mulier. col.1.ff.sol.mat. & glo.Bart. & Ioan. de Imol. & Alex. in ad dit.ad Barto.in l.is qui.col.3.de pub.iudi.& Bal.l.1.col.17.C.qui accus.non poss.

c Adde ibi Cyn.Bal.Bart.et Lud.de Rom.in l.cum mulier.& singulariter Alex.ff.sol.mat.& Inno.& Abb.in c.intelleximus.col.vlt.de adul. quando paria delicta mutua compensatione tolluntur.& per glo.Abb.et Fel.in c.dilecti.col.2.de excep.& Ange.Are.sing.institu.de except. in prin.col.14.versi.est nunc hic omnino videndum.& Ioan.de Imol.in d. l.cũ mulier.& Spec.ti.de excep.§.fi.& quæ dixi in quodã consi.1.in ordine post tractat.Consuet. Biturigũ posito. col.7. Et an accusatus possit suum

quem factum est.l.fi.§.sed & si stipulator. & de cō trahen.empt.l.domum.& ne quid in loco publ.l.2. §.idem ait.& quod vi aut clàm.l.si alius. §. bellissimè.& l.vlt.§.si ad ianuam,& de doli excep.l.apud Celsum.§.Marcellus. † aut vnus in dolo, & alius 7
in culpa,& tunc si circa idem non fit compensatio. quia dolus præpōderat culpæ ᵃ vt ff.ad legē Aqui. a
l.fi.§.qui foueas.§.hæc autem actio.& l.si putator. si circa diuersa,fit compensatio cū teneatur vterq; ad quantitatem,vt ff.de compensa.l.si ambo. & ibi not.† si vnus in lata culpa,alius in leui, præponde- 8
rat lata,quia æquiparatur dolo,vt ff.depositi.l.quod Nerua.& si mēsor fal.men.dixe.l.1.§.lata culpa.& si qui test.lib.esse iuss.fue.l.1.§.non autem.si alius in leui,alius in leuissima, preponderat leuis circa idē sicut dictum est supra in casu simili.secus circa diuersa,cū sint inuicē debitores in quantitate, vt ff.e. l.cū ꝑ delictū.Itē si vnus in leui in faciēdo, alter in negligendo,ꝑponderat leuis in faciēdo. & ideo nō compensatur,neć est melior conditio possidentis, vt plenè not.ff.sol.ma.l.si mora.Dy.

In reg. Cum non stat. Argumenta.

1 *Conditio pro impleta habetur si per eum impediatur cui impleri debet.& nu seq.*

2 *Conditio quādo pro impleta habeatur.et nu.seq.*

REGVLA LXVI.

CVM non stat per eum ad quē pertinet,quominus conditio impleatur, haberi debet ac si impleta fuisset.

HAEC regula debet per omnia intelligi,& exponi sicut intelligitur & exponitur.ff.eo.l.in iure ciuili.& de verb.oblig.l.in executione §.fi.vt ecce,si testator legat mihi fundum sub conditione,si decē dedero hæredi & per hæredē stat quominus recipiat,conditio pro impleta debet haberi, vt C. de condi.inser.l.fi.† & de statulib.l.3. in princ. & 1
§.fi.Itē si testator instituat me hæredē sub conditione

fbom accusatorē recusare . vide ibi per Docto. & ample Bart. & Imol. in l. is qui. ff. de publi. iudi.& Cy.Bal. & Sal. in d.l.j. & l. neganda . C.ꝗ acc.nō pos. Adde ad prin. huius appost.qñ quærit , an & quādo paria delicta mutua cōpensatione, &c. vide multū ample Panor. in c. intelleximus . num.5. & quod ibi posui in apostill. ad eum . in ver. si agitur ad priuatam vtilitatem.ubi disting. post Inn.ibi colū.j.in gl. sua.in verbo,paria. de adulter.& dixi post eūdē Pan. in c.j.nume.1.in vers. mutua cōpēsatione.de iniur. & not.Bartho. Soci. in suo tract.fallen.reg. 86. & Signo.de Homi. consi.50. & consi.70.

a Adde quādo dolus præponderet culpę.Doct. supra in præceden.apostill. allegatos.& Alexand. consi.77. col.2.in fine. & sequen.lib.2.

sione, si decem Titio dedero, qui Titius erat futurus hæres ab intestato. Nam si per Titium stat quo minus recipiat, habetur conditio pro impleta, vt ff. de condi. institut. l. si ita hæres. Item si stipulor à te decem, si ascendero Capitolium, & per te stat quominus ascendam, habetur conditio pro impleta, vt d. l. i executione. §. fi. & l. in iure ciuili.

2 ¶ † Sed oppo. & videtur quòd conditio non habeatur pro impleta, licèt is qui implere debuerit impediatur implere vt ff. de cond. & demon. l. quibus diebus. in princ. sed multum refert vtrum impediatur per eum cuius intererat non impleri, vt quia futurus erat obligatus conditione impleta, vel erat amissurus rem suam, vel hæreditatem non habiturus, quam aliàs habuisset conditione non impleta, &

a tunc locum habet regula, a cum iuribus supradictis, sed si per eum, cuius non intererat, non impleri, non habetur pro impleta. vt l. contraria. & C. de cond. inser. l. fi. ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §.

3 idem Iulianus. ¶ † Sed opp. & videtur quod licèt stet per eum cuius intererat, non impleri, non habetur pro impleta, quia si testator legat decem liberto suo sub conditione, si cum filio steterit, & filius moriatur, & sic per eum seu per casum in personá eius contingentem stat quominus conditio non impleatur, relictum non debetur, vt ff. de ann. leg. l. Scio. in princ. & de cond. & demon. l. illis libertis. sed di

4 cendum est multum referret † vtrum stet per eum, id est per factũ eius, siue per impedimentũ ab eo præstitum, & tunc simpliciter verum est, quia habetur conditio pro impleta. & ita loquitur regula. & de lega. 3. l. qui concubinam. §. vxori. & de adi. leg. l. Mæuia. in principio & d. l. in iure ciuili.

5 & C. de condi. insert. l. fin. † Aut stet per eum, vel per casum in personam eius contingentem, & tunc locum habet quod dicitur in lege contraria, quia tũc distinguitur. nã aut tunc erat relictũ cõtemplatione eius in cuius ꝑsona erat cõditio impléda, aut fauore eius cui relinquitur, aut dubitaĩ. Primo casu

relictum

a Adde quod quando per eum, qui ex euentu conditionis læditur, fit quominus cõditio impleatur, conditio habetur pro impleta. sequitur Bar. ĩ sua dispu. tatione incip. Perusinæ ciuitatis. & vide Bar. in cõsi. 133. & quę dixi supra in regula, imputari. in secunda addi. & Bart. Imol. Alexan. & Bartholom. Soci. de Senis in l. in testamento. in 2. ff. de condit. & demonstratio. et Ang in l. j. C. de institu. & subst. & Bartho. Soc. de Senis in l. iure ciuili. & l. quibus diebus. in princip. ff. de condi. & demõ. & Alex. consi. 102. in 2. col. in prin. vol. j. & latius in consi. 49. col. 2. versicu. in vol. 2. & Bar. in l. vter ex fratribus. ff. de condi. insti. & pulchre Henric. Boich. in c. sicut ex literis. & ibi Præpo. Mediolanẽsis de sponsa.

relictum non debetur post casum in personam eius contingentem vt d.l. Seio. in prin. & de cõdi. & demon. l. illis libertis. in fi. Secũdo casu debetur, de ann. leg. l. annua. in prin. Tertio casu relictũ debet, quasi in dubio interpretandũ sit legatarij cõtemplatione potius relictũ, si ex veritate vel cõiecturis aliud non appareat, & ideo legatum debetur. ff. de an. leg. l. Gaio. §. Imperator. & C. de lega. l. 1. & d. l. illis libertis. in fi. † Itẽ op. 6
& videtur ꝙ hæc regula sit superflua, cum idem contineat supra eo. c. imputari. & ideo nõ ponenda. C. de no. Cod. compo. l. 1. §. quibus. ff. vt lega. no. c. l. hæc stipulatio. §. diuus. Sed dicẽdũ est sine dubio ꝙ hæc regula & illa loquuntur in cõditione potestatiua, sed illa loquitur proprie quando impeditur per casum conditionem impleri, hic autem loquitur quando impeditur per eũ, cuius intererat conditionem non impleri, & ideo vna per aliam non est superuacua. Præterea circa hanc materiam dicendum est ꝙ ibi in c. imputari. plenius est distinguendũ, nam hæc & illa intelligi possunt in vna specie conditionis mixtæ, id est quæ pẽdet ex facto implentis & alterius, sed magis proprie in potestatiua procedunt Dyn.

In reg. Quod alicui. Argumenta.

1 *Decurio prædia publica nomine proprio sicut tollere nequit, sic nec alieno.*

2 *Tutor nec suo nec alieno nomine rem pupilli potest emere.*

3 *Furiosus per alium potest acquirere, licet non per se.*

4 *Facere qui nequit per se, quando possit per alium. & nu. seq.*

6 *Libertus nomine alieno patronum in ius uocare potest proprio non potest.*

REGVLA LXVII.

QVOD alicui non licèt nomine suo, nec alieno licebit.

a Adde ad istã regulam & sequentem, & ẽt regulã, qui per alium. glo. singu. in l. 2. §. 1. ff. de administ. rer. ad ciui. pertin. hic alleg. & Dyn. infra in re-

† SICVT decurio nõ pòt suo nomine proprio prædia publica colere, ita nec licèt subiectis aliorum nominibus, vt ff. de adm. rer. ad ciui. pert. l. 2. §. 1. a† Item sicut non licèt tuto 1 2
ri emere rem pupilli suo proprio nomine, ita 2
nec

regula vltima.& Bart.& doct.in l.hæreditariæ.ff. de furt. cum l. seq. & Bart.in l.Labeo.§.primo.ff.de vsucapionibus.& Bald. & doct.in l. neque.C.de hæred.institu. Et quando tutor per se vel interpositam personam possit emere rem pupilli vide Bald. in d.§.sed si per interpositã personam,& in l.cum ipse.& ibi Cyn.Sal.C.de contrahen.empt.& vide hic Ioan. Andr. in Mercurial. & Phil. franc.

nec per interpositam licebit, vt ff. de auth.tu. l.pupillus.§.sed si per interpositam. & ad prædictorum confirmationem accedat,ff.de contrah.emp.l. non licet.& C.de hære.inst. l. neque.& ff.de vsucap.l. Labeo. §. sed eum, cum multis simi. Sed opp. & videtur quòd illud
3 quod non licèt per se liceat per alium. † Furiosus enim non potest acquirere rem per se, & tamen potest per aliũ,vt ff. de acquir, poss. l.1.§.idem acquirimus.& ad idem accedat ff. quæ res pign.obl.poss.l. Arist. & de bon. poss. contra tab.l.3.§.planè.& l.non putauit,§.sed si exheredatus.dicendum est quòd illud generale reperitur solutum tripliciter. Vno modo quòd ista sit regula,& cætera sunt specia-
4 lia. † Secundo, ꝙ quis non potest per se nec per alium à se submissum, sed per alium à se non submissum potest, & hæ duæ solutiones traduntur in l.his enim casibus,ff.de fur. Tertio modo dici solet. ꝙ aut aliquis impeditur per se ratione delicti à persona commisſi,aut ratione rei,aut mixta ratione rei & ꝑsonę,aut ratione defectus intelligentiæ, primis tribus casibus locum habet regula. Quarto casu habet locum lex contraria, sicut soluitur ff. de vsucap.l.Labeo,& de acquir.hęre.l.Antistius. §. fin. Secundo potest intelligi regula magis
5 propriè verbis consideratis, videlicet vt † qđ non licet alicui facere suo proprio nomine, non liceat alieno,sub colore nominis alterius, Verbi gratia: sicut non licet tutori inquietare pupillum suo nomine proprio, ita nec licebit nomine

Adde omnino quod notaui in apostil, ad gl. in l, si is qui in apostil. in versi, sic,quod per me non possum, & posita in glo. in versi. & ille,ff. de liber. leg.dixi in apost. ad Car. in cle.1 §. 1.in prin.de regula.not. Card, Alex.in c.sicut non suo. 46. distin.& Card.de Zab. in clemẽ. fin. de censi. & inquantum hic tangit materiã tutoris, an quãdo & qualiter possit cum pupillo contrahere. vide omnino Gerard. de Petra sancta singu. 57. inci.qualiter tutores,

a Adde ibi Bar. Benedictum de Plum. in repe. & Imol. quando & in quo Bart. in criminalibus admittatur procurator. & Bald. consi. 106. col. 2. in ver. 2. quæritur. vol. 1. & pulchre Alex. in consi. 116. in prin. lib. 2. Bar. Bal. & Sal. in l. si. reos. C. de accus. & Lud. Bolog. in l. præses. C. ad legē Iuliam, de plag. in secundis interpretatio. & Fely. latissime in c. meminimus. col. 4. & 5. de accusa. & Ludo. de Rom. in consi. 152. & seq. & Cep. in cautel. 323. et in consil. 72. in 1. col. & in consi. 50. & Calder. in consil. 2. titu. de procur.

Adde inquantum hic tangit materiam procuratoris, an ī causis criminalibus possit internenire. Tu vide Anto. Corset. singu. suis in ver. procurator. ver. potest quis. Felyn. I c. meminimus. col. 3. versi. not. ibi excusatet. cum Barth. Socin. in suo tract. fallen. reg. 322. vbi ponit 17. fallen. Paris de Puteo in suo tract. Syndi. verficu. Gerar. de Petra sancta sing. suo 62. incip. fere per totam Italiam & ibi dat cautelam quod possit &c.

nomine alterius, vt si habeat ab alio iura cessa contra pupillum. nam non licebit sibi sub nomine alterius pupillū inquietare. vt in auth. de his qui oblig. se hab. §. si quis. sed tunc est contra regulam manifeste. ff. de in ius voc. l. quæsitū. † vbi licēt patronū 6 in ius vocare nomine alieno, & tamen non liceret nomine proprio, sed regula videtur intelligēda, cū faciendū nomine alterius tenderet ad eundem effectū, quē cōsequeretur faciēdo nomine proprio, cū aūt non ad eundem, sed ad diuersum pertinet effectum, tunc locum habet lex contraria. Dyn.

In reg. Potest quis. Argumenta.

1 *Facere potest quis per aliū quæ per seipsum potuit.*

2 *Litigare in causis publicis potest quis per se, nō autem per alium.*

3 *Illustres per se litigare nequeunt per procuratorē poterunt.*

Litigare per se licet in actione populari non autem per procuratorem.

4 *Violentum per se licet expellere non per alium.*

5 *Emphyteutam in possessionem inducere quis potest per se non per alium.*

REGVLA LXVIII.

POTEST *quis per alium, quod potest per se ipsum.*

1 †SICVT possum per me emere, vendere locare, cōducere, litigare, ita possum per alium. ff. de proc. l. 1. §. vsus aūt. & de iniur. l. sed si vnius. §. idē Iulianus. & l. idem ait. & instit. per quas personas. acqui. §. j. sed contra regulam videtur. †quia in cau 2 sis publicis licēt per se litigare, non per procurato a rem, vt ff. de pub. iudi. l. pen. § ad crimen.[a] † Item 3 quia

quia illustribus licèt litigare per procuratores, non per se, & C. de procu. l. pen. Item in actione populari, licet per se litigare, nō per procuratorem, nisi quatenus actio ad priuatū commodum pertinet. ff. de procu. l. licet. in prin. & de popu. l. qui populari.
3 †Item licet per se violētum sine aliquo interuallo de possessione expellere, & non per procuratoré.
5 ff. de vi & vi ar. l. cum fundum. † Item licet per se emphyteutam nouum in possessionem inducere, veteri deiecto, non per procuratorem. C. de iur.
a emphy. l. fi. §. pe. Sed dicendum [a] est omnia supradicta specialia esse, regulam verò generaliter obtinere in iudicio & extra iudicium, vt d. l. j. §. pen. ff. de procu. & ibi no. restringi autem debet hæc regula ad ea quæ possunt per alium explicari, in his autem quæ per alium explicari non possunt, non procedit regulæ effectus, vt arg. C. de Cad. tol. §. ne autem. & ff. de solu. l. inter artifices. & not. dé vi & vi arma. l. j. §. quoties. Dyn.

a Adde &, not. quæ sunt illa quę possum per me & non per alium, puta per procura. text. & ibi Bartol. in l. cum miles, secundum vtranque lect. ff. de alie. iud. mut. cau. fact. vbi est singula, casus in quo quis cogitur personaliter agere, vel defendere, & ibi Bald. in l. 2. C. de his qui veniam ætat. impe. & Bald. in l. prima. §. pen. ff. de procura. & Innocen. & Abb. in capit. querelam. de procur. Bar. & Bald. in l. Aristo. ff. quę res. pig. vel hypot. oblig. & singula. Ioan. de Plat. in l. nullus. qui. C. de decurionibus. lib. x.

In reg. In malis. Argumenta.

1 *Promittens illicita, non obligatur.*
2 *Promittens decem dolo ductus an teneatur.*
3 *Promissum malum dupliciter intelligi potest.*

REGVLA LXIX.

IN *malis promissis fidem non expedit obseruare.*

1 † SI promitto tibi occidere hominem, vel committere furtum, vel simoniam, vel aliquid turpe, nō expedit fidem seruare, cum promissum ipso iure non teneat, vt ff. de verb. oblig. l. generaliter. & l. veluti. & l. stipulatio hoc modo. & l. si plagij. & de fideiussor. l. si à reo. §. illud qđ vulgo. Sed opp. & videtur ꝙ ēt in malis promissis fidem conueniat obseruari. licèt de æquitate detur exceptio.
2 † nam si induco te per dolum vel metum vt mihi decē promittas, promissio valet, licèt agenti ex promissione obstet exceptio doli vel metus. vt C. de inuti.

inu.stip.l.dolo.& ff.de verbo.oblig.l.si quis cum aliter. Sed dicendum ꝙ malū promissum dupliciter a sumitur.† Nam vno modo dicitur malum.idest super re mala, vel turpi, seu turpitudinem continente interpositum, & illud non expedit obseruari, quia ipso iure non tenet, ff. de pact. l. iurisd, & §. generaliter. & de verb. oblig. l. generaliter. & l. veluti. & l. stipulatio hoc modo. & l. si plagij. & l. si stipuler. & insti. de inutil. stip. §. quod ex turpi. Secundo modo dicitur malum promissum, id est male conceptum, quia interueniente dolo vel metu, & tunc licet promissio teneant de iuris rigore, non expedit fidem seruari, quia promissori datur exceptio, vt d.l. si quis cum aliter. & l. dolo. nihil enim interest, vtrū quis non habeat ipso iure actionem, vel possit per exceptionem excludi, vt ff. eo, l. nihil.

a Adde glos. Christo. Porc. & Ias. ibi in addit. in §. quod ex turpi. instit. de inut. stip. & ibi Ang. Aret. & Bar. Pau. de Cast. & Alex. in l. si plagii. ff. de verb. oblig. & Cyn. Bal. & Sal. in l. 2. C. ꝙ met. cau. et Bal. in l. 1. col. 2. in fin. C. de condit. ob tur. caus. & Io. And. in reg. non est ob ligatorium supra eo. tit. & per totum, 22. q. 4. & Ioan. Fab. in §. si. institu. de leg. vbi dicunt Doct. ꝙ promissio pōt dici turpis tribus modis, & vide Alexan. in con sil. 5. incipien. prætermittendum est. lib. 4. & in consi. 152. incipien. quando pro delicto, vol. 2. et Alex. in addi. ad Bar. in l. dolo. C. de inut. stip. qui ponit tres limitationes. & vide Abb. Sic. et do. Ant. cōsi. 253. c. inter dilectos. d don. et Cep. V e ron. in cau. 306.

In reg. In alternatiuis. Argumenta.

1 *Promittens duo alternatiuè utrum uolet, soluere poterit.*
2 *Debitoris an sit electio in debito alternatiuo.*
3 *Heredis an sit electio in legatis alternatiuis.*
4 *Legatarius quando eligere possit alterum ex alternatiuè legatis.*
5 *Alternatiua affirmatiue concepta quo differat ab ea qua negatiue concipitur.*
6 *Alternatiuæ partem alteram adimpleri non sufficit ubi uerba coniuncta non sunt.*
7 *Copulatiua natura quæ sit & quæ disiunctiua.*
8 *Soluta est species orationis distincta à coniuncta & disiuncta.*

REGVLA LXX.

IN *alternatiuis electio est debentis, & sufficit alterum adimpleri.*

Dvo dicuntur in hoc capitulo, & ideo duæ regulæ dici possunt. licet enim vtraque de debito alternatiuo loquatur prima tamen tractat de iure electionis

a Adde cuius sit electio in contractibus & legatis alternatiuis. Bal. & Doct. in l. planc. §. pen. ff. de leg. 1. & Cy. Bal. & Saly. in l. cum quidã. C. de leg. & Alex. in l. qui duos. col. 1. ff. de leg. 1 & ibi vide quid in gratiis & beneficiis. & Io. Fab. Ang. Aret. & Ias. inst. de actio. §. huic autem. & ibi Bal & Bar. in d. l. Lucio. ff. de lega. 2. Henri. Boich. in c. confi. de plus peti. & in c. iudicante, de test. & vide glo. in c. 1. de collation. super verbo, semel. fol. 17. in Pragma. Sanct. & Abb. Sicu. et Felyn. ample in c. inter cæteras. col. 2. de rescri. vbi ponit Fely. regulam cũ 10. fallent. & decẽ restrictionibus. & vide Ludo. de Vrbe in consil. 279. & Lud. Bolog. in l. si is cui. ff. de lega. 2. in suis secundis interpreta. & in l. 3. §. q Stichũ. ff. de eo quod cer. Io. et Alex. in addi. ad Bar. in l. quamuis. ff. de pign. act. & in l. si quis stipulatus, columna prima. ff. de verborum obligat. & Bald. in consilio 45. volum. primo.

electionis, ad quem pertineat, vtrum ad debitorem vel ad creditorẽ. secunda vero de alternatiuæ obligationis effectu. Exemplum autem regulæ primæ
1 patet cuilibet. † Nam si promitto tibi Stichum aut Pamphilum, electio est mea quem eorum soluere velim. ff. de iure dot. l. plerunque. in fine. & de eo quod cert. loc. l. non vtique. in principio. versiculo & ideo qui Stichum. & de condit. institu. l. si hæredi. Item si soluo Stichum, non teneor soluere Pamphilum, quia sufficit alterum adimpleri. ff. de condit. & demonst. l. cum pupillus. §. vlt. & de ver.
2 obli, l. si ita quis stipuletur. ¶ † Sed oppo. ꝙ in alternatiua non sit electio debitoris, quia iure cauetur, ꝙ si testator alternatiue legat fundũ Seianum, aut vsumfructum fundi Seiani, est electio legatarij & non hæredis, vt ff. de lega. 2. l. Lucio. Quidam simpliciter dicunt ꝙ aliud est in legatis, & aliud in cõ-
3 tractibus, ꝙ simpliciter dictum est falsum, † quia in legatis alternatiue relictis, est inuenire quòd est electio hæredis non legatarij. ff. de legatis secun-
a do. l. si ita relictũ. §. vltimo. & ideo latius & a melius dicitur quòd in contractibus alternatiue conceptio semper est electio debitoris. vt d. l. plerunque. & l. non vtique. §. qui Stichum. In legatis verò distinguo, aut verba diriguntur ad hæredem, aut ad legatarium, aut simpliciter proferuntur. Primo casu est electio hæredis, q a si testator dicit, Dato talem

Adde deductis supra, scilicet in quantum loquitur cuius sit electio in alternatiua. & dic quod in alternatiuis rerum electio est debitoris. & ita intelligatur hæc regula secundum Gulielmum de Cug. in l. cum hæreditas, numero primo. & quod ibi posui in apostill. ad ipsum in versicu. est electio debitoris. C. de petitio. dixi in appostill. ad Bartolum post eum & alios in lege, qui duos. in verbo, est electio. ff. de legatis primo. facit quod signaui in apostillis ad illũ. in regula, obscuris. verb. legatarij.

a Adde quando ad veritatem alternatiuæ sufficiat vnam esse verã Bal. Cy & Sal in d.l.cum quidam.de leg.& bal.in l.2.C. de obseq.& Bart. in l.pediculis.§.argento.ff.de aur.& arg.leg.& in l.si is qui.§. verum.ff. de rebus dub.& Felin.in c.inter cęteros. colum.vlt. de rescript. vbi ponit regulam cum v.fallen.

b Adde natura orationis copulatiuæ disiunctiuę, tex.sing. et ibi gl.et Do o.in l.sępe.ff. de verb. sig.& Lud.deRoma. in sing.incip.tu habes.fol. 11.

Tu dic q uoluit allegare Rom.singu.suo 410.incip.tu habes.l. cum quidam. de quo vide quod notaui in l. si is qui.§. verum ita in apostill. in vers. sufficit unam esse veram posita super glo. in versi.uerum ita ff.de reb.dub.dixi post Bar.ibidem in apostil. in versicu. stat proprie post Alex.& alios.& in addit. ad Io, Fab.insti.de iure personarum. in prin.nu. 1.in versi.disiunctiua et dixi in apost.ad Bal.i l. cum proponas. nu.3.in ver.exceptio alternatiua.C de transactionibus.

talem rem aut illã,videtur electionẽ hæredi concedere,vt l.si ita relictum,in fin. † Secundo casu est 4
electio legatarij , quia cùm testator dicit, habeto tibi,aut vendicato tibi illam rem aut illam , videtur eligendi potestatem concedere legatario. vt ff. de leg.1.l.plane.§.vlt. In tertio casu est electio legatarij,cum vltimis voluntatibus pleniùs quàm in contractibus interpretari oporteat. ff.de leg. 2.l. Lucio Titio.& ibi plene notatur, & inde habuit originem glo.ista primæ regulæ. Ad secundam partem oppo. & videtur quòd non sufficiat alterum adimpleri, [a] sed oporteat alterum non adim- a
pleri. ff.de verbo.obligatio.l.si quis ita.in fin. † sed 5
dicendum est referre inter alternatiuam affirmatiuam, & alternatiuam negatiuam, quia in affirmatiua sufficit alterum fieri vt hic. in negatiua oportet alterum non fieri , tamen idem est in vtraque si consideretur effectus, quia in affirmatiua sufficit alterum affirmatiue,in negatiua sufficit alterũ negatiuè , & ideo non est contrarium sed conueniens vrbis regulæ.† Item oppo.& videtur quòd 6
vbi verba non sunt coniuncta,non sufficit alterum adimpleri.ff.de verbo.significat.l.triplici.§. videamus. sed dicendum est q tres sunt orationum species. [b] Nam quædam sunt coniunctæ,idest quę ali b
quam coniunctionem copulatiuam habent , quædam disiunctiuæ,quæ habent aliquam disiunctiuã, quædam solutæ,quæ nec disiunctiuam nec copulatiuam coniunctionem habent.† natura copulatiuę 7
requirit omnia simul vera.ff.de verb.oblig.l.si quis ita.& l.fin. & de cond.insti.l. hæred.plures.natura verò disiunctiuæ alterum tantum,vt hic.& ff.iud. sol.l.conquerebatur.& de cõd.& demon.l.cum pupillus.§.disiunctiuo.soluta verò ex mente certa pronuntiantis

nuntiantis aliquando equipollet copulatiuæ, aliquando disiunctiuæ vt ff. de verbo. signi. l. alienationis. §. fi. si de mente non appareat, accipitur pro copulatiua. vt d. l. triplici. §. videamus. licèt ar. contra. ff. de reg. iur. l. in eo quod. §. vbi verba. sed in §. videamus. considerauit dubium significationis solutæ. & in §. vbi verba considerauit effectum significationis, ex eo ꝙ in obscuris minimum est sequendũ supra eo. c. in obscuris. † est ergo soluta per se species orationis distincta a coniuncta & disiuncta. Item aliter significat, qa copulatiua copulatiuæ, disiunctiua disiunctiuę, soluta solutę, sed effectus significationis nõ distinguitur à significato copulatiuę quod requirit vtrumque vel disiunctiuę, quæ requirit alterum, quia semper effectus significationis solutę repræsentat vtrumque vt copulatiua, vel alterũ tantùm vt disiunctiua. habet igitur soluta disiunctiuam & propriã speciem significandi, sed non effectum significati extra seipsam. Dy.

In reg. Quid ad agendum. Argumenta.

1 *Agere qui potest excipere multo magis poterit.*
2 *Excipiens de dominio quando non auditur ante restitutionem possessionis.*
3 *Exceptio dominij non excludit interdictũ recuperendæ possessionis.*
4 *Possessor clãdestinus an excipere possit de iure dominij cõtra actorẽ.*
5 *Conductor possessionem locatori restituere cogitur ante omnia.*
6 *Sententia lata in petitorio an pariat exceptionem rei indicatæ in possessorio & nume. 7.*

REGVLA LXI.

QVI ad agendum admittitur, est ad excipiendum multo magis admittendus.

1 ¶ † SICVT superficiarius & emphyteuta & quicunq; alius habens dominiũ vtile, posset agere contra dñm vtili actione in rem, Ita, si ab eo conueniatur, multo magis excipere poterit. vt ff. de superfi. l. 1. §. quod ait. et de regulis iuris. l. inuitus. §. cui damus actionem. cũ facilior sit causa concedendi exceptionẽ quàm actionem, ex eo quia fauorabiliores sunt rei, quàm actores vt in regula iuris. et ex eo ꝙ faciliores sumus ad absoluendum quàm ad obligandum. vt ff. de actio. et oblig. Arianus. et de pœnis. l. absente. Sed oppon. videtur

a Adde ibi Bar.Bal.& Salicet.& Bal.& Cyn.in l.vis,C. de probat. & Bar,Bal.Alex.in l.si alienam,ff.solut.matrim.et Innocent.in c.bonæ. de postu.præl. quando spoliato per violentũ possessorem conuentum rei vend.posit referre causam dominij.& Bal.& in l.2.in q.13.C.de seruit. & aqua.et Doct.in c.cum dilectus.de ord.cog.& Lud.de Ro.in cõsi.213 et Bal.in l.pen. C. vnde vi. & Bart. & Alex. in l.si quis conductionis.C.loca.& Bal. in c. in literis.I prin. de rest.spol.

tur ꝙ qui admittitur ad agendum, non auditur volens excipere, C.de agri.& censi.l.si coloni.& si per vim vel alio modo l.1.& ad Iul.de vi.l.si quis[a] ad se fundum. a
2 † Sed dicendũ est ꝙ illæ leges locũ habent in iudicijs recuperandæ possessionis, in qbus excipiens de dominio nõ auditur, nisi primò possessionẽ restituat, cũ spoliatũ ante omnia restitui oporteat, hæc aũt regula aliàs obtinet generaliter in quibuslibet iudicijs generalibus,[b] vt dictũ est supra in c.dolo. b superfluũ enim videtur dicere ꝙ is qui possessorẽ spoliauit, posset opponere de domino, quod spoliãdo amittere meruit. vt C, vnde vi.l.si quis in tantam. Et propterea Glossatores Iuris Ciuilis satis enormiter errasse videntur in eo quod scribunt. ff. de iudic.l.si de vi.vbi dicunt
3 † ꝙ exceptio dominij excludit interdictum recuperandę possessionis. Postea contrariũ eius notauerunt ff. de vi & vi arma. l.1.§.1.& de verb.signi.l.mulieris.§.j.& de vsuca. l.sequitur.§.si dominus. qđ videt̃ magis proximũ veritati.
4 † sed an is qui habet possessionem clandestinã posit cõtra actorẽ excipere de iure dominij, dubitatio est, quia iura videntur velle ꝙ violẽta & clandestina æquipolleant, sicut ergo non licet habẽti violentã possessionem excipere de dominio, vt dictum est, ita nec licet excipese habenti clandestinã.ff,qđ vi aut clàm.l.j.§.2.& ad l.Fla.de Plagia. l.eũ q fugitiuũ.sed mihi videtur ꝙ lõge improbior sit causa illius q habet violentam, quàm illius qui habet

b Adde quod Bartol.in consi.81. colum.1. in fi. dicit Dy.hic & in l.2.§.quidam.ff.de interdi.non bene dicere,ꝙ exceptio dominij potest opponi agenti interdicto vti possidetis, retinendæ seu de turbata possessione ut tenet in vltima quæstione hic. quia secundum veram opinionem non potest opponi exceptio dominij, sicut in interdicto recuperandæ, & vide Bartol. in sua quæstion.incip. Lupus fuit captus. col.1. & 5.& in l.natura liter.§.nihil commune.col.2.vers.3. contra prædictam. & ibi Imol. & Alexand.& Doct.supra in 1. addi.alleg.& Oldr.de Lau.consi.1.in fin. & Alexan.in consi.94.col.2.versi.pro hoc quia lib.4.& Card. Alex. in c.in nomine Domini.24 distinct.col.6 versicu.glo.in gremio. & tex. Abb.& ipsum Card.in c.constitutus.de appella.

a Adde quando conductor possit referre quęstionem dominii locatori, Cyn. & Bar. Bal. & Sal. in l. si quis conductionis. C. loca. & quę no. Ioã. And. in c. licet eps supra de præben. eo. lib. & Bar. & Alex. in cõmoda te. ff. de commoda. vbi vide etiam de commodatario, depositario, & creditore & Bar. Bal. Alex. Franc. de Aret. in d. l. si alienam. ff. sol. mat. & Bal. consi. 240. vol. 1. et Alex. in consi. 5. col. vlt. in fin. lib. 4. & in consi. 64. col. 2. versi. accedit etiam. eo. vol. gl. et Doct. in c. inter dilectos. in fi. super verbo, locaui. & ibi insuper Fely. col. 10. de fide instru. Ego puto. quod si vult incontinenti probare se dominum rei conductę, debeat audiri per ea quę no. Bar. & Ioã. de Imol. in l. si filio. §. si. versic. idem dicit Bar. col. 2. ubi etiam Alexand. col. 4. versicu. per hoc etiam dicebat singulariter. ff. solut. matrimo. not.

habet clandestinã. arg. ff. de fur. l. si venditor. §. cum raptor. & ideo habens clandestinã posset excipere de iure dominij. arg. ff. de proba. l. 4. §. eius. Item videtur obstare regulæ. C. locati. l. si quis conductionis, a vbi † conductor cogitur restituere locatori
5 possessionem, licèt conductor paratus sit probare se dominũ, sed illud contingit, quia quędã species spoliationis esset si locatori denegaretur possessionis restitutio, vt ff. de preca. l. vlt. Et ideo non auditur conductor volens se probare dominũ, nisi primo restituat possessionem, vt d. l. j. si per vim, vel alio modo. Item videtur obstare rugulæ illud quod legitur in Auth. de trien. & semis. §. illud quoque. vbi ille qui negauit se possidere, cogitur in aduersariũ possessionẽ trãsferre, licèt paratus sit probare se dñm sed illud contingit in pœnam mendacij. vt in eodẽ titu. §. studium quoque. ff. de rei vendic. l. fi. C. de non numer. pecu. authent. contra, qui propriam, &
6 qui pot. in pign. hab. authẽ, item possessor. † Quæri autem posset, vtrum sententia lata in iudicio petitorio pariat exceptionem rei iudicatæ in iudicio possessorio? Et videtur quòd non, quia separata est causa possessionis & proprietatis. ff. de acqui
b rend. possess. l. naturaliter. §. nihil. b & in l. penult. vnde

Ias. in l. quoties. colum. 15. C. de rei vendic.

b Adde Bar. in d. l. naturaliter. §. nihil commune. col. 2. versicu. contra istam. licet ibi distinguit aliter quàm Dyn. hic. ibi Ang. in repet. & nouiter Alexand. & gloss. Cyn. Bald. & Sal. in l. incerti. C. de interdic. & Ange. Aret. in princ. versicu. interdic. in prin. versi. in gl. maxime. & Doct. in c. cum dilectus. de causa possess. & propriet. Et quid econtra lata in possessorio prędicet in petitorio. vide Pau. de Cast. in cõsi. 44. in vol. antiquo. et Doc. supra alleg. et Dy. et ibi dixi i. ita, nullus plurib. 16. add.

Adde ad propositũ principalis quęstionis Bal. in alleg. l. naturaliter. §. nihil cõe. ver. vt igitur liqueat. & quę ibi dixi in apostil. in versi. possessorio post Alex. & ibi etiã omnino eundẽ Alex. in 2. lect. ff. de acquir. possess.

vnde qua ratione lata sententia in possessorio non parit exceptionem rei iudicatæ in petitorio. ff. de except. rei iudic. l. 3. & l. & an eadem. §. vlti. Eadē ratione lata in petitorio parere non debet exceptionem rei iudicatæ in possessorio, & memini quod not. ff. de interdictis l. 2. §. quædam ꝙ sententia lata in petitorio absorbet ius in possessorio, & contrarium huius declaratur. C. de interdictis. l. incerti. † Et propter hoc 7
mihi videtur distinguēdum esse, quia si tale est possessorium quod excluditur per exceptionem dominij, vt est possessoriū adipiscendæ & retinendæ possessionis, tunc sententia lata in petitorio nocet in possessorio. Et ita intelligitur quod not. in d. §. quædam. sed si tale esset possessorium, qđ non excluderetur per exceptionem dominij, vt possessorium recuperandæ possessionis, vt supra ostensum est, tunc lata in petitorio non præiudicat in possessorio. & ita intelligitur quod no. in incerti. C. de interdictis.

In reg. Qui per alium. Argumenta.

1 *Tutor quando directa actione tutelæ teneatur*
2 *Deijciens per alium ita tenetur ac si per seipsum deiecisset.*
3 *Occidens per alium tenetur perinde ac si per se occideret.*
4 *Calumniatus per alium perinde puniri debet, ac si per se calumniam fecisset.*
5 *Facere per alium & facere per se quando differunt.*
6 *Factum per alium an idem sit ac si per se factum esset.*

REGVLA LXXII.

Adde ad istā regulam Bald. & Cardin. Alexan in cap. j. §. si quis decesserit. si de feud. fuer. controuer. inter dom. & agna.

QVI per alium facit, perinde est ac si faceret per seipsum.

† SICVT tutor tenetur directa actione tutelæ quando administrat, sic & quādo administrari mādat, quia q facit per aliū, perinde est ac si faceret p seipsum. ff. de administratione tutorū. l. ita. §. ꝙ si quis. & §. gessisse. † Item si- 1
cut tenetur interdicto, vnde vi, qui deiecit per 2
se, ita si deiecit a per alium. vt ff. de vi & vi armata. l. 1. §. deiecisse. & de regulis iuris. l. hoc iure. §. deiecit. † Item sicut te- a
netur 3

netur lege Cornel. de sicariis, qui occidit per
a se, ita [a] & qui occidit per alium. C. de accus. l. non ideo. ff. ad Syllanianum. l. & si certus sit
4 percussor. argum. ad Turpil. l. 1. §. penul. † Itē sicut punitur tanquā calumniator, qui per se detulit, & non probauit. ita, & qui per alium. ff. de iure fisci. l. 2. §. diuus Pius. & l. non tantum. & ad idem potest induci ff. de fideiussoribus. l. postulare, cum infinitis similibus. Sed opponitur, & videtur quòd longè aliud sit facere per se. quàm per alium, ff. de solut. l. in-
5 ter artifices, sed dicendum est † quòd vbi eligitur personæ industria, regula non procedit. C. de cadu. tollen. l. vna. §. ne autem. & d. l. inter artifices. vbi non eligitur personæ industria,

a Adde Bal. & Sal. in l. seruos. C. ad leg. Iuliam. de vi pub. ꝙ licet mandatarius non excusetur a pœna, tamen mitigatur. & vide Cep. in caut. 65 & sequen. & Bart. in l. si quis mihi bona. §. qui iussum. ff. de acquir. hæred. vbi ponit vnum casum singu. de quodam domino quem not. & adde Bald. & Sal. in l. non ideo. C. de accu. & Bar. in opere. ff. de fur. & in l. non solum. §. mandato. ff. de iniurijs. Et an proprie dicatur per seipsum facere qui per alium facit, ita quod comprehendatur in statutis maxime pœnalibus quæ debent proprie verificari, iuxta l. 1 §. hęc verba. ff. de negotiis gest. vide Bald. in cap. causis. §. Opizoni versi. etiam in statutis. de pace Constantiæ. & Doct. supra alleg. & Angel. Aret. in procem. institu §. igitur. col. 2. & in tract. suo Malefic. in gl. Sempronium. ver. 14. tex. & Bar. in l. hæc verba. ff. de adult. & Ias. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. om. iudi. & Alex. in l. familia. §. si. eo. tit. & Bal. in l. Gallus §. & quid si tantum. ff. de lib. & post. & Cyn. in l. si per alium. ff. ne quis eum qui in ius voc. & Abb. in c. mulieres & ibi Fel. de sent. exc. & Bal. consi. 5. vol. 3. & Alex. consi. 65. volū. 4. & Cepol. consi. 34. & Bart. in l. si is qui col. 21. ver. venio ad secundum, de vsuc. & in l. si vnius. §. 1. ff. de iniur. & And. Barb. in repe. rub. de fide instr. col. 9. ante fi. & an mandans & mandatarius possint excusari in vno & eodē libello, vide tex. sing. & ibi Bar. & Lud. Bol. in l. Athletas ver. scriptorem. & ibi scripsi in addit. meis in eo. versi. scriptorem. ff. de fals. & Bal. in l. minorem. de his quib. vt indig. & Ang. in. §. 1. in auth. vt omnes obe. iudic. vbi dicit vnum quod est fortius. quod etiam si fuissent accusati in diuersis libellis, possunt cōdemnari postea simul. et semel in eadē sentētia. vnde Lud. Bol. in d. l. Athletas. dicit quod mādans & mādatarius tenētur eadē lege, secundū Cy. in d. l. nō ideo minus. C. de accusa. & in l. 1. C. si reus vel accus. mor. fue. & vide Bar. in d. §. si mādato. Ang. Are. in. §. interdū furti. insti. de obli. quę ex delict. nascū. & Cepo. in cautela vlt. Hippol. de Marsi. in suo sing. 181. Abb. et Doct. in c. ad audientiā. de homi. & Fel. in c. sicut dignū. in prin. co. ti. et Cep. in. cō. 34.

a Adde Bar. in l. inter artifices. an quis possit legere per substitutũ. & plene in l. nemo. et ibi Alex. in additio. ff. de duob. reis et Cy. in l. quisquis. C. de epis. & cler. & Bal. in l. parabolã. eo. ti. & Io. And. hic. & in regula, contractus in Mercurialib. & Bar. in l. j. de ppos. agen. in reb. libr. 12. & in l. 1. §. aduocatus. ff. de varijs & extraord. cog. & Fely. in procem. Decretа. col. 30 Et voluit allegare. in c. 1. in 2. col. ver. verũ Doct. de sum. Trinit. & fide cathol. & Specu. in tit. de fals. tiis. §. fin. quaestio. fina. Bald. in l. fina. ff. de excusa. Bal. & Salyc. in l. 1. §. vl aũt. C. de cadu. tollen. & Doct. in c. cum dilecta, de rescrip. & Fel. in c. fi. de off. dele. & Ludo. Bol. in l. certe. §. 1. in primis interpretationibus. ff. de precar. & Ioã. de Pla. in l. nullus qui. C. de decur. lib. x. et ibi Rebuffi. & in addit. meis ad eum. & Panor. in c. firmiter. in antique & not. addit. de sum. Trinit. dixi in glo. in verbo, seruum. in l. Stichum. apost. in versic. eo. in faciendo suos, de statulibe.

stria, tunc procedit effectus regulae. † Item 6 opponitur & videtur impossibile esse factum per alium perinde haberi, ac si fuerit per se ipsum, quia iure cauetur quòd etiam factum ab eodem diuersis temporibus non representat identitatem eiusdem facti, vt ff. de conditio. indebi. l. si non sortem. §. libertus. in Authen. de fide instrumen. circa princip. Dicendum est quantum ad veritatem impossibile esse factum vnius diei factum alterius, sed de quadam iuris interpretatione procedit, quòd factum vnius, alterius intelligatur. vt ff. de duob. reis l. nemo.[a] & not. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. deiecisse. & §. quod dicitur. sed videtur quòd haec regula sit superuacua per illam quę est posita supra cap. potest sed non est, si quis bene aduertat, quia illa loquitur de potestate explicandi per alium; ista verò de effectu explicati. Dynus.

In reg. Factũ legitime, Argumenta.

1 *Matrimonium legitimè contractum nõ dissoluitur ob furorem alterutri superuenientem.*

2 *Faciendũ quod ab initio impedit, iã factũ tollit.*

3 *Tutor suspectus accusari nequit tutela finita.*

4 *Actio de partu cognoscendo locum non habet patre mortuo.*

5 *Stipulatio seruitutis quãdo cõstituatur pro indiuiso.*

6 *Actus profectus nõ vitiatur si deuenerit ad casum, à quo incipere nequiuit.*

7 *Inquisitio inchoata cessat ordinatio superueniẽte.*

8 *Legatum debiti pure factum crediteri non valet, in diem autem valet.*

REGVLA LXXIII.

FACTVM *legitimè retractari non debet, licèt postea casus eueniat à quo non poterat inchoari.*

1 †Si homo sanæ mentis cōtrahat matrimonium, licèt postea fiat furiosus, non propter hoc dissoluitur matrimoniū iam contractū. vt ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. parte furioso. Item si homo sanæ mentis fecerit testm̄, licèt fiat postea furiosus, non vitiat
a testamentū.a ff. de testa l. is cōi. & de bono. pos. secū dū tab. l. 1. §. sufficit. & ad huius confirmationē accedit quod generaliter dici solet, nō tollit factū, qđ impedit faciendū, vt ff. eo. l. in ambiguis. §. non est
2 nouū. & de acqui. hęr. l. si seruū quis. §. vlt. †Sed opponitur & videtur ꝙ illud quod impedit ab initio faciendū, tollit iā factum, quia si stipulor seruitutē ad partē fundi mei pertinentē pro indiuiso, stipulatio nulla est. Item si stipulor ad totū fundū, stipulatio tenet. & si postea partē pro indiuiso alienā, stipulatio corrūpitur. vt ff. de serui. l. pro parte. & de ver. ob l. si sub vna. §. si quis via. ergo illud qđ im-
3 pedit ab initio faciendū tollit iā factū. †Itē si tutela finita est nō habet locū accusatio de suspecto. ff. de suspec. tut l. 4. §. quæri pōt. adeo ꝙ si proposita accusatione suspecti, tutela finitur, expirat accus. de suspect. tut. l. post finitā. Itē prędiudicialis actio de partu cognoscēdo nō habet locū mortuo patre vel auo cuius filiū vel nepotē qui se esse cōtēdit, adeò ꝙ si p̄iudicialis ꝓponatur cōtra patrem, si moritur pr̄, expirat iudiciū inchoatū in actione p̄iudiciali, vt ff. de lib agn. l. 3. §. qa Plautianū. in verb o, adeo. per quæ omnia patet ꝙ casus impediēs ab initio, tollit iā factū superueniēs ex postfacto. Sed dicēdum
b est b ꝙ aut factū erat inchoatū, & nō perfectum, &
5 túc tollitur †per eū casum qui impediret inchoari, vt si stipulatus sum seruitutē prædio meo, & antequā cōstituatur alienā totum prædium vel partem

etiam

a Testamentum. Fecit supra eod. cap. possessor. nume. 21. dicendum vt dixi supra eodem cap. 1. nu. 25.

b Adde ad notata hic per Dyn. Bartol. & Bald. & Moder. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iuris. & Bartol. in l. penul. §. fina. & ibi Alexand. ff. de verborum obligatio. & quæ not. Dyn. supra in prima regula. in v. quęstio. & in regu. 2. versicu. 2. oppo. et Cyn. Bal. & Saly. in l. si Gaudentius. C. de contrahenda emptio. et Ioan. Fab. & Angel. Aret. in §. econtrario. instit. de leg. & Philip. Franc. in d. reg. 2. col. 2.

eius pro indiuiso, corrumpitur stipulatio, vt d.l. si sub vna.& d.l.pro parte.& de custo. reorum.l.2. & ff. vt in possess.leg. l.si pæcuniæ.§.q fideicōmissū. & de adult.l.si maritus.§. si ante. & ad idem tendit d.l.post finitā.de suspect.tuto.& d.l.3.§. quia Plautianū.de liber.agnoscend. de his quæ pro nō scrip. habēt.l.si in metallum.† sed si factum iam erat per 6
fectum & legitime confirmatum, ut quia seruitus promissa erat iam constituta, testamentum incohatum erat iam perfectum, et matrimonium erat iam per consensum contractum, & similia, tunc casus superueniens qui impediret ab initio inchoari, non tollit iam factum. & ita loquitur regula.ff. eod. l. in ambiguis.§.1.et de ritu nup.l.si qua.& de seruit. rustic.prædio.l.uia.§.quæcunque.& de uerb. obli. l.pluribus.§.& si placeat, unde sumitur arg.† quod 7
si post inquisitioné per officium incohatam; et ante sententiam, superueniat ordinarius accusator, inquisitio a quiescat, sed si superueniat post sen- a
tentiam, non tollitur effectus inquisitionis factæ, nisi probaretur præuaricatū processum.ff de præuaricato.l.præuaricationis. & de liber. homi. exhibē. l.3.§.si tamē postea.& de accus.in l.si cui.§. ijsdem. & d.l.si maritus.§.si ante. Sed contra prædictam. solutionem uidetur institu. de leg.§.e contrario. ff.ad legem Falcidiam, verbis legati. vbi dicitur† 8
quod si lego debitum pure creditori, non valet legatum, sed si lego debitum in diem; bene ualet legatum, adeo quod si dies ueniat testatore uiuente, legatum non uitiatur. Sed dicendum est, quod aut superuenit casus annullationis, & tunc habet locum prædicta distinctio, aut superuenit casus b b
ad eundem effectum tendens, & tunc alium tendē tem ad eundem effectum quem inuenit, secum cō-

currere

a Adde, et no. ꝙ si incepta inquisitione superueniat accusator, finiatur inquisitio de quo uide Cy.& Bar in l.3.§.quia Plautianum.ff.de libe, agnosc. & Dy.& Bar.in l.si maritus.§.si ante.& ibi Alex.in additio.ff.de adul. & Dy.& Bar.in l.pen.ff.de suspect.tuto.in quibus locis tenet Dy.opin. quā tenet hic. Sed contrarium tenet Inno. c. super literis. de rescrip. & Cyn.in l.ea quidem.in fi.C.de accus.sed Bart. in d. l. si maritus. ponit vnā distinctionē cū qua transit Bal. in d. l. ea quidem.col. penul. & Fel.in c.nullī.col.1. versic. not.ex gl.1. de accusat. & ibi Abb.& Bar. in sua. dispu. incip. iudex malefic. col.2.versic. 9. Et adde q̄ not. Bald.in l.si seruus plurium.§. si quis ante.ff. de leg.1.& singulariter Ange. Areti. in tract. malefi. in prin. col.10. uersicu. quæro, an inq̄situs. ibi vide Ang. de Arim. & Bart. Land. in addi.& Cād. de malefic.titu. quomō de malef. cog. & per inquisitionem. col.3.vesic. sed pone ꝙ iudex.

b Adde, qn̄ casus superueniēs, tendens ad eundem effectum cum legato fa.

clat ualere legatum. Barto. in l. 2. ff. de his qui pro non script. hab. & Iasus. in l. pluribus. §. si placet. & ibi Paul. Pet. & Alex. ff. de uerb. obli. Adde inquantum hic tangit materiā decimarū, & an ex priuilegio possunt cōcedi laicis, & per quē, vide Archi. & Card. Alex. in c Hadrianus, 63. dist. et in c. in synodo, 97. dist. notat Host. in c. quāuis. de deci. Card. in cle. clerici. q. 4. eod. titu. dixi in aposti. ad Panor. post eum & alios. in c. cum homines. nu. 3. i vers. nec prescribere. eo. tit. in antiq. & reli. c. causam. col. 2. versic. signa theoricam & versi. limita. 10. de præscrip. & Pā. omnino. cōs. 136. volu. 1.

currere patitur ut in d. §. econtrario. instit. de leg. & d. l. uerbis legati. ad leg. Fal c. Dyn.

In reg. Quòd alicui. Argumenta.

1 *Concessum alicui gratiose, ab alijs in exemplum trahi non debet.*

2 *Immunitas alicui concessa non excusat reliquos quo minus ad munera teneantur.*

3 *Beneficium alicui specialiter indultum, non debet ab alijs trahi in exemplum.*

REGVLA LXXIIII.

QVOD alicui gratiosè conceditur, trahi nō debet ab alijs in exēplū.

1 †SI summus Pōtifex concessit alicui de gratia speciali, q̄ posset habere plura beneficia cum cura, uel q̄ posset per procuratorē uisitationē facere, vel percipere integraliter fructus beneficiorū suorum, absque eo q̄ in ecclesijs resideret, hoc non debet trahi ab alijs in exemplum, sed ius commune seruari, quod est per omnia contrarium supradictis

2 †Item si concessit alicui q̄ non teneatur subire munera publica, vel soluere decimas, quia forte in aliqua re prospere gesta uirtuose se habuit hoc similiter trahi non debet ab alijs in exemplun., sed ius commune seruari. & hoc est quod vult dicere regula, & probatur ff. de consti. prin. l. 1. versi. planā ex ijs. & C. de decur. l. neque Dorotheum. & l. nullus. lib. 10. & de episcop. & cler. l. quoniam, sed etiā videtur, q̄ ea quæ certæ personæ adscribuntur, constituant ius commune, vt C. de nu. codi. compo. l. 1. §. nullaque dubietate. Dicendum est, a q̄ aut rescribitur alicui personæ, vel uniuersitati, cōcedendo

a Adde Bart. et ibi Ang. d Pe rus. i addi. in l. neq; Dorotheū et ibi Io. d Pla. C. d decu. li. x. et qd not. Cep. cau. 92. et Bar. et Io. de Plat. in l. vacuatis. et C. de decu. et Bar. Bal. & Doct. Mod. i l. 1. ff. d consti. prin. & Ang. Are. insti. d iure natur. §. qd prin. et Dy. supra. in regula priuilegiū psonale. & i regula. q̄ a iure cōi. & in regula, i iudicijs & in regula q̄ ob gratiā, & q̄ scriptsi in prædictis locis.

a Adde Cyn. Bal.Sal. & singulariter Ale. & Iaf. in d. l. cum proponas, C. de pact. & Ab. & pulchre Fel. in c. peruenit, Ioã. 2. d iureiur. colũ. & Ioan. And. hic in nouel vbi Alex. et Fel. ponũt 5. casus fallen. q rũpẽti fidẽ uel iuramẽtũ, debet fides seruari, vt ibi vide & Alex. I l. vt responsum in princip. C. de transact. Adde dũ q̃ritur, an fides sit seruãda eam frãgẽti. Car. omnino in c. peruenit, el. 2. de iure iu. & Bar. Soc. plene i suo trac. fallẽ. reg. 149. ponit regulã ne gatiuã, & illã sepiẽ limitationibus restringit. Dixi i apostil. in ver. eo q nõ seruat. posita. sup glo. in ver. legitime. ff. de loco pub. fruẽdo. & no. Fel. post Abb. in ca piru. 2. colũ. 2. versic. uenio ad secũdam partẽ. de iureiuran.

concedendo beneficium † speciale, & tunc non debet trahi ab alijs in exemplum, & ita loquitur regula, & l. superius allega. & probatur. C. de lega. l. leges ut generales in fi. aut rescribitur constituendo ius commune, & certæ personæ expresio nihil operatur, quia iura non in singulas personas sed generaliter constituuntur, vt in d. l. 1. §. nullaque C. de nouo cod. compo. & ff. de legat. & senatuscon-sul. iura. Dyn. 3

In Reg. Frustrã. Argumentã.

1 *Fides non est seruanda ei qui prior fidem fregit.*
2 *Locator expellens colonum non soluentem pẽsionẽ, non potest ad pœnam conueniri.*
3 *Pupillus qui sine tutoris autoritate rem uendidit, fidem emptori seruare non tenetur.*
4 *Emens à pupillo sine autoritate tutoris non caret culpa ideoque pupillo obligatur & no contrà.*

REGVLA LXXV.

FRVSTRA *fidem quis sibi postulat seruari ab eo, cui fidem à se præstitam seruare recusat.*

¶ † SI duo fratres habẽtes domos cõmunes, inuicẽ cõueniunt de nõ alienãdo sub certa pœna, & vnus eorum alienauit, & vult q alter ab alienatione abstineat, non auditur, quia frustra sibi fidẽ postulat à me seruari, qui fidẽ seruare recusat. ff. eodẽ. l cũ pater. §. illi. & de leg. l. cũ pater. §. libertus. † Itẽ si locaui domũ pro pẽsione certa, & promisi eũ nũquã expellere, sub certa pœna, & cũ expello, q a pẽsionẽ nõ soluit, nõ potero cõueniri ad pœnam, q a frustra sibi postulat à me fidẽ seruari is, qui fidem seruare recusat. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. & quia generale est. q non seruanti fidem, non debet fides de necessitate seruari; vt ff. de inofficioso testamen. l. si institui. in principio. & C. de pactis in l. cũ proponas. [a] & de transact l. si diuersa. & l. 1
2
a

si quis

si quis maior. Sed cõtra regulã uidetur. ff. de act. empt. l. Iul. §. si quis a pupillo. vbi pupillus vẽdens sine tutoris autoritate non seruat, nec seruare cogitur fidẽ emptori, & tamen emptor cogitur seruare pupillo fidem, sed regula locum habet, ubi eadẽ est
3 æqualis ꝑ omnia ꝑsonarũ cõtrahẽtiũ conditio. †In cõtrario uerò nõ erat æqualis, & poterat imputari emptori, q̃a sciebat uel scire debebat pupillũ cõtrahẽdo nõ posse sine tutoris autoritate obligari, vt ff. de cõtrahẽ. emp. l. q & ą quolibet, a & de acquir. hæred. in l. more. Ei ideo ratione illius culpę tenetur ipsi pupillo, & nõ pupillus sibi, aliàs autem vbi culpa non posset sibi imputari, quia contraxisset cum tutoris autoritate, sicut pupillo subueniretur per restit. in integ. nec tenetur per restitutionem seruare fidem emptori, ita virtute eiusdem restitutionis subueniretur emptori, vt non teneatur fidem seruare pupillo, vt C. de repu. quæ fiunt in iudi. in integ. l. vnica. & aduersus cred. l. 1. & 2.

a Adde Dyn. in regula, quia contra iura. in prin. infra eo.

b Adde ꝙ pupillus, ecclesia, ciuitas, & vniuersitas æquiparantur secundum glos. in l. præses. & ibi doct. C. quomodo & quando iud. & glo. Bald. & Lud. Bolog. in secundis interpret. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. & glos. & doct. in l. res publi. C. ex quibus cau. ma. in integrum rest. & Barto. in l. 1. §. quod si nemo. ff. quod cuius. vniuers. nomi. de tuto. & præ. lat. vide in seque. appost. & Ange. pulchre in consi. 246. incip. quia omne datum optimum.

In reg. Delictum. Argumenta.

1 *Delictum personæ non præiudicat ecclesiæ.*
2 *Ecclesia quatenus ex dolo prælati possit obligare.*
3 *Vniuersitas quatenus ex facto priuati teneatur.*
4 *Delictum prælati uel collegij quãdo in damnum ecclesiæ possit redundare.*

REGVLA LXXVI.

DELICTVM *personæ non debet in damnum ecclesiæ redundare.*

1 ¶ †SI Abb. vel monachus vel alius clericus delinquat iniuriã faciẽdo, uel dãnũ dãdo, uel alicuius possessionẽ violenter occupando, ecclesia non tenetur, quia delictum personæ non debet in damnũ ecclesiæ redundare, nam qua ratione delictum tutoris non obligat pupillum. ff. de re iudi. l. neq;. & de tab. exhib. l. pen. eadem ratione delictum clerici, uel prælati, non debet ecclesiam obligare, cum pupillus & ecclesia b parificentur ex una parte, &

certum

col.2.de accus.& Abb.Sic.in d.cap.1.de dolo & contuma. & Aege.cōs. 242.incip.omne datum.& Fel.in cap.ad audientiam.in 2.col.4. versicu. secundo militatur.de rescript.& Abb.& Fely.in c.cum venerabilis. col. 5.versicu.ad intellectum regulæ,delictum,de except.vbi dicunt ꝙ delictum prælati non nocet in iudicialibus. & Fel.in c.cum accessissent.col. 16.vers.& pro intelligētia etc. de constitu.vbi ponit duos casus quibus prælatus tacite potest præiudicare ecclesiæ. & vel.in c.accepimus.col.2. ante finem.versic. et non solum. de fide instrumen. Adde inquātum quærit, an & quando delictum prælati noceat ecclesię. Tu vide Bald. omnino in l.iubemus nullam. num.4.& quod ibi signaui in apostill. ad ipsum in versicu. delictum prælati. C. de sacros. eccle.& in preiud.seu,co.ti.dixi in apostil.ad Panormita.in c.si diligenti.nume.34. in versic.nocet ecclesiæ.de foro competen.& in cap.Imperatorum.nu.3. in versic.præiudicat ecclesiæ.de iuram.calum.& quid in commisso ante prælaturam.vide eundem Panormita.in cap.cum venissent.nume.17.in versicu. vita sua. & ibi quid in feudo.de institu.Bal.in c.fina.de cap.cor. & Alexan.cōsi. 23.vol.j.Et de vniuersitate quando teneatur ex delicto, vide istum in l. super.& quod ibi posui in apostil.in versic. si communicato consilio. ff. quod ui aut clam.dixi post Iacobum Rebuffi in l.quinque casus.nume.1. C.de decurio.libr.x. melius in additio.ad eundem in rubric.8.C.de non nume.pecun.eod.titu.nume.1.vbi limitaui hanc regulam, dixi etiam in additio.ad Panormitanum in capitu. in causis. nu.5. versicu. per sonum campanæ.de electio.Ange.late consi.47.vel 157.Franc.de Are.in cons. 154.& Oldra.consi.65.

nicato consilio, redundare posset in damnum ecclesiæ: vt d.l.iubemus. delictum vero prælati tantùm, seu alicuius aut aliquorū de collegio ecclesię non præiudicat: & ita loquitur regula Dyn.

In reg. Rationi, Argumenta.

1 *Hæres succedens in honore, succedit in onere.*
2 *Succedens in honore quando succedat in onere.*
3 *Substitutus in honore hæreditatis, an succedat in onere legatorum.*
4 *Legata quando debeantur et quando inutilia reddantur & nu.seq.*

REGVLA LXXVII.

R*ATIONI congruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore.*

¶ HAEC regula pertinet ad materiam regulæ

a Adde Dy. & quæ ibi dixi in regu. qui sentit. in 1. additio. & glos. & Doct. moder. in l. secundum naturam. ff. eod. titu. vnde B. Paulus 2. ad Corinth. 1. dicit q sicut socij passionum estis, sic eritis & consolationis. & Beatus Bernar. super Cantic. ait O bone Iesu quot sunt super terram qui tecum vellent habitare in cœlo, sed pauci sunt qui vellent tecum so ciari in pœna et labore. Ideo dicitur Matthæi 26. omnes, relicto eo fugerunt.

b Adde quando onus vel cōditio apposita in institutione, videatur tacite repetita in substitutione. Bart. in l. sub conditione. & ibi Bart. & Docto. Moder. ff. de hæredibus instituē. & Bar. Bald. et Sal. in l. vna. §. pro secundo. C. de cadu. tollen. & Bart. & Ioā. de Imol. in l. legatum. ff. de cōditio. & demō. & Bar. singulariter. et ibi Alexand. in l. licet Imperator. de legat. 1. & celebrem glo. in l. si cui. §. a filio. & ibi Bartol. & Alexā. ff. de legat. 1.

gulæ præcedentis supra eo. cap. qui sentit, licèt enim conuerso modo loquatur, ad eundē tamen tendit effectum: † & propriè poni potest exemplum in substituto in honore, id est 1
hæreditate, quæ honor appellatur: vt ff. de leg. præstand. l. filium. §. si à legato. & propterea succedit in onere, scilicet legatorum: quæ relicta ab instituto videntur legis potestate tacitè repetita à substituto: vt ff. de leg. 1. l. licet Imperator. & de leg. 3. l. si Titio a & Mæuio. §. Iulianus, & l. cum pater. §. ab instituto. a
¶ † Sed opponitur & videtur quòd substitutus 2
in honore non succedit in onere: iure cauetur quòd si hæredi instituto sub conditione simpliciter substituatur alius, onus conditionis in personā instituti adiectum, non videtur in personam substituti repetitum. ff. de hæredibus instituend. l. sub conditione. sed ibi grauatur in onere conditionis nouæ quæ in personam instituti non erat: & ideo ibi conditio institutionis nō videtur repetita in substitutione:b vt ff. de leg. 1. l. licet. Item oppo. & videtur † quòd substitutus in honore hæreditatis, non succedat in onere legatorum. vt d. l. b 3
licet. de legat. 1. & ideo distingui oportet, quia aut legata repetūtur verbis testatoris expressis, aut non. Si verbis expressis, cum eiusdem diei vel conditionis adiectione, aut simpliciter. † Si cum eiusdem diei, vel conditionis adiectione, expectatur illa, etiam si legatum redderet inutile, vt ff. de leg. 1. l. si quis 4
à filio. circa princi. Si simpliciter deberetur,

non

a Vendere filium, hoc est verum si talis filius sit in potestate patris, vt not. Ioan. de Imol. in l. 1. col. 3. ff. de vulga. & pup. l. 2. C. de patr. potesta. not. Specu. in tit. de feu. §. 2. versicu. quod fallit in filio sacerdotis. quoniã pater etiam propter necessitatem vendere non potest. Ita singu. Hostien. in c. Iudæorum. de æta. & qualita. quem ibi scrib. refert, & sequitur Hippolyt. de Marsil. singul. 110. incip. pater.

Adde quãdo quærit an conditio apposita in institutione videatur &c. istum in l. firmio. §. pater. & quod ibi posui in apost. ad ipsum. in versicu. non videtur. ff. vt leg. non cauea. ponit Rom. singul. suo 668. incipi. scis quod conditio. & consil. 110. & consil. 129. Anto. Corset. singu. suis in versic. clausula. inci. clausularũ. in fin. apposita. Ang. cons. 144. & vide omnino quod posui in tracta. meo clausularum. in versicu. clausula. in principio. et nu. 2. & per totum. & dixi in apostill. ad Bartol. consil. 39. incipiẽ. clausula relinquit.

non expectata conditione vel die quæ in personã instituti fuerat adiecta, vt d. l. si quis à filio. & l. si 5 cui. §. à filio. † Si verò non repetuntur verbis expressis, tunc legis potestate tacitè repetitata, intelliguntur, cũ eadem semper conditione & die. vt ff. de legatis 2. l. cum pater ab instituto. nisi talis esset conditio, quæ redderet legatum inutile, vt ff. de verborum obligatio. l. Titia. §. idem respondi. de fideicommiss. lib. l. vlti. & hæc vera sunt in onere personæ non cohærente, in eo enim quod personę cohæret, non succedit qui substituitur in honore, vt ff. de adimend. legat. l. legatum sub conditione. & de conditio. & demonstra. l. legatum. & de adimen. lega. l. Caio. in princ.

In reg. In argumentum. Argumẽta.

1 *Pater fame compulsus filium vendere potest, aliàs non.*

2 *Sacra necessitate cogente alienari possunt.*

3 *Permissa necessitati an possint in argumentũ trahi.*

4 *Necessitatis causa permissum trahi potest in consequentiam ubi non est nominatim prohibitum.*

RREGVLA LXXVIII.

IN *argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.*

1 ¶ PROPTER necessitatem famis † concessum est patri vendere filium, a & ideo non debet in argumentum trahi, vt in aliis causa filium vendere

dere liceat.C.de patr.qui fil.distr.l.prima & secun-
da.† Item propter necessitatem permissum est, 2
quòd fiat alienatio rei sacræ, scilicet pro redimen-
dis captiuis. C.de sacrosanc. ecclesi. l. sancimus. &
ideo non debet in argumentum trahi. quæ enim
contra ius commune conceduntur, non debent ad
consequentiam trahi, supra eo. l.quod alicui. & ff.
eo. l.quod contra.& ff.de leg. & sena. l.quod vero.
& l. in his. & l. ius singulare.† Sed si eadem ratio 3
necessitatis [a] vel maior subest, an ea quæ propter a
necessitatē recepta sunt, licebit in argumētū trahi?
videtur quòd non, vt hic. & ff.eod. l.quod contra.
& de legi.l.quod verò. Econtra videtur quòd sic,
quia ea quę conueniunt in identitate rationis, non
debent separari in constitutione iuris. vt ff.de leg.
j.l.si domus.§.cùm vero alicui. & de inuti.testa.l.
posthu. Circa hoc Glossatores iuris ciuilis variant.
nam ff.eo.l.quæ propter.determinant, quòd in ar-
gumentum

a Adde hic not in regu.quę a' iure communi.supra eo.& Bartol.in l.si constante.& Docto.in l si vero.§.de viro.ff.soluto matrimo. Cyn.Bald. Angel.& Salyce.in l.1.C.de patrib.qui fil.distraxe.& Felyn.in cap.dilecta,colum.22.versicu.fallit octauo.de rescript. & Cyn.in l.illud.circa finem.C.de sacrosanct.eccles. & ibi Bartol. quando in legibus & statutis exorbitantibus ex regulis generalibus ꝓcedatur de similibus ad similia, quia aut secundum Bald. in l. 2. colum. 2. de patrib. qui fil. distraxe.procedere de similibus ad similia est æquum, & fauorabile. & tunc procedit, vt not.glos.in l. ob æs.C.de ꝓd. min. licet enim reperiatur expressim a' lege prohibitum. secundum Doct. supra alle.quod est contra Dy. hic. aut odiosum; & tunc non proceditur.vt d.l.2.C.de patrib. qui fil. distraxe. & ideo in statutis pœnalibus exorbitantibus a' iure communi nulla fit extensio. vt dicit ibi Bald.licet in cap.j.§.porro.colum.3. versicu.deinde not. quæ fuit prima cau. benefi. amitt. dicat contrarium. sed intelligo Bald.quando pœna imponitur respectu alicuius personæ, tunc non fit extensio. vt d.l.2. & tenet Alexand. consil.29.colum.penult.& fina.& in consil.112.colum.penulti. versicu. prædictum statutum. & in consi.85.lib.quarto.de quo vide in l.si quis seruo.C.de furt.& Cardina. Alexand.in capitu.1.colum.2,27.distinctio.& Abb.Sicu.in capitu.cum dilecta.de confirma.vtil vel inutil.& pulchre Anto.Corset.in suis singu. in litera,extensio.in 1.& 2.& Angel.Aret. in .§. ex maleficijs. colum. 10.versicu.in ea glo.in fine.institu.de actio & Ias.de May.in .§.sequēs. colum.2,& in .§.in personam.colum.19.in fine.post Ioan.Fab.& Card. Alexandr.in d.cap.j.§.prædictis.a.quę fuit prima cau.& Ioan.de Imo. & Ludo.de Rom.in d.§.de viro.& Alex.in d.l.si constante,in princip. colum.3.versicu.item in quantum.& Cyn.Bartol.& Bald. in l. non dubium.C.in legi.& Ioan.Andr. & Docto.in regu.odia. supra eodem titu. in Mercuria,& Saly.in l.2.C.de noxa.& plene per dominū Math.de Math.

gumentum trahere licet, vbi eadem ratio neceſsitatis, vel maior ſubeſt. ſed C. de patr. qui fil. diſtra. determinant, quòd non liceat in argumentum trahere, vbi eſt eadem ratio ne-
4 ceſsitatis vel maior ſubeſt. † Sed credendum eſt quòd quando nominatim non reperitur prohibitum ad conſequentiam trahi, quod trahere liceat, vbi eadem vel maior cauſa neceſsitatis ſubeſt, cùm ea quæ conueniunt in identitate rationis, non debeant ſeparari conſtitutione iuris, vt dictum eſt, ſed lex 2. de patribus qui fil. diſtraxe. reſtringit conceſſionem, cum dicit in hoc tantummodo caſu &c. Et ideo non licet trahere in argumẽtum, licèt ſimilis cã ſubeſſe reperiatur, quia reperitur expreſſa prohibitio in contrariũ vel quæ expreſsè æquipollet. Contra hanc diſtinctionem videtur expreſsè l. C. de procurat. l. curiales. lib. 10. ſed dic vt infra eo. c. ſeq. Dy.

Math. in ſuo eleganti tracta. extenſionum. Cum pater poſſit vendere filium ex cauſa neceſsitatis. vt in iuribus ſupra allegatis, fallit in filio presbyteri. ſecundum Hippolytũ de Marſil. in ſuo ſingu. 101. quod notat.

Adde ad finẽ huius appoſtill. quod no. in additio. præceden. in verſicu. vendere filium. & Ioan. de Ana. in capit. ſi quis. colum. 2. verſi. tu adde &c. de furtis, & ratio eſt, quia illud operatur ordo ſacer, ſeu clericalis. & pleniſsime poſuit idem Hippoly. de Marſi. in repetitio. rubri. de fideiuſſo. charta 15.

In reg. Nemo poteſt. Argumenta.

1 *Vendens rem aliquam, id iuris transfert ſolum, quod in eadem habet.*
2 *Venditio rei fit cum onere ſuo.*
3 *Bona pupilli an poſsint uſucapi.*
4 *Traditio rei an poſsit aliquid transferre, quod penes tradentem non fuerit.*
5 *Transferre qui poſſunt plus iuris quàm habeant.*

REGVLA LXXIX.

N*EMO poteſt plus iuris transferre in alium, quàm ſibi competere dignoſcatur.*

†SI vendo tibi & ex causa uenditionis trado rem aliquam, illud iuris quod erat penes me venditorem transit in te emptorem. Vnde si eram directe dominus, directum dominũ trásfertur in emptorem, si utiliter, utile dominium transfertur in emptorem. ff. de act. empt. l. exempto. in prin. † Itẽ si erat libera penes me venditorem, transibit libera ad emptorem. Item si seruitutem debeat, cum seruitute transibit. Item si erat alijs obligata & poterat à me per hypothecariam aduocari, cum eadẽ obligatione[a] & possibilitate aduocationis transibit, quia res transit cum sua causa, id est cum suis oneribus. ff. de acqui. do. l. traditio. & de contrah. empt. l. alienatio. & C. rem alie. geren. l. 1. C. sine cẽsu uel reliq; l. 2. Sed oppo. & videtur ꝙ aliud iuris sit penes tradentem, & aliud penes eum cui fit traditio. † Constat enim rem pupilli inusucapibilem esse. ff. de acquir. re. do. l. bonæ fidei. & tamen si legitime uẽdat alij & tradit, incipit esse vsucapibili. ut ff. pro empt. §. si à pupillo. Sed dicendum est quòd priuilegium personæ ad quam pertinebat dominium, reddebat eam inusucapibilem. Et ideo persona domini mutata mutatur conditio rei venditæ. ut ff. de acquir. hære. l. Paulus respondit. §. 1. & de colla. bo. l. 1. §. si is qui bona. & de publi. l. citatio. §. vlt. † Item oppo. & uidetur ꝙ traditio transferat illud, quod non est penes tradentem, constat. n. ꝙ si habeo dominium rei, ꝙ non habeo vsumfructum, cũ res sua nemini possit seruitutem debere. ff. si vsuf. per l. utifrui. & de ser. vrba. præd. l. in re cõi. tamẽ possum constituere seruitutem usufru. ff. de vsur. l. quod nostrum. sed ibi non transfertur plus, sed per constitutionem uariatur tantum species usufru, quia penes me dominum erat causalis, & nõ erat species seruitutis, penes eum cui cõstituitur formalis, & erit species seruitutis. † Fallit autem hæc regula in tutore uel curatore. Item in procuratore, iudice, executore, creditore, in malæ fidei venditore. Item in censitore. Item in flumine,

a Adde quando obligatio personalis vel realis & hypothecaria transeat contra quẽcunq; possessorem. glo. & ibi Barto. in l. 2. ff. de alimen. leg. & Bar. in l. fundus, quem. & in l. Caius. ff. de anu. leg. & tex. & glo. in l. fi. §. fi. et ibi Alexand. in addit. Barto. ff de cõtrahen. emp. & Ang. Aretin. in . §. fi. uer. in gl. pecoris. institu. de ser. & Bart. in consi. 211. col. 2. versi. circa hypothecariam. & Bald. consi. 38. libr. 1. & glo. in Prag. Sanct. de anna. §. item fuit. in versi. teneatur.

ne. In libertatis donatione, & in Imperatore Augusta de quibus late notari solet. ff. de acquir. re. do. l. traditio. & de regu. iur. l. nemo plus iuris. & institu. quibus alien. licet. circa
a princ.a & ideo superuacuum foret hoc scribere Dyn.

In reg. In toto. Argumenta.

1 *Absolutus à petitione totius fundi absoluitur à qualibet eius parte*

2 *Actu legato non potest iter adimi.*

3 *Item bifariam sumi potest.*

REGVLA LXXX.

In toto partem non est dubium cõtineri.

De materia huius regulæ tractatum est supra. eod. c. plus. sed nihilominus ex abun-
1 danti dicendum est † quòd qui absoluitur à petitione totius fundi, intelligitur absolutus à qualibet eius parte, cum in toto pars conti-
b neatur. b ff. de except. rei iud. l. si quis cum totum. quòd autem regula falsa sit, potest ostẽdi, quia iure cauetur quòd in actu contineatur iter. ff. de ser. rustic. præd. l. actus. & institu. de seruit. §. actus & tamen qui absoluitur ab actu non uidetur absolutus ab itinere, quod est pars actus. nec contra, vt ff. de exceptio: rei iudic. l. si mater. §. si quis ita. & ibi
2 nota. † Item iure cauetur quòd si testator legat actum, & postea adimat iter, ademptio est inutilis, quia non videtur ademisse totum, uel partem eius quod legauit. ff. de adi. lega. l. 2. ergo patet quòd in toto non
c continetur pars. Dicendũ est ꝙ iter c dupliciter

a Adde quando plus transferat quam habeat. Io. Fabr. Chroph. Porc. & Ias. in addi. Ang. de Areti. in. §. 1. institu. quib. mo. alie. licet. & Ioan. Andr. hic, & Doct. Moder.

b Cum in toto pars contineatur. Adde quod aliquando etiã totius appellatione venit totum. vt not. Barto. in l. plures. ff. de dã. infect. et Alex. in l. 2. C. de his re. instit. quod an & quãdo sit verũ, vide quod not. plene in l. vxori. in apos. in versi. totum contineatur, & ibi etiam gl. & Barto. ff. de leg. 3. & de his vi de Anto. Cors. sing. suis i ver. pars. incip. licet appellatione partis.

c Adde quando iter sit pars actus. Bar. in l. 1. & 2. ff. de adi. leg. qui sequitur Dyn. hic, licet de eo non faciat mentionem.

a Adde an vicarius episcopi sine mãdato speciali posſit conferre beneficiũ Dy. in reg.beneficium.et quę ibi dixi & per doct. hic & Io. Andr.de S.Ge. in d.c.cum i generali. hic alle. & Abb. in c. ex frequenti.& c.ex autoritate. de insti. & in consi. 88. volum.1. & quæ no. Fel. in cap. quoniam.col.2. vt lite non contest.§.1. ꝙ si vicarius episcopi ex speciali mãdato, cũ ignoret alium uicarium fuisse creatum, contulit unum beneficium, an valeat collatio. vide Ludo. de Roma. in suis sing.fol.3. ver. fuit qui col.1.

Adde ꝙ voluit allegare Roma.singul.650. incip. tu scis ꝙ fundatores.

ter sumitur. † nam vno modo sumitur pro distincta specie seruitutis, & sic eo modo sumpta non est pars actus, imò species seruitutis actui opposita & coæqueua,ut ff.si ser. ven.l. loci corpus.§.1. & d.l. 1.de adi.leg. Alio modo sumitur iter pro cõmoditate eundi,& hoc modo sumptũ,habet se ad actũ, sicut pars ad totũ, quia est pars subiectiua ad actum, & actus est totũ potestate ad iter, qui sui ptãte iter cõprehendit. & in hac significatione sumitur .ff.de serui.rusti.prædio.l.1.§.actus.& de verb.obli.l. qui v sumfru.& de nouatio.l.si pupillus.§. vlt. Dy. 3

In reg.Generali. Argumenta.

1 *Vicarius episcopi beneficia non confert sine mandato speciali.*

2 *Filius donare nequit,cui libera administratio cõcessa est.*

3 *Filius cui concessa est peculij administratio libera in fraudẽ creditorũ alienare non potest.*

4 *Concessio generalis quæ continere soleat.*

REGVLA LXXXI.

IN generali concesſione, non veniunt ea quæ quis non eſſet uerisimiliter in specie conceſſurus.

1 †EXEMPLVM poni potest in generali vicario episcopi qui conferre non põt beneficia, nisi super hoc mandatum habeat speciale. a vt supra. de offi. uica.c. cum in generali concesſione. Ratio autem est,quia non est uerisimile, ꝙ episcopus foret specialiter concessurus beneficiorum collationem & hæc eadem generalitas confirmatur .supra de pœ. & remis.c 2.& de iureiur.c.1. & de proc.c. qui ad agendum.lib. 6.† Item patet exemplum, quia iure cauetur quòd si pater concedat filio generalem & liberam administrationem peculij, nõ uidetur 2

a Adde quando filius liberam habens administrationem possit donare, Bart. & ibi Alex. in 1. add. in l. filiusf. hic alleg. & Ioan. And. in c. cũ in generali. supra. de off. vic. eo. lib. Bartol. & Bald. & Alex. in l. contra iuris. §. fi. de pact.

b Adde an in gñerali obligatione ueniat id qđ specialiter nõ erat obligaturus. Bar. & Bal. in l. 1. §. q̄ res. oblig. poss. et quæ no. Bar. & ibi Alex. in addit. in l. generali. §. vxori. ff. de usufr. leg. & Alex. in addit. ad Bart. in l. obligatione. ff. de pig. & Lud. de Rom. in suis sing. fo. 4. col. 3. versic. volo. & Bal. in l. incerti. C. de loca. & Bario. sing. in l. is qui ducēta. §. virũ colũ. vlt. ff. de rebus dubijs.

Dum allegat Ro. sin. suis fol. 64. ici. uolo. dic qđ est sing. 138. quod incip. volo unum dicere. sed melius facit sing. eiusdẽ n. 607. qđ ĩci pit. accipio a re pecuniã mutuo & plenius Gerar. đ Petra sãcta sin. 35. ubi dicit ꝙ ĩ obligatiõe gñerali nõ uenit res aliena hypothecata li. cet postea redimatur.

uidetur concedere quòd donet, cùm non sit verisimile quod foret specialiter donare concessurus. ff. de dona. l. si filiusfa.

a † Item si pater concedit filio liberam administrationem peculij, non uidetur concedere ꝙ alienet in fraudem creditorum, quia non est uerisimile ꝙ illud fuisset specialiter concessurus, ut ff. quæ in frau. cre. l. si pater filio. Item si dominus concedat seruo suo administrationem peculij, committere nõ uidetur generaliter ea quæ non erat specialiter concessurus. ff. de pecu. l. qui

4 peculij. † Sed oppo. & videtur quod omnia deducantur in generali concessione, cùm illud operetur generale, quantum ad omnia, quod speciale operatur in qualibet specie, vt ff. de adminis. tuto. l. si si duo. & de lega. 2. l. si corpus. in princ. & de vsu & hab. l. si ita. & C. de quadr. præscr. l. 2. & de præscri. 30. anno. l. omnes. Sed illud in his quæ uerisimiliter erat in specie concessurus, ad alia vero non

b trahitur concessio generalis, b quia derogatur ei per præsumptionem contrariam, vt in hoc c. & in legibus supra allegatis. Dyn.

In Reg. Qui cõtra iura. Argumenta.

1 *Emens à pupillo sine tutoris autoritate censetur in mala fide*

2 *Emens à prælato bona ecclesiæ citra debitam solennitatem contra iura mercari dicitur*

3 *Emens ascriptitium sine gleba, mercatur contra iura.*

4 *Emens contra prohibitionem iuris quando sit in mala fide.*

5 *Bona fides sẽper p̄sumitur, nisi mala adesse probet.*

a Adde & no. ꝙ vbicunque quis emit rem vendi prohibitam ratione personæ vel rei etiam ignoranter, ꝙ emens pręsumitur scire quo ad hoc vt nõ vsuca. de quo p Bar. & Io. de Plat. in l. quemadmodũ. in fi. C. de agri. et censi. lib. 11. & Ioã. And. hic, et seq. Cy. in l. fi. C. de vsuc. ꝓ empto.

b Adde Cy. & Bar. Bal. & Sal. in d. l. pen. C. de pręscr. longi temporis quando pręsumatur bona fides. & Angel. Aretin. Ioan. Fabr. Christopho. Porc. et ibi Ias. in addition. institu. de vsucapio. in princip. & Bartol. in l. fina. C. vnde ui. & hic per Modern. & vide nor. Dy. & quę ibi dixi in reg. possessori. in prima & 2. addit. & Bartol. in l. Celsus. colum. pen. ff. de vsuca. & Alex. consi. 35. col. 4. versi. & ideo secundum volu. 4. & pulchre Angel. Aretin. institut. de rerum diuis. §. si quis a non domino. colum. 1. & Abb. Sicul. in cons. 102. col. 1. lib. 1. & in cõsil. 54. vol. 2. vaciunt ad noi. in hac apostill. in principio scilicet an & quando præsumatur bona fides Cardina. in clementina quod circa. quæstionẽ 7. in fin. de election. Gem. in capitulo Abbate sane. post gloss. in verb. dominii. vel quasi supra de re iudic. institut. libro sexto Oldrad. consilio 242. & Alexand. consilio 299. volumine tertio & omnino Barthol. Cepol. in titu. de ser. vrb. cap. 20.

REGVLA LXXXII.

QVI Contra iura mercatur, bonã fidem non præsumitur habere.

¶† QVI emit à pupillo sciens illum pupillum 1
esse, sine tutoris autoritate præsumitur malæ fidei, quia contra iura mercatur, & ideo non præscribit de autoritate præstan. l. eũ qui. & de vsuca. pro empto. l. vlt. & ff. de contrahend. emp. l. qui à quolibet.
†Item qui emit à prælato bona ecclesiæ, non serua 2
ta solennitate quę de iure seruari debet, vt c. sine excep. 12. q. 2. & C. de sacrosanct. eccle. in auth. hoc ius porrect. contra iura mercatur, & ideo non præsumitur habere bonam fidem. †Item qui emit ascri 3
ptitium sine gleba cõtra legũ interdicta mercatur, quia nullus ambigit eũ malęfidei possessorẽ. & ideo nullo temporis spatio pręscribit. C. de agri. & censi. l. quemadmodũ. in fi. & ĩ. eo. c. possessor. ratio autem est, † quia aut emptor sciebat prohibitionem 4
iuris aut ignorabat. Si sciebat planũ est, quia mala fides aperte cõcluditur in ipso. Si ignorabat, est malęfidei pręsumptione iuris, cum in iure errauerit. a a
ff. de vsucap. l. si fur. † Sed opp. quia semper pręsu- 5
mitur bona fides si abesse non probetur. C. de præscrip. long. tempor. l. penult. b Arg. ff. de fideicom. b
lib. l. si eum. §. ex iniusta. & de administr. tut. l. hoc autem. & de probat. l. verius. & de legat. 2. l. si cũ ita legatur.

legatur. §. species. Sed dicendum est ꝙ aut allegatur ignorantia facti aut iuris. Si facti, tunc præsumitur bona fides, quia iuris præsumptio allegationi non resistit, vt supra eo. c. præsumitur. & in l. præalleg. Sed si allegatur ignorantia iuris, tunc præsumitur mala fides, vt hic, quia præsumptio iuris allegationi resistit, vt supra eo c. ignorantia. & ff. pro emp. l. 2. §. si à pupillo, & §. si à furioso. & C. de legi. l. leges sacratissimę. & de iur. & fac. ignor. l. constitutiones. Dyn.

In reg. Bona fides. Argumenta.

1 *Exactum semel an & quando iterum licite exigatur & nu. 3.*

2 *Legatum sub conditione si ea pendente exactum fuerit non poterit eadem eueniente iterum exigi.*

4 *Exigere non possum etiam ab alio quod semel exegi ab uno.*

5 *Exactio unius quando non impediatur per exactionem alterius.*

REGVLA LXXXIII.

BONA *fides non patitur, ut semel exactum iterum exigatur.*

1 † Hoc intelligendum est ꝙ non exigatur, scilicet ab eodem vel ab eo qui ab exacto causam habet, vel contra exactum est habiturus regressum, sed à diuersis prorsus pōt bis idē exigi, vt patebit in solu
2 tione contrariorū. Exemplū aūt poni potest sic, † Si testator legat mihi centum sub conditione, pendente conditione egi contra hęredem interdicto de ta. exhib. & quia non exhibuit condemnatus fuit ad interesse meū, id est ad solutionē legati, & postea existente conditione volo agere ex testamēto, & iterū peto legatū, non sum audiendus, quia bona fides non patitur &c. vt hic & ff. eo. l. bona fides. & de tab. exhi. l. locū. §. cōdemnatio. Sed opp. & videtur ꝙ semel exa-
3 ctum iterū exigatur; † quia si egi contra eum qui dolo desijt possidere, & consecutus sum ęstimationē nihilominus possum agere contra possessorem ad rē, vt ff. de petit. hęred. l. nec vllam. §. item si quis & de sol. l. Stichū. in 2. §. dolo. sed dicunt, aut petitur ab eodē à quo fuit exactum, aut ab alio. Si ab eodē, locum habet regula. Si ab alio, locum habent contraria, vt probari videtur in d. l. locū. §. condem-
4 natio. Sed hęc solutio nō est sufficiens, † quia iure cautum ꝙ semel exactum non possum iterū exigere etiam ab alio, vt ff. si famil. fur. fecis. dicatur. l. quoties. & de rebus eorū qui sunt sub tutel. l. illicite.

& de

a Adde Barto. qui sequitur Dyn. hic in l. locum. §. condemnatio. ff. de tab. exhib. & in l. plane. §. si eadem res. & ibi Bal. & Modern. ff. de leg. 1. Bartol. in l. 2 §. mela. ff. de do. prçleg. Ioan. Andr. Philipp. Franc. & Modern. hic.

b Adde quando vna res posit solui ex duabus causis lucratiuis Bart. in l. si qs duos. ff. de solut. & Pau. de Cast. in l. mæuius. §. duorum. ff. de lega. 2. vnde dicit ibi Pau. de Cast. ad fin. ꝙ si aliquis habeat soluere magnam quantitatem pecuniæ si eam non habet integraliter & velit conficere instrumentũ de tota reali solutione, quia partes sunt in concordia puta qa debes mille, & non habes nisi centum consiliũ est ꝙ numeres decies illa centũ tuo creditori & ipse creditor postea tibi illa restituat, & deinde illa centum soluas creditori, & sic de singulis vsque ad decies erit liberatus, vt dicta l. si quis duos. & idem tenet Cepol. in caut. 26. incipiente si qs habeat.

& de re iudic. l. si quis dolo. §. si quis credito-
rem. & ideo videtur dicendum ꝙ si peto ab eo
dem, non audior, sed si peto ab alio, siquidẽ
non est habiturus regressum contra exactum
tũc audior, vt d. l. nec vllam. §. item si quis. &
l. Stichum. §. dolo. & l. locum. §. condemna-
tio.[a] † Item oppo. & videtur ꝙ etiam ab eo a
dẽ posit iterũ exigi, vt ff. de don. l. fundũ Cor.
sed ibi erant obligationes diuersæ & ex diuer
sis cõtractibus originẽ sumentes. Et ideo exa
ctio vnius non impeditur per exactionem al-
terius, nisi quando omnes causæ essent lucrati
uæ.[b] tunc enim exactione facta ex vna impe 2
diretur exactio ex altera, vt ff. de actio. & obli.
l. omnes. & de leg. 2. l. Mæuius. §. duobus. Præ
terea in l. fundum. vna obligatio contracta
erat super fundo, alia super æstimatione fun-
di. vnde cum non super eodem sed super di-
uersis procedat duplex exactio, sequitur ꝙ
ad regulam non pertinet. Dyn.

In reg. Cũ quid vna via. Argumen.

1 *Pater ut pater administrare prohibitus non poterit idem ut curator.*

2 *Succedere qui nequit iure ciuili alia uia non debet admitti. & nu 4.*

3 *Filius actione emancipationem petere nequit ex testamento autem petere poterit*

5 *Filius per unde liberi exclusus per unde legitimi est admittendus.*

6 *Succedere potest ab intestato, qui repudiauit ex testamento.*

a Adde ꝙ emancipatus olim de iure ciuili nõ succedebat, sed de iure prætorio. Cy. Bar. Bal. Sal. Signor. de Homodeis. in l. qui se patris. ff. vnde liberti, & Ang. Are. in. §. emancipato. & ibi Io. fab. insti. de exhęred. libr. sed hodie emancipatus succedit ad similitudinẽ sui, vt tenet Bar. in l. 1. §. si filius, in fi. ff. de legi. hęred. & an sublata sit differentia emancipationis & patriæ potestatis, vide per Bart. in l. emancipati. circa fin. & ibi Doct. C. de collat. & maxime Lud. Bolog. in suis secũdis interpret. Ratio autem assignatur p Bal. in Auth. in successione. nu. 3. C. de suis & legitimi. et an tollat emancipatio agnationẽ, vide Ang. Are. in §. fi. instit. de legi. agn. succes. glo. in l. qui se patris. C. vnde leg. & Bar. in l. j. §. domini. l. 2. ff. ad Sulla. & ibi tangitur materia de qua hic agitur.

REGVLA LXXXIIII.

CVM quid una uia prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

¶ ISTIVS regulę exemplũ proprie ponit̃ supra de cle. coniug. c. 1. lib. 6. poni etiã potest sicut cauetur. ff. de tut. & cura. dat. ab his. l. scire oportet. §. si
1 mater. † nã si pater ꝓhibetur administrari tanquã pater, nec poterit, nec debebit administrare tanquã curator, vt nõ alia via quàm quod voluit testatrix
2 faciat. † Item qui prohibetur ad successionem vocari de iure ciuili, non admittitur per aliã viã. i. de iure prætorio, ff. de bon. pos. contra tabu. l. 3. §. liberi. & l. post mortẽ. §. exhæredati. Sed oppo. & vr̃ ꝙ emancipatus qui prohibetur succedere de iure ciuili, vocatur de iure prætorio. ff. de bon. poss. l. si cũ
3 patrono. §. bonorũ. † Itẽ si legatũ relinquitur patri & rogatus filiũ emancipare, licèt filius ꝓhibeatur emancipationem petere vna via. i. iure actionis ex testõ, tamen admittitur alia. i. per officium iudi-
a cis, vt ff. de condit. & demonst. l. si cui. a ¶ † Item si
4 alicui duplici iure deferatur hæreditas, licèt vno iure succedere prohibeatur, nihilominus admittitur alio, vt ff. de re iu. l. quoties duplici. & C. de iur.
5 deli. l. suũ hæredẽ. † Item filius b exclusus ab vnde
b liberi, vocatur p vnde legitimi, & exclusus ab vnde legitimi.

b Adde Bartol. in d. l. si cui. de conditio. & demonst. quando pater cogatur emancipare filium. & gloss. Bartol. & Alexan. in l. cogi. §. si pater. ff. ad Treb. & Bar. in l. filiusfa. §. secundũ vulgarem. ff. de legat. 1. & ibi Bald. & Ange. Are. in. §. fi. & ibi Iaf. in addi. ad Christoph. Por. insti. quib mod. ius pat. pot. solui. & Bar. in l. qdã cũ filiũ. ff. de verb. obl. & Bal. & Alex. in l. femũ. C. de testamẽ.

Adde an & quando pater inuitus filium emancipare cogatur. Ioan. de Imol. post Bart. in l. quidem cum filium. ff. de verb. oblig. & Alex. omnino in l. vtrum, eod. titu. & l. non potest. de adop. & Pau. de Castr. consi. sua

legitimi, vocatur per vnde cognati. ff. de succes. edic. l. j. §. sed videndum. † Item repudians ex testamēto, succedere potest ab intestato, si erat de numero eorum qui vocantur ab intestato, vt ff. de acquiren. hæred. l. nec is. §. 1. per quæ omnia videtur concludi posse regulam esse falsam. sed dici potest quòd regula locum habet vbi ius resistit in odium prohibiti, sed vbi assistit propter alium contingentem defectum, habent locum contraria. 6

suo 6t. Et an filius cogatur cōsentire emancipationi, not. Bald. post Bar. in l. ex liberis. C. de colla. & l. quamuis. C. de fideicom. et Innocem & Alexand. vbi supra proximo.

In reg. Contractus. Argumenta.

1 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
2 *Dolus, lata culpa, & leuis, quando ex natura contractus debeantur.*
3 *Culpa leuissima quā debeatur ex cōtractus natura.*
4 *Casus fortuitus in quibus præstetur contractibus.*
5 *Deponens conuenire potest ut depositarius de leui & leuissima tantum culpa teneatur*
6 *Pactū an ualeat quòd quis tenetur de casu extra naturam contractus.*
7 *Pactum generale in contractibus quando operetur & quando speciale.*
8 *Pactum de dolo non præstando an sit ualidum.*

REGVLA LXXXV.

CONTRACTVS *ex conuentione legem accipere dignoscuntur.*

†De natura quorundā contractū est, q debeatur tm̄ dolus & lata culpa, vt in deposito & precario, in deposito, ideo quia eius reuocatio dependet in voluntate deponentis tantùm, in precario, ideo quia eius reuocatio pendet ex libera voluntate cōcedētis solū. vt ff. depos. l. 1. §. vlt. l. quod Nerua. & de preca. l. 1. & l. quæsitū. §. illud. & l. cum precario. 1
†Itē de natura quorūdā est q debeatur dolus lata culpa, & leuis, & in oībus cōtractibus q celebrātur gratia vtriusque, & in quibus nō licet vni altero inuito à cōtractu discedere, vt ī emptione, vēditione, locatione, cōductione, dotis datione, societate, [a] & similibus 2

a Adde quod Dyn. hic ponit ea quæ dicunt text. & gloss. in l. contractus. ff. eodem tit. de quo vide ibi per Doctor. Moder. & Bartol. in repet. l. quod Nerua. ff. depositi. & ibi Alexand. in additio. & Bald. in l. qui fortuitis. colum. penult. & singu. C. de pigno. actio. & Bald. & Modern. in l. si constante. §. si maritus. ff. solut. matrimo. & gl. Ioan. Andræ. consic vulgo Barba. in cap. vno de commod. & Ioan. Fab. in §. item is cui. institu. quib. modis. cōtrahen. oblig.

milibus.vt ff.de leg.1.l.si seruus legatus.§.cũ quid. & cõmo.l.si vt certo.§.nũc videndũ.& de reg.iur.
3 l.cõtractus.† Quidã verò sunt in q̃bus debeť de natura cõtractus culpa leuißima,vt in mãdato pp tacitã assertioné industrię suscipiẽtis mãdatũ, cũ pcurator pp solã industriã eligatur,vt C.mand.l.a procurat.& in cõmodato cõcessò gratia commodatarij tm̃,q̃a tenetur de culpa leuißima,vt d.l. si vt certo.
4 §.cõmodatũ.† Casus autẽ fortuitus, de natura nullius cõtractus ex quo debetur species certa, præstatur.vt d.l.cõtractus.in fi.in cõtractu aũt mutui tenetur de casu nõ pp naturã cõtractus,nã celebratur gratia vtriusq;,sed pp naturã debiti.est.n. in gene-
a re debitũ qđ perire [a] nõ põt.C.si cert.pet.l.incendiũ.& ff.de act.& oblig.l.1.§.is quoque.& ad leg.
5 Falcid.l.in ratione.2.§.incertæ aũt.† Si ergo in contractu depositi in quo de natura cõtractus debetur dolus & lata culpa, cõueniat inter deponentẽ & depositariũ, q̃ depositarius teneatur de leui culpa & leuißima,pactũ valet.Itẽ si in cõtractu in quo debetur leuis, cõueniat q̃ debeatur leuißima, pactũ valet,quia contractus ex cõuentione legẽ accipiũt. ff. depositi,l.1.§.si cõuenerit,& §.sæpe euenit.Itẽ ecõtra si in cõtractu in quo debetur dolus & lata culpa ac leuis,& cõueniaț vt præstetur dolus tm̃ cõuẽtio valet.vt d.l.cõtractus.nisi in dote.vt ff. de pact. do-
6 ta.l.conueniri.& l.Pomp.† An aũt valeat pactũ, q̃ aliquis de casu teneatur extra naturã cõtractus? Dicẽdũ est q̃ si culpa deprehendi põt videat pcedere casum vel mixta cũ casu,q̃ pactum hẽat effectũ, q̃a tenetur ẽt sine pacto.ff.de actio.& ob.l.1.§.is vero. & commod.l.in rebus.§.qđ aũt.& arg.ff.de dam.infec.l.fluminũ.§.idẽ Seruius.& §.idẽ ait.& §.item
7 apud.†Sed vbi culpa deprehẽdi nõ põt,tunc cõiter dicitur q̃ pactum generale nihil operatur, speciale verò effectũ habet.Itẽ si quidã casus specialiter exprimuntur,& generalis clausula,valet pactũ,& extenditur ad omnes casus in conuentione non ex-
b pressos.Plene determinati [b] solet.ff.si quis cau.l.sed & si

a Adde quando & quomodo genus perire non possit. Cy. Bart.Bald.Sal. Moder.in l. incendium. C. si cert.pet. & Alexan.et Doct.in l. in ratione.§. incertæ aũt.ff. ad legem Fal.et Bartol.Paul.de Cast.Fulgo. & Raph.& vtrunque Imo.in l.si ex legati causa, ff.de verb.obligatio.

b Adde an casu fortuito possit renũtiari,hoc est dicere,an valeat exceptio casus fortuiti,licet alias nõ teneretur.Cy. Bartol. Bal.& Sal.in l. j.C. cõmod. & Bart.Bal.Paul. de Cast. & Alexan.in l.& si quis.§.quæsitũ. ff. si quis caut. Ioan.And. & Abb.Sicu.in c. vno.col.pen.de cõmoda.& amplé.Fel.in c. fides.col.2.versi. clausula. de resci.& Alex.in consi.28. col.5. ver.capio secundũ dubiũ.lib.2. quod consi. reperitur i 2. vol. consi.

& ſi quis. §.quæſitum.& eſt argumentũ ſupra hoc libro, de procur.c. qui ad agendum.† Quæri autẽ 8
ſolet, an pactum quòd dolus non præſtetur, valeat de iure, vel non. & reſponſio plana eſt, quia expreſſum pactum de dolo futuro [a] remittendo, a
inutile eſt, tacitum tamẽ valet.ff. de pact.l. ſi vnus. §.illud.& l. iuriſgentium.§.ſed & ſi quis.Dyn.

In reg. Damnum. Argumenta.

1 *Procurator ſua culpa damnatus ſi pœnam ſoluat, ſibi imputare debet.*

2 *Procurator vel negotiorum geſtor, indebitum ſoluens ſibi imputet.*

3 *Socius ob delictum ſuum ad pœnam damnatus, ſibi & non ſocietati imputabit.*

4 *Damnum quod quis ſua culpa ſentit, quando alij imputare poſsit.*

REGVLA LXXXVI.

DAMNVM *quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet & non alijs ĩputare.*

† SI procurator ſua culpa cõdemnatur, & pœ 1
nam ſoluat, debet ſibi imputari, non autem domino

conſi.51.& Spec.tit.de locat.§.iam dicendum.& ibi Io.And.in addi.ver. 2.de hoc ſatis.& Pet.de Ferra.in forma libelli, quo agitur ad facti preſta. in gl.inueſtiuit.&c.& in deciſ.Parlam.Delph.367.& in ſupradictis locis reperies quando clauſula generalis ſubſequens poſt ſpeciales caſus expreſſos operetur, vt renuntiatio generalis trahatur etiam ad alia remedia competentia ſaltem non maiora expreſſis. & in c. qui ad agendũ ſupra eo. de procurat.& Alex. conſi.42.col.6. verſi.9. lib.1.

Adde inquã, tum quærit an renuntiatio caſus fortuiti valeat. de quo & an hoc caſu cõprehendat caſum qui venit culpa aduerſarij. vide Rom. ſingu. 439. incip.tu habes caſum. quid ſi res ſibi fuerit data æſtimata? vide Bald.in l.j.q.2. C.commo. vbi de hoc omnino. & in l. ſi paſcẽda.nu.7. verſi. quærit hic Petrus.C.de pact. & ad ſecũdam partem apoſtil. vide Ant. Corſe.ſing.ſuis.in ver.ſtatutum.incip.ne.vnum dictum. & dixi in tract.meo regularum in ver.regula generalis.ver.15.& præceden.

a Adde, an dolus futurus, vel preteritus poſsit in contractibus, vel vltimis voluntatibus remitti.Bart.in l.ſi vnus.§.illud.& ibi Bald. Ang. & Alex.ff.de pact.& Bar.in l. Aurelio.§.Gaius.ff.de lib.legat. & Cyn & Bal.Sal.Pau.de Caſt.& Alex.in l.2 C.de tranſact.& Alex.in l.ſub prætextu.col.vlt.C.eo.tit.& Bal.in l.cũ neceſsitatem.C.de fideicommiſ. & Alex.conſi.157.col.2.ver.nec etiam.lib.1.& in conſi.164.col.2.in prin. volu.5.& deciſ.Parlamenti Gratianopol.Delph.q.315.

no cuius est procurator. ff. de procur. l. qui pro
a prio. §. procurator. ver. pœnam. † Item si pro curator, vel gestor negotiorum indebitum sol uit, sibi imputare debet, non autem domino, cuius administrationem gerebat, vt ff. de neg.
a gest. l. si quis negotia [a] † item si vnus socio-
3 rum condemnatus fuerit propter delictũ suũ, non poterit pœnam propter delictum solutam societati imputare, quia propter culpam
b suam [b] sibi potius imputari debeat quàm alij. ff. pro socio. l. cũ duobus. §. vlt. & l. seq. Et ad istius regulæ generalis constitutionẽ accedit. ff. rem ratam haberi. l. si sine. §. cum autem. de insti. l. sed & si quis. §. pupillus. & familię erciscundæ. l. inter eos cohæredes. §. qui ex facto.
4 Sed opponitur & videtur † quòd quis possit imputare alij damnum quòd sua culpa sentit. ff. pro socio. l. si igitur. Sed dicendum est quòd aut alii põt imputari culpa participationis cau sę propter quã damnum ingeritur, aut non potest imputari, si potest imputari tunc habet locum quod dicitur in d. l. igitur. in fi. Si non potest imputari, tunc procedit quod continetur in regula & ll. supradictis. Dy.

a Adde Bart. & Bald. in l. si quis negotia. hic alleg. & in l. si neg. eod. titu. & Ioan. Andr. Philipp. Franc. & Moder. hic.

b Adde de qua culpa teneatur socius socio suo. Alexã. in consi. 17. colum. 1. & 4. volu. 1. & in consil. 102. colum. prima lib. 2. & etiam de qua culpa teneatur procurator, vide Alexand. in d. consil. 47. in princi.

In reg. Infamibus. Argumenta.

1 *Infamia duplex iuris & facti & quæ sit infamia iuris.*
2 *Infamia facti quæ dicatur & qualiter contingat.*
3 *Interdictum unde ui etsi non infamat iure, existimationem tamen grauat*
4 *Filius qui in patris testamento increpatur, in existimatione grauatur.*
5 *Infames in dignitatibus cum uiris integris non debent communicare.*
6 *Infamia nedum impedit sed & remouet à dignitate.*
7 *Infamia sola delatione citra sententiam non irrogatur.*
8 *Infamis an possit esse arbiter.*

a Adde ꝙ infamia quælibet non solum excludit a dignitate consequenda, vt l. 2. de dignit. & ibi Barto. & Ioan. de Plat. & Luc. de Penna. lib. 12. sed profecto a dignitate habi. vt not. Bar. & Io. de Plat. in l. infamia. de decur. Et uide Inno. & Doct. in c. cum oporteat. de accusa. etiã ipso facto ante latã sententiã, ut tenet Lud. de Rom. in suis sing. in uerb. infamia.

a participare. C. de decur. l. infamia.a & l. ne qs. et de infami. i. infames personæ. libr. 10. & ff. de postul. l. 1. §. ait prætor. & de iudi. l. cum prætor. §. non autem. & ad legem Iuliam. de ui publica. l. 1. & d. l. 2.
6 C. de dignitatibus. lib. 12. adeo † ꝙ non solum impedit prędicta infamia, sed etiam facitã dignitate habita remouere. C. de decurionib. l. infamia. lib. 10. de dignitatibus. l. iudices. lib. 12. Sed obstare videtur regulæ ff. de munetibus & honoribus. l. reus
7 delatus. † sed dicendum est ꝙ per solam delationem absque sententia non irrogatur infamia, nihilominus tamen à tempore delationis usque ad an-
b num prohibetur ad honores b promoueri, post annum uero non prohibetur, nisi per ipsum stete rit, quominus causa intra annum expediretur, vt
8 ibidem patet. † Et si opponit. de arbitro qui potest esse licèt infamis. ff. de arbitr. l. penult. dicendum erit ꝙ esse arbitrum non est dignitas, cum nudam & simplicem cognitionem habeat, & iurisdictionem nullam. vt dici solet. ff. de re iudicata. l. ait prætor. Item si opp. de procurat. qui in iudicijs potest esse

per text. in l. Iulij. §. miles. & ibi Lu. Bologn. in primis interpret. sing. ff. de his qui nota. infa. & Philip. Franc. hic. & decis. Cape. Tholos. q. 173.

Adde ꝙ noluit allegare Roma, singu. 540. alias 560. incip. fuit a me quæsitũ, ꝓ quo facit quod notat Spec. in tit. deposit. §. 7. uersic. 19. qđ tamẽ puto esse limitãdũ, ut procedat tãtũ in eo, qui ꝓuenit ex maleficio, non ex cõtractu, qa minor est. secũdum Bald. in l. in re mandata, C. mand. & Inno. in c. quali. & quando. de accus. Aduerte tñ ꝙ infamia facti licet repellat quẽ a dignitatibus habẽdis, vt no. in alleg. l. infamia. C. de dignit. lib. 10. nõ tñ repellit a dignitatibus quæsitis, nisi dicatur in sententia. ita not. Bal. in l. 1. C. de hær. insti. Guil. de Cug. in l. cunctos populos, nu. 5. & ibi dixi in apost. in versi. a dignitate. C. de sum. Trin. Iaco. Rebuf. in l. 1. nu. 1. vbi etiã dixi in addit. in vers. ab honoribus & dignitate. C. de infa. lib. 10. dixi in apost. ad Pan. in c. super eo. nu. 2. in versi. impedit. de elec. & Pau. de Cast. consi. 196. & quid in dignitatibus ecclesiasticis & beneficijs, vide quę dixi in addit. ad istum. supra. in reg. beneficium. in uerbo. homicidium.

b Adde an excusatus pendente accusatione possit ꝓmoueri, & consequi honores & dignitates. nar. post Dy. in l. reus delatus. & ibi Lud. Bolog. in primis interpret. ff. de mun. & honor. & Abb. Fel. post Maria, in c. cum dilectus. & de accusa. & Io. Calder. in c̃sĩ. 4. tit. de accusat.

a Adde Io.Fab.& Ang.Aret.instit.de excep.§.fin.& Ioan.de Plat.& Luc.de Penna.in l.si quis procurationem.de decur. lib.10. & Bald.in l. Cassius col.3.versi.& not.ff.de senat. vbi dicit, quod interdum officiũ procuratoris est vilissimum, & non repellitur.vt d.§.fin. de except. institu. aliquando est honorabile, vt esse procuratorem regis vel episcopi. & tũc repellitur infamis.vt cap.accedẽs. & ibi Car. Alexã. col.vlt. 50.dist.et 5.q.3. cap.quia ẽps.& adde Spe. tit.de procur.§.j.uers. itẽ quod infamis.et Io.And.et Ant. de But.ĩ c.Imperator. de iur.calum.et ibi Abb. et in c.2.de iud. Quid de officio tabellionis? dic quod est vtile. & not.in l.vniuersis.& ibi Ioã.de Plat.C.de decu. lib.1.nisi trãseat ĩ speciale nomẽ maioris officii. vt l.1.C.de mã. pri.et vide Bal. in d.l.Cassius.et Bart.et ibi Ale. ad addi.in l.eadẽ.ff.ad l.Iul.repet.et Ang.Are. insti. de iur.pso. §.serui. et Old. cõs.75. & Ang. cõs.254.et Ant. Corse.in tract.de potestate regia.in q.95.vbi ponit de consiliario & coquo ac procuratore principis.& de procur.adde Lud. Rom. in suis sing. fol.vlti.& col.vlt. versic.tu habes.& Lud.Bolo.in l.nemo.C.de dignit. lib.x.in primis interpreta.& Io.de Plat.in l.infamia.de decur.lib.12.& ibi de arbitr.& per Bart.& Bald.in l.pen.ff.de arbitr. & an infamia priuet ab aduocatione seu postulatione, vide per Ioan. de Plat. in d.l.infamia.& Bart.& Bal.l.1.§.ait prætor.ff.de postula.& de supradictis,vide in c.1.3.q.7.& decis.Parlamen.Delphina. q.79.& ibi in addit.& q.90. & in

esse licet infamis.[a] institu.de except. l.vlti.dicendũ a erit quòd ministerium procuratoris non est dignitas,sed onus infamissimum & vilissimum.vt C.de decur.l.si quis procurationem. lib.10. Dyn.

In reg.Certum est. Argumenta.

1 *Legem implere non dicitur qui uerba sequens mentem non imitatur.*
2 *Legis sñiam non seruans eadem pœna plectitur qua qui facit contra eiusdẽ sententiã et uerba.*
3 *Fraus quibus modis fieri soleat legi.*
4 *Mutuans frumentum uel uinum ut his distractis pecunia habeatur fraudem facit legi.*
5 *Præsides prouinciarum quæ munera à subditis accipere poßint.*
6 *Maritus donãs uxori quãdo fraudẽ faciat legi.*
7 *Fraus quando de persona ad personam legi dicatur fieri.*
8 *Licere nemini debet per alium quod non licet per se ipsum.*
9 *Fraus qualiter fiat legi de cõtractu ad cõtractũ.*
10 *Fraus legi poteſt fieri de nomine ad nomen, de tempore ad tempus, & de loco ad locum.*
11 *Legis uerba an offendere liceat sententia seruata & nu.12.*
13 *Mẽs legis seruari dẽt si appareat uerbis cõtraria.*

& in addit.& vide Calder.in consi.a.tit.de fide instrumen.in notario satis nota.& ibi de arbitro,& procuratore.

Adde quod voluit allegare Roma.singu.suo 810. quod incip.tu habes officium.quod officium procuratoris.& quando loquitur de coquo principis,an habeat dignita.dic ꝙ sic.vt not.Bald.sing.in cap.j. quis dicatur Dux, Com.vel Mar.in vsi.feu. refert et sequitur Ro.sin.651.inc. nunquid esse coquum.Fel.ī rub. de off.dele. col. 5.versicu.tribus modis. & Francisc. de Crema. sing.98.inci.statuto cauetur.

REGVLA LXXXVIII.

CERTVM *est, quòd is committit in legem, qui legis uerba cõplectens, contra legis nititur uoluntatem.*

1 ¶ † SICVT facere secundũ verba legis & secũdũ sententiam, item secundũ sententiam tantũ verbis non seruatis, paria sunt, vt ff.de verbo.signifi.l.nominis.§.verbum. Ita econtrario facere contra verba & sententiam,& facere contra sententiam tantũ paria reputantur.& is est regulæ intellectus, vt ꝓbatur C.de leg.l.non dubium.ff.de leg.contra le-
2 gem.& l.fraus. † Et ideo illa pœna punitur faciens contra sententiã qua punitur faciens contra verba & sententiã. de d.l.non dubium. vt patet exẽplum
3 in omnibus modis in quibus fraus fit legi. † Hi autem modi propriè intelligendi sunt quatuor, de re ad rem, de persona ad personam, de contractu ad contractum, item de contractu ad eundem contractũ.sed non eodẽ modo.& propterea videtur alius contractus,& fraus facta de contractu ad aliũ contractũ, de re ad rẽ, prohibitum est per senatuscon-
4 sult. Macedo.pecuniã mutuare filiofamil. † Si ergo nõ mutuatur pecunia,sed frumẽtũ,vel vinum, vel oleũ,vt his distractis pecunia mutuetur,factũ videtur contra voluntatẽ senatuscõsulti, licet nõ cõtra
a verba,& ideo filiofamiliàs [a] subuenitur. ff.ad senatuscõsultum Macedonianum. lege.sed Iulianus.§.
5 mutui. † Item est prohibitum ne præsides prouinciarum vel alij qui prouincias regunt, accipiant à subditis munera. Sed permissum est ꝙ percipiant esculẽta & poculenta,quæ intra paucos dies consu-
b mi debeant.[b] si ergo recipiunt esculenta & poculẽ-

a Adde quãdo filiusfamilias iuuetur Macedoniano. tex.Calderi.Sal.& Iac. de Orilianis in l.Macedoniani. & in l.Zenodorus. C. ad Macc. et ī l.sed Iul. §.pen. ff.eo.tit. & quæ dixi in regu. nemo pōt ad impossibile.

b Adde Bart. Bald.& Ang.in l. solet §.fin.hic alleg.Inno.Ioã. And.& Abb.in c.cum ab omni. Spec. de vit. & honest.cleric.& dominus Pet.de Ancha.& Phil. Franc.in c.statutum.§. insuper. de rescript.libr. 6.vbi est textus celebris,

ta quæ trahi pñt ad numerũ qualitatẽ. videntũ.ver
ba amplecti,sed offendere voluntatẽ dñr, vnde fa-
ciunt fraudẽ legi de re ad rẽ.ff.de offi procõsul.l.so
let.§.fi.& de offic.præsid.l.plebiscio. de persona ad
personã patet exemplũ † in marito q. non põt vxo 6
ri donare, nã si donat alij vt eius ministerio quæra
tur vxori, fraus videtur facta de persona ad persõ-
nã.ᵃ Et ppterea non valet donatio, vt ff.de dona. a
inter vir. & vxor.l.si sponsus in prin.& l.3.§. non
tm̃.& §.vlt.† Et generaliter dici potest, scilicet fie- 7
ri fraudem de persona ad personã,vbicunq; perso-
na prohibita facit contra prohibitionẽ alterius mi-
nisterio,q a videtur offendi legis voluntas.† Cum 8
non debeat licere alicui facere p aliũ qđ non licèt
per seipsum.ff.de administ.rerum ad ciuit.pert.l.2.
§.j.& de author.tut.l.pupillus.§.sed & si per inter
positam.

a Adde Bal.in l.si sponsus.in prin.ff.de donat.inter vir.& vxo. quod
no.contra Bituricenses.qui licet de iure & consuetudine non possint do
nare vxoribus,aliis tamen amicis de quibus confidunt donant,vt inde
illorum ministerio ad vxores res donatæ perueniant.quia tales donatio-
nes sunt nullę. Et simili modo donationes per vxores factæ viris sunt
nullius effica-
ciæ.vt l.3.§.nõ
tamẽ. & l.pen.
cum l. sequen.
ff.de dona.inter
vir.& vxo. &
vide quæ late
dixi in libro
Consuetud. Bi-
turigum,tit. de
matri. & dona.
§.1. & 4. & p
Alex. consi.19.
col.2. vol.4.&
quæ infra eod.
post. sequen.ad
di.dicam super
verbo,vẽdito.
& Ang.in cõsi.
5.Quid si mari
tus donauerit
vxori constan-
te matrimonio pretiosa iocalia seu bagas de perlis,gemmis,margaritis,et
aliis lapidibus pretiosis,an soluto matrimonio per mortem viri lucretur
dicta iocalia? vide Bar.in l.1.§.nec castrens.ff.de collat. bonor. & in l.
quamuis.ff.de auro & arg.& Bal.in l.cum te.C. de donat.ante nuptias.
& Dy.bar.Bal.Ang.& Alex.& Mod.in l.pen.§.1.ff.sol.matr. & Sal.
in l.sicut.C.de dona.inter vir.& vxor.& Alex.consi.30.col.penul.pro
pe finem quarti libri.& bar.in consi.incip.filius Petri de Florentia et in
tract.suo de duobus fratribus.& in alleg.l.filiæ cuius.C.famil.erciscun.
& Franc.de Crema.in suo sing.64.& Alex.in consi.42.col.5.in fi.cum
seq.lib.1.in aliquibus locis reperies aliam. Quid de vestibus & cottis
(quas lingua Occitana Gonellas vocat) & fatui mariti in numero gran-
di,vxoribus condonant & illas & bagas propter consuetudinẽ vel con
tractum(vt plerunque in ipso opponi solet) per mulier forte introducta
post mortẽ maritorũ voluit præcipuas habere, & lucrari vna cũ dote
& donatione propter nuptias siue doerio ac de Turo.Paris.intantũ q ni
hil aut parum remaneret liberis ære alieno soluto non caperent, & ideo
caueant de cætero mariti.licet enim non debeant lucrari,quia tales dona
tiones talium iocalium pretiosorum non valent factæ constante matrimo
nio,illa iocalia & vestes non veniunt in legato quę nõ conueniunt mulie
rum statui & conditioni, vel quæ statuto portari vetitæ sunt, vt tenet
Bart.

Bart.in d.l.quis.& locus.supra alleg.nec ęstimatio deberer.licet Bal. in d.l.cum te.teneat contractũ bonũ, profecto esset ꝙ res in regno vel epi in diœcesibus eorũ interdicerent statutũ mediante mulieribus max ime plebeiorũ portare vestes superuacuas.vel nimis sumptuosas,vel infestan tes ad immunditiã argumento,l.cũ supra,C.de re milita.lib.12.& in authen.de referẽ.

positam.l.& ad Maced.l.filium.& C.quod metus cau.l.si per impressionem † sit etiã fraus [a] de con-
9 tractu ad contractum. vt ecce maritus qui non potest donare, fingit se vẽdere cum aliàs venditurus non

vbi dicitur ꝙ excedere modũ nihil habet honestum,licet nõ sit mulieribus de iure prohibi

tum portare vestes pretiosas.vt l.1.& 2.& ibi Ioã.de Plat.& Luc.de Pẽna.C.de vest.olober.& in l.1.nemini licere in frenis libr.11. tñ propter mala exempla,scandala & paupertates quæ exinde sequũtur.qa plerunque ad intertenendũ talẽ statũ,quẽ inopia excusat manutenendũ, plures se in grande meritorũ parentũ dedecus prostituunt.esset ita statuendum; vt no.Bal.in prooe.Grego.in ver.violẽtos.col.5. in fi.cũ seque. Io.And. in regu.ea quæ fiunt supra eo.tit.& Alber.de Rosa.in l.factũ a iudice.ff. eo.& in 2.tpe stat.q.197.& deberet tale statutũ esse qđ mulieres nõ possent ẽt portare margaritas & perlas,catenas anulos,tessutos,& bagas ueras vel fictas, ad tollendũ opi.Bar.l.1.§.hoc interdictũ.ff de fonte. quia tale statutũ intelligere debetur de veris & nõ fictis.qñ nihil dictũ est de fictis.& idẽ tenet Franc.de Cre.in sing.82.licet Lud.de Rom.in repe.§.i. de viro.l.si vero.ff.sol.mat.in fallẽt.22.teneat cõtrariũ Bar.et idẽ Alex. in addi.ad Bar.in d.§.hoc interdictũ.ꝙ ẽt de fictis intelligeretur,sicut de veris.& idẽ Bar.in cõsi.39.lib.2.& nõ solũ de vestibus mulierũ sed ẽt.uirorũ,ꝑcipue ecclesiasticorũ pariter esset statuendũ.nã prodigalia.c.vestimẽta modernus abusus induxit.scđm Bal.in c.iurauit.col.vlt.verf.sane. de ꝑba.vñ Robert.Gagui.in Chronica Frãcorũ sic ait.fuisse.n.tpe ꝑ Frãciã vestimentorũ nimiã deformitatẽ, oẽs aiunt,ita vt ioculatoriã vitã(ut sic dicã)agere Frãcos a vestibus iudicares.Crediderim non defuisse illis & lasciuiã atq; superbiã quotidiana gentis mala. Itaq; cõtinuo vix decẽnio vnius modi indumẽtũ seruat nouitatis semper studiosa,atq; uel angustia,vel laxitate.itẽ breuitate seu lõgitudine vestimẽtorũ Galli peccãt semper.& vide Valer.Maxi.li.9.c.1.tit.de luxuria.versi.de mul.Rom.

Adde ꝙ vbi statutum non prohiberet mulieres,vti talibus indocentibus indumentis,ius tamen illud expresse prohiberet vt no. Iacob. Reb. in l.fortissimis.nu.1.& ibi po.in addi.ad ipsum in versi. debet esse maioris pretii.C.de milit.versi.lib.12.not.Spec.in ti. de aduoc.§. rescrip. videtur in prin.& vlo.in l.sed & si quid.§.emanc.ff.de vsufruct.

a Adde quod fraus fit legi de re ad rem,de contractu ad cõtractũ,de ꝑsona ad personam.glo. & Aret. in c.pleriq;.14.q.3.& Ioã.Andr.his in Mer.& Bar.& doct.in l.contra.ff.de leg.& Cy.Bal.& Sal.in l.non dubiũ.C.de leg.& doct.infra in vlt. addi.alleg.& glo.& doct.in c. quanto de priuile.signanter per Ioan.And.& per Bar.& doct.in l. qui test.ff.de prob.& Bal.in l.hac edictali.in fi.prin. C. de secund.nup. in antiq.lect.

a Adde Bald.in l.si sponsus.§.circa venditionem.ff.de donat.inter. virum & vxo.Quid si maritus confitetur se mutuo ab eius vxore habuisse animo donandi certam pecuniæ summam,& post mortem viri vxor repetat,an posit.dic ꝙ non per d.§.circa venditionem. & maxime si constaret vxorem constante matrimonio nulla bona præter dotem habuisse, aut alias cum alio viro prius matrimonium non contraxisse, ex quo forte non habuisset, uel lucrata fuisset iure vel iniuria vltra dotem aliquid. alias autem secus esset præsumendũ ꝙ ex relictis bonis mutuasset viro, nisi essent aliquæ coniecturæ, quia nimis fuisset eius amore bacchatus, vt institu. de succes.subla. in fin.vel blanditijs & suasionibus mulieris ad id faciendum inductus, vt l. fina. cum ibi nota. C. si quis aliquem test.prohi.uide Bald. in l. hac edictali. in fin. princ.C. de secun.nup. in lectu. antiq.

non esset. Nã non valet venditio,[a] quia contra legis voluntatem nititur, si alias venditurus nõ erat, aliàs valeret venditio,nisi quatenus contractus in speciem donationis incideret. ff. de donatio. inter virũ & vxoré.l.si spõsus.§.circa. Fit ẽt fraus de cõtractu ad eundem contractum,vt cum mulier vellet pro alio intercedere,actum est vt principaliter obligationis suscipiat,vt nõ iuuetur beneficio Velleiani,nam nihilominus iuuatur, cũ reuera intercedere videatur.ff. ad Velleia.l.quamuis. & l. si cum essem. † Dicũt ẽt quidam Doctores quod fit legi 10 fraus de nomine ad nomen,& de tempore ad tempus,& de loco ad locũ, sed mihi nõ videtur probabile dictũm,quia si quis recte respexerit,sunt reducibiles ad prædicta vel ad aliqua de prædictis,& ideo nõ est ponere nouas species, sed contingentias speciales.† Quæri aũt solet an liceat offendere ver 11 ba legis seruata sentẽtia? Et q̃dã dicũt ꝙ non.ff. de exercit.l.i.§.si is q nauc.& q,& à q̃bus.l. ꝓspexit legislator. ecõtrà ꝙ liceat, uidetur aperte.ff. q petant tuto.l.credendũ.& de excus.tuto.l. scire oportet.§. aliud. & quia sensum non uerba spectamus. ff.de condi. & demon.l.pater.in prin.§.conditionũ verba.& l.in cõditionibus,&c.† Solet aũt magistra 12 liter dici,ꝙ si appareat aliam mentem esse, est& reducta in scriptis,tunc licet offendere verba serua ta sententia.Si verò non appareat, tunc non licèt. ff.de lega.3.l.non aliter.& de exerci.l.1.§.si is qui & de test.mil.l.ꝙ cõstitutum.mihi autem videtur, ꝙ cum mens nihil aliud sit quàm ratio quæ legislatorem mouit, tunc verba legis non extendantur nisi ad eum casum ad quem extendatur ratio. ff. de iure patr.l.adigere.§.quamuis.de re milit.l. milites agrum. circa princ.† & videtur ꝙ vbicunque 13 constat

a Adde Bar. in d.l. contra, qui sequitur Dy. hic & Bal. vbi supra. & vide hic Philip. Franc. col. 1. & Abb. Sicul. in consi. 1. colũ. 3. vlt. adduco pulchrũ motiuum. lib. 1. quod elicit ex dictis Cy. in l. non dubium. C. de leg. & Bal. in l. scire. de excusatio. tut. & in l. si quis seruo. C. de fur. & tale ꝙ solum debemus recedere a verbis legis & seruare mentem, vbi mens est expressa. sed etiam vbi mens, seu ratio, non est in lege expressa, dũmodo illa ratio præfinita sit naturaliter, & cõmuniter possit probari per simile, per quam rationẽ ẽt si lex

constat de ratione legis, seu de mente verbis contraria, licet offendere verba mentẽ seruando.[a] ff. qui pet. tut. l. credendum. circa principium. d. l. scire oportet. §. aliud. & ita credendũ est intellexisse Doctores, cùm effectus verborum semper trahantur ad limitationem rationis, & non econtra. ff. de lega. & fideicommiss. secundo. l. cum pater. §. dulcissimis. & de leg. 3. l. nomen. §. vlt. Dyn.

esset, cõtrariũ imaginari põt. vt no. in d. l. scire. §. sufficit. de excus. tut. dicit ibi tex. ex naturali institutione. et latius vide in d. consi. p Abb. Et qd idem sit mens & ratio legis, vide Bar in l. cũ mulier. & ibi Moder. ff. so l. matr. & Alex. in l. forotem. col. 1. C. de his quibus vt indig. Bal. cõsi. 399. col. 2. lib. 1. & in l. Gallus. §. nunc. de leg. in fin. ff. de lib. & posthu. vnde dicit Bal. in l. quãuis. ff. de fideicommiss. per illum tex. ꝙ vbi vna ratio reddi potest, illa habetur pro expressa. & istud voluit Abb. in c. fin. de re iudi. & Bar. in l. maximum. C. de liberis præterit. is. & Abb. in c. secundo requiris. de appel. & Alex. d. consi. 52. col. 4. vers. 5. plus vol. 4. & And. Barb. in repe. rub. de fide instr. col. 9. & seq. Et quando lex ex identitate rationis possit extendi, pulchre Lud. Ro. in repet. auth. simi liter. col. 22. cum seq. C. ad leg. Falcid. Nic. Boerius.

¶ Explicit celebris & solennis Tractatus de regulis iuris, à famosissimo I. V. monarcha domino DYNO de Muxello ęditus. Vnà cum additionibus Do. Nicolai Boerij vtriusque iuris Licent. de Montepessulano oriundi, curiæ Metropolitanæ & primitialis Bituricen. aduocati, deinde magni consilij Regis ordinarij consiliarij, postremò præsidis Senatus Burdegalensis.

Registrum.

a b A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y.

Omnes sunt quaterniones, præter Y qui est duernio.

V E N E T I I S,
Apud Cominum de Tridino Montisferrati.
M D L X X I I.